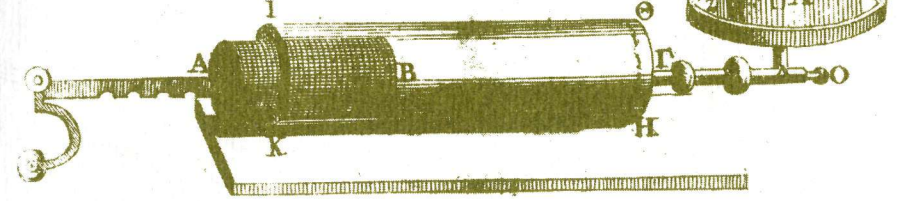

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΣ
ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΣΤΗΝ
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ
 ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΑ
 ΤΟΜΟΣ Β'
 ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ
 ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Ὁ Γιάννης Καρᾶς γεννήθηκε τό 1934 στόν Πειραιᾶ, ὅπου περάτωσε καί τίς γυμνασιακές του σπουδές. Εἶναι πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου καί τῆς Ecole Pratique des Hautes Etudes τοῦ Παρισιοῦ (μεταπτυχιακό) διδάκτορας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων. Ἀπό τό 1977 ἐργάζεται ὡς ἐρευνητής στό Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν, ὅπου διευθύνει τό ἐρευνητικό πρόγραμμα « Ἐπιδράσεις τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιστημονικῆς σκέψης στόν εὐρύτερο ἑλληνικό, βαλκανικό χῶρο (18ος-19ος αἰώνας)». Ἔχει ἐκδώσει 10 βιβλία καί ἔχει δημοσιεύσει μελέτες σέ ἑλληνικές καί ξένες περιοδικές ἐκδόσεις· ἔχει πάρει μέρος, μέ εἰσηγήσεις καί ἀνακοινώσεις, σέ ἑλληνικά καί διεθνή Συνέδρια. Κεντρικό θέμα τῶν ἐρευνῶν του εἶναι ἡ Ἱστορία καί Φιλοσοφία τῶν Ἐπιστημῶν, κυρίως ἡ Ἱστορία τῶν Φυσικῶν - Θετικῶν Ἐπιστημῶν στόν ἑλληνικό πνευματικό χῶρο κατά τήν περίοδο τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ.

**ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ**

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΣ

**ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ**

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄:

ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Πρώτη έκδοση: Δεκέμβριος 1993

Στοιχειοθεσία: Μίνα Θωμαΐδη

Φίλμ, μοντάζ, εκτύπωση, βιβλιοδεσία: Γ. Ἀργυρόπουλος Ε.Π.Ε.

© Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν (Ἐθνικό Ἰδρυμα Ἐρευνῶν) καί

Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», Ι. Δ. Κολλάρου & Σίας ΑΕ

Σόλωνος 60 - Ἀθήνα 106 72

ISBN «Ἑστίας» set 960-05-0485-7

(τ. 2) 960-05-0487-3

ISBN Κ.Ν.Ε. set 960-7094-13-1

(τ. 2) 960-7094-15-8

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
«ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ». Παραθέματα ἀπό τούς προλόγους τῶν ἔντυπων βιβλίων Φυσικῆς	15
ΕΠΩΝΥΜΑ ΕΡΓΑ	27
ΑΝΩΝΥΜΑ ΕΡΓΑ	317
Α΄. Γενικά ἔργα Φυσικῆς καί Χημείας	319
Β΄. Ἀστρονομία	348
α΄. Γενικά κείμενα ἀστρονομίας	348
β΄. Σεισμολογία, Βροντολογία, Σεληνοδρόμια	400
Γ΄. Γεωγραφία, Κοσμογραφία	430
Δ΄. Καλενδάρια	460
Ε΄. Φυσιολογία	469
ΕΡΓΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ	481
ΑΝΩΝΥΜΑ ΣΧΟΛΙΑ ΣΕ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ	551
Α΄. Φυσική	553
Β΄. Περί Οὐρανοῦ	561
Γ΄. Περί Γενέσεως καί Φθορᾶς	565
Δ΄. Περί ζῶων γενέσεως. Περί ζῶων ἱστορίας. Περί ζῶων μορίων	567
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	571

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπατάται ὅστις νομίζει ὅτι ἡμπορεῖ νά
εἶναι ἀληθινά φιλόσοφος, χωρίς τήν
σπουδήν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἱερ. Λαλάνδ

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ πού παρουσιάζουμε στόν τόμο αὐτόν –τόν δεύτερο τῆς σειρᾶς
Οἱ Ἐπιστήμες στήν Τουρκοκρατία– εἶναι αὐτά κυρίως πού δείχνουν τήν
ἐξέλιξη, μέσα ἀπό τή γνώση τοῦ ἀνθρώπου γιά τή φύση, τῆς σχέσης τοῦ
ἀνθρώπου μέ τή φύση.

Τό τονίσαμε καί σέ προηγούμενη μελέτη μας¹, οἱ ἐπιστήμες τῆς φύσης
ὑποδηλώνουν ἀφ' ἑνός τή μελέτη τοῦ φυσικοῦ φαινομένου, ὡς εὐρισκόμενου
ἐκτός καί ἀνεξάρτητα τοῦ ὑποκειμένου, καί ἀφ' ἑτέρου τή σχέση, τό διάλογο
τοῦ ἀνθρώπου μέ τή φύση, ὡς σχέση ὑποκειμένου καί ἀντικειμένου, σχέση τῆς
ὁποίας ἡ γνώση βαθαίνει ὅσον ὁ ἄνθρωπος παύει νά ζεῖ «κατά φύσιν», νά
συμβιώνει ἀπόλυτα μέ τή φύση, ἀλλά συναντᾷ τή φύση, ἐπικοινωνεῖ μέ τή
φύση καί συνεπῶς ἀποδεσμεύεται ἀπό τή φύση. Εἶναι αὐτές, οἱ ἐπιστήμες τῆς
φύσης, οἱ ὁποῖες –ὡς γνώση τῆς ἐξωτερικῆς πραγματικότητας, ὡς ἔρευνα καί
ἐρμηνεία τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἀλλά καί μελέτη τῶν αἰτίων πού τά
προκαλοῦν–, ἀποτελοῦν τόν κατ' ἐξοχήν ἐκεῖνον τομέα τῆς γνώσης πού
μπορεῖ νά μᾶς δώσει τίς συντεταγμένες τοῦ πνευματικοῦ γενικότερα ἐπιπέδου
μᾶς ἐποχῆς –στή δική μας τήν περίπτωση, τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας–,
τό βαθμό πνευματικῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ ἀνθρώπου, ἀποδέσμευσής του ἀπό
τίς διάφορες μεταφυσικές κατασκευές.

Μέσα ἀπό τά κείμενα πού παρουσιάζουμε ἐδῶ, ὁ ἱστορικός τῆς ἐπιστήμης
μπορεῖ νά σταθμίσει τήν ἐξέλιξη, στή σκέψη τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης, τοῦ δυνατοῦ τῆς γνώσης, νά ἐντοπίσει, μέσα στό χῶρο καί στό χρόνο,
τή συνεχή ἀλλαγὴ τῶν ὁρίων μεταξύ πιθανότητας καί βεβαιότητας, μεταξύ
τῶν ὅσων βρίσκονται ἔξω ἀπό κάθε ἐμπειρία καί τῶν ὅσων ἡ πείρα μᾶς
προσφέρει, μεταξύ ὑπερβατικοῦ καί ἐνδοκοσμικοῦ, μεταξύ (θρησκευτικῆς)

¹ Γιάννης Καρᾶς, *Οἱ θετικές ἐπιστήμες στόν ἐλληνικό χῶρο (15ος - 19ος αἰώνας)*,
«Δαίδαλος» - Ι. Ζαχαρόπουλος, 1991.

πίστης και (έπιστημονικής) γνώσης. Μπορεί νά έντοπίσει τή μετάβαση από τή στοιχειώδη στήν έμπειρική γνώση, από τήν άνωριμότητα στήν ώριμότητα τής (έλληνικής) έπιστημονικής σκέψης. Μιά μετάβαση πού δέν ύπήρξε ούτε ξαφνική, άπότομη, αλλά ούτε και μονόγραμμη, εϋθύγραμμη.

Τά κείμενα τών έπιστημών τής φύσης –τόσο τά έντυπα, όσον και τά χειρόγραφα πού παρουσιάζουμε στόν τόμο αυτόν–, πέρα τοϋ ότι εκφράζουν, κατά τόν πιστότερο τρόπο, τό πνεϋμα μιās όλόκληρης εποχής, σκιαγραφοϋν και τή στροφή πού συντελείται στήν έλληνική σκέψη κατά τόν προεπαναστατικό αιώνα, χάρη στήν έπαφή τοϋ έλληνισμού μέ τήν Εϋρώπη και τίς άρχές τοϋ εϋρωπαϊκοϋ Διαφωτισμοϋ.

Τό νέο πνεϋμα, τό άπαλλαγμένο από τίς προκαταλήψεις και τίς δεισιδαιμονίες, τό θεμελιωμένο πάνω στά νεώτερα έπιστημονικά δεδομένα, πού ό "Έλληνας λόγιος συναντά στίς περιδιαβάσεις του στήν Εϋρώπη, γίνεται προσπάθεια ν' άναπληρώσει, μέ τήν όποια μεταφορά του στόν έλληνικό πνευματικό χώρο, τά κενά, ή μάλλον τίς επιβραδύνσεις τοϋ ρυθμοϋ τών πρώτων αιώνων, τίς αδράνειες πού χαρακτήριζαν τήν έλληνική σκέψη γενικότερα μέχρι τά μέσα τοϋ 18ου αιώνα. 'Αναφερόμαστε σέ μιá περίοδο και σ' ένα χώρο στόν όποιο –όπως τά κείμενα τοϋ τόμου αυτόϋ, ιδίως τά άνώνυμα μαρτυροϋν– τήν εικόνα τών συλλογικών νοοτροπιών και αντίληψεων τή διαμορφώνουν, πάντα στόν τομέα τών έπιστημών τής φύσης, κείμενα πρωτοβάθμιας φυσικής σκέψης, όπως τά βροντολόγια, τά σεληνοδρόμια, τά σεισμολόγια, ή κι αυτά τά προγνωστικά, όπου περιγράφονται άπλως τά διάφορα φυσικά φαινόμενα, ένω τήν έλλειψη μιās σωστής, έπιστημονικής αναζήτησης τών αιτίων πού τά προκαλοϋν, αλλά και τών μέσων άντιμετώπισής τους, καταλαμβάνει ή προσπάθεια 'ερμηνείας' τους, ή μέ βάση τήν όποια παράφραση άρχαίων και κυρίως άριστοτελικών κειμένων (τό άριστοτελικό κείμενο ήταν αυτό πού διατήρησε και μέ τήν πάροδο τοϋ χρόνου τόνωσε τό ένδιαφέρον τοϋ πνευματικοϋ "Έλληνα γιά τή φύση ως φύση), ή μέ στοιχειά άντλημένα από τήν εκκλησιαστική φιλολογία, όπως από τίς προφητείες τών Δαβίδ και Δανιήλ, 'πλουτισμένα' μέ πλήθος δεισιδαιμονίες, προλήψεις και ποικίλες δοξασίες. Καταστάσεις, ή μάλλον αδράνειες, τίς όποίες έξωπνευματικοί παράγοντες, όπως ή ανάπτυξη τοϋ έμπορίου, πού έφερε σ' έπαφή τόν έλληνισμό μέ τήν Εϋρώπη, άλλοίωσαν, μετέβαλαν σέ μεγάλο βαθμό μετά τά μέσα τοϋ 18ου αιώνα. "Η άνάγκη άπόκτησης νέων γνώσεων, μέ νέες μεθόδους και στοιχειά, ξεκινώντας από νέες γνωστικές άφειηρίες, πού οι νέοι πνευματικοί όρίζοντες επέβαλαν, όδήγησε σέ νέους πνευματικούς προβληματισμούς, σέ άλλες, νέες κατευθύνσεις τή σκέψη, μέ

ἀποτέλεσμα ν' αλλάξει τώρα κι αυτός ὁ ἴδιος ὁ χαρακτήρας τῆς διαδικασίας τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψης.

Ἄπό περισσότερους συνεχῶς πνευματικούς ἀνθρώπους τῆς περιόδου αὐτῆς γίνεται προσπάθεια νά μελετηθεῖ ὁ περιβάλλον φυσικός κόσμος ἔτσι ὅπως αὐτός εἶναι, χωρίς ὑπερβατικές παρεμβάσεις, ἀλλά μέ τούς δικούς του καθολικούς νόμους καί μέ γνωστικά ἐργαλεῖα τό λογικό καί τό πείραμα, σέ συνάρτηση τῆς μαθηματικῆς ἀκρίβειας μέ τά μέσα τοῦ πειραματισμοῦ, μέ τά στοιχεῖα πού προσφέρουν οἱ ἐπιστῆμες τῆς φύσης. Ὁ αἰνιγματικός κόσμος τῆς ἐσωτερικότητας δίνει τή θέση του στή διερεύνηση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος χώρου καί οἱ μεταφυσικές ἐνοράσεις στίς ἐπιστῆμες τῆς φύσης. Κι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ νέα ὑπόσταση μέσα στόν φυσικό κόσμο τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας· δέν ἀποτελεῖ πλέον ὑποκείμενο ἀλλά ἀντικείμενο τῆς γνώσης, ὄχι παθητικό ἀλλά ἐνεργό παράγοντα στή μελέτη τῶν μυστικῶν τῆς φύσης, πού ἐπί αἰῶνες ταλάνιζαν τή σκέψη.

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ προεπαναστατικοῦ αἰῶνα στρέφει τά βλέμματά του πρὸς τόν οὐρανό, πρὸς τά γύρω του ἄστρα καί ἄστερισμούς, μέσα στή γενικότερη προσπάθειά του ν' ἀναζητήσει τίς φυσικές αἰτίες πού θεμελιώνουν τήν ἐνοποίηση τοῦ σύμπαντος, μικρόκοσμοι καί μακρόκοσμοι, καί ἕναν αἰῶνα πρὶν ἀπό τόν Einstein, ὁ Στέφανος Δούγκας, ὁ παραγκωνισμένος αὐτός λόγιος τῶν χρόνων τῆς Ἐπανάστασης, διατυπώνει στό περίφημο ἔργο του Ἐξέτασις τῆς Φύσεως, ὄχι βέβαια μέ ἐξισώσεις καί γεωμετρικούς τύπους, ἀλλά διαισθητικά –γεγονός ὄχι λιγότερης, γιά τήν ἐποχὴ ἐκείνη, σημασίας– τήν ἀρχή τῆς ἐνότητας ὕλης, χώρου, χρόνου καί κίνησης, θεωρώντας –στηριζόμενος στούς νεώτερους φυσικούς καί κυρίως στόν Νεύτωνα– τόν τόπο καί τό χρόνο, ἀλλά καί τήν κίνηση, βασικές, ἀλληλοπροσδιοριζόμενες καί ἀλληλένδετες κατηγορίες τῆς ὕλης μέσα σ' ἕνα τετραδιάστατο χωρὸχρονο.

Ἡ νευτώνεια φυσική, σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ φυσικοί νόμοι πού ἰσχύουν στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι οἱ ἴδιοι πού ἰσχύουν σέ ὀλόκληρο τό σύμπαν, παρουσιάζοντάς μας τήν εἰκόνα ἑνός σύμπαντος πού λειτουργεῖ σάν μιὰ μεγάλη μηχανή, μέ τούς δικούς του ἀναλλοίωτους νόμους, σηματοδοτεῖ τήν ἀλλαγὴ, μιὰ ἐπαναστατικὴ ἀλλαγὴ, ἀπὸ τήν ἀριστοτελικὴ στή νεώτερη φυσικὴ σκέψη, μιὰ ἀλλαγὴ πού συντελεῖται στό ὄνομα ... τοῦ Ἀριστοτέλη!

Μέσα ἀπὸ τό ἀριστοτελικό κείμενο προετοιμάστηκε ἡ ἀναίρεση τῆς παντοδυναμίας τῆς ἀριστοτελικῆς, ὄχι μεθοδολογίας, ἀλλά Φυσικῆς, πού *grosso modo* τήν τοποθετοῦμε γύρω στό 1800, ἔτος μηδέν, συμβατικά πάντα, τῆς ἐμφάνισης τῶν νέων ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν στόν ἐλληνικό πνευματικό χώρο.

Τούς κανόνες του «κλεινού Νεύθωνος», ο οποίος άνοιξε «τό θέατρον τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας» καί του οποίου ἡ δόξα «άμαυροῖ τήν δόξαν παντός φιλοσόφου ἄλλου» (Ίώσηπος Μοισιόδαξ), του «πατέρα τῆς νέας φιλοσοφίας», κατά τόν Βενιαμίν Λέσβιο, ἢ του «θουμασίου σοφοῦ» κατά τόν Μιχαήλ Περδικάρη ἢ Πρεδικάρη, «τῆς αἰώνιας δόξας τῆς Ἑγγλίας καί ὅλης τῆς οἰκουμένης, ὅστις ἐξώρισεν ἀπό τήν πειραματικήν φυσικήν πάσας τάς ματαίας ὑποθέσεις» (Λόγιος Ἑρμῆς), συνδύασε τά πειράματα «μέ τόν ὀρθόν συλλογισμόν» (Κ.Μ. Κούμας) καί ἐρμήνευσε «τούς νόμους τῆς φύσεως» (Σέργιος Ἰωάννου), τούς κανόνες αὐτούς – τήν ἰδιαίτερη σημασία τῶν ὁποίων γιά τή σύγχρονη φυσική σκέψη ἐξαίρουν, ἐκτός τῶν παραπάνω, ὁ Κωνσταντῖνος Βαρδαλάχος, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ὁ Δημήτριος Ν. Δάρβαρις, ὁ Στέφανος Δούγκας, ὁ Νικόλαος Ζερζούλης, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης κ.ά., πρέπει νά σέβονται ὅσοι ἐπιθυμοῦν νά μελετήσουν «τά ἐν τῇ φύσει φαινόμενα», ὅπως γράφει ὁ ἀρχιμανδρίτης Κυπριανός προλογίζοντας ἕνα ἀριστοτελικό ἔργο, τήν Εἵσοδο Φυσικῆς Ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην του Θεόφιλου Κορυδαλέα (1779).

Ἡ ἔρευνα τῆς φύσης, ἢ μάλλον τό πῶς πρέπει νά διερευνοῦμε τά μυστικά τῆς φύσης, ἐπέφερε τώρα ἀλλαγὴ καί στή στάση ἀπέναντι στή φιλοσοφία ἢ ὁποία δέν ἀντιμετωπίζεται πλέον ὡς θεωρία ἀλλά ὡς συγκεκριμένη, πρακτική δραστηριότητα γιά τήν ἀνίχνευση καί μελέτη τῶν μυστικῶν τῆς φύσης, ἀλλά καί αὐτῆς τῆς βαθύτερης οὐσίας τῶν πραγμάτων (Ίώσηπος Μοισιόδαξ), γιά τήν ἐρμηνεία τῶν φυσικῶν φαινομένων, τήν ἐρμηνεία τῶν προβλημάτων πού ἡ σχέση του ἀνθρώπου μέ τή φύση ἔθετε καθημερινά: εἶναι φυσική φιλοσοφία.

Ἡ φιλοσοφία ταυτίζεται τώρα μέ τίς ἐπιστήμες. Δέν ἔχει προσλάβει ἀκόμη τό χαρακτήρα τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, πού εἶχε τόσο κατά τήν ἀρχαιότητα ὅσο καί στό Βυζάντιο, καί τόν ὁποῖο πῆρε μετά τήν Ἐπανάσταση καί τήν ἐπικράτηση τῆς γερμανικῆς φιλοσοφικῆς σκέψης. Ὅταν δηλαδή, ὅπως σωστά παρατηρεῖ ὁ Henderson, πῆρε διαζῦγιο ἀπό τίς ἐπιστήμες τῆς φύσης².

Ὡς φιλόσοφος μιλάει, στά κείμενά μας, ὁ Δανιήλ Φιλιππίδης ὅταν λέει ὅτι «ὁ ἀνθρωπος πρέπει ὄχι μόνον νά κατοικεῖ τήν γῆν ἀλλά καί νά τήν σπουδάζει εἰς τήν ἀχανῆ καί ἄμετρον ἔκτασιν του χρόνου καί του χώρου», ὅτι ὁ φιλόσοφος πρέπει νά σπουδάζει «τήν φύσιν, νά μὴν καταφρονεῖ τήν σπουδῆν

² G.P. Henderson, Ἡ ἀναβίωση του ἑλληνικοῦ στοχασμοῦ 1620-1830, Ἡ ἑλληνική φιλοσοφία στά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, (μτφρ. Φ.Κ. Βῶρος), Ἀθήνα 1977, σ. 290.

τῆς φύσεως, νά σκέπτεται ἐπάνω εἰς τήν φύσιν, ν' ἀναζητᾷ τὰς ἀρχάς καί τά στοιχεῖα τῶν φυσικῶν σωμάτων», μέσα ἀπό τήν ἔρευνα τῆς φύσης³.

« Ὁ φυσικός», θά μᾶς πεῖ ὁ Βενιαμίν Λέσβιος, κι αὐτός στά κείμενά μας, «ἄλλο δέν εἶναι εἰ μὴ ἀναγνώστης τις, ἔχων διά βιβλίον αὐτό τό σύμπαν, τό ὁποῖον εἶναι ἀνεωγμένον ἀκαταπαύστως ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καί ἀναγινώσκεται ὄχι μόνον διά τῆς ὀράσεως, ἀλλά καί διά τῶν λοιπῶν αἰσθήσεων, καί φαίνεται, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δέν ἐδιορίσθη πρὸς ἄλλο, εἰ μὴ πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ εἰρημένου βιβλίου».

Ἡ ἔρευνα τῆς φύσης, πού συμπαρέσειρε γενικότερα τίς φυσικές - θετικές ἐπιστήμες, ὀλόκληρο τό οἰκοδόμημα τῆς γνώσης, ἔθεσε παράλληλα τὰ στέρεα θεμέλια τοῦ ὀρθολογισμοῦ τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων, ὀρθολογισμοῦ ὁ ὁποῖος, ἐκτός τῶν ἄλλων, μᾶς ἔδωσε ἓνα κοσμοεἶδωλο θεμελιωμένο πάνω στίς ἐπιστήμες τῆς φύσης, στή νευτώνεια ἰδιαίτερα φυσική, ἓνα κοσμοεἶδωλο ἀπαλλαγμένο ἀπό τίς προκαταλήψεις καί τίς δεισιδαιμονίες τοῦ παρελθόντος, ὄπλο ὄχι μόνον πνευματικῆς ἀφύπνισης ἀλλά καί κοινωνικῆς καί ἔθνικῆς ἀπελευθέρωσης.

* * *

Στό χαρακτήρα καί στίς ἐπιδιώξεις τοῦ τρίτου αὐτοῦ ἔργου Οἱ Ἐπιστήμες στήν Τουρκοκρατία, ἀναφερθήκαμε στήν εἰσαγωγή τοῦ πρώτου τόμου καί δέ θεωροῦμε ὅτι πρέπει νά ἐπαναλάβουμε τὰ ὅσα ἐκεῖ σημειώσαμε. Γιά τόν χρήστη εἰδικά τοῦ δεύτερου αὐτοῦ τόμου, ἐπαναλαμβάνουμε, ἐν συντομία, τὰ ὅσα σχετίζονται μέ τή διάρθρωση (καί) τοῦ παρόντος τόμου:

Παραθέτουμε πρῶτα τὰ ἐπώνυμα ἔργα κατά ἀλφαβητική σειρά συγγραφέα, κατόπιν, σέ ὁμάδες ὅσο τό δυνατόν περισσότερο ὁμογενεῖς («Γενικά ἔργα Φυσικῆς καί Χημείας», « Ἀστρονομία», «Γεωγραφία, Κοσμογραφία», «Καλενδάρια» καί «Φυσιολογία»), τὰ ἀνώνυμα ἔργα, καί, τέλος, τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων καί βυζαντινῶν συγγραφέων, πού ἀντιγράφηκαν κατά τήν περίοδο τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ. Εἰδικότερα γιά τὰ ἐπώνυμα ἔργα, μετά τήν παρουσίαση τῶν κειμένων πού ἔχουν διασωθεῖ σέ χειρόγραφη μορφή καί τίς ἀναφορές, ἀπό ἔμμεσες πηγές, σέ ὅσα ἡ ἔρευνα δέν ἔχει μέχρι σήμερα

³ Τήν περίοδο αὐτή, ἡ φιλοσοφία —σύμφωνα μέ μιὰ εὐρωπαϊκὴ καί πάλι ἀντίληψη τῆς εποχῆς— δέν εἶναι «ἄλλο τι παρά ἡ κοινὴ Φυσικὴ» ('Αν. Πολυζωίδης), «γνώσις τῆς φύσεως» (Στέφανος Δούγκας), «φυσικὴ φιλοσοφία» (Κ.Μ. Κούμας), πού ὀφείλει τή γέννησή της στή «σπουδὴν τῶν φυσικῶν ὄντων» (Δημ. Ν. Δάρβαρις).

έντοπίσει, παραθέτουμε τὰ έντυπα έργα τοῦ αντίστοιχου συγγραφέα. Τά ανώνυμα έντυπα έντάσσονται στήν αντίστοιχη γνωστική κατηγορία τῶν ανώνυμων έργων.

Όπου ὁ τίτλος ενός χειρόγραφου έργου εἶναι ιδιαίτερα μεγάλος, δίνουμε πρώτα έναν συνοπτικό, θεματικό, τίτλο καί ἀμέσως μετά ὀλόκληρο τόν τίτλο τοῦ έργου. Στά έντυπα ὁ τίτλος δίνεται μέ ὀρισμένες συντομεύσεις.

Τέλος, μ' έναν ἀστερίσκο στήν ἀρχή (*) σημειώνουμε τά χειρόγραφα πού παρουσιάζουμε ἀπό αὐτοψία (πού εἶναι καί τά περισσότερα), ἢ ἐκεῖνα πού ἔχουμε ἐμεῖς ταυτίσει.

Γιά τούς ἀγιορείτικους κώδικες, πού περιγράφονται στόν Κατάλογο τοῦ Σπ. Λάμπρου, δίνουμε τόν ἀριθμό τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς καί, σέ παρένθεση, τόν γενικό ἀριθμό τοῦ Καταλόγου τοῦ Σπ. Λάμπρου.

Σημειώνουμε ἐπίσης ὅτι στήν παρουσίαση τῶν έργων πού μᾶς ἔχουν διασωθεῖ σέ, ἢ καί σέ χειρόγραφη μορφή, δέν ἀκολουθεῖται πάντα ἡ ἴδια διαδικασία. Διαφορετικός ὁ τρόπος παρουσίας ὅταν τό χειρόγραφο εἶναι ἀντιγραφή έντύπου, ἢ τό ἀντίθετο· διαφορετικός ὅταν τό αντίστοιχο ἔργο μᾶς ἔχει παραδοθεῖ μόνο σέ χειρόγραφη μορφή, ἢ εἶναι σπάνιο· διαφορετικός ὅταν διαπιστώνουμε ὅτι πρόκειται γιά ἀπλή μετάφραση, χωρίς καμιά ἐπέμβαση τοῦ μεταφραστή, ενός ξενόγλωσσου κειμένου.

Πάντα γιά τόν ἀναγνώστη τοῦ δευτέρου αὐτοῦ τόμου, ὀρισμένα ἀκόμη στοιχεία, πού πιστεύουμε ὅτι μποροῦν νά τοῦ φανοῦν χρήσιμα:

Παρουσιάζονται 151 έργα, πού φέρουν τήν ὑπογραφή 94 λογίων τῆς ἐποχῆς (ἢ τύχη ἄλλων 10 έργων τῶν ἰδίων λογίων ἀγνοεῖται). 61 ἀπό τά έργα αὐτά ἔχουν διασωθεῖ μόνο σέ χειρόγραφη μορφή, 22 βρίσκονται σέ χειρόγραφη καί έντυπη μορφή (σύνολο χειρογράφων 628), ἐνώ τά ὑπόλοιπα 58 εἶναι μόνον έντυπα. Σέ αὐτά προσετέθησαν καί τά 423 έργα (49 Γενικά έργα Φυσικῆς καί Χημείας, 237 Ἀστρονομίας - 140 Γενικά κείμενα Ἀστρονομίας, 97 Σεισμολογία, Βροντολογία καί Σεληνοδρόμια - 72 Γεωγραφίας, Κοσμογραφίας, 37 Καλενδάρια καί 28 Φυσιολογίας), τῶν ὁποίων οἱ συγγραφεῖς ἔχουν παραμείνει, μέχρι στιγμῆς, ἄγνωστοι. Τέλος, τά 46 έργα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἢ βυζαντινῆς παράδοσης καί τά 56 Ἀνώνυμα Σχόλια σέ έργα τοῦ Ἀριστοτέλη (25 Φυσικῆς, 13 Περὶ Οὐρανοῦ, 9 Περὶ Γενέσεως καί Φθορᾶς καί 9 Περὶ ζῶων γενέσεως, Περὶ ζῶων ἱστορίας καί Περὶ ζῶων μορίων), συμπληρώνουν τήν εἰκόνα τῶν ἐπιστημῶν τῆς φύσης τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης.

«ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ
ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ»
Παραθέματα από τούς προλόγους τῶν ἔντυπων βιβλίων

...τόν ἄνθρωπον οὐδέν ἄλλο κοσμεῖ, καί εὐφραίνει, ὅσον ἡ γνῶσις τῶν ὄντων, ἡ ὅποια διὰ πολλῶν ἐπιστημῶν τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν προσπορίζεται, ἀλλ' ἅπασῶν τούτων οὐδεμία ἄλλη περισσοτέραν γνῶσιν χαρίζειται, ἀπό τήν Γεωγραφίαν, καί μάλιστα τήν Ἱστορικὴν... ποῖον ἄλλο εὐφραίνει τοσοῦτον τόν κοσμοπολίτην ἄνθρωπον, ὅσον ἡ Γεωγραφία; δι' αὐτῆς ἄνευ κινδύνων καί ἐξόδων, ἔντε Γῆ καί Θαλάσση, ὁ φιλόλογος περιέρχεται ἅπασαν τήν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς. ... Ἐνίσως λοιπόν οὗτος ὁ Κόσμος δέν εἶναι ἄλλο, παρά μία μεγάλη Πόλις τοῦ ἀνθρώπου, τί ἄλλο ἀχρειοδέστερον, καί οὐτιδανώτερον ἤθελεν ἦστε εἰς τόν Πολίτην ταύτης, τόν ἄνθρωπον, ἀπό τό νά μήν ἤξεύρη, μήτε τινα εἶδησιν νά ἔχη περὶ αὐτῆς, καί νά μή γινώσκη μήτε τάς πύλας τῆς Πόλεως, μήτε τάς ὁδοῦς, μήτε τάς πλατείας, μήτε τούς στενοπούς, ἀλλά μήτε τά περίφημα καί διάσημα Παλάτια ταύτης, καί τά παραπλήσια;

Μελετίου Γεωγραφία παλαιά καί νέα... Βενετία 1728, «Τοῖς Ἐντευξομένοις».

... τήν βίβλον [ταύτην] πᾶσαν ἐκ τῶν ἀρτίως τά τῆς Φύσεως πολυπραγμονησάντων συνερανισάμην, ταύτη τοι καί ὡς Ἵπόθεσιν ψιλῆν τήν τῆς Γῆς κίνησιν ἐκλαβόν, κινητήν αὐτήν εἰπεῖν σχολῆ γε συνεστάλην, καί τῷ τριπλῷ δέ τῆς Ἐποδείξεως ἐχρησάμην, ἀρίστῳ δόξαντι ἐν τῇ τῶν προτιθεμένων ἐμπεδώσει ... ἡ Φυσικὴ διαλαμβάνει περὶ πάντων τῶν Σωμάτων, παθῶν, ἐνεργειῶν, κατηγορουμένων, καί ἰδιωμάτων αὐτῶν ... ἡ Φυσικὴ ἐν Μέρει τῆς Φιλοσοφίας ἐστί, τό τερπνότερον πάντως, καί τό πρὸς τόν Βίον συμφορώτερον κατανοούντων γάρ ἡμῶν τίνι λόγῳ τά ἀόρατα ὀρατά γίνεται, καί τά μικρά μεγάλα φαίνεται, καί τά ἄθλαστα τεθλασμένα, καί τά κινούμενα ἀκίνητα, καί τό ἀνάπαλιν, καί τά εὐμορφα δύσμορφα, καί τοῦναντίον ... Ἵποκείμενον δέ τῆς Φυσικῆς ἐστί πᾶν ὕλικόν Σῶμα, οὐράνιον τε καί ἐπίγειον, καί πάντα τά οἰωδῆποτε λόγῳ αὐτῷ ἐπανήκοντα ... Πέλαγος ἀχανές εἰσὶν αἱ φυσικαὶ θεωρίαι, πολλοὶ τε αἰῶνες, καί πολλοὶ οἱ

όσημέραι περί τὰς φυσικὰς παρατηρήσεις, καὶ Πείρας ἀπασχολούμενοι ἀναγκαῖοι εἰσι τῷ τῆς αὐτῶν Ἐπιστήμης συναπαρτισμῷ ... Ἴνα δὲ τῷ καθήκοντι λόγῳ τὰ φαινόμενα ἀναπτύσσωμεν, τοὺς τρεῖς τοῦ Νεύτωνος Κανόνας τηρητέον, οὗς αὐτός ἀναγκαίως δεῖν τηρεῖσθαι ὑπέιληφεν ὑπὸ πάντων τῶν ὀρθῶς φιλοσοφεῖν ἐθελόντων.

Στοιχεῖα Φυσικῆς ἐκ νεωτέρων συνεργανισθέντα ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκου... Τόμ. Α', Λειψία 1766, σσ. β', 2, 3, 5, 6.

... τῆς Φυσιολογίας εἰς δύο διαιρουμένης, εἰς τε τὸ ἱστορικόν, καὶ αἰτιολογικόν, τῷ τῆς ἀληθείας θηρευτῇ οὐχ ἀπλῆν τινα Ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ φύσει γινομένων ζητητέον ἀφελῆ καὶ ἀπράγμονα, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις τούτων ἐμβατεύειν· μετιτέον δὲ καὶ τῆς τῶν ἐν τῇ φύσει γνώσεως, ἀλλὰ γοῦν ἐφ' ὅσον αὐτὴ πρὸς τὴν τὰ αἷτια ἀνιχνεύουσαν ὁδὸς ἐστὶ καὶ ἀνάβασις· μηδὲ κατ' ἀφαίρεσιν τῆς ὕλης Μεταφυσικὰς χρή διώκειν αἰτίας, ἀλλὰ φυσικωτέρας ... τὸν Φυσιολόγον τὴν ἐγκρυπτομένην ἀλήθειαν πειρᾶσθαι ἐκ μυχῶν ἀνιμῆσασθαι φύσεως· δεῖ τοίνυν τῇ πείρᾳ τὸν λόγον συνάπτειν ... ἢ πείρα οὐδέν εἰς ἐπιστήμην ἰσχύει μὴ ὑπὸ τοῦ λόγου ὀδηγουμένη ... ὅστις δὲ ἀναπτύσσειν βούλεται τὰ ἐν τῇ Φύσει φαινόμενα τοῖς ... κανόσι δεῖ προσέχειν τοῖς ὑποτεθεῖσι τῷ Νεύθωνι ... ἐγγύτερον προσβέβηκε τῇ ἀληθείᾳ ὁ σοφώτατος Νεύθων, διορίσαι τὰς ἀρχάς, καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν σωματικῶν ὄντων βουλόμενος ... ἢ Φυσικὴ ὑποκείμενον ἔχει τὴν Φύσιν, τὰ ἐν τῷ παντί πολυπραγμονοῦσα, τὰτε σώματα, καὶ τὰ προσόντα αὐτῶν ἐξετάζουσα, τὰς ιδιότητας, τὰς ἐνεργείας, τὰς δυνάμεις, τὰς ἀρχάς, τὰς αἰτίας, τὰ ἀποτελέσματα, οὐ μόνον διὰ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ πείρας ἀποδεικνύουσα.

Εἴσοδος Φυσικῆς Ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην, συνεργανισθεῖσα ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Θεοφίλου τοῦ Κορνηδαλέως ... Βενετία 1779, σσ. δ', ζ'.

... ἡ Γεωγραφία εἶναι μία ἀπό τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐπιστημῶν ... Πᾶντες οἱ Ἀρχαῖοι εἶχον αὐτήν ἐν ὑπολήψει μεγάλη, καί ἤδη οἱ Νεωτερικοὶ ... πᾶντες ἐνασχολοῦνται ἐν αὐτῇ. Οὐδεὶς νέος εὐρωπαῖος κλείει τὸν δρόμον τῆς καλῆς μαθήσεως αὐτοῦ, χωρὶς προτοῦ νὰ μυσταγωγηθῇ ὀλίγον ἢ πολὺ ἐν τοῖς ὀργείοις τοῖς γεωγραφικοῖς... Ἡ γῆ, ὀλικῶς λαμβανομένη, εἶναι λογιστέα ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μία οἴκησις κοινή ... πᾶντα περιέχονται ἐν τῇ γῆ ὡς ἐν μιᾷ, ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίσει. Τίς διατρίβει ἐν οἴκῳ τινὶ εὐρυχώρῳ, οἴκῳ πολυανθρώπῳ ὅπως οὖν, εἶτα δὲν εἶναι πρέπον αὐτῷ, ἐνίοτε δὲ χρῆσιμον, πολλακίς δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι νὰ γινώσκῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ τοῦ οἴκου, ἔτι δὲ τοὺς ὀρόφους, τὰς ἐξόδους, τὰς κλίμακας αὐτοῦ, ἔτι δὲ τοὺς ἀνθρώπους, τοῦλάχιστον τοὺς ἀξιολογωτέρους, οἵτινες οἰκοῦσιν ὁμοίως ἐν αὐτῷ;

Θεωρία τῆς Γεωγραφίας, συντεθεισα ὑπὸ Ἰωσήπου τοῦ Μοισιόδακος ... Βιέννη 1781, σσ. VI, VII.

Τό τῆς Γεωγραφίας χρῆσιμον, ἵνα μὴ τἀναγκαῖον εἴπωμεν, οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀγνοῶν ... ὅσοι τὴν Γεωγραφίαν ὄμμα τῆς ἱστορίας καὶ λαμπτήρα τοῦ Κόσμου ἐκάλεσαν, τό χρῆσιμον ἡμῖν διὰ τούτων δεικνύουσιν ... ἄνευ τῆς Γεωγραφίας ἡ ἱστορία συγκεχυμένον τι καὶ τυφλόν ἐστι μάθημα.

Γεωγραφία Νεωτερικὴ ἐρρανισθεισα ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς παρὰ Δανιὴλ ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου ἱεροδιακόνου τῶν Δημητρίων, Βιέννη 1791, σσ. [11], [12].

Ἡ Χημικὴ ἔχει κοινωνίαν μέ περισσοτέρας Ἐπιστήμας οἶον Ἱατρικὴν καὶ μάλιστα τὴν Φυσικὴν, εἴλκυσε διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς χρήσεώς της πλῆθος σοφῶν ἀνδρῶν ... εἰς αὐξήσιν, καὶ ἐνδεχομένην τελειοποίησίν της. Τό νὰ ἰδεασθῇ τινὰς μίαν Ἐπιστήμην ἢ γνῶσιν ἀνθρώπου, τέλειον, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ σημεῖον ἐσχάτης μωρίας, μάλιστα τὴν Χημικὴν, ἣτις στρέφεται πρὸ πάντων περὶ τὸν Λαβύρινθον τῆς ἀποκρύφου Φύσεως. Ἔπειτα

ὁμολογεῖται, ὅτι ὅσῳ μᾶλλον προχωρεῖ εἰς αὐξήσιν, τόσῳ περισσότερον πολυειδῶς πολλαπλασιάζονται εἰς αὐτὴν αἱ κοιναὶ ἀλήθειαι. Ἡ ἐποχὴ τῆς εἶναι ὄψιμος, αἱ πρόοδοί τῆς ὅμως θαυμάσιοι.

Χημικὴ Φιλοσοφία, ἡ στοιχειώδεις ἀλήθειαι τῆς νεωτέρας Χημικῆς ... ὑπὸ Λ.Φ. Φουρκροά ... ἐκ γραικισθεῖσα ... ὑπὸ Θεοδοσίου Μ. Ἡλιάδου. Ἐπιδιορθωθείσα ... ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ, Βιέννη 1802, σσ. IX-X.

... κἀμμία Ἐπιστήμη δὲν ἤμπορεῖ νά καυχηθῆ, ὅτι εἰς αὐτὴν αἱ πρόοδοι τοῦ πνεύματος ἐγείρουν περισσότερον θαυμασμόν καὶ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν, παρά ἡ Ἀστρονομία ... Εἰς τί χρησιμεύει ἡ Ἀστρονομία; μέ ὅλον ὁποῦ τό ζήτημα αὐτό δὲν εἶναι ἀνθρώπων ἐχεφρόνων, ἐπειδὴ καὶ ἡ σπουδὴ εἶναι μία ἀπὸ τὰς χρείας των. Ἀφ' οὗ δοκιμάση τινὰς μίαν φοράν ἐκείνην τὴν δραστηκὴν καὶ διαπεραστικὴν περιέργειαν, ὁποῦ μᾶς κινεῖ εἰς τό νά ἐρευνῶμεν κατὰ βάθος τὰ θαύματα τῆς φύσεως, δὲν ζητεῖ πλέον, εἰς τί χρησιμεύει ἡ σπουδὴ; ἐπειδὴ τότε χρησιμεύει εἰς τὴν εὐτυχίαν μας ... Ἐν ἀπὸ τὰ καλά, ὁποῦ ἐπροξένησεν ἡ Ἀστρονομία εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι διεσκέδασε τὰς ἀπάτας τῆς ἀστρολογίας. Πόσον πρέπει νά νομίζουν τὸν ἑαυτὸν τους οἱ ἄνθρωποι εὐτυχῆ, διὰ τό νά ἐτελειοποιήθη ἡ Ἀστρονομία εἰς τόσον βαθμόν, ὥστε ἐλευθερώθησαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν δύστηνον ἠλιθιότητα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐστάθησαν τόσον πολὺν καιρόν ἠπατημένοι! ... Οὕτως, ἡ σπουδὴ τῶν γνώσεων τῶν τῷ λόγῳ ἐρειδομένων, καὶ αἱ πρόοδοι τῆς ἀληθινῆς Ἀστρονομίας διεσκόρπισαν τὰς ἀτόπους προλήψεις, καὶ ἀπεκατέστησαν πάλιν τό λογικόν μας εἰς ὅλα του τὰ δικαιώματα. Ἡ ὠφέλεια αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοῦτο, ἀλλὰ συνεισφέρει κατὰ πολλοὺς τρόπους καὶ εἰς τό κοινόν καλόν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπιτομὴ Ἀστρονομίας Συγγραφεῖσα ὑπὸ Ἰερωνύμου Λαλάνδ ... Μεταφρασθεῖσα ... παρὰ Δ.Δ. τοῦ Φιλίπιδου ... ἐκδοθεῖσα ἐπιστάσια ... Ἀνθίμου Γαζῆ ... Τόμ. Α', Βιέννη 1803, σσ. IX, XII, XVIII, XXI.

Ἡμεῖς τὰς τῶν Ἀρχαιοτέρων περί τῶν φύσει ὄντων αἱρέσεις παραθέμενοι, οὐδέ τῶν Νεωτέρων ἐπινοιῶν, καί ταῦτα τοσοῦτων τε, καί τηλικούτων διαβωμένων, ὀλιγορήσομεν, ἀλλά ... οὐχ' ἀπλῆν αἱρέσεων Ἱστορίαν ἐξυφάναι προστησάμενοι, ἀλλά δογμάτων, καί ὑπολήψεων φιλοσοφικῶν εἰσήγησιν παραδοῦναι θεωρητικὴν, καί φιλόσοφον. Ἐφ' οἷς καί τὰς τῶν Ἀρχαιοτέρων ἅμα καί Νεωτέρων δόξας καταμαστεύσαντες ... τάξει δέ εὐμεθόδω τε, καί προσφυῶς ἐχούσῃ, ὅσον ἐνι χρήσασθαι πειρασόμεθα· πρό πάντων δέ τοὺς εὐρετάς τῶν ἀρίστων εἰδήσεων ἀγασόμεθα, μηδένα γόνον ἀλλότριον εἰσποιεῖσθαι.

Τὰ Ἀρέσκοντα τοῖς Φιλοσόφοις ἦτοι τὰ περί τῶν φύσει ὄντων φιλοσοφούμενα ... ὑπό τοῦ ... Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ... Βιέννη, 1805, σσ. [γ'], [δ'].

Ἄν μέ μίαν καλήν ἀκρίβειαν ἀρχήσωμεν νά ἐξετάζωμεν ὅλα τὰ συστήματα, ὁποῦ διαδοχικῶς οἱ φιλόσοφοι τῶν ἀπερασμένων αἰώνων ἐστερέωσαν ἐπάνω εἰς τόν ἀριθμόν, καί εἰς τήν φύσιν τῶν στοιχείων, τῇ ἀληθείᾳ θέλωμεν μείνη ἀναμφιβόλως εἰς μίαν μεγάλην ἔκστασιν, καί εἰς ἕναν μέγαν θαυμασμόν βλέποντες τήν μεγάλην διαφοράν τῶν στοχασμῶν των, καί τῶν συμπερασμάτων των: Πρᾶγμα, τό ὅποιον προῆλθεν, ἐπειδή ἀκολουθοῦσε καθέκαστος τήν φαντασίαν του, καί ὄχι τήν ἀλάνθαστον ὁδηγίαν τῶν πειραμάτων.

Ἰδέα Γενική Περίτινων ἰδιοτήτων τῶν Σωμάτων καί περί τῆς φύσεως, καί τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θερμαντικοῦ ... Λιβόρνο, 1806, σ. 3.

... ἡ τῶν σωμάτων πρὸς ἄλληλα ἐνέργεια καί ἡ ἐξ αὐτῆς γινομένη σύνθεσις καί ἀνάλυσις αὐτῶν, εἶναι ὁ πρῶτιστος χαρακτήρ τῆς ἀληθινῆς Χημείας ... [αὕτη] ἐξηγεῖ τὰ πλειότερα τῶν φυσικῶν φαινομένων ... εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τόν κοινωνικόν βίον ... ἡ Χημεία εἶναι ἀξία νά ὀνομασθῇ ἐπιστήμη καθολική, ἐπειδή

ἀγαθοποιεῖ πᾶσαν τάξιν ἀνθρώπων, καὶ ἐρμηνεύει ὅλα σχεδόν τά εἶδη τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ὅσαι ἀσχολοῦνται περὶ τὴν φυσικὴν ἐξέτασιν τῶν σωμάτων τῆς γῆς.

*Χημείας Ἐπιτομή, Συγγραφεῖσα ... ὑπὸ Πέτρου Αὐγούστου Ἀδῆ-
του ... Μεταφρασθεῖσα δέ ... ὑπὸ Κ.Μ. Κούμα ... Μέρους πρώτου,
Περὶ συνθέσεως. Βιέννη, 1808, σσ. ιδ', ις', μζ', νδ'.*

... ἐν ᾧ τὰ φωτισμένα γένη τῆς Εὐρώπης ἐξιχνιάζουσι τὴν φύσιν, στολίζουσι τὸ πνεῦμα των μέ τὰς γνώσεις τῶν ὄντων, καὶ ἐπομένως ὑπερασπίζονται γενναίως τὴν υπερτάτην εὐδαιμονίαν, ἣτις εἶναι ἡ θεοδώρητος ἐλευθερία, ἡμεῖς κατακοσκινίζωμεν τὰ ἐπτά φωνήεντα, καὶ τὰ ὑπερασπιζόμεθα ὡς ἕνα τι πατροπαράδοτον καὶ μέγα κειμήλιον!

Σχολαστικὴ Γεωγραφία ... Συντεθεῖσα ... ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ Χριστιάνου Γασπάρεως ... μεταφρασθεῖσα ... ὑπὸ τοῦ Κυριακοῦ Καπετανάκη ... Βιέννη 1808, σ. ιη'.

Τὸ ἀνά χεῖρας Βιβλίον δὲν ἀποβλέπει εἰς ἄλλο, εἰ μὴ εἰς τὸ νά φωτίσῃ τὸν νοῦν τῶν πολλῶν, καὶ ἐπομένως νά καταλύσῃ τὴν δεσποτείαν τῆς δεισιδαιμονίας, ἡ ὁποία εἶναι ὡς λοιμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, παρασύρουσα ὄχι μόνον εἰς ἀτόπους πλάνας, ἀλλὰ καὶ εἰς αἰσχροτάτας πράξεις, καὶ ὡς κακὴ πηγὴ, ἐξ ἧς ἀναβρῦουσιν ἀπλῶς πικρότατα νάματα, καὶ φαρμακῶνουν τὴν ὑγιάν, τὴν ζωὴν, καὶ τὴν οἰκονομίαν τῶν ἀνθρώπων, ὅθεν πολὺ συμφέρει ἀναμφιβόλως εἰς κοινόν καλόν τὸ νά ἐκτριζῶθῃ τοῦτο τὸ κακόν. ... ἡ γνῶσις τῆς Φυσικῆς ἀντίκειται εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν, ὡς τὸ πρόχωμα εἰς τὸ ποτάμιον ῥεῦμα· διότι πόθεν ἄλλοθεν λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴ αἱ δεισιδαίμονες μωρίαί, ἢ ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τῶν φυσικῶν πραγμάτων, μητέρα πασῶν τῶν ἀτοπιῶν; ... μοί φαίνεται ὅτι μέσον ἀσφαλέστερον εἰς ἐξάλειψιν τῆς δεισιδαιμονίας δὲν δίδεται ἄλλο, εἰ μὴ ἂν εἰσάξωμεν μίαν δημῶδη

Φυσικήν εἰς τὰ Σχολεῖα, δι' ἧς λαμβάνουσιν οἱ νέοι ὀρθὰς ἰδέας τῶν φυσικῶν συμβεβηκότων.

Φυσική Δημόδης εἰς παῦσιν τῆς δεισιδαιμονίας ... Βενετία 1810, σσ. 7, 8, 9.

... ἡ Φυσική, ἡ γνῶσις δηλαδή τῆς φύσεως, διὰ μέσου τῆς ὁποίας μανθάνομεν τὰ αἷτια τῶν ἐν τῇ φύσει φαινομένων, κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ, ὅτι εἶναι ἡ χαριστάτη ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπιστήμας, διότι ὁποῖαν καὶ ἂν ἐπιθυμήσωμεν, θέλομεν τὴν εὑρεῖν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀπεράντου τούτου πελάγους. Ἡ Χημεία, ἡ Φυσιολογία, ἡ Ἀστρονομία, ἡ Γεωγραφία, ἐνὶ λόγῳ, αἱ ἐπιστήμαι πᾶσαι εἶναι εἶδη τῆς Φυσικῆς. "Ὡστε ὅποιος λέγει, ὅτι σπουδάζει τὴν Φυσικήν, ἐπαγγέλεται ἐν γένει ὅλας τὰς ἐπιστήμας, καὶ τό ὑποκείμενόν του εἶναι ἡ δημιουργία πᾶσα ... "Ὅλοι κοινῶς οἱ πεπαιδευμένοι τοῦ γένους ἐξεύρουν, ὅτι ἡ Φυσική εἶναι, ἢ μαθηματικὴ ἢ πειραματικὴ. Ἡ πρώτη ἀποδεικνύει μὲ τὴν Γεωμετρίαν καὶ μὲ τὸν Ὑπολογισμόν. Ἡ δευτέρα μὲ τὰ φαινόμενα καὶ τὰς πείρας. Ὅθεν ἔμπορεῖ νὰ ὀνομασθῆ ἡ μία θεωρητικὴ, καὶ ἡ ἄλλη πρακτικὴ.

Φυσική Πειραματικὴ, περιεκτικὴ τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων ... ὑπό ... Κωνσταντίνου Βαρδαλάχου ... Βιέννη 1812, σσ. γ', δ'.

Πᾶν γένος τότε ἀρχίζει νὰ ἀνθῆ, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ περιθάλλῃ τὰς μούσας ... ἡ εὐδαιμονία τῶν πολιτειῶν εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν μάθησιν. Τό ἐμπόριον καὶ μάλιστα ἡ γεωργικὴ πλουτίζει τὰ γένη, τό στράτευμα τὰ διαφεντεύει, ἡ μάθησις δὲ τὰ φωτίζει ... Οὐδεμία δὲ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν δὲν φέρει τόσον εἰς τοῦτο τό τέλος, ὅσον ἡ Φυσική, διότι ὅλαι μὲν κοινῶς συντρέχουσι πρὸς στολισμόν καὶ τελειότητα τῆς ψυχῆς, ὅμως αὕτη παρά τὰς ἄλλας ἐνεργεῖ ἀμέσως εἰς τὸν ἄνθρωπον ... ἡ Φυσική, ἐπιστήμη οὐσα περὶ τῶν ἰδιοτήτων καὶ δυνάμεων τῶν σωμάτων, εἶναι ἀναγκασιότατη εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον. Ἡ Φυσικὴ εἶναι τερπνοτάτη ἅμα

καί ὠφελιμοτάτη ἐπιστήμη, διότι διὰ ταύτης γνωρίζομεν ἡμεῖς ... ὀρθῶς τόν κόσμον καί πᾶντα τά ἐν τῷ κόσμῳ πράγματα... Αὕτη μᾶς ἐλευθερόνει καί ἀπό τῆς ἐπιβλαβοῦς καί θλιβεραῦς δεισιδαιμονίας, ὑπό τῆς ὁποίας τόν ζυγόν τόσοι ἄνθρωποι, ἄπειροι καί ἀνείδειοι τῆς Φυσικῆς, συνεχῶς ταράττονται καί δεινῶς βασανίζονται, διότι ... θέλει λείπει ὁ ἐκ τῆς δεισιδαιμονίας φόβος ... ὅταν ἐξεύρη ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν Φυσικήν, ὅτι ταῦτα εἶναι ἀπλῶς φυσικά φαινόμενα ... αὕτη ἡ ἐπιστήμη φωτίζει τόν νοῦν καί εἰς ἄλλα πολλά πράγματα, ἐπειδή ἀποδεικνύει, πῶς γίνονται αὐτά, καί ποίαν σχέσιν ἔχουσι μέ ἄλλα φαινόμενα εἰς τόν κόσμον, ὅθεν αὐξάνει ἡ ἠσυχία καί ἡ εὐχαρίστησις ἡμῶν, καί ἀποδιώκεται πᾶς μάταιος φόβος καί ἄλογος φρίκη ... Τό νά ἔχη τις ὀρθάς ἰδέας περὶ τῶν πραγμάτων, τοῦτο εἶναι τῷ ὄντι φωτισμός, καί ἀπάγει τόσον ἀπό τῆς πλάνης καί δεισιδαιμονίας, ὅσον ἡ ἄγνοια φέρει εἰς αὐτάς ...

Ἐπιτομή Φυσικῆς ... ὑπό Δημητρίου Νικολάου τοῦ Δαρβάρως ...
Τόμ. Α΄, Βιέννη 1812, σσ. δ΄, ς΄, ζ΄, η΄, θ΄, ι΄.

Ὁ ἄνθρωπος ὀρέγεται νά μανθάνη ὅλων τῶν φαινομένων τούς λόγους διὰ τοῦτο αἰ πρῶται λέξεις, τὰς ὁποίας ἀκούομεν ἀπό τὰ ἀρχόμενα νά λαλῶσι βρέφη, εἶναι ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον τί; καί διὰ τί; Τί θαυμαστόν εἶναι, ἐάν, στερούμενος τήν ἀπό τῆς φιλοσοφίας ὀρθήν καί ἀληθινήν ἐξήγησιν τῶν ὄντων καί φαινομένων, ἀποδέχεται, ὅσα πλάττει ἡ ἀμάθεια καί ἡ βαρβαρότης μωρά καί ἀνύπαρκτα; Εἶναι αὕτη τρανή καί λαμπρά ἐξήγησις τῆς χρείας, τήν ὁποίαν ἔχει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀπό τὰς μαθήσεις. Μάρτυς ἀξιόπιστος, ὅτι ἡ μάθησις ἔχει εἰς τόν νοῦν ἀκριβῶς τόν αὐτόν λόγον, τόν ὁποῖον ἔχει ἡ τροφή εἰς τό σῶμα ... ὅταν ἐλλείπωσιν αἱ ὀρθαί ἐξηγήσεις καί ἐρμηνεῖαι τῶν πραγμάτων, ἀναπληρῶνουσι τήν ἔλλειψίν των μῦθοι γραῶδεις, βλαβερώτεροι πολὺ παρά τὰς ἀηδεῖς βαλάνους, ἐκφυλίζοντες καί κατακρημνίζοντες τόν ἡγεμόνα νοῦν τοῦ ἀνθρώπου εἰς πολλά κατώτερον βαθμόν παρά τόν ὁποῖον κατέχουσι τὰ ἀνόητα κτήνη. ... Καμμία γνῶσις

ἀληθινή, καθό τοιαύτη, δέν ἔμπορεῖ νά νομισθῆ περιττή εἰς τόν ἄνθρωπον· καί ἐάν τινές δέν φαίνονται κατ' ἀρχάς χρήσιμοι εἰς τόν κοινωνικόν βίον, ἔμποροῦν νά χρησιμεύσωσιν εἰς τό μετέπειτα, ὅταν γνωσθῆ ἢ εἰς τά ἔργα μας ἐφαρμογή των. Καί κατά τοῦτο ἦτο κοινόν ὅλων τῶν ἀνθρώπων χρέος νά ἀσχολῶνται εἰς ἀληθειῶν γνώσεις καί εὐρέσεις, καί τῶν ἐγνωσμένων ἐφαρμογῶν εἰς τά ἔργα μας.

Σύνοψις Φυσικῆς ... ὑπό Κ.Μ. Κούμα ... Βιέννη 1812, σσ. ς', ζ', η', θ'.

Ἡμεῖς καί τῶν πάλοι καί τῶν ὕστερον καί τῶν νῦν περικλεῶν φιλοσόφων τάς δόξας ἀναδιφῶντες καί ἀπροσπαθῶς ἀνακρίνοντες ἐπί τόν ὀρθόν λόγον, τήν ἀλήθειαν πρό παντός προτιμῶμεν, καί ταύτην ἀποδεχόμενοι, ἐν τῷ ὀρθῷ λόγῳ συναινοῦμεν τάς γνώμας, καί τοὺς μέν εὐτυχήσαντας αὐτῆς ἐν ταῖς σφῶν θεωρίαις μακαρίζομεν, τοὺς δέ ἐντισι ἀτυχήσαντας οὐδόλως κατολιγωροῦμεν ... Τοῦτον τοίνυν τόν κανόνα παραλαβόντες καί ἡμεῖς, καί φυλάττοντες, εἰμὴ πᾶντα κατ' Ἀριστοτέλην, ἢ Πλάτωνα, ἢ τινα ἕτερον τῶν πάλοι, εἰ καί μή κατά Βόλφιον, ἢ Νέφθωνα, ἢ Καρτέσιον, ἢ τινα ἄλλον τῶν νεωτέρων, ἀλλά κατά τόν ὀρθόν λόγον, φυσιολογοῦμεν ἐν πῶ δε τῷ ὑπομνήματι, ἢκιστα μεμπτέοι, μάλιστα δέ ἀποδεκτέοι μαστεύοντες, καί ἐκλέγοντες ἐκ τῶν πολλῶν τ' ἀληθῆ. Οὐ γάρ ἐκ τύφου καί ματαίας οἰήσεως, καί αὐταρεσκείας καινοτομοῦμεν, ἀλλ' ἔρωτι ἀληθείας ἀγόμενοι, πρό πάντων ἡγεμόνα τόν ὀρθόν λόγον ποιούμεθα, φίλος γάρ Πλάτων, φίλος Ἀριστοτέλης, φιλάτη δ' ἀλήθεια.

Ἐπιτομή Φυσικῆς Ἀκροάσεως ... παρά ... Σεργίου Μακραιίου ... Βενετία 1816, σσ. ι', ια', ιβ'.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν παλαιῶν συγγραφέων χωρίς κᾶποιαν γνώσιν τῆς παλαιᾶς Γεωγραφίας δέν δύναται νά ἀναπαύσῃ ἀναγνώστας, οἵτινες ζητοῦν εἰς τά συγγράμματα τήν ἐκ τῶν πραγμάτων

ώφέλειαν, καί ὄχι ψιλὴν τὴν τῶν λεξειδίων συνάθροισιν· ἐάν μάλιστα εἶναι ἱστορικά τὰ συγγράμματα, ἢ χρειαί τῆς Γεωγραφίας εἶναι τόσον μεγαλητέρα, ὥστε γίνεται ἀνάγκη. ... Γενικῶς εἰς κατάληψιν τῶν ἀφανῶν ὠφελεῖ μεγάλως ἢ αὐτῶν πρὸς τὰ φανερά σύγκρισις· καί εἰς γνῶσιν τῆς παλαιᾶς Γεωγραφίας, ὅπου καί ἔθνη καί πόλεις καί ἐπαρχίαι ἔγιναν εἰς ἡμᾶς τώρα ἀφαντα, εἶναι μέγα ὄφελος εἰς τὸν ἀναγνώστην ἂν ἐξεύρη κἄν τὰ σημερινὰ ὀνόματα, μέ τὰ ὁποῖα σημαίνονται ἢ αὐταί αἱ παλαιαὶ πόλεις καί χῶραι, ἢ αἱ πλησίον τῶν ὁποίων ἔκειντο αἱ παλαιαί:

Σύνοψις τῆς Παλαιᾶς Γεωγραφίας. Μεταφρασθεῖσα ... ὑπὸ Κ.Μ. Κούμα ... Βιέννη 1819, σσ. γ', ε'.

...ἡ Ἱστορία ἀπαιτεῖ ... τὸν σύνδεσμον τῆς χρονολογίας, καί τὴν σύγχρονον αὐτῇ Γεωγραφίαν, εἰς διασάφησιν, καί προσδιορισμὸν κατὰ χρόνον τε καί τόπον, καί δεῖξιν καί ἐπικύρωσιν τῶν ἱστορουμένων, καθ' ὅλας τὰς εἰς ταῦτα συντελούσας περιστάσεις.

Ἡπειρωτικά, ἧτοι Ἱστορία καὶ Γεωγραφία τῆς Ἡπείρου παλαιὰ τε καὶ νέα, καὶ βίος τοῦ Πύρρου ... ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Σταγειρίτου ... Βιέννη 1819, σ. α'.

...εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ περίεργοι τῆς Φύσεως, ἐρευνῶντες συνεχῶς τοὺς νόμους αὐτῆς, ἐφευρίσκουν καθεκάστην πολλὰς ὥραίας ἐφευρέσεις, ἀναγκαίας εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὠφελίμους εἰς τὸν ἄνθρωπον. ... εἶναι ἀνόητον πρᾶγμα ὁ λογικός ἄνθρωπος, προικισμένος ὦν μέ τόσας αἰσθήσεις, νά μὴ θέλη νά βλέπῃ [ὅλα τοῦτα] μέ θάμβος ... καί νά τὰ ἐξετάζη, ἀλλά νά κάθεται οὕτως ἀργῶς, καί νά ῥογαῶσιν εἰς τὴν ἀμάθειαν, παρομοίως μέ τὰ ἄλογα ζῶα [ἐνῶ ἀντιθέτως πρέπει νά καταγίνεται] εἰς τὴν μάθησιν καὶ σοφίαν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πηγάζει ὅλη ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου.

Χυμικὴ τῶν Τεχνῶν ... Παρά ... Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ ... Ναύπλιον 1829, σσ. 3, 4.

ΕΠΩΝΥΜΑ ΕΡΓΑ

ΑΔΑΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(ΙΖ' - ΙΗ' αι.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Σύνοψις Φυσιολογική

Σύνοψις φυσιολογική, περιέχουσα ὡς ἐν ἐπιτομῆς εἶδει πάντα ὅσα ἀρμόζει πρὸς τὴν Φυσικὴν Φιλοσοφίαν, δηλαδὴ τὰ Ἀκροαματικά, τὰ περὶ Κόσμου, περὶ Οὐρανοῦ, περὶ Στοιχείων, περὶ Μετεώρων, περὶ Μινέρων καὶ Μετάλλων, καὶ περὶ Ψυχῆς· ἐν δὲ τῷ τέλει προσετέθησαν καὶ τινὰ περὶ ζώων καὶ φυτῶν ὀλίγα καὶ περὶ Γεωγραφίας, ἐκ διαφόρων βιβλίων συλλεχθέντα Λατινικῶν τε καὶ Ἑλληνικῶν.

* 1. E. B. E. 1182 0,145×0,103 ἔτ. 1709 σσ. II + 440.

Τό περιεχόμενον:

σ. I, Ὁ γενικός τίτλος δίπλα στον ὁποῖο ἡ σημείωση: «Ἐν Συμπνίφῳ ἔτει 1709 μηνί Μαΐφ 9. Συνεγράψατο ὁ ἐλάχιστος Ἰωάν[νης] Ἀδάμης ὁ ἐξ Ἀρβάν».

σ. II, λευκή.

σ. I, ὑπότιτλος: Ἐπιτομή εἰς τὰ ὀκτώ βιβλία τῶν φυσικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀκινάτου Θωμᾶ καὶ ἄλλων τινῶν Συγγραφέων, ἐν ἧ προγράφεται ἐν πρώτοις ἡ ὑπόθεσις τῆς ἡμετέρας συγγραφῆς.

Ἄρχ. (τῆς εἰσαγωγῆς) Ἐντυγάνωντας ὁ ἐλάχιστος ἐγὼ ἀναγινώσκων εἰς μερικά βιβλία, ὁποῦ μοι ἐνεχείρησεν ὁ εὐρισκόμενος...

Τελ. (σ. 4) ...καὶ αὐτῷ μόνῳ πρέπει ὕμνος καὶ δοξολογία, τιμὴ καὶ εὐχαριστία, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν.

Τό κείμενον τῆς Φυσικῆς ἀρχίζει ἀπὸ τῆ σελ. 5:

Ἄρχ. Ἐπειδὴ γοῦν διεμειράσαμεν ποτὲ ἐν τοῖς προλεγομένοις τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν εἰς τρία μέρη, δηλαδὴ Μεταφυσικόν, Φυσικόν, καὶ Μαθηματικόν, ἀνάγκη εἶναι...

Τελ. ...Ἐρῶσθε οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ σύγνωτε τῇ ἀμαθίᾳ. Ἐτεὶ ἀπὸ θεογονίας Χιλιοστῶ Ἑπτακοσιοστῶ Ἐνάτω. Ἐν

Συμπινίω τῆς Τρανσυλβανίας, Μηνί Νοεμβρίου ιζ' ὥρα τῆς Ἡμέρας τετάρτη πρωῖ. Τέλος τῆς Φυσιολογίας καί τῷ θεῷ χάρις.

II. Τερατολογία

Τερατολογία διαλαμβάνουσα ὡς ἐπί τό πολύ περί διαφόρων τεράτων καί παρασῆμων μορφῶν ἀνθρωπίνων, ὁποῦ ἀναφέρουσι πολλάκις οἱ τε παλαιοί καί οἱ νεώτεροι ἱστοριογράφοι.

* 1. E.B.E. 1182 0,145×0,103 ἔτ. 1710 σσ. 441-514.
 Ἄρχ. Ἄπάνω εἰς ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ ἀναφέραμεν ἐν τῇ Φυσιολογία...

Τελ. ...καί ὅσα εἶναι πιθανά καί ἄξια νά τά πιστεύῃ τινάς, συντόμως εἰρήκαμεν, μέχρι τοῦδε.

Εὐρήκαμεν δέ ταῦτα εἰς ἓνα Καλεντάριον Τυρναβιώτικον τῆς ἀπάνω Οὐγγαρίας, ὁποῦ μας ἐνεχείρησεν χάριν φιλίας ὁ λογιώτατος κύρ Εὐστράτιος Δημητρίου, καί βάνοντες σκοπόν, μέ τό νά ἀρμόζουν ὀλίγον εἰς τήν ὑπόθεσιν τῶν φυσιολογικῶν ἀκουσμάτων τά ἐμεταγλωττίσαμεν κατά τό δυνατόν, ἀπό τήν Λατινικήν φράσιν, εἰς τήν ἡμετέραν ἀπλήν διάλεκτον διά εὐκολωτέραν ἀνάγνωσίν τε καί κατάληψιν. Ἐρῶσθε οἱ ἀναγινώσκοντες, καί σύγνωτε τῇ ἀμαθίᾳ καί πανταχοῦ τά σφάλματα φιλομαθῶς ἐπιδιορθώσατε. Ἔτει ἀπό Χριστογονίας χιλιοστῶ ἑπτακοσιοστῶ δεκάτῳ Μηνί Ἰουνίῳ 4. Ἐν Συμπινίῳ τῆς Τρανσυλβανίας.

B. ENTYPHA:

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἐπιστῆμες τῆς Ζωῆς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

(περ. 1780 - ;)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Γολδσμίθ, *Ίστορία τῆς Ἑλλάδος. Ἀπό τῆς πρώτης καταβολῆς τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπό τῶν Ὀθωμανῶν. Μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς Ἀγγλικῆς διαλέκτου κατὰ τὴν νεωτάτην ἐν Λονδίῳ ἔκδοσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον, ἅμα δὲ καὶ ἐπανεξεθεῖσα ὑπὸ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου ἱατροῦ, τοῦ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας... Τόμος Α΄. Μεθ' ἑνός γεωγραφικοῦ πίνακος τῆς Ἑλλάδος. Βιέννη 1807, σσ. θ' + 3 χ.ἄ. + 404 + κ'.*

Τὸν ἴδιο χρόνο καὶ πάλι στή Βιέννη:

Τόμος Β΄. Μεθ' ἑνός γεωγραφικοῦ πίνακος τῆς Ἀσίας, σσ. 4 χ.ἄ. + 396 + μγ'.

Τόμος Γ΄. Περιέχων τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ σύντομον πραγματεῖαν περὶ ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν... μεθ' ἑνός γεωγραφικοῦ πίνακος τῆς σήμερον Ἑλλάδος, σσ. 4 χ.ἄ. + 395 + ιζ' + 9 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 452).

2. Ἀμπολφέδα Ἰσμαήλ βασιλέως Ἀπαμείας, ἐκ τῶν Γεωγραφικῶν Πινάκων περιγραφῆ Χορασμίας, Μαουαραλνάχρης ἦτοι τῶν πέρα τοῦ ποταμοῦ Ὠξοῦ τόπων, Ἀραβίας, Αἰγύπτου, Περσίδος, ἔτι δὲ τῆς Περσικῆς καὶ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς Ἀραβικῆς διαλέκτου κατὰ τὸ ἐν τῇ Καισαροβασιλικῇ τῆς Βιέννης Βιβλιοθήκῃ κώδικα, μετὰ τινων ὑποσημειώσεων ὑπὸ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου... Βιέννη 1807, σσ. 291 + 1 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 442).

3. Δύο πίνακες γεωγραφικοὶ ὁ μὲν Νασσίρ Ἐδδίνου Πέρσου ὁ δὲ Οὐλόυγ Μπέι Τατάρου. Ἐπιμελεία καὶ σπουδῆ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου... Κατὰ τὴν ἐν Ὀξωνίᾳ ἔκδοσιν τοῦ σοφοῦ Γρανίου ... 1807. Τόπος ἔκδοσης, προφανῶς ἡ Βιέννη, σσ. 79 + 2 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 455).

ΒΑΜΒΑΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ

(1776-1855)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Χημεία (μετάφραση τοῦ ἔργου τοῦ L.J. Thenard).

Τὴν πληροφορία ἀντλοῦμε ἀπὸ τὴν «Προκήρυξι», μὲ ἡμερομηνία 25 Μαρτίου 1817, πού δημοσιεύεται στὸν *Λόγιο Ἑρμῆ* (1 Ἰουνίου 1817, σσ. 251-253). Τὴν πληροφορία ἐπαναλαμβάνουν ὁ Ἄν. Γούδας, *Βίοι παράλληλοι*, τόμ. Β΄. Ἀθήνα 1870, σελ. 295 καὶ ὁ Κων. Ι. Ἄμαντος, *Τὰ Γράμματα εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν 1566-1822*, σ. 164.

Σύμφωνα μὲ τὸν ἴδιο τὸν Βάμβα —ὁ ὁποῖος, ὅπως γράφει ὁ *Ἑρμῆς ὁ Λόγιος*, «εἰσηῆξεν τὴν Χημείαν εἰς τὴν δημόσιον Σχολὴν τῆς πατρίδος του, ἀκολουθῶν τὸ σύγγραμμα καὶ τὴν μέθοδον τοῦ σοφοῦ διδασκάλου τοῦ Θενάρδου, ἐνδόξου χημικοῦ τῆς Γαλλίας»— τὸ σύγγραμμα ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε τόμους. «Ὁ πρῶτος πραγματεύεται περὶ τῆς χημικῆς συγγενείας καὶ τῆς συνεκτικῆς δυνάμεως τῶν σωμάτων· Περί πυρός, φωτός, ἠλεκτρισμοῦ καὶ μαγνητισμοῦ, ὅσον ἀνήκει εἰς τὴν Χημείαν· Περί τῶν ἀπλῶν ἀμετάλλων καὶ μεταλλικῶν σωμάτων· Περί τῶν συναλλήλως αὐτῶν συνθέσεων· καὶ τελευταῖον περὶ ὀξέων. Ὁ δεῦτερος, Περί ὀξειδίων· Περί τῆς συναλλήλως ἐνεργείας αὐτῶν· Περί τῶν μεταλλικῶν ὀξέων· Περί τῆς συνθέσεως τῶν ὀξειδίων καὶ τῶν ὀξέων, ἢ περὶ ἀλάτων. Περί διαφόρων ἄλλων χημικῶν συνθέσεων, καὶ τελευταῖον περὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν μετάλλων. Ὁ τρίτος, Περί τῶν φυτικῶν καὶ ζωϊκῶν ὑλῶν. Ὁ τέταρτος, Περί ἀναλυτικῆς μεθόδου. Ὁ τελευταῖος περιέχει πίνακας καὶ ὀνομαστικὸν τῶν χημικῶν ἀγγείων καὶ ἐργαλείων».

Τὸ ἔργο δὲ διασώθηκε.

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΒΑΡΔΑΛΑΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

(1755-1830)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Φυσική Πειραματική, περιεκτική τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων, συγγραφεῖσα καί ἐκδοθεῖσα χάριν τῶν ἀρχαρίων ὑπό ... Κωνσταντίνου Βαρδαλάχου, Βιέννη 1812, σσ. ιβ' + η' + 773 (ΓΜ/ΕΒ. 734).*

ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Σεληνοδρόμιον παντοτεινόν

* 1. Μ.Ι. 889 (5009) 0,190 × 0,135 ΙΖ' αἰ. φφ. 23α-35α.
 Τίτλος: *Πρόχειρον ἐγχειρίδιον παντοτεινοῦ σεληνοδρομίου· πόνημα τοῦ ἱερολογιωτάτου κυρίου βελισαρίου, τοῦ πρωτοσυγγέλου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καινῶ τύπῳ ἐκδεδομένον, δαπάνη μὲν τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου ἀχρειδῶν κυρίου κυρίου ἰωάσαφ· ἐπιμελεία δὲ τοῦ κυρίου μιχαήλ Γκόρας. Ἐν μοσχοπόλει αψμα'. Παρά γρηγορίῳ ἱερομονάχῳ τῷ κωνσταντινίδῃ.*

Σύνθεσις τοῦ ἔργου: φ. 23β, «Ἐπίγραμμα μιχαήλ εἰς τόν βελισάριον»· φ. 24α, «χρήσις τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου»· φ. 24α, «μέθοδος τῆς εὐρέσεως τοῦ κύκλου τῆς σελήνης»· φ. 25β, «ἐπίγραμμα Γρηγορίου» καί φφ. 26α-35α, «Σελήνης κύκλοι».

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

Ἐπαναλαμβάνοντας τόν Σπ. Λάμπρο (*Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἑλληνικῶν κωδίκων*, τόμ. Β', Κανταβρυγία 1900, σ. 234) ὅλοι οἱ καταλογογράφοι ἐντύπων ἀναφέρουν ὅτι τό παραπάνω

χειρόγραφο ἀποτελεῖ ἀντίγραφο ἐντύπου, τό ὁποῖο λανθάνει (ἄν βεβαίως τό ἔργο τυπώθηκε ποτέ καί τό χειρόγραφο δέν εἶναι τό κείμενο πού δόθηκε στό τυπογραφεῖο γιά ἔκδοση).

ΒΕΛΛΑΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Βοτανική

Γιά τό ἔργο του αὐτό, πού δέ διασώθηκε, ὁ Παν. Βελλαράς γράφει: «συνεραμισάμην ἐκ διαφόρων Λατινικῶν, καί Γερμανικῶν συγγραφέων, μάλιστα δέ ἐκ τῶν τοῦ περιφήμου τῆς Χημείας, καί Βοτανικῆς Διδασκάλου Βαρόνου Ζακένου, καί εἰς τήν ἡμετέραν Ἑλληνικήν μεταφράσας, συνεταξάμην συστηματικήν Βοτανικήν, εἰς δύο τόμους διηρημένην ἧς ὁ μὲν πρῶτος τόμος περιέχει εἰσαγωγήν, ὀνοματολογία, διαίρεσιν τοῦ συστήματος κατά τόν Λινναϊκόν τρόπον, ἔλεγχον κατ' ἀλφάβητον... καί τέλος πίνακα ἀναγκαιοτάτων χαλκογραφικῶν εἰκόνων· ὁ δέ δεύτερος περιέχει συνοπτικήν περιγραφὴν πολλῶν κατὰ πᾶσαν τήν Ἑλλάδα, καί ἀλλαγῶν φυομένων αὐτῶν κατὰ τάξεις, γένη, καί εἶδη συστηματικῶς διηρημένων... Τό αἷτιον δέ, ὅτι ἐξελεξάμην Βοτανικήν, καί οὐχί ἄλλην τινά ὕλην, ἐστίν, ἐπειδή πρό αἰῶνων ἤδη ἡμελήθη παρ' ἡμῖν παντάπασιν αὕτη ἡ ἐπιστήμη... χρήσιμος οὕσα, καί ἀναγκαιοτάτη, οὐχί μόνον τοῖς πεπαιδευμένοις, ἀλλά καί παντί ὁπωσοῦν φιλομαθεῖ» (*Ἑρμῆς ὁ Λόγιος*, 15 Ἰανουαρίου 1817, σελ. 28-29).

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

BENIAMIN ΛΕΣΒΙΟΣ

(1762-1824)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Στοιχεία Φυσικής

1. Γ.Μ. 14α

ἔτ. 1801

φφ. 170.

Ὁ τόμος αὐτός, ὁ πρῶτος τῆς Φυσικῆς τοῦ Βενιαμίν, περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περὶ σωμάτων», «περὶ ἐκτάσεως», «περὶ πορρότητος», «περὶ βαρύτητος», «περὶ ἔλξεως», «περὶ στερρότητος καὶ ἀδρανείας», «περὶ κινήσεως», «περὶ τῆς ὁμοειδοῦς κινήσεως», «περὶ τῆς ἀνομοειδοῦς κινήσεως», «περὶ δυνάμεων», «περὶ τῆς ὁμοειδοῦς συνθέτου κινήσεως», «περὶ τῆς συνθέτου καμπύλης κινήσεως», «περὶ τῶν κεντρικῶν δυνάμεων», «περὶ κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων», «περὶ σφαιρῶν», «περὶ τῶν πλανητῶν ἰδίως καὶ περὶ τοῦ ἡλίου», «περὶ τῆς παραλλάξεως καὶ ἐκκεντρικότητος», «περὶ τῶν ὑποπλανητῶν», «περὶ τῆς αἰτίας τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν καὶ ὑποπλανητῶν», «περὶ τῶν κομητῶν καὶ ἀπλανῶν», «περὶ τῆς ἰσορροπίας ἤτοι στατικῆς», «περὶ τῶν μηχανῶν», «περὶ τῆς τροχιλαίας καὶ ἐντροχίου ἄζωνος», «περὶ τοῦ κεκλιμένου ἐπιπέδου, κοχλίου καὶ σφηνός», «περὶ τῶν συνθέτων μηχανῶν», «περὶ τῆς τριβῆς τῶν σωμάτων καὶ τῆς ἀκαμψίας τῶν σχοινίων», «περὶ τῆς δυναμικῆς», «περὶ τῆς ἐπικρούσεως τῶν ἐλαστικῶν σωμάτων», «περὶ κινήσεως σωμάτων ἐπὶ κεκλημένων ἐπιπέδων», «περὶ τοῦ παλμοῦ τῶν ἐκκρεμῶν», «περὶ τῆς ἰσορροπίας τῶν ρευστῶν», «περὶ ἰσορροπίας σωμάτων διαφόρων εἰδῶν ὅθεν περὶ εἰδικῆς βαρύτητος τῶν στερεῶν καὶ ρευστῶν σωμάτων», «περὶ τῶν φαινομένων τῶν τριχοειδῶν σωλήνων», «περὶ κινήσεως τῶν ρευστῶν, εἴτε ὑδραυλικῆς».

2. Β.Μ. 14β

ἔτ. 1805

φφ. 286.

Ὁ δεῦτερος τόμος τῆς Φυσικῆς, πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περὶ Μαγνητισμοῦ». «Περὶ τῆς θεωρίας τοῦ μαγνητισμοῦ», «περὶ ἠλεκτρικῶν φαινομένων», «περὶ τῆς μαγικῆς πλακός καὶ περὶ φύσεως τῆς λέυδος», «περὶ τοῦ ἠλεκτροφόρου καὶ τοῦ φυσικοῦ ἠλεκτρισμοῦ τινῶν ὄντων», «περὶ τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων ὡς πρὸς τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα», «περὶ τῆς θεωρίας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ», «περὶ τῆς φύσεως τοῦ

ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ», «περί τοῦ γαλβανισμοῦ», «περί τῆς ὁμοιότητος τοῦ γαλβανικοῦ καί ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ, θεωρία τοῦ Γαλβανισμοῦ», «περί τῶν φυσικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀέρος», «περί τῶν χυμικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀέρος», «περί ἀεροειδῶν ρευστῶν εἴτε ἐλαστικῶν», «περί νεροῦ», «περί νεροῦ πεπηγμένου ἢ πάγου», «περί φύσεως τοῦ νεροῦ», «περί πηγῶν, ποταμοῦ καί θαλάσσης», «περί πυρός», «περί ἀναπνοῆς εἴτε θέρμης τῶν ζώων», «περί φωτός», «περί κατοπτρικῆς», «περί κατόπτρων», «περί τῆς διοπτρικῆς», «περί θλάσεως», «περί μικροσκοπίων», «περί τηλεσκοπίων», «περί χρωμάτων», «περί τῆς θεωρίας τοῦ φωτογόνου». Καί στή συνέχεια:

«Περί Μετεωρολογικῶν». «Περί ὕδατωδῶν», «περί ἠλεκτρικῶν μετεωρολογικῶν», «περί ἐμφαντικῶν φαινομένων», «περί τῆς ἀτμοσφαιρικῆς κράσεως», «περί σεισμῶν», «περί τῆς αἰτίας τῶν ἀνέμων», «περί τῶν βαρομετρικῶν μεταβολῶν».

Στό τέλος τοῦ κειμένου ἡ σημείωση: «Τέλος τῆς τοῦ κυροῦ Βενιαμίν Λεσβίου Φυσικῆς πραγματείας, ἣτις ἤρξατο μέν κατά τό 1801 νοεμβρίου ζ' εἴληφε δέ τέρμα κατά τούς 1805 νοεμβρίου ια'». Ἐπίσης τά ὀνόματα τοῦ γραφέα: «Νικόδημος», καί τοῦ κτήτορα, «Πολύκαρπος ἱεροδιδάσκαλος».

3. Γ.Μ. 11α 0,241 × 0,175 ἔτ. 1801 σσ. 334.
 Τίτλος: *Στοιχεῖα φυσικῆς. Συνταχθέντα καί παραδοθέντα ἐν τῇ κλεινῇ σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν παρά τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου κυροῦ Βενιαμίν, ἱερομονάχου τοῦ Καρέ, τοῦ ἐκ τῆς Λέσβου· ἐν ἔτει αωα'.*

Ἦ ὁ πρῶτος τόμος τῆς Φυσικῆς. Κείμενο παρεμφερές μέ τό I,1.

4. Γ.Μ. 11β. 0,241 × 0,175 ἔτ. 1805 σσ. 590.
 Ἦ ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό προηγούμενο.
 Ἦ ὁ Β' τόμος τῆς Φυσικῆς.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό I,2 χωρίς ὅμως τό κεφάλαιο «Περί Μετεωρολογικῶν».

Σύμφωνα μέ μιᾶ σημείωση, τοῦ τέλους: «ᾧδε εἴληφε τό πέρας 1805 κατά μήνα ἀπρίλιον».

Σημ. Κρίνοντας ἀπό τή χρονική διαφορά τῆς ἀντιγραφῆς τῶν χειρογράφων I,2 καί I,4 —τά ὅποια, ὅπως καί τά I,1, I,3, ἔχουν χαθεῖ— ὁ Μιχ. Κ. Στεφανίδης (*Αἱ φυσικαί ἐπιστήμαι ἐν Ἑλλάδι πρό τῆς Ἐπαναστάσεως*, Ἀθήνα 1926, σελ. 31-32) καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι στό διάστημα μεταξύ Ἀπριλίου καί Νοεμβρίου

1805 ὁ Βενιαμίν δίδαξε τὰ Μετεωρολογικά, γι' αὐτό καί τό κεφάλαιο αὐτό λείπει ἀπό τό I,4.

Στό τέλος τό ὄνομα τοῦ γραφέα, «Ίγνάτιος», καί κτητορικό ση-
μείωμα τοῦ μητροπολίτη Μυτιλήνης Μελετιού.

* 5/6. E.B.E. 2967/2968 0,165 × 0,227 ἔτ. 1801-1805 σσ. 234
(τό 2967) + 1α-259α (τό 2968).

Τίτλος: *Φυσική*.

*Ἄρχ. Ἐγὼ πρόσκειμαι καί ἐρευνῶ τὰς προσβολάς τὰς ὁποίας
τά σώματα, οὐράνια τε καί ἐπήγεια, ἐνεργοῦσιν ἐπάνω εἰς τὰς
αἰσθήσεις μου· ἡ φυσική περιέργεια δέν μέ ἀφήνει μόνον εἰς τὰ
ἀποτελέσματα, ἐκείνη μέ σύρει εἰς τό νά ζητήσω καί τὰς αἰτίας
τούτων τῶν προσβολῶν· καί τοῦτο εἶναι ἐκείνο, τό ὁποῖον
ὀνομάζουσιν φυσικήν...*

Τά «ΜΣΤ΄» κεφάλαια (τοῦ κῶδ. 2967): «Περί σωμάτων», «Περί
Ἐκτάσεως», «Περί πορότητας», «Περί βαρύτητας», «Περί ἔλξεως»,
«Περί στερεότητος καί ἀδρανείας», «Περί κινήσεως», «Περί τῆς
ὁμοειδοῦς κινήσεως», «Περί τῆς ἀνομοειδοῦς κινήσεως»,
«Περί Δυνάμεων», «Περί τῆς ὁμοειδοῦς συνθέτου κινήσεως»,
«Περί τῆς συνθέτου καμπύλης κινήσεως», «Περί τῶν κεντρικῶν
δυνάμεων», «Περί κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων», «Περί σφαί-
ρας», «Περί τῶν πλανητῶν ἰδίως καί περὶ τοῦ ἡλίου», «Περί τῆς πα-
ραλλάξεως καί ἐκκεντρικότητος», «Περί τῶν ὑποπλανητῶν», «Περί
αἰτίας τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν καί ὑποπλανητῶν», «Περί τῶν
Κομητῶν καί ἀπλανῶν», «Περί τῆς ἰσορροπίας εἴτε στατικῆς»,
«Περί τῶν Μηχανῶν», «Περί τῆς τροχιλίας καί ἐντροχίου ἄξονος»,
«Περί τοῦ κεκλιμένου ἐπιπέδου, κοχλίου καί σφηνός», «Περί
τῶν συνθέτων Μηχανῶν», «Περί τῆς τριβῆς τῶν σωμάτων καί
τῆς ἀκαμψίας τῶν σχοινίων», «Περί τῆς δυναμικῆς», «Περί τῆς
ἐπικρούσεως τῶν ἐλαστικῶν σωμάτων», «Περί κινήσεως σωμάτων
ἐπὶ κεκλιμένων ἐπιπέδων», «Περί τοῦ παλμοῦ τῶν ἐκκρεμῶν»,
«Περί τῆς ἰσορροπίας τῶν ρευστῶν», «Περί ἰσορροπίας σωμάτων
διαφόρων εἰδῶν, ὅθεν περὶ εἰδικῆς βαρύτητας τῶν στερεῶν καί ρευ-
στῶν σωμάτων», «Περί τῶν φαινομένων τῶν τριχοειδῶν σωλή-
νων», «Περί κινήσεως ρευστῶν, εἴτε ὑδραυλικῆς».

Τελ. ...αὐτό δέν ὑπόκειται εἰς ἄλλο, παρά εἰς μόνην τὴν ὑψηλὴν
γεωμετρίαν, ὥστε ἀφήνοντες εἰς αὐτὴν τὴν λύσιν τούτου τοῦ

ζητήματος, ἡμεῖς ἄς μεταβῶμεν εἰς τὰ κατά μέρος τῆς φυσικῆς ὑποκείμενα.

φ. 181β, λευκό.

Ἐκκολουθεῖ: «Περὶ μαγνητισμοῦ».

Ἄρχ. Μαγνητὶς εἶναι λίθος ὑπομέλας, εἴτε λευκόφαιος, καὶ τόσον σκληρός, ὥστε ὑποκρούμενος ὑπὸ χάλυβος δίδει σπινθήρας...

Στὴ συνέχεια: «Περὶ τῆς θεωρίας τοῦ Μαγνητισμοῦ», «Περὶ ἠλεκτρικῶν φαινομένων», «Περὶ τῆς φύσεως τῆς λεῖδος καὶ περὶ τῆς μαγ[νητ]ικῆς πλακός», «Περὶ τοῦ ἠλεκτροφόρου καὶ τοῦ φυσικοῦ ἠλεκτρισμοῦ τινῶν ὄντων», «Περὶ τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων, ὡς πρὸς τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα», «Περὶ τῆς θεωρίας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ», «Περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ», «Περὶ τοῦ Γαλβανισμοῦ», «Περὶ τῆς ὁμοιότητος τοῦ Γαλβανικοῦ καὶ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ», «Θεωρία τοῦ γαλβανισμοῦ», «Περὶ τῆς βαρῦτητος» (ὁ τίτλος τοῦ τελευταίου αὐτοῦ κεφαλαίου γράφτηκε πάνω στὸν σβησμένο: «Περὶ φυσικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀέρος»).

Τὸ κείμενο σταματᾷ μετὰ τὸ κεφάλαιο αὐτὸ καὶ τὴν § 699. Τὸ «Κεφ. ΜΖ^ο» εἶναι στὸ τέλος τοῦ φ. 234β καὶ προορίζεται γιὰ τὸ ἐπόμενο φύλλο, ποῦ εἶναι στὸν κώδ. 2968. Ὁ κώδ. 2968 ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ 2967.

Τὰ κεφάλαια ΜΖ'-ΞΗ' καὶ Α'-Ζ' (τῶν «Μετεωρολογικῶν») τοῦ κώδ. 2968: «Περὶ τῆς ὠφελιμότητος τοῦ ἀέρος».

Ἄρχ. Ἀπεδείχθη ἐν τῷ παρελθόντι κεφαλαίῳ ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι βαρῦς...

Ἐκκολουθοῦν: «Περὶ ἤχου», «Περὶ ἀνέμων» (στοῦ φ. 37α «Πίναξ περὶ ἀνέμων συντεθείς ὑπὸ Κοραΐ»), «Περὶ τῶν χυμικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀέρος», «Περὶ ἀεροειδῶν ρευστῶν, εἴτε ἐλαστικῶν», «Περὶ νεροῦ», «Περὶ πάγου εἴτε νεροῦ πεπηγμένου», «Περὶ τῆς φύσεως τοῦ νεροῦ», «Περὶ ὑδάτων ἀνά μέρος, πηγῶν δηλ. καὶ θαλάσσης», «Περὶ παλιρροίας», «Περὶ πυρός», «Περὶ τῆς ἀναπνοῆς, ἢ θερμῆς τῶν ζῶων», «Περὶ φωτός», «Περὶ Κατοπτρικῆς», «Περὶ κατόπτρων», «Περὶ τῆς Διοπτρικῆς», «Περὶ τῆς διαθλάσεως τῶν ἀκτίνων», «Περὶ ἀκτίνων», «Περὶ ὀράσεως», «Περὶ Μικροσκοπίου», «Περὶ τηλεσκοπίων διαφόρων εἰδῶν», «Περὶ χρωμάτων, εἴτε ἀναλύσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτογόνου», «Περὶ τῆς θεωρίας τοῦ φωτογόνου».

Στὴ συνέχεια: «Περὶ Μετεωρολογικῶν». Καὶ πρῶτα «Περὶ ὕδατοδῶν».

Ἄρχ. Ἀφ' οὗ ἐκτέθησαν τὰ ἐπὶ γῆς φαινόμενα, καὶ οἱ τούτων, τὸ δυνατόν, λόγοι, ἐπόμενον εἶναι νά ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τῆς

γηΐνης ἐπιφανείας, καί νά ἀναβῶμεν διά τοῦ νοός εἰς τήν ἀτμοσφαῖραν διά νά ἐξετάσωμεν ὅποσοῦν καί ἐκεῖ τά φαινόμενα καί τούς τούτους ὅσον εἶναι τῆς ἡμετέρας δυνάμεως λόγους, τό ὅποῖον Μετεωρολογικά οἱ φυσικοὶ ὀνομάζουσι...

Ἐκκολουθοῦν: «Περί ἠλεκτρικῶν Μετεωρολογικῶν», «Περί τῶν ἐμφαντικῶν φαινομένων», «Περί τῆς ἀτμοσφαιρικῆς κρᾶσεως», «Περί σεισμῶν», «Περί τῆς αἰτίας τῶν ἀνέμων», «Περί τῶν βαρομετρικῶν μεταβολῶν».

Τελ. ...ἐπειδή εἰς τόν Ἰσημερινόν δέν ἔχουσι χώραν ἀρκτικοὶ ἄνεμοι ἐλλείπει καί τό ἐκείνων ἀποτέλεσμα. Τέλος καί τῷ θεῷ δόξα.

Τό φ. 259β, λευκό.

Σύμφωνα μέ μιᾶ σημεῖωση στό τέλος τοῦ ἔργου, φ. 259α τοῦ κώδ. 2968, ἡ παράδοση τῆς Φυσικῆς «ἤρξατο μέν κατά τούς 1801 νοεμβρίου 5, εἴληφε δέ τέρμα κατά τούς 1805 νοεμβρίου] 11».

Ἐκ τῆς ὀρίσεως τοῦ Πανταχηκινήτου: φ. 12β τοῦ κώδ. 2967 (ἡ ἴδια διατύπωση καί στήν περιγραφή τοῦ Μιχ. Κ. Στεφανίδη, ὁ.π., σελ. 46): «§ 38. Εἰς τοῦτο τό θέατρον τοῦ κόσμου, ἕνα ῥευστόν κινεῖται πρὸς τά ἄνω, πρὸς τά κάτω, καί πρὸς ὅλα τά πλάγια μέρη, πῶς διέρχεται καί ἐξέρχεται ἀενάως, πανταχόθεν, καί σφαιροειδῶς ἐκ τῆς ὕλης, πῶς εἶναι ἀνάλογον μέ τήν ποσότητα τῆς ὕλης, καί ἔστω ὄνομα εἰς αὐτό Πανταχηκίνητον. Τό Πανταχηκίνητον ἔρχεται εἰς τήν γῆν ἀπό τόν ἥλιον, πλανῆτας, ὑποπλανῆτας, ἀστέρας ἀκινήτους· καί ἐκ τῆς γῆς πάλιν ἐπιστρέφει πρὸς ὅλους αὐτοὺς τούς ἀστέρας».

* 7/8. E.B.E. 3054/3055 0,225×0,170 ἔτ. 1801-1805 φ. 348 (τό 3054) + 416 (τό 3055).

Τίτλος: *Φυσική*.

Ἀρχ. Ἐγὼ πρόσκειμαι καί ἐρευνῶ...

Τό κείμενο πανομοιότυπο μέ τό I,5/6 (ἀντιγραφή ἐκείνου). Ἡ μόνη διαφορά ἔγκειται στή στάχωση τῶν τόμων: τό τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ 2967, «Περί βαρύτητος τοῦ ἀέρος», εἶναι πρῶτο στό 3055.

Ἀρχ. Ἐάν τις διασεισῆ ριπίδιον ἐφ' ἐκάστου μέρους τῆς γῆνης ἐπιφανείας θέλει αἰσθανθῆ αὔρας τινάς...

Στό φ. 416β, τοῦ κώδ. 3055, ἡ ἴδια, στήν οὐσία, σημεῖωση ὅπως στόν κώδ. 2968: «ἤρξατο μέν τοῦ συγγράφεσθαι καί παραδίδεσθαι εἰς τούς 1801 νοεμβρίου 5, ἔλαβε δέ πέρας κατά τούς 1805 νοεμβρίου 11».

* 9. B.P.A. 1203 0,227 × 0,162 έτ. 1807-1809 φφ. 257.

Τίτλος: *Στοιχεία Φυσικής Σοφωτάτου Κυρού Βενιαμίν λεσβίου.*

‘Ο Α΄ τόμος τής Φυσικής.

Ἄρχ. *Φύσις εἶναι νόμοι ἐγκεχαραγμένοι ἐν τοῖς σώμασιν...*

Τά κεφάλαια: «Περί τῆς ἐν γένει φυσικῆς», «Περί ἐκτάσεως διατρητοῦ καί σχήματος», «Περί τοῦ ἀδιαχωρήτου», «Περί πορότητος ἢ πυκνότητος», «Περί βαρύτητος», «Περί ἔλξεως», «Περί ἀδρανείας καί κινητοῦ», «Περί Κενοῦ καί Χρόνου», «Περί κινήσεως ἐν γένει», «Περί τῆς ὁμοειδοῦς κινήσεως», «Περί τῆς ἀνομοειδοῦς κινήσεως, ἢ ὁμοειδῶς ταχυνομένης», «Περί τῶν κινητικῶν δυνάμεων», «Περί τῆς εὐθείας συνθέτου κινήσεως», «Περί τῆς συνθέτου καμπύλης κινήσεως», «Περί τῶν κεντρικῶν δυνάμεων», «Περί τῆς τῶν οὐρανίων σωμάτων κινήσεως, ἢ περὶ τοῦ Κόσμου συστήματος», «Περί σφαίρας», «Περί τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς τοποθεσίας τῶν οὐρανίων σωμάτων», «Περί τῶν πλανητῶν ἰδίως καί περὶ Ἡλίου», «Περί ὑποπλανητῶν», «Περί ἐκλείψεων», «Περί κομητῶν», «Περί τῆς αἰτίας τῆς τῶν πλανητῶν κινήσεως», «Περί τῶν ἀπλανῶν», «Περί Ἴσορροπίας, ἢ στατικῆς», «Περί Μηχανικῆς, ἢ μηχανῶν», «Περί τροχιλίας καί ἐντροχίου ἄξωνος», «Περί κεκλιμένου ἐπιπέδου, κοχλίου καί σφηνός», «Περί συνθέτων μηχανῶν», «Περί τριβῆς τῶν σωμάτων, καί ἀκαμψίας τῶν σχοινίων», «Περί τοῦ παλμοῦ τῶν ἐκκρεμῶν, ἢ παλμοῦ τῆς κινήσεως», «Περί δυναμικῆς εἴτε ἐπικρούσεως τῶν σωμάτων», «Περί ἐπικρούσεως τῶν ἐλαστικῶν σωμάτων», «Περί ὑδροστατικῆς ἢ ἰσορροπίας τῶν ρευστῶν», «Περί ἰσορροπίας ρευστῶν καί στερεῶν», «Περί Ἴσορροπίας ρευστῶν διαφόρων, εἰδικῆς βαρύτητος καί περὶ τριχοειδῶν σωλήνων», «Περί ὑδραυλικῆς, εἴτε κινήσεως τῶν ρευστῶν».

Τελ. (σελ. 245β). ...ὁ ἀήρ εἶναι ἡ ζωὴ τῶν ζώντων.

Στά φφ. 246α-251β, «Πίναξ κεφαλαιώδης τῆς παρουσίας φυσικῆς πραγματείας» (κολοβός), ἐνῶ στά φφ. 252α-257α, ἔξι πίνακες μέ 44 σχήματα.

Στό φ. 1α, ἡ ἡμερομηνία, «1807 σεπτεμβρίου α΄», κατὰ τὴν ὁποία ἄρχισε ἡ διδασκαλία τῆς Φυσικῆς, ἐνῶ στό φ. 245β διαβάζουμε ὅτι «ἡ παρούσα πραγματεία ἔλαβε τέλος κατὰ τό α^{ον} αὐτῆς μέρος τό αωθ΄ ἔτος κατὰ Βενιαμίν ἔσβιον», ὅτι ἡ διδασκαλία ἐγινε «ἐν τῇ φιλολογικῇ ἀκαδημίᾳ παραδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Βενιαμίν τοῦ λεσβίου» καί ὅτι «ὄσοι τοιγαροῦν λάβητε ἀνά χῆραν ταύτην τὴν βίβλον παρακαλῆτε τόν θεόν ὑπέρ τοῦ διδασκάλου καί μαθητοῦ αὐτοῦ Δημητρίου Ἰθακησίου».

* 10. Β.Ρ.Α. 1205 0,238 × 0,175 ἔτ. 1805 φφ. 305 (ἀκέφαλο).
 Τά φφ. 85α, 86β, 87αβ, 92β, 93α, 95β, 96α-97β, 151α-152β, 155β-160β,
 252α-254β καὶ 294β, λευκά.

‘Ο Β’ τόμος τῆς Φυσικῆς τοῦ Βενιαμίν.

Ἄρχ. ...ἐάν τις διασειση ῥιπίδιον πρὸς πᾶν μέρος τῆς γῆνης
 ἐπιφανείας, ἤθελεν αἰσθανθῆ...

Τά κεφάλαια: «Περί ἀέρος ἢ περί τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων», «Περί τῆς τοῦ ἀέρος ἐλαστικότητος», «Περί Βαρομέτρου ἢ ἀτμοσφαιρας», «Περί ἀντλιῶν», «Περί ὑγρότητος καὶ ξηρότητος ἀέρος, ἢ ὑγρομέτρου», «Περί ἤχου», «Περί τοῦ γεννήτορος τοῦ ἤχου», «Περί παραβεβλημένων ἤχων ἢ ἁρμονίας», «Περί φωνῆς», «Περί ἤχους τηλεφωνίου καὶ πυκνοφωνίου», «Περί τῶν στοιχείων, ἢ συνθετικῶν μερῶν τοῦ ἀέρος τουτέστιν ὀξυγονικοῦ καὶ ἀζωτικοῦ ἀέρος», «Περί τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀεροξυγόνου καὶ ἀεροαζώτου», «Περί ἀεροανθρακικοῦ ὀξέως», «Περί ὑδρογόνου ἢ ἀεροῦδρογόνου», «Περί ἀλκαλίου ἢ ἀλκαλικοῦ ἀέρος», «Περί ἀναπνοῆς», «Περί ζυμώσεως», «Περί νεροῦ», «Περί νεροῦ πεπηγμένου, ἢ πάγου», «Περί τῆς τοῦ νεροῦ συνθέσεως», «Περί πηγῶν ποταμοῦ καὶ θαλάσσης», «Περί Μαγνητισμοῦ», «Περί φύσεως τῆς λέυδος», «Περί τοῦ ἠλεκτρονίου, καὶ τοῦ φυσικοῦ ἠλεκτρισμοῦ τῶν κοντούτων», «Περί τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων ὡς πρὸς τά φυτά καὶ ζῶα», «Περί τῆς θεωρίας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ», «Περί Γαλλανισμοῦ» (καὶ ἡ συνέχεια ἀπὸ ἄλλο χέρι:) «Περί παλλοιρίας, τῆς παλαιᾶς φυσικῆς», «Περί φωτός», «Περί κατοπτρικῆς», «Περί κατόπτρων», «Περί τῆς διοπτρικῆς», «Περί τῆς διαθλάσεως τῶν ἀκτίνων [...] ἐκ τῶν ἐπιφανειῶν τῶν μέσων», «Περί φακῶν», «Περί θλάσεως», «Περί Μικροσκοπίου», «Περί τηλεσκοπίου διαφόρων εἰδῶν», «Περί χρωμάτων, καὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτογόνου», «Περί τῆς θεωρίας τοῦ φωτογόνου».

Ἄκολουθεῖ, φφ. 255α-293β, μέ ἄλλη ἀρίθμηση κεφαλαίων, Α΄-Ζ΄, καὶ ἄλλη σειρά παραγράφων, 1-124, τό μέρος «Περί Μετεωρολογικῶν» (βλ. I, 6). Τά κεφάλαια: «Περί ὕδατωδῶν».

Ἄρχ. Ἄφ’ οὗ ἐκτέθησαν τά ἐπὶ γῆς φαινόμενα...

καὶ ἀκολουθοῦν: «Περί ἠλεκτρικῆς μετεωρολογίας», «Περί τῶν ἐμφαντικῶν φαινομένων», «Περί τῆς ἀτμοσφαιρικῆς κράσεως», «Περί σεισμῶν», «Περί τῆς αἰτίας τῶν ἀνέμων», «Περί τῶν βαρομετρικῶν μεταβολῶν».

Τελ. ...ἐπειδὴ εἰς τόν Ἰσημερινόν δέν ἔχουσι χώραν ἐνάντιοι
 ἄνεμοι ἐλλείπει καὶ τό τούτων ἀποτέλεσμα.

Στό φ. 294, «Πίναξ τῶν Μετεωρολο»

Στις πρώτες σελίδες τῶν φύλλων 295-305, σχήματα.

Στό φ. 293β σημείωση τοῦ γραφέα: «ἡ παροῦσα φυσική πραγματεία ἐτελείωσε κατά τό αὐε' ἔτος τό σωτήριον νοεμβρίου ἡ' ἡμέρα σάββατον ὑπό τῆς ἀμαθοῦς χειρός δημητρίου Ἰθακισίου» καί πῶς ἄν, «κατά τύχην ἀναγνώσετε ταύτην, εὐχεσθε ὑπέρ αὐτοῦ καί διορθοῦντες τά ἐν αὐτῇ ἐσφαλμένα».

Σημ. Στά χγφ. 9 καί 10 ἡ ἴδια στάχωση, σέ τόμους, μέ τά 7/8. Τό I,10 εἶναι συνέχεια τοῦ I,9. Τό I,9 ἀποτελεῖται ἀπό § 663 καί τό I,10 ἀπό τίς § 664 - 1328 + § 125 (τῶν Μετεωρολογικῶν). Γιά τοὺς λόγους αὐτούς δέ σεβαστήκαμε ἐδῶ τῆ χρονολογική σειρά (δπως καί στά I,1 - I,4).

Κρίνοντας ἀπό τίς συχνές διακοπές καί τά χάσματα, ἀπό τό ἀκατάστατο τῆς ἀρίθμησης τῶν πινάκων καί ἀπό τά διαφορετικά χέρια γραφῆς, καταλήγουμε στό συμπέρασμα ὅτι εἶναι, κι αὐτά, σημειώσεις μαθητῶν (μαθηματάρια).

* 11. A.I. 5 0,230 × 0,175 ἔτ. 1811 φφ. 90α-120β (κολοβό).

Τίτλος: *Φυσική κύρ Βενιαμίν, διδασκάλου ἀιβάλιου.*

Ἄρχ. *Ἐγὼ πρόσκειμαι καί ἐρευνῶ τὰς προσβολὰς τὰς ὁποίας τὰ σώματα οὐράνια τε καί ἐπίγεια...*

Περιέχει τά πρῶτα 9 κεφάλαια καί μέρος τοῦ 10ου κεφαλαίου, «περί δυνάμεων» (πργρ. ρλδ'), τοῦ Α' τόμου (βλ. I,5).

Τελ. ... *οἱ λειβυτιῖνοι, λοιπόν λέγουν, πῶς θέλουν εὖρει ἴσας τὰς δυνάμεις, ἂν ἀντῆ νά λάβουν ἀπλῶς τήν ταχύτητα, ἤθελον λάβη...*

Ἡ χρονολογία τοῦ χγφ. καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα στό φ. 74β τοῦ κώδικα: «Ἐνεγράφη δέ διά χειρός Ἄντωνίου τεῖρμετζόγλου μουσιῶ ἁεροσιῶ τοῦ υἱοῦ ποτέ χατζῆ πιερῆ ἐξ ἑνορίας ἁγίου Ἰωάννου. Ἔτη αἰα' μηνί μαῖω ἰστ'».

* 12. B.P.A. 54 0,240 × 0,190 ἔτ. 1817 φφ. 75α-190β.

Τά φφ. 143α-146β, λευκά.

Τίτλος: *Στοιχεῖα Φυσικῆς.*

Στά φφ. 75α-142β, τά πρῶτα 15 κεφάλαια τοῦ πρώτου τόμου (βλ. I,9).

Ἄρχ. *Φύσις εἶναι νόμοι ἐγκεχαράγμενοι ἐν τοῖς σώμασιν...*

Τελ. ...*καί ἐπειδή ἡ κίνησις εἶναι τό ὑποκείμενον τῆς φυσικῆς, αὐτῆς ἔργον ἤθελε εἶναι καί ἡ θεωρία τῆς τῶν οὐρανίων σωμάτων κινήσεως, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστήμη ὀνομάζεται ἀστρονομία.*

Ἄκολουθεῖ, φφ. 147α-190β, τό «Περί Μετεωρολογικῶν» (βλ. I,10).

Ἄρχ. Ἄφ' οὗ ἐξετέθησαν τὰ ἐπί γῆς φαινόμενα, καί οἱ τούτων, τὸ δυνατόν λόγοι, ἐπόμενον εἶναι...

Τελ. ...ἐπειδὴ εἰς τὸν Ἰσημερινόν δέν ἔχουσι χώραν ἐνάντιοι ἄνεμοι, ἐλλείπει καί τὸ τούτων ἀποτέλεσμα.

Στά φφ. 142β καί 190β, ἡ΄δια σημείωση: «ἔγραφον ἐν Ρωμάνῳ τῆς Μολδαβίας τῷ 1817 Δεκεμβ. 12».

Πρβλ. τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά.

* 13. Β.Μ. 100 0,280×0,180 ΙΘ΄ αἰ. σσ. 238 (κολοβό) + φφ. 3 χ.ἄ.
Τίτλος: *Στοιχεῖα Φυσικῆς συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρίστου καί σοφωτάτου κυροῦ βενιαμίν τοῦ λεσβίου.*

Καί αὐτό μόνον τὰ πρῶτα 15 κεφάλαια τοῦ πρώτου τόμου (βλ. Ι,9).

Ἄρχ. Φύσις εἶναι νόμοι ἐγκεχαραγμένοι ἐν τοῖς σώμασιν...

Τελ. ...ἐπειδὴ ἡ κίνησις εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς φυσικῆς, αὐτῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι καί ἡ θεωρία τῆς τῶν οὐρανίων σωμάτων κινήσεως...

Τὸ κείμενο γραμμένο σέ πλάισιο. Στή σελ. 1 τὸ ὄνομα τοῦ κτήτορα: «Γεώργιος Κλεόβουλος».

Στά φφ. 3 χ.ἄ., 22 σχήματα ἀριθμημένα, 1-22, καί ἄλλα 9 ἀριθμημένα 14-22.

* 14. Μ.Α. 35 0,235×0,160 ΙΘ΄ αἰ. σσ. 758 + 2 χ.ἄ.
Τίτλος: *Φυσικὴ Βενιαμίν τοῦ Ἰεσβίου. χειρογραφεῖο παρά φιλοθέου Ραῖσσοπούλου τοῦ ἐξ Ἄνδρου.*

Ἄρχ. Ὁ Β΄ τόμος (ἀκέφαλος) τῆς Φυσικῆς τοῦ Βενιαμίν. Τὸ κείμενο ἀρχίζει ἀπὸ τὴν § 553: «πόλους μαγνίτιδος ὀνόμασαν...»

Τὸ πρῶτο κεφάλαιο — τὸ «Κεφ. ΛΖ^{ov} Περί τῆς θεωρίας τοῦ μαγνητισμοῦ» —, τοῦ τόμου αὐτοῦ, στή σελ. 15.

Ἄρχ. Ὅσον τὰ αἷτια εἶναι κεκαλυμμένα τόσον ἐρεθίζουσι τὸν ἄνθρωπον...

Ἄκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: «Περί ἠλεκτρικῶν φαινομένων», «Περί τῆς φύσεως τῆς λεῦδος», «Περί τοῦ ἠλεκτροφόρου καί τοῦ φυσικοῦ ἠλεκτρισμοῦ τινῶν ὄντων», «Περί τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων ὡς πρὸς τὰ φυτὰ καί τὰ ζῶα», «Περί τῆς θεωρίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ, καί δόξα τοῦ Λολέτου» (ἀκολουθεῖ ἡ «δόξα τοῦ φραγγλίνου», ἡ «δόξα τοῦ Κουλόμβου»), «Περί τῆς φύσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ», «Περί τοῦ Γαλβανισμοῦ», «Περί

ἀνελκύσεως τοῦ νεροῦ», «θεωρία τοῦ γαλιανικοῦ ρευστοῦ», «Περὶ ἀέρος», «Περὶ φυσικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀέρος, καὶ α΄ περὶ τῆς βαρῦτητος», «Περὶ τῆς βαρῦτητος τοῦ ἀέρος», «Περὶ τῆς ἐλαστικότητος τοῦ ἀέρος», «Περὶ θερμομέτρου», «Περὶ ὑγρομέτρου», «Περὶ ἀντλειῶν», «Περὶ ἤχου», «Περὶ φωνῆς», «Περὶ τῆς ἠχοῦς», «Περὶ τοῦ ἐρεθίσματος τῆς ἀκοῆς», «Περὶ ἀνέμων» (στή σελ. 217, ὁ «Πίναξ περὶ ἀνέμων συντεθεῖς ὑπὸ Κοραΐ»), «Περὶ τῶν χυμικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀέρος», «Περὶ ὀξυγόνου», «Περὶ ἀζώτου», «Περὶ ἀεροειδῶν ῥευστῶν, εἴτε ἐλαστικῶν», «Περὶ ἀεροειδοῦς ἀνθρακικοῦ ὀξέως», «Περὶ ἀεροῦδρογόνων», «Περὶ τοῦ ἀεραμονίου», «Περὶ τοῦ ἀεραλικῶν ὀξέως», «Περὶ τοῦ ἀλικῶν ὑπεροξέως», «Περὶ νεροῦ», «Περὶ πάγου, εἴτε νεροῦ πεπηγμένου», «Περὶ τῆς φύσεως τοῦ νεροῦ», «Περὶ νερῶν ἀνά μέρος πηγῶν, περὶ θαλάσσης», «Περὶ παλιῦραίας», «Περὶ πυρός», «Περὶ τῆς ἀναπνοῆς, ἢ θερμῆς τῶν ζώων», «Περὶ φωτός», «Περὶ κατοπτρικῆς», «Περὶ κατόπτρων», «Περὶ τῶν κυρτῶν κατόπτρων», «Περὶ τῆς διοπτρικῆς», «Περὶ τῆς διακλάσεως τῶν ἀκτίνων ὡς ἐκ τῶν ἐπιφανειῶν τῶν μέσων», «Περὶ κύκλων μέσων», «Περὶ φακῶν», «Περὶ ὀράσεως», «Περὶ μικροσκοπίου», «Περὶ τηλεσκοπίων διαφόρων εἰδῶν», «Περὶ ἀχρωματιστικῶν τηλεσκοπίων», «Περὶ τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ Ἰακώβου Μέτιους», «Περὶ χρωμάτων, εἴτε περὶ ἀναλύσεων τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτογόνου», «Περὶ τῆς θεωρίας τοῦ φωτογόνου».

Ἐπὶ ἀκολουθεῖ, σσ. 664-758, τὸ μέρος «Περὶ Μετεωρολογικῶν», ὅπου τὰ κεφάλαια (α΄-ζ΄): «Περὶ ὑδατωδῶν», «Περὶ ἠλεκτρικῶν μετεωρολογικῶν», «Περὶ τῶν ἐμφαντικῶν φαινομένων», «Περὶ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς κράσεως», «Περὶ σεισμοῦ», «Περὶ τῆς αἰτίας τῶν ἀνέμων» καὶ «Περὶ τῶν βαρομετρικῶν μεταβολῶν».

Τελ. ...ἐπειδὴ εἰς τὸν Ἰσημερινόν δέν ἔχουσι χώραν ἐναντίοι ἀνεμοί, ἐλλείπει καὶ τὸ εὐκτέον ἀποτελεσμα. Τέλος καὶ τῶ θεῶ δόξα».

Σχήματα ἐντὸς κειμένου. Σὲ ὅλες τὶς σελίδες, ὡς ἐπιτίτλοι οἱ τίτλοι τῶν κεφαλαίων.

Μετά τὸ τέλος τοῦ κειμένου, «Πίναξ τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν αὐτῇ» (σσ. 2 χ.ἀ.)

* 15. E.B.E. 1245

0,250 × 0,185

ΙΘ΄ αἰ.

φ. 305

(ἀκέφαλο καὶ κολοβό).

Τὰ φ. 8αβ, 135β-136α, 301β-302α, λευκά.

ἽΟ πρῶτος τόμος τῆς Φυσικῆς τοῦ Βενιαμίν.

Ἵ Αρχ. ..ὁποῖον διακρίνεται ἕκαστον εἶδος τῶν σωμάτων: ὁ χρυσός, φέρ' εἰπεῖν τοῦ ἀργύρου, καί ἡ ἐλαία τῆς δάφνης.

§ 6. Σῶμα πάλιν ὀνομάζεται πᾶν ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἐνεργεῖ εἰς τάς ἡμετέρας αἰσθήσεις, εἴτε πᾶν ὀρατόν, πᾶν ἀκουστόν, πᾶν ὀσφραντικόν, πᾶν γευστόν, καί πᾶν ἀπτόν εἶναι σῶμα. οὕτως τά ἄστρα, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, ὁ καπνός, τά σύννεφα, οἱ κώδωνες, τά ἄνθη, τά φαγητά, ὁ ἀήρ, ἡ τάξις, εἶναι σώματα, ὥστε πᾶν ἐκεῖνο τό ὁποῖον ὑποπίπτει εἰς τάς ἡμετέρας αἰσθήσεις εἶναι ὑποκειμένον τῆς φυσικῆς...

Τά κεφάλαια:

—φ. 4α. «Κεφ. Β^{ov}. Περὶ ἐκτάσεως, διαιρετοῦ, καί σχήματος».

Ἵ Αρχ. § 15. ἽΕκεῖνο τό ὁποῖον παρίσταται πρῶτως εἰς τά ἡμέτερα αἰσθήματα, καί εἰς τόν νοῦν ἡμῶν, ὅταν ἔν σῶμα...

—φ. 11β. «Κεφ. Γ^{ov}. Περὶ τοῦ ἀδιαχωρήτου».

Ἵ Αρχ. § 31. ἽἩμεῖς εἶπομεν, ὅτι τά σώματα εἶναι ἐκτατά, ὃ ἐστίν ὅτι ἐκτασις εἶναι κατηγορούμενον τῶν σωμάτων...

—φ. 15α. «Κεφ. Δ^{ov}. Περὶ πορρότητος καί πυκνότητος».

Ἵ Αρχ. § 38. ἽἘκαστον τῶν σωμάτων καθό ἀδιαχώρητον εἶναι ὕλη. καί καθό τριχῆ διαστατόν ἔχει καί μέγεθος καί πάχος, ὥστε ἡ ἰδέα τοῦ σώματος σύγκεται ἐκ τῶν ἽΙδεῶν ὕλης καί μεγέθους, ἀλλ' ἐπειδή καί ὁ νοῦς δύναται νά διαχωρήσῃ καί τά πραγματικῶς ἀδιαχώριστα...

—φ. 23β. «Κεφ. Ε^{ov}. Περὶ βάρυτητος».

Ἵ Αρχ. § 53. Βαρύτις εἶναι δύναμις τις ἥτις βιάζει ἔν σῶμα νά τείνει κατ' εὐθείαν γραμμῆν περὶ τό κέντρον τῆς γῆς...

—φ. 37α. «Κεφ. ΣΤ^{ov}. Περὶ ἔλξεως».

Ἵ Αρχ. § 71. ἽἘλξις εἶναι φορά τις βίαιος ἐνός σώματος πρὸς ἄλλο, εἶναι ὁμως ἀνάγκη...

—φ. 50α. «Κεφ. Ζ^{ov}. Περὶ ἀδρανείας καί κινητοῦ».

Ἵ Αρχ. § 89. Εἴτε ὁμως τήν ἔλξιν θεωρεῖ τις, εἴτε τήν βαρύτητα, αὐτός ἄλλο δέν θεωρεῖ...

—φ. 55β. «Κεφ. Η^{ov}. Περὶ κενοῦ καί χρόνου».

Ἵ Αρχ. § 98. ἽἩμεῖς εἶπομεν (§ 31) ὅτι ἄν τοῦτο τό ὀρώμενον σύμπαν ἦν διάκενον σωμάτων, τοῦτο ἦθελεν ἦναι τό λεγόμενον διάστημα...

—φ. 61β. «Κεφ. Θ^{ov}. Περὶ κινήσεως ἐν γένει».

Ἄρχ. § 109. Φύσις, κατά τόν ἀριστοτέλην, εἶναι ἀρχή κινήσεως καί ἡρεμίας, ὥστε τό ὑποκείμενον τῆς φυσικῆς ἤθελεν εἶναι καθ' αὐτό ἡ κίνησις...

—φ. 66β. «Κεφ. Γ^{ov}. Περί τῆς ὁμοειδοῦς κινήσεως».

Ἄρχ. § 120. Κίνησις ὁμοειδῆς εἶναι, ὅταν τό κινητόν διαγράφη εἰς ἴσους χρόνους ἴσα διαστήματα...

—φ. 69α. «Κεφ. ΙΑ^{ov}. Περί τῆς ἀνομοειδοῦς κινήσεως, ἢ ὁμοειδῶς ταχυνομένης».

Ἄρχ. § 130. Ἄν λοιπόν μία κίνησις δέν εἶναι ὁμοειδῆς, αὕτη ἤθελεν εἶναι ἀνομοιοειδῆς...

—φ. 76α. «Κεφ. ΙΒ^{ov}. Περί τῶν κινήτικῶν δυνάμεων».

Ἄρχ. § 148. Ἄπασαι αἱ ἐκτεθεῖσαι μέχρι τοῦδε κινήσεις λαμβάνουσιν ὑπαρξιν ἕκ τινος αἰτίας, τό ὁποῖον ὀνομάζεται δύναμις...

—φ. 82α. «Κεφ. ΙΓ^{ov}. Περί τῆς εὐθείας συνθέτου κινήσεως».

Ἄρχ. § 159. Ὅταν λοιπόν τό σῶμα βάλλεται εἰς κίνησιν, ὃ ἐστίν ὠθεῖται ἢ ἐλκύεται εἰς τόν αὐτόν χρόνον ἢ κινήσις ὀνομάζεται σύνθετος...

—φ. 90α. «Κεφ. ΙΔ^{ov}. Περί τῆς συνθέτου καμπύλης κινήσεως».

Ἄρχ. § 175. Ἄν ὅμως τοῦ σώματος κινήμενου...

—φ. 95α. «Κεφ. ΙΕ^{ov}. Περί τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων».

Ἄρχ. § 187. Ἐπειδή καί τά σώματα εἶναι ἀδρανῆ, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη, καί διά τοῦτο οὔτε βάλλουσιν ἑαυτά εἰς κίνησιν, οὔτε δύνανται νά ἀλλάξουσιν τήν ὑπό τῆς δυνάμεως δοθεῖσαν εὐθυβολίαν...

—φ. 105β. «Κεφ. ΙΣΤ^{ov}. Περί Κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἢ περί τοῦ Κόσμου συστήματος».

Ἄρχ. § 212. Ἄν τις ρίψη τούς ὀφθαλμούς του εἰς τόν οὐρανόν, ἤθελεν ἰδεῖ σώματα ἄπειρα, ὡς εἰς μίαν κοίλην σφαῖραν κνάνεον ἐνεσπαρμένα...

—φ. 118α. «Κεφ. ΙΖ^{ov}. Περί Σφαίρας».

Ἄρχ. § 230. Σφαῖρα, εἰς τήν ἀστρονομίαν, εἶναι αὐτό τό σύμπαν, τουτέστιν αὐτό τό ὄρατόν κοίλωμα τοῦ οὐρανοῦ...

—φ. 129α. «Κεφ. ΙΗ^{ov}. Περί τοῦ Προσδιορισμοῦ τῆς τοποθετήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων».

Ἄρχ. § 250. Ἄφ' οὗ ἅπαξ διά τῆς σφαίρας ἐσημειώθησαν εἰς τόν οὐρανόν κύκλοι τινές, καί σημεῖα διά τῶν ὁποίων ἐπροσδιω-

ρίσθη κατά τι ἢ τοποθεσία τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἀκόλουθον εἶναι νά προσδιωρισθῆ ἔτι ἀκριβέστερον καί...

- φ. 147α. «Κεφ. ΙΘ^{ov}. Περί τῶν Πλανητῶν ἰδίως, καί περί τοῦ Ἑλίου». Ἄρχ. § 274. Ὁ ἥλιος εἶναι τό λαμπρότερον τῶν οὐρανίων σωμάτων. αὐτός φωτίζει καί ζωογονεῖ τόν κόσμον διά τῆς παρουσίας αὐτοῦ...
- φ. 163β. «Κεφ. Κ^{ov}. Περί ὑποπλανητῶν». Ἄρχ. § 298. Ἐκεῖνο τό ὁποῖον εἶναι οἱ πλανῆται ὡς περί τόν ἥλιον εἶναι καί οἱ ὑποπλανῆται ὡς πρός τοὺς ἰδίους πλανήτας. καθώς δηλ. ὁ ἥλιος εἶναι κέντρον κινήσεως τῶν πλανητῶν, οὕτω καί οἱ πλανῆται τῶν ἰδίων ὑποπλανητῶν...
- φ. 176β. «Κεφ. ΚΑ^{ov}. Περί ἐκλείψεων». Ἄρχ. § 329. Ἐπειδή καί ἡ σελήνη περιφέρεται περί τήν γῆν, καί περνᾷ διά τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς...
- φ. 184β. «Κεφ. ΚΒ^{ov}. Περί Κομητῶν». Ἄρχ. § 345. Ἐκτός ὅμως τῶν πλανητῶν καί ὑποπλανητῶν δίδονται καί ἄλλοι ἀστέρες οἵτινες ἐμφανίζονται εἰς ἡμᾶς ἐκ καιροῦ εἰς καιρόν εἰς ἴσην ἀπόστασιν μέ τοὺς πλανήτας καί ὀνομάζονται κομηῆτες...
- φ. 188α. «Κεφ. ΚΓ^{ov}. Περί τῆς αἰτίας τῆς τῶν πλανητῶν κινήσεως». Ἄρχ. § 357. Ὁ πρός ὃν ὅρος τοῦ ἀνθρωπίνου νοός ἄλλο δέν εἶναι, εἰμὴ ἡ ζήτησις καί γνῶσις τοῦ λόγου τῶν φαινομένων. καί τοῦτο ἔνεκεν, ἡμεῖς ὀρῶμεν καί αὐτά τά βρέφη νά ζητῶσιν εἰς ἕκαστον φαινόμενον τό διατί. καί εἶναι ἐκτός πάσης ἀντιλογίας ὅτι ὁ ἀνθρωπος ὀνομάζεται λογικός ὅχι δι' ἄλλο, εἰμὴ διότι ζητεῖ τοὺς λόγους τῶν φαινομένων ἢ αἰσθημάτων...
- φ. 204β. «Κεφ. ΚΔ^{ov}. Περί τῶν ἀπλανῶν». Ἄρχ. § 385. Μετά τόν μικρόν ἀριθμόν τῶν ἀστέρων, καί τῶν πλανητῶν, ὑποπλανητῶν καί κομητῶν, ἔρχονται οἱ ἀπλανεῖς...
- φ. 214α. «Κεφ. ΚΕ^{ov}. Περί ἰσοβροπίας ἢ Στατικῆς». Ἄρχ. § 400. Ἡμεῖς ἐξετάζοντες μέχρι τοῦδε τήν κίνησιν, εἴτε τῶν καθ' ἡμᾶς, εἴτε τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἄλλο δέν ἐξετάζομεν, εἰμὴ ἀποτελεσμα μιᾶς, ἢ πολλῶν δυνάμεων, ἄν δηλονότι ἦν ἀπλῆ, ἢ σύνθετος ἢ κινήσις...
- φ. 225β. «Κεφ. ΚΣΤ^{ov}. Περί Μηχανικῆς, ἢ μηχανῶν. Καί α^{ov} Περί μοχλοῦ». Ἄρχ. § 420. Ἡμεῖς εἴπομεν (§ 400) ὅτι μηχανική εἶναι ἐκεῖνο τό

- μέρος τῆς φυσικῆς τὸ ὁποῖον ἐρευνᾷ τοὺς νόμους καὶ τῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς κινήσεως τῶν σωμάτων...
- φ. 238α. «Κεφ. ΚΖ^{ov}. Περὶ τροχιλαίας καὶ ἐντροχίου ἄξονος».
Ἄρχ. § 442. Ἡ β^a τῶν ἀπλῶν μηχανῶν εἶναι ἡ τροχιλαῖα. ταύτης τὰ μέρη εἶναι εἷς κύλινδρος, μικροῦ πάχους...
- φ. 242α. «Κεφ. ΚΗ^{ov}. Περὶ κεκλιμένου ἐπιπέδου, Κοχλίου καὶ σφηνός».
Ἄρχ. § 451. Πᾶν ἐπίπεδον, τὸ ὁποῖον δέν εἶναι...
- φ. 250β. «Κεφ. ΚΖ^{ov}. Περὶ Συνθέτων μηχανῶν».
Ἄρχ. § 489. Ἡμεῖς εἶπομεν (§ 420) ὅτι μηχανή εἶναι τὸ ὄργανον τὸ ὁποῖον μετοχετεύει τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως...
- φ. 257β. «Κεφ. [ΚΗ^{ov}]. Περὶ τριβῆς τῶν σωμάτων Καὶ ἀκαμψίας τῶν σχοινίων».
Ἄρχ. § 490. Ἄν τὰ σώματα ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται αἱ μηχαναί...
- φ. 265α. «Κεφ. ΚΘ^{ov}. Περὶ Καθόδου τῶν σωμάτων ἐπὶ κεκλιμένων ἐπιπέδων».
Ἄρχ. § 510. Ἡμεῖς θεωρήσαντες τὸ κεκλιμένον ἐπίπεδον, ὡς μίαν τῶν ἀπλῶν μηχανῶν, ἄλλο δέν ἐκάμαμεν ἐκεῖ, εἰμὴ νὰ εὗρωμεν τὴν ἀναφορὰν τῆς σχετικῆς πρὸς τὴν ἀπόλυτον βαρῦτητα (§ 253)...
- φ. 271β. «Περὶ τοῦ παλμοῦ τῶν Ἐκκρεμῶν, ἢ Παλμικῆς κινήσεως».
Ἄρχ. § 426. Ἐκκρεμές ὀνομάζεται σωμάτιον βαρῦ...
- φ. 288β. «Κεφ. ΛΑ^{ov}. Περὶ δυναμικῆς, ἢ περὶ κρούσεως τῶν σωμάτων».
Ἄρχ. § 561. Ἡμεῖς μέχρι τοῦδε ὀμιλήσαντες περὶ κινήσεως σωμάτων ὑποτιθέμεθα τοῦ νὰ μὴν ἀπαντῶσι κώλυμά τι καθ' ὁδόν, ἂν ὅμως...
- φ. 294β. «Κεφ. ΛΒ^{ov}. Περὶ Ἐπικρούσεως τῶν ἐλαστικῶν σωμάτων».
Ἄρχ. § 575. Ἡμεῖς ὀνομάσαμεν (§ 562) σῶμα ἐλαστικόν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θλιβόμενον...

Τελ. ...Καθότι ἔστω τὸ βάρος αὐτοῦ 6.400 λιτρῶν, καὶ ἡ τῆς σφαίρας εἰς 1.600 ποδῶν. τότε ἔξω ταύτην...

Τὸ κείμενο, πού ἀποτελεῖ σημειώσεις μαθητῶν ἀπὸ τῆ διδασκαλία τῆς Φυσικῆς τοῦ Βενιαμίν, καὶ συνοδεύεται ἀπὸ γεωμετρικὰ σχήματα καὶ σχήματα φυσικῆς, διακόπτεται στὴν § 603 (βλ. I,1 καὶ I,5).

Ὁ ὀρισμὸς τοῦ Πανταχηκινήτου (φ. 33α): «εἶναι ῥευστόν τι ῥέον ἀκαταπαύστως ἀπὸ σώματος πρὸς σῶμα, καὶ ὅτι ἡ ῥοή καὶ ἐκροή αὐτοῦ εἶναι ἀνάλογος μὲ τὸν σωρόν τοῦ σώματος, καὶ ὅτι τοῦτο ῥέον συνάγει

μεθ' ἑαυτοῦ καί τὰ σώματα, καί ἐνεργεῖ ὄχι εἰς τὰ ὑλικά μόρια τῶν σωμάτων, ἀλλ' εἰς τό ἐξ αὐτῶν ἐκρέον ὁμοιον ῥευστόν, καί ἐπομένως ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ εἶναι ἀνάλογος μέ τήν διαφοράν τῆς θέσεως τῶν μορίων τοῦ εἰσρέοντος καί ἐκρέοντος, ἢ μέ τήν ὑπεροχήν. εἰς τοῦτο λοιπόν τό ῥευστόν δίδω ὄνομα *Πανταχρήκηντον*. Καί ἤδη μέν ἡ ὑπαρξίς αὐτοῦ εἶναι ἀπλή ὑπόθεσις, ἅπανσα ὁμως ἡ ἐξῆς πραγματεία τῆς φυσικῆς θέλει εἶναι ἀπόδειξις τῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως καί ἰδιοτήτων».

* 16. E.B.E. 2968 0,227×0,165 ΙΘ' αἰ. φφ. 261α-377β.

Τίτλος: *Στοιχεῖα Φυσικῆς*.

Ἄρχ. Φύσις εἶναι νόμοι ἐγκεχαραγμένοι ἐν τοῖς σώμασιν...

Ὁ τόμος αὐτός, ὁ Α' τῆς Φυσικῆς τοῦ Βενιαμίν, περιλαμβάνει τά πρῶτα 22 κεφάλαια (βλ. I,9): φ. 261α, «Περί τῆς Φυσικῆς ἐν γένει»· φ. 264β, «Περί ἐκτάσεως, διατηρητοῦ καί σχήματος»· φ. 270β, «Περί τοῦ ἀδιαχωρήτου»· φ. 272β, «Περί πορότητος, ἢ πυκνότητος»· φ. 278α, «Περί βαρύτητος»· φ. 284β, «Περί ἔλξεως»· φ. 292α, «Περί ἀδρανείας καί κινητοῦ»· φ. 295β, «Περί κενοῦ καί χρόνου»· φ. 299α, «Περί κινήσεως ἐν γένει»· φ. 302β, «Περί τῆς ὁμοειδοῦς κινήσεως»· φ. 304β, «Περί τῆς ἀνομοειδοῦς κινήσεως, ἢ ὁμοειδῶς ταχυομένης»· φ. 309β, «Περί τῶν κινητικῶν δυνάμεων»· φ. 313β, «Περί τῆς εὐθείας συνθέτου κινήσεως»· φ. 318β, «Περί τῆς συνθέτου καμπύλης κινήσεως»· φ. 322α, «Περί τῶν κεντρικῶν δυνάμεων»· φ. 328α, «Περί κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἢ περί τοῦ κόσμου συστήματος»· φ. 335β, «Περί σφαίρας»· φ. 342β, «Περί τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς τοποθεσίας τῶν οὐρανίων σωμάτων»· φ. 351β, «Περί τῶν πλανητῶν ἰδίως καί περί ἡλίου»· φ. 361β, «Περί ὑποπλανητῶν»· φ. 372α, «Περί ἐκλείψεων»· φ. 376α, «Περί κομητῶν».

Τελ. ...τῆς αἰτίας τῆς τῶν πλανητῶν ἐκλείψεως.

Στό κάτω μέρος τῶν σελίδων ἀριθμοῦνται τά 16σέλιδα: Α, Β, Γ... ΙΔ' (τό τελευταῖο, 8σέλιδο).

* 17. Μ.Α. 371 0,175×0,110 ΙΘ' αἰ. σσ. 220.

Τίτλος: *Στοιχεῖα Φυσικῆς* καί ὑπότιτλος (μεταγενέστερος): *Φυσική Βενιαμίν τοῦ Λεσβίου. Τόμος α'.*

Ἄρχ. Φύσις εἶναι Νόμοι ἐγκεχαραγμένοι ἐν τοῖς σώμασιν...

Στό περιθώριο τῆς σελ. 1: «Ἐκ τῶν τοῦ Προκοπίου Ἱεροδιακόνου τοῦ ἐξ Ἀγιάσου».

Τό κείμενο ακολουθεῖ τήν ἴδια ἀκριβῶς σειρά, καί εἶναι παρεμφερές, μέ τό I, 15 μόνον πού αὐτό διακόπτεται στή σελ. 198.

Ἵδιο ἀκριβῶς ὄρισμός τοῦ Πανταχηκινήτου, σσ. 61-62, § 64, μέ τό I, 15.

Στή σελ. 220: «Πίναξ τῶν περιεχομένων».

* 18. E.B.E. 3090 0,240×0,168 IΘ' αἰ. φφ. 4α-70β.

ἽΟ Α' τόμος τῆς Φυσικῆς. Ἀρχίζει μέ τό «Περί Φυσικῆς ἐν γένει».

ἸΑρχ. *Φύσις εἶναι νόμοι ἐγκεχαραγμένοι ἐν τοῖς σώμασιν...*

Τά πρῶτα 15 κεφάλαια τοῦ Α' τόμου τῆς Φυσικῆς τοῦ Βενιαμίν Λέσβιου (πρβλ. I,9).

Τελ. ...*ἡ θεωρία τῆς τῶν οὐρανίων σωμάτων κινήσεως.*

* 19. B.P.A. 1268 0,230×0,160 IΘ' αἰ. φφ. 1α-219β

(ἡ φυλλαρίθμηση νεώτερη. Ἀπό παλαιότερη σελιδαρίθμηση οἱ πρῶτες 142 σελίδες ἔχουν ἐκπέσει οἱ σσ. 1-18· κώδικας κολοβός).

ἸΑρχ. (σ. 19). ...*οὐδ' ἀλλήλων ἤρξεται· οὐ γάρ οὐδ' ἡ ἕκτασις τό δραστήριον τῆς δυνάμεως...*

Τά κεφάλαια: φ. 2β (σ. 21), «Κεφ. Γ^{ov}. Περί ἀρχῶν τοῦ Φυσικοῦ Σώματος»· φ. 23α (σ. 63), «Κεφ. Δ^{ov} Περί Ἐκτάσεως. Καί Σχήματος. Καί Διαιρέσεως Σωμάτων»· φ. 34β (σ. 86), «Κεφ. Ε^{ov} Περί ταχύτητος καί τοῦ πορώδους, καί σκληρότητος, καί εὐθραυστίας, καί ἀπολυτότητος καί εὐκαμψίας, καί ἐλαστικότητος, ἔτι δέ καί ἀδρανίας τῶν σωμάτων»· φ. 42β (σ. 102), «Περί χρόνου, καί τόπου, ἔνθα καί περί τοῦ κενοῦ»· φ. 53α (σ. 123), «Κεφ. Ζ^{ov} περί κινήσεως καί ἡρεμίας»· φ. 66β, «Κεφ. Η^{ov} Περί προβολῆς σωμάτων»· φ. 73β, «Κεφ. Θ^{ov} περί βαρύτητος»· φ. 86α, «Κεφ. Ι^{ov} Περί καθόδου τῶν βαρέων ἐπί ἐπιπέδων πλανῶν»· φ. 92α, «Κεφ. ΙΑ^{ov} Περί ἀναλικνιτομένων σωμάτων»· φ. 95α, «Κεφ. ΙΒ^{ov} Περί κινήσεως τῶν προβαλλομένων σωμάτων»· φ. 97α, «Κεφ. ΙΓ^{ov} περί κεντρικῶν Δυνάμεων»· φ. 101β, «Περί σωμάτων ἠλεκτρικῶν»· φ. 106α, «Κεφ. ΙΕ^{ov} Περί ἐφελκύσεως τῶν σωμάτων»· φ. 123β, «Κεφ. ΙΣΤ^{ov} Περί σωμάτων παγιότητος καί προσκολλήσεως»· φ. 128α, «Κεφ. ΙΖ^{ov} Περί ῥοωδῶν σωμάτων ἐν γένει»· φ. 132β, «Κεφ. ΙΗ^{ov} Περί τῆς παρά τό βάρος τῶν ὑγρῶν ἐνεργείας»· φ. 136β, «Κεφ. ΙΘ^{ov} Περί Ὑγροῦ τοῦ δι' ὀπῆς σκεύους ἐκκρέοντος»· φ. 143α, «Κεφ. Κ^{ov} Περί σωμάτων στερρεῶν τοῖς ὑγροῖς ἐμβαπτομένων καί περί τῆς εἰδικῆς τῶν σωμάτων βαρύτητος» (στά φφ. 151β-156α: «Πίναξ τῆς εἰδικῆς βαρύτητος τινῶν σωμάτων»)

φ. 156β, «Κεφ. ΚΑ^{ov} Περί τῆς Γῆς» (στά φφ. 164β-165β, «Πίναξ τῶν κλιμάτων παρά Ουόλφω»)· φ. 181α, «Κεφ. ΚΒ^{ov} Περί ὕδατος»· φ. 193α, «Κεφ. ΚΓ^{ov} Περί ἀέρος» καί φ. 206α, «Κεφ. ΚΔ^{ov} Περί πυρός».

Τελ. ...ἐκ τῶν εἰρημένων καταφανές.

Σημ. Ἔνα ἀκόμη μαθηματάριο ἀπό τῆ διδασκαλία τοῦ Βενιαμίν, προφανῶς στό Βουκουρέστι.

Βλ. Βούλγαρις Εὐγένιος, I, 6.

* 20. Σ.Σ. 9 0,225×0,165 ΙΘ' αἰ. σσ. 524.
Οἱ σσ. 488-496, 498, 500, 502, 504, 506, 508, 510, 512, 514, 516, 518, 520
καί 522 λευκές.

Ἄρχ. *Ἰ'Εγὼ πρόσκειμαι καί ἐρευνῶ τὰς προσβολάς τὰς ὁποίας
τά σώματα...*

Περιλαμβάνει τά 34 (ΛΔ') κεφάλαια, § 1-549 (σσ. 1-392) τοῦ I, 1 καί τό «Περί Μετεωρολογικῶν» (κεφάλαια Α'-Ζ', § 1-125), σσ. 393-496 (νεώτερη σελιδαριθμηση). Λεῖπει δηλαδή ὁλόκληρο τό μέρος «Περί μαγνητιμοῦ» (κεφ. ΛΕ' κ.έ.). Στό τέλος τῆς σελ. 392 μόνον ὁ τίτλος: «Κεφ. ΛΕ', περί μαγνητισμοῦ» καί ἡ ὑπόμνηση: «Ὅρα εἰς τόν Β' τόμον». Προφανῶς τά κεφάλαια Α'-ΛΔ' ἀποτελοῦσαν τόν πρῶτο τόμο, ἐνῶ τά μέρη «Περί μαγνητισμοῦ» (κεφ. ΛΕ' κ.έ.) καί «Περί Μετεωρολογικῶν» (κεφ. Α'-Ζ') τό δεύτερο τόμο, ὅπως στό I,1 καί I,2, πού ὅμως στή στάχωση ἀπέτελεσαν ἕναν τόμο παραλείποντας τό «Περί μαγνητισμοῦ».

Στίς σσ. 497-520 τά σχήματα 1-39 καί 41-106, πού ἀναφέρονται σέ κεφάλαια τῆς Φυσικῆς, ἐνῶ στή σελ. 521 τά σχήματα 1-4, πού ἀναφέρονται στό «Περί Μετεωρολογικῶν». Στίς σσ. 523-524, πίνακας περιεχομένων.

Στήν § 38 τῆς Φυσικῆς ὁ ὀρισμός τοῦ Πανταχηκινήτου, ὁ ἴδιος μέ τό I,5.

* 21. Μ.Α.Τ.Μ. 7 0,380×0,258 ΙΘ' αἰ. φφ. 98.
Τίτλος: *Φυσικῆς συντάγματα, συνεραισιθέντα παρά Βενιαμίν ἱερομονάχου
τοῦ Λεσβίου.*

Ἄρχ. *Ἔγὼ πρόσκειμαι καί ἐρευνῶ...*

* 22. Δ.Β.Ρ. 1 0,180×0,114 ΙΘ' αἰ. φφ. 261.
Τίτλος: *Τοῦ ἐν ἱεροδιδασκάλοις βενιαμίν μιτυληναίου, φυσική* (φ. 1α).

Περιλαμβάνει ὁλόκληρο τόν Α' καί κεφάλαια τοῦ Β' τόμου (συνο-

λικά: κεφάλαια ΜΖ', παράγραφοι 705). Ἀναλυτικώτερα τὰ κεφάλαια: φ. 1α, «περί σωμάτων»· φ. 1β, «περί ἐκτάσεως»· φ. 6α, «περί πορρότητος»· φ. 9α, «περί βαρύτητος»· φ. 15α, «περί ἔλξεως»· φ. 20β, «περί στεβρότητος καὶ ἀδρανείας»· φ. 24α, «περί κινήσεως»· φ. 26β, «περί τῆς ὁμοειδοῦς κινήσεως»· φ. 29α, «περί τῆς ἀνομοειδοῦς κινήσεως»· φ. 34β, «περί δυνάμεων»· φ. 37β, «περί τῆς ὁμοειδοῦς συνθέτου κινήσεως»· φ. 41β, «περί τῆς συνθέτου καμπύλης κινήσεως»· φ. 46α, «περί τῶν κεντρικῶν δυνάμεων»· φ. 52α, «περί κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων»· φ. 60β, «περί σφαιρῶν»· φ. 65α, «περί τῶν πλανητῶν ἰδίως, καὶ περὶ τοῦ ἡλίου»· φ. 80β, «περί τῆς παραλλάξεως καὶ ἐκκεντρικότητος»· φ. 84β, «περί τῶν ὑποπλανητῶν»· φ. 91β, «περί τῆς αἰτίας τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν καὶ ὑποπλανητῶν»· φ. 99β, «περί τῶν κομητῶν καὶ ἀπλανῶν»· φ. 105β, «περί τῆς ἰσορροπίας ἤτοι στατικῆς»· φ. 113α, «περί τῶν μηχανῶν»· φ. 122β, «περί τῆς τροχιλαίας καὶ ἐντροχίου ἄξονος»· φ. 126β, «περί τοῦ κεκλιμένου ἐπιπέδου, κοχλίου καὶ σφηνός»· φ. 128α, «περί τῶν συνθέτων μηχανῶν»· φ. 132β, «περί τῆς τριβῆς τῶν σωμάτων καὶ τῆς ἀκαμψίας τῶν σχοινίων»· φ. 141β, «περί τῆς δυναμικῆς»· φ. 147β, «περί τῆς ἐπικρούσεως τῶν ἐλαστικῶν σωμάτων»· φ. 155β, «περί κινήσεως σωμάτων καὶ κεκλιμένων ἐπιπέδων»· φ. 159β, «περί τοῦ παλμοῦ τῶν ἐκκρεμῶν»· φ. 167β, «περί τῆς ἰσορροπίας τῶν ρευστῶν»· φ. 173β, «περί ἰσορροπίας σωμάτων διαφόρων εἰδῶν ὅθεν, περὶ εἰδικῆς βαρύτητος»· φ. 180α, «περί τῶν φαινομένων τῶν τριχοειδῶν σωλήνων»· φ. 183β, «περί κινήσεως τῶν ρευστῶν εἴτε ὑδραυλικῆς».

Στὴ συνέχεια: φ. 188α, «περί μαγνητισμοῦ»· φ. 195α, «περί τῆς θεωρίας τοῦ μαγνητισμοῦ»· φ. 199α, «περί ἠλεκτρικῶν φαινομένων»· φ. 207α, «περί τῆς φύσεως τῆς λεῦδος, καὶ περὶ τῆς μαγνητικῆς πλακός»· φ. 211β, «περί τοῦ ἠλεκτροφόρου καὶ τοῦ φυσικοῦ ἠλεκτρισμοῦ τινῶν ὄντων»· φ. 216α, «περί τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων ὡς πρὸς τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα»· φ. 217α, «περί τῆς θεωρίας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ»· φ. 230α, «περὶ τοῦ γαλβανισμοῦ»· φ. 239α, «περὶ τῆς ὁμοιότητος τοῦ ἠλεκτρικοῦ καὶ γαλβανικοῦ ρευστοῦ»· φ. 241β, «περὶ θεωρίας τοῦ γαλβανισμοῦ»· φ. 256α, «περὶ τῆς ἐλαστικότητος τοῦ ἀέρος».

Κτητορικά: φ. 1α, «καὶ τότε ξὺν τοῖς ἄλλοις ἀφιερῶθῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ρεθύμνης ὑπὸ ἰωάννου λαζαροπούλου» καὶ στό φ. 1β, «καὶ τότε ὑπάρχει τῇ ἐκκλησίᾳ ρεθύμνης αωλη'» καὶ ἡ ὑπογραφή: «ὁ ρεθύμνης καλλίνικος βεβαιοῖ».

Σημ. Στόν κώδικα αὐτόν, ὅπως καί στόν δεύτερο τοῦ Βενιαμίν τῆς ἴδιας βιβλιοθήκης (βλ. τόμ. Α΄, Μαθηματικά, Βενιαμίν Λέσβιος IV, 5), ἀναφέρονται οἱ: Ν. Δρανδράκης, «Ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ Λαζαρίδου», *Κρητική Ἔστια*, τχ. 10 (Ἰαν. 1950)· Γιάννης Παπιομύτογλου, «Τά κατάλοιπα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐπισκόπου Ἰωαννικίου», *Δελτίο Φίλων Δημόσιας Βιβλιοθήκης Ρεθύμνου*, I (1988) καί Κωνσταντῖνος Μιχ. Παπαδάκης, «Τά χειρόγραφα τῆς Δημόσιας Βιβλιοθήκης Ρεθύμνου», *Νέα Χριστιανική Κρήτη*, ἔτος Γ΄, τχ. 5-6 (1991).

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

Πρβλ. Τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά.

ΒΛΑΝΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

(1765 — 1830)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Λεξικόν Γεωγραφικόν πρόχειρον Ἰταλο-Γραικικόν... παρά Σπυρίδωνος Βλαντῆ*. Βενετία 1792, σσ. XL + 420. (Λ.Χ. 85).

Δεύτερη ἔκδοση: Βενετία 1806 (Στό τέλος τοῦ *Νέου Λεξικοῦ Ἰταλο-Γραικικοῦ*), σσ. XL + 418 (ΓΜ/ΕΒ. 424, 429).

Τρίτη ἔκδοση: Βενετία 1815 (Αὐτοτελής ἔκδοση). L.BI/875.

Τέταρτη ἔκδοση: Βενετία 1819 (Αὐτοτελής ἔκδοση), σσ. 46 + 1 χ.ᾶ. (ΓΜ/ΕΒ. 1168).

Πρβλ. Τόμ. Γ΄, Ἐπιστῆμες τῆς Ζωῆς.

ΒΛΑΧΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

(1605 ἢ 1607-1685)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Εἰς τὰ ὀκτώ βιβλία τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως
παραφράσεις τε καί ζητήματα

* 1. Ε.Β.Ε. 1170 0,210×0,50 ἔτ. 1640 φφ. 372.
Τίτλος: *Εἰς ἅπασαν τὴν φυσικὴν πραγματείαν προοιμακὰ ζητήματα παρὰ Γερασίμου ἱερομονάχου Βλάχου τοῦ Κρητός ἐκτεθέντα*

Προτάσσεται, φφ. 1α-6α, «Προοίμιον».

Ἐρχ. Ἡ φιλοσοφία τό μέγα δῶρον...

Τά κεφάλαια: φ. 6β, «Κεφ. α^{ov}. Περὶ τοῦ τῆς φιλοσοφίας ὀνόματος»· φ. 147β, «Κεφ. β^{ov}. Περὶ ἀρχῶν κατὰ τοῦ Παρμενίδου καὶ Μελίτου»· φ. 172β, «Κεφ. γ^{ov}. Τῶν Παρμενίδου καὶ Μελίτου λόγων λύσις»· φ. 181α, «Κεφ. δ^{ov}. Περὶ ἀρχῶν κατὰ τῶν φυσικῶν»· φ. 209β, «Κεφ. ε^{ov}. Ὅτι καὶ ἐναντία ἀρχαὶ φυσικαί»· φ. 223α, «Κεφ. στ^{ov}. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρχῶν»· φ. 226α, «Κεφ. ζ^{ov}. Ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῶν πραγμάτων πράγματι εἰσὶ δύο λόγοι καὶ τρεῖς»· φ. 249α, «Κεφ. η^{ov}. Περὶ τῆς πρώτης ὕλης καὶ περὶ τῆς δόξης τῶν φιλοσόφων περὶ τῆς αὐτῆς φύσεως»· φ. 250β, «Κεφ. θ^{ov}. Ὅτι ἡ ὕλη καὶ ἡ στέρησις κατὰ λόγον διαφέρουσι κατὰ δέ τό πρᾶγμα οὐ διαφέρουσι».

Τελ. ...τοῦ ὅλου καὶ τῶν μερῶν θετικῶς λέγεται. Τέλος τοῦ πρώτου τῆς φυσικῆς καὶ τῶν ἐν ἐκείνῳ ζητήματι.

Στό φ. 1α: «αχμ' πρώτη νοεμβρίου ἐν Κρήτῃ».

Σημ. Στὴ μελέτη τοῦ *Γεράσιμος Βλάχος ὁ Κρητός (1605/7-1685)* Βενετία 1973, ὁ Β.Ν. Τατάκης διατυπώνει τὴν ἄποψη ὅτι πρόκειται γιὰ αὐτόγραφο τοῦ Γερ. Βλάχου γραμμένο στό Ἡράκλειο τῆς Κρήτης.

2. Μ.Ι. 232 (4352) 8° ἔτ. 1640 φφ. 339α-487β.

Ἄ ἴδιος τίτλος μέ τό προηγούμενο.

Μόνο τό πρώτο βιβλίον τῆς Φυσικῆς (κολοβό).

Ἄ ἡ χρονολογία στή σελίδα τίτλου: «αχμ' α' Νοεμβρίου».

* 3. Μ.Π.Τ. 157 0,203×0,155 IZ' αί. φφ. 1 χ.ά. + 163.
Τά φφ. 4αβ, 8β-10β, 92β-93β καί 141α-142α, λευκά.

Προτάσσεται, φφ. 1-3, «Προοίμιον».

Ἄρχ. Ἡ φιλοσοφία τό μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἐξ οὐρανοῦ
χαρισθῆν δῶρον...

Στά φφ. 5α-8α, «Πίναξ».

φφ. 11α-18α, «ζητήματα προοιμιακά. ζήτημα α^{ov}. Πότερον ἡ φυσική φιλοσοφία ἐστίν ἐπιστήμη».

Ἄρχ. Πρώτη δόξα ἐστὶ τῶν λεγόντων τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν
μὴ εἶναι ἐπιστήμην. οὕτωσι φάσιν ἠράκλειτος, καὶ κράτυλος κατὰ
τόν πλάτωνα ἐν θειαιτήτῳ...

—φφ. 18β-92α, «Εἰς τό πρῶτον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, παραφράσεις
τε, καὶ ζητήματα. Κεφάλαιον α^{ov}».

Ἄρχ. Σκοπός ἐστίν ἐν τῷ α^{ov} κεφαλαίῳ τῷ φιλοσόφῳ ἐπεκδη-
λῶσαι τινὶ τρόπῳ εἰς τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν...

φφ. 94α-140β, «Εἰς τό δεύτερον βιβλίον τῆς τοῦ φιλοσόφου φυσικῆς
ἀκροάσεως παραφράσεις τε, καὶ ζητήματα παρὰ Γερασίμου ἱεροδιακό-
νου βλάχου τοῦ Κρητός τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τάς
διαλέκτους καθηγητοῦ ἐκδοθέντα. Προοίμιον, καὶ διαίρεσις παντός τοῦ
β^{ov} βιβλίου».

Ἄρχ. Τό τοῦ φιλοσόφου β^{ov} βιβλίον εἰς πέντε διαιρεῖται μέρη...

—φ. 142β, «προοίμιον εἰς τό γ^{ov} τῆς φυσικῆς».

Ἄρχ. Ἀπεδώθη σπουδαίως ἐν τῷ παρελθόντι βιβλίῳ ἡ περί τῆς
φύσεως οὐσιώδης ἐξέτασις...

φφ. 143-168β, «Εἰς τό γ^{ov} βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, παραφράσεις
τε, καὶ ζητήματα παρὰ γερασίμου ἱεροδιακόνου βλάχου ἐκδοθέντα.
Κεφάλαιον α^{ov}».

Ἄρχ. Σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ περί τὴν τῆς κινή-
σεως εἶδησιν διαλαβεῖν...

Τελ. ...ἀλλά μένει ἀκίνητον κατὰ τό ἄπειρον αὐτοῦ μέγεθος.
Τέλος τοῦ γ^{ov} βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως.

Στό φ. 1β χ.ά., κτητορικό σημεῖωμα: «ἐκ τῶν τοῦ διδασκάλου Ἄνα-
νίου: ἀφιερῶθη τῷ Παναγίῳ Τάφῳ κατὰ τό αψο' ἔτος».

* 4. Β.Ρ.Α. 448 0,216×0,167 ἔτ. 1730 σσ. 495 + 1 λ.
Οἱ σσ. 14, 25-28, λευκές.

Προτάσεται, σσ. 1-13, «Τοῖς ἐν τῇ φυσικῇ φιλοσοφίᾳ φιλοσπουδαίους, προοίμιον».

Ἄρχ. Ἡ φιλοσοφία τό μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἐξ οὐρανοῦ χαρισθέν δῶρον...

Στίς σσ. 15-24, «Πίναξ σὺν θεῷ τοῦ βιβλίου».

—σσ. 29-53, «Εἰς τὰ ὀκτώ Βιβλία τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε, καί ζητήματα ἐκδωθέντα. Παρά γερασίμου ἱερομονάχου βλάχου τοῦ κρητός, τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρων τάς διαλέκτους κοινού διδασκάλου καί τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κήρυκος, ζητήματα προοιμιακά. ζήτημα α^ο. Πότερον ἡ φυσικὴ φιλοσοφία ἐστὶν ἐπιστήμη».

Ἄρχ. Πρώτη δόξα ἐστὶ τῶν λεγόντων τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν μὴ εἶναι ἐπιστήμη...

—σσ. 54-278, «Εἰς τό πρῶτον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε, καί ζητήματα. Κεφ. α^ο».

Ἄρχ. Σκοπός ἐστὶν ἐν τῷ α^ο κεφαλαίῳ...

—σσ. 279-426, «Εἰς τό δεύτερον βιβλίον τῆς τοῦ φιλοσόφου φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε, καί ζητήματα».

Ἄρχ. Τό τοῦ φιλοσόφου β^ο βιβλίον...

—σσ. 427-495, «Εἰς τό τρίτον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, παραφράσεις τε, καί ζητήματα».

Ἄρχ. Σκοπός ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ...

Τελ. ...ἀλλά μένει ἀκίνητον κατὰ τό ἄπειρον αὐτοῦ μέγεθος.
Τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως. 1730.

Σημ. Τό παραπάνω κείμενο καί τό κείμενο «Κορυθαλεὺς Θεόφιλος» II, 53, εἶναι γραμμένα ἀπὸ τό ἴδιο πρόσωπο.

* 5. Μ.Α.Λ. 21 (28) 0,185×0,125 ἔτ. 1786 φφ. 165.

Κώδικας ἀκέφαλος, πυρίκαυστος. Ὅπως καί ὁ ἐπόμενος περιλαμβάνει καί αὐτός τὰ 'βιβλία' 4-8.

Ἄρχ. ...γραπτῶς ἐστὶν ἐπὶ τόπῳ καί τινι τρόπῳ. Τηρητέον β^ο κατὰ τὸν φιλόσοφον ὑστάτην σφαῖραν...

Ὡς τό φ. 33β (στό τέλος: «Τέλος τοῦ δ^ο τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως), τὰ κεφάλαια τοῦ δ^ο βιβλίου ὅπου «σκοπός τῷ φιλοσόφῳ... περί κενοῦ... περί χρόνου...»

—φ. 34α, «Εἰς τό πέμπτον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καί ζητήματα παρά γερασίμου ἱερομονάχου βλάχου τοῦ κρητός

εὐαγγελικοῦ κήρυκος καὶ τῶν ἐπιστημῶν διδασκάλου ἐκδοθέντα».

—φ. 58α (στό φ. 57α, «τέλος τοῦ ε^{οῦ} βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως», ἐνῶ τό φ. 57β, λευκό), «Εἰς τό ἕκτον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καὶ ζητήματα παρά γερασίμου ἱερομονάχου βλάχου τοῦ κρητός εὐαγγελικοῦ κήρυκος καὶ τῶν ἐπιστημῶν διδασκάλου ἐκδοθέντα».

—φ. 83α (στό φ. 81β, «τέλος τοῦ ἕκτου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως», ἐνῶ τό φ. 82αβ, λευκό), «Εἰς τό ἕβδομον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καὶ ζητήματα ἐκδοθέντα παρά γερασίμου καθηγουμένου βλάχου τοῦ κρητός τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κήρυκος καὶ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου».

—φ. 98α (στό φ. 96β, «τέλος τοῦ ζ^{οῦ} βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως», ἐνῶ τό φ. 97αβ, λευκό), «Εἰς τό ὄγδοον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καὶ ζητήματα ἐκδοθέντα παρά γερασίμου βλάχου καθηγουμένου τοῦ κρητός τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ταπεινοῦ κήρυκος».

Τέλ. ...περί μὲν τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ἀρκείσθωσαν τσαῦτα, διά δέ τό τέλος τῶ θεῶ δόξα».

Ἄκολουθεῖ ἡ σημείωση: «Τό αὐτό βιβλίον ὑπάρχει ἐμοῦ τοῦ διδασκάλου κυρίλλου ἱερομονάχου, καὶ τό ἔγραψα ἐγώ ὁ ἀλέξανδρος αὐτό τό βιβλίον. 1786 ἀπριλίου λβ».

* 6. Μ.Ι. 239 (4359) 0,190 × 0,132 ΙΗ' αἰ. φφ. 274.
Τά φφ. 1β-2β, 9β-10β, 92β-95β, 105β-106α, 131α-132β, 170β, 192β-193β, λ.
Τίτλος (γενικός) (φ. 1α): *Εἰς τά ὀκτώ τῆ φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καὶ ζητήματα ἐκδοθέντα παρά Γερασίμου, ἱερομονάχου, βλάχου τοῦ Κρητός τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου, καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κήρυκος. Τόμος β^{ος}.*

Στά φφ. 2α-9α, «Πίναξ τῶν περιεχομένων ἐν τῶδε τῶ δευτέρῳ τόμῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως κεφαλαίων τε, καὶ ζητημάτων. βιβλία 4-8».

Τό κείμενο, ἀπό τό φ. 11α: «Εἰς τό τέταρτον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καὶ ζητήματα, ἐκδοθέντα παρά Γερασίμου ἱερομονάχου βλάχου τοῦ κρητός· τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου, καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ταπεινοῦ κήρυκος. προοίμιον».

Ἄρχ. Ἐκδοθείσης ἐν τῶ προτεθέντι τρίτῳ βιβλίῳ τῆς περὶ κινήσεως καὶ ἀπείρου διδασκαλίας...

Ἐκολουθοῦν τὰ 13 κεφάλαια τοῦ Δ' 'βιβλίου': φφ. 13α, 15β, 16β, 18β, 21β, 51β, 53β, 56α, 57β, 70β, 76α, 75β καὶ 77β.

—φ. 96α, «Εἰς τό Ε^ο τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καὶ ζητήματα παρὰ γερασίμου ἱερομονάχου βλάχου, εὐαγγελικοῦ κήρυκος καὶ κοινοῦ τῶν ἐπιστημῶν διδασκάλου τοῦ κρητός ἐκδοθέντα. Προοίμιον, καὶ διαίρεσις, τοῦ ε^ο βιβλίου».

Ἄρχ. Περί τοῦ μέτρου τοῦ κινητοῦ ὃ ἐστὶν ὁ τόπος καὶ περί τοῦ μέτρου τῆς κινήσεως...

Ἐκολουθοῦν τὰ 6 κεφάλαια τοῦ Ε' 'βιβλίου': φφ. 96β, 98β, 114β, 116β, 124β καὶ 126β.

—φ. 133α, «Εἰς τό ἕκτον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίον παραφράσεις τε καὶ ζητήματα, ἐκδοθέντα παρὰ Γερασίμου Ἱερομονάχου Βλάχου τοῦ Κρητός, τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ταπεινοῦ κήρυκος. Προοίμιον».

Ἄρχ. Ἐπειδὴ ἐν τοῖς προτεθεῖσι βιβλίοις ἔναγχος ἀπέδωθη τὰς τῆς κινήσεως ἀρχάς...

Ἐκολουθοῦν τὰ 10 κεφάλαια τοῦ ΣΤ' 'βιβλίου': φφ. 133β, 135α, 145α, 149β, 150α, 152α, 160α, 161β, 163β καὶ 166α.

—φ. 171α, «Εἰς τό ἕβδομον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε καὶ ζητήματα ἐκτεθέντα παρὰ Γερασίμου Ἱερομονάχου Βλάχου τοῦ Κρητός, τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου, καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ταπεινοῦ κήρυκος. Προοίμιον καὶ διαίρεσις παντός τοῦ βιβλίου».

Ἄρχ. Παρέδοθε ὁ φιλόσοφος ἐν τοῖς προτεθεῖσι βιβλίοις τὰς ἀρχάς καὶ τὰς αἰτίας τῆς κινήσεως...

Ἐκολουθοῦν τὰ 5 κεφάλαια τοῦ Ζ' 'βιβλίου': φφ. 172α, 178α, 186β, 188α καὶ 189β.

—φ. 194α, «Εἰς τό ὄγδοον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ φιλοσόφου παραφράσεις τε, καὶ ζητήματα συντεθέντα παρὰ Γερασίμου, Ἱερομονάχου, βλάχου, τοῦ κρητός τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου, καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κήρυκος. Προοίμιον».

Ἄρχ. Πολλῶν τε καὶ καλῶν θεωρημάτων τό ὄγδοον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως πλήρες κατέστη...

Ἐκολουθοῦν τὰ 13 κεφάλαια τοῦ Η' 'βιβλίου': φφ. 195α, 196α, 224β, 233β, 237β, 246α, 247β, 249α, 251β, 255β, 256α, 257α καὶ 266β.

Στό φ. Ια, κτητορικό σημείωμα: «ἐκ τῶν σιλβέστρου πρωτοσυγκέλου ἰωαννίνων».

* 7. Β.Ρ.Α. 534 0,213 × 0,165 ΙΗ' αἰ. σσ. 440.

Τίτλος (γενικός): *Εἰς τὰ ὀκτώ βιβλία τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε, καί ζητήματα ἐκδοθέντα, Παρά γερασίμου ἱερομονάχου βλάχου τοῦ κρητός τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τάς διαλέκτους κοινοῦ διδασκάλου καί τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κήρυκος. Τόμος β^{ος}.*

σελ. 2 λευκή.

Στίς σσ. 3-22, «Πίναξ σὺν θεῷ τοῦ δευτέρου τόμου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τή σελ. 23, μέ τόν τίτλο: «Εἰς τό τέταρτον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως παραφράσεις τε, καί ζητήματα ἐκδοθέντα, Παρά γερασίμου ἱερομονάχου βλάχου...»

Ἄρχ. Ἐκδοθείσης ἐν τῷ προτεθέντι τρίτῳ βιβλίῳ τῆς περὶ κινήσεως καί ἀπείρου διδασκαλίας...

Τελ....Κατά τόν φιλόσοφον ὁ θεός κατ' ἀνάγκην ἐνεργεῖ ἄρα καί ἐστὶν ἀπείρου δυνάμεως· τότε γάρ ἦεν ἄπειρα ἀποτελέσματα. Πρὸς τό β^{ον} φαμέν τόν θεόν ἐνεργεῖν ἐλευθέρως ὡς ἐρρέθη. Τέλος τοῦ η^{ον} βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως καί τῷ θεῷ χάρις.

Εἶναι ἡ συνέχεια τοῦ Ι, 4.

* 8. Μ.Α.Λ.(η') 0,185 × 0,130 ΙΗ' αἰ.

Μερικά μόνο φύλλα ἀπό πυρίκαυστο καί διαλυμένο κώδικα.

9. Μ.Ι. 238 (4358) 8° ΙΗ' αἰ. φφ. 293.

Ἅ ἡ πρώτη τόμος τῶν 'παραφράσεων τε καί ζητημάτων'.

II. Εἰς τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλία Περὶ οὐρανοῦ διαλέξεις

I. Β.Γ.Ζ. 47 ΙΗ' αἰ. σσ. 158.

III. Σχολαστικά Ζητήματα εἰς τό Α', Β' καί Γ' Βιβλίον τῶν Ἀριστοτέλους Μετεωρολογικῶν

* I. Ε.Β.Ε. 1221 0,230 × 0,160 ΙΖ' αἰ. σσ. 139 (ὄχι 129).

Τίτλος: *Εἰς τό α^{ον} β^{ον} καί γ^{ον} βιβλίον τῶν μετεωρολογικῶν τοῦ ἀριστοτέλους,*

σχολαστικά ζητήματα έκδοθέντα παρά γερασίμου Ἱερομονάχου βλάχου τοῦ κρητός, κήρυκος τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καί κοινοῦ κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους τῶν ἐπιστημῶν διδασκάλου.

Στὴν ἀρχή, σσ. 1-2, «Προοίμιον».

Ἄρχ. Ἡ τῶν μετεωρολογικῶν ἐπιστήμη, μετεώρους τοὺς ἀνθρώπους καθίστησι, καί τὰ αἰσθητά τοῖς ὀφθαλμοῖς νοητά τῷ νοῦ καθιστῶσα...

Τὰ 'βιβλία':

Στὴ σελ. 3, «βιβλίον α^{οῦ}. Εἰς τό Α^{οῦ} τῶν μετεωρολογικῶν ζητήματα». — σελ. 3, «ζήτημα α^{οῦ}. Πότερον τὰ οὐράνια σώματα ἐν τοῖς ὑποσελήνησιν σώμασιν ἐνεργοῦσι;» σελ. 8, «ζήτημα β^{οῦ}. Τίνι τρόπῳ τὰ οὐράνια σώματα ἐν τοῖς γηϊνῆς ἐνεργοῦσι, καί ἄρα κινήσει, ἢ φωτός» σελ. 11, «ζήτημα γ^{οῦ}. Πότερον δίδονται ἐπιβροαί, δι' ὧν καί τοῦ φωτός, καί τῆς κινήσεως τὰ οὐράνια σώματα ἐν τῷδε τῷ ἐπί γαίῳ ἐνεργοῦσι κόσμῳ;» σελ. 15, «ζήτημα δ^{οῦ}. Τίς ἡ ὕλη τῶν μετεωρολογικῶν;» σελ. 17, «ζήτημα ε^{οῦ}. Πότερον αἱ ἀναθυμιάσεις διαφέρουσι τῶν στοιχείων, δι' ὧν φέρονται;» σελ. 19, «ζήτημα στ^{οῦ}. Τίς ἐστί ἡ ποιητικὴ, τελικὴ, καί εἰδικὴ αἰτία τῶν μετεώρων;» σελ. 20, «ζήτημα ζ^{οῦ}. Τίς ἐστὶν ὁ τόπος, ἐν ᾧ τὰ μετέωρα ἐπιτελοῦσι πάθη;» σελ. 22, «ζήτημα η^{οῦ}. Πόσα εἰσὶ τὰ γένη τῶν μετεώρων;» σελ. 23, «ζήτημα θ^{οῦ}. Τίς ἡ γενικὴ αἰτία τῶν πυρίνων μετεώρων παθῶν;» σελ. 24, «ζήτημα ι^{οῦ}. Τίς ἡ μερικὴ αἰτία τῶν πυρίνων μετεώρων παθῶν;» σελ. 26, «ια^{οῦ}. Τίς ἡ κινήσεις, καί ἡ πρόγνωσης τῶν πυρίνων μετεώρων παθῶν;» σελ. 28, «ζήτημα ιβ^{οῦ}. Τίνα τὰ πύρινα μετέωρα πάθη τοῦ κάστορος, πολυδεύκου, καί ἐλένης λεγόμενα ἄστρα;» σελ. 29, «ζήτημα ιγ^{οῦ}. Τίς ἡ αἰτία τῶν φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι χρωμάτων;» σελ. 31, «ζήτημα ιδ^{οῦ}. Τίς ἡ αἰτία τῶν χασμάτων βοθύνων τῶν ἐν ταῖς νεφέλαις καί ἄστρασι χρωμάτων;» σελ. 33, «ζήτημα ιε^{οῦ}. Τίς ἐστὶν ὁ κομήτης καί πῶς τελεῖται;» σελ. 36, «ζήτημα ιστ^{οῦ}. Τίς ὁ τόπος, ἢ ποσότης, ἢ αἰτία, ἢ ἔξασις, ὁ χρόνος, ἢ κινήσεις, τὰ σχήματα, τὰ χρώματα, αἱ διαφοραί, καί αἱ προγνώσεις τῶν κομητῶν;» σελ. 40, «ζήτημα ιζ^{οῦ}. Πότερον ὁ ἐν τῇ τοῦ κυρίου γενέσι ὀφθεῖς ἀστήρ κομήτης ἦν;» σελ. 42, ζήτημα ιη^{οῦ}. Τίς ἐστὶν ὁ γαλαξίας;» σελ. 45, «ζήτημα ιθ^{οῦ}. Πόθεν, καί τίς ἐστιν ἡ νεφέλη, καί τίς ἡ ὀμίχλη;» σελ. 47, «ζήτημα κ^{οῦ}. Τίς ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ὄμβρων, τῶν ὑετῶν, καί τῆς βροχῆς;» σελ. 53, «ζήτημα κα^{οῦ}. Τίς ἡ αἰτία τῆς δρόσου, πάχνης, μάλιτος, μάννα, καί λαδάνου;» σελ. 58, «ζήτημα κβ^{οῦ}. Τίς ἐστὶ καί πῶς τελεῖται ἡ χιών;» σελ. 60, «ζήτημα κγ^{οῦ}. Τίς ἡ χάλαζα, καί πῶς τελεῖται;» σελ. 63, «ζήτημα

κδ^{ov}. Περί πάγου, καί κρυστάλλου, πῶς τελεῖται;» σελ. 64, «ζήτημα κε^{ov}. Τίς ἡ ἀρχή τῶν πηγῶν, καί τῶν ποταμῶν;» σελ. 69, «ζήτημα κστ^{ov}. Πόθεν ἡ αἰφνίδιος γένεσις καί ἔλλειψις τῶν πηγῶν, καί περί διαφορῶν ιδιοτήτων, τῶν τε πηγῶν, καί ποταμῶν;» σελ. 73, «ζήτημα κζ^{ov}. Πῶς καί τίνι τρόπῳ γίνονται οἱ κατακλυσμοὶ γενικοί καί εἰδικοί;» σελ. 75, «ζήτημα κη^{ov}. Πῶς γεννᾶται καί αὐξάνεται ὁ νεῖλος;»

Στή σελ. 78, «Εἰς τό β^{ov} βιβλίον τῶν μετεώρων τοῦ σοφοῦ ἀριστοτέλους σχολαστικά ζητήματα, ἐκδοθέντα παρά γερασίμου βλάχου τοῦ κρητός». «ζήτημα α^{ov}. Πόθεν γεννᾶται ἡ θάλασσα;» σελ. 80, «ζήτημα β^{ov}. Ποσαχῶς ἐστίν ἡ θάλασσα;» σελ. 81, «ζήτημα γ^{ov}. Πόθεν ἡ ἀλμυρότης ἐγένετο τῆς θαλάσσης;» σελ. 84, «ζήτημα δ^{ov}. Πόθεν ἡ κυμάτωσις καί μετακυμάτωσις τῆς θαλάσσης, ἤτοι πόθεν αἱ πλημμύραι, καί ἀμπώτηδες τῆς θαλάσσης;» σελ. 89, «ζήτημα ε^{ov}. Πότερον ἡ θάλασσα τήν ἰδίαν μεταβάλλει θέσιν, ὥστε ὅπου νῦν ἐστὶ θάλασσα δύναται γῆν τελεσθῆναι, καί τοῦναντίον;» σελ. 90, «ζήτημα στ^{ov}. Τίς ἡ αἰτία τῆς τῶν ἀνέμων γενέσεως;» σελ. 94, «ζήτημα ζ^{ov}. Τίς ἡ αἰτία τῆς τῶν ἀνέμων πνεύσεως, καί τίς ἡ μερική αὐτῶν φύσις, καί τίνες αἱ ιδιότητες αὐτῶν;» σελ. 97, «ζήτημα η^{ov}. Τίς ἡ αἰτία τῶν σεισμῶν;» σελ. 104, «ζήτημα θ^{ov}. Πόθεν ἡ ἀστραπή τελεῖται;» σελ. 106, «ζήτημα ι^{ov}. Τίς ἡ αἰτία τῆς βροντῆς;»

Στή σελ. 108, «Εἰς τό γ^{ov} βιβλίον τῶν μετεώρων τοῦ σοφοῦ ἀριστοτέλους σχολαστικά ζητήματα, ἐκδοθέντα παρά γερασίμου βλάχου τοῦ κρητός». «ζήτημα α^{ov}. Πῶς ἐπιτελεῖται ὁ κεραυνός;» σελ. 110, «ζήτημα β^{ov}. Πῶς ἐπιτελεῖται τό ἐκνέφιον, καί ὁ τυφών;» σελ. 113, «ζήτημα γ^{ov}. Κατά τίνα τρόπον ἐπιτελεῖται ἡ ἄλως;» σελ. 115, «ζήτημα δ^{ov}. Τίς ἡ αἰτία καθ' ἣν ἡ ἶρις ἐπιτελεῖται;» σελ. 122, «ζήτημα ε^{ov}. Τίς ἡ τῶν φαινομένων ῥάβδων αἰτία, καί τῶν παρηλίων;» σελ. 123, «ζήτημα στ^{ov}. Πῶς ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου τελεῖται;» σελ. 126, «ζήτημα ζ^{ov}. Πότε, καί τίνι τρόπῳ ἡ σελήνη ἐκλείπει;» σελ. 129, «ζήτημα η^{ov}. Τί, καί πῶς γίνεται τό ἐμφαινόμενον πρόσωπον κύκλω τῆς σελήνης, καί ἡ φαινομένη κηλὶς, ἢ σπίλος;» σελ. 132, «ζήτημα θ^{ov}. Τίς ἡ αἰτία τοῦ ἕαρος, τοῦ θέρους, τοῦ φθινοπώρου, καί τοῦ χειμῶνος;» σελ. 135, «ζήτημα ι^{ov}. Τίς ἡ αἰτία, καί ἡ τροφή τοῦ ἐκ τῆς γῆς ἐξερχομένου πυρός; καί τῶν ἐν γῆ ἀεὶ καιομένων;» σελ. 136, «ζήτημα ια^{ov}. Τίς ἡ τῆς γενέσεως τῶν μετάλλων αἰτία;»

Τελ. ...καὶ οὕτως ἰτίμος λίθος ἐπιτελεῖται. καὶ περὶ μὲν τῶν μετεωρολογικῶν ἄλλις· τῷ δὲ θεῷ δόξα.

Βλ. Κορέσιος Γεώργιος II, 2.

Σημ. Στην ανάπτυξη του θέματός του, ο συγγραφέας ακολουθεί τη σειρά: «δόξα κατά τόν φιλόσοφον», «ή ήμετέρα θέσις». Σε όρισμένα σημεία αναφέρει και τις «θέσεις» άλλων συγγραφέων.

* 2. Β.Ε.Β. 49 0,194×0,145 έτ. 1728 φφ. 180 + 1 χ.ά.

Κείμενο παρεμφερές με τό προηγούμενο, ΙΙΙ,1. Τά 'βιβλία' στά φφ. 4α, 105α καί 143α.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς ἡ χρονολογία «1728 φευρουαρίου ἡ' ἡτοι 8» καί στό φ. 1α τό κτητορικό «'Εκ τῶν τοῦ Σπυριδωνος Μίλια».

Στό φ.1 χ.ά., «Πίναξ τῶν ζητημάτων τῶν ἐν τοῖς τρισί βιβλίοις τῶν Μετεωρολογικῶν».

3. Μ.Μ.Σ. 77 0,308×0,200 έτ. 1734 φφ. 139.

* 4. Β.Ε.Β. 43 0,210×0,153 έτ. 1784 φφ. 2α-120α.

Κείμενο παρεμφερές με τό ΙΙΙ,1. Τά 'βιβλία', στά φφ. 3β, 63α καί 91α.

Στό φ. 118β, μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, τό κτητορικό: «θεοῦ τό δῶρον, κτῆμα δέ σωτηρίου ιεροπάιδος τοῦ ἐκ ἀκαρνανίας».

Στά φφ. 119α-120α, «Πίναξ τοῦ παρόντος».

* 5. Π.Β. 306 0,210×0,175 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-106β.

Ἅ τίτλος (φ. 1α), ὁ ἴδιος με τό ΙΙΙ, 1.

Ἄρχ. [Ἡ] τῶν μετεωρολογικῶν ἐπιστήμη, μετεώρους τοὺς ἀνθρώπους καθίστησι...

Τά 'βιβλία' (πρβλ. ΙΙΙ,1), στά φφ. 3α, 60β καί 83α.

Τέλ. ...καί οὕτωςί τίμιος λίθος ἐπιτελεῖται. Καί περί μέν τῶν μετεωρολογικῶν ἄλις, τῷ δέ θεῷ δόξα ἀένναος.

* 6. Ε.Β.Ε. 1324 0,220×0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 21-112.

Ἅ τίτλος (φ. 25α), ὁ ἴδιος με τό ΙΙΙ,1.

Ἄρχ. Ἡ τῶν μετεωρολογικῶν ἐπιστήμη, μετεώρους τοὺς ἀνθρώπους καθίστησι, καί τά αἰσθητά τοῖς ὀφθαλμοῖς νοητά τῷ νοῖ καθιστῶσα...

Τά 'βιβλία' (πρβλ. ΙΙΙ,1), στά φφ. 26β, 73β καί 93α.

Τέλ. ...καί οὕτωςί ἐπιτελεῖται ὁ τίμιος λίθος. Καί περί μέν τῶν μετεωρολογικῶν ἄλις. Τέλος τῶν τριῶν βιβλίων τοῦ ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν καί τῷ θεῷ προσκύνησις δόξα τιμή καί κλέος.

Προτάσσεται, φφ. 21α-22β, «Πίναξ τῶν ἐν τοῖς περὶ μετεώρων ζητημάτων, ἐν τοῖς τρισὶ τοῦ φιλοσόφου βιβλίοις περιεχομένων» (ἄλλο χέρι).

φφ. 23α-24β, λευκά.

Βλ. Ἐκλόγη, Α΄, 13.

* 7. Μ.Π. 248 (5755) 0,240×0,175 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 100α-207β.

Ὁ τίτλος (φ. 100α), ὁ ἴδιος μέ τό III,1.

Ἄρχ. Ἡ τῶν μετεωρολογικῶν ἐπιστήμη, μετεώρους τοὺς ἀνθρώπους καθίστησι...

Τὰ βιβλία (πρβλ. III,1), στά φφ. 102α, 159β καὶ 182β.

Τελ. ...καὶ οὕτως ἴμιος λίθος ἐπιτελεῖται. καὶ περὶ μὲν τῶν μετεωρολογικῶν ἄλλῃ· τῷ δὲ θεῷ δόξα.

* 8. Β.Ζ. 53 0,210×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 190.

Ὁ τίτλος (φ. 4α), ὁ ἴδιος μέ τό III,1.

Ἄρχ. Ἡ τῶν μετεωρολογικῶν ἐπιστήμη, μετεώρους τοὺς ἀνθρώπους καθίστησι...

Τὰ βιβλία (πρβλ. III,1), στά φφ. 7β, 107α καὶ 148α.

Τελ. ...καὶ οὕτως ἴμιος λίθος ἐπιτελεῖται. Καὶ περὶ μὲν τοῦ γ^{οῦ} τῶν μετεώρων σὺν θεῷ ἄλλῃ.

Προτάσσεται, φφ. 1α-3β, «Πίναξ σὺν θεῷ ἁγίῳ, εἰς τό α^{οῦ}, β^{οῦ} καὶ γ^{οῦ} βιβλίον τῶν μετεωρολογικῶν, τοῦ ἀριστοτέλους, σχολαστικά ζητήματα».

Στά φφ. 1α, 4α, 7β, 107α, 148α καὶ 190β, κτητορικό σημεῖωμα «ἐκ τῶν τοῦ Καλλινίκου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως» καὶ ἡ γνωστὴ ἀφιέρωση στό σχολεῖο τῆς Ζαγοράς. Ἐπίσης οἱ σημειώσεις: στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, «τό παρὸν δις κλαπέν, διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀφορισμούς καὶ ἀράς φοβηθέντες οἱ κλέψαντες εὐρέθη» καὶ στό παράφυλλο τοῦ τέλους, «ἡ βίβλος ἠγοράσθη δις, τό α^{οῦ} γρόσια 6, κλαπεῖσα δὲ καὶ πωληθεῖσα δευτέρον ἠγοράσθη γρόσια 5 καὶ μετεδέθη γρόσια 1. τό γ^{οῦ} εὐρέθη διὰ φόβον ἀρῶν».

Παρατήρηση: στὸν τίτλο τοῦ β΄ βιβλίου, ἀντὶ «σοφοῦ», «τοῦ θείου ἀριστοτέλους»!

9. Κ.Α.Ι. 99 0,210×0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-88β.

10. Ε.Σ.Σ. 17 2^ο ΙΗ΄ αἰ. φφ. 150α-213β.

- * 11. Π.Β. 307 0,320×0,280 ΙΗ' αϊ. φφ. 10α-42β (κολοβό).
 'Ο ίδιος τίτλος με τό III,1. Τό «προοίμιον» στά φφ. 10α-11α.
 'Αρχ. *'Η τῶν μετεωρολογικῶν ἐπιστήμη, μετεώρους τούς ἀνθρώπους καθίστησι...*
 Περιλαμβάνονται μόνον τά κγ' 'ζητήματα' τοῦ πρώτου 'βιβλίου'.
 Στά φφ. 43α-49α, διάφορες ἀριθμητικές πράξεις με κλάσματα.

- * 12. Β.Σ.Λ. 35 0,200×0,140 ΙΘ' αϊ. σσ. γ'-ρο'.
 Κείμενο παρεμφερές με τό III,1. Τά 'βιβλία', στίς σσ. γ', ζ ζ' καί ρλδ'.

Στή σελ. ρο' μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, κτητορικά: «θεοῦ μέν δῶρον, πόνος δέ μελετίου ἱερομονάχου, τοῦ ἐξ ἰθάκης» καί νεώτερο: «κτῆμα δέ 'Αβραμίου Κουζηνοπούλου τοῦ ἐκ Καισαρείας» (τό ἴδιο κτητορικό στό ἐσωτερικό τοῦ ἀρχικοῦ ἐξωφύλλου, με τήν προσθήκη: «ἐν Κωνσταντινουπόλει 1853»).

- * 13. Μ.Πρ. 19 0,205×0,153 ΙΘ' αϊ. σσ. 334.
 'Ο τίτλος: *Εἰς τό α^{ον} καί β^{ον}, βιβλίον τῶν μετεωρολογικῶν τοῦ ἀριστοτέλους σχολαστικά ζητήματα, ἐκδοθέντα παρά γερασίμου βλάχου τοῦ Κρητός, κήρυκος τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, καί κοινού κατ' ἀμφοτέρας τάς διαλέκτους ἐπιστημῶν διδασκάλου (τά 'σχόλια' καί στά τρία 'βιβλία').*
 'Αρχ. *'Η τῶν μετεωρολογικῶν ἐπιστήμη, μετεώρους τούς ἀνθρώπους καθίστησι, καί τά αἰσθητά τοῖς ὀφθαλμοῖς νοητά τῷ νοῦ καθίστησι...*

Τελ. *...καί οὕτωςί τίμιος λίθος ἐπιτελεῖται. Καί περί μέν τῶν μετεωρολογικῶν ἄλις· τῷ δέ θεῷ δόξα ἀένναος· ἀμήν.*

Τά 'βιβλία': σσ. 7, 180 καί 236 (Οἱ σσ. 190-221 λευκές, χάσμα).

Μεταξύ τῶν σσ. 319-334, «Πίναξ τῆς παρουσίας βίβλου κατά στοιχεῖον» (κολοβός, σταματᾶ στό γράμμα Ο).

Στή σ. 1: «Κτῆμα ἀναπόσπαστον τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Προυσοῦ παρὰ Κυρίλλου», ἐνῶ στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «Πρόσεχε παῖς ὁ ἀναγινώσκων τήν δε τήν βίβλον μήπως ἐκ τῆς ἀμελείας ἀποξενωθεῖ».

IV. Περί γενέσεως, καί φθορᾶς παραφράσεις τε καί ζητήματα

- * 1. Μ.Α.Λ. 31 0,230×0,165 ἔτ. 1668 φφ. 134.
 Τίτλος (φ. 3α): *Εἰς τό περί γενέσεως, καί φθορᾶς παραφράσεις τε καί*

ζητήματα παρά γερασίμου ιερομονάχου βλάχου τοῦ Κρητός, κοινοῦ τῶν ἐπιστημῶν ὑφηγητοῦ καί τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ταπεινοῦ κήρυκος ἐκδοθέντα.

Τοῦ τίτλου προτάσσεται ὁ χρόνος καί ὁ τόπος γραφῆς τοῦ κειμένου: «αχξή' ὀκτωβρίου στ' ἐν κερκύρα» (αὐτόγραφος;)

— φφ. 3α-4β, «προοίμιον».

Ἄρχ. Τῶν ὀκτῶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων ἄλλια παραφρασθέντων, καί ζητήμασιν ποικίλοις διεξετασθέντων, ἐν οἷς περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν πραγμάτων, ὕλης λέγω καί εἶδους, καί στερήσεως, καί περὶ τῶν κοινῶν πᾶσι τοῖς φυσικοῖς παρακολουθούτων, ἀρχεται νῦν περὶ τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ, καί πάντων τῶν παρακολουθούτων αὐτοῖς διαλαβεῖν...

φφ. 5α-90α, «Εἰς τό α^{ον} βιβλίον, περὶ γενέσεως καί φθορᾶς τοῦ ἀριστοτέλους, παραφράσεις τε καί ζητήματα» (στο τέλος: «τέλος τοῦ α^{ον} βιβλίου περὶ γενέσεως καί φθορᾶς, ἐν κερκύρα»).

— φ. 5α, «κεφ. α^{ον}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ δεῖξαι τήν διαφοράν τῆς γενέσεως, καί τῆς ἀλλοιώσεως κατὰ τήν τῶν ἀρχαίων δόξαν».

— φ. 6α, «κεφ. β^{ον}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ τὰς ἀρχάς καί τὰ αἷτια τῆς γενέσεως, τῆς ἀυξήσεως, καί τῆς ἀλλοιώσεως ἐκδηλῶσαι».

— φ. 6β, «κεφ. γ^{ον}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ, τί ἄρα ἐστί γένεσις ἀπλῶς ἐπιδειῖσαι». Ἐδῶ τὰ «ζητήματα»: «πότερον δίδεται γένεσις ἀπλῶς», «πότερον δίδεται γένεσις οὐσιώδης», «πότερον ἢ φθορά νοεῖται παρά τῆς φύσεως, ἤτοι ἐστίν ἔκθυμος τῇ φύσει», «τί ἐστί γένεσις, τί φθορά, καί τίς ἢ κοινωνία καί ἢ διαφορά ἀμφοτέρων», «πότερον ἢ γένεσις ἐστί μεταστροφή», «ἐν τίνι ἴσταται ἢ γένεσις τῶν ὄντων», «πότερον ἢ κεχωρισμένη οὐσία μόνη ἐστίν αἷτια ποιητική, ἀπασῶν τῶν γενέσεων», «πότερον ἢ οὐράνιος κίνησις αἷτια ἐστί πάσης γενέσεως, καί ἀπασῶν τῶν ὑπό τήν σελήνην κινήσεων», «τίς ἐστί καθ' αὐτό αἷτια τῆς αἰδίου καί ἀπαύστου τῶν ὑπό τήν σελήνην γενέσεων», «τίς ἢ τῶν ἐμψύχων γενέσεως αἷτια», «τί ἐστί τό ὑποκείμενον τῆς μεταβολῆς», «πότερον μία ἐστίν ἢ ὕλη κατὰ ἀριθμῶν, ἀπασῶν τῶν μεταβολῶν», «πότερον ἢ πρώτη ὕλη ἐστίν ἄμεσον τῶν συμβεβηκότων ὑποκείμενον», «πότερον ἐν τῇ γενέσει καί τῇ φθορᾷ δίδεται ἀνάλυσις ἕως τῆς α^{ns} ὕλης», «πότερον ἐπὶ παντός συνθέτου τοσαῦτα εἰσὶν εἶδη ὅσα οὐσιώδη κατηγορούμενα», «πότερον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τυγχάνουσιν οὐσαι πολλαί ψυχαί ἢ μία καί μόνη», «πότερον τὰ ὀργανικά μέρη καί οἱ χυμοὶ τοῦ σώματος διαφόρους μορφάς καί διάφορα εἶδη κέκτηνται», «τίς ὁ τῆς γενέσεως

ὄρος», «πότερον τά γενόμενα ἐκ σπέρματος ἢ ἐκ σεσηπωμένης ὕλης τοῦ αὐτοῦ ἐστὶν εἶδους», «πότερον ἢ γένεσις τοῦ ἐνός ἐστὶ φθορά τοῦ ἑτέρου ἢ τοῦναντίον».

—φ. 62β, «κεφ. δ^{ov}. τίμη τρόπον ἢ γένεσις διαφέρει τῆς φθορᾶς. σκοπός ἐστι τῷ φιλοσόφῳ τὴν διαφορὰν τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἀλλοιώσεως δεῖξαι».

—φ. 63α, «κεφ. ε^{ov}. τίμη διαφέρει αὔξησις γενέσεως καὶ ἀλλοιώσεως καὶ πῶς αὐξάνεται τῶν αὐξανόμενων ἕκαστον καὶ φθίνει ὅτιοῦν τῶν φθιόντων». Ἐδῶ τά 'ζητήματα': «πότερον ἢ αὔξησις τῶν κινήσεων διαιρεῖται», «τί ἐστὶ τό τῆς αὐξήσεως ὑποκείμενον. εἰ ἄρα ἐστὶν ὄν ἐνεργεῖα ποσόν καὶ ἐνώματον, ἢ μόνον δυνάμει ποσόν καὶ ἀνώματον οὐ πρὸς διάλυσιν ἐστὶ», «κατὰ τίνα δὲ τρόπον γίνεται ἢ αὔξησις», «πότερον ἢ αὔξησις ἐστὶ κινήσις συνεχῆς ἢ διωρισμένη», «πότερον τό αὐξανόμενον κατὰ πάντα τά μέρη αὐξάνεται ἢ κατὰ τίνα», «περὶ μανότητος καὶ πυκνότητος».

—φ. 73α, «κεφ. στ^{ov}. περὶ ἀφῆς».

—φ. 73α, «κεφ. ζ^{ov}. περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν».

—φ. 74α, «κεφ. η^{ov}. ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ τὰς τῶν παλαιῶν φέρεται δόξας καὶ συγκρίνει πρὸς ἀλλήλας» (μόνον ὁ τίτλος).

—φ. 74α, «κεφ. θ^{ov}. πῶς τελεῖται τό ποιεῖν καὶ τό πάσχειν». Ἐδῶ τά 'ζητήματα': «πότερον τό ὅμοιον ἐν τῷ ὁμοίῳ δύναται ἐνεργεῖν», «πότερον πᾶν ἐνεργῶν ἀντιπάσχει».

—φ. 80α, «κεφ. ι^{ov}. περὶ μίξεως». Ἐδῶ τά 'ζητήματα': «πότερον ἐστὶ δυνατόν γενέσθαι τὴν μίξιν», «πότερον τά στοιχεῖα εἰδικῶς μένουσιν ἐν τῷ μικτῷ».

φφ. 90β-133α, «Εἰς τό β^{ov} βιβλίον περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, παραφράσεις τε καὶ ζητήματα».

—φ. 91α, «κεφ. α^{ov}. σκοπός ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ ἐν τῷ α^o κεφαλαίῳ περὶ τῆς ὑλικῆς αἰτίας τῆς τῶν στοιχείων γενέσεως διαλαβεῖν».

—φ. 92β, «κεφ. β^{ov}. σκοπός ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ τὰ τῶν στοιχείων εἶδη ἐπεκδηλωῶσαι».

—φ. 94β, «κεφ. γ^{ov}. σκοπός ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ ἐπιδειξαι τὸν ἀριθμὸν τῶν στοιχείων κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρώτων ποιότητων». Ἐδῶ τό 'ζητήματα': «πότερον αἱ πρώται τῶν ποιότητων εἰσὶν οὐσιώδη εἶδη ἢ ἐπουσιώδη τῶν στοιχείων».

—φ. 99α, «κεφ. δ^{ov}. σκοπός ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ δεῖξαι τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀλλήλοισι τὰ στοιχεῖα εἰς ἀλλήλα μεταβάλλεται. ἤτοι

καθ' ὃν τρόπον τό ἐν τῶν στοιχείων ἐκ τοῦ ἑτέρου γεννᾶται, ἢ ἐκ πλειόνων, ἢ ἐκ τῶν φθειρομένων».

—φ. 101α, «κεφ. ε^{ov}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ ἐπιδείξασθαι τί ἐστίν ἡ ὑλική ἀρχή, ἢ τό ὑποκείμενον τῆς ἀλληλοδιαδόχου τῶν στοιχείων γενέσεως».

—φ. 104α, «κεφ. στ^{ov}. σκοπός ἐστί τῷ φιλοσόφῳ κατά τοῦ ἐμπεδοκλέους δεῖξιν ποιῆσαι τά στοιχεῖα εἶναι μεταβλητά». Ἐδῶ τό 'ζήτημα': «πότερον ἕκαστον τῶν στοιχείων, ἐξ ἑκάστου στοιχείου ἀμέσως γεννηθῆναι δύναται».

—φ. 109α, «κεφ. ζ^{ov}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ περί γενέσεως τῶν ἐκ τῶν στοιχείων μικτῶν διαλαβεῖν».

—φ. 111α, «κεφ. η^{ov}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσοφῷ ἐπιδείξει πάντα τά μικτά ἐκ τεσσάρων στοιχείων συνίστασθαι». Ἐδῶ τό 'ζήτημα': «πότερον δίδεται τις ἐν τοῖς μικτοῖς κρᾶσις κατά σταθμόν ὁμοία».

—φ. 117β, «κεφ. θ^{ov}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ περί τῶν τῆς γενέσεως καί φθορᾶς ἐκ τινῶν κατά τό καθόλου διαλαβεῖν».

—φ. 118β, «κεφ. ι^{ov}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ μετά τήν θέσιν τῆς τῶν παλαιῶν δόξης τήν ἰδίαν προθέσθαι δόξαν περί τῆς ποιητικῆς τε γενέσεως καί φθορᾶς αἰτίας τῶν φυσικῶν ὄντων».

—φ. 121β, «κεφ. ια^{ov}. σκοπός ἐστίν ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ ἐπιδείξασθαι τὰς τε γενέσεις καί τὰς φθοράς εἶναι αἰδίους, οὐ κατ' εὐθειαν γραμμῆν, ἀλλά κατά πλαγίαν καί κυκλικήν. ὥστε ἐκ τοῦ αὐτοῦ φέρεσθαι, καί εἰς τό αὐτό τοῦτο πάλιν ἐπαναστρέφειν, χωρίς τινός ὄρου». Ἐδῶ τά 'ζητήματα': «πότερον τό ταυτόν καί ἕστικόν διαμένον πρᾶγμα ἅπαξ τῇ φθορᾷ δοθέν φυσικῶς ἐπανακάμνεται ταυτόν δύναται», «πότερον ὁ αὐτός κατά ἀριθμόν ἄνθρωπος δύναται μεταγενέσθαι ἢ ἀναισθηναί».

Τελ. ...τὴν δὲ αὐτὴν κίνησιν οὐδαμῶς διὰ τό τὴν παρουσίαν αὐτῇ ἀντικεῖσθαι. τέλος τοῦ β^{ov} βιβλίου περί γενέσεως.

Στά φφ. 1α-2β, πίνακας τῶν περιεχομένων.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΒΟΓΟΡΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Φυσική και πολιτική γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος

Τό ἔργο δέ διασώθηκε. Τήν πληροφορία ἀντλοῦμε ἀπό τόν Ἄγαθόφρονα Λακεδαιμόνιο, ὁ ὁποῖος στόν πρόλογό του στό ἔργο *Διάλογος περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, συγγραφείς μὲν ἐν Κισνέβη, κατὰ τό ἔτος 1822 ὑπό τοῦ μακαρίτου Γρηγορίου Γεωργιάδου Ζαλύκου*, Παρίσι 1928, σημειώνει ὅτι ὁ Ἄθανάσιος Βογορίδης, ὁ ὁποῖος «ἦταν ἐγκρατής τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, ἰταλικῆς, ἀγγλικῆς καί γερμανικῆς γλώσσης, τῶν φυσικομαθηματικῶν καί ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, κτλ. ...περιπεσών αἰφνιδίως εἰς πυρετόν ἐγκεφαλικόν, ἐτελεύτησεν ἐν Παρισίοις, καταλιπὼν ἀτελείωτον μέγα σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον «Φυσική καί πολιτική γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος» (σελ. η΄).

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΒΟΥΛΓΑΡΙΣ ΕΥΓΕΝΙΟΣ

(1716-1806)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Περί συστήματος τοῦ παντός (βλ. ἔντυπα, 1).

1. *Φουρτουνάτου τοῦ ἐξ Βριζίας τοῦ ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐλαττόνων λεγομένων τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, Περί Συστήματος τοῦ Παντός. Ἐξελληνισθέν παρὰ τοῦ σοφωτάτου καί ἐπιστημονικωτάτου Ἱεροδιδασκάλου ἐν Ἰωαννίνους τῆς Ἡπείρου σχολαρχοῦντος Κυρίου Κυρίου Εὐγενίου Διακόνου τοῦ Βουλγαρέως χάρις τῶν ὀμιλητῶν αὐτοῦ».*

Μετάφραση τῆς *Dissertatio IV «De systemate Universi»*, ἀπό τό ἔργο: *Philosophia Sensuum Mechanica Methodice Tractata atque ad usus Academicos Accommodata secundis Curis P.F. Fortunati a Brixia... Tomus tertius. Physices Particularis, Pars prima. De coelo, et Astris. Brixiae MDCCXLVII.*

* 1. Χ.Μ. (Μ.Α.Τρ.10) 0,295×0,205 έτ. 1754 σσ. 79-192.

Τίτλος: *Περί συστήματος τοῦ παντός.*

Γιά τή λεπτομερή περιγραφή τοῦ κειμένου, βλ. τόμ. Γ΄ «Συμπληρώσεις - Προσθήκες».

* 2. Β.Ζ. 56 0,300×0,210 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 250 + φφ. 10 χ.ά.

Τίτλος: *Φορτουνάτου Ἀμπρίτζια Ἰησουῖτου, Περί Συστήματος Τοῦ Παντός.*

Τά κεφάλαια:

—σ. 1, «Κεφ. Α^{ov}. Περί Παραλλάξεως Ἀστέρων».

Ἄρχ. *Παράλλαξις ἀκούει τοῖς ἀστρονομοῦσιν ἢ τῶν τόπων τοῦ αὐτοῦ ἀστέρος...*

—σ. 5, «Κεφ. Β^{ov}. Διαιρουμένων τῶν ἀστέρων εἰς ἀπλανεῖς, καί πλάνητας, ὅσοι τόν ἀριθμόν οἱ πλάνητες δείκνυνται».

Ἄρχ. *Ἀστήρ ἢ ἀστρον καλεῖται, τῶν ἐν οὐρανῷ φαινόμενον ἄπειρον...*

—σ. 8, «Κεφ. Γ^{ov}. Εἰ οὐρανῶν φύσις ἀντίτυπος, ἢ ῥωδης».

Ἄρχ. *Ἐμπεδοκλῆς καί Ἀναξιμένης καί Εὐδοξος Καλίππος καί Ἀριστοτέλης καί σύν αὐτοῖς...*

—σ. 15, «Κεφ. Δ^{ov}. Δείκνυται τινα τῷ Συστήματι τοῦ Παντός ἐπανήκοντα».

Ἄρχ. *Τροχιά πλανήτου εἴρηται, ἣν ἀπό τοῦ αὐτοῦ ἐπί τό αὐτό ἐπανιώνει...*

—σ. 25, «Κεφ. Ε^{ov}. Περί θέσεως, ἧτοι ἐντοπισμοῦ ἡλίου καί γῆς ἐν τῷ παντί, ἔνθα καί περί τῶν ἐπισημοτέρων συστημάτων».

Ἄρχ. *Εὐθυπορεῖν λέγεται ὁ πλανήτης κατά τήν τάξιν τῶν σημείων ὑπό τόν ζωδιακόν βαίνων...*

[Στή σ. 29, «Σύστημα τό κατά Πτολεμαῖον»· στή σ. 36, «Σύστημα τό κατά Κοπέρνικον» καί στή σ. 62, «Σύστημα τό κατά Τύχωνα»].

—σ. 112, «Κεφ. ΣΤ^{ov}. Περί τοῦ κινητικοῦ τῶν ἀστέρων».

Ἄρχ. *Πολλοί πολλά εἰσήγηκαν αἷτια τῆς ἀστέρων κινήσεως, οἱ μὲν ὑπό ἐξωτερικοῦ τούτου αἰτίου κινεῖσθαι...*

[Ἐδῶ: «Δόξα τῶν στωϊκῶν καί τοῦ Ἀριστοτέλους» (σ. 112)· «Δόξα Πλάτωνος, Κικέρωνος, Φίλωνος Ἰουδαίου καί Ὀριγένους» (σ. 114)· «Δόξα ἢ τῶν θεῶν Πατέρων, καί θεολόγων» (σ. 116)· «Δόξα Κεπλέρου καί Γασένδου» (σ. 117)· «Δόξα Καρτεσίου» (σ. 123)· «Δόξα Λεῖβνιτίου» (σ. 128)· «Δόξα Νεϋθωνος» (σ. 134). Ἀκολουθεῖται ἡ σειρά: «Δόξα» καί στή συνέχεια «Κρίσις»].

- σ. 148, «Κεφ. Ζ^ο. Περί ἀστέρων ἐν εἶδει , καὶ πρῶτον περὶ Ἑλίου». Ἄρχ. *Πυρώδη εἶναι τὴν ἡλίου φύσιν, ἀρχαίων ἅμα καὶ νεωτέρων...*
- σ. 146, «Κεφ. Η^ο. Περί Σελήνης». Ἄρχ. *Καίτοι Ἀναξίμανδρος, πλήρη πυρός ἀπηφάνετο τὴν σελήνην, καὶ Ξενοφάνης...*
- σ. 166, «Κεφ. Θ^ο. Περί Σελήνης καὶ Ἑλίου ἐκλείψεως». Ἄρχ. *Ἐκλείψις ἐστὶ τοῖς ἀστρονομοῦσι φωτισμοῦ κατάπαυσις ἐπὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων...*
[Ἐδῶ: «Σελήνης ἔκλειψις» (σ. 179)· «Ἑλίου ἔκλειψις» (σ. 180)].
- σ. 182, «Κεφ. Ι^ο. Περί τῶν πέντε ἐλασσόνων Πλανητῶν». Ἄρχ. *Κρόνος, Ζεὺς, Ἄρης, Ἀφροδίτη, Ἑρμῆς, οἱ πέντε ἐλάσσονες καλούμενοι πλάνητες...*
- σ. 191, «Κεφ. ΙΑ^ο. Περί Πλανητῶν ἀποστάσεως καὶ μεγέθους». Ἄρχ. *Ἀναξίμανδρος παρὰ Πλουτάρχῳ ἰσομεγέθη τὸν ἥλιον τῆ γῆ ἐδόξαζεν...*
[Στή σ. 203, «Ἀπόστημα τῶν αὐτῶν ἀφ' ἡλίου ἐν ἡμιδιαμέτροις γῆς ἐκ τοῦ καλενδαρίου τοῦ ἀστρονομικοῦ τῆς Βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν παρισίων»].
- σ. 210, «Κεφ. ΙΒ^ο. Περί ἀστέρων ἀπλανῶν». Ἄρχ. *Παρά τοῦ Ἑλίου καὶ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας ἔχειν τό φῶς δόξα φέρεται ποτέ Μητροδώρου...*
- σ. 223, «Κεφ. ΙΓ^ο. Περί Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως Ἀστέρων καὶ περὶ τοῦ λυκαυγοῦς φωτός». Ἄρχ. *Ἀνατέλλειν λέγεται ἅπας ἀστήρ ἐν γένει ἡμῖν φαινόμενος, δύνει δέ κρυπτόμενος...*
- σ. 235, «Κεφ. ΙΔ^ο. Περί Κομητῶν». Ἄρχ. *Πρώτη περὶ Κομητῶν δόξα κείσθω Ἀριστοτέλης, καὶ τῶν σχολαστικῶν, οἷς ἔδοξε...*
Τελ. *...ἢ γοῶν μᾶλλον εὐμενεῖς τε καὶ φίλαις γένοιτο, καὶ σωτήριοι. Περί μὲν οὖν Κομητῶν τσοῦτα. Τέλος, τῷ δέ θεῷ Δόξα. Καὶ στή συνέχεια: Ἐμεταφράσθη ἐκ τῆς λατινικῆς διαλέκτου παρὰ Εὐγενείου Βουλγάρεως.*
- Στά φφ. 10 χ.ἄ.: 52 (νβ') ἀστρονομικά σχήματα.
Στὴν ἀρχή, α' παράφυλλο, ἡ σημείωση: «ἀστρονομικόν τοῦ Εὐγενείου», ἐνῶ στό β' παράφυλλο, ἐννέα γραμμές, ἀπό ἄλλο χέρι, «περὶ θεοῦ».

3. Β.Ε.Κ.Β. 4 16^ο ΙΗ' αί.

Μετά τόν τίτλο, τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί κτήτορα: «ἀντιγραφὴ δέ καί κτῆμα Γεωργίου Ζαβίρα τοῦ ἐκ Σιατιστιῆς τῆς Μακεδονίας».

Προέρχεται ἀπό τή βιβλιοθήκη τοῦ Φίλιππου Τιαλίου, γιοῦ τοῦ γραμματέα τῆς κοινότητος.

* 4. Μ.Β. 203 0,230 × 0,160 ἔτ. 1816 φφ. 2 + σσ. 171.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι,1.

Τά κεφάλαια (βλ. Ι,2) στίς σσ. 1, 4, 11, 19, 22, 74, 92, 96, 109, 119, 126, 135, 142, 151 καί 159. Τό κείμενο τελειώνει στή σ. 170· στή σ. 171: «Παροράματα τοῦ χειρογράμματος».

Στά πρῶτα δύο φύλλα: Στό φ. 1α, ὁ τίτλος τοῦ ἔντυπου (βλ. Β', 1) μόνον πού ἀντί 'Βιέννη 1805' γράφει: «Ἐν Σιατιστῆ τῆς Μακεδονίας ἐν τῇ τοῦ ἑλληνομουσείου χειρογραφίᾳ παρά Γεωργιάδῃ Ἀναστασίῳ τῷ ἐν Μαθητιῶσι πολλοστῷ 1816» καί τά κτητορικά: «κτῆμα Δ. Καλαβακίδου», «νῦν δέ Ἀνθίμου ἱερομονάχου Βατοπαιδινῶ», ἐνῶ στό φ. 1β, «ἀφιερῶται τῇ Βατοπαιδινῇ βιβλιοθήκῃ 3 9/βρίου 1903 Προηγ. Ἀνθιμος Βατοπαιδινός». Στό φ. 2αβ, «Κεφαλαιώδης πίναξ τῶν ἐμπειροχομένων ἐν τῇ βίβλῳ» (ἀντιγραφὴ τοῦ ἔντυπου), πού ὑπογράφει: «ὁ Γραφεύς τοῦ παρόντος Γεωργιάδης». Ἡ χρονολόγηση τοῦ χειρογράφου καί στή σ. 1: «1816 ἐν τῇ τοῦ Ἰουνίου φθινοῦτος ἐβδόμῳ ἐν Σιατιστῆ».

* 5. Δ.Β.Κ. 12 0,265 × 0,180 ἔτ. 1818 φφ. 169α-230α.

Τίτλος: *Περὶ συστήματος τοῦ παντός.*

Κείμενο, κι αὐτό, παρεμφερές μέ τό Ι,2.

Τά κεφάλαια (βλ. Ι,2) στά φφ. 169α, 170α, 170β, 172α, 175α, 197α, 203α, 204α, 208α, 212β, 214β, 220β, 223β καί 226β.

Τό φ. 230β, λευκό.

* 6. Β.Ρ.Α. 1268 0,230 × 0,160 ΙΘ' αί. φφ. 221α-314β.

Τά φφ. 304α-305β, λευκά.

Τίτλος: *Περὶ συστήματος τοῦ παντός.*

Τά κεφάλαια: φ. 221α, «Κεφ. Α^{οῦ}. Περὶ παραλλάξεως ἀστέρων»· φ. 222α, «Κεφ. Β^{οῦ}. Διαιρουμένων τῶν ἀστέρων εἰς ἀπλανεῖς, καί πλάνητας, ὅσοι τόν ἀριθμόν οἱ πλάνητες δεικνύται»· φ. 223α, «Κεφ. Γ^{οῦ}. Εἰ οὐρανῶν φύσις ἀντίτυπος, καί ρωδῆς»· φ. 225β, «Κεφ. Δ^{οῦ}. Δείκνυται τίνα τῷ συστήματι τοῦ παντός ἐπανήκοντα»· φ. 229α, «Κεφ. Ε^{οῦ}. Περὶ θέσεως, ἧτοι ἐντοπισμοῦ ἡλίου καί γῆς ἐν τῷ παντί, ἔνθα περὶ τῶν ἐπισημοτέρων συστημάτων».

Μετά τό πέρας τοῦ ε΄ κεφαλαίου ἡ σημείωση: «τέλος τοῦ περι συστήματος τοῦ παντός, τῷ δέ θεῷ δόξα», ὅμως τό κείμενο συνεχίζεται, ἀπό ἄλλο χέρι: φ. 257α, «Κεφ. ΣΤ^{ov}. Περί τοῦ κινητικοῦ τῶν ἀστέρων»· φ. 266β, «Κεφ. Ζ^{ov}. Περί ἀστέρων ἐν εἶδει, καί α^{ov} Περί ἡλίου»· φ. 268β, «Κεφ. Η^{ov}. Περί σελήνης»· φ. 280α, «Κεφ. Θ^{ov}. Περί τῶν πέντε ἔλασσόνων πλανητῶν»· φ. 283β, «Κεφ. ΙΑ^{ov}. Περί πλανητῶν ἀποστάσεως καί μεγέθους» [στά φφ. 287β-288β, ὁ πίνακας: «ἀποστάσεις τῶν πέντε ἔλασσόνων πλανητῶν ἀπό τῆς γῆς»]· φ. 291α, «Κεφ. ΙΒ^{ov}. Περί ἀστέρων ἀπλανῶν»· φ. 295α, «Κεφ. ΙΓ^{ov}. Περί ἀνατολῆς, καί δύσεως ἀστέρων, καί περί τοῦ λυκαυγοῦς φωτός»· φ. 299α, «Κεφ. ΙΔ^{ov}. Περί κομητῶν».

Συνολικά τό κείμενο παράγραφοι: ρσδ΄.

Στά φφ. 306α-314β, πίνακες μέ 49 συνολικά σχήματα.

Πρβλ. Βενιαμίν Λέσβιος, I, 19.

* 7. Μ.Βλ. 56 0,230 × 0,160 ΙΘ΄ αἰ. σσ. 184.

Ἐκλειψίς ἐστὶ τοῖς ἀστρονομοῖσι...

Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τό κεφ. Θ΄. Στό τέλος οἱ πίνακες.

Σημ. Τά χγφ. I,5-I,7 δέν ἀναφέρουν ὄνομα συγγραφέα. Ἡ παραβολή τοῦ κειμένου τῶν χγφ. αὐτῶν μέ τά προηγούμενα, ἀλλά καί μέ τό ἔντυπο κείμενο, μᾶς ὀδήγησε στό συμπέρασμα ὅτι πρόκειται γιά τό «περί συστήματος τοῦ παντός» τοῦ Εὐγ. Βούλγαρη.

Παρατήρηση: Τό χειρόγραφο, πού μέ τόν ἀριθμό 86 διασώζεται στή Βιβλιοθήκη τῶν Μηλεῶν (βλ. φφ. 129α-135β, μέ δική του σελιδαρίθμηση, σσ. 1-14), εἶναι μὲν τοῦ Εὐγένιου Βούλγαρη, ἀλλά ὄχι «περί τῆς ὑδρογείου σφαίρας», ὅπως σημειώνεται στόν Κατάλογο τοῦ Α. Παπαδόπουλου Κεραμέα, ἀλλά ὀμιλία στή Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος (ἡ ταύτιση τοῦ συναδέλφου Κρίτωνα Χρυσοχοῖδη εὐχαριστῶ).

II. Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ. Εἰσηγήσεις τῆς ἐκλεκτικῆς φυσικῆς φιλοσοφίας. Μεταφρασθεῖσαι ἐκ τῆς Λατινίδος εἰς τήν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον παρά τοῦ σοφωτάτου Διδασκάλου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Τό λατινικόν πρωτότυπον ἦν τετυπωμένον ἐν Ἰέννη τῆς Γερμανίας τῷ
ἔτει 1725

Μετάφραση τοῦ ἔργου, *Institutiones philosophiae naturalis* τοῦ Johann Friedrich Wucherer, ἔκδοσις Ἰέννης, 1725.

* 1. Β.Ο. 34 0,280×0,200 ἔτ. 1759 φφ. 65α-165α.

Στό φ. 65α τό ὄνομα τοῦ γραφέα, «Κράτυνον Ἴφι τόν γραφέα τῆς βίβλου, Ἄνθιμον διάκονον τόν χρήσιμον τοῖς φίλοις. Ἐκ τῆς ἐν Ἐλασσῶνι Ἑπεραγίας» καί στό τέλος, φ. 165α, ἡ ἡμερομηνία κατά τήν ὁποία ἀποπερατώθηκε ἡ ἀντιγραφή: «αψνθ' στ' Αὐγούστου πέρασ εἴληφεν ἐν Σιατίστη».

* 2. Ε.Β.Ε. 1168 0,210×0,150 ἔτ. 1777 φφ. 180.

Τίτλος: *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.*

Ἄρχ. Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις ἤκωσοι προτιθέμενοι τῷ ἀναγινώσκοντι, ὅπως φύσιν τε, καί σύνδεσμον αἰτίαν τε τούτων...

—φ. 52α, «Φυσικῆς μέρος δεύτερον ἤτοι Φυσική κατ' εἶδος. Περί οὐρανοῦ».

Ἄρχ. Ἡ τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀκριβῆς θεωρία, ἀστρονομία προσείρηται οἷον τε διδασκαλία οὔσα, τῶν καθ' οὓς οἱ ἀστέρες κινεῖσται πεφύκασιν νόμων...

—φ. 90α, «Τῶν τῆς φυσικῆς φυσιολογίας εἰσηγήσεων τοῦ κατ' εἶδος μέρους, τμήμα δεύτερον. Περί γῆς καί τῶν ἐν αὐτῇ σωμάτων».

Ἄρχ. Ἔστω δέ α^{ον} περί στοιχείων ἡμῶν ὁ λόγος, στοιχεῖα δέ τά ἐν τῇ ἐπιστήμῃ νοεῖν δίδωσιν οἷον δὴ στοιχεῖα ἐν τοῖς φυσικοῖς τά πρῶτα τῶν φυσικῶν ὄντων...

—φ. 144α, «Περί ἀνθρώπου».

Ἄρχ. Ἰστέον ἄρα ἐπί τήν τιμωτάτην διδασκαλίαν, τήν περί τοῦ ἀνθρώπου ἐν ἧ διαληπτέον α^{ον} περί κατασκευῆς τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, β^{ον} περί τῶν ζωτικῶν του καί ἐμψύχων ἐνεργειῶν...

Τό κείμενο τελειώνει στό φ. 173β μέ τή σημείωση: «Πέρασ εἴληφε ἡ παροῦσα βίβλος ἔτει ἐπτακοσιοστῶ ἑβδομηκοστῶ ζ'».

Στά φφ. 174α-180α, πίνακας τῶν περιεχομένων παραγράφων.

φ. 180β, λευκό.

* 3. Π.Β.Ι. 165 0,265×0,187 ἔτ. 1778 φφ. 144.

Τίτλος: *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ, εἰσηγήσεων τῆς φυσικῆς μέρος τό κατά γένος.*

Ἄρχ. Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...

Παρεμφερές με τό II, 2.

Στά φφ. 1α-10α, αλφαβητικός πίνακας τῶν περιεχομένων παραγράφων, ἐνῶ στό τέλος ἡ ἡμερομηνία ἐναρξῆς καί ἀποπεράτωσης τῆς συγγραφῆς (ἢ παράδοσης) τοῦ κειμένου: «ἄρξας, τελέσας τήν δόξαν ἀπονέμα θεῶ τῶ ἐν Τριάδι, αψη΄ σепτεμβρίου ιβ΄» καί «ἄρξας μέν αὐγούστου δ΄, τελέσας δέ σепτεμβρίου ιβ΄ τήν δόξαν ἀπονέμα θεῶ τῶ τρισηλίω» καθώς καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «Δημήτριος ὁ τοῦ παπᾶ Ἰαθανασίου τοῦ Σιατιστέως».

* 4. E.B.E. 2682 0,247×0,194 ἔτ. 1782 φφ. 165 + σσ. 7λ.

Τίτλος (φ. 12α): *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου μεταφρασθεῖσα εἰς τήν Ἑλλάδα φωνήν ἀπό τῆς λατινίδος* (φ. 12β, λευκό).

Ἰπότιτλος (φ. 13α): *Εἰσηγήσεων τῆς Φυσιολογίας Μέρους τό κατά Γένος.*

Τά ἄλλα μέρη (βλ. II, 2): φ. 57α, τό Β΄ μέρος· φ. 93α, τό Β΄ τμήμα· φ. 140α, τό «Περί ἀνθρώπου».

Κείμενο παρεμφερές, κι αὐτό, μέ τό II,2.

Προτάσσεται, φφ. 1α-10α, «Πίναξ τῶν παραγράφων κατ' ἀλφάβητον». φφ. 10β-11β, λευκά.

Στό φ. 10β, τό ἔτος καί ὁ τόπος γραφῆς τοῦ κειμένου: «ἔγραψα τήν παροῦσαν πραγματείαν ἐν τῶ 1782 ἐν Βιέννῃ».

* 5. Δ.Β.Κ. 11 0,265×0,195 ἔτ. 1796 φφ. 134.

Τίτλος (γενικός, φ. 1α): *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ, εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος* (φ. 1β, λευκό).

Τίτλος (εἰδικός, φ. 2α): *φυσική ἰωάννου φριδερίκου βουκερέρ.*

Ἄρχ. *Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...*

Τά ἄλλα μέρη (βλ. II, 2): φ. 38α, τό Β΄ μέρος· φ. 69α, τό Β΄ τμήμα καί φ. 107α, τό «Περί ἀνθρώπου».

Στά φφ. 128α-134β, «πίναξ τῶν παραγράφων». Σύνολο παραγράφων: 901.

Κείμενο παρεμφερές, κι αὐτό, μέ τό II,2.

Στό φ. 1α, ἡ σημείωση: «ἀντιγραφέν κατά τό σωτήριον ἔτος, αψστ΄» καί: «ἐκ τῶν τοῦ ταπεινοῦ ἐπισκόπου σερβίων καί κοζάνης θεοφίλου τοῦ Βερβόιας».

6. Β.Γ.Ζ.

ΙΗ΄ αἰ.

σσ. 626.

Στό τέλος ἡ σημείωση: «Καί τόδε ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα τοῦ ἐκ Σιατίστης τῆς Μακεδονίας».

* 7. Μ.Π. 241 (5748) 0,210 × 0,160 ΙΗ' αϊ. φφ. 100.

Τά φφ. 1α, 12α-14β και 60β, λευκά.

Τίτλος (φ. 15α): *Φυσική Ἰωάννου φριδερίκου Βουκερέρ. Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.*

Ἄρχ. *Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...*

Στό φ. 90α, «Τῶν τῆς φυσικῆς φυσιολογίας εἰσηγήσεων τοῦ κατ' εἶδος μέρους, τμήμα β^{ov}. Περί Γῆς καί τῶν ἐν αὐτῇ σωμάτων».

Τελ. *...πρό πάντων μάλιστα τῇ ὑγρᾷ ὕλῃ αἰσθητόν ἀπεργάζεται...*

Στά φφ. 2α-12α, «Πίναξ τῶν παραγράφων» (ἀλφαβητικός).

Στά φφ. 1β και 15α, κτητορικό σημεῖωμα: «Δημητρίοιο κτεῖαρ μεῦ και τόδε ἐστί».

* 8. Π.Β.Ι. 367 0,230 × 0,165 ΙΗ' αϊ. φφ. 150.

Τά μέρη (βλ. Π, 2):

—φ. 1α, «φυσική ἰωάννου φριδερίκου βουκερέρ· εἰσηγήσεων φυσικῆς μέρος τό κατά γένος» (παράγραφοι α'-σξθ').

Ἄρχ. *τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων...*

—φ. 42β, «φυσικῆς μέρος β^{ov}, ἦτοι φυσικῆς κατ' εἶδος· περί τοῦ οὐρανοῦ» (παράγραφοι σο'-υμζ').

Ἄρχ. *Ἡ τῶν οὐρανίων σωμάτων...*

—φ. 74β, «τῶν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας εἰσηγήσεων τοῦ κατ' εἶδος μέρους. τμήμα β^{ov}. περί γῆς, καί τῶν ἐν αὐτῇ σωμάτων» (παράγραφοι υμη'-χ ζ ε').

Ἄρχ. *Ἔστω δέ α^{ov} περί στοιχείων...*

—φ. 117α, «περί ἀνθρώπου» (παράγραφοι χζστ'-ω ζζ').

Ἄρχ. *Ἰστέον ἄρα ἐπί τῇ τιμωτάτῃ...*

Στά φφ. 142α-150α, «Πίναξ τῶν παραγράφων κατ' ἀλφάβητον».

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, τό ἔμμετρο: «Φθόνω φθονήσας ῥαδιούργου τῶν πάνυ, / ὅς τήν δε βίβλον ἀναγνοῦς μή διδόναι / θέλων μ' ἀπειρῆσαι, ἤς τρόπους ὡς μή μάθω / ταῦτ' ἀντιπαθῶς πᾶσαν ἀντεγραψάμην / ἀρχιθύτης Φιλαδέλφου Λεόντιος».

9. Μ.Α.Λ. 6 8° ΙΗ' αϊ. φφ. 260α-270β.

Κτήτορας τοῦ χγφ: «Κύριλλος».

Ἄρχ. Ὁ κώδικας αὐτός, πού ἀναφέρεται στόν κατάλογο τοῦ Λίνου Πολίτη (*Ἑλληνικά*, 11 (1940), σελ. 91), δέ βρέθηκε.

* 10. E.B.E. 1246 0,240 × 0,180 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 183.
 Τίτλος (γενικός): *Φυσική κατά τούς νεωτέρους συγγραφείσα ποτέ, παρά τοῦ Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ εἰς λατινικὴν διάλεκτον, νῦν δὲ ἐξελληνισθεῖσα παρά τοῦ σοφωτάτου καὶ ἐπιστημονικωτάτου ἐν ἱεροδιδασκάλοις κυρίου Εὐγενίου διακόνου τοῦ Βουλγάρως.*
 Ὑπότιτλος (σελ. 11): *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ. Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.*

Ἄρχ. *Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...*

Τό κείμενο παρεμφερές μέ τό II, 2.

Τό Β΄ μέρος στή σ. 143, τό Β΄ τμήμα στή σ. 204, ἐνῶ τό «Περὶ ἀνθρώπου», στή σ. 331. Τέλος, ὁ «Πίναξ τῶν παραγράφων» στίς σσ. 3-10.

Σημειώματα κτητορικά: Σελ. 1: «Ἐδωρήθη μοι παρά τοῦ ἐμοῦ Αὐθέντου καὶ δεσπότη κυρίου κυρίου λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα τόν ἐν σιατίστη 1788 νοεμβρίου 28», ἐνῶ στό ἐσωτερικό τοῦ πρώτου ἐξωφύλλου: «Καί τόδε ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα 1785».

* 11. E.B.E. 1167 0,290 × 0,210 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 303 + 1 λ.
 Τίτλος: *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ. Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας τό κατά γένος μέρος.*

Ἄρχ. *Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...*

Καί αὐτό παρεμφερές μέ τό II, 2.

Τό Β΄ μέρος στή σελ. 94· τό Β΄ τμήμα στή σελ. 165, ἐνῶ τό «Περὶ ἀνθρώπου» στή σελ. 256.

Τό ἔργο ἔχει δική του σελιδαρίθμηση καὶ ἀποτελεῖ τό δεύτερο μέρος τοῦ κώδικα. Τό πρῶτο μέρος, γραμμένο ἀπό ἄλλο χέρι, μέ δική του καὶ αὐτό σελιδαρίθμηση, μᾶς παραδίδει τό ἔργο: «Μεταφυσική Ἀντωνίου Γεννουενσίου Ἐκλεκτικοῦ φιλοσόφου, μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον ἀπὸ τῆς λατινίδος παρά Εὐγενίου. Στοιχεῖα τῆς Μεταφυσικῆς» (τό ἔργο ἐξεδόθη, ὡς γνωστόν στή Βιέννη τό 1806). Στό τέλος τοῦ κειμένου αὐτοῦ, σημεῖωση τοῦ γραφέα: «Εἵληφεν τέλος διὰ χειρός ἐμοῦ Νεοφύτου Δούκα ἱερομονάχου ἐν βουκουρεστίῳ κατά τό 1792 ἔτος τό σωτήριον αὐγούστου 10».

* 12. M.A.A. 46 0,220 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. [σσ. 281].
 Κείμενο πυρίκαυστο, ἀκέφαλο.

Ἄρχ. *...σαλεύόμενα ἔοικεν, ἃ συνβράπτουσι...* (ἀπὸ τὴν § ξθ΄)

Στή σελ. [61], «Τῶν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας εἰσηγήσεων τοῦ κατ' εἶδος μέρους. Τμήμα δεύτερον, περί γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ σωμάτων».

Τελ. ...παράγονται καί συνέχονται καί πανσόφως διοικοῦνται.
Τέλος τῷ δέ θεῷ δόξα.

Τό κείμενο διαιρεῖται σέ 899 παραγράφους.

Στίς τελευταῖες 23 σελίδες, «Πίναξ τῶν παραγράφων κατ' ἀλφάβητον».

* 13. Χ.Η.Κ. 0,210×0,150 ΙΗ' αἰ. σσ. 354.

Τίτλος: *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ. Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.*

Ἄρχ. *Τάς περί τοῦ φυσικοῦ πραγμάτων εἰσηγήσεις ἤκωσοι προτιθέμενος τῷ ἀναγινώσκοντι...*

Κείμενο παρεμφερές μέ τό II, 2. Παράγραφοι 900 (Ξ)

Τά ἄλλα μέρη (βλ. II, 2): σ. 99, τό β' μέρος· σ. 176, τό β' τμήμα· σ. 288, τό «περί ἀνθρώπου».

Τελ. ...καί τά πάντα παράγονται καί συνέχονται, καί πανσόφως διοικοῦνται.

Σημ. Κατά τήν καταγραφή καί ἀρίθμηση τῶν κωδίκων τῆς Βικελαίας βιβλιοθήκης, ὁ κώδικας αὐτός δέ βρέθηκε (πληροφορία: Νίκος Ἀνδριώτης· εὐχαριστῶ).

* 14. Β.Ρ.Α. 279 0,222×0,170 ΙΘ' αἰ. φφ. 222.

Τίτλος: *Φυσική Ἰωάννου φριδερίκου βουκερέρ. Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.*

Ἄρχ. *Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...*

Τελ. (φ. 213α) ...τά πάντα παράγονται καί συνέχονται καί πανσόφως διοικοῦνται. Τέλος τῷ δέ Θεῷ δόξα.

φ. 213β, λευκό.

Στά φφ. 214α-222β, «Πίναξ τῶν παραγράφων κατ' ἀλφάβητον».

* 15. Β.Κ.Μ. 119 0,230×0,170 ΙΘ' αἰ. φφ. 1α-191α.

Τά φφ. 54β, 55α-56β, 154β, 155α-156β, λευκά.

Τίτλος: *Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρως. Εἰσηγήσεων τῆς Φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.*

Ἄρχ. *Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...*

Στά φφ. 57α-98α, τό Β' μέρος, ἡ «φυσική κατ' εἶδος» καί στά φφ. 98α-154α, τό β' τμήμα, τό «περί γῆς καί τῶν ἐν αὐτῇ σωμάτων», ἐνῶ στά φφ. 157α-191α, τό «περί ἀνθρώπου».

Στό φ. 1α, κτητορικό σημείωμα: «Ἐκ τῶν τοῦ Γεωργίου Ἰωάννου Παχαρκοῦ».

Τελ. ...τά πάντα παράγονται καί συνέχονται καί πανσόφως διοικοῦνται. Τέλος τῶν δέ θεῶν δόξα.

Σύνολο παραγράφων: ω ζ η´.

Βλ. Σκυλίτζης Ἰωάννης I, 9.

* 16. Δ.Β.Σ. 13 0,185×0,130 ΙΘ´ αἰ. φφ. 146.
Τίτλος: Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.

Ἄρχ. Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις ἤκωσοι προτιθέμενος τῶν ἀναγινώσκοντι ὅπως φύσιν τε...

Μετά τό τέλος τοῦ πρώτου μέρους, ἡ σημείωση τοῦ συγγραφέα (δασκάλου): «Καί ταῦτα μὲν ἐστίν, ἃ ἐν τῇ κατά γένος φυσικῇ κατά τήν ἡμετέραν πρόθεσιν ἔδοξε παραινεῖσαι, ἤδη δέ ἐπί τήν εἰδικωτέραν φυσικήν θεωρίαν μεταβῶμεν».

Τά διάφορα μέρη τοῦ κειμένου (βλ. II, 2): φ. 45α, τό Β´ μέρος· φ. 77α, τό Β´ τμήμα καί φ. 118α, τό «Περί ἀνθρώπου».

Στά φφ. 141α-146α, «Πίναξ τῶν παραγράφων» (ἀλφαβητικός).

φ. 146β, λευκό.

* 17. Δ.Β.Κ. 49 0,200×0,160 ΙΘ´ αἰ. φφ. 147 (κολοβό).
Τίτλος: Φυσική Ἰωάννου Φριδερίκου Βουκερέρ. Εἰσηγήσεων τῆς φυσιολογίας μέρος τό κατά γένος.

Ἄρχ. Τάς περί τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις...

Τά ἄλλα μέρη (βλ. II, 2): φ. 34β, τό Β´ μέρος· φ. 62α, τό Β´ τμήμα καί φ. 105α, τό «Τῆς περί ἀνθρώπου διδασκαλίας κεφάλαιον».

Τελ. ...ἡδύτερα γάρ ἐστίν ἢ μετά τῶν ἄλλων, καί μάλιστα ἦν ἀγαθός καί...

III. Τά ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις

* 1. Δ.Β.Κ. 12 0,265×0,180 ἔτ. 1818 φφ. 2α-165α.
Τίτλος: Τά ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις... ἀωτευόμενα (βλ. Ἔντυπα, 2).
φ. 2α, «Ἐπίσκοπος τοῦ πονήματος».

Ἄρχ. Τά ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις ἀναλεξαμένω, καί ταῦτα ἐν ἐπιτομῇ μή παντελῆ φερύση ἀσάφειαν...

Ἀκολουθοῦν, φφ. 2α-165α, τά κεφάλαια α´-κδ´ (στό ἔντυπο ἕως τῆ

σ. 363). Λείπουν τά κεφάλαια ΚΕ'-ΛΑ' τοῦ ἔντυπου. Τά φφ. 1αβ καί 165β-168β, λευκά.

ἽΡαῖα σχήματα ἐντός κειμένου.

IV. Περί παλλιρροῶν

«Τῷ Θεοφιλεστάτῳ, Σεβασμιωτάτῳ καί Ἑλλογιμωτάτῳ Ἐπισκόπῳ Καμπανίας κυρίῳ μοι κυρίῳ Θεοφίλῳ, τίνα τῶν πάλαι, καί νῦν περί τῶν παλλιρροῶν φιλοσοφηθέντα ζητήματα, ὁ εὐπειθής καί ὑπήκοος υἱός ἐν Χριστῷ, καί δοῦλος Ε. Ἱερ. Β.».

Τό ἔργο ἐκδόθηκε ἀπό τόν Γεώργιο Αἰνιάν στή *Συλλογή ἀνεκδότων συγγραμμάτων Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως*, τόμ Α' Ἀθήνα 1838, σελ. 13-40.

* 1. Ε.Β.Ε. 1171 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 47.

ἹΑρχ. *Ἐμοί μὲν εἰς τήν παροῦσαν κατάστασιν Θεοφιλέστατε, καί ἔλλογιμώτατε Δέσποτα...*

Τελ. *...ὡς ψευδῆς πολλάκις καί οὐτιδανῆ, καί ἡ ἀκριβεστέρα θεωρία ἐλέγχεται. Ἄλις τῶν παλιρροῶν, καί καταβάλλομεν.*

Ἵπως σημειώνεται στή σελίδα τίτλου, πρόκειται γιά «ιδιόχειρον σχεδιάσμα περί παλλιρροῶν τοῦ σοφωτάτου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως».

Στή σελ. 1 ἐπίσης ἡ σημείωση: «Τουτί τό σχεδιάσμα ἐπέμφθη μὲν τῷ ζητήσαντι ἐπισκόπῳ Καμπανίας, αἰτηθέν δ' ἔπειτα παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου ἁγίου Θεσσαλονίκης κυρίου Γαβριήλ ἐστάλη τῇ αὐτοῦ Παναγιότητι, ὅφ' ἤς αἰτήσαντί μοι ἐδωρήθη τῷ γνησίῳ μαθητῇ, τό τοῦ οἰκείου διδασκάλου σοφόν καί τερπνόν ιδιόχειρον πόνημα».

Σημ. Τό χγφ. εἶναι συσταχωμένο μέ τήν «Ἀπολογία τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Εὐγενίου ἀπό τῆς στασιασάσης κατ' αὐτοῦ σχολῆς, Τῷ παναγιωτάτῳ καί πανσέπτῳ μοι ἐν Χριστῷ Δεσπότῃ τῷ πρώην Οἰκουμεικῷ Πατριάρχῃ κυρίῳ Κυρίλλῳ, τήν μετά τῆς ὀφειλομένης ὑποκλίσεως δουλικήν προσκύνησιν» (φφ. 1α-8α, χ. ἁ.). Τό κείμενο γραμμένο ἀπό ἄλλο χέρι. Τό ἴδιο μέ τό προηγούμενο, μόνον ἡ σημείωση στό φ. 1α: «Ἀπολογία τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Εὐγενίου ἀπό τῆς στασιασάσης κατ' αὐτοῦ σχολῆς».

ἹΑρχ. *Οὐδεὶς νόμος, Παναγιώτατε Δέσποτα, κύριέ μου κύριε Κύριλλε, οὔτε θεῖος οὔτε ἀνθρώπινος κατακρίνει ποτέ τίνα ἀνεξετάστως, ἀλλ' οἱ νόμοι δίδουσιν...*

Τελ. *...ἡ ὑμετέρα παναγιότης εἰς τό ἐξῆς ὑπέρ ἐμοῦ εὐμένεστερον. κθ' ἰανουαρίου ἀμνηθ'.*

- * 2. Β.Ε.Β. 29 0,212 × 0,163 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 28.
 'Αρχ. *'Εμοί μὲν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν παναγιώτατε
 δέσποτα ἀρμοδιώτερον...*

Στό τέλος ἡ σημείωση: «Καλλινίκου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀφιερῶθῃ εἰς τὸ σχολεῖον Ζαγοράς καὶ ὁ ἀφαιρέσας ἔνοχος τοῦ πυρός τῆς γένεσης, καὶ ἐπικατάρτος».

3. Κ.Α.Ι. 99 0,210 × 0,165 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 89α-108β.
 'Αρχ. *'Εμοί μὲν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν...*

- * 4. Δ.Β.Σ. 9 0,210 × 0,140 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 106α-116β.
 'Αρχ. *'Εμοί μὲν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν...*

Σημ. Σύμφωνα μέ σημείωση, γραμμένη μέ τό ἴδιο χέρι, στό φ. 117α, «Εἰς τὴν συζυγίαν τῶν φωστήρων ὁποῦ συμβαίνουσιν αἱ παλιῆροιαι συμβαίνουσιν ἔτι καὶ τὰ καταμήνια τῶν γυναικῶν, καὶ οἱ σεληνιασμοί, καὶ ἡ ὑγρότης τῶν ξύλων, καὶ ἡ γένεσις τῶν ὄστρακοδέρμων καὶ μαλακίων. ἐν ταῦταις καὶ ὁ ἀήρ δροσοβολεῖ πλεῖον, ἢ ἐν τοῖς τετραγωνισμοῖς, καὶ αἱ ἔγγυοι εὐτοκοῦσι, καὶ ὁ σίτος ἀπό τες ἄλω εἰς τὰς ἀποθήκας συναγόμενος γεννᾷ φθειρας» (πρβλ. IV, 10).

- * 5. Γ.Μ. 18 0,235 × 0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 1α-20β.
 'Αρχ. *'Εμοί μὲν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν, θεοφιλέστατε,
 καὶ ἐλλογιμώτατε δέσποτα, ἀρμοδιώτερον ἤθελεν εἶναι...*

Τὰ κεφάλαια: φφ. 1β, 3α, 5α, 8β καὶ 12β.

Τελ. *...ὡς ψευδῆς πολλάκις καὶ οὐτιδανὴ καὶ ἡ ἀκριβεστέρα
 θεωρία ἐλέγχεται. ἄλλις τῶν παλιῆροιῶν, καὶ καταβάλλωμεν.*

Στό φ. 1α, κτητορικό σημείωμα: «ἐκ τῶν τοῦ ἰγνατίου λεσβίου».

- * 6. Μ.Μπ(α) 57 0,309 × 0,213 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 166α-175β.
 'Αρχ. *'Εμοί μὲν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν...*

- * 7. Μ.Α.Λ. 77 0,200 × 0,115 ΙΗ΄-ΙΘ΄ αϊ. φφ. 15.

'Ακέφαλο καὶ κολοβό, πυρίκαυστο· στάχωση ἐξαιρετικά ταραγμένη, σελίδες τοῦ Ε΄ κεφαλαίου πρὶν ἀπό τὸ Γ΄ κεφάλαιο κ.ο.κ.

Σέ μία σελίδα τοῦ κώδικα, τῇ 10, διαβάζουμε τό ὄνομα: «Νεόφυτος ἱερομόναχος πελοποννήσιος».

8. Ἰ.Αδ. 102 0,320 × 0,215 ΙΘ' αἰ.
 Ἰ.Αρχ. Ἰ.Εμοὶ μὲν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν...

* 9. Δ.Β.Κ. 59 0,215 × 0,160 ΙΘ' αἰ. φφ. 131α-149β.
 Τίτλος: *Τῷ θεοφιλεστάτῳ τε σεβασμιωτάτῳ, καὶ ἔλλογιμοτάτῳ ἐπισκόπῳ
 καμπανίας κυρίῳ μοι κυρίῳ θεοφίλῳ, τίνα τῶν πάλαι καὶ νῦν περὶ τῶν
 παλιῆροιῶν φιλοσοφηθέντα ζητήματα. ὁ εὐπειθής καὶ ἀπήκοος υἱός ἐν χριστῷ
 καὶ δοῦλος εὐγένιος ὁ βούλγαρις.*
 Ἰ.Αρχ. Ἰ.Εμοὶ μὲν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν θεοφιλέστατε, καὶ
 ἔλλογιμώτατε δέσποτα...

Τὰ κεφάλαια: φ. 132α, τό α^{ov}. φ. 133β, τό β^{ov}. φ. 135α, τό γ^{ov}. φ. 139α,
 τό δ^{ov} καὶ φ. 144α, τό ε^{ov}.

Τελ. ...ἡ ἀκριβεστέρα θεωρία ἐλέγχεται. Ἰ.Αλις τῶν παλιῆροιῶν
 καὶ καταβάλλωμεν.

Σημ. Στὴν ἀρχὴ τοῦ κώδικα, «Θέματα κατ' εἶδος τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου
 τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς κυρίου Δωροθέου τοῦ ἐκ Μιτυλίνης», καὶ ἡ
 χρονολογία: ἀφοε' ἰουνίου εⁿ».

Ἰ.Αρχ. Ἰ.Ὅποιος ἐπιθυμῆι τὴν προκοπὴν του, βέβαια ἀγαπᾷ καὶ
 τοὺς κόπους, καὶ τὰς συναναστροφὰς τῶν σοφῶν...

Στὸ παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «θέματα μικρὰ διὰ τοὺς ἀρχαρίους
 Δωροθέου».

Ἰ.Αρχ. Ἰ.Ὅλοι οἱ ἀνθρωποὶ τοῦ παρόντος καιροῦ, ἀγαποῦσι τὸν
 πλοῦτον περισσότερο ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν, μὴ γνωρίζοντες τὸ
 ὠφέλιμον ἀπὸ τὸ βλαβερόν...

* 10. Δ.Β.Κ. 138 0,150 × 0,105 ΙΘ' αἰ. σσ. 213-261.
 Ἰ.Ὁ ἴδιος τίτλος μὲ τὸ προηγούμενο· κείμενο παρεμφερές.
 Τὰ κεφάλαια: σ. 215, τό α^{ov}. σ. 218, τό β^{ov}. σ. 223, τό γ^{ov}. σ. 233, τό δ^{ov}
 καὶ σ. 246, τό ε^{ov}.

Σημ. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ κειμένου, σημείωση γραμμένη ἀπὸ ἄλλο χέρι (πρβλ.
 IV, 4): «Εἰς τὰς συζυγίας τῶν φωστήρων ὅπου συμβαίνουσιν αἱ παλιῆροιαι,
 συμβαίνουσιν ἔτι καὶ τὰ καταμήνια τῶν γυναικῶν, καὶ οἱ σεληνιασμοί, καὶ ἡ
 ὑγρότης τῶν ξύλων, καὶ ἡ γένεσις τῶν ὄστρακοδέρμων καὶ μαλακίων, ἐν ταύταις
 καὶ ὁ ἀήρ δροσοβολεῖ πλεῖον, ἢ ἐν τοῖς τετραγωνισμοῖς, καὶ αἱ ἔγγυαι εὐτοκοῦσι,
 καὶ ὁ σῖτος ἀπὸ τες ἄλω εἰς τὰς ἀποθήκας συναγόμενος γεννᾷ φθειρας. ταῦτα
 πάντα μοὶ φαίνεται ταῖς παλιῆροιαις ταυτὸν ἔχειν τὸν αἴτιον ἐπειδὴ τῷ αὐτῷ

καιρῶ ταύταις κάκεινοις συμβαίνουσιν ἴσως ἡ ἔλκυστική δύναμις κατά τόν σοφόν νεύθωνα, ἢ ἄλλο τό αἷτιον αἰτία πέφυκεν».

σελ. 262, λευκή.

* 11. B.E.B. 203 0,210 × 0,160 ΙΘ' αἱ. φφ. 6.

Τίτλος: *Περί τῶν παλιρροῶν κατά Νεύθωνα*.

Ἄρχ. α^{ov} *Κατά τόν Νεύθωνα τί τό αἷτιον τῶν παλιρροῶν...*

Τό Ε' κεφάλαιο τοῦ ἔργου. Στό ἔντυπο σσ. 33-40.

B. ENTYPHA:

1. *Περί συστήματος τοῦ Παντός... ἐκ διαφορῶν Φιλοσόφων ἐρανισθεῖσα ὑπό... Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως... πρὸς ἀκρόασιν τῶν παρ' αὐτῶ μαθητιῶντων*. Βιέννη 1805, σσ. 4 χ.ἄ. + 146 + 1 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 370).

2. *Τά ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις ἤτοι τά περί τῶν φύσει ὄντων φιλοσοφούμενα ἐπιτετημμένως μὲν, σαφῶς δέ ὡς οἶον τε τοῖς Φιλοσοφίας ἐρασταῖς ἐκ διαφορῶν Φιλοσόφων ἀωτευόμενα ὑπό Εὐγενίου Διακόνου τοῦ Βουλγάρεως σχολαρχοῦντος ποτέ ἔν τε Ἰωαννίνοις, Ἄθωνι, καί Βυζαντίῳ*. Βιέννη 1805, σσ. VI + 432 + 1 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 377).

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

ΒΟΥΡΔΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

I. Πορτολάνος τῆς Μεσογείου

* 1. E.B.Π. 1094 ΙΣΤ' αἱ.

Χάρτης διαστάσεων: 0,690 × 0,505

Στήν ἄνω δεξιά γωνία: «ποίημα Νικολάου ἀναγνόστου Βουρδοπούλου, ἀπό τήν Πάτμον».

Ἀπό τήν περιγραφή τοῦ Charles Astruc στόν *Catalogue des manuscrits grecs, Troisième partie, Le supplément grec*. Παρίσι 1960, σελ. 224, ξεσηκόνουμε:

«La carte affecte la forme d'un rectangle échancré en manière d'écu à la

partie supérieure. La composition en est axée à angle droit par rapport aux cartes modernes correspondantes (son axe vertical coïnciderait à peu près avec le 37° parallèle), et le système de triangulation qui remplace longitude et latitude est centré sur un point situé au milieu de la Sicile.

A partir du détroit de Gibraltar, les noms des localités sont inscrits perpendiculairement au tracé des côtes: il en résulte que, sur la côte orientale de l'Italie, par exemple, ou sur la côte africaine, les noms sont disposés à l'envers par rapport à l'ordonnement général. A l'intérieur des terres sont dessinés, sans grande exactitude, des animaux (du côté africain: un cerf, un éléphant, un dromadaire), des arbres (quatre palmiers, de côté africain), et divers schémas de villes stylisées, répartis un peu partout sans égard à la réalité des sites (sauf pour Gènes et Venise, et peut-être pour Salonique); en outre, six roses des vents (où semblent être employées des initiales latines); disposées avec symétrie (deux d'entre elles sont coupées à moitié par les bords de la carte).

Ἡ χάρτης ἀναπαράγεται σέ διαστάσεις παραπλήσιες τοῦ πρωτοτύπου, 0,560 × 0,410 ἀπό τόν Α. Delatte, *Les Portulans grecs*, Λιέγη-Παρίσι 1947 (στό τέλος τοῦ τόμου).

ΓΑΖΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

(1758-1828)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Ἔκδοσις ἢ Ἄτλας ἢ Χάρτης περιέχων καθολικούς γεωγραφικούς πίνακας τῆς ὕδρου τοῦ σφαιρακοῦ... καί μερικόν πίνακα τῆς Βλαχίας... Πονηθεῖς χάριν τῶν φιλομαθῶν ὑπό Γεωργίου υἱοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος μεγάλου Βορνίκου Ραδοκάνου Γολέσκου, οὗ καί ἀναλώμασι τύποις ἐξεδόθη 1800.

Κάτω: «ἐχαράχθη ὑπό Καρόλου Σχινδελμάϋερ ἐν Βιέννῃ. Ἐπιστασία καί διορθώσει Ἄνθιμου Α. Γαζῆ Μηλιώτου».

Διαστάσεις: 0,95 × 1,22. (ΓΜ/ΕΒ.3).

2. Πίναξ Γεωγραφικός τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὰ παλαιὰ καὶ νέα ὀνόματα. Ἐπιδ. ὑπὸ Α.Α. Γαζῆ Μηλιώτου, καὶ ἐκδοθεὶς Παρά Φρανσοῦ Μύλλερ. Ἀφιερωθεὶς τῷ Γένει τῶν Ἑλλήνων. Ἐν Βιέννῃ 1800.

Διαστάσεις: 1,05 × 1,53. (ΓΜ/ΕΒ. 23).

3. Πίναξ Γεωγραφικός τῆς Εὐρώπης. Ἑλληνιστὶ ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμ. Ἀνθίμου Γαζῆ τοῦ ἀπὸ Μηλεῶν τοῦ Πηλίου Ὀρους χάριν τῶν φιλομαθῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Βιέννη 1801. Ἐχαράχθη ὑπὸ Κ. Σχινδελμάυερ ἐν Βιέννῃ.

Διαστάσεις: 1,12 × 1,00 (ΓΜ/ΕΒ. 92).

4. Πίναξ Γεωγραφικός τῆς Ἀσίας, ἐκδοθεὶς ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ... χάριν τῶν φιλομαθῶν. Ἀναλώμασι τῶν Κυρίων Ζωσιμάδων. Βιέννη 1802. Ἐχαράχθη ὑπὸ Κ. Σχινδελμάυερ ἐν Βιέννῃ.

Διαστάσεις: 2,20 × 2,00 (ΓΜ/ΕΒ. 164).

5. Ἡ Μαγνησία, ὑπὸ Ἀ. Γαζῆ. 1814. [Τόπος ἐκτύπωσης, ἀσφαλῶς ἢ Βιέννη]. Χάρτης διαστάσεων: 0,18 × 0,11 (ΓΜ/ΕΒ. 814).

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἔργα Γενικῶν Γνώσεων.

ΓΟΒΔΕΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Αἰ τῆς Φύσεως ἐποχαί. Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐπὶ τὸ Ἑλληνικόν μετενεχθεῖσαι, σημειώσεσιν τε καὶ προσθήκαις ἐπαυξηθεῖσαι ἰδίαις ὑπὸ Μιχαὴλ Παναγιωτάδου τοῦ Γοβδελαῦ... Τόμος πρῶτος. Μετὰ ἕξ πινάκων. Βενετία 1816 (ΓΜ/ΕΒ. 883).

Τό πρωτότυπο: Georges - Louis Leclerc de Buffon, *Histoire naturelle générale et particulière*, vol. XII-XIII. *Epoque de la nature*. Paris 1774-1778.

Πρβλ. Τόμ. Α', Τὰ Μαθηματικά καὶ Τόμ Γ', Ἔργα Γενικῶν Γνώσεων.

ΓΟΡΔΑΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

(; - 1739)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Περί τῆς τῶν σφαιρῶν χρήσεως (βλ. ἔντυπα, 1)

* 1. Μ.Π.Τ. 161 0,202×0,145 ΙΗ' αἰ. φ. 56.

Τίτλος: *Κωνσταντίνου γορδάτου χίου Περί τῆς τῶν σφαιρῶν χρήσεως.*

Τοῦ κειμένου προτάσσεται «Προοίμιον».

*Ἄρχ. Καί πάντα μέν ὅσα ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι δι' ἐπιστήμης, καί
εἰδήσεως ἀκριβῶς τήν γνῶσιν τῶν ὄντων...*

Ἄκολουθοῦν τά 'κεφάλαια' (= θέματα): φ. 2α, «Περί τῆς τοῦ οὐρανοῦ διαφόρου ὁράσεως»· φ. 3β, «Περί τῆς διαφόρου τῶν σφαιρῶν θέσεων»· φ. 4α, «Περί τῆς παραλλήλου τῆς σφαίρας θέσεως»· φ. 4β, «Ὅπως ἡ σφαῖρα λοξῶς τίθεται»· φ. 5β, «Ὅπως ἡ τοῦ ἡλίου εὐρίσκεται ἐποχή»· φ. 6α, «Ὅπως τό ὕψωμα τοῦ πόλου, ἤτοι τό πλάτος ἐκάστου τόπου εὐρίσκεται»· φ. 7β, «Περί τῆς τοῦ ὕψους τοῦ ἡλίου, καί ἀστέρων κατά τήν τυχοῦσαν ὥραν εὐρέσεως»· φ. 9α, «Τήν σφαῖραν κατά μίμησιν τοῦ παντός στησαι»· φ. 10α, «Ὅπως εὐρίσκεται ἡ μεσημβρινή»· φ. 11α, «Ὅπως ἡ τοῦ ζωδιακοῦ κλίσις εὐρίσκεται»· φ. 11β, «Ὅπως ἡ τοῦ ἡλίου ἐποχή διά τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ εὐρίσκεται»· φ. 12α, «Τίνοι τρόποι διά τῆς τεχνητῆς σφαίρας δυνατόν τούς κατ' οὐρανόν ἀστέρας γνῶναι»· φ. 13α, «Περί τῆς ὀρθῆς ἡλίου καί ἀστέρων ἀναβάσεως»· φ. 14β, «Περί τῆς λοξῆς τοῦ ἡλίου καί τῶν ἀστέρων ἀναβάσεως τε, καί καταβάσεως»· φ. 15α, «Περί τῶν διαφορῶν ἀνατολῶν, καί δύσεων τῶν ἀστέρων παραβαλλομένων τῷ ἡλίῳ, καί τῆς εὐρέσεως αὐτῶν»· φ. 18α, «Τό μήκος, καί πλάτος, καί κλίσιν τῶν ἀστέρων εὐρεῖν»· φ. 19α, «Τόν τόπον καθ' ὃν ἐπί τοῦ ὀρίζοντος κατά τήν τυχοῦσαν ἡμέραν ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, ἢ ὁ τυχῶν ἀστήρ δεῖξαι»· φ. 19β, «Ὅπως τό καθ' ἐκάστην μέγιστον τοῦ ἡλίου ὕψωμα εὐρίσκεται»· φ. 20α, «Τήν ὥραν καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἀφ' ἐκάστου τοῦ πόλου ὕψωματος ἀνατέλλει, καί δύνει εὐρεῖν»· φ. 20α, «Τήν ὥραν τῆς ἀνατολῆς καί δύσεως ἐκάστου ἀστέρος κατά τήν τυχοῦσαν ἡμέραν, καί τόν χρόνον καθ' ὃν ὑπέρ τόν ὀρίζοντα διατελεῖ εὐρεῖν»· φ. 22β, «Τόν μεταξύ τῆς ἀνατολῆς δύο ἀστέρων, ἤγουν τῆς ἐκλειπτικῆς μοιρῶν χρόνου εὐρεῖν»· φ. 23α, «τί τό ἀζιμούθ ἡλίου, καί τῶν ἄλλων

ἀστέρων, καί ὅπως εὐρίσκεται»· φ. 25α, «Περὶ τῶν ἀναφορικῶν κύκλων, τῶν καὶ ἀλμουκανταράτ λεγομένων, καὶ ὅπως εὐρίσκονται»· φ. 26β, «Δοθέντος τοῦ ὕψους τοῦ ἡλίου, τὸ ἀζιμούθ αὐτοῦ, καὶ τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας κατὰ τὸν τυχόντα χρόνον εὐρεῖν»· φ. 27β, «Τοῦ ἀζιμούθ τοῦ ἡλίου δοθέντος, τὸ ὕψος αὐτοῦ καὶ τὴν τῆς ἡμέρας ὥραν εὐρεῖν»· φ. 27β, «Κατὰ τὸν δοθέντα χρόνον, διὰ μόνου τοῦ ἡλίου, τὸ ὕψος, καὶ ἀζιμούθ αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐνεστῶσαν ὥραν εὐρεῖν»· φ. 28α, «Τοῦ ὑψώματος τῶν ἀστέρων ἐνός δοθέντος, τὸ ἀζιμούθ ἐκείνου, καὶ τὴν τῆς νυκτός ὥραν εὐρεῖν»· φ. 28β, «Δοθέντος τοῦ ἀζιμούθ τοῦ ἀστέρος, τὸ ὕψος αὐτοῦ καὶ τὴν νυκτερινὴν ἀνιχνεύσαι ὥραν»· φ. 29α, «Δύο δοθέντων ἀστέρων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀζιμούθ τὴν νυκτερινὴν ὥραν εὐρεῖν»· φ. 29β, «Δοθέντων τῆς ἀνατολῆς, ἢ δύσεως, ἢ μεσουρανήματος τῶν ἀστέρων τινῶν, τὴν ὥραν τῆς νυκτός θηρᾶσθαι»· φ. 31β, «Τῆς ὥρας δοθείσης τὸ ἀζιμούθ, καὶ ἀλμουκανταράτ ἡλίου τε καὶ τῶν ἀστέρων εὐρεῖν»· φ. 31β, «Τὰς ἰταλικὰς ὥρας ἐπὶ τῆς σφαίρας διὰ τοῦ ἡλίου εὐρεῖν»· φ. 33α, «νυκτός διὰ τῶν ἀστέρων τὰς αὐτὰς ἰταλικὰς ὥρας εὐρεῖν»· φ. 33β, «Ὅπως αἱ βαβυλωνικαὶ ὥραι τοὺς εἰρημένους τόπους εὐρίσκονται»· φ. 33β, «Τὰς ἀνίσους, καὶ καιρικὰς, ἧτοι τῶν πλανητῶν καλουμένας ὥρας εὐρεῖν»· φ. 35β, «Ὅπως ὁ χρόνος τοῦ λυκαυγοῦς φωτός εὐρίσκεται»· φ. 36β, «Ὅπως αἱ τῶν πλανητῶν ἐποχαὶ ἐπὶ τοῦ τῆς σφαίρας σημειοῦνται ζωδιακοῦ»· φ. 39α, «Ὅπως τοῖς ἰβ οἴκοις τὰ οἰκοδεσπόζοντα τῶν ζωδίων ἐκτίθενται»· φ. 43β, «Ὅπως διὰ τῶν σφαιρῶν τὰ ἡλιακὰ ὥρολόγια καταγράφεται»· φ. 43β, «Καταγραφή τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ὀρίζοντος καταγραφομένου ὥρολογίου»· φ. 46α, «Ὅπως τὸ ἐπὶ τοῦ τεταρτημορίου κινητόν ὥρολόγιον, διὰ τῆς σφαίρας γράφεται»· φ. 49α, «Περὶ τῆς χρήσεως τῆς γηίνης σφαίρας· ὅπως τὸ μῆκος, καὶ πλάτος τοῦ δοθέντος τόπου εὐρίσκεται»· φ. 49β, «Τὴν σφαῖραν κατὰ μίμησιν τοῦ παντός στήσαι»· φ. 50α, «Τὴν μεταξύ τοῦ μήκους, καὶ πλάτους διαφορὰν δύο τόπων εὐρεῖν»· φ. 50α, «Τὴν μεταξύ δύο τόπων διάστασιν εὐρεῖν»· φ. 50β, «Ὅποια ποτε ἐστὶν ὥρα κατὰ τὸν δοθέντα χρόνον κατὰ πάντα τοῦ παντοῦς τόπου μαθεῖν»· φ. 51α, «Κατὰ πάντα τὸν δοθέντα χρόνον τοὺς τόπους εὐρεῖν ἐν οἷς ἢ δοθεῖσα ὥρα ἐστίν»· φ. 51β, «Δεῖξαι ἐπὶ τῆς σφαίρας, ὅν γράφει παράλληλον ὁ ἥλιος, ἧτοι τίνας κατὰ κάθετον τόπους διέρχεται κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἡμέραν»· φ. 51β, «Καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν τὸν ὄν κατὰ κάθετον φωτίζει τόπον ὁ ἥλιος εὐρεῖν»· φ. 52α, «Κατὰ πάντα χρόνον τὸ ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζόμενον τῆς γῆς μέρος εὐρεῖν»· φ. 52α, «Δεῖξαι ἐπὶ τῆς σφαίρας τοὺς τόπους καθ' οὓς κατὰ τὸν δοθέντα χρόνον ἀνατέλλει, ἢ

δύει ὁ ἥλιος»· φ. 52α, «Τοὺς περιοίκους, ἀντοίκους, καὶ ἀντίποδας τοῦ δοθέντος τόπου ἐπὶ τῆς σφαίρας εὐρεῖν»· φ. 53β, «Τὸ ποσὸν τῆς ἡμέρας εὐρεῖν, ἐφ' ὧν αὕτη τὴν φυσικὴν ὑπερβαίνουσα, μείζω τῶν κδ^{ον} ὥρων γίνεται»· φ. 54α, «Τὰς οἰκῆσεις εὐρεῖν, καθ' ἃς τοσοῦτων ἡμερῶν Ἰσημερινῶν γίνεται ἡ ἡμέρα, ὅσων ἂν ὑποθεῖη τις ἄχρι τῆς ἐξαμηνιαίου»· φ. 54β, «Πόσον κατὰ μεσημβρίαν, τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου ἀπέχει ὁ ἥλιος καθ' ἐκάστην εὐρεῖν»· φ. 54β, «Διαφόρους τόπους εὐρεῖν καθ' οὓς ὁ ἥλιος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὀρᾶται, τὸ αὐτὸ ὕψωμα ὑπερανεστηκῶς τοῦ ὀρίζοντος»· φ. 55α, «Δεῖξαι αἰσθητῶς πῶς ἀνατέλλει, καὶ δύει ὁ ἥλιος τίνων τε κατὰ κορυφὴν ἐστὶ, καὶ ἄλλ' ἄττα κατὰ τὴν τυχοῦσαν ὥραν».

Τελ. ...οἱ τόποι δηλωθήσονται καθ' οὓς τὸ σκοτός ἐπέρχεται.

Στὸ ἐντυπο σσ. 1-72 (πανομοιότυπο τοῦ ἐντύπου).

Βλ. Πρόκλος.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Ἐχειρίδιον Περί τῆς τῶν Σφαιρῶν Χρήσεως, συντεθέν παρά... Κωνσταντίνου Γορδάτου Χίου. Ἔτι δέ καὶ Πρόκλου Περί Σφαιράς... Βενετία 1730, σσ. 4 χ.ἄ. + 84 (L/ΒΗ./18.Ι.199).*

ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ ὁ ΣΤΟΥΔΙΤΗΣ

(; - 1577)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Φυσική

* 1. Μ.Μ.Λ. 1325 0,210 × 0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-45β.

φ. 1α, «Περί τοῦ οὐρανίου σώματος, καὶ τί ἐστὶ, καὶ ἐν ποίῳ στοιχείῳ ὑπάρχει, καὶ πόσαις σφαίραις κεῖνται ἐν αὐτῷ, καὶ περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων, καὶ τῶν ἑπτὰ πλανητῶν, καὶ τοῦ ἡλίου τὴν κίνησιν, καὶ τῆς σελήνης, καὶ τῶν τριάκοντα ὀκτώ ἀστέρων τῶν πλανητῶν. Κεφ. α^{ον}».

Ἄρχ. Ὁ οὐρανός λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι τῶν ἐλλήνων, ὅτι ἐστὶ κρυσταλοειδής, ὁ δὲ μέγας βασιλείος λέγει αὐτόν...

Ἄπό τά κεφάλαια, πού ἀκολουθοῦν: «περί τῶν ἐννέα σφαιρῶν τοῦ οὐρανοῦ», «εἰς ποίαν ζώνην περιπατεῖ κάθε πλανήτης», «περί τοῦ πῶς ἐκλαμβάνει ἡ σελήνη τό φῶς παρά τοῦ ἡλίου», «περί τῶν λη' ἀστέρων, καί πῶς καλοῦνται», «περί τῆς συνόδου τῆς σελήνης», «περί τῶν ιβ' ζωδίων», «περί τοῦ ἡλίου», «περί τῶν ιβ' ζωδίων, ποῖα εἶναι ἀρσενικά, καί θηλυκά», «περί τῶν ιβ' ζωδίων ἐν ποίῳ μηνί», «περί τῶν ιβ' ζωδίων τῶν ὀνομάτων ἀρραβικῶς», «περί θέσεως τοῦ ἀνθρώπου» (ἐδῶ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου ὀλοσέλιδο)... «περί τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων, ἐκ τοῦ πτολεμαίου τῆς ἀστρονομίας»... «περί τοῦ πῶς εἶναι ἡ γῆ, καί πῶς ἴσταται», «περί τῶν κλιμάτων τῆς γῆς», «περί τῶν ιβ' μεγάλων ὀρέων τῆς γῆς»... «περί τῶν τεσσάρων θαλασσῶν», «περί τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ»... «περί βροντῆς καί ἀστραπῆς».

—φ. 36α, «Προγνωστικά σημεῖα περί βροχῆς, ἀνέμων, ἐκ τῶν ἀστέρων καί ἐκ τῆς σελήνης, ἐκ διαφόρων ποιητῶν, καί διδασκάλων, ποίημα κυρίου δαμασκηνοῦ μητροπολίτου ναυπάκτου καί ἄρτης».

—φ. 38β, «Προγνωστικά τῆς σελήνης, τί δηλοῖ ὅταν φανῆ ὀρθή, καί τί δηλοῖ ὅταν εἶναι πλαγία».

—φ. 40β, «Περί τῶν ζ' πλανητῶν».

Στό φ. 1α κτητορικό σημεῖωμα: «Ἐμόν τό κτῆμα οἰκτροῦ ἰωσήφ ρακενδύτου τουρνόβου».

Βλ. Ἐνώνυμα, Β, β, 77.

II. Φυσιολογία (βλ. ἐντυπα, 1)*

I. Π.Β.Ι. 271 0,205 × 0,150 ἔτ. 1596 φφ. 68.

Ἄρχ. Ἐμοτός εἶναι βασιλεύς εἰς ὅλα τά πετώμενα. καί ποτέ εἰς ὅλην του τήν ζωὴν νερόν δέν πίνει διότι πρέπει ἐπειδὴ εἶναι βασιλεύς τῶν ὀρνέων πάντων, νά μὴν εἶναι δοῦλος εἰς ὅλα τά θελήματα τῆς σαρκός καθὼς εἶναι τά παρακάτω του πουλιά...

Ἡ χρονολογία μετὰ τό τέλος τοῦ κειμένου: «ζρδ'».

* Πρβλ. Ἐπιφάνιος, Ἐπίσκοπος Κύπρου.

* 2. Π.Β.Ι. 208 0,203 × 0,160 ἔτ. 1599 φφ. 1α-68β.

Ἄρχ. Ἐμοτός εἶναι βασιλεύς εἰς ὅλα τά πετώμενα. καί ποτέ εἰς ὅλην του τήν ζωὴν...

Στήν ἀρχή ἀφιερωματικό σημεῖωμα: «Ἐ ἐν ἐπισκόποις ἐλάχιστος

Δαμασκηνός τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ ἐνδοξοτάτῳ ἐν ἄρχουσιν κύρ Μιχαήλ τῷ Καντακουζηνῷ καὶ μεγάλῳ δομestikῷ εὐ πράττειν».

Ἄρχ. *Συνήθειαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅταν θέλωσιν νά ἰδοῦν τινά μέγαν ἄρχοντα...*

Στό τέλος τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «Θεοῦ τό δῶρον καί Πορφυρίου πόνοσ, ἐλαχίστου τε τοῦ ἱεροδιακόνου ἀπριλλίῳ δ´ 1599».

* 3. B. Z. 89 0,190 × 0,130 ΙΣΤ´ αἰ. φφ. 155α-227β (κολοβό).
Τίτλος: *Φυσιολογία νέα τήν ὁποία τήν ἔκαμεν ὁ Δαμασκηνός ἀπό τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τά βιβλία καί ἔχει τῶν χειρσαίων ζώων καί τῶν θαλασσίον εἰς φράσιν κοινήν.* «Περί ἀετοῦ».

Ἄρχ. *Ἄετός εἶναι βασιλεύς εἰς ὅλα τά πετόμενα. Καί ποτέ εἰς ὄλην του τήν ζωήν...*

Ἄκολουθοῦν: «Περί ἀλεκτριῶνος» (φ. 157β)· «περί ἀηδῶνος» (φ. 158α)· «περί ἄρκτου» (φ. 159α)· «περί αἰτναίου» (φ. 160α)· «περί ἀσπίδος» (φ. 160β)· «περί ἀράχνης» (φ. 161β)· «περί αἰγός» (φ. 162α)· «περί ἀλώπεκος» (φ. 163α)· «περί βοός» (φ. 164β)· «περί βοός θαλασσίου» (φ. 165α)· «περί βατράχων» (φ. 165β)· «περί γυπός» (φ. 166β)· «περί γεράνου» (φ. 167α)· «περί γλαυκός» (φ. 168β)· «περί γλαύκου» (φ. 169α)· «περί δελφίνος» (φ. 169β)· «περί δράκοντος» (φ. 170β)· «περί ἐλέφαντος» (φ. 171α)· «περί ἐρωδιοῦ» (φ. 173β)· «περί ἐχίνου» (φ. 175α)· «περί ἐχίνου θαλασσίου» (φ. 176α)· «περί ὄχρεως» (φ. 176β)· «περί ἐλάφου» (φ. 176β)· «περί ἴβεως» (φ. 178α)· «περί ἰχνοῦμωνος» (φ. 178β)· «περί ἱπποκάμπου» (φ. 179β)· «περί κόρακος» (φ. 180α)· «περί κύκνου» (φ. 181β)· «περί κόκυγος» (φ. 182α)· «περί κυναμῶνου» (φ. 182β)· «περί κυνός» (φ. 183α)· «περί κροκοδείλου» (φ. 185β)· «περί κητῶν θαλασσίων» (φ. 185β)· «περί κεφάλου» (φ. 187β)· «περί κοσύφου» (φ. 187β)· «περί κερδαλῆς» (φ. 188α)· «περί καρκίνου» (φ. 188β)· «περί καστρέως» (φ. 188β)· «περί λέοντος» (φ. 189α)· «περί λύκου» (φ. 191β)· «περί λαγωῦ θαλασσίου» (φ. 192α)· «περί λάβρακος» (φ. 192β)· «περί μυραίνης» (φ. 195β)· «περί μυγαλῆς» (φ. 196α)· «περί μελανούρου» (φ. 196β)· «περί μύρμηγκων» (φ. 197α)· «περί σκαντζοχείρου» (φ. 198β)· «περί κυνοκόλου» (φ. 199β)· «περί ναυκράτου» (φ. 201β)· «περί νήσσης» (φ. 202α)· «περί μονοάγρου» (φ. 203α)· «περί ὄφρεως» (φ. 203β)· «περί ἐτέρου ὄφρεως» (φ. 204α)· «περί ἐτέρου ὄφρεως» (φ. 204β)· «περί ἐτέρου ὄφρεως» (φ. 204β)· «περί σκῶλικος» (φ. 205α)· «περί πελαργοῦ» (φ. 205β)· «περί ἐπέρδικος» (φ. 206α)·

«περί πολύποδος» (φ. 207β)· «περί πίνης» (φ. 209α)· «περί στρουθοῦ» (φ. 209β)· «περί σαλαμάνδρας» (φ. 211α)· «περί σαύρας» (φ. 211β)· «περί σαργού» (φ. 211β)· «περί σκούρου» (φ. 212α)· «περί σηπίου» (φ. 212β)· «περί ταῶνος» (φ. 213α)· «περί τρυγῶνος» (φ. 214α)· «περί τέττιγος» (φ. 214β)· «περί τارانδου» (φ. 215α)· «περί τρώκτου» (φ. 215β)· «περί τρυγῶνος θαλασσίου» (φ. 216α)· «περί τρίγλας» (φ. 216β)· «περί φρύνης» (φ. 217α)· «περί φαλαγγίου» (φ. 217β)· «περί τοῦ λέοντος» (φ. 218α)· «περί ἀετοῦ» (φ. 219α)· «περί ὕδροπόρου» (φ. 219α)· «περί ἐλάφου» (φ. 219β)· «περί αἰχιδνας» (φ. 221α)· «περί πελεκάνου» (φ. 222α)· «περί δενδροκολάπτου» (φ. 222β)· «περί ἔπωνος» (φ. 222β)· «περί τῆς περιστερᾶς» (φ. 223α)· «περί τῆς πέρδικος» (φ. 223α)· «περί τῆς ἐλάφου» (φ. 223β)· «περί ἡλέκτρου» (φ. 224α).

Στό φ. 155α, οἱ σημειώσεις: «Ἐκ τῶν τοῦ Κωνσταντίνου Δημητρίου», «Καλινίκου μεγάλου πρωτοσυγκέλλου ἀφιερῶθη εἰς τό σχολεῖον τῆς Ζαγορᾶς» καί «Καλλινίκου πατριάρχου».

Στά φφ. 3β καί 241α τοῦ κώδικα, οἱ χρονολογίες: «στωσε΄» καί «ζρβ΄».

* 4. Μ.Π.Τ. 462 0,213 × 0,155 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 1α-133α.
Τίτλος (φ. 11α): *Φυσιολογία νέα, τήν ὁποία ἔκαμε τοῦτος ὁποῦ εἶναι τήν σήμερον μητροπολίτης ναυπάκτου ὀνόματι κύριος δαμασκηνός. Ἔσονται ὁποῦ ἐπῆρε καί ἐδανείσθη ἀπό τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τά βιβλία καί ἐξηγεῖται περί τῶν ζώων τῆς γῆς καί τῆς θαλάσσης, καί περί τῶν πετεινῶν πουλιῶν.* «Περί ἀετοῦ. Κεφ. α^{ov}».

Ἄρχ. Ἦ ὁ ἀετός εἶναι βασιλεύς εἰς ὅλα τά πετόμενα καί ποτέ εἰς ὅλην του τήν ζωήν...

Ἄκολουθοῦν τά κεφάλαια: φ. 14α, «Περί ἀλέκτωρος, ἡγουν πετεινοῦ»· φ. 15β, «Περί ἀηδῶνος»· φ. 16α, «Περί ἀρκουδίου»· φ. 18β, «Περί αἰτναίου»· φ. 19α, «Περί ἀσπίδος»· φ. 20α, «Περί ἀράχνης»· φ. 21α, «Περί γιδῶν, καί ὅτι ποτέ αὐτή δέν σμίγη μέ τόν τράγον»· φ. 22β, «Περί τῆς ἀλεπούς»· φ. 24α, «Περί βοϊδίου τῆς γῆς»· φ. 25α, «Περί βοϊδίου τῆς θαλάσσης»· φ. 26α, «Περί βοθρακῶν, καί βύδρας»· φ. 26β, «Περί τοῦ γυπός, ὅτι μετά τόν ἀετόν»· φ. 28α, «Περί γερανοῦ»· φ. 29β, «Περί κοκουβάϊας»· φ. 30β, «Περί γλαύκου, καί εἶναι ὀψάρι τῆς θαλάσσης»· φ. 32α, «Περί δελφίνου»· φ. 32β, «Περί δράκοντος»· φ. 33α, «Περί ἐλέφαντος»· φ. 36β, «Περί ἐρωδιοῦ»· φ. 38α, «Περί ἐχίνου τῆς γῆς»· φ. 39β, «Περί ἐχίνου θαλασσίου»· φ. 40β, «Περί ἔχεως, ἥτοι ὄχεως»· φ. 41β, «Περί ἐλάφου»· φ. 43β, «Περί ἴβεως»· φ. 45α, «Περί ἰχνούμω-

νος»· φ. 46β, «Περί ἵπποκάμπου»· φ. 48α, «Περί κόρακος»· φ. 51α, «Περί κύκνου»· φ. 52α, «Περί κόκυγος»· φ. 53α, «Περί κιναμώνου»· φ. 54α, «Περί κυνός»· φ. 55β, «Περί κροκοδείλου»· φ. 59β, «Περί κητῶν τῆς θαλάσσης, ἢ θηριῶν»· φ. 67β, «Περί κεφάλου»· φ. 63α, «Περί κοσύφου»· φ. 64α, «Περί κερδαλῆς»· φ. 65β, «Περί καρκίνου, ἤγουν καβούρου»· φ. 67α, «Περί κεστρέως»· φ. 67β, «Περί κυνός ποταμίου»· φ. 68β, «Περί λεονταρίου»· φ. 73α, «Περί λύκου»· φ. 74β, «Περί λαγωῦ»· φ. 76β, «Περί λαύρακος»· φ. »77β, «Περί μελίσσης»· φ. 81β, «Περί σμύραιναις»· φ. 82β, «Περί μυγαλῆς»· φ. 83β, «Περί ποντικῶν ἰνδικῶν»· φ. 84α, «Περί μελανούρου»· φ. 84β, «Περί μύδος, χερσαίου»· φ. 85β, «Περί μυρμηκῶν»· φ. 87β, «Περί μαντιχώρου»· φ. 89β, «Περί μονοκέρου»· φ. 93α, «Περί ναυκράτου»· φ. 93β, «Περί νήσσης, ἤγουν πάπιας»· φ. 95α, «Περί ὀνάγρου»· φ. 96α, «Περί ὄφεως»· φ. 97β, «Περί ἄλλου ὄφεως»· φ. 98α, «Περί ὄφεως ἄλλου»· φ. 99β, «Περί ἄλλου ὄφεως»· φ. 100α, «Περί ὄφεως ἄλλου»· φ. 100β, «Περί ἄλλου ὄφεως»· φ. 101α, «Περί σκώληκος»· φ. 102α, «Περί πελαργοῦ»· φ. 103α, «Περί πέρδικος»· φ. 105α, «Περί ὀκταποδίου»· φ. 107β, «Περί πίνης»· φ. 109α, «Περί στρουθοκαμήλου»· φ. 111α, «Περί σαλαμάνδρας»· φ. 111β, «Περί σαύρας»· φ. 112β, «Περί σάργου»· φ. 113α, «Περί σκάρου»· φ. 114α, «Περί σηπίας»· φ. 115α, «Περί παγωνίου»· φ. 116β, «Περί τρυγῶνος»· φ. 118α, «Περί τέττιγος»· φ. 118β, «Περί τaráνδου»· φ. 119β, «Περί τρώκτου»· φ. 120β, «Περί τρυγῶνος θαλασσίου»· φ. 121α, «Περί τρίγλας»· φ. 122α, «Περί φάσσης»· φ. 122β, «Περί φρύνης»· φ. 123β, «Περί φαλαγγίου»· φ. 124α, «Περί ἄλλου φαλαγγίου»· φ. 124β, «Περί φυσάλου»· φ. 125β, «Περί χηνός»· φ. 127β, «Περί χελιδῶνος»· φ. 128α, «Περί χελῶνης τῆς θαλάσσης»· φ. 129α, «Περί χαμαιλέοντος»· φ. 130α, «Περί ὄψαρίου μικροῦ τοῦ ποταμοῦ»· φ. 131α, «Περί βαινίης, ἀγριοχοίρου θηλυκοῦ»· φ. 132β, «Περί ὄνοκενταύρου».

Τελ. ...*κάλλιον ἔχει τόν θάνατόν του, παρά νά δουλωθῆ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.*

Στό φ. 1α ψευδοτίτλος: *Φυσιολογία νέα τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου ναυπάκτου καί ἄρτης κυροῦ δαμασκηνοῦ εἰς πεζήν φράσιν.* (φφ. 1β-2β, λ.)

Στά φφ. 3α-6α, «*Ὁ ἐν ἐπισκόποις ἐλάχιστος δαμασκηνός, τῷ εὐγενεστάτῳ καί ἐνδοξοτάτῳ ἐν ἄρχουσι κυρῷ μιχαήλῳ τῷ καντακουζηνῷ καί μεγάλῳ δομεστικῷ εὐ πράττειν.*»

Ἄρχ. Συνήθειαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν θέλουσι νά δοῦσι τινά μέγαν ἄρχοντα καί νά ὀμιλήσουν μετ' ἐκείνου, καί νά ζητήσουν τίποτε χάρισμα...

Καί στά φφ. 6α-10α: «Πίναξ τῶν ζώων ὁποῦ περιέχει τοῦτο τό βιβλίον» (φ. 7α). Χρονολογίες: 1669 (φ. 29α, 30α)· 1658 (φ. 120α)· 1598 (φ. 133β)· ὄλες ἀπό ἄλλο χέρι.

5. Δ.Β.Ζ. 2

ΙΣΤ' αἰ.

Τό πρῶτο μέρος τοῦ κώδικα.

* 6. M.I. 348 (4468) 0,205 × 0,135 ΙΣΤ' αἰ. φφ. ρλθ'-ροστ'.
Τίτλος: *Φυσιολογία νέα ἦν ἐποίησεν δαμασκηνός ὁ νῦν ναυπάκτου, ἐρανισά-
μενος ἐκ τῶν πάλαι φιλοσόφων τά βιβλία διηγήσατο δέ περί τῶν τε χερσέων
καί θαλασσίων ζώων καί πετεινῶν.*

Ἄρχ. «περί ἀετοῦ». ὁ ἀετός εἶναι μὲν βασιλεύς εἰς ὅλα τά
πετούμενα...

Τά κεφάλαια (πρβλ. II,4): «περί ἀλεκτριῶνος», «περί ἀηδῶνος», «περί ἀρκουδίου», «περί αἰτναίου», «περί ἀσπίδος», «περί ἀράχνης», «περί αἰγός», «περί ἀλώπεκος», «περί βοός», «περί βατράχου», «περί γυπός», «περί γερανοῦ», «περί γλαυκός», «περί γλαύκου», «περί δελφίνος», «περί δράκοντος», «περί ἐλέφαντος», «περί ἐρωδιοῦ», «περί ἐχίνου», «περί ἐχίνου θαλασσίου», «περί ὄχρα», «περί ἐλάφου», «περί ἴβεως», «περί ἰχνούμονος», «περί ἵπποκάμπου», «περί κόρακος», «περί κύκνου», «περί κόκυγος», «περί κυναμώνου», «περί κυνός», «περί κορκονδύλου», «περί κητῶν», «περί κεφάλου», «περί κοσύφου», «περί κερδαλῆς», «περί καρκίνου», «περί κεστρέως», «περί λέοντος», «περί λύκου», «περί λαγωῦ θαλασσίου», «περί λαύρακος», «περί μελίσσης», «περί μιραίνης», «περί μιγαλῆς», «περί πόντικος», «περί μελανουρίου», «περί κυνῶν», «περί μιρμήγκων», «περί μαντιχώρου», «περί ρινοκέρου», «περί ναυκράτου», «περί νήσσης», «περί ὄνοάγρου», «περί ὄφρα», «περί σκόλικος», «περί πελαργοῦ», «περί πέρδικος», «περί πολύποδος», «περί πίνης», «περί στρουθοῦ», «περί σαλαμάνδρας», «περί σαύρας», «περί σαργοῦ», «περί σκάρου», «περί σηπίας», «περί ταός», «περί τρυγῶνος», «περί τέττιγος», «περί τارانδου», «περί τρώκτου», «περί τριγῶνος θαλασσίου», «περί τρίγλας», «περί φάσσης», «περί φρύνης», «περί φαλαγγίου», «περί φυσάλου», «περί χηνός», «περί χελιδῶνος», «περί χελώνης θαλασσίας», «περί χαμαιλέοντος».

Τελ. ...καί παρευθὺς ἀφήγει τό ξύλον καί ἐμβαίνει εἰς τήν τρύπαν
καί οὕτω ἐλευθεροῦται τοῦ κινδύνου.

Ἐπιφάνιος δὲ δεύτερος 'φυσιολόγος' γραμμένος ἀπὸ τοῦ ἴδιου ἄτομο. Πρβλ. Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Κύπρου.

* 7. Β.Κ.Μ. 118 0,147 × 0,098 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 100 (ἀκέφαλο).

Ἄρχ. ...μετὰ τῆς πτέρυγος αὐτοῦ καὶ ρύπτει...

Κείμενο παρεμφερές μὲ τὸ προηγούμενο.

* 8. Μ.Μ.Λ. 1816 0,110 × 0,100 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 102α-194β.

Κείμενο παρεμφερές μὲ τὸ II, 4.

Στὸ φ. 102αβ, «πίναξ τῶν ζώων τῶν περιεχομένων ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ», ἐνῶ στὸ φ. 194β, ἡ σημείωση: «ἕως ἐδῶ εἶναι ἡ νέα φυσιολογία τοῦ προειρημένου μητροπολίτου ναυπάκτου κυροῦ δαμασκηνοῦ, καὶ ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει...» (Πρβλ. Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Κύπρου).

* 9. Μ.Ι. 152 (4272) 0,205 × 0,145 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 1α-38β.

Τίτλος (φ. 4α): *Φυσιολογία συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου ναυπάκτου καὶ ἄρτης δαμασκηνοῦ. Καὶ πρῶτα «περὶ ἀετοῦ»*

Ἄρχ. Ὁ ἀετός εἶναι μὲν βασιλεὺς εἰς ὅλα τὰ πετόμενα, καὶ ποτὲ εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν...

Ἐπιφάνιος: «περὶ ἀλεκτριῶνος» (φ. 5α)· «περὶ ἀηδῶνος» (φ. 5β)· «περὶ ἔρωδιου» (φ. 6α)· «περὶ κόρακος» (φ. 6β)· «περὶ κύκνου» (φ. 7β)· «περὶ κόκυγος» (φ. 7β)· «περὶ κινάμωνου» (φ. 8α)· «περὶ πελαργοῦ» (φ. 8α)· «περὶ πέρδικος» (φ. 8β)· «περὶ γυπός» (φ. 9β)· «περὶ γερανοῦ» (φ. 9β)· «περὶ γλαυκός» (φ. 10β)· «περὶ ὄφεως» (φ. 10β)· «περὶ στρουθοκαμήλου» (φ. 11α)· «περὶ ταῶνος» (φ. 11β)· «περὶ τρυγῶνος» (φ. 12α)· «περὶ φάσσης» (φ. 12β)· «περὶ φρυγός» (φ. 12β)· «περὶ χηνός» (φ. 13α)· «περὶ χελιδῶνος» (φ. 13α)· «περὶ τέττιγος» (φ. 13β)· «περὶ μελισσῶν» (φ. 13β)· «περὶ λέοντος» (φ. 15α)· «περὶ ἄρκτου» (φ. 16α)· «περὶ λύκου» (φ. 16β)· «περὶ ἀσπίδος» (φ. 17α)· «περὶ ἐλέφαντος» (φ. 17β)· «περὶ μαντιχώρου» (φ. 19α)· «περὶ κυνοκόλου» (φ. 19β)· «περὶ ὄναγρου» (φ. 20β)· «περὶ ὄνοκενταύρου» (φ. 20β)· «περὶ ταρανδου» (φ. 21α)· «περὶ αἰτναίου» (φ. 21α)· «περὶ αἰγῶν» (φ. 21β)· «περὶ ἀλώπεκος» (φ. 22α)· «περὶ βοός» (φ. 22β)· «περὶ ἐλάφου» (φ. 23β)· «περὶ κυνός» (φ. 23β)· «περὶ ἀγριοκώτων» (φ. 24α)· «περὶ σκαντζοχοίρου» (φ. 24β)· «περὶ κροκοδείλου» (φ. 25α)· «περὶ ἰχνοῦμωνος» (φ. 26α)· «περὶ ἵπποκάμπου» (φ. 26β)· «περὶ λαγωῦ» (φ. 27α)· «περὶ ἀράχνης» (φ. 27α)· «περὶ φαλαγγίου» (φ. 27β)· «περὶ μυῶν» (φ. 27β)· «περὶ μυρμίκων» (φ. 28α)· «περὶ χαμαιλέωντος»

(φ. 28β): «περί σαύρας» (φ. 29α): «περί σαλαμάνδρας» (φ. 29α): «περί ὄχρεως» (φ. 29α): «περί ὄφρεως» (φ. 29β): «περί ἑτέρου ὄφρεως» (φ. 30α): «περί ἑτέρου ὄφρεως» (φ. 30α): «περί ἑτέρου ὄφρεως» (φ. 30β): «περί σκόλικος» (φ. 30β): «περί κητῶν θαλασσίων» (φ. 31α): «περί δρακένης» (φ. 32α): «περί κεφάλου» (φ. 32α): «περί νήσσης» (φ. 32β): «περί ναυκράτου» (φ. 33α): «περί αἰγός» (φ. 33α): «περί σκολίου» (φ. 33α): «περί τρίγλας» (φ. 33β): «περί φύσας» (φ. 33β): «περί μελανουρίου» (φ. 33β): «περί σμύρνας» (φ. 34α): «περί λαίλαπος» (φ. 34α): «περί δελφίνου» (φ. 34α): «περί κεστρέως» (φ. 35α): «περί κοσίφου θαλασσίου» (φ. 35α): «περί καρδαλῆς» (φ. 35β): «περί κάστορος» (φ. 35β): «περί λαγωῦ θαλασσίου» (φ. 36α): «περί τρυγῶνος» (φ. 36α): «περί ὀκταποδίου» (φ. 36α): «περί σηπίας» (φ. 37α): «περί ἔχινου» (φ. 37β): «περί καρκίνου» (φ. 37β): «περί χελώνης» (φ. 38α): «περί βατράχων» (φ. 38α): «περί διψάδος» (φ. 38β).

Τελ. ...*πρίσκειται ἡ κοιλία του καί σκάζει.*

Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ ἀφιέρωση: «Ὁ ἐν ἐπισκόποις ἐλάχιστος δαμασκηνός, τῷ εὐγενεστάτῳ ἐν ἄρχουσι κύρ μιχαήλ τῷ καντακουζηνῷ καί μεγάλῳ δομεστικῷ εὐ πράττειν».

Ἄρχ. *Συνήθειαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅταν θέλωσιν νά ἰδοῦν τινάν μέγαν ἄρχοντα...*

Στό φ. 2β, «ὁ πίνακας τοῦ βιβλίου» (ἀτελής), ἐνῶ τό φ. 3αβ, λευκό.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, ὁ τίτλος (νεώτερη γραφή): «Φυσιολογία ζῶων συγγραφείσα παρά τοῦ πανιερωτάτου ἀγίου Ναυπάκτου καί ἄρτης τοῦ Δαμασκηνοῦ».

* 10. Μ.Μ.Λ. 1728 0,200×0,140 ἔτ. 1612 φφ. 94α-119β.

Τό κείμενο ἀρχίζει στό φ. 96α: «Περί ἀετοῦ, κεφ. α^{ov}».

Ἄρχ. *Ὁ ἀετός εἶναι βασιλεύς εἰς ὅλα τά πουλιά τά πετώμενα, καί ποτέ...*

Τελ. ...*πρίσκειται ἡ κοιλία του, καί δέν δύναται νά ἀνοίξη τό στόμα του νά φάγη...* (κολοβό).

Πρβλ. II, 9.

Σημ. Τοῦ κειμένου προτάσσεται, φφ. 94α-95α, «Πίναξ τῶν ζῶων τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῇ τῇ βίβλῳ» (ὅπου καταγράφονται ὅλα τά ζῶα καί πτηνά, ὅπως αὐτά δίνονται στό II,4 καί ὄχι μόνον αὐτά τοῦ παρόντος (κολοβοῦ) κώδικα).

Γιά τή χρονολόγηση τοῦ κώδικα, πρβλ. Παῦλος ὁ Αἰγινίτης I.

* 11. Μ.Ξν. 92 (794) 0,150 × 0,110 έτ. 1614 φφ. 72.
 Τίτλος (φ. 3α): *Δαμασκηνοῦ ἀρχιερέως τοῦ στουδίτου. Συνάθροισις ἀπό τά βιβλία τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὅσα εἶπαν περί τῶν πετεινῶν ὀρνέων, καί περί τῶν χειρσαίων ζώων, καί περί τῶν θαλασσίων, καί μετάφρασις εἰς τό κοινότερον. Καί πρῶτα «περί ἀετοῦ».*

Ἄρχ. Ὁ ἀετός εἶναι βασιλεύς εἰς ὅλα τά πετώμενα. καί ποτέ του εἰς ὅλην τήν ζωήν του νερόν δέν πίνει, διότι πρέπει αὐτός ὡς βασιλεύς τῶν ὀρνέων πάντα νά μὴν εἶναι δουλωμένος εἰς ὅλα τά θελήματα τῆς σαρκός...

Ἀκολουθοῦν: «περί ἀλεκτριῶνος» (φ. 4β)· «περί ἀηδόνος» (φ. 5α)· «περί ἄρκου» (φ. 5β)· «περί αἰτναίου» (φ. 7α)· «περί ἀράχνης» (φ. 7α)· «περί ἀσπίδος» (φ. 7β)· «περί αἰγός» (φ. 8β)· «περί ἀλώπεκος» (φ. 9β)· «περί βοός» (φ. 11α)· «περί βατράχων» (φ. 12α)· «περί γυπός» (φ. 12β)· «περί γεράνου» (φ. 13α)· «περί γλαυκός» (φ. 14α)· «περί γλαύκου» (φ. 15α)· «περί δελφίνος» (φ. 15α)· «περί δράκοντος» (φ. 16β)· «περί ἐλέφαντος» (φ. 17α)· «περί ἐρωδιοῦ» (φ. 19α)· «περί ἄχινοῦ χειρσαίου» (φ. 20α)· «περί ἄχινοῦ θαλασσίου» (φ. 21α)· «περί ὄχρεως» (φ. 21β)· «περί ἐλάφου» (φ. 22α)· «περί ἴβεως» (φ. 23α)· «περί ἰχνούμωνος» (φ. 24α)· «περί κόρακος» (φ. 25α)· «περί κύκνου» (φ. 27α)· «περί κόκυγος» (φ. 27α)· «περί κιναμώνου» (φ. 28α)· «περί κυνός» (φ. 28β)· «περί ἵπποκάμπου» (φ. 29α)· «περί κροκοδείλου» (φ. 30α)· «περί κητῶν θαλασσίων» (φ. 31β)· «περί κεφάλου» (φ. 33β)· «περί κοτσίφου θαλασσίου» (φ. 34α)· «περί κερδαλῆς» (φ. 34β)· «περί καρκίνου» (φ. 35β)· «περί καστρέως» (φ. 36α)· «περί κυνός ποταμίου» (φ. 36α)· «περί λέοντος» (φ. 36β)· «περί λύκου» (φ. 39β)· «περί λαγωῦ» (φ. 40α)· «περί λάβρανος» (φ. 41α)· «περί μέλισσας» (φ. 41α)· «περί μυγαλῆς» (φ. 43β)· «περί ἰνδικοῦ» (φ. 44α)· «περί μυραίνης» (φ. 44β)· «περί μελανουρίου» (φ. 45α)· «περί μυός» (φ. 45α)· «περί μυρμηγκῶν» (φ. 45β)· «περί νήσσης» (φ. 46β)· «περί μαντυχώρου» (φ. 47β)· «περί μονοκέρου» (φ. 48β)· «περί ναυκράτου» (φ. 50β)· «περί ὀνάγρου» (φ. 51α)· «περί ὄφρεως» (φ. 51β)· «περί ἄλλου ὄφρεως» (φ. 52β)· «περί ἄλλου ὄφρεως» (φ. 53α)· «περί ἄλλου ὄφρεως» (φ. 53β)· «περί σκολήκων» (φ. 54α)· «περί πελαργοῦ» (φ. 54β)· «περί ἐρδίκος» (φ. 55α)· «περί πολυπόδος» (φ. 56β)· «περί πίννης» (φ. 57β)· «περί στρουθοκαμήλου» (φ. 58β)· «περί σαλαμάνδρας» (φ. 60α)· «περί σαύρας» (φ. 60β)· «περί σκάρου» (φ. 61α)· «περί σαργοῦ» (φ. 61β)· «περί σηπίας» (φ. 62α)· «περί ταοῦ» (φ. 62α)· «περί τρυγόνος» (φ. 63α)· «περί τέττιγος» (φ. 63β)· «περί ταρανδου» (φ. 64α)· «περί τρώκτου» (φ. 64β)· «περί τρυγόνος» (φ. 65α)

«περί τριγλας» (φ. 65β)· «περί ύαινης» (φ. 65β)· «περί φάσσης» (φ. 66β)· «περί φρήνας» (φ. 67α)· «περί φαλαγγίου» (φ. 67β)· «περί φησαλου» (φ. 68α)· «περί ἄλλου ὄφραως» (φ. 68β)· «περί χηνός» (φ. 68β)· «περί χελιδόνος» (φ. 69α)· «περί χαμαιλέοντος» (φ. 69β)· «περί χελώνης θαλασσίας» (φ. 70β)· «περί χερσουδούρου» (φ. 71α)· «περί διψάδος» (φ. 71α)· «περί ὄνοκενταύρου» (φ. 71β).

Τελ. ...καί κάλιο ἔχει τόν θάνατόν του, παρά νά δουλωθῆ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. Καί: ζρκγ' ὠκτωβρίῳ ἰδ^η Ἰωάσαφ ἱερομόναχος ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου σίμονος πέτρας.

Στήν ἀρχή, φφ. 1α-2α, «Πίναξ τῶν ζώων τῶν περιεχομένων ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ.

Στά φφ. 2α καί 3α, κτητορικά: «τοῦ Κοινοβίου Ξενοφώντος» καί «Κτήμα τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου Ξενοφώντος».

12. Μ.Λ. 92 0,200 × 0,145 ἔτ. 1625 φφ. 236β-291β.

13. Μ.Μ.Λ. 1734 0,140 × 0,120 ΙΖ' αἰ. φφ. 59.

Στήν ἀρχή ἢ ἀφιέρωση στόν Καντακουζηνό.

14. Μ.Μ.Λ. 1730 0,210 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 182β-189α.

Ἄκεφαλο καί κολοβό.

15. Χ.Μ. 89 0,211 × 0,155 ΙΖ' αἰ. φφ. 5α-24β.

Τίτλος: *Φυσιολογία νέα ἦν ἐποίησε ὁ Δαμασκηνός ὁ Ναυπάκτου ἐρρανισάμενος ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τά βιβλία· διηγῆται δέ περί τῶν χερσαίων καί θαλασσίων καί πτηνῶν ζώων.*

* 16. Μ.Δν. 243 (3777) 0,195 × 0,145 ΙΖ' αἰ. φφ. 1α-48α.

Τίτλος (φ. 3α): *φυσιολογία νέα ἦν ἐποίησε δαμασκηνός ὁ ναυπάκτου μητροπολίτης, ἐρρανισάμενος ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τά βιβλία. Διηγῆται τό περί τῶν τε χερσαίων, καί θαλασσίων καί πετεινῶν ζώων. Καί πρῶτα «περί ἀετοῦ».*

Ἄρχ. Ὁ ἀετός εἶναι μέν βασιλεύς εἰς ὅλα τά πετόμενα. ποτέ εἰς ὄλην του τήν ζωὴν, νερό δέν πίνει...

Ἄκολουθοῦν: «περί ἀλεκτριόνος» (φ. 4β)· «περί ἀηδόνας» (φ. 5α)· «περί ἄρκου» (φ. 5β)· «περί αἰτναίου» (φ. 6β)· «περί ἀσπίδος» (φ. 7α)· «περί ἀράχνης» (φ. 7β)· «περί αἰγός» (φ. 7β)· «περί ἀλώπεκος» (φ. 8β)· «περί

βοός» (φ. 9β)· «περί βοός θαλασσίου» (φ. 10α)· «περί βατράχων» (φ. 10α)· «περί γυπός» (φ. 10β)· «περί γερανοῦ» (φ. 11α)· «περί γλαυκός» (φ. 12α)· «περί γλαύκου» (φ. 12β)· «περί δελφίνος» (φ. 12β)· «περί δράκου, ἢ δρακαίνης» (φ. 13β)· «περί ἐλέφαντος» (φ. 14α)· «περί ἐρωδιοῦ» (φ. 15β)· «περί ἐχίνου» (φ. 16β)· «περί ἐχίνου [θαλασσίου]» (φ. 17α)· «περί ὄχρεως» (φ. 17β)· «περί ἐλάφου» (φ. 17β)· «περί ἴβεως» (φ. 18β)· «περί ἰχνούμω-νος» (φ. 19α)· «περί ἵπποκάμπου» (φ. 19β)· «περί κόρακος» (φ. 20α)· «περί κύκνου» (φ. 21α)· «περί κόκυγος» (φ. 21α)· «περί κιναμώνου» (φ. 21β)· «περί σκύλου» (φ. 22α)· «περί κροκοδείλου» (φ. 22α)· «περί κητῶν» (φ. 23β)· «περί κεφάλου» (φ. 24β)· «περί κότσιφος» (φ. 25α)· «περί κερδαλῆς» (φ. 25β)· «περί καρκίνου» (φ. 25β)· «περί κάστωρος» (φ. 26α)· «περί λέοντος» (φ. 26α)· «περί λύκου» (φ. 28α)· «περί λαγωῦ» (φ. 29α)· «περί λάβρακος» (φ. 29α)· «περί μέλισσας» (φ. 29β)· «περί μυραίνης» (φ. 31β)· «περί μυγαλῆς» (φ. 32α)· «περί μυός» (φ. 32β)· «περί μελανουρίου» (φ. 33α)· «περί μυρμήγκων» (φ. 33β)· «περί μαντυχώρου» (φ. 34β)· «περί μονοκέρου» (φ. 35β)· «περί ναυκράτου» (φ. 37α)· «περί νήσσης» (φ. 37β)· «περί ὀνάγρου» (φ. 38α)· «περί ὄφρων» (φ. 38β)· «περί σκώληκος» (φ. 40β)· «περί πελαργοῦ» (φ. 41α)· «περί πέρδικος» (φ. 41β)· «περί πολύποδος» (φ. 43α)· «περί πίννας» (φ. 43β)· «περί στρούθου» (φ. 44α)· «περί σαλαμάνδρας» (φ. 44β)· «περί σαύρας» (φ. 44β)· «περί σάργου» (φ. 44β)· «περί σηπίας» (φ. 45α)· «περί ταοῦ» (φ. 45α)· «περί τρυγόνος» (φ. 46α)· «περί τέττιγος» (φ. 46α)· «περί τaráνδου» (φ. 46β)· «περί τρώκτου» (φ. 46β)· «περί τρυγονίου θαλασσίου» (φ. 47α)· «περί φρήνας» (φ. 47α)· «περί φησαλοῦ» (φ. 47α)· «περί χελιδόνος» (φ. 47β)· «περί χελώνης θαλασσίας» (φ. 47β)· «περί χαμαιλέοντος» (φ. 48α).

Τελ. ...καί παρευθύς ἀφήνει τό ξύλον καί ἐμβαίνει εἰς τήν τρύπαν καί οὕτω ἐλευθεροῦται τοῦ κινδύνου.

Στήν ἀρχή, φφ. 1α-2β, ἡ ἀφιέρωση στόν Καντακουζηνό: «ὁ ἐν Ἐπισκόποις ἐλάχιστος δαμασκηνός τῷ εὐγενεστάτῳ καί ἐνδοξοτάτῳ ἐν ἄρχουσιν κύρ μιχαήλ τῷ καντακουζηνῷ καί μεγάλῳ δομεστικῷ εὐ πράττειν».

Ἄρχ. *Συνήθειαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅταν θέλουσιν ἰδοῦσι τινά μέγαν ἄρχοντα...*

* 17. Μ.Ι. 139 (4259) 0,205 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 9α-30α.

Τά κεφάλαια: «περί ἀετοῦ» (φ. 10α).

Ἄρχ. Ὁ ἀέτος εἶναι μέν βασιλεύς εἰς ὅλα τά πετώμενα. καί ποτέ

του εις ὅλην του τήν ζωήν νερόν δέν πίνει, διότι πρέπει αὐτός ὡς βασιλεύς τῶν ὀρνέων πάντων...

ἘΑκολουθοῦν: «περί ἀλεκτριόνος» (φ. 11α)· «περί ἀηδῶνος» (φ. 11α)· «περί ἄρκου» (φ. 11β)· «περί αἰτναίου» (φ. 12α)· «περί ἀσπίδος» (φ. 12α)· «περί ἀράχνης» (φ. 12β)· «περί αἰγός» (φ. 12β)· «περί ἀλώπεκος» (φ. 13α)· «περί βοός» (φ. 13β)· «περί βατράχων» (φ. 13β)· «περί γυτός» (φ. 14α)· «περί γεράνου» (φ. 14α)· «περί γλαυκός» (φ. 14β)· «περί γλαύκου» (φ. 15α)· «περί δελφίνος» (φ. 15α)· «περί δράκοντος» (φ. 15β)· «περί ἐλέφαντος» (φ. 15β)· «περί ἀχίνου» (φ. 16α)· «περί ὄχρεως» (φ. 16α)· «περί ἴβεως» (φ. 16β)· «περί ἰχνοῦμωνος» (φ. 17α)· «περί ἱπποκάμπου» (φ. 17α)· «περί κόρακος» (φ. 17β)· «περί κύκνου» (φ. 18α)· «περί κιναμῶνου» (φ. 18α)· «περί κυνός» (φ. 18α)· «περί κροκοδείλου» (φ. 18β)· «περί κητῶν» (φ. 19α)· «περί κεφάλου» (φ. 19β)· «περί κοτσίφου» (φ. 19β)· «περί κερδαλῆς» (φ. 20α)· «περί καστρέως» (φ. 20α)· «περί κυνῶν» (φ. 20α)· «περί λέοντος» (φ. 20α)· «περί λύκου» (φ. 21α)· «περί λάβρακος» (φ. 21β)· «περί μέλισσας» (φ. 21β)· «περί μυγαλῆς» (φ. 22β)· «περί πόντικος» (φ. 22β)· «περί μυραίνης» (φ. 23α)· «περί μυῶν» (φ. 23α)· «περί μυρμηγκῶν» (φ. 23α)· «περί μονοκέρου» (φ. 23β)· «περί νήσσης» (φ. 24β)· «περί ναυκράτου» (φ. 24β)· «περί ὄφρεως» (φ. 25α)· «περί πελαργοῦ» (φ. 25β)· «περί πέρδικος» (φ. 26β)· «περί πολύποδος» (φ. 26β)· «περί πίννης» (φ. 27α)· «περί στρουθοῦ» (φ. 27α)· «περί σαύρας» (φ. 27β)· «περί σαργοῦ» (φ. 27β)· «περί σηπίας» (φ. 27β)· «περί ταῶνος» (φ. 27β)· «περί τρυγόνος» (φ. 28α)· «περί τέττιγος» (φ. 28α)· «περί ταράνδου» (φ. 28β)· «περί τρωκτοῦ» (φ. 28β)· «περί τρυγονίου θαλασσίου» (φ. 28β)· «περί τρίγλας» (φ. 28β)· «περί ὑαίνης» (φ. 29α)· «περί φάσσης» (φ. 29α)· «περί φαλαγγίου» (φ. 29α)· «περί φησαλοῦ» (φ. 29α)· «περί χηνός» (φ. 29β)· «περί χελιδόνος» (φ. 29β)· «περί χελώνης [θαλασσίας]» (φ. 29β)· «περί χαμαιλέοντος» (φ. 29β).

Τελ. ...καί παρευθὺς ἀφήνει τὸ ζύλον καί ἐμβαίνει εἰς τήν τρύπαν καί οὕτω ἐλευθεροῦται τοῦ κινδύνου.

Στά φφ. 9α-9β, πίνακας περιεχομένων (ἀτελής).

18. Μ.Α.Α.Σ. 2122 0,215 × 0,160 ΙΖ' αἰ. φφ. 92β-126α.

Ἄρχ. Ὁ ἀετός εἶναι βασιλεύς εἰς ὅλα τὰ πετόμενα. καί ποτέ εἰς ὅλην του τήν ζωήν...

* 19. Μ.Α.Α.Σ. 1930 0,175 × 0,125 ΙΖ' -ΙΗ' αϊ. φφ. 57.

Χωρίς γενικό τίτλο. Τό πρώτο κεφάλαιο: «Περί αετοῦ».

Ἄρχ. Ὁ αετός εἶναι μὲν βασιλεύς εἰς ὅλα τὰ πετόμενα, καί ποτέ μὲν, εἰς ὅλην του τήν ζωὴν νερόν δέν πίνει, διότι πρέπει αὐτῷ, ὡς βασιλεύς τῶν ὀρνέων πάντων νά μὴν εἶναι δουλομένος εἰς ὅλα τὰ θελήματα τῆς σαρκός...

Ἀκολουθοῦν: φ. 4β, «περί ἀλεκτρυῶνος»· φ. 5β, «περί ἀηδῶνος»· φ. 7α, «περί ἐρωδιοῦ»· φ. 9α, «περί κόρακος»· φ. 10α, «περί μονοκέρατος»· φ. 12α, «περί ὀνάγρου»· φ. 12β, «περί ὄνοκενταύρου»· φ. 13β, «περί ταρανδου»· φ. 14α, «περί αἰγῶν»· φ. 15β, «περί ἀλώπεκος»· φ. 17β, «περί βοός»· φ. 19α, «περί ἐλάφου»· φ. 20β, «περί κυνός»· φ. 21β, «περί μιγαλῆς»· φ. 22α, «περί ἐχίνου»· φ. 22β, «περί κροκοδήλου»· φ. 25α, «περί ἰχνούμωνος»· φ. 26α, «περί ἱπποκάμπου»· φ. 26β, «περί λαγωῦ»· φ. 27α, «περί ἀράχνης»· φ. 28α, «περί φαλαγγίου»· φ. 28β, «περί ποντικῶν»· φ. 28β, «περί μύρμηκων»· φ. 30α, «περί χαμαιλέωντος»· φ. 31α, «περί σαύρας»· φ. 31α, «περί σαλαμάνδρας»· φ. 31β, «περί ὄχρεως»· φ. 33α, «περί σκώληκος»· φ. 33β, «περί κήτους θαλασσίου»· φ. 35β, «περί κεφάλου»· φ. 36α, «περί νήσας»· φ. 36β, «περί ναυκράτου»· φ. 37α, «περί σαργοῦ»· φ. 37β, [περί σκάρου]· φ. 39α, «περί λαύρακος»· φ. 39β, «περί δελφίνος»· φ. 40β, «περί γλαυκός»· φ. 41β, [περί κυνός ποταμίου]· φ. 42α, [περί λαγωῦ θαλασσίου]· φ. 44α, «περί πίνας»· φ. 44β, [περί ἐχίνου]· φ. 48α, [περί βασιλίσκου]· φ. 50α, [περί ὕδρωπος]· φ. 51α, [περί φοίνικος]· φ. 52β, [περί πελεκάνου]· φ. 55β, [περί ἰδρωπος]· φ. 56α, [περί χαραδριοῦ]· φ. 57α, [περί νυκτοκόρακος].

Τελ. ...νά κάμη τήν φωλέαν του, καί φάγη τοὺς ἀντιδίκους του καί κάμνει πουλία.

* 20. Κ.Ε.Μ.Ν.Ε. 0,207 × 0,140 ἔτ. 1723 σσ. 449-497.

Τίτλος: *Μερικὴ διάγνωσις ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων περὶ φύσεως καὶ ιδιωμάτων τινῶν ζώων, συναθροισθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν ἀρχιερεῦσι λογιωτάτου κυρίου δαμασκηνοῦ τοῦ στουδίτου.*

Γιὰ τὴ λεπτομερὴ περιγραφὴ τοῦ κειμένου, βλ. τόμ. Γ', «Συμπληρώσεις - Προσθήκες».

* 21. Β.Ρ.Α. 357 0,194 × 0,140 ΙΘ' αϊ. φφ. 45α-77β.

Τίτλος: *δαμασκηνοῦ ἀρχιερέως τοῦ στουδίτου, συνάθροισις ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, περὶ φύσεως ιδιωμάτων τινῶν ζώων. καὶ πρῶτον περὶ αετοῦ.*

Ἄρχ. Ὁ ἀετός εἶναι βασιλεὺς εἰς ὅλα τὰ πετώμενα. καὶ ποτέ εἰς ὅλην του τήν ζωὴν νερόν δέν πίνει, διότι πρέπει ἐπειδὴ εἶναι βασιλεὺς τῶν ὀρνέων πάντων, νά μὴν εἶναι δούλος εἰς ὅλα τὰ θελήματα τῆς σαρκός καθὼς εἶναι τὰ παρακάτω του πουλία...

Ἄκολουθοῦν: φ. 46β, «περὶ ἀλεκτρυόνος»· φ. 46β, «περὶ ἀηδόνας»· φ. 47α, «περὶ ἀρκουδάς»· φ. 48α, «περὶ αἰτναίου»· φ. 48α, «περὶ ἀράχνης»· φ. 48β, «περὶ ἀσπίδος»· φ. 49α, «περὶ αἰγός»· φ. 49β, «περὶ ἀλώπεκος»· φ. 50β, «περὶ βοός»· φ. 51α, «περὶ βατράχων»· φ. 51α, «περὶ γυπός»· φ. 51β, «περὶ γερανοῦ»· φ. 52α, «περὶ γλαύκου»· φ. 52β, «περὶ ἄλλων θαλασσίων»· φ. 52β, «περὶ δελφίνος»· φ. 53β, «περὶ δρακαίνης»· φ. 53β, «περὶ ἐλέφαντος»· φ. 55α, «περὶ ἐρωδιοῦ»· φ. 55β, «περὶ ἀχηνοῦ χερσαίου ἤγουν σκαντζοχοίρου»· φ. 56α, «περὶ ἀχηνοῦ θαλασσίου»· φ. 56β, «περὶ ἐχίδνης»· φ. 56β, «περὶ ἐλάφου»· φ. 57α, «περὶ ἰβέως»· φ. 57β, «περὶ ἰχνοῦμωνος»· φ. 58α, «περὶ κόρακος»· φ. 59α, «περὶ κύκνου»· φ. 59α, «περὶ κόκυγος»· φ. 59β, «περὶ κινάμωνου»· φ. 59β, «περὶ κυνός»· φ. 60α, «περὶ ἵπποκάμπου»· φ. 60α, «περὶ κροκοδείλου»· φ. 61α, «περὶ κήτους θαλασσίου»· φ. 62α, «περὶ κεφάλου»· φ. 62α, «περὶ κοτσίφου»· φ. 62β, «περὶ κερδαλῆς»· φ. 62β, «περὶ καρτήνου»· φ. 63α, «περὶ κάστωρος»· φ. 63α, «περὶ κυνός ποταμίου»· φ. 63β, «περὶ λέοντος»· φ. 64β, «περὶ λύκου»· φ. 65α, «περὶ μέλισσας»· φ. 66α, «περὶ μυγαλῆς»· φ. 66α, «περὶ μυός»· φ. 66β, «περὶ μυραίνης»· φ. 66β, «περὶ μελανουρίου»· φ. 66β, «περὶ μυός χερσαίου»· φ. 67α, «περὶ μυρμήγκων»· φ. 67α, «περὶ νήσσας»· φ. 67β, «περὶ μαντυχώρου»· φ. 68α, «περὶ μονοκέρου»· φ. 69α, «περὶ ναυκράτου»· φ. 69α, «περὶ ὀνάγρου»· φ. 69β, «περὶ ὄφεως»· φ. 70α, «περὶ ἄλλου ὄφεως»· φ. 70α, «περὶ ἄλλου ὄφεως»· φ. 70β, «περὶ ἄλλου ὄφεως»· φ. 70β, «περὶ σκόληκος»· φ. 70β, «περὶ πελαργοῦ»· φ. 71α, «περὶ πέρδικος»· φ. 71β, «περὶ πολυπόδος»· φ. 71β, «περὶ πίννας»· φ. 72α, «περὶ στρουθοῦ»· φ. 72β, «περὶ σαλαμάνδρας»· φ. 72β, «περὶ σαύρας»· φ. 73α, «περὶ σάργου»· φ. 73α, «περὶ σηπίας»· φ. 73β, «περὶ ταοῦ»· φ. 74α, «περὶ τρυγόνος»· φ. 74α, «περὶ τέττιγος»· φ. 74α, «περὶ τaráνδου»· φ. 74β, «περὶ τρώκτου»· φ. 74β, «περὶ τρυγονίου θαλασσίου»· φ. 74β, «περὶ τρίγλας»· φ. 74β, «περὶ ὑαίνης»· φ. 75α, «περὶ φάσσας»· φ. 75α, «περὶ φρήνας»· φ. 75β, «περὶ φαλαγγίου»· φ. 75β, «περὶ ἐτέρου»· φ. 75β, «περὶ φησαλοῦ»· φ. 76α, «περὶ χηνός»· φ. 76α, «περὶ χελιδόνος»· φ. 76β, «περὶ χαμαιλέοντος»· φ. 76β, «περὶ χελώνης θαλασσίας»· φ. 77α, «περὶ χερσυδόρου»· φ. 77α, «περὶ διψάδος»· φ. 77α, «περὶ ὄνοκενταύρου».

Τελ. ...ὅταν δέ τόν πιάσουν οἱ ἄνθρωποι, δέν θέλει νά ζῆ παντελῶς, διότι δέν τρώγει τίποτε φαγίν, εἰς τρόπον ὁποῦ ἔτζι ἀποθνήσκει καί κάλλιο ἔχει τόν θάνατόν του, παρά νά δουλωθῆ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

III. Παρέκτασις τῶν ιθ' ἑτηρίδων Μιχαήλ τοῦ Χρυσοκόκκου

* 1. Μ.Π.Τ. 317 0,210×0,155 ἔτ. 1574 φφ. 41β-68β (κολοβό).
Ἄρχ. *Αἰ μέν τῆς εὐρέσεως τῶν ἡμερῶν, καί ὠρῶν, καί τῶν λεπτῶν...*

Προτάσσεται, φ. 41β, προλογικό σημεῖωμα « Ὁ ἐν ἐπισκόποις ἐλάχιστος Δαμασκηνός τοῖς ἐνταυξομένοις χαίρειν».

Ἄρχ. *Ἐπειδή πρό ἡμῶν ὁ σοφώτατος Μιχαήλ ὁ χρυσοκόκκης πολλήν εἰς τήν τοῦ ἰουδαϊκοῦ ἑξαπτερύγου ἑρμηνείαν, φροντίδα κατεβάλετο...*

Στό τέλος τοῦ προλόγου ἡ χρονολογία: «ζπβ [= 1574] φευρ. ιε'»

Στά φφ. 142α-149α, «Ἐτει ζπβ' τοῦ ταπεινοῦ μητροπολίτου ναυπάκτου καί ἄρτης δαμασκηνοῦ, ἐξάπλωσις καί τεχνολογία, εἰς τό τοῦ ἑξαπτερύγου ὑπόδειγμα τοῦ χρυσοκόκκη».

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Μερική διάγνωσις ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων περί Φύσεως, καί ἰδιωμάτων τινῶν ζώων, συναθροισθεῖσα παρά τοῦ ἐν ἀρχιερεῦσι λογιωτάτου κυρίου Δαμασκηνοῦ τοῦ στουδίτου.* Βενετία 1643, σσ. 120 χ.ά. (L./BH. 17.I.332).

Ἄλλες ἐκδόσεις: 1666 (H.57), 1671 (L./BH. 17.11.494), 1682 (Λ.-X. Πρ. 271), 1687 (Λ.-X.294), 1695 (H.82), 1742 (Λ.-X. Πρ. 33), 1743 (L./BH. 18.1.306), 1744 (Λ.-X.Πρ. 44), 1753 (L. /BH. 18.1.495), 1760 (L./BH. 18.11.553). "Ὀλες στή Βενετία.

ΔΑΜΟΔΟΣ ΒΙΚΕΝΤΙΟΣ

(1679-1752)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Φυσιολογία (= Φυσική)

«Φυσιολογία αιτιολογική εις τήν κοινήν διάλεκτον ἀριστοτελική καί νεωτερική, ἐν ἣ περί τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστίν ὁ λόγος, συντεθεισα παρά τοῦ λογιωτάτου καί σοφωτάτου ἐν φιλοσοφία καί ἱερᾷ θεολογία καί ἐν ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου Βικεντίου Δαμοδοῦ ἐκ πατρίδος Κεφαλληνίας».

Διαιρεῖται σέ τρία μέρη:

— «Μέρος πρῶτον. Φυσιολογία γενική ἐν ἣ περί τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς καί τῶν αὐτοῦ ποιότητων»

— «Μέρος δεύτερον. Φυσιολογία μερική, περί τοῦ ἀψύχου σώματος»

— «Μέρος τρίτον τῆς Φυσικῆς, ἤτοι τῆς Φυσιολογίας. Φυσιολογία μερική, περί τοῦ ἐμψύχου σώματος»

* 1. E.B.E. 2311 0,260×0,195 ἔτ. 1738 φφ. 2 + σσ. 371+7 λ. +396.

Περιλαμβάνει τά μέρη Α' καί Β'.

Μέρος Α' (οἱ σσ. 371):

Τοῦ κειμένου προτάσσονται (σελ. 1-12) «Προλεγόμενα εις τήν φυσιολογίαν» (ὅπου: «τί εἶναι ἡ φυσιολογία καί τί δηλεῖ τῆς φύσεως τό ὄνομα», «τί εἶναι ἡ φύσις κατά τόν ἀριστοτέλην», «ποῖον τό ὑποκείμενον τῆς φυσιολογίας», «ὅτι ἡ φυσική εἶναι ἐπιστήμη ἀτελής», «τῆς φυσιολογίας μερισμός, καί διανομή εις τά μέρη αὐτῆς»).

Ἄρχ. Διά νά ἀρχίσωμεν τήν φυσικήν ταύτην ἐπιστήμην μέ τήν πρέπουσαν καί σαφεστάτην μέθοδον...

«Μέρος πρῶτον. Φυσιολογία γενική. Περί τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς» (σσ. 12-371).

Ἄρχ. Ἐπειδή ἡ γενική φυσιολογία ἔχει σκοπόν νά ἐξηγήσῃ τά προσόντα τῶν σώματι ἀπλῶς, διά τοῦτο διαιροῦμεν αὐτήν εις τόσα τμήματα, ὅσα εἶναι ἀρκετά νά φανερώσουν τήν φύσιν καί τά ιδιώματα τοῦ φυσικοῦ σώματος κοινῶς. εις ἕξ τμήματα λοιπόν διαιροῦμεν ἅπασαν τήν γενικήν φυσιολογίαν...

Ἐκολουθοῦν τὰ «ἕξ τμήματα» τῆς φυσιολογίας:

—σελ. 12: «Τμήμα πρῶτον. περί τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς θεωρουμένου. Κεφ. α^{οῦ}. Τί ἐστί τό φυσικόν σῶμα».

Ἄρχ. Ὁ φιλόσοφος λέγει εὐθύς ἐν τοῖς περί φυσικῆς ἀκροάσεως ὅτι δίδει ἀρχήν τῆς περί φύσεως ἐπιστήμης ἀπό τὰς πρώτας ἀρχάς, διότι ἡ ἀληθής καί φυσική μέθοδος ζητεῖ νά ἀρχίσωμεν ἀπό τὰ πλέον γνωστά...

Στή σελ. 20, «Κεφ. β^{οῦ}. Περί τῶν πρώτων τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχῶν».

—σελ. 21: «Τμήμα δεύτερον. περί τῶν πρώτων τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχῶν».

Ἄρχ. Φανερόν εἶναι ὅτι εἰς τόν κόσμον καθ' ἑκάστην γενῶνται σώματα, καί φθειρόνται...

Τά κεφάλαια: «α^{οῦ} Περί τῶν ἀρχῶν κοινῶς καί αἰτίων» (σελ. 21)· «β^{οῦ} Περί τῶν πρώτων τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχῶν κατά τό ἀριστοτελικόν, ἤτοι περιπατητικόν σύστημα» (σελ. 27)· «γ^{οῦ} Περί τῶν περιπατητικῶν ἀρχῶν κατ' ἰδίαν καί πρώτον περί τῆς ὕλης, καί στερησεως» (σελ. 31)· «δ^{οῦ} Περί τῆς τρίτης ἀρχῆς τῶν περιπατητικῶν τουτέστι περί τῆς φυσικῆς μορφῆς καί εἶδους τοῦ σώματος» (σελ. 40)· «ε^{οῦ} Περί τῆς ἐνώσεως τῆς ὕλης καί μορφῆς, ἤτοι περί τοῦ ὄλου συνθέτου» (σελ. 49)· «στ^{οῦ} Περί τῶν πρώτων τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχῶν κατά τό ἐπικουρείον, ἤτοι δημοκριτικόν σύστημα ἀνανεούμενον, καί διορθούμενον παρά πέτρου τοῦ γασένδου» (σελ. 51)· «ζ^{οῦ} Περί τοῦ κενοῦ» (σελ. 58)· «η^{οῦ} Περί τῶν πρώτων τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχῶν κατά τό καρτεσιανόν σύστημα» (σελ. 66)· «θ^{οῦ} Δικαιώματα τῶν περιπατητικῶν, κατά τῶν γασενδιστῶν, καί καρτεσιανῶν, καί λύσις ἐκείνων» (σελ. 70)· «ι^{οῦ} Περί τῶν πρώτων τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχῶν κατά τό σύστημα τινῶν νεωτέρων περιπατητικῶν, καί χυμικῶν» (σελ. 73).

—σελ. 79: «Τμήμα τρίτον. Περί γενέσεως καί φθορᾶς, καί τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς φυσικῆς μεταβολῆς».

Ἄρχ. Ἐπειδή εἰς τό ἐπερασμένον τμήμα ἐφανερῶσαμεν τὰς πρώτας τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχάς...

Τά κεφάλαια: «α^{οῦ}. Περί τῆς μεταβολῆς κοινῶς καί ποσαχῶς γίνεται» (σελ. 80)· «β^{οῦ}. Τί ἐστίν ἡ γένεσις, καί ἡ φθορά, καί πῶς διαφέρουσιν ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως» (σελ. 84)· «γ^{οῦ}. Περί τοῦ ὄρου καί τοῦ ὑποκειμένου τῆς γενέσεως καί φθορᾶς» (σελ. 88)· «δ^{οῦ}. Περί ἀλλοιώσεως, αὐξήσεως καί φθῆσεως, πῶς διαφέρουσι μεταξύ αὐτῶν καί ἐκ τῆς γενέσεως καί

φθορᾶς» (σελ. 96)· «ε^{ov}. Περί τοῦ ποιεῖν, καί πάσχειν καί περὶ τῶν κοινῶν αἰτίων τῆς γενέσεως καί φθορᾶς» (σελ. 99).

—σελ. 104: «Τμῆμα τέταρτον. Περί τῶν δευτέρων ἀρχῶν τοῦ μικτοῦ σώματος, ἧτοι περὶ τῶν στοιχείων».

Ἄρχ. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν πρώτων τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀρχῶν, ἀκολουθεῖ νὰ φανερώσωμεν τὰς β^{as} ἀρχάς...

Τὰ κεφάλαια: «α^{ov} Τί ἐστὶ τό στοιχεῖον, ποσαπλοῦν ἐστί, καί πῶς ὑπάρχει ἐν τῷ μικτῷ» (σελ. 104)· «β^{ov} Περί τοῦ πῶς διανέμονται αἱ πρώται ποιότητες ἐκάστῳ τῶν στοιχείων, καί περὶ τῆς ἐπ' ἄλληλα αὐτῶν μεταβολῆς» (σελ. 112)· «γ^{ov} Πότερον τὰ στοιχεῖα βάρεια εἰσὶν ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ» (σελ. 117)· «δ^{ov} Περί τῆς μείξεως τῶν στοιχείων» (σελ. 121)· «ε^{ov} Περί τῶν στοιχείων κατ' ἰδίαν, καί α^{ov} Περί τοῦ πυρός» (σελ. 124)· «στ^{ov} Περί τοῦ ἀέρος» (σελ. 138)· «ζ^{ov} Περί ὕδατος καί γῆς» (σελ. 149)· «η^{ov} Περί τῶν χυμικῶν στοιχείων» (σελ. 152).

—σελ. 156: «Τμῆμα ε^{ov}. Περί τῶν πρώτων καί ἀρχικῶν τοῦ σώματος ποιοτήτων ποσαχῶς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ προερχόμεναι».

Ἄρχ. Κατὰ τῶν περιπατητικῶν τὴν διδασκαλίαν, τό θερμόν, τό ὑγρόν, τό ψυχρόν, καί τό ξηρόν λέγονται πρώται ποιότητες...

Τὰ κεφάλαια: «α^{ov} Περί τοῦ ἀπείρου (σελ. 157)· «β^{ov} Περί μεγέθους, καί περὶ τοῦ πῶς ἐστὶ διαιρετόν τό συνεχές σῶμα» (σελ. 162)· «γ^{ov} Περί σχήματος καί θέσεως» (σελ. 176)· «δ^{ov} Περί κινήσεως ἀπλῶς, καί πῶς διαιρεῖται τό ποιεῖν, καί πάσχειν» (σελ. 177)· «ε^{ov} Περί τῶν διαφορῶν τῆς κινήσεως εἰδῶν, περὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὄρου, καί ἐναντιώσεως αὐτῆς» (σελ. 180)· «στ^{ov} Περί τῶν ἄλλων Ἰδιωμάτων ἧτοι παθῶν τῆς κινήσεως» (σελ. 186)· «ζ^{ov} Περί τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, ἧτοι φθορᾶς, καί τῶν εἰδῶν αὐτῆς» (σελ. 193)· «η^{ov} Περί τῆς ἡρεμίας, ἧτοι μονῆς» (σελ. 199)· «θ^{ov} Περί τῶν κυριωτέρων παθῶν, ἧτοι ἰδιωμάτων τῆς κινήσεως, δηλ. τῆς φθορᾶς» (σελ. 202)· «ι^{ov} Περί τῶν ὀργάνων τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, καί τῶν ἀρχῶν τῆς μηχανικῆς» (σελ. 209)· «ια^{ov} Περί χρόνου» (σελ. 215)· «ιβ^{ov} Περί Τόπου» (σελ. 231)· «ιγ^{ov} Περί τῆς ποιητικῆς καί φυλακτικῆς αἰτίας τῆς κινήσεως, καί φθορᾶς» (σελ. 243)· «ιδ^{ov} Περί τῆς αἰτίας τῆς ἀνακαμπτομένης κινήσεως, καί περὶ ἐλατηρίου» (σελ. 254)· «ιε^{ov} Περί τῶν κανόνων, ἧτοι φυσικῶν νόμων τῆς κινήσεως» (σελ. 259)· «ιστ^{ov} Περί τῆς κινήσεως τῶν βαρέων καί κούφων σωμάτων, ὅπου περὶ βάρους καί κουφότητος» (σελ. 263).

—σελ. 279: «Τμῆμα ἕκτον: Περί τῶν δευτέρων τοῦ φυσικοῦ σώματος ποιοτήτων».

Ἄρχ. Τό ἕκτον τοῦτο τμήμα ἐστί τό ἔσχατον, καί τελευταῖον τῆς γενικῆς φυσιολογίας, ἀλλ' ἔστι καί τό κυριώτερον...

Τά κεφάλαια: «α^{ov} Περί τῶν ποιότητων κοινῶς, ἤγουν τί ἐστίν ἡ ποιότης, πῶς διαιρεῖται τοῦ σώματος καί ποία ἐστί τῶν ποιότητων ἡ γένεσις, καί ἀρχή» (σελ. 280)· «β^{ov} Περί τῆς διαιρέσεως τῶν ποιότητων, εἰς ποιητικές, καί παθητικές, καί περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν» (σελ. 290)· «γ^{ov} Περί τῆς ἐπιτάσεως, καί ἀνέσεως τῶν ποιότητων» (σελ. 295)· «δ^{ov} Περί τῶν ἐργασιῶν τῶν δύο στοιχειωδῶν ποιότητων, θερμοῦ καί ψυχροῦ» (σελ. 299)· «ε^{ov} Περί τῶν ἀπτῶν ποιότητων καί πρῶτον περὶ θερμοῦ καί ψυχροῦ» (σελ. 305)· «στ^{ov} Περί ὑγροῦ καί ροόδους» (σελ. 317)· «ζ^{ov} Περί σκληροῦ, ἤτοι στερεοῦ, ξηροῦ καί μαλακοῦ» (σελ. 321)· «η^{ov} Περί μανοῦ, καί πυκνοῦ» (σελ. 326)· «θ^{ov} Περί τῶν λοιπῶν ἀπτῶν ποιότητων, περὶ ὧν φησὶν ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν μετεωρολογικῶν» (σελ. 327)· «ι^{ov} Περί τῶν ὄρατῶν ποιότητων, καί πρῶτον περὶ φωτός» (σελ. 334)· «ια^{ov} Περί τῶν ἰδιωμάτων τοῦ φωτός, δηλαδή περὶ τῆς ἐπαναστροφῆς, ἤτοι ἐπανακάμψεως αὐτοῦ, καί ἀντανακλάσεως» (σελ. 344)· «ιβ^{ov} Περί χρωμάτων» (σελ. 347)· «ιγ^{ov} Περί τῶν ἀκουστῶν ποιότητων, δηλαδή περὶ τῶν ἤχων, ἤτοι περὶ τῶν ψόφων» (σελ. 356)· «ιδ^{ov} Περί τῶν γευστῶν ποιότητων, δηλαδή περὶ τῶν χυμῶν, ἤτοι χυλῶν» (σελ. 363)· «ιε^{ov} Περί τῶν ὀσμῶν, ἤτοι τῶν ὀσφραντῶν ποιότητων» (σελ. 366)· «ιστ^{ov} καί τελευταῖον. Περί τῶν λεγομένων ἀγνώστων, καί ἀδήλων ποιότητων» (σελ. 369).

Τελ. ...ἐτελειώσαμεν τό πρῶτον μέρος τῆς ἡμῶν φυσιολογίας, τό ὁποῖον ὀνομάσαμεν φυσιολογίαν γενικῆν. Τέλος τῆς γενικῆς φυσιολογίας. ἀπλη' μαῖον β'.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ πρώτου αὐτοῦ μέρους, φφ. 1β-2β, «Πίναξ τοῦ πρώτου μέρους τῆς φυσικῆς ὅπερ διαιρεῖται εἰς τμήματα ἕξ», ἐνῶ στό φ. 1α, τό κτητορικό: «Καί τόδε σύν τοῖς ἄλλοις Νικολάου Κ. Νέγρη».

Μέρος Β' (οἱ σσ. 396): *Φυσιολογία αἰτιολογική εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον ἀριστοτελική, σχολαστική, καί νεωτερική, ἐν ἣ περὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστίν ὁ λόγος, συντεθεῖσα παρά τοῦ λογιωτάτου, καί σοφωτάτου ἐν φιλοσοφία, καί ἱερᾷ θεολογία, καί ἐν ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου βικεντίου δαμοδοῦ, εὐπάτριδος κεφαληνίου, μέρος δεύτερον τῆς φυσιολογίας. φυσιολογία μερική. περὶ τοῦ ἀψύχου σώματος.*

Ἄρχ. Κατά τὴν δοθεῖσαν παρ' ἡμῶν τῆς φυσιολογίας διαίρεσιν, εἰς τρία μέρη θεοῦ συνεργεῖα ἐτελέσαμεν τό πρῶτον μέρος τὴν

γενικὴν δηλαδὴ φυσικὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐθεωρήσαμεν τὴν φύσιν, τὰς ἀρχὰς καὶ ἰδιώματα τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς...

—σελ. 2: «Τμήμα πρῶτον. Περί τῆς φύσεως τοῦ κόσμου παντός καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτοῦ. κεφ. α^{ov} Τί ἐστὶ τό πᾶν, ἦτοι ὁ κόσμος, ποῖα τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ ἰδιώματα».

Ἄρχ. Παρά τῶν πυθαγορείων ὁ κόσμος ὀρίζεται ἢ τῶν ὄλων περιοχῇ...

Τά υπόλοιπα κεφάλαια: «β^{ov} Περί τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως καὶ διαμονῆς» (σελ. 8)· «γ^{ov} Κατὰ ποῖον τρόπον ἐκτίσθη ὁ κόσμος, ἦγουν περὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἕξ ἡμερῶν» (σελ. 12).

—σελ. 20: «Τμήμα δεύτερον. Περί τῶν ἀρχῶν τῆς γεωμετρίας καὶ κοσμογραφίας. Κεφ. α^{ov}. Περί τῶν γραμμῶν καὶ γωνιῶν».

Ἄρχ. Ἡ κοσμογραφία δέν εἶναι ἄλλο πάρεξ ἢ καταγραφή τῆς οὐρανοῦ, καὶ ἐπιγείου σφαίρας, ὅθεν περιέχει τὴν οὐρανομετρίαν, γεωγραφίαν, καὶ ὕδρογραφίαν...

Τά υπόλοιπα κεφάλαια: «β^{ov} Περί τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων» (σελ. 22)· «γ^{ov} Περί τῶν διαφόρων γεωμετρικῶν μέτρων» (σελ. 27)· «δ^{ov} Περί τῆς σφαίρας τοῦ παντός τῆς λεγομένης κρικωτῆς» (σελ. 27)· «ε^{ov} Περί τῶν κύκλων τῆς σφαίρας κατ' ἰδίαν» (σελ. 36)· «στ^{ov} Περί τῶν ζωνῶν, ὅπου ἐννοοῦνται εἰς τόν οὐρανόν, καὶ εἰς τὴν γῆν» (σελ. 52)· «ζ^{ov} Περί τῶν περιοίκων, ἀντοίκων, καὶ ἀντιπόδων» (σελ. 60)· «η^{ov} Περί τοῦ κλίματος τῆς γῆς» (σελ. 60).

—σελ. 65: «Τμήμα γ^{ov}. Περί τῶν κυριωτέρων τοῦ κόσμου, ἦτοι τοῦ παντός συστημάτων».

Ἄρχ. Σύστημα τοῦ παντός δέν σημαίνει ἄλλο, πάρεξ τὴν διάταξιν, τὴν θέσιν καὶ τόν τόπον τῶν στοιχείων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν ἀστέρων, ὅπου εἶναι τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ κόσμου...

Τά κεφάλαια: «α^{ov} Περί τοῦ συστήματος τοῦ παντός κατὰ τόν Πτολεμαῖον, καὶ τόν Ἄριστοτέλην» (σελ. 65)· «β^{ov} Περί τοῦ συστήματος τοῦ παντός κατὰ τόν Κοπέρνικον» (σελ. 75)· «γ^{ov} Περί τοῦ συστήματος τοῦ παντός κατὰ τόν Τύχωνα» (σελ. 89)· «δ^{ov} Ἄπορία καὶ λύσεις, τὰς ὁποίας ἀμοιβαίως ποιοῦσιν οἱ πτολεμαϊκοί, τυχονικοί καὶ κοπερνικοί» (σελ. 92)· «ε^{ov} Ἀνάκρισις τῶν προεκτεθέντων τοῦ παντός συστημάτων» (σελ. 104).

—σελ. 129: «Τμήμα τέταρτον. Περί οὐρανοῦ, καὶ τῶν ἀστέρων αὐτοῦ».

Ἄρχ. Μετά τὴν ἐξήγησιν τῶν κυριωτέρων τοῦ παντός συστημάτων, ἀκολουθεῖ νὰ θεωρήσωμεν τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ κόσμου...

Τά κεφάλαια: «α^{ov} Περί τῆς φύσεως καὶ τῶν ιδιωμάτων τοῦ οὐρανοῦ» (σελ. 130)· «β^{ov} Περί τῶν ἀστέρων κοινῶς, καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν» (σελ. 139)· «γ^{ov} Περί τοῦ μεγέθους, καὶ ἀποστάσεως τῶν ἀστέρων ἐκ τῆς γῆς» (σελ. 147)· «δ^{ov} Περί τῶν πλανητῶν κοινῶς θεωρουμένων» (σελ. 153)· «ε^{ov} Περί τῆς σελήνης» (σελ. 158)· «στ^{ov} Περί τοῦ ἡλίου» (σελ. 172)· «ζ^{ov} Περί τοῦ ἔρμου, τῆς ἀφροδίτης, τοῦ ἄρεως, τοῦ διός καὶ τοῦ κρόνου» (σελ. 177)· «η^{ov} Περί τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κατ' ἰδίαν» (σελ. 184)· «θ^{ov} Περί τῶν ἐπιρρόων τῶν ἀστέρων εἰς τὴν γῆν· ὅπου περὶ τῆς μαντευομένης ἀστρολογίας» (σελ. 198)· «ι^{ov} Περί τοῦ γαλαξίου, καὶ τῶν κομητῶν» (σελ. 221)· «ια^{ov} Κατάλογος τῶν κομητῶν παρατηρηθέντων εἰς τὸν οὐρανόν ἐκ τοῦ κατακλεισμοῦ ἕως τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἕως εἰς τοὺς 1682» (σελ. 236).

Στῆ σελ. 243, «Προσθήκη περὶ τοῦ καλενδαρίου τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου περὶ τῶν κύκλων ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ τοῦ θεμελίου αὐτῆς καὶ ἄλλων τοῦ χρόνου ιδιωμάτων».

—σελ. 313: «Τμῆμα πέμπτον. Περί τῆς στοιχειώδους χώρας. Καὶ περὶ τῶν μετεώρων».

Ἄρχ. Μετὰ τὴν θεωρίαν τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὡς εὐγενεστέρων διαβαίνει ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς στοιχειώδους χώρας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ γενομένων ἀποτελεσμάτων. χώραν στοιχειώδη καλοῦμεν ὅλον τὸν στοιχειακὸν κόσμον, πλὴν τοῦ οὐρανοῦ...

Τά κεφάλαια: «α^{ov} Περί τῶν μετεώρων κοινῶς» (σελ. 313)· «β^{ov} Περί τῶν ἀνέμων, ἧτοι τῶν πνευμάτων» (σελ. 314)· «γ^{ov} Περί τῶν νεφῶν, ὑετοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ὑγρῶν μετεώρων» (σελ. 324)· «δ^{ov} Περί βροντῆς, ἀστραπῆς, κεραυνοῦ, καὶ τῶν ἄλλων πυροειδῶν μετεώρων» (σελ. 335)· «ε^{ov} Περί τῶν ἐμφαντικῶν μετεώρων, ἧτοι περὶ τῶν φασμάτων» (σελ. 335).

—σελ. 352: «Τμῆμα ἕκτον. Περί τῆς ὑδρογητοῦ σφαίρας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φαινομένων».

Ἄρχ. Μέχρι τοῦδε ἐθεωρήσαμεν τὰ οὐράνια σώματα, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι φαινόμενα, ἀκολουθεῖ νῦν νά θεωρήσωμεν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κυριώτερα ἔργα...

Τά κεφάλαια: «α^{ov} Περί τοῦ σχήματος τῆς ὑδρογητοῦ σφαίρας» (σελ. 352)· «β^{ov} Περί τοῦ μεγέθους τῆς γῆς καὶ τοῦ σταδιασμοῦ, ἧτοι τῆς ἀναμετρήσεως αὐτῆς» (σελ. 355)· «γ^{ov} Περί τοῦ μήκους καὶ πλάτους τῆς γῆς, ἧτοι ὑψώματος τοῦ πόλου» (σελ. 358)· «δ^{ov} Περί τοῦ πῶς γίνονται οἱ

Γεωγραφικοί πίνακες, και πῶς τίθεται ἐν αὐτοῖς ἐκάστη πόλις» (σελ. 363)· «ε^{ov} Περί τῆς διαιρέσεως τῆς ὑδρογῆτου σφαίρας καί τὰ μέρη αὐτῆς» (σελ. 366). [ἔδω περὶ Εὐρώπης, Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς, Ἀρκτικῆς καί Ἀνταρκτικῆς μὴ ἐγνωσμένης γῆς]· «στ^{ov} Κατάλογος μήκους καί πλάτους τινῶν ἐπισήμων πόλεων, νήσων καί ἐπαρχιῶν» (σελ. 379)· «ζ^{ov} Περί τῶν φαινομένων ἐν τῇ θαλάσσει καί πρῶτον περὶ τῆς κινήσεως αὐτῆς» (σελ. 394).

Τελ. ...ζητοῦσι οἱ φιλόσοφοι ποῖα ἐστὶ τὰ αἷτια τοῦ βρασμοῦ τῆς θαλάσσης... (κολοβό).

* 2. Σ.Α.Τ.Α. 13 0,310×0,210 ἔτ. 1738 σσ. 174.

Τίτλος: *Φυσιολογία αἰτιολογική εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον, ἀριστοτελική, σχολαστική καὶ νεωτερική, ἐν ἣ περὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστὶν ὁ λόγος, συνθεθεῖσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ ἱερᾷ θεολογίᾳ ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου βικεντίου δαμοδοῦ εὐπατριδος κεφαληνίου ἐν ἔτει ΑΨΛΗ' κατὰ μῆνα ἰανουάριον. τόμος πρῶτος περιέχων τὸ πρῶτον μέρος τῆς φυσιολογίας, περὶ τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς, καὶ τῶν αὐτοῦ ποιότητων.*

Περιλαμβάνει τὸ «Προοίμιον» (σελ. 3-4), τὰ «Προλεγόμενα εἰς τὴν φυσιολογίαν» (σελ. 5-13) καὶ τὰ πρῶτα πέντε 'τμήματα' τοῦ Α' μέρους (βλ. I, 1).

'Αρχ. Ἀναγκαῖον δὲν εἶναι καθὼς συνηθοῦσιν ὅσοι γράφουσι βιβλία νά ἐπαινέσω αὐτούς εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ζητημάτων τούτων τῆς φυσιολογίας περὶ τῆς ὁποίας ἀπεφάσισα νά ὀμιλήσω, διατὶ μόνον τὸ αὐτῆς ὄνομα εἶναι ἀρκετὸν νά κινήσῃ εἰς ὅλους τὴν περιέργειαν, καὶ τῆς σπουδῆς τὴν ἐπιθυμίαν...

* 3. Σ.Μ.Α. 15 0,212×0,152 ἔτ. 1738 φφ. 2 γ.ἀ. + σσ. 428.

Τὸ Β' μέρος τῆς Φυσιολογίας (πρβλ. I, 1, Β'), σσ. 1-421.

Στόν τίτλο, φ. 2β, ἡ χρονολογία: «αψλη^o κατὰ μῆνα ὀκτώβριον».

Ἐπιπλέον στό τέλος, σσ. 425-428, ἓνα κεφάλαιο (κολοβό), μέ τόν τίτλο: «Περί μετάλλων, καὶ δυνάμεως τῶν λίθων. Διὰ τὸ μέταλλον ὑδράργυρον, καὶ θειάφι».

'Αρχ. Εἰς τὸ ἄνω βιβλίον εἶπομεν ἐν συντομίᾳ περὶ μετεώρων ἅτινα οἱ φυσιολόγοι μετὰ σώματα καλοῦσι, καὶ ἀτελῆ τῆς πρώτης συνθέσεως...

Μέ σχήματα ἐντός κειμένου.

* 4. Μ.Μπ(α). 228 0,220 × 0,160 ἔτ. 1738 φφ. 54α-57β (κολ.).
 Τίτλος: *Περί τῆς γεωμετρίας, καί κοσμογραφίας ἐπιτομή συντεθεισα παρά τοῦ λογιωτάτου, καί σοφωτάτου ἐν φιλοσοφία, καί ἐν ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου, βικεντίου δαμοδοῦ εὐπατρίδος κεφαλῆνου ἐν ἔτει ἀψηλῷ^ω κατὰ μῆνα ὀκτώβριον.*

Ἄρχ. *Ἡ κοσμογραφία δέν εἶναι ἄλλο, πάρεξ ἡ καταγραφὴ τῆς οὐρανίου, καί ἐπιπέδου σφαίρας, ὅθεν περιέχει τήν οὐρανομετρίαν, γεωγραφίαν, καί ὑδρογραφίαν...*

Τά κεφάλαια: φ. 54α, «Κεφ. α^{ov}. Περί τῶν γραμμῶν καί γωνιῶν»· φ. 55α, «Κεφ. β^{ov}. Περί τῶν Γεωμετρικῶν σχημάτων»· φ. 56α, «Κεφ. γ^{ov}. Περί τῶν ἰδιωμάτων τοῦ φωτός, δηλ. περί τῆς ἐπαναστροφῆς, ἧτου ἐπανακάμψεως αὐτοῦ, καί ἀντανακλάσεως».

Τελ. *...καί οὕτως ἀναχωρεῖ ἀπό τήν κάθετον γραμμὴν τό φῶς...*

Σημ. Στόν κώδικα αὐτόν (προφανῶς μαθηματάριο), περιλαμβάνονται τό α' καί β' κεφάλαιο ἀπό τό Β' μέρος καί τό ια' κεφάλαιο ἀπό τό Α' μέρος τῆς Φυσιολογίας τοῦ Βικεντίου Δαμοδοῦ, πρβλ. I, 1.

* 5. Α.Κ. 53 0,200 × 0,150 ἔτ. 1738 φφ. 269β-445β.
 Τίτλος (γενικός): *φυσιολογία αἰτιολογική εἰς τήν κοινήν διάλεκτον ἀριστοτελική, σχολαστική, καί νεωτερική, ἐν ἣ περί τῶν φυσικῶν νοημάτων ἐστίν ὁ λόγος, συντεθεισα παρά τοῦ λογιωτάτου, καί σοφωτάτου ἐν φιλοσοφία καί ἱερᾷ θεολογία, καί ἐν ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου, βικεντίου δαμοδοῦ εὐπάτριδος κεφαλῆνίας, ἀψηλῆ' κατὰ μῆναν ὀκτώβριον.*

Τίτλος (εἰδικός), φ. 270α: *Μέρος δεύτερον τῆς φυσιολογίας. φυσιολογία μερική περί τοῦ ἀψύχου σώματος.*

Ἄρχ. *Κατά τήν δοθεισαν παρ' ἡμῶν τῆς φυσιολογίας διαίρεσιν...*

Περιλαμβάνει (πρβλ. I, 1, Μέρος Β'): Τά τρία κεφάλαια τοῦ πρώτου τμήματος, φφ. 270β, 273α καί 276α· τά ὀκτώ κεφάλαια τοῦ δευτέρου τμήματος, φφ. 282β, 285α, 288β, 289α, 296β, 310α, 314β καί 316β· τόν πρόλογο καί τά πέντε κεφάλαια τοῦ τρίτου τμήματος, φφ. 320β, 321α, 328β, 342β, 345α καί 357β· ἐνῶ ἀπό τό τέταρτο τμήμα, τά πρώτα ἔξι κεφάλαια, φφ. 388α, 397β, 406α, 411α, 415β καί 427β. Στή συνέχεια, ἀπό ἄλλο χέρι, ἄλλα κεφάλαια ἀπό τή Φυσιολογία τοῦ Βικέντιου Δαμοδοῦ: —φ. 428α, «Τμήμα δ^{ov}. Περί τῶν φαινομένων εἰς τόν ἀέρα, εἰς τήν γῆν καί εἰς τήν θάλασσαν. Κεφ. α^{ov}. Περί τῶν μετεώρων».

Ἄρχ. *Τά μετέωρα εἶναι ἐκεῖνα ὅπου φαίνονται εἰς τόν ἀέρα...*

Ἐκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: «Περὶ τῶν ἐν τῇ γῆ φαινομένων» (φ. 429α) καὶ «Περὶ τῶν ἐν τῇ θαλάσσει φαινομένων» (φ. 430α).

—φ. 431α, «Τμῆμα ε^{ov}. Περὶ τῆς ὑδρογείου σφαίρας, καὶ διαιρέσεως αὐτῆς».

Ἄρχ. Σφαῖρα ὑδρόγειος εἶναι ἡ γῆ μέ τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ὁποῖαν κατοικοῦμεν...

Μετὰ τὸ φ. 431β μικρὸ χάσμα καὶ ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια (δ'-η'): «Περὶ τῶν πρώτων ποιότητων τοῦ σώματος» (φ. 432α)· «Περὶ τόπου» (φ. 432β)· «Περὶ τῶν ἄλλων ποιότητων ὅπου ὑπόκεινται εἰς τὴν αἴσθησιν τῆς ἀφῆς» (φ. 433α)· «Περὶ τῶν ποιότητων ὅπου ὑπόκεινται εἰς τὴν αἴσθησιν τῆς ὀράσεως» (φ. 433β) καὶ «Περὶ τῶν ποιότητων ὅπου ὑπόκεινται εἰς τὴν αἴσθησιν τῆς ἀκοῆς καὶ γεύσεως».

—φ. 435α, «Τμῆμα ζ^{ov}. Περὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἀρχῶν τοῦ φυσικοῦ σώματος».

Ἄρχ. Ἔως τώρα ἐξηγήσαμεν τὰς ἐσωτερικὰς ἀρχὰς καὶ τὰς διαφόρους ποιότητας τοῦ φυσικοῦ σώματος...

Τὸ κείμενο διακόπτεται στὸ φ. 435β.

Τελ. ...εἶναι ἐκείνη ὅπου μόνη δὲν ἔχει δύναμιν, νὰ ἐνεργήσῃ...

Στὰ φφ. 436α-445β, σημειώσεις ἀπὸ κεφάλαια τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου μέρους τῆς Φυσιολογίας.

Σημ. Πρὶν ἀπὸ τὸ κείμενο, φφ. 265α-268β (στά φφ. 1α-264α, ἡ «Λογικὴ» τοῦ ἰδίου), τμῆμα, ἀκέφαλο, ἀπὸ τὸ πρῶτο μέρος τῆς Φυσιολογίας.

Ἄρχ. ...τῆς γῆς ὁ περὶ τὸ μέσον, ἄλλος δὲ ὁ τοῦ κύκλου...

Τελ. ...τὰ δύο ταῦτα ἀποτελέσματα βεβαίως φανερόνουνσι τοῦ ἀέρος τὸ βᾶρος καὶ ἐκ τοῦ βάρους του τὴν ἀνάβασιν τῶν ὑγρῶν.

6. Π.Θ. 52 0,300 × 0,270 ἔτ. 1739 σσ. 181-667.

Περιλαμβάνει καὶ τὰ τρία μέρη τῆς Φυσιολογίας (Α': σσ. 180-314, Β': 315-450 καὶ Γ': 451-667).

Παραβάλλοντα μὲ τὴν ἀναλυτικὴ περιγραφή, πού κάνει ἡ συνάδελφος Βασιλικὴ Μπόμπου-Σταμάτη (*Ὁ Βικέντιος Δαμοδός. Βιογραφία-Ἐργογραφία 1700-1752*. Ἀθήνα 1982, σελ. 231-273), διαπιστώνουμε ὅτι ἀπὸ τὸ «Μέρος πρώτον» λείπουν τὰ κεφάλαια ιε' καὶ ιστ' (βλ. I, 1).

Στὸ τέλος τοῦ κειμένου: «Τέλος τῆς γενικῆς φυσιολογίας παρὰ βι-κεντίου δαμοδοῦ ἡμετέρου διδασκάλου κατὰ τὸ ἔτος 1738 ὀκτωβρίου 3».

* 7. Ε.Β.Ε. 2342 0,200×0,140 έτ. 1754 σσ. 2 χ.ά. + 362.
 Τίτλος (σ. 1 χ.ά.): *Φυσιολογία αιτιολογική εις τήν κοινήν διάλεκτον ἀριστοτελική, καί νεωτερική, ἐν ἣ περι τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστίν ὁ λόγος, συντεθεῖσα παρά τοῦ λογιωτάτου ἐν φιλοσοφίᾳ καί ἱερᾷ θεολογίᾳ ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου βικεντίου Δαμοδοῦ εὐπάτριδος Κεφαλληνίου. ἀψνδ' κατά μῆνα ὀκτώβριον. Τόμος πρῶτος περιέχων τό α^{ον} μέρος τῆς φυσιολογίας, περί τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς, καί τῶν αὐτοῦ ποιότητων.*

Στή σελ. 1: «Φυσιολογία αιτιολογική κατά τήν κοινήν διάλεκτον, ἐν ἣ περι τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστίν ὁ λόγος. Προοίμιον.

Ἄρχ. Ἄναγκαῖον δέν εἶναι καθῶς συνηθοῦσιν ὅσοι γράφουσι βιβλία...

Ἄκολουθοῦν τά «Προλεγόμενα εις τήν φιλοσοφίαν» (σελ. 2-14) καί τό «Μέρος πρῶτον. Φυσιολογία γενική. περί τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς» (σελ. 14-362). Κείμενο παρεμφερές μέ τό Α' μέρος τοῦ I, 1.

8. Μ.Σ. 242 (1510) 8^ο έτ. 1755.

Τό Β' μέρος τῆς Φυσιολογίας, «περί τοῦ ἀψύχου σώματος».

Ἡ χρονολογία, σύμφωνα μέ τόν καταλογογράφο, στή σελίδα τίτλου. Ὁ κώδικας ἔχει καταστραφεῖ.

* 9. Ι.Μ.Σ. 67 0,170×0,120 έτ. 1770 φφ. 445.

Τά φφ. 1β, 192αβ, 193β, 445β, λευκά.

Τίτλος: *Φυσιολογία αιτιολογική εις τήν κοινήν διάλεκτον ἀριστοτελική, σχολαστική, καί νεωτερική, ἐν ἣ περι τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστίν ὁ λόγος. συντεθεῖσα παρά τοῦ λογιωτάτου καί σοφωτάτου ἐν φιλοσοφίᾳ καί ἱερᾷ θεολογίᾳ ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου Βικεντίου Δαμοδοῦ εὐ πατρίδος Κεφαλληνίας ἀψηλ' κατά Μῆνα Ἰανουάριον. Τόμος πρῶτος περιέχων τό α^{ον} Μέρος τῆς Φυσιολογίας περί τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπλῶς καί τῶν αὐτοῦ ποιότητων. 1770 Αὐγούστου 31.*

Περιλαμβάνονται, τό «Προοίμιον» (φ. 2α), τά «Προλεγόμενα εις τήν φυσιολογίαν» (φφ. 2β-8β) καί ὅλα τά κεφάλαια τῶν ἑξι 'τμημάτων' τοῦ Α' μέρους (βλ. I, 1).

Ἄκολουθεῖ, φ. 193α: «Φυσιολογία αιτιολογική... κατά μῆνα ὀκτώβριον. Τόμος Δεύτερος περιέχων τό β^{ον} Μέρος τῆς φυσιολογίας περί τοῦ φυσικοῦ ἀψύχου σώματος καί τῶν ιδιωμάτων αὐτοῦ». Στό φ. 194α, ὑπότιτλος: «Μέρος δεύτερον τῆς φυσιολογίας. Φυσιολογία μερική. Περί τοῦ ἀψύχου σώματος» (μέ δική του φυλλαρίθμηση).

Περιλαμβάνονται όλα τὰ κεφάλαια τοῦ Β΄ μέρους καὶ ἐπιπλέον: «κεφ. η^{οῦ}. Περί τῆς ἀλμυρότητος τῆς θαλάσσης, καὶ τινων ἄλλων ποιοτήτων ἐν τοῖς ὕδασι φαινομένων» (φ. 425β)· «κεφ. θ^{οῦ}. Περί τῶν φαινομένων ἐν τῇ γῆ, καὶ πρῶτον περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πηγῶν, καὶ τῶν ποταμῶν, καὶ διαφόρων ἰδιωμάτων αὐτῶν» (φ. 427β)· «κεφ. ι^{οῦ}. Περί τοῦ ὑπογείου πυρός» (φ. 430β)· «κεφ. ια^{οῦ}. Περί σεισμοῦ» (φ. 432α).
—φ. 436β, «Τμήμα ἕβδομον. Περί τῶν ὀρυκτῶν σωμάτων».

Ἄρχ. *Ἐπειδὴ εἶπομεν περὶ τῶν φαινομένων ἐπὶ τῆς γῆς...*

Τὰ κεφάλαια: «α^{οῦ}. Περί τῶν διαφορῶν γαιῶν, ἧτοι εἰδῶν τῆς γῆς» (φ. 437α)· «β^{οῦ}. Περί τοῦ ἄλατος καὶ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ» (φ. 438α)· «γ^{οῦ}. Περί τῶν ἐλαιωδῶν χυμῶν, ἧτοι περὶ τοῦ θείου, καὶ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως» (φ. 440β).

Τελ. (φ. 445α ἢ παλαιὰ 261α) *...ἐκ μιᾶς αἰτίας εἰς ἄλλην, περὶ τούτου μὲν οὐκ ἔχομεν πείραν. Καὶ ταῦτα περὶ τῶν μετάλλων, καὶ περὶ τοῦ ἀψύχου σώματος. Τέλος τοῦ β^{οῦ} Μέρους τῆς Φυσιολογίας.*

Μέ σχήματα ἐντὸς κειμένου.

Στίς σελίδες τίτλου τοῦ Α΄ καὶ τοῦ Β΄ μέρους, φ. 1α καὶ 193α, τὸ ἴδιο κτητορικό σημεῖωμα: «καὶ τότε θεοδοσίου ἱερομονάχου».

10. Μ.Π.Τ. 18 0,236 × 0,173 ἔτ. 1773 σσ. 788.

Περιλαμβάνει τὸ Α΄ μέρος τῆς Φυσιολογίας, «περὶ τοῦ φυσικοῦ σώματος».

Στὸ τέλος: «γέγραπται κατὰ τὸ ἀγογ' νοεμ. κε'».

Ἄ Ο κώδικας ἔχει χαθεῖ.

11. Β.Ι.Α. 4 0,269 × 0,182 ἔτ. 1773.

Σημειώσεις ἀπὸ διάφορα κεφάλαια τῆς Φυσιολογίας τοῦ Βικεντίου Δαμοδοῦ.

—φφ. 220α-245β, «Φυσιολογία γενικὴ».

Ἄρχ. *Ὁ περὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ ὕλικῶν λόγος Φυσιολογία λέγεται...*

—φφ. 245β-259β, «Φυσιολογία μερικὴ, περὶ κόσμου καὶ οὐρανοῦ».

Ἄρχ. *Περὶ τοῦ κόσμου κατὰ γένος καὶ τῶν αὐτοῦ συστημάτων...*

Τελ. *...ὅπου ἐνοῦται μετὰ τοῦ αἵματος καὶ ὕστερον τρέφεται.*

—φφ. 419α-424α, «Βραχέα σύνοψις τῆς σφαιράς».

Ἄρχ. Ἡ σφαίρα εἶναι ἐν σῶμα σφαιροειδές, ὅπου φανερόναι τὴν τάζιν καὶ σύνθεσιν τοῦ εἶδους τοῦ κόσμου...

—φ. 424β, «Περὶ ἀντιπόδων».

Ἄρχ. Ἀντίποδες λέγονται...

Τελ. ...οὐχὶ νά τοῦ ἐξηγήη τὰς φωνάς.

Στό φ. Ια τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «ἐμετεγράφη ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ χαραλάμπου ἱερέως φλωρίου [Λαγκούση] 1773 ἰουλίου 8».

Στήν περιγραφὴ χρησιμοποιήθηκε τό ἔργο τῆς κ. Βασιλικῆς Μπόμπου-Σταμάτη (δ.π.).

* 12. E.B.E. 3060 0,234 × 0,165 ἔτ. 1780 σσ. 849.

Τίτλος (σελ. 1): *Φυσιολογία αἰτιολογική εἰς τὴν κοινήν διάλεκτον, ἀριστοτελική, σχολαστική, καὶ νεωτερική. Ἐν ἣ περὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστὶν ὁ λόγος. Συνθεθεῖσα παρὰ τοῦ λογιωτάτου, καὶ σοφωτάτου ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ ἱερά θεολογία, καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις δαφνοφόρου Βικεντίου Δαμωδοῦ ἐκ πατρίδος Κεφαληνίου. ἀπλη' κατὰ μῆνα ὀκτώβριον. Τόμος δεύτερος. Περιέχων τό Β^{ov} μέρος τῆς φυσιολογίας. Περὶ τοῦ φυσικοῦ ἀψύχου σώματος, καὶ τῶν ιδιωμάτων αὐτοῦ.*

Τό κείμενο, ἀπό τή σελ. 3 (ἡ σελ. 2 λευκή): «Μέρος δεύτερον τῆς φυσιολογίας. Φυσιολογία μερική. Περὶ τοῦ ἀψύχου σώματος».

Ἄρχ. Κατὰ τὴν δοθεῖσαν παρ' ἡμῶν τῆς φυσιολογίας διαίρεσιν...

Τό κείμενο παρεμφερές μέ τό Β' μέρος τοῦ Ι, 1 τό ὅποιο συμπληρώνεται ἐδῶ μέ τά κεφάλαια: «Η^{ov} Περὶ τῆς ἀλμυρότητος τῆς θαλάσσης, καὶ τινων ἄλλων» (σελ. 75)· «Θ^{ov} Περὶ τῶν φαινομένων ἐν τῇ γῆ, καὶ πρῶτον περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πηγῶν καὶ τῶν θαλασσῶν, καὶ διαφόρων ιδιωμάτων αὐτῶν» (σελ. 759)· «ι^{ov} Περὶ τοῦ ὑπογείου πυρός», (σελ. 769)· «ια^{ov} Περὶ σειсмоῦ» (σελ. 774). Στή σελ. 787, «Σημεῖα σειсмоῦ».

Ἄκολουθεῖ, σελ. 790: «Τμημα ἑβδομον. Περὶ τῶν ὀρυκτῶν σωμάτων».

Ἄρχ. Ἐπειδή εἴπομεν περὶ τῶν φαινομένων ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκολουθεῖ εἰπεῖν νῦν ἐν τῷ παρόντι τμηματι περὶ τῶν ἐν τῇ γῆ σωμάτων...

Καί τά κεφάλαια: «α^{ov} Περὶ τῶν διαφορῶν γαιῶν, ἤτοι εἰδῶν τῆς γῆς» (σελ. 792)· «β^{ov} Περὶ τοῦ ἄλατος καὶ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ» (σελ. 795)· «γ^{ov} Περὶ τῶν ἐλαιωδῶν χυμῶν, ἤτοι περὶ τοῦ θείου, καὶ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως» (σελ. 805)· «δ^{ov} Περὶ τῶν κοινῶν, καὶ τιμίων λίθων, καὶ περὶ τῶν μεταλλικῶν σωμάτων, μὴ ὄντων δηλαδὴ ἀπλῶς οὔτε λίθων, οὔτε μετάλλων» (σελ. 815)· «ε^{ov} Περὶ τοῦ μαγνήτου»

(σελ. 815)· «στ^{ov} Περί τῶν μετάλλων, ἤτοι τῶν μεταλλικῶν σωμάτων» (σελ. 839) [ἐδῶ «περί χρυσοῦ», «περί ἀργύρου, καί κασσιτέρου», «περί μολύβδου, καί χαλκοῦ», «περί σιδήρου», «περί ὕδραργύρου»].

Τελ. ...καί ταῦτα περί τῶν μετάλλων καί περί ἀψύχου σώματος. Τέλος τοῦ β^{ov} μέρους τῆς φυσιολογίας ἀψπ' μαῖω κβ^a.

Ἴδια γραφή μέ τό ἐπόμενο, I, 13.

* 13. E.B.E. 3061 0,231 × 0,170 ἔτ. 1780 σσ. 896 + 10 χ. ἀ.
Τίτλος (ἐπιμέρους, σελ. 1): *Μέρος τρίτον τῆς Φυσικῆς* (σ. 2 λευκή).
Τίτλος (γενικός, σελ. 3): *Μέρος τρίτον τῆς Φυσιολογίας. Φυσιολογία μερική. Περί τοῦ ἐμψύχου σώματος.*

Ἄρχ. Πάντες ὁμολογοῦσιν ὅτι τό τρίτον τοῦτον μέρος τῆς φυσιολογίας ἐστί τό εὐγενέστερον ὁμοῦ καί ὠφελιμότερον...

Τό περιεχόμενο:

—σελ. 5, «Τμήμα πρῶτον. Περί τῆς ψυχῆς γενικῶς, καί περί ἐμψύχου σώματος ἀπλῶς».

Τά κεφάλαια: σελ. 5, «Α^{ov}. Τί ἐστί σῶμα ἐμψυχον, καί τί ἐστί ἡ ψυχή κατά τούς ἀρχαίους»· σελ. 13, «Β^{ov}. Περί τοῦ τί ἐστί ἡ ψυχή γενικῶς κατά τόν ἀριστοτέλην».

—σελ. 19, «Τμήμα δεύτερον. Περί τῶν φυτῶν, καί τῆς φυτικῆς, ἤτοι θρεπτικῆς ψυχῆς».

Τά κεφάλαια: σελ. 20, «Α^{ov}. Περί τοῦ τί ἐστί ἡ φυτική ψυχή, καί ζωή»· σελ. 22, «Β^{ov}. Περί τῆς γενέσεως τῶν φυτῶν, ὅπου περί τῆς γενητικῆς δυνάμεως τῆς φυτικῆς ψυχῆς»· σελ. 29, «Γ^{ov}. Περί τῶν μερῶν τοῦ φυτοῦ, καί τῆς ἀνατομίας αὐτοῦ»· σελ. 34, «Δ^{ov}. Περί τῆς τροφῆς, καί αὐξήσεως τῶν φυτῶν, ὅπου περί τῆς θρεπτικῆς, καί αὐξητικῆς δυνάμεως τῆς φυτικῆς ψυχῆς»· σελ. 47, «Ε^{ov}. Ζητήματα τινά τῶν σχολαστικῶν περί τῆς ψυχῆς γενικῶς, καί τῶν δυνάμεων αὐτῆς, καί ἀναίρεσις αὐτῶν»· σελ. 62, «ΣΤ^{ov}. Περί ἀναλύσεως τῶν φυτῶν, καί τῶν δυνάμεων, ἤτοι ἀγαθῶν αὐτῶν»· σελ. 80, «Ζ^{ov}. Περί τῶν νόσων, καί τῆς φθορᾶς, ἤτοι τοῦ θανάτου τῶν φυτῶν».

—σελ. 82, «Τμήμα τρίτον. Περί τῶν ζῶων γενικῶς, ὅπου περί τῆς αἰσθητικῆς ψυχῆς».

Τά κεφάλαια: σελ. 82, «Α^{ov}. Τί ἐστί ἡ αἰσθητική ψυχή»· σελ. 117, «Β^{ov}. Περί αἰσθήσεως κοινῶς θεωρουμένης»· σελ. 141, «Γ^{ov}. Περί τῶν ἐσωτερικῶν αἰσθήσεων»· σελ. 167, «Δ^{ov}. Περί τῆς γεννήσεως τῶν ζῶων»· σελ. 215, «Ε^{ov}. Περί τοῦ πῶς γεννῶνται ἄλλα τῶν ζῶων ἄρρενα, καί ἄλλα

θήλεα, άλλα όμοια και άλλα ανόμοια τοῖς γονεῦσιν, ἢ ἑτέροις κατὰ τὸν ἀριστοτέλην» σελ. 235, «ΣΤ^{ov}. Ἔκθεσις κατ' ἐπιτομήν τῶν πέντε βιβλίων τοῦ φιλοσόφου περὶ γενέσεως τῶν ζώων» σελ. 284, «Ζ^{ov}. Περί τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν ζώων» σελ. 300, «Η^{ov}. Περί τοῦ θανάτου τῶν ζώων, ὅπου καί περὶ τῆς μακρότητος, καί βραχύτητος τῆς ζωῆς, περὶ νεότητος καί γήρατος» σελ. 314, «Προσθήκη, ἐν ἣ γίνεται ἡ κατ' ἐπιτομήν ἔκθεσις τῶν περὶ ἱστορίας τῶν ζώων βιβλίων τοῦ ἀριστοτέλους».

—σελ. 380, «Τμῆμα τέταρτον. Περί τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καί τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἥτοι περὶ τοῦ ψυχικοῦ μέρους αὐτοῦ».

Τά κεφάλαια: σελ. 381, «Α^{ov}. Περί τῶν κυριωτέρων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μερῶν» σελ. 422, «Β^{ov}. Περί τοῦ ἐγκεφάλου κατ' ἴδιαν, ὅπου περὶ τῶν ὀργάνων τῶν ἐσωτερικῶν αἰσθήσεων, περὶ τῶν ψυχικῶν πνευμάτων, περὶ ἐγρηγόρσεως, καί ὕπνου» σελ. 440, «Γ^{ov}. Περί τῶν νεύρων, καί μυῶνων, ὅπου καί περὶ τῆς φυσικῆς καί προαιρετικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος κινήσεως, καί περὶ τῶν σωματικῶν ἕξεων» σελ. 486, «Δ^{ov}. Περί τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς κοινῇ θεωρουμένων» σελ. 522, «Ε^{ov}. Περί τῶν πρώτων καί ἀρκτικῶν παθῶν τῆς ψυχῆς κατ' ἴδιαν» σελ. 549, «ΣΤ^{ov}. Περί τῶν παραλόγων παθῶν» σελ. 567, «Ζ^{ov}. Περί τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων, κατ' ἴδιαν, καί πρώτον περὶ τῆς ἀφῆς, γεύσεως, καί ὀσφρήσεως» σελ. 586, «Η^{ov}. Περί τῆς ἀκοῆς, καί ὠτός» σελ. 593, «Θ^{ov}. Περί τῆς ὄψεως, ἥτοι ὀράσεως, καί τοῦ ὀφθαλμοῦ» σελ. 604, «Ι^{ov}. Περί τοῦ πῶς γίνεται ἡ ὄρασις ἐν τῷ ὀφθαλμῷ» σελ. 621, «ΙΑ^{ov}. Περί τῶν κυριωτέρων τῆς ὀράσεως φαινομένων, ἥτοι προβλημάτων, ὅπου ἐξηγοῦνται αἱ ἀρχαί τῆς ὀπτικῆς» σελ. 650, «ΙΒ^{ov}. Περί τῶν τηλεσκοπίων, μικροσκοπίων, καί διόπτρων, καί περὶ τῶν κατόπτρων» —σελ. 667, «Τμῆμα Ε^{ov}. Περί τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος».

Τά κεφάλαια: σελ. 668, «Α^{ov}. Περί τῶν ὀργάνων τῆς ἀναπνοῆς» σελ. 674, «Β^{ov}. Περί τοῦ τί ἐστίν ἡ ἀναπνοή, πῶς γίνεται, καί ποῖα τά ἀποτελέσματα αὐτῆς, ὅπου ἐξηγεῖται ἡ τοῦ ἀριστοτέλους διδασκαλία» σελ. 699, «Γ^{ov}. Περί τῆς κινήσεως τῆς καρδίας, καί τοῦ αἵματος» σελ. 720, «Δ^{ov}. Περί τοῦ σφυγμοῦ τῶν ἀρτηριῶν, καί περὶ τῶν πυρετῶν» —σελ. 739, «Τμῆμα ΣΤ^{ov}. Περί τῆς φυσικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος».

Τά κεφάλαια: σελ. 739, «Α^{ov}. Περί τῆς προετοιμασίας τῆς τροφῆς, καί τῶν ὀργάνων αὐτῆς, καί περὶ τῆς πείνης, καί δίψης» σελ. 748, «Β^{ov}. Περί τῆς πέψεως τῶν τροφῶν, ἥτοι περὶ τῆς χυλώσεως, καί αἱματώσεως,

όπου και περί της θρέψεως, και αυξήσεως του ανθρώπινου σώματος»· σελ. 756, «Γ^{ov}. Περί της διαφόρου διηθήσεως, και καθαρισμού του αίματος, διά τῶν σπλάγχων»· σελ. 764, «Δ^{ov}. Περί της χυμικῆς και μηχανικῆς ἀναλύσεως του αίματος, και περί τῶν διαφόρων του σώματος κράσεων».

—σελ. 771, «Τμήμα Ζ^{ov}. Περί της ἀνθρωπίνου, και λογικῆς ψυχῆς».

Τά κεφάλαια: σελ. 771, «Α^{ov}. Τί ἐστίν ἡ ἀνθρώπινος, και λογικῆ ψυχῆ· πότερον διαιρεῖται ἐκ του σώματος, και περί της ἀρχῆς αὐτῆς, και τῶν ιδιομάτων»· σελ. 786, «Β^{ov}. Περί του πῶς γινώσκει ἑαυτήν ἡ ψυχῆ, και πότερον δυνάμεθα ἀποδειῖξαι αὐτήν ἀθάνατον»· σελ. 801, «Γ^{ov}. Περί τῶν δυνάμεων της λογικῆς ψυχῆς, πότερον διαιροῦσι της ψυχῆς, και ἀλλήλων»· σελ. 816, «Δ^{ov}. Περί της ἀνθρωπίνου διανοίας, ἤτοι περί του ἀνθρωπίνου νοός»· σελ. 845, «Ε^{ov}. Περί τῶν ἐνεργειῶν, ἤτοι πράξεων του νοός, και περί τῶν ἐμφύτων ιδεῶν τε και ἐννοιῶν»· σελ. 871, «ΣΤ^{ov}. Περί της ἀνθρωπίνης θελήσεως, και ἐλευθερίας, ὅπου και περί τῶν πράξεων της θελήσεως»· σελ. 881, «Ζ^{ov}. Περί τῶν ἔξεων της ἀνθρωπίνης ψυχῆς».

Τελ. ...βραχεῖα ἐστίν ἡ θεωρία, και ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἡ γνῶσις σφαλερά. Τέλος της φυσιολογίας ἀσπ' κατά μήνα αὔγουστον.

Στίς σσ. 10 χ.ά., «Πίναξ του τρίτου μέρους της Αἰτιολογικῆς Φυσιολογίας».

Ἴδια γραφή μέ τό προηγούμενο, I, 12.

* 14. Μ.Κ.Λ. 38 0,230×0,180 ἔτ. 1781 σσ. 858 + 4 χ.ά.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό προηγούμενο, I, 13.

Τίτλος (συνοπτικός, σ. 1): *Μέρος τρίτον της φυσικῆς* (σ. 2, λευκή).

Τίτλος (γενικός, σ. 3): *Μέρος τρίτον της φυσικῆς, ἤτοι της φυσιολογίας. Φυσιολογία μερικῆ. Περί του ἐμψύχου σώματος.*

Ἄρχ. Πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι τό γ^{ov} τουτον μέρος της φυσιολογίας ἐστί τό εὐγενέστερον ὁμοῦ και ὠφελιμότερον...

Τά 'τμήματα' (πρβλ. I, 13): τό πρῶτο, σ. 5 (τά κεφάλαια: σσ. 6, 14)· τό δεύτερο, σ. 22 (τά κεφάλαια: σσ. 23, 25, 34, 40, 55, 73, 95)· τό τρίτο, σ. 99 (τά κεφάλαια: σσ. 99, 142, 170, 198, 243, 259, 296, 312 και 327 ἡ «προσθήκη»)· τό τέταρτο, σ. 373 (τά κεφάλαια: σσ. 374, 410, 425, 463, 496, 517, 532, 546, 551, 558, 570, 595)· τό πέμπτο, σ. 609 (τά κεφάλαια: σσ. 610, 615, 638, 652)· τό ἔκτο, σ. 668 (τά κεφάλαια: σσ. 668, 675, 683, 690) και τό ἕβδομο, σ. 696 (τά κεφάλαια: σσ. 696, 709, 727, 747, 783, 822, 835).

Τελ. ...οὐ βραχεῖα ἐστίν ἡ θεωρία, και ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἡ

γνώσις σφαλερά. τέλος τῆς φυσιολογίας. ἐδιδάχθην ταύτην κατὰ τό ἔτος ἀππ^ω κατὰ μῆναν αὐγουστον.

Στίς 4 χ.ά. σελίδες, πίνακας τῶν περιεχομένων.

* 15. Μ.Γ. 102 (649) 0,210 × 0,155 ἔτ. 1785 φφ. 1α-208α.

Τίτλος: προσθήκη περὶ τοῦ καλενδαρίου τῆς Ἐκκλησίας, ὁποῦ περὶ τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου, καὶ σελήνης, καὶ τοῦ θεμελίου αὐτῆς καὶ ἄλλων τοῦ χρόνου ιδιωμάτων ἐστὶν ὁ λόγος.

Ἄρχ. Ἐκ τῶν ἀναγκαιοτέρων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι πρέπον νὰ ἰξεύρη ὁ ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὁ σπουδαῖος, μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι καὶ ἡ δραστικὴ περὶ χρόνου διδασκαλία...

(τὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ τετάρτου τμήματος τοῦ Β΄ μέρους τῆς Φυσιολογίας).

Ἀκολουθοῦν τὰ πέντε κεφάλαια τοῦ πέμπτου, τὰ ἔντεκα (καὶ τὰ «Σημεῖα σεισμοῦ») τοῦ ἕκτου καὶ τὰ ἕξι τοῦ ἕβδομου τμήματος τοῦ Β΄ μέρους τῆς Φυσιολογίας (πρβλ. I, 1 καὶ I, 12).

Τελ. ...περὶ τούτου γάρ οὐκ ἔχομεν πείραν. καὶ ταῦτα περὶ τῶν μετᾶλλων καὶ περὶ ἀψύχου σώματος. τέλος τοῦ β^{ov} μέρους τῆς φυσιολογίας. ἀππε^{ov} σεπτεμβρίου κθ^η.

Κενός ὁ χῶρος τῶν σχημάτων, ἐντός κειμένου.

* 16. Μ.Π.Τ. 340 0,240 × 0,178 ἔτ. 1787.

Ὁ κώδικας ἔχει διασωθεῖ σέ κακὴ κατάσταση. Στὴ στάχωση ἐπίσης ἔχουν μπερδευτεῖ κεφάλαια τοῦ Α΄ καὶ τοῦ Β΄ μέρους τῆς Φυσιολογίας καὶ μέ ὀρισμένα κεφάλαια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἰδίου.

Ἀναλυτικότερα: Στὴν ἀρχή, 4 σελίδες χωρὶς ἀρίθμηση, ὅπου, σελ. γ΄, ὁ τίτλος: «Φυσιολογία αἰτιολογικὴ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον ἀριστοτελική, σχολαστικὴ, καὶ νεωτερικὴ, ἐν ἧ περὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων ἐστὶν ὁ λόγος, συντεθεισα παρὰ τοῦ λογιωτάτου, καὶ σοφωτάτου ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ ἱερᾷ θεολογίᾳ, καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις διαφνοφῶρου βικεντίου δαμοδοῦ ἐκ πατρίδος κεφαληνίας. ἀπλῆ κατὰ μῆνα ὀκτώβριον. Τόμος δεῦτερος. περιέχον τό δεῦτερον μέρος τῆς φυσιολογίας, περὶ τοῦ φυσικοῦ ἀψύχου σώματος, καὶ τῶν ιδιωμάτων αὐτοῦ», καὶ ἡ χρονολογία: «ἀππζ΄ κατὰ μῆνα ἀπρίλλιον παρ΄ ἐμοῦ».

Τὸ κείμενο, ἀπὸ σελ. 1: «Μέρος δεῦτερον τῆς Φυσιολογίας. Φυσιολογία μερικὴ. Περὶ τοῦ ἀψύχου σώματος».

Ἄρχ. Κατὰ τὴν δοθεῖσαν παρ΄ ἡμῶν τῆς φυσιολογίας διαίρεσιν...

Καί ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: α'-γ' (στὶς σσ. 2, 11, 16) τοῦ πρώτου 'τμήματος'· α'-η' (στὶς σσ. 25, 28, 33, 34, 43, 64, 70 καὶ 73) τοῦ δευτέρου 'τμήματος'· ὁ πρόλογος καὶ τὰ κεφάλαια α'-ε' (στὶς σσ. 80, 81, 92, 109, 113 καὶ 127) τοῦ τρίτου 'τμήματος'· δ'-θ' (στὶς σσ. 188, 194, 207, 213, 221 καὶ 237) τοῦ τετάρτου 'τμήματος'· ὁ πρόλογος καὶ τὰ κεφάλαια α'-ε' (σελ. 87, 88, 89, 102, 108 καὶ 116) τοῦ πέμπτου 'τμήματος'· ὁ πρόλογος καὶ τὰ κεφάλαια α'-ε' καὶ η'-ια' (σελ. 140, 145, 150, 158, 162, 203, 208, 215 καὶ 218) καὶ ἕκτου 'τμήματος' καὶ τέλος ὁ πρόλογος καὶ τὰ κεφάλαια α'-γ' (σελ. 230, 231, 233 καὶ 240) τοῦ ἕβδομου 'τμήματος'.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸ Α' μέρος τῆς Φυσιολογίας, τὰ κεφάλαια: γ'-ιστ' (σελ. 1, 3, 9, 22, 34, 44, 48, 58, 106, 124, 133 καὶ 139) τοῦ πέμπτου 'τμήματος'· ὁ πρόλογος καὶ τὰ κεφάλαια α'-ι' καὶ ιγ'-ιε' (σελ. 165, 181, 189, 194, 203, 222, 228, 235, 237, 249, 283, 295 καὶ 300) τοῦ ἕκτου 'τμήματος'.

Πρβλ. I, 2 (τὸ Β' μέρος), 11 καὶ I, 2 (τὸ Α' μέρος).

Τὸ κείμενο «ἐγράφη παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ σταυράκη υἱοῦ γρηγορίου» (σελ. 140) ἐνῶ στή σελ. 308, μετὰ τὸ «τέλος τῆς γενικῆς φυσιολογίας», μιά ἀκόμη χρονολογία: «αυπζ' μαρτίου ιθ'».

17. Μ.Μ.Σ. 134 0,260×0,182 ΙΗ' αἰ. φφ. 790.

Περιλαβαίνει καὶ αὐτὸ τὰ μέρη Α' καὶ Β'.

Τὸ κάθε μέρος ἔχει δική του σελιδαρίθμηση.

Στὸ τέλος ἡ τιμὴ τοῦ χγφ: 35 γρόσια.

18. Κ.Π.Β. 2 0,252×0,180 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-436β.

Πρὶν ἀπὸ τὸ κείμενο τὰ «Προλεγόμενα εἰς τὴν Φυσιολογίαν».

Ἄρχ. *Διὰ νὰ ἀρχίσωμεν τὴν φυσικὴν αὐτὴν ἐπιστήμην μὲ τὴν πρέπουσαν...*

* 19. Μ.Π.Α. 18 0,195×0,135 ΙΗ' αἰ. σσ. 873 (κολοβό).

Τίτλος: *μέρος τρίτον τῆς φυσιολογίας. φυσιολογία μερικὴ περὶ τοῦ ἐμψύχου σώματος.*

Ἄρχ. *Πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι τὸ τρίτον μέρος τῆς φυσιολογίας ἐστὶ τὸ εὐγενέστερον ὁμοῦ, καὶ ὠφελιμώτερον...*

Περιλαμβάνει (πρβλ. I, 13) τὰ πρῶτα τέσσερα τμήματα καὶ τὰ τρία πρῶτα κεφάλαια τοῦ πέμπτου τμήματος τοῦ τρίτου μέρους τῆς «Φυσιολογίας».

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «βιβλίον λεγόμενον περί ἀνθρώπου καί ζώων».

20. Ε.Β.Π. 639 0,175 × 0,120 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 306.

Τίτλος: *Φυσιολογία αἰτιολογική εἰς τήν κοινήν διάλεκτον ἀριστοτελική, σχολαστική καί νεωτερική, ἐν ἣ περί τοῦ φυσικοῦ σώματος ἐστίν ὁ λόγος, συνθεθεῖσα παρά τοῦ λογιωτάτου καί σοφωτάτου ἐν φιλοσοφίᾳ καί ἱερᾷ θεολογίᾳ καί ἐν ἀμφοτέροις τοῖς νόμοις διαφνοφόρου Βικεντίου τοῦ Δαμοδοῦ ἐκ πατρίδος Κεφαλῆνιας κατά μῆνα ὀκτώβριον. Τόμος τρίτος, περιέχων τό τρίτον μέρος τῆς φυσιολογίας περί τοῦ ἐμψύχου σώματος, Μέρος τρίτον τῆς φυσιολογίας. Φυσιολογία μερική περί τοῦ ἐμψύχου σώματος.*

Ἄρχ. Πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι τό τρίτον τοῦτον μέρος τῆς φυσιολογίας ἐστί τό ἐυγενέστερον ὁμοῦ καί ὠφελιμώτερον...

Τελ. ...οὐ βραχεῖα ἐστίν ἡ θεωρία καί ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἡ γνῶσις σφαλερά.

Στό φ. 306 ἡ τιμή τοῦ κώδικα: γρόσ. 26.

* 21. Β.Ρ.Α. 1408 0,216 × 0,150 ΙΘ΄ αἰ. φφ. 81α-84β.

Κείμενο ἀκέφαλο καί κολοβό· σπάραγμα ἀπό τό ἔργο τοῦ Δαμοδοῦ.

Ἄρχ. ...εἰς τήν ὁποῖαν διατηροῦνται τά εἶδη τῶν αἰσθησεων, καί αἰσθητικῶν πραγμάτων...

φ. 81β, «Τμῆμα τρίτον. Κεφ. α^ο. Περί τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος».

Ἄρχ. Κατά τήν διδασκαλίαν τῶν ἱατρῶν τό ἀνθρώπινον σῶμα καί κοινῶς κάθε σῶμα ζώου, σύγκειται ἀπό εἶδη δύο μερῶν... (χάσμα)

φ. 83α, «Τμῆμα Β΄. Περί τῶν ζώων κοινῶς».

Ἄρχ. Μετά τήν θεωρίαν τῶν φυτῶν ἀκολουθεῖ ἡ θεωρία τῶν ζώων, τήν ὁποῖαν διαιροῦμεν εἰς δ^α κεφάλαια...

—«Κεφ. α^ο. Περί τῆς αἰσθητικῆς ψυχῆς».

Ἄρχ. Ὅριζεται ἀπό τούς περιπατητικούς ἡ αἰσθητική ψυχή...

—«Κεφ. δ^ο τῆς φυσικῆς τοῦ Δαμοδοῦ. Περί τῶν ἰδιωμάτων, ἧτοι ἐνεργειῶν τῶν φυτῶν».

Ἄρχ. Θεωροῦσιν οἱ βοτανικοί (τῶν ὁποίων εἶναι ἴδιον νά ἐξετάζωσι τῶν βοτάνων τάς ἐνεργείας), ὅτι τά φυτά ἔχουσιν μεγάλην δύναμιν ἐξόχως διά τάς ἀρρώστιας...

Τελ. ...ὁ ταμπάκος ἡρχόμενος ἀπό τήν νῆσον ταμπάκαν, εἶναι ὠφέλιμος, ὅταν λαμβάνεται μετρίῳ, ὁμοίως...

* 22. Μ.Κ.Κ. 38 0,220×0,165 ΙΘ΄ αί. σσ. 265.

Μόνον τὰ τρία πρῶτα 'τμήματα' τοῦ Γ΄ μέρους τῆς Φυσιολογίας. σ. 1, τίτλος (συνοπτικός): *Μέρος τρίτον τῆς φυσικῆς*» (σ. 2 λευκή).

σ. 3, τίτλος (γενικός): *Μέρος τρίτον τῆς φυσικῆς, ἤτοι τῆς φυσιολογίας. Φυσιολογία μερική περί τοῦ ἐμψύχου σώματος.*

Ἄρχ. Πᾶντες ὁμολογοῦσιν ὅτι τό τρίτον τοῦτον μέρος τῆς φυσιολογίας ἐστί τό εὐγενέστερον...

Τά 'τμήματα' (πρβλ. I, 13): τό πρῶτο, σ. 3 (τά κεφάλαια: σσ. 5, 10)· τό δεύτερο: σ. 15 (τά κεφάλαια: σσ. 15, 17, 22, 26, 35, 46 καί 59)· τό τρίτο, σ. 61 (τά κεφάλαια: σσ. 62, 88, 122, 161, 183, 238 καί 261). Τό κείμενο διακόπτεται μετά τό πέρας τοῦ Η΄ κεφαλαίου τοῦ τρίτου 'τμήματος', δέν περιλαμβάνει δηλαδή τήν «προσθήκη...» καί οὔτε τὰ ὑπόλοιπα 'τμήματα' Δ΄-Ζ΄.

Κτητορικό: Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «ἐστί καί τοῦτο, ἐκ τῶν τοῦ Σωφρονίου».

B. ENTYPHA:

ΔΑΡΒΑΡΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

(1757 - 1823)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ENTYPHA:

1. *Ἐπιτομή Φυσικῆς ... πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν νέων συλλεχθεῖσα ὑπό Δημητρίου Νικολάου τοῦ Δαρβάρεως.* Βιέννη 1812, σσ. ιβ΄ + 4 χ.ἄ. + 144 (ΓΜ/ΕΒ 700).

Τόν ἴδιο χρόνο, ὁ δεύτερος τόμος, σσ. 12 χ.ἄ. + 228 καί τό 1813 ὁ τρίτος τόμος, σσ. 8 χ.ἄ. + 176 + 3 πίν. (ΓΜ/ΕΒ. 756).

Πρβλ. Τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά καί Τόμ. Γ΄, Ἔργα Γενικῶν Γνώσεων.

ΔΟΥΓΚΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

(; - 1830)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ἐξέτασις τῆς φύσεως

Μόνο γιά τήν περίπτωση τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ἔργου φυσικῆς φιλοσοφίας, δέν ἐπεκτεινόμαστε περισσότερο. Ἐκτενή ἀνάλυση τοῦ περιεχομένου του καί τοῦ ἱστορικοῦ τῆς γραφῆς του κάνουμε στό βιβλίο: *Γερμανικές ἐπιδράσεις στή σκέψη τῶν χρόνων τῆς Νεοελληνικῆς Ἀναγέννησης. Στέφανος Δούγκας ἢ περί φυσικῆς φιλοσοφίας* πού κυκλοφόρησε τό 1993. Ἀπλῶς σημειώνουμε ἐδῶ ὅτι, σέ διάφορες παραλλαγές, τό ἔργο αὐτό διασώζεται σέ 16 κώδικες τῆς ἀγιορείτικης μονῆς Βατοπεδίου, ἀρθ. 691-706 τοῦ 19ου αἰώνα (φφ. 383, 4+330, 257, 141, 245, 248, 245, 167+144, 296, 224, 272, 248, 349, 164α-249α, 239 καί 346 ἀντίστοιχα) καθώς καί στήν ἀγιορείτικη ἐπίσης μονή Παντελεήμονος, ἀρθ. 517 (6024), φφ. 274α-321β.

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

Πρβλ. Τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά.

ΔΟΥΚΑΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ

(1760 - 1845)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Ἐπιτομή Φυσικῆς.

* 1. Β.Ρ.Α. 724 0,240 × 0,190 ΙΘ΄ αἰ. φφ. 95 (κολοβό).

Ἄρχ. Ἡδύ μέν καί τερπνόν τό τήν φύσιν...

Συνοπτικά τό περιεχόμενο:

φ. 3α, «Φυσικῆς βιβλίον πρῶτον. Κεφάλαιον Α^{ον}. Ὅρισμός τῆς φύσεως»

[φ. 3β, «Περί τῶν κοινῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων»· φ. 15α, πίνακας τῶν σωμάτων, ὅσα εἶναι «εἰδικῶς βαρύτερα τοῦ ὕδατος»· φ. 16α, «Περί τῆς ἔλκτικῆς καὶ ἀπωστικῆς δυνάμεως τῶν σωμάτων»].

—φ. 19β, «Κεφάλαιον Β΄. Περί ἰσορροπίας [φ. 21α, «Περί μοχλοῦ»].

—φ. 23β, «Κεφάλαιον Γ΄. Περί τῶν ἰδιαιτέρων τῶν σωμάτων ἰδιοτήτων»

[φ. 24α, «Περί στερεῶν καὶ ῥευστῶν σωμάτων»].

—φ. 28α, «Κεφάλαιον Δ΄. Περί σωμάτων ὁμοιομερῶν καὶ ἀνομοιομερῶν»

[φ. 28β, «Περί στοιχείων τῶν σωμάτων»· φ. 31β, «Περί ζυμώσεως»].

φ. 34β, λευκό.

φ. 35α, «Φυσικῆς βιβλίον δεῦτερον. Κεφάλαιον Α΄. Περί ὕδατος».

—φ. 42β, «Κεφάλαιον Β΄. Περί ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος».

—φ. 51β, «Κεφάλαιον Γ΄. Περί ἤχου».

—φ. 53β, «Κεφάλαιον Δ΄. Περί ποικίλων ἀέρων».

—φ. 55α, «Κεφάλαιον Ε΄. Περί πυρός».

—φ. 62α, «Κεφάλαιον ΣΤ΄. Περί φωτός».

—φ. 69β, «Κεφάλαιον Ζ΄. Περί ἠλεκτρικῆς ὕλης».

—φ. 70β, «Κεφάλαιον Η΄. Περί μαγνητικῆς ὕλης».

φ. 72α, «Φυσικῆς βιβλίον τρίτον. Κεφάλαιον Α΄. Περί τοῦ συστήματος τοῦ παντός».

—φ. 75β, «Κεφάλαιον Β΄. Περί τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος (ἐδῶ σημειῶναι, § ρμα΄, ὅτι «κέντρον τοίνυν ἐκ γε τῶν εἰρημένων οὗτος τοῦ ἡλίου, εἰκός τούς πλανήτας στέρφεσθαι περὶ αὐτόν»).

—φ. 84α, «Κεφάλαιον Γ΄. Περί τῆς ὑδρογείου σφαίρας».

—φ. 89β, «Κεφάλαιον Δ΄. Περί μετεώρων».

Τό κείμενο διακόπτεται στήν § ροη΄. Στό τέλος τοῦ προλόγου, φ. 2α, διαβάζουμε: «Ἐν Στεφανουπόλει 1825 Ἰαννουαρίου α΄» (φ. 2β, λευκό).

Ἡ Φυσική τοῦ Νεόφυτου Δούκα ἐκδόθηκε πολύ ἀργότερα, τό 1834, σσ. 8 χ.ἀ. + λβ΄ + 256. (ΓΜ/ΕΒ. 2397).

Πρβλ. Τόμ. Γ΄, Ἔργα Γενικῶν Γνώσεων.

ΔΩΡΟΘΕΟΣ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ

(ΙΗ' αί.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Φυσική

* 1. E.B.E. 1154 0,220 × 0,160 έτ. 1761 φφ. 3α-6β.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκαδημίας, τοῦ ἐκ μιτυλήνης δωροθέου, εἰς ἅπασαν τὴν Κορυδαλέως φυσικὴν πραγματείαν.*

Μόνον τό «προοίμιον».

Ἄρχ. *Πολύ τοῖς φύσει τῶν ὄντων συνιστῶσι τό δυνάμει ἐπιπολάζει...*

Μετά τό «προοίμιον», ἀκολουθεῖ (ἴδια γραφή): «Εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν τοῦ ἀριστοτέλους μέθοδον, προδιοίκησις· ἦτοι εἰσαγωγή».

Στό τέλος, ἡ σημείωσις: «ἐτελειώσαμεν τὴν τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς παράδωσιν, κατὰ τό σωτήριον ἔτος αψξά^ο ἰανουαρίου κη' ἐν τῇ κατὰ βουκουρέστιον Σχολῇ τῇ κοινῶς λεγομένῃ ἅγιον σάββαν· καί ἐπί τῆς ἡγεμονίας τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου κυρίου κυρίου Ἰωάννου σκαρλάτου γκίκα βοεδόδα».

* 2. B.P.A. 141 0,225 × 0,166 ΙΗ' αί. φφ. 1α-67α, 98α-112β.

Σύνθεσις τοῦ ἔργου:

—φφ. 1α-20β, «Περί τῶν ἐντόμων ὅτι οὐκ ἀπό σπέρματος κατὰ τοὺς νεωτέρους, ἀλλ' ἐκ σήψεως κατὰ τόν φιλόσοφον. Δωροθέου».

Ἄρχ. *Τὴν ἀλήθειαν αἰεὶ πρό παντός ἔστι ποιητέον...*

—φφ. 21α-40β, «Περί τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, καί τοῦ Δημοκρίτου ἀρχῶν».

Ἄρχ. *Ἐπεὶ δέ στερήσεως καί εἶδους, καί τῶν τοιούτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐμνήσθημεν...*

—φφ. 41α-67α, «Τοῦ αὐτοῦ ἡρεμίας γῆς».

Ἄρχ. *Πᾶν μέρος προστιθέμενον συμπληροῖ τό ὅλον, καί ἀφαιρούμενον κολοβοῖ...*

Τελ. *...περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός μονῆς καί ἡρεμίας τῆς γῆς ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.*

— φφ. 98α-112β, «'Εξ ἰδιοχείρου πρωτοτύπου. Ἐπορίαι πρὸς τὴν κατὰ πυθαγορείου τε καὶ Κοπέρνικον τῆς γῆς κίνησιν».

Ἄρχ. Εἰ κινεῖται ἡ γῆ τὴν ὑπὸ τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ τοὺς πλάνητας κίνησιν...

Τελ. ...αὐτὸς τε χάριν ἐσόμενος μεγίστην τῆς γνώσεως, καὶ τοὺς ἄλλους ἀγνοίας δεινῆς ἀπαλλάξεως.

Σημ. Στὸν ἴδιο κώδικα περιέχονται ἐπίσης καὶ ἄλλα μέρη ὅπως: «τοῦ αὐτοῦ, Προοίμιον τῆς λογικῆς» (φφ. 67β-73β), «τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητάς, περί νηστείας» (φφ. 74α-92β), «τοῦ αὐτοῦ, περί ἐκεχειρίας» (φφ. 93α-97α).

* 3. Μ.Π.Τ. 474 0,238 × 0,172 ΙΗ' αἰ. φφ. 4 χ.ἄ. + σσ. 298.
Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου τῆς ἐν κωνσταντινουπόλει ἀκαδημίας, τοῦ ἐκ μυτιλήνης κυρίου δωροθέου, τοῦ ἡμετέρου, καθηγεμόνος, εἰς ἅπασαν τὴν τοῦ κορυδαλέως φυσικὴν πραγματείαν.*

Τὰ περιεχόμενα:

— σσ. 1-9, «προοίμιον»:

Ἄρχ. Πολύ τοῖς φύσει τῶν ὄντων συνιστῶσι τό δυνάμει ἐπιπολάζει...

— σσ. 9-91: «Περὶ τῶν ἐντόμων ὅτι οὐκ ἀπὸ σπέρματος κατὰ τοὺς νεωτέρους, ἀλλ' ἐκ σήψεως κατὰ τὸν φιλόσοφον. Δωροθέου».

Ἄρχ. Τὴν ἀλήθειαν αἰεὶ πρό παντός ἐστι ποιητέον...

— σσ. 91-146, «Τοῦ αὐτοῦ ἀπορία καὶ λύσις εἰς τε τὴν περὶ οὐρανοῦ πραγματείαν καὶ εἰς τό προοίμιον τοῦ φιλοσόφου κορυδαλέως».

Ἄρχ. Εἴρηται πολλάκις ἤδη περὶ τοῦ ὄλου καὶ τῶν μερῶν, ὡς ἐναλλάξ ἔχει πρὸς ἀλλήλα κατὰ τὴν γένεσιν καὶ κατὰ τὴν γῶσιν...

Τελ. ...περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός μονῆς καὶ ἡρεμίας τῆς γῆς ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

— σσ. 277-295, «τοῦ αὐτοῦ ἀπορία πρὸς τὴν κατὰ πυθαγορείου τε καὶ Κοπέρνικον τῆς γῆς κίνησιν».

Ἄρχ. Εἰ κινεῖται ἡ γῆ τὴν ὑπὸ τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ τοὺς πλάνητας κίνησιν...

Στίς σσ. 297-298: «Πίναξ τῶν ἐμπεριεχομένων ταύτῃ τῇ βίβλῳ».

Στὴν ἀρχή, φ. 4β, «Οἱ εὐρεθέντες λόγοι τοῦ μακαρίτου δωροθέου, συνταχθέντες ἐπιμελῶς ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ἀνανίου» [δὲ μητροπολίτης Κυζίκου Ἀνανίας;]

οὐγγαρίας ὀρίζονται φαινομένων· συνεγράφη μὲν ποτέ παρὰ τοῦ Γεωργίου Μαρότου νῦν δὲ ἐκ τῆς λατινίδος ἐξελληνισθεῖσα παρὰ τοῦ Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα τοῦ Σιατιστέως.

σελ. 4, λευκή.

Τό κείμενο ἀπό τή σελ. 5 καί τήν πρώτη παράγραφο τῆς «Ἄστρογνωσίας», πού τιτλοφορεῖται: «Ἄστρογνωσία τί ἐστί».

Ἄρχ. Ἄστρογνωσία εἴρηται ἀπό τῆς τῶν ἀστέρων γνώσεως· ἔστι δὲ ἐπιστήμη ἀναπτύσσουσα τὰς φάσεις, καί σχήματα τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἀστέρων...

Τελ. ...τόν αὐτόν λόγον ἔχουσι καί οἱ λοιποὶ ἀστέρες. Πέρας.

Ἡ χρονολογία τοῦ χειρογράφου, στή σελίδα τίτλου: «αψηπ^η ἐλαφηβολιῶνος γ^η ἰσταμένου».

II. Ὀνομαστικόν ἐμπορικόν καί ὀνομαστικόν τῆς φυσικῆς ἱστορίας συλλεχθέν ἐκ διαφόρων ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων καί Λατίνων συγγραφέων παρὰ τοῦ Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα τοῦ ἐκ Σιατιστῆς τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τῷ Δούνα Βέτζιε τῆς Οὐγγαρίας 1785.

I. B.G.Z. 36

ἔτ. 1785

σσ. 41.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Μέθοδος Ἄστρογνωσίας, ἣτις διδάσκει ἄνευ σφαίρας, ἢ πίνακος Οὐρανίου τήν Γνώσιν τῶν διασημοτέρων ἀστέρων τῶν ἐν τῷ τῆς Οὐγγαρίας ὀρίζονται φαινομένων. Συνεγράφη μὲν ποτέ παρὰ Γεωργίου Μαρότου, ἐκ τῆς Λατινίδος δὲ ἐξελληνισθεῖσα παρὰ Γεωργίου Ἰωάν. Ζαβείρα... Πέστη 1815, σσ. 23 + 5 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 862).

Σύμφωνα μέ τόν Horvath Endre (*Οὐγγροελληνική Βιβλιογραφία*, Βουδαπέστη 1940, σελ. 29), ὁ Γεώργιος Ζαβίρας μετέφρασε τό ἔργο *Methodus Astrognosiae* τοῦ Οὐγγρου G. Maróthi, ἀπό τό χειρόγραφο πού διαφυλάσσεται καί σήμερα στήν Κοινοτική Βιβλιοθήκη τῆς Πέστης καθ' ὅσον τό λατινικό πρωτότυπο δέν τυπώθηκε ποτέ.

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἐπιστῆμες τῆς Ζωῆς.

ΖΑΦΑΡΑΝΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Τοῦ ναυκλήρου Ἐφημερινή εἰς τό πέλαγος πρᾶξις· ἤγουν Μέθοδος βραχεῖα καί εὐκολος τοῦ νά κρατοῦν λογαριασμόν τῆς ὁδοιπορίας ἑνός караβίου εἰς θάλασσαν μεγάλην. Περιέχουσα καί Πίνακας τούς εἰς τήν πρᾶξιν τῆς Ναυτικῆς ἀναγκαίους. Μεταφρασθεῖσα μὲν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς διαλέκτου παρά τοῦ Ἱεροδιακόνου κυρίου Σπυρίδωνος Ζαφαράνα Κεφαληνίεως... Ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Τυπογραφείῳ 1803, σσ. 192. (ΓΜ/ΕΒ. 238).

ΖΕΡΖΟΥΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

(περ. 1706 - 1772)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Στοιχεῖα Φυσικῆς

1. Β.Ι. VI-9 0,334 × 0,224 ἔτ. 1760 φφ. 24α-203β.
—φφ. 24α-79β, Τῆς τοῦ σοφωτάτου Δημοκρίτου τῶν ἡμετέρων προγόνων Ἑλλήνων ἀρχαιοτάτου, φυσικῆς θεωρίας, ὑπό τῶν νεωτέρων, καί μάλιστα τοῦ ἀγχινουστάτου καί μέγα ἐπί σοφία κεκτημένου ὄνομα Ἰσαάκ τοῦ Νευτόνου ἀνανεωθείσης, ἐπιδιορθωθείσης, ἀναπτυχθείσης, αὐξηθείσης καί εἰς φῶς προαχθείσης Στοιχεῖα, κατά Μουσχεμβροέκιον ἐκφρασθέντα καί ἑλληνιστί ἐκδοθέντα παρά τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου καί γυμνασιάρχου τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας Νικολάου Κυριακοῦ Τζερετζέλη, καί ἤδη πρῶτον παρ' αὐτοῦ ἐν ἑλλάδι φωνῆ τοῖς Ἑλλήνων παισὶ καί ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει παραδοθέντα. Κεφ. Α'. Περί φιλοσοφίας, διαιρέσεως αὐτῆς, καί τῶν κανόνων τοῦ φιλοσοφεῖν.

Ἄρχ. Φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τῶν τε ἰδιοτήτων αὐτῶν, ἐνεργειῶν τε καὶ ἀποτελεσμάτων...

Ἄκολουθοῦν τὰ κεφάλαια Β΄ καὶ Γ΄: «Περὶ τοῦ σώματος ἐν γένει, καὶ τῶν αὐτῷ ἀποδιδομένων», «Περὶ τοῦ κενοῦ διαστήματος».

—φφ. 80α-145β, *Τῶν στοιχείων τῆς Γεωμετρίας βιβλίον πρῶτον* (μετάφραση τῶν *Στοιχείων Γεωμετρίας* τοῦ Christian Wolff). Βλ. τόμ. Α΄.

Ἄρχ. Ἐπιστήμης ἔργον τό ἐξ ἐννοιῶν τινῶν ἀπλουστέρων...

—φφ. 146α-203β, ἡ συνέχεια τῶν *Ἐπιπέδων Φυσικῆς*.

Ἐδῶ τὰ κεφάλαια Δ΄-Ζ΄: «Περὶ τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου καὶ τῆς κινήσεως», «Περὶ τῶν πιεζουσῶν δυνάμεων», «Περὶ τῶν ἰσχύων τῶν κινουμένων σωμάτων» καὶ «Περὶ βαρύτητος».

Τελ. ...διττοῦ γάρ γένους εἰσὶν οἱ νόμοι τῆς φύσεως καὶ θεσμοί, φύσεως νοουμένης τῆς τοῦ... (κολοβό).

Ἡ χρονολογία τοῦ χειρογράφου στό φ. 109α.

Ἡ παρουσίαση μέ βάση τόν ὑπό σύνταξη Περιγραφικό Κατάλογο τῶν Χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης Ἐμινέσκου τοῦ Ἰακώβου ἀπό τόν Χ. Καρανάσιο (ἀνακοίνωση Λίνου Μπενάκη στό Διεθνές Συνέδριο «Ἡ Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Οἱ εὐρωπαϊκές ἰδέες καὶ ὁ ἀναγεννώμενος ἑλληνισμός», Βόλος 27-30 Μαΐου 1993).

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΗΛΙΑΔΗΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Χημικὴ Φιλοσοφία, ἢ στοιχειώδεις ἀλήθειαι τῆς νεωτέρας Χημικῆς, νεωτέρα τινὶ μεθόδῳ τεταγμένα, ὑπὸ Α.Φ. Φουρκροά Ἰατροῦ καὶ Διδασκάλου τῆς Χημικῆς ἐν Παρισίοις. Ἐκ Γρακισθεῖσα μετὰ προσθήκης καὶ τινῶν σημειωμάτων ὑπὸ Θεοδοσίου Μ. Ἡλιάδου. Ἐπιδιορθωθεῖσα καὶ τύποις*

ἐκδοθεῖσα ὑπό Ἀνθίμου Γαζῆ ... χάριν τῶν Φιλολόγων. Βιέννη 1802, σσ. XXI + 1 χ.ἄ. + 184 + 1 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 178).

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Philosophie Chimique, ou Vérités Fondamentales de la Chimie Moderne, Disposées dans un nouvel ordre; Par A.E. Fourcroy*. Παρίσι 1792. Β΄ ἐκδ.: 1795. Γ΄ ἐκδ. 1806.

ΘΕΟΤΟΚΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

(1731 - 1800)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Στοιχεῖα Γεωγραφίας

Τό ἔργο ἐκδόθηκε στή Βιέννη τό 1804 ἀπό τόν Ἀνθίμο Γαζῆ, ὁ ὁποῖος πρόσθεσε σημειώσεις «κατά τούς νεωτέρους» (βλ. ἔντυπα, 2).

Τά χειρόγραφα πού ἀκολουθοῦν διασώζουν μόνον τό κείμενο τοῦ Νικ. Θεοτόκη.

* 1. Μ.Π. 684 (6191) 0,230 × 0,175 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 279α-324β.
Τίτλος: *Τοῦ σοφολογιωτάτου καί ἐπιστημονικωτάτου καί ἐν μαθηματικοῖς καί φιλοσόφοις ἀρίστου κυρίου νικηφόρου θεοτόκη, γεωγραφίας στοχεῖον βιβλίον α^{ον}. Κεφάλαιον α^{ον}. Περί τῶν πρὸς κατάληψιν τῆς γεωγραφίας ἀναγκαίων τοῖς ἀγεωμέτροις εἰδήσεων.*

Ἄρχ. *Γραμμὴ ἐστὶ μήκους, πλάτους καί βάθους ἄμειρον· σημεία δέ τὰ πέρατα αὐτῆς...*

Ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: «περὶ γεωγραφίας», «περὶ τῆς κρικωτῆς σφαίρας», «περὶ τῆς τεχνητῆς οὐρανίου σφαίρας, καί περὶ ἀστέρων», «περὶ πλανητῶν ἄστρον», «περὶ ἡλίου», «περὶ σελήνης», «περὶ ἐκλείψεως ἡλίου καί σελήνης» (χάσμα) «περὶ τῶν λοιπῶν πλανητῶν, καί περὶ κομητῶν», «περὶ τῶν ἐν γῆ ζωνῶν», «περὶ τῶν ἐν γῆ κλιμάτων», «περὶ πλάτους καί μήκους» (χάσμα) «περὶ χρήσεως τῆς γηίνης τεχνητῆς σφαίρας», «περὶ γεωγραφικῶν πινάκων, ἤτοι χαρτῶν», «περὶ τῶν παλαιῶν, καί νέων γεωγραφικῶν μέτρων». «Σημειώματα ἀπὸ τοῦ β^{ου} βιβλίου τῆς γεωγραφίας τοῦ θεοτόκου· περὶ φυσικῆς τῆς γῆς διαιρέ-

σεως», «περί τῆς γερμανίας», «περί τῆς ἔλουητίας», «περί τῆς ἰταλίας», «περί τοῦ βελγίου, ἤτοι περί τῶν κάτω χωρῶν, καί τῶν οὐνίτων ἐπαρχιῶν, ἤτοι τῆς ὀλανδίας», «περί τῆς ἀριστοκρατίας τῶν ἐπτά οὐνίτων ἐπαρχιῶν, ἤτοι περί τῆς ὀλανδίας», «περί τῆς μεγάλης βρετανίας», «περί τῆς δανίας, ἤτοι δανιμαρκίας», «περί τῆς νορουεργίας, ἢ νορβηγίας, τῆς καί Νηρίγου», «περί τῆς σουηκίας, ἢ σβεκίας, ἢ σβετζίας, ἢ σουηδίας ἢ σουηκίας», «περί τῆς ρωσίας, ἢ μοσχοβίας», «περί τῆς προυσίας», «περί τῆς πολωνίας, ἤτοι λεχίας», «περί τῆς οὐγγαρίας, καί τῶν οἰκιστῶν καί στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς ἀουστρικῆς ἐπαρχίας», «περί εὐρωπαϊάς τουρκίας», «περί τῆς ἀσίας», «περί τῆς λιβύης, ἤτοι ἀφρικῆς», «περί τῆς ἀμερικῆς».

Σημ. Εἶναι μᾶλλον σημειώσεις μαθητῆ (ἢ δασκάλου) ἀπό τό βιβλίο τοῦ Νικηφ. Θεοτόκη. Πλούσιες σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 2. Β.Ρ.Α. 1423 0,222×0,171 ἔτ. 1758 σσ. 233 ἢ φφ. 60α-182α. Τίτλος: *Γεωγραφίας Στοικεῖων Βιβλίου πρώτου Κεφ. Α'.* *Περί τῶν πρὸς κατάληψιν τῆς Γεωγραφίας ἀναγκαίων τοῖς ἀγεωμέτροις εἰδήσεων.*

Ἄρχ. *Γραμμὴ ἔστι μήκους, πλάτους καί βάθους ἄμειρον...*

Τά ὑπόλοιπα κεφάλαια τοῦ 'πρώτου βιβλίου': «περί γεωγραφίας», «περί τῆς κρικωτῆς σφαίρας», «περί τῶν ἐν τῇ κρικωτῇ σφαίρα κύκλων», «περί τῶν τῆς σφαίρας θέσεων», «περί τῆς τεχνητῆς σφαίρας τῆς οὐρανοῦ, καί τῶν ἀστέρων», «περί πλανητῶν, καί ἀστέρων», «περί ἡλίου», «περί σελήνης», «περί ἐκλείψεως ἡλίου καί σελήνης», «περί ἀστρονομικῶν δογμάτων».

Ἄρχ. *Τρεῖς αἱ κυριώτεραι περί τοῦ συστήματος τοῦ παντός τῶν ἀστρονόμων δόξαι, ἡ τοῦ Πτολεμαίου, ἡ τοῦ Τύχωνος, καί ἡ τοῦ Κοπερνίκου...*

«περί τῶν λοιπῶν πλανητῶν, καί περί κομητῶν», «περί γῆς καί τῆς αὐτῆν ἐμφαινούσης τεχνητῆς γῆϊνης σφαίρας», «περί τῶν ἐν γῆ ζωνῶν», «περί τῶν ἐν γῆ κλιμάτων», «περί πλάτους καί μήκους», «περί οἰκῆσεων», «περί χρήσεως τῆς τεχνητῆς γῆϊνης σφαίρας», «περί γεωγραφικῶν πινάκων, ἤτοι χαρτῶν», «περί τῶν παλαιῶν, καί νέων γεωγραφικῶν μέτρων».

σ. 59 (ἢ φ. 89α), Βιβλίον Β'. Κεφάλαιον Α'. «Περί φυσικῆς τῆς γῆς διαιρέσεως».

Ἄκολουθοῦν τά κεφάλαια: «περί πολιτικῆς τῆς γῆς διαιρέσεως»,

«περί τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διοικήσεων», «περί τῆς καθολικῆς τῆς Εὐρώπης διαίρέσεως», «περί τῆς Λουσιτανίας, ἢ Λυσιτανίας, εἴτ' οὖν Πορτογαλλίας», «περί τῆς Ἰβηρίας, ἥτοι Ἰσπανίας», «περί τῆς Κελτογαλατίας, εἴτ' οὖν Γαλλίας, τῆς καὶ Φραγκίας καὶ Φράνζας», «περί τῆς Γερμανίας», «περί τῆς Ἑλουητίας», «περί τῆς Ἰταλίας», «περί τοῦ Βελγίου, εἴτ' οὖν περὶ τῶν Κατωχωρῶν, καὶ τῶν οὐνίτων ἐπαρχιῶν», «περί τῆς Ἀριστοκρατίας τῶν ἐπτά οὐνίτων ἐπαρχιῶν, εἴτ' οὖν περὶ τῆς Ὀλλανδίας», «περί τῆς μεγάλης Βρετανίας, τῆς Κοινῶς Ἰγγλιτέρας», «τά περὶ τῆς Δανίας, ἥτοι Δανιμαρκίας», «περί τῆς Νορουεγίας, ἢ Νορβεγίας τῆς καὶ Νηρίγου», «περί τῆς Σουηκίας, ἢ Σβετζίας, ἢ Σουηδίας, ἢ Σηκίας», «περί τῆς Ρωσσίας, ἢ Μοσχοβίας», «περί τῆς Προυσίας», «περί τῆς Πολωνίας, ἥτοι Λεχίας», «περί τῆς Οὐγγαρίας, καὶ τῶν οἰκιστῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Ἀουστριακῆς Ἐπικρατείας», «περί τῆς Εὐρωπαϊᾶς Τουρκίας», «περί τῆς Ἀσίας», «περί τῆς Λιβύης, εἴτ' οὖν Ἀφρικῆς», «περί τῆς Ἀμερικῆς».

Στίς σσ. 217-233 (ἢ φφ. 174a-182a) πίνακες: «Σύστημα τοῦ παντός κατὰ τόν Πτολεμαῖον», «Σύστημα τοῦ παντός κατὰ τόν Τύχωνα», «Σύστημα τοῦ παντός κατὰ τόν Κοπέρνικον», πίνακες ἀνέμων, οἱ ἀξήσεις τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἀπό τό «Κλεομήδους κυκλικῆς θεωρίας, βιβλίον α^{ov}», «Πίναξ κεφαλαιώδης τῆς Γεωγραφικῆς Ἐπιστήμης», «Περιγραφή τοῦ Κόσμου. Γενική τῆς Γῆς διαίρεσης», «Αὐθέντες μολδαβίας» ἀπό τό 1352 μέχρι τό 1758.

Συσταχωμένα δύο ἔντυπα φύλλα, στά γερμανικά, «Allgemeine Statistisch-Geographische. Uebersicht der Preussischen Erb-Monarchie ... von Joseph Marx Freyherrn von Liechtenstern» πού μᾶς δίνουν στοιχεῖα γιά τή Γερμανία (φφ. 58 καὶ 59), τήν Οὐγγαρία (φ. 101) καὶ τή Γιουγκοσλαβία (φ. 112). Ἀπό τήν ἴδια ἐπίσης ἔκδοση, ἔντυποι χάρτες τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Ἰστρίας («Istrien»).

* 3. B.P.A. 151 0,168 × 0,115 ΙΗ' αἰ. φφ. 159.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό I, 2. Στά φφ. 148a-159a, πίνακες, κι ἐδῶ, μέ γεωγραφικά σχήματα (τό πτολεμαϊκό, τό τυχωνικό καὶ τό κοπερνικαῖο σύστημα, 3 πίνακες ἀνέμων, πίνακας ὥρῶν, πίνακας κίνησης τοῦ ἡλίου κατὰ «Κεπλέρων», «Τύχωνα», «Ροκκιόλον», «Δελαῖφρον», «Γρηγόριον», καὶ σελήνης, σχήματα ἐκλείψεων ἡλίου καὶ σελήνης).

* 4. Μ.Π. 748 (6255) 0,300×0,210 ΙΗ' αϊ. φφ. 41 (κολοβό).

Μιά άκόμη παραλλαγή τών *Στοιχείων Γεωγραφίας* του Νικηφόρου Θεοτόκη. 'Αναλυτικά τό περιεχόμενο του κώδικα:

—φ. 1α, «Κεφ. α^{ov}. Περί τών πρός κατάληψιν τής γεωγραφίας αναγκαίων τοίς άγεωμέτρους ειδήσεων».

'Αρχ. *Γραμμή έστί μήκος, πλάτους και βάθους άμειρον· σημεΐα δέ τά πέρατα αυτης...*

—φ. 3α, «Κεφ. β^{ov}. Περί Γεωγραφίας».

'Αρχ. *Γεωγραφία έστί Γης περιγραφή, Μαθηματική, φυσική και πολιτική. Τούτων ή μέν Μαθηματική...*

'Ακολουθούν τά κεφάλαια γ'-κ', του 'πρώτου βιβλίου': «Περί τής κρικωτής σφαίρας», «Περί τών έν τή κρικωτή σφαίρα κύκλων», «Περί τών τής σφαίρας θέσεων», «Περί τής τεχνητής ουρανίου σφαίρας και άστέρων», «Περί πλανητών άστρων», «Περί [ήλίου]», «Περί σελήνης», «Περί έκλείψεως 'Ηλίου και Σελήνης», «Περί άστρονομικών δογμάτων», «Περί τών λοιπών πλανητών, και περι κομητών», «Περί Γης, και τής αυτης έμφαινούσης τεχνητής σφαίρας», «Περί τών έν τή γη ζωνών», «Περί τών έν τή Γη κλιμάτων», «Περί πλάτους και μήκους», «Περί οικήσεων», «Περί χρήσεως τής γηϊνης τεχνητής σφαίρας», «Περί γεωγραφικών πινάκων, ήτοι χαρτών», «Περί τών παλαιών και νέων γεωγραφικών μέτρων».

Στή συνέχεια: φφ. 33α-41α, «Βιβλίου β^{ov} Κεφ. Α^{ov}. Περί φυσικής τής Γης διαιρέσεως», «Κεφ. β^{ov}. Περί πολιτικής τής Γης διαιρέσεως», «Κεφ. γ^{ov}. Περί τής Εύρώπης, και τών έν αυτη διοικήσεων», «Κεφ. δ^{ov}. Περί τής καθολικής τής Εύρώπης διαιρέσεως», «Κεφ. ε^{ov}. Περί τής Λουσιτανίας, ή Λυσιτανίας, τουτ' έστι Πορτογαλλίας», «Κεφ. στ^{ov}. Περί τής 'Ιβηρίας, ήτοι 'Ισπανίας».

Τελ. ...οί δέ καρποί, ήγουν αί όπωραι και τά...

Σημ. Οί σελίδες χωρίζονται καθέτως στά δύο: άριστερά τό κείμενο ένδ ή δεξιά πλευρά έχει άφαιθεί για τίς σημειώσεις. 'Η φυλλαρίθμηση νεότερη.

* 5. Μ.Β. 45 0,210×0,150 ΙΗ' αϊ. σσ. 136-219+5 πίν.

Τίτλος: *Γεωγραφίας στοιχείων. Βιβλίον πρώτον. Κεφ. Α'. Περί τών πρός κατάληψιν τής Γεωγραφίας αναγκαίων τοίς άγεωμέτρους ειδήσεων.*

'Αρχ. *Γραμμή έστί μήκος, και πλάτους και βάθους άμειρον· σημεΐα δέ τά πέρατα αυτης...*

Κείμενο παρεμφερές με τό I, 4. Τό κείμενο διακόπτεται (σέ σύγκριση με τό I, 4) μετά τό δεύτερο κεφάλαιο τοῦ δευτέρου βιβλίου.

Στό τέλος, πέντε πίνακες μέ 25 σχήματα.

Πρβλ. Τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά, Θεοτόκης Νικηφόρος I, 7.

6. Β.Α.Α. 11 0,220 × 0,170 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 81-193.

Τίτλος: *Γεωγραφία Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη ἤν ἐν Γιασίω τῆς Μολδαβίας τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐξέδοτο.*

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Στοιχεῖα Φυσικῆς ἐκ τῶν νεωτέρων συνερανισθέντα ὑπό Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκου. Λειψία 1766, σσ. 16 χ.ἄ. + 326 + 16 χ.ἄ. + 2 λ. + φφ. 20 πτυσσόμενα μέ 145 σχήματα.

Ὁ δεύτερος τόμος τό 1767, σσ. 8 χ.ἄ. + 244 + 20 χ.ἄ. + φφ. 18 πτυσσόμενα μέ 141 σχήματα. (L/BH. 18.II.652).

2. Στοιχεῖα Γεωγραφίας ἐρανισθέντα ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκου πλείστοις δέ σημειώμασι καί σχήμασι πλουτισθέντα ὑπό Ἀνθίμου Γαζῆ. Βιέννη 1804, σσ. VIII + 245 + 2 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 296).

Πρβλ. Τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά.

ΙΩΑΚΕΙΜ, μοναχός

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γεωγραφία

1. Ε.Β.Π. 1183 0,210 × 0,155 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 80.

Τίτλος: *Ἰωακείμ μοναχοῦ τοῦ Ἀναστασιώτου, πόνημα γεωγραφικόν, ἐκ διαφόρων συναθροισθέν πολυμαθῶν καί σοφῶν γεωγράφων, καί μάλιστα τοῦ Στράβωνος.*

Ἀρχ. Ἡ τῆς γεωγραφικῆς πραγματείας ὑπόθεσις οὐκ ἔξω φιλοσοφίας εἶναι νομίζεται...

Τελ. ...ὡσπερ καί ἡμᾶς θαρρήσαντες τοῦτονί τόν πόνον ἀνεδεξάμεθα, καί τέλος αὐτῶ νυνί ἐπεθήκαμεν.

Ὁ Charles Astruc (βλ. *Catalogue des manuscrits grecs, Troisième partie, Le supplément grec*, Παρίσι 1960, σσ. 351-352) γράφει ὅτι ὁ Ἰωακείμ «transcrit l'essentiel de Strabon XVII, 3, § 24 (jusqu' à νομαδικῶς οἰκεῖται, cf éd. Meineke, Leipzig 1877, p. 1171, I. 16); alors seulement il tient compte de la réalité de son temps, et sans, être gêné par la contradiction avec ce qui précède, il enchaîne sur les conquêtes musulmanes: τῆς δ' Ἀσίας τὰ πλείω μέρη τό πρῶτον ὑπό Ρωμαίοις ὑπῆρχε, νῦν δ' ὑπό Ἰσμαηλιτῶν κατέχεται, καί τὰ πλείω τῆς Εὐρώπης, ἧ τε Αἴγυπτος πᾶσα, καί τῆς Λιβύης μέρος..., καί νῦν ... τό τούτων ἐν Βυζαντίῳ τῆς Κωνσταντίνου τε βασιλείῳν δὴ κατεστήσαντο ..., enfin (f. 80v), il rappelle ce qu'il doit à ses devanciers (καί μάλιστα δὴ τοῦ Στράβωνος), ainsi qu'à l'aide de Dieu».

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΙΩΑΣΑΦ, ἱερομόναχος

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Γεωγραφικός Πίναξ τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἀπάσης παλαιᾶς τε καί νέας ἐγνωσμένης γῆς, ἐλληνιστί ἐκδοθεῖς δαπάνη καί ἐπιμελεία Ἰωάσαφ ἱερομονάχου*. Βιέννη 1797. Διαστάσεις: 0,89 × 0,54.

Κάτω: «Ἐχαλκοχαράχθη παρ' ἐμοῦ, Λουδοβίκος Σμιδ» (Λ.Χ. 192).

ΚΑΒΑΛΙΩΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

(; - 1786)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Φυσική πραγματεία συντεθεισα παρά του σοφολογιωτάτου διδασκάλου κυρίου θεοδώρου αναστασίου Καβαλιώτου του εκ Μοσχοπόλεως. Καί παρ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα ἐν τῇ τῆς ἰδίας πατρίδος νεωστὶ ἰδρυθείσῃ σχολῇ

* 1. B.P.A. 383 0,316×0,218 ἔτ. 1808 σσ. 1-122.

Ἄρχ. *Οὐδέν τῶν ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ ἄλλο, εἶναι, καὶ λέγεσθαι ἀγαθόν δίκαιον...*

Τὰ 39 κεφάλαια τοῦ ἔργου: σ. 5, «Ἡ φυσική ἐστὶν ἐπιστήμη» σ. 6, «Περὶ τῆς φυσικῆς ἔλξεως ὑποκειμένου» σ. 8, «Περὶ τοῦ ὀρισμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως τῆς φυσικῆς» σ. 9, «Περὶ ἀρχῶν» σ. 13, «Περὶ ὕλης» [«ἡ ὕλη ἄπειρος ἐστὶ καὶ καθ' αὐτὴ ὑπάρχει»] σ. 16, «Διαιρεῖται ἡ ὕλη ἢ οὐ» [«ἡ ὕλη ἐστὶν ἀφθαρτος»] σ. 20, «Περὶ εἶδους» [«τὸ ἄθροισμα τῶν ἰδιοτήτων τοῖς σωματικοῖς τρόποις ἐστὶν οὐσιῶδες εἶδος»] σ. 25, «Περὶ στερήσεων» σ. 26, «Ἀρχαὶ μηχανικαὶ ἐκτίθενται» [«ἡ ὕλη ἤτοι ἡ ἐκτεταμένη οὐσία οὐκ ἔστιν ὁμογενής»] σ. 30, «Περὶ ἀρχῶν χυμικῶν» σ. 31, «Περὶ τόπου» σ. 35, «Περὶ κενοῦ» [«πᾶν τὸ μὴ ἔχον ὑπαρξιν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' τὸ κενόν ἐστὶ μὴ ἔχον ὑπαρξιν, ἄρα τὸ κενόν οὐκ ἔστιν»] σ. 38, «Περὶ τῆς πνευματικῆς μηχανῆς» σ. 40, «Περὶ βαρομέτρου» σ. 42, «Περὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως» σ. 48, «Περὶ ἠρεμίας» σ. 51, «Περὶ αἰτίας κινήσεως» σ. 56, «Περὶ σωμάτων θερμῶν, καὶ ψυχρῶν» σ. 61, «Περὶ ὑγρῶν, ἤτοι ρευστῶν, καὶ περὶ ξηρῶν» σ. 63, «Περὶ κινήσεως, καὶ ἠρεμίας τῶν στερεῶν ἐν τοῖς ὑγροῖς» σ. 64, «Περὶ ἐλατηρίου» σ. 66, «Περὶ μανότητος, καὶ πυκνότητος» σ. 67, «Περὶ βαρύτητος, καὶ κουφότητος» σ. 70, «Περὶ ἐλκτικῆς δυνάμεως» [«πᾶν τὸ κινούμενον σῶμα ὑπὸ τίνος κινεῖται»] σ. 72, «Περὶ φωτός» [«τὸ φῶς οὐσία ἐστὶ»] σ. 77, «Περὶ στοιχείων» σ. 82, «Περὶ γῆς» σ. 82, «Περὶ ὕδατος» σ. 84, «Περὶ ἀέρος» σ. 85, «Περὶ πυρός» [«πῦρ ἐστὶ σῶμα συγκεῖμενον ἐκ μορίων λεπτοτάτων, στερρεοτάτων τε, καὶ εὐδιαιρέτων»] σ. 88, «Περὶ δευτέρων ποιότητων» σ. 91, «Περὶ δευτέρων ποιότη-

των»· σ. 91, «Περί κόσμου»· σ. 93, «Περί οὐρανοῦ»· σ. 98, «Περί σφαιράρας»· σ. 103, «Περί μετεώρων»· σ. 109, «Περί ψυχῆς ζωτικῆς»· σ. 111, «Περί αἰσθήσεως»· σ. 113, «Περί τῆς καταμέρους αἰσθήσεως»· σ. 117, «Ἐσχατον. Περί φαντασίας καὶ μνήμης».

Τελ. ...*μετά τῶν σωματικῶν κινήσεων ὑφίσταται ἡ τοῦ νοός ἔνωσις μετά τοῦ σώματος.*

Μετά τό κείμενο ἀκολουθεῖ (σελ. 125-228) «μεταφυσική, συντεθεῖσα παρά τοῦ αὐτοῦ ἱεροκήρυκος καί πρωτοπαπᾶ ἱεροῦ Ἐναστασίου Καβαλιώτου».

Στή σελ. 1 κτητορικό σημεῖωμα: «ἐκ τῶν τοῦ οἰκονόμου κυρίου Δανιήλ πελεῖ ἡ παροῦσα σύνοψις τῆς φυσικῆς καί μεταφυσικῆς πραγματείας» καί ἡ χρονολογία: «αωη' φεβρ. θ'», καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «χείρ ἀναστασίου ἱερέως, τοῦ ταύτην συντεθείσαντος».

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΑΪΡΗΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ

(1784 - 1853)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Φυσική

* 1. Σ.Σ. 10 0,235×0,175 ἔτ. 1818 σσ. 274.

Τίτλος: *Πραγματεία Φυσικῆς ἐπιστήμης τοῦ Σοφωτάτου θεοφίλου τοῦ ἀνδρίου, φιλοπονηθεῖσα παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Κυδωνιῶν Σχολῇ.*

Ἄρχ. "Οτι μὲν ὡς αἰσθανόμενοι διατιθέμεθα πάντες οἶδαμεν...

Τά κεφάλαια:

—σελ. 1: «Τοῦ στοιχειώδους μέρους τῆς φυσικῆς Κεφ. Α^{ov}».

—σελ. 4: «Κεφ. Β^{ov}. Περί τῶν κατά τῶν σωμάτων ἐν γένει κατηγορουμένων» [ᾶπου «Περί ἑκτατοῦ εἴτε τριχῆ διαστατοῦ», «Περί πορώδους», «Περί πιεστοῦ», «Περί διαρετοῦ», «Περί ἀδιαχωρήτου», «Περί ἀδρα-

νείας», «Περί κινήτου», «Περί ἐλαστικότητος», «Περί ἀραιωτοῦ», «Περί πυκνωτοῦ»].

—σελ. 17: «Κεφ. Γ^{ov}. Περί τῶν κατὰ μικρά διαστήματα ἐκτελουμένων κινήσεων» [ἔπου «Περί ὀγκῆς», «Περί πυρός ἢ θερμογόνου», «Περί φωτός», «Περί ἠλεκτρισμοῦ», «Περί μαγνητισμοῦ», «Περί κρυσταλλώσεως»].

—σελ. 90: «Κεφ. Δ^{ov}. Περί ἀπλῶν σωμάτων» [ἔπου «Περί ὀξυγόνου», «Περί ἀπλῶν φλογιστῶν», «Περί ὑδρογόνου», «Περί ἀνθρακος», «Περί φωσφόρου», «Περί θείου», «Περί ἐμπρησμοῦ, ἢ κοινου πυρός», «Περί ὑπογείων ἐμπρησμῶν, εἴτε ἠφαιστείων τόπων», «Περί ἀπλῶν ἀφλογιστῶν», «Περί ἀζώτου», «Περί ὀξυαλικοῦ», «Περί μετάλλων», «Περί χρυσοῦ», «Περί λευκοχρύσου», «Περί ἀργύρου», «Περί ὕδραργύρου», «Περί παλλαδίου», «Περί ροδίου», «Περί ἰριδίου», «Περί ὀσμίου», «Περί χαλκοῦ εἴτε κυπρίου», «Περί σιδήρου», «Περί νικέλου, ἢ ἀρτεμίου», «Περί κασσιτέρου», «Περί μολύβδου», «Περί ψευδαργύρου, εἴτε καδμίου», «Περί βισμούθιου, εἴτε ἠραίου», «Περί ἀντιμονίου, εἴτε στιμμίου», «Περί τελλουρίου, εἴτε κυβελίου», «Περί ἀρσενικοῦ», «Περί κοβάλλου, ἢ περσεφονίου», «Περί χρωμίου», «Περί μολυβδαίνης», «Περί οὐρανίου», «Περί τουγγενίου, εἴτε ἠρακλείου», «Περί τιτανίου», «Περί Κολουμβίου, εἴτε ἠφαιστείου τανταλίου καὶ δημητρίου»].

—σελ. 134: «Κεφ. Ε^{ov}. Περί συνθέτων [σωμάτων]» [ἔπου «Περί καλίων, εἴτε κονίων», «Περί ἀμμωνίας», «Περί ποτάσης, εἴτε χούνης», «Περί σόδας, εἴτε λίτρου», «Περί γαιῶν», «Περί τιτάνου», «Περί μαγνησίας», «Περί βαρείας», «Περί στραντιανῆς», «Περί καθαρῶν γαιῶν», «Περί ἀργίλλου», «Περί ὑτρίας», «Περί γλυκίνης», «Περί ζυρκονίας, εἴτε ὑακινθίας», «Περί πυρίτιδος, εἴτε χαλυκίας», «Περί πρωτοσυνθέτων καὶ πρῶτον περὶ ὀξειδῶν», «Περί ὕδατος», «Περί ὀξέων», «Περί ὀξυρευτικοῦ», «Περί ὀξυγορακικοῦ, εἴτε χρυσοκωλικοῦ ὀξέως», «Περί φλογιστικῶν ὀξέων», «Περί φλογιστῶν ὀξέων», «Περί κρυσταλλωτῶν καὶ ἑξατριμωτῶν, περὶ ὀξυκοῦ ὀξέως», «Περί βενζοϊκοῦ ὀξέως», «Περί ἠλεκτρικοῦ ὀξέως», «Περί φλογικοῦ ὀξέως», «Περί καμφορικοῦ ὀξέως», «Περί ζαχαρικοῦ ὀξέως», «Περί κρυσταλλωτῶν καὶ ἀνεξατριμωτῶν ὀξέων, περὶ μελιτικοῦ ὀξέως», «Περί ταρταρικοῦ ὀξέως», «Περί κιτρικοῦ ὀξέως», «Περί στατικοῦ ὀξέως», «Περί ἀκρυσταλλωτῶν ὀξέων, περὶ μηλικῶν ὀξέων», «Περί φελλικῶν ὀξέων», «Περί μυρμηκικοῦ ὀξέως», «Περί χρωματιστικῶν ὀξέων», «Περί κηκιδικῶν ὀξέων», «Περί προυσικοῦ, εἴτε ἀμυγδαλικῶν ὀξέων», «Περί συνθέτων φλογιστῶν», «Περί σικερίου»,

«Περὶ αἰθέρος, ἢ αἰθερίου», «Περὶ ἐλαίων», «Περὶ ἀσφάλτων», «Περὶ δευτεροσυνθέτων», «Περὶ ἀλάτων», «Περὶ ὄξυαλικῶν ἀλάτων», «Περὶ ἄλατος», «Περὶ ἀμμωνίου», «Περὶ ὄξυρρευτικῶν», «Περὶ ὄξυβορακικῶν», «Περὶ ὄξυφωσφορικῶν», «Περὶ ὄξυφωσφορικοῦ λίθρου», «Περὶ ὄξυφωσφορικῆς τιτάνου», «Περὶ ὄξυανθρακικῶν», «Περὶ ὄξυθειικῶν», «Περὶ ὄξυνιτρικοῦ», «Περὶ ὑπεροξυαλικῶν», «Περὶ μεταλλικῶν ἀλάτων», «Περὶ γεωδῶν δευτεροσυνθέτων», «Περὶ ὑάλου», «Περὶ σαπόνων ἢ σμυμάτων»].

σελ. 171: «Τῆς Στοιχειώδους φυσικῆς Τμῆμα δεύτερον. Κεφ. Α^ο. Περὶ ὀρυκτῶν ἢ ἀνοργάνων σωμάτων» [ὅπου «Περὶ ἀτμοσφαιρας», «Περὶ μετεώρων», «Περὶ ἀτμοσφαιρικῆς κράσεως», «Περὶ τῆς τοῦ ὕδατος ἐξατμήσεως καὶ περὶ βροχῆς», «Περὶ ἀνέμων», «Περὶ τῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἠλεκτρικῶν φαινομένων», «Περὶ ἀερολίθων», «Περὶ ὑδάτων», «Περὶ ἀλμυρῶν ὑδάτων», «Περὶ μεταλλικῶν ὑδάτων», «Περὶ ὀρυκτῶν»]. —σελ. 210: «Κεφ. Β^ο. Περὶ φυτῶν».

—σελ. 223: «Κεφ. Γ^ο. Περὶ ζώων» [ὅπου «Περὶ πέψεως», «Περὶ ἀναπνοῆς», «Περὶ διαπνοῆς», «Περὶ ἀφομοιώσεως», «Περὶ διαφθορᾶς ἢ σήψεως τῶν ζωικῶν ὑλῶν»].

—σελ. 241: «Κεφ. Δ^ο. Περὶ ζώων ἱστορίας ἐν γένει» [ὅπου «Περὶ ζωοφύτων», «Περὶ ἐντόμων», «Περὶ σκωλήκων», «Περὶ μαλακοστράκων», «Περὶ μαλακίων», «Περὶ ἰχθύων», «Περὶ ἔρπετῶν», «Περὶ πτηνῶν», «Περὶ μαστοφόρων», «Περὶ ἀνθρώπου»].

Στὴ σελ. 1 κτητορικό σημεῖωμα: «Καὶ τότε ξύν τοῖς ἄλλοις Γρηγορίου ἱερο[μονάχου] τουπίκην Σαβαρῆ Συμαίου. 1818 δεκεμβρίου 17».

Σχήματα ἐντός κειμένου.

* 2. Β.Ε.Β. 118 0,220 × 0,160 ΙΘ' αἰ. φφ. 309.

Ἄρχ. "Ὅτι μὲν ὡς αἰσθανόμενοι διατιθέμεθα πάντες οἶδαμεν...

Παρεμφερές κείμενο μέ τό Ι, 1.

Στά φφ. 306α-309α (οἱ ζυγές σελίδες λευκές): «Πίναξ χρονολογικῶν τῶν κυρίων ὀνομάτων, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τήν παροῦσαν φυσικήν».

Σχήματα ἐντός κειμένου.

* 3. Σ.Δ. 78 0,210 × 0,150 ΙΘ' αἰ. φφ. 165.

Ἄρχ. "Ὅτι μὲν ὡς αἰσθανόμενοι, διατιθέμεθα πάντες οἶδαμεν...

Κείμενο, κί αὐτό, παρεμφερές μέ τό Ι, 1.

Στά φφ. 162α-165α, 23 σχήματα φυσικῆς.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «Δωρεά ἀρχιεπισκόπου Ἄργολίδος Καλλινίκου Τερζοπούλου, 1875».

* 4. Β.Ε.Β. 148 0,224×0,160 ΙΘ΄ αἰ. φφ. 390.
Τίτλος: *Τοῦ Μηχανικοῦ Μέρους τῆς Φυσικῆς Κεφ. Α^{οῦ}* Περὶ κινήσεως ἐν γένει.

Ἄρχ. Ἐπιτομή ἐκτασις ἐν γένει λέγεται τὸ ἀπέραντον τοῦτο
τριχῆ διαστατόν...

[ὄπου «Περὶ ἀπλῆς κινήσεως», «Περὶ συνθέτου κινήσεως», «Περὶ καμπυλογράμμου κινήσεως», «Περὶ κινήσεως περιφεροῦς ἔτι περὶ κεντρικῶν δυνάμεων»].

—φ. 39β, «Κεφ. Β^{οῦ}. Περὶ βαρύτητος, εἴτε τῆς κατὰ μεγάλας ἀποστάσεις ἐνεργουμένης ὀγκῆς» [ὄπου καὶ «Περὶ πλαγίας τῶν σωμάτων καταβάσεως»].

—φ. 80β, «Κεφ. Γ^{οῦ}. Περὶ κρούσεως» [ὄπου καὶ «Περὶ ἤχου»].

—φ. 110β, «Κεφ. Δ^{οῦ}. Περὶ μηχανῶν» [ὄπου καὶ «Περὶ μοχλοῦ», «Περὶ τροχιαίας», «Περὶ ἐντροχίου ἄξωνος», «Περὶ κεκλιμένου ἐπιπέδου», «Περὶ κοχλίου», «Περὶ σφηνός», «Περὶ συνθέτων μηχανῶν»].

—φ. 115α, «Κεφ. Ε^{οῦ}. Περὶ ὑδροστατικῆς» [ὄπου «Περὶ ὑδραυλικῆς», «Περὶ ὑδραυλικῶν μηχανῶν»].

—φ. 146α, «Κεφ. ΣΤ^{οῦ}. Περὶ τῶν κατὰ τὸ φῶς φαινομένων κινήσεων» [ὄπου «Περὶ ὀπτικῆς», «Περὶ κατοπτρικῆς», «Περὶ διοπτρικῆς», «Περὶ ὀπτικῶν ὀργάνων», «Περὶ ὀφθαλμοῦ», «Περὶ πολεμοσκοπίων», «Περὶ σκοτεινῶν θαλάμων», «Περὶ τηλεσκοπίων», «Περὶ κατοπτροδιοπτρικῶν τηλεσκοπίων», «Περὶ μικροσκοπίων», «Περὶ ἡλιακοῦ μικροσκοπίου», «Περὶ μαγικοῦ λύχνου», «Περὶ πρίσματος»].

Μέρος Β΄ (φ. 212α): «Ἀστρονομίας Κεφ. Α^{οῦ}».

Ἄρχ. Ἐπιτομή ἀστρονομία περὶ τὰ ὀλίκα τοῦ παντός μόρια ἐνασχολουμένη...

—φ. 242α, «Κεφ. Β^{οῦ}. Περὶ τῆς τοῦ ἡλίου μερικότερας κινήσεως».

—φ. 265α, «Κεφ. Γ^{οῦ}. Περὶ τῶν τῆς σελήνης κινήσεων».

—φ. 281β, «Κεφ. Δ^{οῦ}. Περὶ τῆς τῶν πλανητῶν κινήσεως ἐν γένει» [ὄπου καὶ «Περὶ ὑποπλανητῶν», «Περὶ κομητῶν»].

—φ. 302α, «Κεφ. Ε^{οῦ}. Περὶ ἀπλανῶν ἀστέρων».

Σημ. Τὸ κείμενο τελειώνει στό φ. 329β· μέχρι ἐδῶ παλαιά ἀρίθμηση: σσ. 654.

Τὰ φφ. 330α-331β, λευκά.

—φ. 332α, «Κεφ. ΣΤ^{ον}. Περί χρονολογίας».

Τά φφ. 357β-365β, λευκά.

Μέρος Γ' (φ. 366α): «Τῆς ποσοτικῆς ἐπίτινων τῆς Μηχανικῆς θεωρημάτων καὶ προβλημάτων ἐφαρμογῆ».

Ἄρχ. *Ἐπειδὴ καὶ ὑποτεθεισῶν ΑΒ, ΑΓ, εἴτε Π, Σ (σχ. Ι) τῶν συνεργουσῶν δυνάμεων...*

Τά φφ. 387β-388β, λευκά.

Σχήματα καὶ σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 5. Σ.Δ. 54 0,212×0,152 ΙΘ' αἰ. φφ. 113.

Στά φφ. 1α-98β, κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 4 Μέρος Α'.

Στά φφ. 100α-107β, «Τοῦ Μηχανικοῦ» (91 καλοσχεδιασμένα σχήματα): φ. 108α, «Ἀστρονομίας» (5 σχήματα): φφ. 111α-113α, «τῆς Φυσικῆς» (25 σχήματα).

Στό φ. 1α, πάνω ἀπό τόν τίτλο, «Δωρεά ἀρχιεπισκόπου ἀργολίδος Καλλινίκου Τερζοπούλου. 1875».

* 6. Π.Β. 359 0,235×0,180 ΙΘ' αἰ. φφ. 193.

Τίτλος: *Στοιχειώδους Φυσικῆς Τοῦ σοφωτάτου Διδασκάλου ἡμῶν Θεοφίλου Ἀνδρίου.*

Ἄρχ. Ο κώδικας, προφανῶς σημειώσεις μαθητῆ τοῦ Θεοφίλου Καίρη, περιλαμβάνει ἐπιμέρους κεφάλαια ἀπό τά μέρη Περί φυσικῆς (φφ. 1α-88β), Μηχανικῆς (φφ. 89α-154α, τό φ. 154β λευκό) καὶ ἀστρονομίας (φφ. 155α-193β). Ἄναλυτικότερα:

Α' [Περί φυσικῆς].

Ἄρχ. *Μόλις ὁ ἄνθρωπος ἀνοίγει τό ὄμματα τῆς ψυχῆς, βλέπει τό θεῖον τοῦτο δημιούργημα καὶ εὐθύς ἀνάγεται εἰς τήν θεωρίαν αὐτοῦ...*

Ἄκολουθοῦν: «περί ἐκτάσεως», «περί πορότητος», «περί διαιρετοῦ», «περί πιεσμοῦ», «περί ἀδιαχωρήτου», «περί ἀδρανείας», «περί ἐλαστικότητος», «περί κινητοῦ», «περί ὀγκῆς», «περί τινων κατ' ἐπιφάνειαν ἔλξεων καὶ ὠθήσεων», «περί θερμογόνου», «περί φωτός», «περί ἠλεκτρισμοῦ», «περί γαλβανισμοῦ», «περί μαγνητισμοῦ», «περί κρυσταλώσεως», «περί ἀπλῶν σωμάτων, εἴτε στοιχείων», «περί ὀξυγόνου», «περί ἀπλῶν φλογιστῶν», «περί ὕδρογόνου εἴτε φλογογόνου», «περί ἄνθρακος καὶ ἀδάμαντος», «περί φωσφόρου», «περί θείου», «περί ἐμπρησμοῦ», «περί ὑπογείων ἐμπρησμῶν, εἴτε ὑφαιστείων τόπων», «περί ἀπλῶν ἀφλογί-

στων», «περί ἄζώτου», «περί ὄξυαλικού», «περί μετάλλου», «περί χρυσοῦ», «περί χρυσαργύρου, εἴτε πλατύνος», «περί ἀργύρου», «περί ὑδραργύρου», «περί παλαδίου», «περί ῥοστοῦ», «περί ἰριδίου», «περί χαλκοῦ εἴτε κυπρίου», «περί σιδήρου», «περί νικέλου, εἴτε ἀρτεμίου», «περί κασιτέρου», «περί μολύβδου», «περί καθμίου», «περί εὐθραύστων καὶ εὐχωνεύτων μετάλλων», «περί βισμούθιου εἴτε ἡραίου», «περί στιμμίου εἴτε ἀντιμονίου», «περί πελλουρίου εἴτε κυβελίου», «περί ἀρσενικοῦ», «περί θυθραύστων καὶ δυσχωνεύτων», «περί κοβάλτου εἴτε περσεφανίου», «περί χρωμίου», «περί μολυβδαίνης», «περί τουγξενίου, εἴτε ἡρακλείου», «περί ἀχωνεύτων», «περί τετανίου», «περί συνθέτων [σωμάτων]», «περί καλίων εἴτε κονίων», «περί ἄμωνίας», «περί ποτάσης, εἴτε χούνης», «περί σόδας, εἴτε λίτρου», «περί γεῶν», «περί τιτάνου», «περί μαγνησίας», «περί βαρείας», «περί στραντιανῆς», «περί καθαρῶν γεῶν», «περί ἀργύλου», «περί ὑτρίας», «περί γλυκίνης», «περί ζυρκωνίας, εἴτε ὑακινθίας», «περί πυρίτιδος», «περί πρωτοσυνθέτων», «περί ὀξωδῶν», «περί ὕδατος», «περί ὀξέων», «περί ὀξυρευτικοῦ», «περί ὀξυγορακικοῦ, εἴτε χρυσοκολικοῦ ὀξέως», «περί φλογιστικῶν ὀξέων», «περί φλογιστῶν ὀξέων», «περί κρυσταλλωτῶν καὶ ἐξατμιστῶν», «περί ὀξυκοῦ ὀξέως», «περί βενζοϊκοῦ ὀξέως», «περί ἠλεκτρικοῦ ὀξέως», «περί φλογικοῦ ὀξέως», «περί καμφορικοῦ ὀξέως», «περί ζαχαρικοῦ, εἴτε ὀξαλικοῦ ὀξέως», «περί κρυσταλλωτῶν καὶ ἀνεξατμιστῶν», «περί μελιτικοῦ ὀξέως», «περί ταρταρικοῦ ὀξέως», «περί κιτρικοῦ ὀξέως», «περί στεατικοῦ ὀξέως», «περί ἀκρυσταλώτων ὀξέων», «περί μηλικοῦ ὀξέως», «περί φελικοῦ ὀξέως», «περί μηρμυκικοῦ ὀξέως», «περί οὐρικοῦ ὀξέως», «περί χρωματιστικῶν ὀξέων», «περί κηκιδικοῦ ὀξέως», «περί προυσικοῦ, εἴτε ἄμυδαλικοῦ ὀξέως», «περί συνθέτων φλογιστῶν», «περί σικερίου», «περί αἰθέρος», «περί ἐλαίων», «περί ἀσφάλτων», «περί δευτεροσυνθέτων», «περί ἀλλάτων», «περί ὄξυαλωτῶν», «περί ἀλλατος», «περί ἄμμωνίου», «περί ὀξυρευτικῶν», «περί ὀξυγοβαροκικῶν», «περί χρυσοκώλης», «περί ὀξυφωσφορικῶν», «περί ὀξυφωσφορικοῦ λίτρου», «περί ὀξυφωσφορικῆς τιτάνου», «περί ὀξυανθρακωτῶν», «περί ὀξυανθρακωτῆς τιτάνου», «περί ὀξυθειικῶν», «περί ὀξυνητρικοῦ», «περί ὀξυνητρωτῆς χούνης εἴτε νίτρου», «περί ὑπεροξυαλλωτῶν», «περί ὀξαλωτῆς χούνης», «περί μεταλλικῶν ἀλλάτων», «περί γαιωδῶν δευτεροσυνθέτων», «περί κεραμίου», «περί πορσελάνης», «περί ὑάλλου», «περί σαπῶνων».

— «Τῆς στοιχειώδους φυσικῆς τμήμα Β^{ov}», «περί ἀτμοσφαίρας», «περί

μετεώρων», «περί κράσεως τῆς ἀτμοσφαίρας», «περί ἐξατμήσεως τοῦ ὕδατος καί περί βροχῆς», «περί ἀνέμου», «περί τῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἠλεκτρικῶν φαινομένων», «περί μετεωρολιθῶν», «περί ὑδάτων», «περί ἀλμυρῶν ὑδάτων», «περί μεταλλικῶν ὑδάτων», «περί ὀρυκτῶν», «περί συνθέτων ὀρυκτῶν»· «Κεφ. Β^{ov}. Περὶ φυτῶν», «περί φυτικῶν ὑλῶν», «περί βλαστήσεως», «περί τῆς τῶν φυτῶν αὐξήσεως», «περί τῆς τῶν φυτῶν εἰς διάφορα γένη καί εἶδη διαιρέσεως»· «Κεφ. Γ^{ov}. Περὶ ζώων», «περί ζωϊκῶν οὐσιῶν», «περί μερῶν τῶν ζώων», «περί ὀστέων», «περί κεράτων, ὀνύχων καί λεπίδων», «περί μύλων», «περί δέρματος», «περί μεμβράνων, τενόντων, συνδέσμων, καί ἀδένων», «περί ἐγκεφάλου καί νεύρων», «περί τριχῶν καί ἐντέρων», «περί μετάξις», «περί αἵματος», «περί γάλατος», «περί ὠν», «περί σιέλου», «περί χολῆς», «περί κυψέλης», «περί δακρύων, μύξις καί ἰστοῦ ὑγροῦ», «περί τῶν ὑγρῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ», «περί ἀρθρικοῦ καί ἐμηνικοῦ ὑγροῦ καί περί σπέρματος», «περί φαρμακερῶν ὑγρῶν», «περί οὔρου καί περιττωμάτων», «περί τῶν ἐν διαφόροις μέρεσι τῶν ζώων παραγομένων σκληρῶν σωμάτων», «περί τινῶν τῶν ζώων ἐνεργειῶν», «περί πέψεως», «περί ἀναπνοῆς», «περί τῆς τῶν νεφρῶν ἐνεργείας», «περί διαπνοῆς», «περί ἀφομοιώσεως», «περί διαφθορᾶς τῶν ζωϊκῶν οὐσιῶν, εἴτε σήψεως»· «Κεφ. Δ^{ov} περί ζῶων ἱστορίας ἐν γένει», «περί ζωοφύτων», «περί ἐντόμων», «περί σκωλήκων ἐν γένει», «περί μαλακοστράκων», «περί μαλακίων», «περί ἑνασπονδύλων», «περί ἰχθύων», «περί ἔρπετων», «περί πτηνῶν», «περί μαστοφόρων», «περί ἀνθρώπου».

Β' «Τοῦ μηχανικοῦ μέρους τῆς φυσικῆς. Κεφ. Α^{ov}. Περὶ κινήσεως ἐν γένει».

** Αρχ. Τά φαινόμενα τῆς φύσεως οὐδέν ἄλλον εἰσίν, εἰμὴ φαινόμενα τῆς κινήσεως...*

[Ἐδῶ ἐπίσης: «περί ἀπλῆς κινήσεως», «περί συνθέτου κινήσεως», «περί καμπύλης κινήσεως», «περί κινήσεως περιφεροῦς»].

** Ακολουθοῦν:*

— «Κεφ. Β^{ov}. Περὶ βαρύτητος».

— «Κεφ. Γ^{ov}. Περὶ κρούσεως» [Ἐδῶ καί «περί ἤχου»].

— «Κεφ. Δ^{ov}. Περὶ μηχανῶν» [Ἐδῶ καί «περί μοχλοῦ», «περί τροχίλαίας», «περί ἐντροχίου ἄξωνος», «περί κεκλιμένου ἐπιπέδου», «περί κοχλίου», «περί σφηνός», «περί συνθέτων μηχανῶν»].

— «Κεφ. Ε^{ov}. Περὶ ὑδροστατικῆς».

*Μεταξύ τῶν φφ. 124β καί 125α χάσμα. * Ακολουθοῦν: «περί Διοπτρι-*

κῆς», «περί διοπτρίων», «περί πολεμοσκοπίων», «περί σκοτεινῶν θαλάμων», «περί τηλεσκοπίων», «περί κατοδιοπτρικών τηλεσκοπίων», «περί ἡλιακοῦ μικροσκοπίου», «περί μαγικοῦ [λύχνου]», «περί πρίσματος».

Μεταξύ τῶν φφ. 136β καὶ 137α δεύτερο χάσμα. Ἐκολουθοῦν: «περί ὑδραυλικῆς εἴτε ρευσταλικῆς», «περί ὑδραυλικῶν μηχανῶν».

—«Κεφ. ΣΤ^{οῦ}. Περί ὀπτικῆς» [ἐδῶ καὶ «περί κατοπτρικῆς»].

—«Κεφ. Ζ^{οῦ}. Περί τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων» [ἐδῶ «περί μαγνητικῶν φαινομένων»].

Γ' «Περί ἀστρονομίας. Κεφ. Α^{οῦ}».

Ἄρχ. Ἄφ' οὗ ἐθεωρήσαμεν εἰς τὴν φυσικὴν Εὐγενίου τοὺς νόμους καθ' οὓς καὶ αἱ κατὰ μικρὰ συμβαίνουσαι διαστήματα κινήσεις γίνονται...

Ἐκολουθοῦν:

—«Κεφ. Β^{οῦ}. Περί τῆς τοῦ ἡλίου μερικωτέρας κινήσεως».

—«Κεφ. Γ^{οῦ}. Περί τῶν τῆς σελήνης κινήσεων».

—«Κεφ. Δ^{οῦ}. Περί τῆς τῶν πλανητῶν εὐγενοῦς κινήσεως» [ἐδῶ καὶ «περί ὑποπλανητῶν» καὶ «περί κομητῶν»].

—«Κεφ. Ε^{οῦ}. Περί ἀπλανῶν ἀστέρων».

—«Κεφ. ΣΤ^{οῦ}. Περί χρονολογίας».

Πολλὰ σχήματα ἐντὸς κειμένου.

* 7. M.B. 708 0,310 × 0,210 ΙΘ' αἰ. φφ. 1α-108α.

Μιά ἀκόμη παραλλαγή τῆς «Φυσικῆς» τοῦ ἑσφοωτάτου διδασκάλου' (βλ. I, 4 μέρος Α' καὶ Β' (κεφ. Α') καθὼς καὶ I, I κεφ. Δ' κ. ἐ.).

Ἐναλυτικότερα:

—φ. 1α, «Τοῦ Μηχανικοῦ μέρους τῆς φυσικῆς Κεφ. Α^{οῦ}. Περί κινήσεως ἐν γένει».

Ἄρχ. Ἀπόλυτος ἔκτασις ἐν γένει λέγεται τὸ ἀπέραντον τοῦτο τριχῆ διαστατόν, ἐν ᾧ πάντα τὰ τῆς φύσεως εὐρίσκονται σώματα...

Ἐκολουθοῦν: «Περί Ἀπλῆς Κινήσεως», «Περί Συνθέτου Κινήσεως», «Περί Καμπυλογράμμου Κινήσεως», «Περί Κινήσεως περιφεροῦς ἐτι δὲ περὶ Κεντρικῶν δυνάμεων». «Κεφ. Γ^{οῦ}. Περί Κρούσεως» [ὅπου καὶ «Περί Ἦχου»] (γιὰ τὸ Κεφ. Β', βλ. παρακάτω). «Κεφ. Δ^{οῦ}. Περί Μηχανῶν» [ὅπου «Περί Μοχλοῦ», «Περί τροχιλαίας», «Περί ἐντροχίου ἄξωνος», «Περί Κεκλιμένου ἐπιπέδου», «Περί Κοχλίου», «Περί Σφηνός», «Περί Συνθέτων Μηχανῶν»]. «Κεφ. Ε^{οῦ}. Περί ὑδροστατικῆς» [ὅπου «Περί ὑδραυλικῆς», «Περί ὑδραυλικῶν Μηχανῶν»]. «Κεφ. ΣΤ^{οῦ}. Περί τοῦ κατὰ

τό φῶς φαινομένων κινήσεων», ὅπου «Περὶ ὀπτικῆς», «Περὶ Κατοπτρικῆς», «Περὶ Διοπτρικῆς», «Περὶ ὀπτικῶν ὀργάνων», «Περὶ ὀφθαλμοῦ», «Περὶ Σκοτεινῶν θαλάμων», «Περὶ Τηλεσκοπίων», «Περὶ Κατοπτροδιοπτρικοῦ Τηλεσκοπίου», «Περὶ Μικροσκοπίων», «Περὶ Ἡλιακοῦ Μικροσκοπίου», «Περὶ μαγικοῦ λύχνου», «Περὶ πρίσματος».

Τελ. (φ. 43α): ...εἶτε διαφόρους τῆς ἐνύλου ἀτμοσφαιρας ἐνοῦται, φῶς παράγει, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἡλεκτρισμοῦ ἴδομεν.

—φ. 43β, «Ἀστρονομίας Κεφ. Α΄».

Ἄρχ. Ἡ Ἀστρονομία περὶ τὰ ὀλικά τοῦ παντός μόρια ἐνασχολουμένη...

—φ. 48β, «Κεφ. Β^{ov}. Περὶ βαρύτητος, εἶτε τῆς κατὰ μεγάλας ἀποστάσεις ἐνεργουμένης ὀλκῆς» [ὅπου καὶ «Περὶ πλαγίας τῶν σωμάτων καταβάσεως»] (βλ. παραπάνω).

—φφ. 55α-62β, τὰ κεφάλαια: «Περὶ ἀπλῶν ἀφλογίστων», «Περὶ ἀζώτου», «Περὶ Μετάλλων», «Περὶ Χρυσοῦ», «Περὶ λευκοχρύσου», «Περὶ Ἀργύρου», «Περὶ ὕδραργύρου», «Περὶ Παλλαδίου», «Περὶ Ροδίου», «Περὶ Ἰριδίου», «Περὶ Ὄσμίου», «Περὶ Χαλκοῦ, εἶτε Κυπρίου», «Περὶ σιδήρου», «Περὶ Νικέλλου, εἶτε Ἀρτεμίου», «Περὶ Κασσιτέρου», «Περὶ Μολύβδου», «Περὶ Ψευδαργύρου, εἶτε Καδμίου», «Περὶ βισμούθιου, εἶτε Ἡραίου», «Περὶ Ἀντιμονίου, εἶτε Στιμμίου», «Περὶ Τελλουρίου, εἶτε Κυβελλίου», «Περὶ Ἀρσενικοῦ», «Περὶ Κοβάλτου, εἶτε Περσεφονίου», «Περὶ Μαγγανισίου, εἶτε Μαγνητίου», «Περὶ Χρωμίου», «Περὶ Μολυβδαίνης», «Περὶ Οὐρανίου», «Περὶ τουγξενίου, εἶτε Ἡρακλείου», «Περὶ Τιτανίου», «Περὶ Κολομβίου, εἶτε Ἡφαιστείου Τανταλίου καὶ Δημητρίου».

—φφ. 62β-73β, «Κεφ. Ε^{ov}. Περὶ συνθέτων [σωμάτων]», [ὅπου «Περὶ καλίων, εἶτε κονίων» καὶ στή συνέχεια τὰ ὑπόλοιπα κεφάλαια τοῦ I, 1 σσ. 134-170].

—φφ. 74α-88α, «Τῆς στοιχειώδους φυσικῆς Τμῆμα Β^{ov}. Κεφ. Α^{ov}, Περὶ ὀρυκτῶν καὶ ἀνοργάνων σωμάτων» [ὅπου «Περὶ ἀτμοσφαιρας» καὶ στή συνέχεια τὰ κεφάλαια τοῦ I, 1 σσ. 171-209].

—φφ. 88β-98α, «Κεφ. Β^{ov}. Περὶ φυτῶν» [καὶ τὸ «Κεφ. Γ^{ov}. Περὶ ζώων», βλ. I, 1 σσ. 210-240· χάσμα, λείπουν οἱ παράγραφοι 728-739].

—φφ. 98β-108α, «Κεφ. Δ^{ov}. Περὶ ζώων ἱστορίας ἐν γένει» (βλ. I, 1 σσ. 241-274).

Τὸ φ. 108β, λευκό.

Ἐγραῖα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Σημ. *Η συνέχεια τοῦ κώδικα: Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά, Καίρης Θεόφιλος.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΑΛΑΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

(; - 1824/5)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Ίδέα γενική περί τινων ιδιοτήτων τῶν σωμάτων, καί περί τῆς φύσεως, καί τῶν ιδιοτήτων τοῦ Θερμαντικοῦ. Ἐράνισμα. Λιβόρνο 1806, σσ. 80 (ΓΜ/ΕΒ. 416).*

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

ΚΑΝΕΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

(1792 - 1823)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Φυσική Δημόδης

1/2. Ε.Κ.Ε.Ο. 38 καί 39

8°

ΙΘ' αἰ.

*Η μετάφραση (ιδιόχειρη;) τοῦ ἔργου:

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

Φυσική δημόδης εἰς παῦσιν τῆς δεισιδαιμονίας. Ἐκ τῆς Γερμανικῆς γλώσσης μεταφρασθεῖσα, καί φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ ἐντιμοτάτου Κυρίου Χατζῆ

Κωνσταντίνου Πώππ τοῦ ἐκ Σιμπινίου εἰς φῶς ἐκδοθεῖσα... Βενετία 1810, σσ. 14 χ.ἄ. + 381 + 1 πίν. (ΓΜ/ΕΒ. 615).

Τό γερμανικό πρωτότυπο: *Volksnaturlehre zur Dämpfung des Aberglaubens von Johann Heinrich Helmuth.*

ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ καὶ ΜΑΝΟΥΨΛ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Γεωγραφία τῆς Ἀσίας

Τό ἔργο δέν διασώθηκε βλ. Ἐρμῆς ὁ Λόγιος, 15 Ἀπριλίου 1816, σελ. 126.

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Α.Χ. τοῦ Γασπάρεως ὁ νέος μεθοδικός σχολαστικός Ἐτλας ἐκ νέου χαραχθεὶς πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν Σχολείων ... ἐπιστασία Κυριακοῦ Καπετανάκη. Πρώτη περίοδος.* Βιέννη 1808, σσ. 4 χ.ἄ. + 15 πίν. (ΓΜ/ΕΒ. 494).

2. *Περὶ τῆς μεθοδικῆς παραδόσεως τῆς Γεωγραφίας καὶ τῶν ἀρμοδιῶν πρὸς τοῦτο βοηθητικῶν μέσων. Τοῦ Α.Χ. τοῦ Γασπάρεως. Διερμηνευθέν ἐκ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν νῦν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ὑπὸ τοῦ Κ. Καπετανάκη.* Βιέννη 1808, σσ. 126 + 1 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 516).

3. *Σχολαστικὴ Γεωγραφία διερμηνευτικὴ τοῦ νέου μεθοδικοῦ σχολαστικοῦ ἄτλαντος. Συντεθεῖσα Γερμανιστί ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ Χριστιάνου Γασπάρεως... μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν νῦν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἐκ τῆς τελευταίας ὀγδόης ἐκδόσεως ὑπὸ τοῦ Κυριακοῦ Καπετανάκη. Πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων. Πρώτη περίοδος.* Βιέννη 1808, σσ. μ' + 512 + 3 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 520).

4. *Εἰσαγωγὴ γενικὴ τῆς Γεωγραφίας, εἰς πλήρη τῆς γῆς γνῶσιν. Συντεθεῖσα μὲν Γερμανιστί ὑπὸ Ἀδάμ Χ. τοῦ Γασπάρεως. Ἐξελληνισθεῖσα δὲ καὶ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Καπετανάκη. Τόμος Α΄.* Βιέννη 1816, σσ. θ' + 415 + 1 πίν.

Τὸν ἴδιο χρόνον, ὁ δεῦτερος τόμος, σσ. 2 χ.ἄ. + 416 + δ' + 20 χ.ἄ.
(ΓΜ/ΕΒ. 903).

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἔργα γενικῶν γνώσεων.

ΚΑΡΑΚΙΟΥΛΑΦΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. Ἀριστοτέλους Φυσιολογικά. Μεταφρασθέντα ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς, ὀμιλουμένην ἀπλὴν φράσιν. Ἔτι δέ εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀπλὴν διάλεκτον μεθερμηνευθέντα, καὶ σὺν τῷ πρωτοτύπῳ ἐκδοθέντα παρὰ Ἀναστασίου Χ. Γρ. Καρακιουλάφη Καισαρέως ἤδη πρῶτον τύποις ἐκδίδονται. Κωνσταντινούπολη 1819, σσ. 4 χ.ἄ. + ιβ' + 2 χ.ἄ. + 203. (ΓΜ/ΕΒ 1127).

ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(1566 - 1633)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Παράφρασις καὶ ὑπομνήματα εἰς τὸ περὶ οὐρανοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους

1. Μ.Μ.Σ. 159 0,300 × 0,220 ἔτ. 1673 φφ. 91α-202β.
Ἡ χρονολογία στοῦ τέλους τοῦ β' βιβλίου, σ. 120β: «αχογ' ἰουνίου γ^η».
2. Β.Μ.Λ.(Π.). 8225 Fol. ΙΖ' αἰ. φφ. 143.
Τὸ δεῦτερο μέρος τοῦ κώδικα.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΕΡΑΜΕΥΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

(; - 1663)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Εἰς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους περί οὐρανοῦ θεωρίαν
ὑπόμνημα

1. Π.Β.Ι.(Λ) 504 0,212×0,158 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 174α-226β.

Ἄρχ. Ἔδει μὲν μετὰ τὴν παράδοσιν...

Στὴ σελίδα τίτλου ἡ ἡμερομηνία πού ὁ Νικ. Κεραμεύς ἄρχισε τὴν παράδοση τοῦ ἔργου «περί οὐρανοῦ» τοῦ Ἀριστοτέλη: «αχλστ' αὐγού-
στου β».

Πρβλ. Τόμ. Γ΄, Ἐπιστῆμες τῆς Ζωῆς.

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΕΦΑΛΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. Ὀδηγία θαλάσσιος Θεωρητικὴ καὶ Πρακτικὴ. Συναθροισμένη ... καὶ
πλουτισμένη ... παρά τοῦ Θαλασσοπόρου Καπιτάν Νικολάου Κεφαλᾶ. Βιέννη
1817, σσ. 227 + 20 χ.ᾶ. + 140 χ.ᾶ. + 5 πίν. (ΓΜ/ΕΒ. 985).

2. Σχέδιον τοπογραφικόν τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου ἢ Καταστένου Κωνσταντι-
νουπόλεως, μέ τά περίχωρα αὐτοῦ, σχεδιασθέν καί ἐκδοθέν παρά τοῦ Καπετάν
Νικολάου Κεφαλᾶ. Λονδίνο 1818.

Ἐχάλκοχαράχθη παρά τοῦ Σ.Τ. Νέελε καί υἱοῦ. (ΓΜ/ΕΒ. 1099).

Διαστάσεις: 0,86×0,51.

3. Χάρτα έκτεταμένη τοῦ Ἀρχιελάγου σχεδιασθεῖσα ἐπιμελῶς παρά τοῦ Καπετάν Νικολάου Κεφαλαῶ... εἰς ἣν προσδιωρίσθη ἡ ἀληθὴς θέσις τῶν μερῶν καὶ Νήσων, ἣν ἔχει τό ἕν πρὸς τό ἄλλο, ἐσημειώθησαν δέ διάφοροι ξηραὶ καὶ σκόπελοι, αἱ ὁποῖαι παρά τοῦ ἰδίου παρατηρήθησαν εἰς τὰ διάφορα κατὰ καιροὺς ταξεῖδιά του, πρὸς χρῆσιν τῶν ὁμογενῶν του Γραικῶν. Παρίσι 1818 (ΓΜ/ΕΒ. 1108).

Διαστάσεις 1,00 × 0,65.

4. Χάρτα Ναυτική συμμαζωμένη τοῦ πρώτου μέρους τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἀπὸ τό στενὸν Γκιπράλτας ἕως Μάλτας, σχεδιασθεῖσα ἐπιμελῶς παρά τοῦ Καπετάν Νικολάου Κεφαλαῶ... μεταφερμένη δέ εἰς τὸν Μεσημβρινὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς χρῆσιν καὶ μεταχείρισιν τῶν ὁμογενῶν του Γραικῶν. Παρίσι 1818.

Κάτω: Ἐχαράχθη παρά τοῦ Βασιλικοῦ Χαλκογράφου Πιέρ Πικέτ, ἐπιστατοῦντος τοῦ ἐκδότη.

Διαστάσεις: 1,00 × 0,65.

Τὸν ἴδιο χρόνον: Χάρτα Ναυτική συμμαζωμένη, τοῦ δευτέρου μέρους τῆς Μεσογείου Θαλάσσης ἀπὸ Μάλτας ἕως Ἀλεξανδρείας, καὶ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως σχεδιασθεῖσα ἐπιμελῶς παρά τοῦ Καπετάν Νικολάου Κεφαλαῶ. (ΓΜ/ΕΒ. 1109).

Διαστάσεις: 1,00 × 0,65.

ΚΙΓΑΛΑΣ ΙΛΑΡΙΩΝ

(ΙΖ' αἰ.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κυρίου Ἰλαρίωνος Κιγάλα ποίημα ἀστρονομικόν κατὰ πτολεμαϊκούς.

Περὶ σφαίρας

* 1. Β.Ρ.Α. 493 0,220 × 0,160 ΙΖ' αἰ. σσ. 267-279.

Ἄρχ. Σφαῖρα μὲν ἐστὶ τι σῶμα...

- * 2. B.P.A. 538 0,207×0,156 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 181-196.
 Ἄρχ. *Σφαῖρα μὲν ἐστὶ τι σῶμα...*

Ἄμέσως μετά, σσ. 197-209, «Τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου ἀρχιεπισκόπου κύπρου κυρίου Ἰλαρίωνος κιγάλα τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας θεολόγου μεγάλου περὶ τοῦ πάσχα καὶ τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τῆς τοῦ ἔτους διορθώσεως, καὶ ἐπακτῶν μηνῶν, καὶ δισέκτου, καὶ ἐτέρων τούτοις ἔχομεν πλείστων».

Βλ. Παῦλος Ἰαλεξανδρινός.

- * 3. B.P.A. 184 0,213×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 235α-243β.
 Ἄρχ. *Σφαῖρα ἔστι σῶμα...*

Ἄμέσως μετά, φφ. 247α-255α (τά φφ. 244α-246β, λευκά), ἀκολουθεῖ «ποίημα Ἰλαρίωνος κιγάλα κυπρίου, μεγάλου θεολόγου τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου χρονολογία τῶν Ζ΄ αἰῶνων διὰ μέτρων ποικίλων» (χρονολογικὴ ἀπαρίθμηση γεγονότων ἀρχαίων).

Ἄρχ. *τό ἐν ἐλαχίστῳ μέγιστον ἦτοι τοῦ ἐν μικρῷ μεγάλου...*

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΛΑΡΟΥΖΑΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ [ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ]

(; - 1645)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Περί τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, ἢ ἀρχῶν

- * 1. Π.Β.Α. 348 0,205×0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 86.
 Ἄρχ. *Μέγα τρώντι καὶ οὐράνιον τι χρῆμα ἢ φιλοσοφία, καὶ τῶν ἀνθρώποις φαινομένων τό βέλτιστον. οὐ μόνον ὅτι ἐπιστήμης καὶ τέχνας ὡς τέχνη τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν...*

Τά κεφάλαια, τοῦ α΄ καὶ μοναδικοῦ διασωθέντος βιβλίου: φ. 1α, «Κεφ. α^{ov}. Προοίμιον»· φ. 1β, «Κεφ. β^{ov}. Περί ὄρου»· φ. 2β, «Κεφ. γ^{ov}. Τί ἐστὶν ὄρισμός»· φ. 3α, «Κεφ. δ^{ov}. Ἐν ᾧ ἔκθεσις τῶν μὴ καλῶς ῥηθέν-

των»· (καί μέ ἄλλο χέρι: «καί διόρθωσις»)· φ. 4α, «Κεφ. ε^{ov}. Λόγος μή δυνατόν εἶναι ἀγωνιζόμενος ὀρισμὸν ὀρισμοῦ ἀποδοῦναι καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 6α, «Κεφ. στ^{ov}. Περί ὀρισμοῦ ἔτι ὅτι συνίσταται ἐξ ὑποκειμένου, καί τέλους καί τοῦ συναμφοτέρου, καί πῶς ταῦτα ἀναλογεῖ»· φ. 6β, «Κεφ. ζ^{ov}. Τίνες οἱ τῆς φιλοσοφίας ὄροι καί πόθεν συνίσταται ἕκαστος»· φ. 8α, «Κεφ. η^{ov}. Λόγος ἀπορεῖν μή ἐκ τοῦ ὑποκειμένου εἶναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ τέλους τούς ῥηθέντας ὀρισμούς, καί λύσις μετά μετρίας αὐθις σκέψεως»· φ. 9α, «Κεφ. θ^{ov}. Περί τῶν ἀπαραριθμηθέντων λοιπῶν τῆς φιλοσοφίας ὄρων»· φ. 12α, «Κεφ. ι^{ov}. Ἐν ᾧ διαίρεσις τῆς φιλοσοφίας ἀπάσης»· φ. 13β, «Κεφ. ια^{ov}. Ἐν ᾧ μικρά τινα περί διαιρέσεως, καί εἰς πόσα ἡ τοῦ θεωρητικοῦ διαίρεσις, καί μετρία ἐπίσκεψις διατι εἰς τόσα»· φ. 15β, «Κεφ. ιβ^{ov}. Ἐν ᾧ κατασκευάζομεν πλείστους λόγους εἰς τὰ ῥηθέντα τρία διαιρεῖσθαι τό θεωρητικόν»· φ. 18α, «Κεφ. ιγ^{ov}. Λόγοι τῶν ἐναντίων, δι' ὧν ἡγοῦμαι τήν τοῦ θεωρητικοῦ ὀρθοτάτην ἐπιδιαίρεσιν ἀφαιρεῖν, καί ἡ ἐνός ἐκάστου λύσις»· φ. 19β, «Κεφ. ιδ^{ov}. Δεύτερος λόγος τῶν αὐτῶν περί τοῦ αὐτοῦ, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 20β, «Κεφ. ιε^{ov}. Λόγον ἔτι κατὰ τῆς δοθείσης ἐπιδιαίρέσεως καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 21α, «Κεφ. ιστ^{ov}. Λόγος ἔτι τῶν ἐναντίων, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 22α, «Κεφ. ιζ^{ov}. Λόγοι ἔτι τῶν αὐτῶν καί αἱ τούτων σύντομοι λύσεις»· φ. 23α, «Κεφ. ιη^{ov}. Μικρά τις ἐπίσκεψις περί τῆς τοῦ μαθηματικοῦ ὑποδιαίρέσεως»· φ. 23β, «Κεφ. ιθ^{ov}. Περί τῆς τοῦ πρακτικοῦ ἐπιδιαίρέσεως»· φ. 24β, «Κεφ. κ^{ov}. Ὅτι ἡ φυσιολογία ἐστίν ἐπιστήμη»· φ. 26α, «Κεφ. κα^{ov}. Λόγος δεύτερος περί τούτου»· φ. 26β, «Κεφ. κβ^{ov}. Ἐτι ἀπόδειξις, καί ῥήσεις ἀριστοτέλους, περί τοῦ αὐτοῦ»· φ. 27β, «Κεφ. κγ^{ov}. Ἐν ᾧ τίνες οἱ τήν φυσικήν τοῦ τῆς ἐπιστήμης ὀνόματος ἀλλοτριοῦντες»· φ. 28β, «Κεφ. κδ^{ov}. Ἐν ᾧ ὁ τῶν ἐναντίων πρῶτος λόγος, ἡ ἡ τούτου λύσις»· φ. 29β, «Κεφ. κε^{ov}. Λόγος ἔτι τῶν αὐτῶν περί τοῦ αὐτοῦ, καί αἱ τούτων λύσεις»· φ. 30β, «Κεφ. κστ^{ov}. Ἐτι περί τῶν αὐτῶν, καί αἱ τούτων λύσεις»· φ. 31α, «Κεφ. κζ^{ov}. Ἐτι περί τοῦ αὐτοῦ, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 32β, «Κεφ. κη^{ov}. Λόγος ἔτι τῶν αὐτῶν περί τοῦ αὐτοῦ, καί ἡ τούτων λύσις»· φ. 34β, «Κεφ. κθ^{ov}. Τί τό τῆς φυσιολογίας ὑποκειμένον»· φ. 37α, «Κεφ. λ^{ov}. Ἐν ᾧ οἱ τῶν ἐναντίων λόγου ἀναιροῦντες εἶναι τό κινητόν σῶμα τῆς φυσιολογίας ὑποκειμένον, καί ἡ ἐνός ἐκάστου λύσις»· φ. 38α, «Κεφ. λα^{ov}. Ἐν ᾧ λόγος δεύτερος τῶν ἐναντίων καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 39β, «Κεφ. λβ^{ov}. Ἐτι περί τοῦ αὐτοῦ»· φ. 40β, «Κεφ. λγ^{ov}. Ἐτι περί τοῦ αὐτοῦ»· φ. 42β, «Κεφ. λδ^{ov}. Ἐν ᾧ ἐν βραχεῖ περί πάσης τῶν ἀριστοτελικῶν βιβλίων διαιρέσεως, πληρέστατα δέ περί τῆς τῶν φυσικῶν»· φ. 44α,

«Κεφ. λε^{ov}. Περί τῆς τῶν ὀκτώ ἀκροαματικῶν βιβλίων διαιρέσεως»· φ. 45β, « Ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως, ἢ περί ἀρχῶν, τό α^{ov} τοῦ κειμένου κεφ. α^{ov}, κατά δέ τήν ἀκολουθίαν τῶν ἡμετέρων προλεγομένων κεφ. λστ^{ov}»· φ. 46β, «Κεφ. λζ^{ov}. Ἐν ᾧ δόξαι τῶν πάλαι περί τῆς ἐλάττονος»· φ. 48α, «Κεφ. λη^{ov}. Πόσα τά αἴτια Πλάτων ἠβούλετο, καί πῶς ταῦτα, καί ὅτι οὐ σύμφωνος ἀριστοτέλει»· φ. 49α, «Κεφ. λθ^{ov}. Πρῶτος λόγος τῶν ἐναντίων, ὅτι ἐστίν ιδέαι, ἢ τῶν ὄντων παραδειγματικόν αἴτιον, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 50α, «Κεφ. μ^{ov}. Λόγος ἐτι περί τοῦ αὐτοῦ, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 51α, «Κεφ. μα^{ov}. Λογισμοί ἐπί τῶν αὐτῶν, καί αἱ τούτων λύσεις»· φ. 52α, «Κεφ. μβ^{ov}. Πέμπτος λόγος ἐτι τῶν αὐτῶν, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 53β, «Κεφ. μγ^{ov}. Λόγος ἐτι τῶν αὐτῶν, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 54α, «Κεφ. μδ^{ov}. Λόγος ἐτι τῶν αὐτῶν, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 55β, «Κεφ. με^{ov}. Λόγος ἐτι τῶν αὐτῶν, καί ἡ τούτου λύσις»· φ. 56β, «Κεφ. μστ^{ov}. Ἐν ᾧ λόγοι ἀριστοτελικοί τάς ιδέας σκόπτοντες καί ἀποβάλλοντες»· φ. 58α, «Κεφ. κζ^{ov}. Λόγοι αὐτήν καθαυτήν τήν πλάτωνος δόξαν ἀνασκευάζοντες»· φ. 59α, «Κεφ. μη^{ov}. Λόγοι ἐτι ἀνασκευάζοντες τήν αὐτήν ὑπόθεσιν»· φ. 60α, «Κεφ. μθ^{ov}. Λόγος ἐτι ἀνασκευάζων τό αὐτό»· φ. 60β, «Κεφ. ν^{ov}. Ἐν ᾧ πῶς σκότος, ὁ τῶν λατίνων διδάσκαλος τάς ιδέας εἶναι ἤθελεν καί τούτου ἔλεγχος»· φ. 61β, «Κεφ. να^{ov}. Ὅτι καί τό πέμπτον αἴτιον τό ὀργανικόν περιττόν, καί τοιούτου ἐν τῇ φύσει φρονεῖν ψεύδεται»· φ. 62β, «Κεφ. νβ^{ov}. Ἐν ᾧ τελειότερα ἐξήγησις τοῦ πρώτου χωρίου, καί τί διαφαίρει ἐν τῇ προτάσει ἀρχή, αἴτιον, καί στοιχεῖον»· φ. 64α, «Κεφ. νγ^{ov}. Λύσις τοῦ ἀλεξάνδρου λόγου, καί λόγοι πλεῖστοι τό ἐναντίον κηρύττοντες, ἢ ἐκεῖνος φρονεῖ»· φ. 65β, «Κεφ. νδ^{ov}. Ἐν ᾧ πῶς τό δ^{ov} χωρίον ἀρχάς, αἴτια, καί στοιχεῖα, ἐξέλαβεν ἀβερὸς»· φ. 67β, «Κεφ. νε^{ov}. Λογισμός τῶ αὐτῶ χωρίῳ πορφυρίου, καί γραμματικοῦ ἰωάννου, καί ἐπίσκεψις τοῦ μῆ καλῶς ἔχειν»· φ. 68β, «Κεφ. νστ^{ov}. Ὅτι καθολικωτέρα ἡ ἀρχή τοῦ αἰτίου»· φ. 69β, «Κεφ. νζ^{ov}. Ἀναίρεσις κοινῶς τῆς δόξης περί ἀρχῶν, αἰτίων, καί στοιχείων τῶν προρηθέντων σοφῶν, καί ὅτι οὐ νοεῖται διὰ τῶν τοιούτων τά πολλάκις εἰρημένα τέσσαρα αἴτια»· φ. 70β, «Κεφ. νη^{ov}. Ἐν ᾧ ὅτι τήν ἀνωτέρω δόξαν ἔσχεν καί ὁ ἀλέξανδρος, καί λόγοι συμπλικίου κατά τε ἀλεξάνδρου, καί λύσεις τῶν ἀνωτέρων ῥηθέντων συλλογισμῶν»· φ. 71β, «Κεφ. νθ^{ov}. Ἀναίρεσις τῶν τοῦ συμπλικίου ἀνωτέρω λόγων ὡς μηδέν ἀναγκαῖον ἐχόντων»· φ. 72β, «Κεφ. ξ^{ov}. Ἀπορία ὅτι οὐ νοεῖται τά κοινά ἀξιώματα ἐν τῶ ῥηθέντι χωρίῳ, καί ἡ τούτου λύσις, ἐν ᾧ ἐτι ὡς ἐν βραχεῖ κατά τήν ἐμήν θεωρίαν τελειότερα ἐξήγησις τοῦ χωρίου»· φ. 73β, «Κεφ. ξα^{ov}. Ἐν ᾧ

κείμενον χωρίον β^{ov} οὗ ἡ ἐξήγησις ἀπλουστάτη, καὶ ἀπορίας ὅτι ταυτὸν ἔστιν ἡμῖν γνωστὸν, καὶ τῇ φύσει»· φ. 75β, «Κεφ. ξβ^{ov}. Ἐν ὧ αἱ ἀπορίας ὅτι τὸ ἡμῖν πρῶτον καὶ γνωστὸν καὶ τῇ φύσει πρῶτον καὶ γνωστὸν»· φ. 76α, «Κεφ. ξγ^{ov}. Λύσις τῶν ῥηθέντων ἐν ὧ πρῶτον τὰ σημασιόμενα τῶν προτέρων καὶ γνωριμότερα τῇ φύσει»· φ. 77β «Κεφ. ξδ^{ov}. Λύσις καὶ τοῦ τούτου συλλογισμοῦ»· φ. 78β, «Κεφ. ξε^{ov}. Ἐν ὧ ὅπως οἱ παλαιοὶ ἐξέλαβον ἐν τε τοῖς ἀναλυτικοῖς, καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία τὸ καθόλου δι' ὧν καὶ ἡ ὕλη τοῦ δοθέντος καὶ λυθέντος ἀπόρου»· φ. 81α, «Κεφ. ξστ^{ov}. Τοῦ δὲ κειμένου κεφάλαιον β^{ov} ἐν ὧ τοῦ κειμένου μετρία ἐπίσκεψις»· φ. 82β, «Κεφ. ξζ^{ov}. Ἐκτεταμένος ἡ ἐν τῷ β^{ov} κεφαλαίῳ α^{ov} χωρίου ἐξήγησις, καὶ τίνες οἱ ἐν ἐκάστῳ μέρει τῆς διαιρέσεως ἐπίπτοντες»· φ. 85β, «Κεφ. ξη^{ov}. Ἐν ὧ περὶ τῶν βουλομένων πλείους τὰς ἀρχάς, καὶ τίνες οἱ ἐκάστου λόγοι».

Τελ. ...ἀναξαγόρας γάρ ἀρχάς ἀπείρους τῶν ὄντων τὰς ὁμοιομερίας ἐτίθετο.

Σημ. Τὸ κείμενο αὐτὸ, τὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας τοῦ τό τιτλοφορεῖ «βιβλίον α^{ov}» (σ. 1α), ἀποτελεῖ μᾶλλον τὰ «προλεγόμενα» τοῦ ἔργου «Περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως», βλ. φ. 45β.

Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα δίπλα στὸν τίτλο: «Τοῦ σοφωτάτου Νικολάου ἱερέως τοῦ κλαροῦζάνου».

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΟΔΡΙΚΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

(; - 1827)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. Ὁμιλία περὶ Πληθῶς Κόσμων τοῦ Κυρίου Φοντενέλ... Μεταφρασθεῖσαι ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπλήν Ρωμαϊκὴν γλῶσσαν.

καί ὑποσημειωθεῖσαι, παρά Παναγιωτάκη Καγκελαρίου Κοδρικᾶ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν... Βιέννη 1794, σσ. LII + 488. (Λ.Χ. 179).

Τό πρωτότυπο: *Entretiens sur la pluralité des Mondes* πού βρίσκεται στά *Oeuvres de Monsieur De Fontenelle. Tome seconde*. Παρίσι 1766.

ΚΟΜΜΗΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

(1770 - 1834)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Πάρεργα, ἢ Κόσμου συντήρησις

* 1. E.B.E. 1228 0,220×0,160 ἔτ. 1796 φφ. 55α-90α.

Κείμενο γραμμένο σέ μορφή διαλόγου. Ὁ τίτλος, στό φ. 55α.

—φ. 57α, «Διάλογος πρῶτος. Κριτόβουλος ἢ διά τῶν κεντρικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου συντήρησις». Τά πρόσωπα: Κριτόβουλος καί Πολύφημος.

—φ. 76α, «Διάλογος Δεύτερος. Ἀριστόβουλος, ἢ τοῦ τῶν ἐπί γῆς εἰδῶν κόσμου συντήρησις». Τά πρόσωπα: Ἀριστόβουλος καί Παλαίφατος.

Τοῦ ἔργου προτάσσεται, φ. 56α, «Τοῖς ἐντευξομένοις».

Ἄρχ. Ἐπειδή τινές περὶ ὑποθέσεων...

Στό τέλος: «Ἐν Βουκουρεστίοις εἰς μῆνα Ἰούλιον αψ 4 ζ».

Τά φφ. 55β, 56β, λευκά.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΟΡΑΗΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ

(1748 - 1833)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Στράβωνος Γεωγραφικῶν βιβλία ἑπτακαίδεκα. Ἐκδιδόντος καὶ διορθοῦντος Α. Κοραῆ... Μέρος Πρῶτον.* Παρίσι 1815, σσ. 4 χ.ἄ. + ζ + 1 χ.ἄ. + 391 + 1 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ 874).

Τό 1817 τό Δεύτερο, σσ. 2 χ.ἄ. + δ + 515 καὶ Τρίτο Μέρος, σσ. 4 χ.ἄ. + ια + 461 + 3 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ 1005) καὶ τό 1819 τό Τέταρτο Μέρος, σσ. 2 χ.ἄ. + 546 + 2 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ 1194).

Οἱ τόμοι Θ', Γ', ΙΑ' καὶ ΙΒ' τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἐπιστῆμες τῆς Ζωῆς.

ΚΟΡΕΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

(1563 - 1654)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Εἰς τά τοῦ Ἀριστοτέλους
περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως ὑπομνήματα

1. Π.Β.Ι. 103 0,330 × 0,220 ΙΖ' αἰ. φφ. 284.

Τίτλος: *Γεωργίου Κορεσίου περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως.*

Ἄρχ. Πότερον ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη ἐστὶν ἢ τέχνη; ἔφη ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τέλει τοῦ β' τῶν ὑστέρων...

* 2. Μ.Π. 294 (5801) 0,340 × 0,230 ΙΖ' αἰ. φφ. 15 χ.ἄ. + σσ. 296.

Τίτλος: *Γεωργίου Κορεσίου ἱατροφιλοσόφου καὶ θεολόγου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ζητήματα εἰς τά ὀκτώ τοῦ ἀριστοτέλους βιβλία. Περί φυσικῆς ἀκροάσεως.*

Ἄρχ. Ἔφη ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῷ τέλει τοῦ β^{οῦ} τῶν ὑστέρων, τὴν μὲν ἐπιστήμην καταγίνεσθαι περὶ τό ὄν, τὴν δὲ τέχνην, περὶ τὴν γένεσιν...

Στίς σσ. 99, 112, 130, 166, 180, 217 καὶ 238, τὰ «ζητήματα» στά ὀκτώ «βιβλία» τοῦ Ἄριστοτέλη.

Στή σ. 1, κτητορικό: «ἐκ τῶν τοῦ Δωροθέου Ἰθακησίου βουλευσῶ».

Στά πρῶτα 15 χ.ά. φύλλα: «Πίναξ κεφαλαιώδης, εἰς τὴν παροῦσαν φιλοσοφικὴν βίβλον τοῦ ἐν ἰατροφιλοσόφοις, καὶ ἐν θεολογίᾳ ἀρίστου κυρίου Γεωργίου Κορεσίου τοῦ ἐκ Χίου. Κατὰ ἀλφάβητον». Στὸ τέλος, φ. 15β, ἡ σημείωση: «ὄρα τὰ λοιπὰ τοῦ πίνακος ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου».

3. Ε.Σ.Σ. 5

2^ο

ΙΗ΄ αἰ.

Στὸ φ. Ια ἐπίγραμμα μὲ τὰ ὀνόματα τοῦ συγγραφέα καὶ τοῦ κτήτορα: «Γεωργίου πόνημα Χίου Κορέση Ἱεροθέου κτῆμα δ' Ἰθηκησίου».

II. Ὑπομνήματα συνοπτικά

εἰς τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ μετεωρολογικά Ἄριστοτέλους

* 1. Μ.Π. 294 (5801) 0,330×0,220 ΙΖ΄ αἰ. σσ. 297-666. Α΄, σσ. 297-560: «Τοῦ αὐτοῦ, Εἰς τὰ περὶ οὐρανοῦ τοῦ φιλοσόφου βιβλία» (βλ. I, 2).

Ἄρχ. Μέγας τῷ ὄντι καὶ θαυμαστός ὑπῆρξεν ὁ ἀριστοτέλης καὶ πάντας τοὺς ἄλλους φιλοσόφους...

(ἀπὸ λάθος στή σ. 307 γράφει 362 καὶ συνεχίζει τὴ σελιδαρίθμηση:)
—σ. 364, «Περὶ τῆς Εὐρώπης».

Ἄρχ. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς δ^α ἢ Γῆ διαιρεῖται, Εὐρώπην, ἀσίαν...
—σ. 367, «Περὶ τῆς ἀσίας»· σ. 368, «Περὶ τῆς ἀφρικῆς»· σ. 368, «Περὶ τῆς ἀμερικῆς». Καὶ στή συνέχεια: σ. 372, «Περὶ τῆς σελήνης»· σ. 373, «Περὶ τοῦ ἡλίου»· σ. 376, «Περὶ τῆς ἐπιτολῆς τῶν ἀστέρων»· σ. 378, «Περὶ τῶν παθῶν τῶν πλανητῶν»· σ. 378, «Περὶ ἀνέμων»· σ. 381, «Περὶ οὐρανοῦ πρῶτον»· σ. 416, «Περὶ οὐρανοῦ τό β^{οῦ}»· σ. 451· «Περὶ τοῦ β^{οῦ} βιβλίου»· σ. 476, «Περὶ τοῦ γ^{οῦ} βιβλίου περὶ οὐρανοῦ»· σ. 511, «Περὶ τοῦ δ^{οῦ} βιβλίου περὶ οὐρανοῦ»· σ. 537, «Περὶ οὐρανοῦ τό δ^{οῦ}».

Β΄, σσ. 560-666: «Τοῦ αὐτοῦ Γεωργίου Κορεσίου ζητήματα εἰς τὰ περὶ τῶν μετεώρων».

Ἄρχ. Ζήτησις α^η. Τί σημαίνει μετέωρον;...

—σ. 562, «Περὶ τῶν πυρίνων, ἤγουν φλογῶν, αἰγῶν, ἀλομένων, λογχῶν, ἄστρον θεόντων, καὶ καταπιπτόντων, καὶ δρακόντων, καὶ ἄλλων ὁμοίων»· σ. 563, «Περὶ βροντῆς καὶ ἀστραπῆς»· σ. 563, «Περὶ τοῦ κερανοῦ»· σ. 564, «Περὶ κομητῶν»· σ. 565, «Περὶ τοῦ γαλαξίου»· σ. 567, «Περὶ τῶν φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι χρωμάτων»· σ. 568, «Περὶ βόθρου καὶ στεφάνου»· σ. 568, «Περὶ ῥάβδων, καὶ παραλλήλων, καὶ παραλίων»· σ. 569, «Περὶ τῆς ἱριδος»· σ. 570, «Περὶ ἀνέμων»· σ. 573, «Περὶ νεφῶν, καὶ ὑετῶν»· σ. 574, «Περὶ χιόνος»· σ. 574, «Περὶ χαλάζης»· σ. 574, «Περὶ κρυστάλλου»· σ. 575, «Περὶ θαλάττης»· σ. 576, «Περὶ τοῦ ἄλατος»· σ. 576, «Περὶ πηγῶν, καὶ ποταμῶν»· σ. 578, «Περὶ σειсмоῦ»· σ. 579, «σημειώσεις εἰς τὸ κείμενον τῶν τοῦ ἀριστοτέλους μετεώρων».

Ἄρχ. Περὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων αἰτίων τῆς φύσεως, ἤγουν ὕλης, καὶ εἶδους, καὶ στερήσεως, ἢ ἀλλαιῶς τῶν τεσσάρων αἰτίων...

Ἄκολουθοῦν: σ. 603, «Σημειώσεις εἰς τὸ β^{ον} τῶν μετεωρολογικῶν βιβλίον»· σ. 610, «Εἰς τὸ γ^{ον} τῶν ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν»· σ. 614, «Εἰς τὸ δ^{ον} τῶν μετεώρων»· σ. 632, «Ζητήσεις μετεωρολογικαί»· σ. 642, «Ἔτερα περὶ μετεώρων».

* 2. E.B.E. 1221 0,230 × 0,160 IZ' αἰ. σσ. 5 χ.ἀ.
(ὅπου ὁ πίνακας τῶν περιεχομένων τῶν 'μετεωρολογικῶν' τοῦ Κορεσίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Γερ. Βλάχου, βλέπε) + 3 λ. + 238 + 6 λευκές.

Τίτλος: *Ἐκ τῶν τοῦ γεωργίου κορεσίου χίου μετεωρολογικῶν καὶ διαφόρων ζητημάτων καὶ λύσεων. Καὶ πρῶτα Περὶ προβλημάτων ἀνηκόντων εἰς τὰς ε' αἰσθήσεις.*

Ἄρχ. Ζητεῖται διατί κατὰ τὸν ἀριστοτέλη βιβ. στ' περὶ γενέσεως τῶν ζώων κεφάλαιον δ' οἱ ὀφθαλμοὶ μετὰ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις γίνονται;...

Τὰ ἐπιμέρους κεφάλαια τοῦ πρώτου 'βιβλίου' τῶν Μετεωρολογικῶν: σ. 3, «Περὶ ὀφθαλμοῦ καὶ περὶ ὀράσεως»· σ. 5, «Περὶ τοῦ διαφανοῦς»· σ. 6, «Πρὸς τί ἀναγκαιῶς φέρεται τὸ φῶς»· σ. 7, «Πῶς γίνεται ἡ ὄρασις κατ' ἔκπομπήν, ἢ εἰς πομπήν»· σ. 8 καὶ 136, «Περὶ τῆς ἐνεργητικῆς αἰσθήσεως»· σ. 10, «Προβλήματα περὶ ἀκοῆς καὶ περὶ τῶν ἀκουστῶν»· σ. 12, «Περὶ ὕπνου καὶ ἀγρυπνίας»· σ. 18, «Περὶ κενώσεως καὶ πλησμοῦς»· σ. 22, «Περὶ τῶν ψυχικῶν παθῶν»· σ. 29, «ζητήματα ἱατρικά καὶ φιλοσοφικά»·

Ἄρχ. Ἐπειδὴ εἰσιν αἰτιατὰ νοῦ καὶ υγείας, ζητεῖται. τί ἐστὶν αἴτιον, ἢ τί διαφέρει τῆς ἀρχῆς ἢ τίς ἢ διαίρεσις;...

σ. 34, «Περί κινήσεως καὶ ἡρεμίας»· σ. 39, «Περί βρώσεως, καὶ πόσεως»· σ. 46, «Περί σεισμοῦ»· σ. 48, «Περί ὑποχθονίου πυρός καὶ ἄλλα ὅμοια»· σ. 49, «Περί μετεώρων»·

¹ *Αρχ. ζήτησις α^η. Τί σημαίνει μετέωρον;...*

σ. 55, «Περί τοῦ ἀέρος»· σ. 65, «Περί ἀνέμου καὶ φλογός»· σ. 69, «Περί νεφῶν καὶ ὑετῶν»· σ. 71, «Περί χιόνος»· σ. 72, «Περί χαλάζης»· σ. 73, «Περί δρόσου καὶ πάχνης»· σ. 74, «Περί ὀμίχλης καὶ πάχνης»· σ. 74, «Περί τῶν γινομένων ἐκ τοῦ ἀτμοῦ»· σ. 75, «Περί τῶν φλογοδῶν συστάσεων»· σ. 77, «Περί τῶν πυρίνων, ἤγουν φλογῶν»· σ. 78, «Περί τῶν φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι χρωμάτων»· σ. 82, «Περί τῶν κομητῶν»· σ. 87, «Περί τοῦ γαλαξίου»· σ. 89, «Περί ἐλλάμψεως καὶ κεραυνοῦ»· σ. 91, «Περί βροντῆς καὶ ἀστραπῆς»· σ. 93, «Πῶς γίνονται οἱ θεόντες ἀστέρες καὶ ἄπασαι αἱ φλόγες»· σ. 94, «Περί ῥάβδων, καὶ παραλλήλων καὶ παραλίων»· σ. 96, «Περί τῆς Ἰριδος»· σ. 97, «Περί θαλάττης»· σ. 99, «Περί τοῦ ἁλατος»· σ. 99, «Περί πηγῶν καὶ ποταμῶν»· σ. 103, «Πῶς γίνονται τὰ εὐδιάλυτα, δισδιάλυτα ὡς καὶ τὰ ὕδατα, ἐφ' ὧν ἐνίοτε ἐπιπλέουσι λίθοι»· σ. 104, «Περί τῶν ὀρυκτῶν καὶ μετάλλων»· σ. 106, «Εἰ ἡ γῆ κυκλικὴ ὑπάρχει, καὶ εἰ κεῖται ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου»· σ. 110, «Περί τῆς Εὐρώπης»· σ. 115, «Περί τῆς ἀσίας»· σ. 116, «Περί τῆς ἀφρικῆς»· σ. 116, «Περί τῆς καινῆς, ἤγουν τῆς ἀμερικῆς»· σ. 121, «Περί τῆς σελήνης»· σ. 124, «Περί τοῦ ἡλίου»· σ. 129, «Περί τῆς ἐπιτολῆς τῶν ἀστέρων»· σ. 131, «Περί τῶν παθῶν τῶν πλανητῶν»· σ. 132, «Περί ἀνέμων»· σ. 134, «Περί τῶν ζητημάτων τῶν εἰς ἀέρα τεινόντων»· σ. 136, «Περί τῆς ἐνεργητικῆς αἰσθήσεως»· σ. 137, «Περί τῶν ὄντων αἰσθητῶν»· σ. 139, «Περί τῶν β^{ον} ποιότητων»· σ. 144, «Περί τῶν ἐνόντων τῷ μικτῷ στοιχείῳ»· σ. 146, «Περί ξηρῶν καὶ σκληρῶν»· σ. 147, «Περί κλημάτων κατὰ τὸ ἀλεξανδρινόν χρονικόν»· σ. 148, «Σημειώσεις εἰς τὸ κείμενον τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους μετεώρων».

² *Αρχ. Περί μὲν οὖν τῶν πρώτων αἰτίων τῆς φύσεως, ἤγουν ὕλης, καὶ εἶδος, καὶ στερήσεως, ἢ ἀλλαιῶς τῶν τεσσάρων αἰτίων...*

³ *Ἀκολουθοῦν:* σ. 180: «Εἰς τὸ β^{ον} βιβλίον τῶν Μετεώρων, σημειώσεις»· σ. 189, «Εἰς τὸ γ^{ον} τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους Μετεωρολογικῶν»· σ. 195, «Εἰς τὸ δ^{ον} τῶν Μετεώρων» καὶ σ. 222, «Ζητήσεις μετεωρολογικαί».

Στὴν πρώτη, ἀπὸ τίς 6 λευκῆς σελίδες, ἡ σημείωση: «Καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις Μελετίου Ἱεροδιακόνου Παρίου».

Βλ. Βλάχος Γεράσιμος, III, 1.

3. Μ.Μ.Σ. 220 0,320×0,210 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 137.
 Τό κείμενο στα φφ. 3α-104α. Μεταξύ τῶν φφ. 136α-137β πίνακας περιεχομένων γραμμένος στήν Πάτρα τό 1755.

4. Ε.Σ.Σ. 5 2^ο ΙΗ΄ αϊ.
 Τίτλος: *Ζητήματα περί οὐρανοῦ.*

III. Ὑπομνήματα συνοπτικά εἰς τό περί γενέσεως καί φθορᾶς

* 1. Μ.Π. 294 (5801) 0,330×0,220 ΙΖ΄ αϊ. σσ. 667-846.
 Τίτλος: *Τοῦ αὐτοῦ (βλ. I, 2 καί II, 1) περί γενέσεως καί φθορᾶς ζητήματα.*
Ἄρχ. Πρό τῶν ἄλλων λη΄ ζητήσωμεν α^{ον} τί ἐστίν ἀλλοίωσις,
β^{ον} πῶς ἔχει πρός τήν γένεσιν, γ^{ον} τίς ἡ διαφορά, δ^{ον} πότερον
συνεχῆς ἐστίν ἢ οὐ...

σ. 804, «Περί ζητημάτων ἀνηκόντων εἰς τό περί γενέσεως καί φθορᾶς»·
 σ. 822, «ζητήματα περί τοῦ γενητοῦ καί φθαρμοῦ σώματος».

Στή σελ. 835 διαβάζουμε: «Περί φυσικῆς ἀκροάσεως τῷ θέλοντι μαθητευθῆναι πρῶτον περί φύσεως ἀνιχνεῦσαι».

(Ἐκολουθοῦν τά 'ζητήματα' τοῦ ἴδιου στό «Περί ψυχῆς»).

Πρβλ. Τόμ. Γ΄, Ἐπιστῆμες τῆς Ζωῆς.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΚΟΥΥΔΑΛΕΥΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ [ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ]

(1574 - 1646)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γεωγραφία

«Σύνοψις εἰσαγωγικωτέρα εἰς γεωγραφίαν, καί πρότερον εἰς θεωρίαν σφαιρικῆν».

* 1. Μ.Π.Τ. 121 0,213×0,157 έτ. 1626 φφ. 25.

Προτάσσεται, φφ. 1α-2α, «'Επιστολή προσφωνητική πρὸς τὸν εὐγενέστατον καὶ τιμιώτατον ἄρχοντα κύριον σκαρλάτον», ὑπογραφή: «Θεοδόσιος ὁ κορυδαλλεύς».

Ἄρχ. Δόγμα σοφὸν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...

Ἄκολουθεῖ, φ. 2β, «Προοίμιον».

Ἄρχ. Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικὸς μῦθος συμπελεγμέναις μίαν μέ τήν ἄλλην, νά κάμνουσι χορόν...

Τά κεφάλαια:

—φ. 3α, «'Απαρίθμησις καὶ τάξις τῶν μερῶν τοῦ κόσμου».

Ἄρχ. Ὅλος οὗτος ὁ αἰσθητὸς κόσμος εἶναι σχηματισμένος στρογγυλὸς ὡσάν μία σφαῖρα, ἢ μπάλα...

—φ. 5β, «Περὶ ἄξωνος καὶ πόλων».

Ἄρχ. Καὶ ἐπειδὴ πᾶσα σφαῖρα ὅπου περιστρέφεται μένουσα εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ἀνάγκη εἶναι τὸ γύρο εἰς ἴδιόν της ἄξονα νά περιέρχεται...

—φ. 5β, «Περὶ τῶν ἐννοουμένων παραλλήλων κύκλων τῆς σφαίρας τοῦ παντός».

Ἄρχ. Εἰς ταύτην τήν σφαῖραν τοῦ κόσμου ὄλου, ἐννοοῦσιν οἱ ἀστρονόμοι πέντε κύκλους παραλλήλους...

—φ. 6β, «Περὶ κύκλων μὴ παραλλήλων».

Ἄρχ. Ἐξω ἀπὸ τούτους τοὺς πέντε παραλλήλους κύκλους, ἄλλους πέντε μεγίστους κύκλους ἐννοοῦσιν οἱ τεχνικοὶ εἰς τήν σφαῖραν τοῦ κόσμου...

—φ. 8α, «Περὶ ζωνῶν τῶν ἐν οὐρανῷ νοουμένων».

Ἄρχ. Ἀπὸ τοὺς πέντε κύκλους τοὺς παραλλήλους ὅπου εἴπομεν παραπάνω, χωρίζεται ὁ οὐρανὸς ὅλος εἰς ἕξ, τὰ ὁποῖα κράζουσι ζῶνας...

—φ. 8β, «Περὶ ζωνῶν τῶν ἐν τῇ γῆ».

Ἄρχ. Κατὰ τὰ αὐτὰ μέρη, ἦτοι ζώναις, ἀναλόγως χωρίζεται καὶ ὅλη ἡ γῆ...

—φ. 9α, «Σημειώματα εἰς τὰ ἰδιώματα τῶν κατοικήσεων διὰ τὸ σφαιροειδές τῆς γῆς, καὶ τήν τοῦ ἡλίου καῦσιν».

Ἄρχ. Δεδομένου νά κατοικῆται ἡ γῆ, καθ' ὑπόθεσιν, εἰς τρία μερίζουσι τοὺς κατοικοῦντας οἱ τεχνικοί...

—φ. 9β, «Περὶ τῶν περιοίκων, ἀντοίκων καὶ ἀντιπόδων».

Ἄρχ. Νοουμένης πάλιν τῆς σφαίρας τῆς γῆς νά εἶναι χωρισμένη

ἀπό μὲν τοῦ Ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἡμισφαίρια...

—φ. 11α, «Περί διαφορᾶς ἡμερῶν καὶ νυκτῶν· καὶ περὶ ἐναλλαγῆς ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ».

Ἄρχ. Ὁ ἥλιος περιερχόμενος ὑποκάτω εἰς τὸν ζῶδιακὸν καθὼς εἶπομεν, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κριοῦ...

—φ. 12β, «Περί κλιμάτων, ἢ περὶ διαφορᾶς ἡμερῶν καὶ νυκτῶν κατὰ ἡμέρας, ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου».

Ἄρχ. Ἐδιηγηθήκαμεν καθολικώτερον τὴν διαφορὰν τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν...

—φ. 14β, «Εἰς γεωγραφίαν ἰδίᾳ».

Ἄρχ. Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ πρόθεσις ἔγινεν νά ὀμιλήσωμεν διὰ τὴν γεωγραφίαν, καιρὸς εἶναι νά εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ ἐπιτολαιότερον εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν κατάληψιν τῶν πρωτοπειρῶν...

—φ. 19α, «Ἀπόκρισις πρὸς τοὺς ζητήσαντας τὴν πρόγνωσιν τοῦ ἀέρος».

Ἄρχ. Ἐκεῖνος ὁποῦ ζητεῖ τὴν πρόγνωσιν τῆς μεταβολῆς τοῦ ἀέρος...

—φ. 21α, «Οἱ τόποι ὁποῦ εὐρίσκονται οἱ πλανῆται εἰς τὸν ζῶδιακόν, εἰς τὴν ἀχκστ' ὀκτωβρίου ιη' ὁποῦ εἶναι Ἰσημερινὴ ἡμέρα εἶναι ἐτοῦτοι».

Ἄρχ. Ὁ κρόνος εὐρίσκεται εἰς μοίρας...

Τελ. ...δὲν εἶναι πολλὰ καλοὶ, ἢ σύνοδος τῶν καλῶν εἶναι καλὴ μετρίως, τῶν κακῶν εἶναι πολλὰ κακὴ.

Στό φ. 1α, κτητορικὸ σημεῖωμα: «Ἐκ τῶν τοῦ Χρυσάνθου ἱερομονάχου».

* 2. Μ.Μπ.(α).250 0,220×0,160 ἔτ. 1637 φφ. 8α-21β.

Προηγείται, φ. 8αβ, ἢ προσφωνητικὴ ἐπιστολή: «Σκαρλάτῳ τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρὶ λογίῳ τε καὶ εὐγενεστάτῳ, θεοφίλῳ ὁ κορυδαλλεύς».

Ἄρχ. Δόγμα σοφόν οὐχ ἦττον, ἢ παλαιόν...

Ἔπεται, φφ. 8β-9α, τὸ «Προοίμιον» καὶ ἀκολουθεῖ, φφ. 9α-21β, τὸ κείμενο (βλ. I, 1).

Ἄρχ. Ὅλος οὗτος ὁ αἰσθητὸς κόσμος...

Τελ. ...ἢ σύνοδος τῶν καλῶν εἶναι καλὴ μετρίως καὶ τῶν κακῶν εἶναι πολλὰ κακὴ.

Ἡ χρονολογία, στό τέλος τοῦ κειμένου.

- * 3. Μ.Ξν. 38 (740) 0,190×0,135 έτ. 1638 φφ. 65.
Μέ την «προσφώνηση» στόν πρίγκιπα Σκαρλάτο.
Στό τέλος ή χρονολογία καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «Ἐτελειώθη τό παρόν βιβλίον ἐν ἔτει ἀχλη΄ τῆς θείας οἰκονομίας, θεοῦ τό δῶρον καί παρθενίου πόνος».

- * 4. Ε.Β.Ε. 4108 0,210×0,150 έτ. 1670 φφ. 1α-19β.
Τίτλος (φ. 2α): *Σύνομις εἰσαγωγικωτέρα εἰς γεωγραφίαν, καί πρότερον εἰς θεωρίαν σφαιρικῆν, συγγραφείσα ἀπό φωνῆς τοῦ σοφωτάτου θεοφίλου τοῦ κορυδαλέως.*

Προτάσσεται, φ. 1αβ, ἡ ἀφιέρωση: «Σκαρλάτω τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρὶ λογίῳ τε καί εὐγενεστάτῳ θεόφυλος ὁ κορυδαλεύς».

Ἄρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...*

Ἄκολουθεῖ, 1β, τό «Προοίμιον»

Ἄρχ. *Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικός μύθος...*

Κείμενο παρεμφερές μέ τό I, 1.

Τό τελευταῖο κεφάλαιο, «Τοῦ αὐτοῦ σοφωτάτου θεοφίλου τοῦ κορυδαλέως τοῦ ὕστερον μετονομασθέντος θεοδωσίου καί χειροτονηθέντος μητροπολίτου ἄρτης, Περί ἀστρολάβου».

Ἄρχ. *Ἀστρολάβον καλεῖται τό κατ' ἐπίπεδον στρογγύλον τοῦ οὐρανοῦ...*

Τελ. ...καί βλέπε τήν μέθοδον εἰς τά προτίτερα μαθήματα. Τέλος.

Ἄμέσως μετά, φ. 20β, «αἱ τῶν πλανητῶν κινήσεις» (ἀρχ. Ὁ κρόνος εἰς 30 χρόνους περᾶ ὄλον τόν οὐρανόν... καί Τελ. ...εἰς κεφαλῆν, καί οὐράν).

Σημ. φ. 1β, «ἐκ τῶν τοῦ βησσαρίωνος» καί φ. 20α, «ἐγράφη δέ ὑπό χειρός βησσαρίωνος ἱερομονάχου τοῦ ἐξ ἰωαννίνων, ἐν κωνσταντινουπόλει, ἐν ἔτει σωτηριῶδει ἀχο΄ δεκεμβρίῳ μηνί».

Πρβλ. Πορφυρόπουλος Μάρκος I, 4.

- * 5. Δ.Β.Κ. 75 0,205×0,145 έτ. 1675 φφ. 67α-78β.
Μέ τήν «προσφώνηση»: «Σκαρλάτω τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρὶ λογίῳ τε, καί εὐγενεστάτῳ θεοφίλος ὁ κορυδαλεύς».

Ἄρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...*

Τό κείμενο, παρεμφερές μέ τό I, 1, τελειώνει στό φ. 76α.

Τά κεφάλαια στά φφ. 67β, 68α, 68β, 69α, 69β, 70α, 70β, 71α, 71β, 72β, 74β, 75β.

—φ. 76α, «Τοῦ αὐτοῦ σοφωτάτου τοῦ κορυδαλλέως τοῦ ὕστερον μετονο-

μασθέντος θεοδοσίου καί χειροτονηθέντος μητροπολίτης ἄρτης. Περί ἀστρολάβου».

Ἄρχ. Ἀστρόλαβον καλεῖται τό κατ' ἐπίπεδον στρογγύλον τοῦ οὐρανοῦ...

Τελ. ...πρῶτα εἰς κάθε μέρος εἰς ἄλλα τρία καί βλέπε τήν μέθοδον εἰς τά προτήτερα μαθήματα. Τέλος.

Στό φ. 1α, μέ ἄλλο χέρι, τό ὄνομα τοῦ κτήτορα: «ἐκ τῶν τοῦ θεοφίλου διάκονος τοῦ βεβρόιας τοῦ ὕστερον ἐπισκόπου σερβίων», ἐνῶ στό φ. 42α, τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ χρονολογία γραφῆς: «ἐγράφη παρ' ἐμοῦ ἀλεξίου μαθητοῦ τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου εὐγενίου τοῦ ἰωαννουλίου κατά τό αχσε' ἔτει ἀπό Χριστοῦ».

* 6. Ε.Β.Ε. 1858 0,210×0,160 ΙΖ' αἰ. φφ. 68α-88α.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό I, 1.

Τά κεφάλαια στά φφ. 68α, 70β, 72α, 73β, 74α, 74β, 75α, 76β, 78α, 80α, 85α, 87β.

Στό φ. 2α τοῦ κώδικα (στά φφ. 2α-67β, «Προλεγόμενα εἰς τήν φιλοσοφία Δαβίδ φιλοσόφου», γραμμένα ἀπό τό ἴδιο χέρι), κτητορικό σημεῖωμα: «Ἐκ τῶν τοῦ γερασίμου ἱεροδιακόνου καί διδασκάλου τοῦ κερκυραίου».

* 7. Δ.Β.Τ. 17 0,215×0,160 ΙΖ' αἰ. φφ. 114α-135β.

Ἡ προσφώνηση: «Σκαρλάτω τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρὶ λογίῳ τε καί εὐγενεστάτῳ, θεόφιλος ὁ κορυδαλέως» (φ. 114α).

Ἄρχ. Δόγμα σοφόν οὐχ ἦττον, ἢ παλαιόν...

Μετά τό «προοίμιον» (βλ. I, 1), ἀκολουθεῖ, φ. 115α, «Σύνοψις εἰσαγωγικώτερα εἰς γεωγραφίαν, καί πρότερον εἰς θεωρίαν σφαιρικῆν, συγγραφείσα ἀπό φωνῆς τοῦ σοφωτάτου θεοφίλου τοῦ κορυδαλέως. Ἀπαριθμησις καί τάξις τῶν μερῶν τοῦ κόσμου».

Ἄρχ. Ὅλος οὗτος ὁ αἰσθητός κόσμος...

Στά φφ. 131α-135β, «τοῦ αὐτοῦ σοφωτάτου θεοφίλου τοῦ κορυδαλέως τοῦ ὕστερον μετονομασθέντος θεοδοσίου, καί χειροτονηθέντος μητροπολίτης ἄρτης. Περί ἀστρολάβου».

Ἄρχ. Ἀστρόλαβον καλεῖται τό κατ' ἐπίπεδον στρογγύλον τοῦ οὐρανοῦ...

Τελ. ...καί βλέπε τήν μέθοδον εἰς τά προτήτερα μαθήματα. τέλος.

Βλ. Μάρκος ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου.

* 8. Μ.Α.Α.Σ. 1864 0,160×0,120 ΙΖ΄ αϊ. φφ. 81α-92α.

Μετά τό γενικό τίτλο, ή ένδειξη: «συντεθεισα παρά του σοφωτάτου και λογιωτάτου διδασκάλου θεοφίλου του κορυδαλέως».

Ἄρχ. *Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικός μῦθος συμπελεγμέναις μίαν τήν ἄλλην...*

Προτάσσεται, φ. 81αβ, ή ἀφιέρωση: «σκαρλάτω πανευκλεεῖ και λογιωτάτῳ ἀνδρὶ θεόφιλος ὁ κορυδαλέως» (ἀρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον ἢ παλαιόν...*)

9. Μ.Μ.Σ. 82 0,210×0,145 ΙΖ΄ αϊ. φφ. 51α-80β.

Μέ τήν «προσφώνηση» στόν πρίγκιπα Σκαρλάτο πού ὑπογράφει: «Θεοδόσιος ὁ Κορυδαλέως».

Στά φφ. 73α-80β τό κεφάλαιο: «Περί Ἄστρολαβίου».

Ἄρχ. *Ἄστρολάβον καλεῖται τό κατ' ἐπίπεδον στρογγύλον τοῦ οὐρανοῦ...*

10. Π.Β.Ι. 354 0,165×0,111 ΙΖ΄-ΙΗ΄ αϊ. φφ. 21α-36β.

Τίτλος: *Θεοφίλου Κορυδαλέως ὑπόμνημα περί ἀστρολογίας.*

Ἄρχ. *Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικός μῦθος συμπελεγμέναις μίαν τήν ἄλλην...*

* 11. Β.Ρ.Α. 576 0,226×0,160 ἔτ. 1717 σσ. 173-191.

Τίτλος: *Εἰς Γεωγραφίαν, και πρότερον εἰς θεωρίαν σφαιρικῆν εἰσαγωγικωτέρα σύνοψις τοῦ σοφωτάτου και λογιωτάτου κορυδαλέως.*

Ἄρχ. *Ἦλος οὗτος ὁ αἰσθητός κόσμος εἶναι σχηματισμένος στρογγυλός ὡσάν μία σφαῖρα· ἢ αὐγόν...*

Σέ σύγκριση μέ τό I, 1 λείπουν τά δύο τελευταῖα κεφάλαια. Ἄντι αὐτῶν, σελ. 185, τό κεφάλαιο «Γεωγραφίας πέρι».

Ἄρχ. *Ἡ Γεωγραφία λοιπόν εἶναι μία μέθοδος, κατά τήν ὁποῖαν ἐκείνοι ὁποῦ τήν ἔχουσι...*

Στό τέλος τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ διαβάζουμε, μεταξύ ἄλλων: «...ταῦτα ἄρα ὅσα πῶς ἐπάνω εἶπομεν, θέλουσι γίνεαι φανοσιώτατα, ἔχοντας τό βιβλίον τοῦ πτολεμαίου· γνωρίζω πῶς ἡ ὑπόθεσις μας, ζητᾶ ὄχι μόνον διεξωδικωτέρους τοὺς λόγους, ἀλλά και πληρεστέρους· και ἤθελα προσθήκη και ἄλλα, ὄχι ὀλίγα, τυχόν οὐδέ ὀλίγα χρήσιμα, ἀλλά δέν συγχωρεῖ ὁ καιρός ὁ ὁποῖος μέ βιάζει νά σπουδάξω τήν ἀποδήμησιν, και μέ πολυειδεῖς φωνάς μέ προσκαλεῖ εἰς τό πλεῦσιμον. διά τοῦτο θέλει

δεχθεῖ πρὸς τὸ παρόν ἢ ὑψηλοτάτη σου σύνεσις τὸ ὀλίγον ἐτοῦτο καὶ παραμικρὸν συγγραμμάτιον εἰς δεῖγμα τῆς πολλῆς καὶ μεγάλης εὐλαβητικῆς μου διαθέσεως...

Στὴν ἀρχή, σσ. 173-174, ἡ ἀφιέρωση: «σκαρλάτῳ τῷ πανευκλεεῖ, καὶ λογίῳ ἀνδρὶ, θεόφιλος ὁ κορυδαλεύς».

Ἄρχ. Δόγμα σοφόν, οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...

Στὴ σ. 177 εἰκόνα τοῦ σύμπαντος καὶ ἡ σημείωση: «τὸ κέντρον τοῦ παντός δηλονότι ἡ γῆ».

Στὴ σελ. 191 τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα καὶ ἡ χρονολογία γραφῆς: «τῆ τοῦ εὐτελοῦς γρηγορίου μοναχοῦ χειρί, τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας συγκέλου. ἀνεγράφη κατὰ τὸ ἀφιζ' ἔτος τὸ σωτήριον».

* 12. B.P.A. 345 0,175 × 0,120 ἔτ. 1769 φφ. 190α-209β.
Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου θεοφίλου κορυδαλέως περὶ κόσμου καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ.*

Ἄρχ. Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικός μῦθος συμπεπλεγμέναις μίαν τὴν ἄλλην νά κάμνουσι χορόν εἰς τόν ἐλικῶνα...

Τελ. ...ἡ σύνοδος τῶν καλῶν εἶναι καλή μετρίως, τῶν κακῶν πολλά κακή.

Κείμενο παρεμφερές μέ τὸ I, 1.

Στὴ σελ. 209β: «Ἐγράφη καὶ τόδε κατὰ τὸ Οὐγγροβαχίαν» καὶ σέ συνέχεια: «Ἐγράφη ὑπό παναγιώτου ἐν ἔτει θαργηλιῶνος τρίτη μεσοῦντος κατὰ τὸ ἀψξθ' ἔτος τὸ σωτήριον».

* 13. M.K.K. 6 0,215 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 376β-395α.

Προτάσσεται, κι ἐδῶ, ἡ 'προσφώνηση': «σκαρλάτῳ τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρὶ λογίῳ τε καὶ εὐγενεστάτῳ θεόφιλος ὁ κορυδαλλεύς».

Ἄρχ. Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...

Ἄκολουθοῦν (πρβλ. I, 1): φ. 377β, «προσίμιον» [ἀρχ. πλάττει ταῖς μούσαις...]: φ. 378α, «σύνοψις εἰσαγωγικωτέρα εἰς γεωγραφίαν, καὶ πρότερον εἰς θεωρίαν σφαιρικὴν, συγγραφεῖσα ἀπὸ φωνῆς τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου θεοφίλου τοῦ κορυδαλλέως. Ἀπαρίθμησις καὶ τάξις τῶν μερῶν τοῦ κόσμου» [ἀρχ. Ὅλος οὗτος ὁ αἰσθητός κόσμος...]: φ. 380α, «περὶ ἄξονος καὶ πόλων» φ. 380α, «περὶ τῶν ἐννοουμένων παραλλήλων κύκλων τῆς σφαίρας τοῦ παντός» φ. 381α, «περὶ κύκλων μὴ παραλλήλων» φ. 382α, «περὶ ζωνῶν τῶν ἐν οὐρανῷ νοουμένων» φ. 382β, «περὶ ζωνῶν τῶν ἐν τῇ γῆ» φ. 383β, «σημειώματα εἰς τὰ

ιδιώματα τῶν κατοικήσεων διά τό σφαιροειδές τῆς γῆς, καί τήν τοῦ ἡλίου καῦσιν»· φ. 383β, «περί τῶν περιοίκων, ἀντοίκων, καί ἀντιπόδων»· φ. 384β, «περί διαφορᾶς ἡμερῶν καί νυκτῶν, καί περί ἐναλλαγῆς ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ»· φ. 386α, «περί κλιμάτων, ἤ περί διαφορᾶς ἡμερῶν καί νυκτῶν κατά μέρος, ἐπί τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου»· φ. 389α, «εἰς γεωγραφίαν ἰδία»· φ. 393α, «ἀπόκρισις πρὸς τοὺς ζητήσαντας τήν πρόγνωσιν τοῦ ἀέρος»· φ. 394α, «περί ἀστρολάβου».

Τελ. ...ἡ σύνοδος τῶν καλῶν, εἶναι καλή μετρίως, τῶν κακῶν εἶναι πολλά κακή.

Στό φ. 395β, στίχοι στή Θεοτόκο τοῦ Κύκκου, ἐνῶ τό φ. 396, λευκό.

14. E.B.A.(σ). 82 0,208 × 0,155 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 128α-151β.

Ἐρχ. Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικός μῦθος συμπελεγμέναις μίαν τήν ἄλλην...

Τελ. ...ἡ σύνοδος τῶν καλῶν εἶναι καλή μετρίως, τῶν κακῶν εἶναι πολλά κακή.

Στήν ἀρχή, φφ. 128α-129β, ἡ «προσφώνηση»: «Σκαρλάτῳ τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρὶ λογίῳ καί εὐγενεστάτῳ Θεόφιλος ὁ Κορυδαλεύς».

Ἐρχ. Δόγμα σοφόν οὐχ ἦττον, ἢ παλαιόν...

15. M.Π. 229 (5736) 0,220 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ.

Μέ τήν «προσφώνηση»: «Σκαρλάτῳ τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρὶ λογίῳ τε καί εὐγενεστάτῳ Θεόφιλος ὁ Κορυδαλεύς».

Ἐρχ. Δόγμα σοφόν οὐχ ἦττον, ἢ παλαιόν...

Τό 6ο μέρος τοῦ κώδικα.

* 16. B.P.A. 493 0,220 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 53-92.

Ἐρχ. Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικός μῦθος συμπελεγμέναις μίαν τήν ἄλλην...

Στήν ἀρχή, ἡ «Ἐπιστολή προσφωνητική πρὸς τόν εὐγενέστατον καί τιμιώτατον ἄρχοντα κύριον σκαρλάτον».

Ἐρχ. Δόγμα σοφόν οὐχ ἦττον, ἢ παλαιόν...

* 17. Π.B.A. 79 0,210 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 135α-159β.

Παρεμφερές, κι αὐτό, μέ τό I, 1.

18. Μ.Μ.Σ. 95 0,228×0,165 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 324α-338β.

Μέ τήν «προσφώνηση»: «Σκαρλάτω τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρί λογίφ τε καί εὐγενεστάτῳ Θεόφιλος ὁ Κορυδαλεύς».

¹ Ἀρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...*

19. Αδ. 129 0,215×0,160 ΙΗ΄ αϊ.

Μέ τήν «προσφώνηση»: «Σκαρλάτω τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρί λογίφ τε καί εὐγενεστάτῳ».

¹ Ἀρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...*

*** 20. Μ.Π.Τ. 315** 0,210×0,154 σ. 244.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου Κορυδαλέως, ὑπόμνημα περί ἀστρονομίας.*

¹ Ἀρχ. *Πλάττει ταῖς μούσαις ὁ φυσικός μῦθος συμπλεγμέναις μίαν μέ τήν ἄλλην...*

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 1. Τά κεφάλαια στίς σσ. 213, 217, 218, 219, 222, 223, 224, 226, 229, 232, 240 καί 243.

*** 21. Δ.Β.Κ. 95** 0,200×0,140 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 26.

Στά φφ. 3α-4β (τά φφ. 1α-2β λευκά): «¹ Ἐπιστολή προσφωνητική πρός τόν εὐγενέστατον καί τιμιώτατον κύριον σκαρλάτον».

¹ Ἀρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...*

Κείμενο κι αὐτό παρεμφερές μέ τό Ι, 1. Τά κεφάλαια: 5α, 7α, 7β, 8β, 10α, 10β, 11α, 12α, 13α, 14β, 16β, 21β καί 23β.

Στό φ. 1α, «καί τόδε πρός τοῖς ἄλλοις τοῦ λογιωτάτου ἐν διδασκάλοις κυρίῳ γεωργίῳ τραπεζοῦντος» καί στό φ. 3α, «ἐκ τῶν τοῦ γεωργίου υἱοῦ θεοδώρου τοῦ τραπεζουντίου».

22. Β.Ε.Κ.Β. 3 8^ο ΙΗ΄ αϊ. σσ. 1-33.

Μέ τήν «προσφώνηση» στόν πρίγκιπα Σκαρλάτο.

¹ Ἀρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...*

*** 23. Μ.Πρ. 29** 0,210×0,160 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 341α-345β.

Στήν ἀρχή ἢ προσφωνητική ἐπιστολή «σκαρλάτω τῷ πανευκλεεῖ ἀνδρί λογίφ καί εὐγενεστάτῳ Θεόφιλος ὁ Κορυδαλεύς».

¹ Ἀρχ. *Δόγμα σοφόν οὐχ ἤττον, ἢ παλαιόν...*

¹ Ἀκολουθοῦν, φ. 342α, τό «προοίμιο» καί στά φφ. 342α-345β, τά πρῶτα τέσσερα μόνον κεφάλαια (βλ. Ι, 1).

24. Μ.Μ.Σ. 83 0,210×0,152 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 104α-108β.

Μόνο τό κεφάλαιο περί άστρολάβου.

΄Αρχ. *΄Αστρολάβον καλεΐται τό κατ΄ επίπεδον στρογγύλον του ούρανοϋ...*

II. Εΐσοδος Φυσικῆς ΄Ακροάσεως (βλ. έντυπα, 1)

΄Αρχ. *Των όσα θηράσιμα πέφυκε τοΐς ανθρώποις καλά έν τω μετά σώματος βίω, φιλοσοφία έστί τό θεϊότατον, άμα και σωστικώτατον...*

Τελ. *...ή πρέπει δόξα αΐδιος, επ΄ αΐδίου αιώνος άμην.*

* 1. Π.Β.Α. 180 0,220×0,160 έτ. 1634 φφ. 78.

Μόνον τά «σχόλια» στό δεύτερο βιβλίο της Φυσικῆς.

Στό φ. 78β, μετά τό τέλος του κειμένου, ή χρονολογία και ό τόπος όπου γράφηκε: «εις κέρκυραν αχλδ΄ ποσειδώνος έκτη επί δέκα».

* 2. Μ.Π.Τ. 690 0,220×0,160 έτ. 1668 φφ. 421.

΄Η γραφή του κώδικα άρχισε τό Φεβρουάριο του 1668 και τελείωσε τό Νοέμβριο του ίδιου χρόνου, ενώ ή διδασκαλία, μέ βάση τό κείμενο αυτό, άρχισε τον ΄Ιανουάριο του επόμενου έτους· βλ. σημειώσεις, στην άρχή: «αχξη΄, θεός ήγεμών του έργου τούτου είης, φευρουαρίου ι΄» και στό φ. 421β, «νοεμβρίου α΄ του γράψαντος θεου βοηθεία, ιανουαρίου ξθ΄ της αναγνώσεως» (οί λέξεις «του γράψαντος» και «της αναγνώσεως», σβησμένες από άλλο χέρι).

Μετά τό πέρας του κειμένου φφ. 422α-426α, «Παραπλήρωσις του α^{ου} της φυσικῆς ακροάσεως», τό όποιο:

΄Αρχ. *Ει και μετά του ΄Αριστοτέλους άχρι τουδε...*

Τελ. *...και ταυτα περι στερήσεως ικανως ειρήσθωσαν.*

Στό παράφυλλο του τέλους, κτητορικό: «και αυτη λογιωτάτου κυριτζη άγγελάτου» και «τόδε ύπαρχη, τό τοσοϋτον βιβλίον δηλαδή του λογιωτάτου άρχοντος κυριτζη άγγελάτου και Γραμματικοϋ, του εκλαμπροτάτου άφθέντου κυρίου κυρίου ΄Ιωάννου Γρηγοράσκου γκίκα βοεβόδα, πάσης μολδοβλαχίας έν ημέραις ήγεμονεύοντος του γαλινοτάτου και αυτοκράτορος βασιλέως του σουλτάν μεχμουτ των ώθωμανόν».

3. Δ.Β.Γ. 27

8^ο

έτ. 1669.

4. Μ.Γ.Σ. 8 0,277×0,185 έτ. 1676 σσ. 505.
 Στή σελ. 1 ή σημείωση: «'Εκ τῶν οἰκεία χειρί γραφεισῶν βιβλίων 'Ιωάννου Κομνηνοῦ ἀχόστ'».

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, σελ. 505, ἡ ὑπογραφή τοῦ ἀντιγραφέα καί ὁ τόπος ἀντιγραφῆς: «Τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων. τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις. μετεγράφη παρ' ἐμοῦ 'Ιωάννου Κομνηνοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει».

5. Π.Β.Ι. (Λ). 115 0,220×0,157 έτ. 1678 φφ. 410.

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου ἡ σημείωση: «'Υπάρχει καί τοῦτο πόνος τε καί δαπάνη τοῦ ταπεινοῦ καί ἐλαχίστου Χριστοδοῦλου τοῦ τῆς Γαζαίων εἴληψεν οὖν τέρμα ἐν τῇ ἀγία πόλει, ἐν τῇ 'Αρχαγγέλου μονῇ, κατά τό χιλιοστόν ἐξακοσιοστόν ἐβδομηκοστόν ὄγδοον ἔτος τό σωτήριο, θαργηλιῶνος τρίτῃ ἰσταμένου».

- * 6/7. Δ.Β.Τ. 16/23 0,210×0,155 έτ. 1679 φφ. 223
 (τό 16) + 155 (τό 23).

Τά ὀκτώ 'βιβλία' τοῦ «Περί Φυσικῆς 'Ακροάσεως» τοῦ Θεόφιλου Κορδαλέα (τά πρῶτα τέσσερα στό Δ.Β.Τ. 16 καί τά ὑπόλοιπα τέσσερα στό Δ.Β.Τ. 23).

Στά φφ. 1α καί τῶν δύο κωδίκων τό ὄνομα τοῦ κτήτορα: «νικηφόρου ἱεροδιακόνου ἀνωνοπούλου τοῦ κυπρίου» καθῶς καί ἡ ὑπόμνηση ὅτι «νῦν» ἀποτελοῦν κτῆμα «τῆς σχολῆς τυρνάβου».

Στό φ. 155α, τοῦ Δ.Β.Τ. 23, τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί τό ἔτος γραφῆς: «μέμνησθε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες δαμιανοῦ ταπεινοῦ οἰκτροῦ καί θύτου, ἔτος ἀποθ^ῆ μαρτίου κε^η».

- * 8. Ε.Β.Ε. 1145 0,310×0,220 έτ. 1683 φφ. 358.

Τό χειρόγραφο κολοβό, στό ἔντυπο μέχρι τή σελ. 594.

Στό φ. 1α, οἱ σημειώσεις: «1683 δεκεμβρίῳ 17 ἡμέρα β^α ἐκ τῶν τοῦ ἰωάσαφ» καί «καί τόδε σὺν τοῖς ἄλλοις ἰωάννου τοῦ ἐκ τῆς πελοποννησιακῆς μεθύμνης τοῦ βελισαρίου».

9. Ε.Β.Α. (σ). 78 0,215×0,155 έτ. 1683 φφ. 1α-559.

'Η χρονολογία τοῦ γγφ. μετά τό τέλος τοῦ κειμένου: «1683 ἰουλίου 26».

- * 10. Μ.Ι. 229 (4349) 0,205×0,155 έτ. 1684 φφ. 353.

Σημειώσεις καί σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Τό κείμενο τελειώνει στό φ. 315β. Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, ἡ χρονολογία: «Εἶληφε πέρας αὐτή ἡ βίβλος παρ' ἐμοῦ ἐν ἔτει αχπδ' τῷ ἀπό Χριστοῦ».

Στό φ. 352αβ, διάφορες σημειώσεις ἀπό τό κείμενο τοῦ Κορυδαλέα, ἐνῶ στό φ. 353α, σημειώσεις μέ θέμα τά μαθηματικά: «ἡ μαθηματική διαιρεῖται εἰς γεωμετρίαν, ἣτις περί τό συνεχές ποσόν καταγίνεται καί αὐτή εἰς ὀπτικήν καί ἀστρολογίαν» καί «εἰς ἀριθμητικήν, ἣτις περί τό διορισμένον ποσόν καταγίνεται, ὑποβέβηκε δέ ταύτης [= τῆς ἀριθμητικῆς] καί ἀρμονική ἣτις καί μουσική λέγεται». Στή συνέχεια, ὁ ἀνώνυμος γραφέας σημειώνει ὅτι «τά φυσικά εἶδει χωρίζονται μέν τῆς καθ' ἕκαστον ὕλης, οὐ μέν τῆς καθόλου, τά δέ μαθηματικά καί τῆς καθόλου», ἐπίσης «ὅ,τι ποτ' ἔστιν ἐν τοῖς φυσικοῖς, τοῦτο ἡ φύσις ἔστιν, ἡ φύσιν ἔχον, ἢ καθ' αὐτό ὑπάρχει... ἡ μέν γάρ φύσις ἀρχή ἐστί κινήσεως... τό δέ οὖν ἔχον φύσιν οὐσία ἐστί σύνθετος καί ὕλης καί εἶδους».

* 11. Μ.Π.Τ. 679 0,230 × 0,162 ἔτ. 1684 φφ. 11 χ.ἄ. + σσ. 824.

Στή σελ. 823: «Εἶληφε πέρας ἡ παροῦσα βίβλος κατά τό αχπδ' ἔτος ἀπό Χριστοῦ» καί στή σελ. 824: «Τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων καί τῷ θεῷ ἡμῶν δόξα πολλή καί χάρις ἀπειρος. ἔλαβε τέλος ἡ παροῦσα βίβλος τῆς γραφῆς ἐν ἔτει ἀπό τῆς βροντείου γένους ἐλευθερώσεως χιλιοστῶ ἑξακοσιοστῶ ὀγδοηκοστῶ τετάρτῳ. μηνός δεκεμβρίου ἑπτὰ ἐπὶ δέκα».

Πρὶν ἀπό τό κείμενο, στά φφ. 1α-8α, χ.ἄ.: «Πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου» καί στό φ. 11β χ.ἄ., σημείωση τοῦ Πατριάρχου Παρθένιου (1737-1766): «Ἐκ τῶν ἰδιογράφων τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει διδασκάλου ἡμῶν καί ὑπάτου τῶν φιλοσόφων κυρίου Ἰακώβου τοῦ Ἀργεῖου. ἣτις ἀφιέρωθῃ τῷ παναγίῳ τάφῳ παρὰ τοῦ ἀνηψιοῦ αὐτοῦ κυρίου μάρκου εἰς μνημόσυνον τοῦ γράψαντος. ὁ τοῦτο δέ ποτε ἀποξενώσων τῆς τοῦ ἀγίου τάφου βιβλιοθήκης εἶη τῷ ἀναθέματι ὑπόδικος. Ὁ Ἱεροσολύμων Παρθένιος».

Μέ πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

12. Μ.Μ.Α. 1353 0,220 × 0,160 ἔτ. 1697 σσ. 698.

Στό τέλος: «αχξζ' ὀκτωβρίου 4 εἰς Ἰωάννινα».

* 13. Β.Ρ.Α. 674 0,240 × 0,170 ἔτ. 1697 σσ. 920.

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου σημείωμα τοῦ γραφέα: «Εἶληφε πέρας ἡ παροῦσα βίβλος κατά αχζζ' ἔτος ἀπό Χριστοῦ διὰ χειρός Ἰωάννου λογοθέτου γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας».

* 14. Β.Α.Ν. 7 0,210 × 0,155 ἔτ. 1699 σσ. 1107.

Τά 'βιβλία': σ. 105, «Υπομνήματα εἰς τό α^{ον} τῶν περί φυσικῆς

ἀκροάσεως»· σ. 379, «εἰς τό β^{ov} τῶν περί ἀρχῶν ὑπομνήματα»· σ. 569, «βιβλίον γ^{ov} συνοπτικά ὑπομνήσεις εἰς τό γ^{ov} τοῦ περί φυσικῆς ἀκροάσεως»· σ. 630, «εἰς τό δ^{ov} τῶν φυσικῶν ὑπομνήσεις συνοπτικά»· σ. 693, «εἰς τό ε^{ov} τῶν φυσικῶν ὑπομνήματα»· σ. 778, «εἰς τό ζ^{ov} (= στ´) τῶν περί φυσικῆς ἀκροάσεως ἔκθεσις συνοπτική» (ἡ ἀρίθμηση στ´ στή σ. 780)· σ. 880, «τῆς ἐβδόμης ἐν τάξει τῶν περί φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων»· σ. 955, «βιβλίον η^{ov} εἰς τό θ^{ov} τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως» καί σ. 1104, «ἐπίλογος περί τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Σημειώσεις: σ. 1, «Καί τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις Ἰγνατίου ἀρχιερέως τοῦ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Χαλδαίας χρηματίσαντος, ἀνδρὸς σπουδαιοτάτου καὶ σοφωτάτου καὶ τῆ μαθήσει, καὶ τῆ φρονήσει», ἐνῶ στή σ. 1107: «Τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων τῷ δέ θεῷ ἡμῶν δόξα πολλή καὶ χάρις ἄπειρος ἀμήν. αχ 4 θ´ φευρ. ιε´ ἐν βουκουρεστίῳ διήλομεν τοῦτο».

* 15. Μ.Ι. 247 (4367) 0,215 × 0,160 ἔτ. 1699 φφ. 335.

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου σημείωμα τοῦ γραφέα: «Εἴληφεν ἦδε ἡ τοῦ σταγειρήτου φιλοσόφου περί φυσικῆς ἀκροάσεως χρήσιμός τε καὶ ἀναγκαιοτάτη, ἀλλά βαρύμοχθος καὶ δύσληπτος τοῖς πρωτοπείροις ὀκτάμητος βίβλος τέρμα, ἐπὶ ἔτους, αχ 4 θ´ τοῦ ἀπό τῆς βροντείου γένους ἐλευθερώσεως, μηνός ἰουνίου ζ^{ns}, ἡμέρας δ^{ns} ἐν τῇ περιφήμῳ κωμοπόλει τυρνάβου τῆς λαρίσσης, καὶ ἔστω μνήμη εἰς τόν εἰσέπειτα χρόνον. Γέγραπται δέ δι´ ἐμῆς ἀμαθοῦς καὶ ἀκαταλλήλου ἐν τῷ ὀρθογράφειν τε καὶ καλλιγραφεῖν δυσκινήτου χειρός, νεοφύτου δηλονότι, καὶ ἐλαχίστου ἱερομονάχου, τοῦ ἐκ τῆς ἱερᾶς, βασιλικῆς τε καὶ πατριαρχικῆς μεγίστης μονῆς τῶν ἰβήρων τῆς ἐν τῷ ἀγιονύμφῳ ὄρει τοῦ ἄθωνος, τοῦ καὶ ἄκροις χεῖλεσι ταύτης τῆς περί φύσεως ἐπιστήμης βίβλου ἀγαμένου (ἀπάσης μὲν οὖν, καὶ τῶν ὀκτώ δηλαδή ἐν αὐτῇ βιβλίων, ἧτοι τμημάτων, οὐ μέντοι ὧ λῶστε ὅστις ἂν ἦς ὁ ἀναγινώσκων, κατὰ βάθος, καὶ οἶον δὸς εἰπεῖν δευσοποιῶς, ἀλλ´ ἐπιπολαίως, καὶ ἀκροθιγῶς, φροντίσι τε καὶ τύρβαις οὐ παῖς τυχοῦσαις προσπαλαίων), καὶ διδαχθέντος, τῷ σοφωτάτῳ τε καὶ λογιωτάτῳ, καὶ ἐκ ψυχῆς ἐρασμίῳ μοι διδασκάλῳ, μάρκῳ φημί τῷ κυπρίῳ εὐχεσθε τοῖνον οἱ ἀναγινώσκειν μέλλοντες, καὶ ἀνά χεῖρας τήνδε τὴν βίβλον λαβεῖν, ὥπερ τε τοῦ διδάσκοντος, καὶ τοῦ διδαχθέντος· τῷ μὲν δοθῆναι παρά θεοῦ αἰώνιον βασιλείαν, τῷ δέ, συγχώρησιν, καὶ ἄφεσιν τῶν ἀπειρῶν πλημμελημάτων, καὶ συγγνωτέμοι τῶν πολυαριθμῶν ἐν αὐτῇ καὶ μυρίων σφαλμάτων, ὧνπερ τυχόν λήθη τινὶ οὐκ ἐμνημόνευσα». Καὶ ἡ ὑπογραφή (ὅπως καὶ στήν ἀρχή): «προηγούμενου νεοφύτου ἰβηρίτου».

* 16. Μ.Π.Τ. 555 0,208 × 0,148 ΙΖ´ αἰ. σσ. 702 (ἢ φφ. 361).

Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπὸ τῆ σελ. 1 ἢ φ. 22α. Στά φφ. 2α-4β, «πίναξ τῶν

κεφαλαίων του παρόντος βιβλίου». Τά φφ. 1αβ και 5α-21β, λευκά.

Σημειώσεις στα περιθώρια των σελίδων.

* 17. Μ.Π.Τ. 688 0,220×0,160 ΙΖ' αϊ. φφ. 567 (ή σσ. 1107).

Στό φ. 1α (ή σελ. 1), κτητορικό σημείωμα: «εἰς χρῆσιν Σεβαστοῦ Τραπεζου-
τίου τοῦ Κυμνήτου» καθώς και σημείωμα τοῦ Πατριάρχου Χρυσανθοῦ Νοταρά:
«Ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης Χρυσανθος ἀφιέρωσατο τῇ τοῦ ἁγίου τάφου
βιβλιοθήκῃ· ὅστις δὲ ἐκ ταύτης ἀποξενώσει τοῦτο ποτέ καθ' οἰονδήποτε τρόπον,
ἐχέτω τό παρά τοῦ ἁγίου θεοῦ αἰώνιον ἀνάθεμα. Ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης
Χρυσανθος».

Σημειώσεις στα περιθώρια των σελίδων.

* 18. Γ.Β. 47 0,216×0,154 ΙΖ' αϊ. σσ. 668 (ἀκέφαλο).

*Ἄρχ. ... τῶν ὄντων τά μέν εἰσὶ κατά φύσιν, τά δὲ παρά φύσιν, τά
δὲ ὑπὲρ φύσιν, ἢ φυσική ἐπιστήμη ἐστὶ τῶν κατά φύσιν· καὶ πάλιν,
τῶν ὄντων, τά μέν εἰσὶ ἐφ' ἡμῖν, τά δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· ἢ φυσική
ἐστὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν...*

Ἀκολουθεῖ: «Εἰς φιλοσοφίαν προδιόκησις, ὁποῖον τό τῆς φιλοσο-
φίας ἀξίωμα. προοίμιον».

Τά 'σχόλια' στα 'ὄκτώ βιβλία' τῆς Φυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλη,
ὀλοκληρώνονται στή σελ. 638.

Οἱ σσ. 639-644, λευκές.

Ἀκολουθεῖ, σσ. 645-667, «Τίς ὁ σκοπός τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς περί
φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίοις».

*Ἄρχ. Ὁ σκοπός τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς περί φυσικῆς ἀκροά-
σεως βιβλίοις ἐστὶ παραδοῦνται ἡμῖν τάς τε ἀρχάς καὶ τά πάθη...*

*Τελ. ...καὶ ἀδιαίρετον, καὶ ὕλης εἰς τό παντελές κεχωρισμένον.
Τῷ δὲ θεῷ χάρις, ἀμήν.*

Βλ. II, 81 καὶ 85.

19. Π.Β.Ι. 427 0,212×0,160 ΙΖ' αϊ. φφ. θ'-τζ'.

χγφ. κολοβό.

* 20. Μ.Π.Τ. 438 0,298×0,208 ΙΖ' αϊ. φφ. 123.

Σημειώσεις στα περιθώρια των σελίδων.

* 21. Β.Ρ.Α. 539 0,200×0,150 ΙΖ' αϊ. σσ. 100-327.

—σ. 100, «Εἰς τό Ε^{ον} ὑπόμνημα τῶν φυσικῶν»

Ἄρχ. Ἡ ἐπί τοῦ ε^{οῦ} βιβλίου θεωρία φαίνεται ἀμέσως...

Τελ. ...ἐνθα δείκνυσι πᾶν τό κινούμενον συνεχές εἶναι καί σῶμα.
σ. 174, 175 λευκές

—σ. 176, «τοῦ σοφωτάτου καί λογιωτάτου κορυδαλέως τοῦ ἐξ ἄθηνῶν, ἔκθεσις εἰς τό ζ' τῶν περί φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Τῶν ὀκτώ περί φυσικῆς ἀκροάσεως, ἕκτη ἐστίν ἡ ἀνά χείρας ἥδε βίβλος τό ζ^ο ἐπιγραφομένη...

Τελ. ...πολυπραγμονῶν τε καί διορίζων, κατά τε τόν χρόνον καί τό διάστημα μέχρι τέλους.

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 22. Μ.Π. 247 (5754) 0,225 × 0,170 ΙΖ' αἰ. φφ. 3 χ.ᾶ. + σσ. 1052.

Στά φφ. 3 χ.ᾶ.: «Κατάλογος τῶν περιεχομένων ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ». Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 23. Μ.Π.Τ. 450 0,293 × 0,205 ΙΖ' αἰ. φφ. 276.

Στό φ. 1α, «Καί τότε ἰωακείμ πρωτοσυγκέλλου τοῦ μακαριωτάτου κυρίου κυρίου χρυσάνθου 1724».

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

24. Μ.Σ. 179 (1447) fol. ΙΖ' αἰ.

χγφ. ἀκέφαλο καί κολοβό.

* 25. Μ.Β. 402 0,210 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 3α-416β.

Πυκνές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

26. Α.Μ.Α. 60 0,220 × 0,165 ΙΖ' αἰ. φφ. 457.

Στό φ. 1α ὀνόματα κτητόρων καί γραφέα: «Ἐκ τῶν τοῦ Καλλινίκου ἱερομονάχου τοῦ Φυτιάνου, ὅπερ ἐγράφη διά χειρός Νικηφόρου μοναχοῦ Βυζαντίου ἐν τῇ σκήτῃ τῆς Ἁγίας Ἄννης· καί ἠγοράσθη ὑπό Ἀρσενίου μοναχοῦ τοῦ ἐπιστημονικωτάτου ἐξ ἐκείνου δέ ἐδωρήθη ἐμοί Καλλινίκῳ».

27. Α.Μ.Α. 24 0,220 × 0,165 ΙΖ' αἰ. φφ. 360.

Στό φ. 1α ἡ ἴδια σημείωση μέ τό ΙΙ, 26.

* 28. Μ.Μπ.(α). 224 0,210 × 0,185 ΙΖ' αἰ. φφ. 366α-377β (κολ.).

29. Ε.Β.Π. 313	8°	ΙΖ' αί.	φφ. 479.
* 30. Β.Ι. ΙΙΙ. 58	0,210 × 0,165	ΙΖ' αί.	φφ. 285.
31. Β.Βερ. 312	8°	ΙΖ' αί.	φφ. 368.
32. Β.Μ.Α.(ΙΙ) 8225	Fol.	ΙΖ' αί.	φφ. 2α-47β.
33. Δ.Β.Λ. 702	Fol.	ΙΖ'-ΙΗ' αί.	φφ. 313.
* 34. Μ.Π.Τ. 693	0,220 × 0,166	ἔτ. 1701	φφ. 308.

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, φφ. 307α-308α, ἡ «Παραπλήρωσις τοῦ α^ο τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως» (βλ. ΙΙ, 2).

Στό φ. 1α, «αψα' θεός ἡγεμών τοῦ ἔργου τούτου εἰς, ἰουλίου 22» καί στή συνέχεια: «καί τόδε στεφάνου τοῦ πατμίου ὑπάρχει», ἐνῶ στά παράφυλλα τῆς ἀρχῆς: «τό παρόν ὑπάρχει στεφάνου τοῦ πατμίου» καί «πράγματα καί θεωρία. ἅμα τέλος τῆς θεωρίας ἀρχή πραγμάτων καί τέλος πραγμάτων ἀρχή θεωρίας καθ' ἑαυτῆς, ἐκ τῶν ἀρχῶν κατά τάξιν καί χάριν πραγμάτων ἐκ τοῦ τέλους». Ἐπίσης: «ὁ Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος, ἐκ τῆς ἱερᾶς βιβλιοθήκης ὁ δ' ἀφαιρέσας ἐπικατάρατος».

Πυκνές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 35. Μ.Δ. 266 (2940)	0,210 × 0,166	ἔτ. 1707	σσ. 811.
-----------------------	---------------	----------	----------

Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων, κυρίως στά εἰσαγωγικά μέρη.

Στό τέλος ἡ σημείωση: «Τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων καί τῷ θεῷ ἡμῶν δόξα πολλή καί χάρις ἄπειρος. Ἐγράφη δέ ὑπό ἐλαχίστου ἐν σπουδαίοις κριτίου ἔτει αψζ' γαμηλιῶνος ε' ἰσταμένου».

* 36. Μ.Β. 726	0,210 × 0,150	ἔτ. 1707	φφ. 224.
----------------	---------------	----------	----------

Τά «σχόλια» στά 'βιβλία' γ'-η' (ἡ σελιδαριθμηση νεώτερη). φ. 1α, «βιβλίον γ^ο συνοπτική ὑπόμνησις εἰς τό γ^ο τῆς περί φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Διορισάμενος ἐπί τῆς προληφθείσης βιβλίου τά προηγουσκά σκόμμενα τῆς περί φύσεως ἐπιστήμης...

Στό φ. 224β: «Τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων καί τῷ θεῷ ἡμῶν πολλή δόξα καί χάρις ἄπειρος. αψζ' ὀκτωβρίου γ'».

37. Δ.Β.Λ. 642 4° έτ. 1709 φφ. 455.

38. Α.Μ.Α. 37 0,215×0,160 έτ. 1710 φφ. 278.

Σημείωμα του γραφέα: «Λαζάρου Ἐλευθερίου Τραπεζουντίου του Σκριβα κατ' έτος αχι' ιανουαρίου α'».

* 39. Μ.Α.Α.Σ. 2134 0,230×0,172 έτ. 1712 σσ. 991 (ή φφ. 462).

Τίτλος: *Του σοφωτάτου κυρίου θεοφίλου του καρυδαλέως, εις φιλοσοφίαν προδιόκησις.*

Τά 'βιβλία': σ. 94 (φ. 47β), σ. 247 (φ. 159α), σ. 437 (φ. 234α), σ. 483 (φ. 257β), σ. 623 (φ. 282β), σ. 686 (319α), σ. 789 (φ. 361α), σ. 755 (φ. 394α) και στή σ. 989 (φ. 461α), ό «έπίλογος επί της φυσικής άκροάσεως».

Σημειώσεις: στην πρώτη σελίδα: «Καί τόδε προς τοίς άλλοις ήσαίου ιεροδιακόνου χρυσοπολίτου», ένώ στην τελευταία, μετά τό τέλος του κειμένου: «παρά ήσαίου ιεροδιακόνου» και ή χρονολογία: «1712 κατά μήνα άπρηλίον».

* 40. Μ.Π.Τ. 666 0,218×0,162 έτ. 1713 φφ. 269.

Στό φ. 1α, «και τόδε προς τοίς άλλοις κτήμα Ἐνανίου Ἱεροδιδασκάλου» (κειμενο σβησμένο) και κάτω: «νικοδήμου πέφυκε ιερομονάχου του καρούσου», ένώ στό φ. 269β, μετά τό τέλος του κειμένου, σημείωμα του γραφέα: «Ἐγράφη δέ παρά Ἰακώβου ιερομονάχου μυτιληναίου του έπονομαζομένου πάριδος: ου και οί άναγινώσκοντες μέμνησθε αχιγ' ιουλίφ ιη'».

Στό παράφυλλο της άρχης: «έκ τών του διδασκάλου άφιερώθη τῷ παναγίφ τάφω κατά τό αψο' έτος, και πās τις τās προγεγραμμένες θύραθεν άράς άναγνώτω».

Μέ λίγες σημειώσεις στα περιθώρια τών σελίδων.

* 41. Μ.Πρ. 22 0,205×0,150 έτ. 1713-14 σσ. 854 (ή φφ. 432).

Ἡ διδασκαλία τών όκτώ βιβλίον της Φυσικής Ἐκροάσεως από τόν διδασκαλο, και γραφέα του κειμένου, Ζαχαρία Καραντινό, άρχισε τίς 14 Ἐπριλίου 1713 και όλοκληρώθηκε στίς 13 Ἐπριλίου 1714, στό πατρικό σπίτι του δασκάλου: βλ. σημειώσεις: σ. 3 (ή φ. 1α), «Ἐρξάμεθα σύν θεῷ άναγινώσκειν τήν φυσικήν έπιστήμην κατά τό 1713 έτος άπριλλίου ιδ' έν τη πατρώα ήμῶν οίκια συνεργούντος έμοί του θείου βουλευμάτος»: σ. 83 (ή φ. 42α), «1713 έν μηνί μαίφ 13»: σ. 435 (ή φ. 218α), «τέλος του β^{ου} βιβλίου 1713 νοεμβρίου 9 έν τη πατρώα ήμῶν οίκια»: σ. 525 (ή φ. 265), «τέλος του περί χρόνου συνοπτικής ύπομνήσεως, και παντός του δ^{ου} βιβλίου της φυσικής άκροάσεως, 1713 δεκεμβρίου 10 έν τη πατρώα ήμῶν οίκια»: σ. 599 (ή φ. 302), «τέλος του ε^{ου} βιβλίου 1714 ιανουαρίου 23 έν τη πατρώα

ἡμῶν οἰκία»· σ. 685 (ἡ φ. 345α), «τέλος τοῦ στ^{ov} βιβλίου, 1714 φευρουαρίου κα' ἐν τῇ πατρώα ἡμῶν οἰκία»· σ. 745 (ἡ φ. 375α), «τέλος τοῦ ζ^{ov} βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, 1714 μαρτίου 11 ἐν τῇ πατρώα ἡμῶν οἰκία»· σ. 854 (ἡ φ. 432β), «τέλος τῶν ὀκτώ βιβλίων εἰς τὸ ἀνατολικόν ἐν τῇ πατρώα ἡμῶν οἰκία κατὰ τὸ ἀψιδ' ἔτος ἀπὸ χριστοῦ μηνὶ ἀπριλλίου ιγ' τὴν γ' τῆς ἐβδομάδος. πόνος διδασκάλου Ζαχαρίου ἱεροδιακόνου καραντινοῦ ἐκ αἰτωλίας».

Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Στὴ σ. 3 (ἡ φ. 1α), ἀλλὰ καὶ στὴ σ. 5 (ἡ φ. 2α), «Καὶ τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις Κωνσταντίνου τοῦ ἐκ λεπαινοῦ τῆς ἀκαρνανίας ἡγοράσθη καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ προσοῦ».

* 42. Β.Α.Κ. 89 0,325 × 0,225 ἔτ. 1714 φφ. 253.

Ἡ χρονολογία στό φ. 253β: «Τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων καὶ τῷ θεῷ ἡμῶν δόξα πολλή καὶ χάρις ἄπειρος ἀψιδ' φευρουαρίου 8».

Στό φ. 1α κτητορικό σημείωμα: «Καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις Ἀκακίου ἱερομονάχου» (ἡ ὑπογραφή του στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς).

* 43. Κ.Δ.Β. 17 0,275 × 0,200 ἔτ. 1714 σσ. 686.

Τὸ κείμενο, στίς σσ. 1-646, ἐνῶ στίς σσ. 649-680 (οἱ σσ. 647-648 λευκές), «Πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως κατ' ἀλφάβητον».

Στό «Τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων» (σ. 646), σημείωμα τοῦ γραφέα: «Ἐγράφη χειρὶ τοῦ ταπεινοῦ ἀναστασίου νικοπούλου τοῦ ἐξ ἄρτης», καὶ «ἐγράφη ἀψιδ^o νοεμβρίου κβ^a ἀνεγνώσθη δέ μοί αὕτη ἡ πραγματεία ἀψιδ^o σεπτεμβρίου».

* 44. Ε.Β.Ε. 1290 0,210 × 0,150 ἔτ. 1717 σσ. 800.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «Ἰωάννης ἱεροδιάκων ὁ λογοθέτης ἔγραψα 1717 φευρουαρίου 2».

* 45. Π.Β.Α. 215 0,220 × 0,165 ἔτ. 1720 φφ. 334.

Στό φ. 1α, ἡ σημείωση: «Καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει τοῦ θρόνου τῆς ἀλεξανδρείας».

* 46. Μ.Κ.Κ. 5 0,215 × 0,170 ἔτ. 1720 φφ. 515.

Τὰ ὑπομνήματα: τὸ α^{ov}, φ. 44α· τὸ β^{ov}, φ. 183α· τὸ γ^{ov}, φ. 269β· τὸ δ^{ov}, φ. 284α· τὸ ε^{ov}, φ. 327β· τὸ στ^{ov}, φ. 370α· τὸ ζ^{ov}, φ. 430α καὶ τὸ η^{ov}, φ. 456β.

Στό φ. 2α (τό φ. 1αβ, λευκό), ή σημείωση: «αψκ' Ιουλίου η' ἡρξάμεθα» (τή γραφή ἢ τήν παράδοση;)

* 47. Ε.Β.Ε. 2130 0,214×0,160 ἔτ. 1721 φφ. 1α-343β.

Γιά τή χρονολογία τοῦ χγφ. πρβλ. δεύτερο μέρος, «περί οὐρανοῦ», III, 18. Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 48. Μ.Μπ.(α) 122 0,225×0,155 ἔτ. 1723 φφ. 246 (κολοβό).

Τίτλος: *Τοῦ λογιωτάτου, καί σοφωτάτου θεοφίλου τοῦ κορνδαλέως, καί χρηματίσαντος μητροπολίτου ναυπάκτου καί ἄρτης, πρὸς φιλοσοφίαν προδίοικησις. Ὅποῖον τό τῆς φιλοσοφίας ἀξίωμα.*

Ἄρχ. *Τῶν ὅσα θηράσημα πέφυκε...*

Τελ. *...ἐνεννὸει συγκεχυμένως καί ἀορίστως, ὅπως ποτέ γινομένην ὁμοίως δέ καί τό ἄπειρον συγκεχυμένως ἐννενόει...*

Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Στό φ. 3α, σημείωση γραμμένη ἀπό τό ἴδιο χέρι τοῦ κειμένου: «1723 ἀπριλίῳ 26, ἡμέρα στ', ἐν τῇ ἀγία μαύρα ἡρξάμην ταύτην γράφειν: ἐκ τῶν τοῦ δημοτηρίου πρῶη» (= Δωρόθεος Πρώιος). Καί ἀπό ἄλλο χέρι: «ἐκ τῶν τοῦ Δωροθέου Ἱερομονάχου Πρωίου τοῦ Χίου».

* 49. Μ.Π.Τ. 569 0,208×0,148 ἔτ. 1724 φφ. 201.

ἽΟ σχολιασμός μόνον τῶν πρώτων δύο 'βιβλίων'.

Τελ. *...λόγον δέ ἐννοεῖ ὄν φαμέν ὀρισμὸν τοῦ συναμφοτέρου.*

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, ἡ χρονολογία κατά τήν ὁποία ἀποπερατώθηκε, ἡ γραφή καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «τέλος εἰλήφασι αἱ περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν βίβλοι, ἔτει ἀπό θεογονίας χιλιοστῶ ἑπτακοσιοστῶ τετάρτῳ, μαιμακτηριῶνος πέμπτη παρά χειρός παναγιώτου γερένη τοῦ ἐξ ἀθηνῶν».

Τοῦ κειμένου προηγείται ἡ Λογική τοῦ Σουγδουρή γραμμένη ἀπό τόν ἴδιο, ἔνα χρόνο πρῖν: «παναγιώτου γερένη τοῦ ἐξ ἀθηνῶν καί τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις, διά δέ τοῦ θεοῦ καί ἀγγελικοῦ σχήματος παρθενίου μετονομασθέντος. Παρθενίου τοῦ ἐξ ἀθηνῶν».

* 50. Ε.Β.Ε. 1303 0,290×0,210 ἔτ. 1727 φφ. 1α-312α.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς καί στό τέλος, οἱ χρονολογίες κατά τίς ὁποῖες ἄρχισε καί τελείωσε ἡ γραφή (ἢ ἡ παράδοση) τοῦ κειμένου: «ἡρξάμεθα τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως αψκε' δεκεμβρίου ιε' ἡμέρα δ'» καί «ἀπό θεογονίας χριστοῦ αψκ' ἀπριλλίου ιε', τό σάββατον τοῦ θωμᾶ θεοῦ τό δῶρον, καί ἀγγελάτου πόνος τῆ συντελεστῆ τοῦ ἀγαθοῦ θεῶ χάρις». Ἐπίσης τό ὄνομα τοῦ κτήτορα: «κυρίλλου ἱερομονάχου».

* 51. B.M. 42

ἔτ. 1728

φφ. 492.

Στό φ. 1α ἡ ἡμερομηνία κατὰ τὴν ὁποία ἄρχισε ἡ διδασκαλία τοῦ κειμένου: «αυκε' σεπτ. 10 εἰρξάμην τοῦ διδάσκεσθαι τὴν φυσικὴ ἀκρόασιν».

Στό τέλος τοῦ κειμένου τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή: «Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος ἐν ἔτει αψηκ' ἐν μηνί φευρουαρίφ κθ' διὰ χειρός τοῦ ἐλαχίστου σπουδαίου κυρίτζου τουπίκλην ραυτοπούλου, ἐν ἀγία μαύρα, ἐν τῷ σπουδαστηρίφ τοῦ λογιωτάτου κυρ μελετίου τοῦ πρωτοσυγγέλου».

Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 52. B.P.A. 555

0,207×0,156

ἔτ. 1729

φφ. 296.

(ἀπό τή σ. 7 ἀρχίζει δική του, παλαιότερη σελιδαρίθμηση).

Τίτλος: *Εἰς τά τοῦ φιλοσόφου, περί φυσικῆς ἀκρόάσεως ὑπομνήματα, προοίμιον.*

Ἄρχ. *Συntonίας χάριν, ἡ χαίρω ὡστ' ἄν μάλιστα δυνατόν, ἐκείνων τῶν ζητημάτων ἀπέχεσθαι...*

σ. 9, «Εἰς τό τῆς φυσικῆς ἀκρόάσεως α^{ov}. διάλεξις πρώτη. περί τῶν ἀρχῶν κοινῶς τῶν φυσικῶν πραγμάτων. ζήτημα πρῶτον. Τίνες εἰσίν αἱ ἀρχαί τοῦ φυσικοῦ πράγματος».

Ἄρχ. *Τό μὲν εἰδέναι καί τό ἐπίστασθαι ὡς ἐν τοῖς ὑστέροις τῶν ἀναλυτικῶν...*

Τό κείμενο (προφανῶς μαθηματάριο) τελειώνει μέ τίς λέξεις: «καί περί μέν τῆς φυσικῆς ἀκρόάσεως ἀρκείσθωσαν τοσαῦτα διὰ δέ τό τέλος τῷ θεῷ δόξα 1729 ἰουλ. 19».

Στήν ἀρχή, σσ. 1-5, πίνακας τῶν περιεχομένων: «Εἰς τό τῆς φυσικῆς ἀκρόάσεως πρῶτον, περί τῶν ἀρχῶν κοινῶς τῶν φυσικῶν πραγμάτων».

* 53. B.P.A. 420

0,230×0,170

ἔτ. 1730

φφ. 520.

Στό ἐσωτερικό τοῦ δευτέρου ἐξωφύλλου: «Ἐγραψε τάδε Ἐθανάσιος Ἰωάν. 1730 ἰουλίου 1».

Παρασελίδιες σημειώσεις.

* 54. Π.Β. 350

0,280×0,170

ἔτ. 1730

φφ. 476.

Τά βιβλία: Τό α^{ov}, φ. 46α· τό β^{ov}, φ. 165α· τό γ^{ov}, φ. 243α· τό δ^{ov}, φ. 267β· τό ε^{ov}, φ. 295β· τό στ^{ov}, φ. 335β· τό ζ^{ov}, φ. 381β καί τό η^{ov}, φ. 413β.

Ἄπό τὴν ἀρχή κί ὡς τό φ. 78α, παλαιά σελιδαρίθμηση (σσ. 1-155).

Σημειώσεις: Στό φ. 1α: «Ἐκ τῶν τοῦ ἀθανασίου ἱερομονάχου χρυσοχόου τοῦ πατιμίου», ἐνῶ στό τέλος, φ. 475β, «ἐν ἔτει σωτηρίφ αψηλ' κατὰ μῆνα ἀπρίλλιον ἐν

πάτρω τῆ νήσῳ πόνος καί κτήμα ἐμοῦ ἀθανασίου ἱερομονάχου υἱοῦ παπᾶ σάββα χρυσοκόου».

55. Ε.Σ.Σ. 43 4^ο ἔτ. 1730 φφ. 448.

Μετά τόν τίτλο ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ ἀντιγραφή τοῦ κειμένου: «Ἀντεγράφη τῷ ἀπλ' μαῦου α'».

*** 56. Ε.Β.Ε. 1147** 0,220 × 0,170 ἔτ. 1730 φφ. 450.

Ἡ χρονολογία, στό τέλος τοῦ κειμένου: «τέλος τῶν ὀκτώ βιβλίων τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, καί τῷ θεῷ δόξα. κατά τό ἀπλ' γαμηλιῶνος ἕκτη ἴσταμένου».

*** 57. Δ.Β.Τ. 15** 0,220 × 0,165 ἔτ. 1733 φφ. 344.

Τό ἔτος γραφῆς τοῦ κειμένου καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα, στό φ. 344β, μετά τό τέλος «τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων»: «ἀπό χριστοῦ γενήσεως χίλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ τριακοστῷ τρίτῳ ἑραβηλιῶνος δεκάτη τετάρτη μεσοῦντος ἐν πόλει ἰωαννίνων. μένησθε τοῦ γράσαντος οἱ ἀναγινώσκοντες, ἀλεξίου παπα νικολάου», ἐνῶ στό φ. 1α τό ὄνομα τοῦ κτήτορα: «καί τόδε πρός τοῖς ἄλλοις κύρ μελετίου».

*** 58. Β.Ρ.Α. 430** 0,215 × 0,164 ἔτ. 1733 σσ. 862.

Στή σελ. 861: «ἀπλγ' ἰαννουαρίου κδ'».

Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

59. Μ.Μ.Λ. 1375 0,240 × 0,170 ἔτ. 1734 φφ. 1α-148β.

Μόνον τό πρῶτο βιβλίο.

Στό τέλος τοῦ κώδικα, φ. 371β, τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ χρονολογία τοῦ χγφ: «Γέγραπται καί τόδε διά χειρός Καλλινίκου ἱερομονάχου τοῦ ἀπό Λήμνου ἔτει ἀπό Χριστοῦ ἀπλδ'».

*** 60. Ζ.Σ.Ι. 5** 0,210 × 0,160 ἔτ. 1736 φφ. 2α-349α.

Τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ χρονολογία στό φ. 349α: «Τέλος, θεῷ δέ τρισηλίῳ χάρις, ἡ παρούσα τετέλεσθαι διά χειρός τοῦ ταπεινοῦ δούλου τοῦ θεοῦ νικολάου κύρκου τοῦ ἐκ μετζόβου κατά ἀπλστ' κατά μήνα αὐγούστον».

Τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί κτήτορα, ἐπίσης στό ἐξώφυλλο καί στό φ. 2α: «ἐκ τῶν τοῦ νικολάου κύρκου καί τόδε εἰς χρήσιν αὐτοῦ τε καί τῶν φίλων αὐτοῦ» καί «ἐκ τῶν τοῦ νικολάου κύρκου καί τόδε».

- 61.** Π.Β.Ι.(Λ) 440 0,280 × 0,198 έτ. 1737 φφ. 234.
Μόνον τὰ πρῶτα 6 βιβλία, πρβλ. σημείωση στό τέλος τοῦ κειμένου: «Τέλος τοῦ στ' βιβλίου. Ἐν ἔτει τῷ κοσμοσωτηρίῳ ἀψλζ' αὐγούστου λα'».
- 62.** Κ.Β.Τρ. 286 0,224 × 0,162 έτ. 1737 φφ. 275.
Στό φ. 275β τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ χρονολογία τοῦ χγφ: «Πέρας εἴληφε γραφῆς ἡ βίβλος αὕτη κατά τό ἀψλζ' ἐν ἰωαννίνους χειρὶ Παναγιώτου Ἰωάννου θωμᾶ ἐξ ἰωαννίνους τοῦ ἐμποροκομήτου».
- 63.** Π.Β.Ι. 164 0,271 × 0,195 έτ. 1740 φφ. 381.
Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου: «τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων» ἐγράφησαν παρ' ἐμοῦ Ματθαίου ἀναξίου μοναχοῦ Πατμίου, διά συνδρομῆς καί ἐξόδου κυρίου Θεοδοσίου Ἀντιοχέως, ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψμ' αὐγούστφ θ', ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, ἐν Πάτμῳ».
- * **64.** Β.Ρ.Α. 440 0,220 × 0,161 έτ. 1740 φφ. 317.
Στή ράχη τοῦ κώδικα: «θεοφίλου τοῦ κορυδαλέως εἰς τήν τοῦ ἀριστοτέλους φυσικὴν ὑπομνήματα» καί ὁ ἀριθμός: «N. 1210 (τῆς βιβλιοθήκης τῆς σχολῆς Ἁγίου Σάββα στήν ὁποία ἀνήκε).
Στό φ. 1α τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ χρονολογία τοῦ χγφ: «Γεώργιος Σεραφῆμ ἔγραψα 1740».
Στό περιθώριο τῶν σελίδων, σημειώσεις.
- * **65.** Β.Ρ.Α. 894 0,230 × 0,170 έτ. 1744 φφ. 445.
Σημειώματα γιά τό πότε ἄρχισε ἡ διδασκαλία τοῦ κειμένου (φ. 1α): «Ἐν ἔτει, αψμγ' μηνί μαιμακτηριῶνος ε' καί ἡμέραν β' τῆς εβδομάδος ἠρξάμην τῆς φυσικῆς σύν θεῷ» καί γιά τό πότε τέλειωσε (φ. 445β): «Τέλος τῶν η' τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων περαιωθείσης ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψμδ' κατά τήν κ^{ην} τοῦ νοεμβρίου μηνός ἐν βουκουρεστίῳ, κτῆμα καί πόνος ἐμοῦ διαμάντου πεταλᾶ τοῦ καί βρύλλου τοῦ ἐκ Τυρνάβου».
Κτητορικά: φ. 9α, «Ἐκ τῶν τοῦ ἠλιάδου μανασσῆ», ἐνῶ, πρὶν ἀπό τό κείμενο, φ. 8β, «ιερομονάχου σουμελιώτου τραπεζουντίου τοῦ μεταξοπούλου, ἀψζη'».
- 66.** Π.Β.Ι.(Λ). 112 0,223 × 0,168 έτ. 1745 φφ. 786.
Στή σελ. 786 τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «Τέλος τῶν η' τῆς φυσικῆς βιβλίων. Ἰωακείμ ἱερομόναχος ὁ ἐκ Σμύρνης γράψας: αψμε' ὀκτωβρίου ιζ'».

* 67. Μ.Θ.Κ. 1 0,295 × 0,200 έτ. 1746 φφ. 264.

Στό φ. 264β: «τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων. Ἐτελειώθη ἐν ἔτει ἀψμστ^ο νοεμβρίου εἰς ταῖς ἕξ καὶ δέκα, μένησθε τοῦ γράψαντος... γωργίου τοῦ ἐκ κεφαληνίας, ἐν κώμῃ μαχαλᾶ».

68. Μ.Α.Λ. 2 8^ο έτ. 1749 σσ. 600 + φφ. 37.

Ἄ κώδικας αὐτός, πού ἀναφέρεται στόν κατάλογο τοῦ Λίνου Πολίτη, (*Ἑλληνικά*, 11 (1910), σελ. 91), δέ βρέθηκε.

69. Π.Β.Ι.(Λ) 173 0,305 × 0,205 έτ. 1749 φφ. 232.

Στό φ. 232β ἡ σημείωση: «Τέλος τῶν ἡ' βιβλίων τῆς φυσικῆς Ἰωακείμ ὁ ἐν ἱεροδιακόνοις πολλοστός ὁ ἐκ τῆς ἐώας ὁ γράψας· ἀψμθ' μαρτίου κ'».

* 70. Μ.Κρ. 18 0,215 × 0,165 έτ. 1750 φφ. 495.

Ἡ χρονολογία τοῦ χειρογράφου μετὰ τό «τέλος τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων»: «αψν^ο ὀκτωβρίου δεκάτη».

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς ἡ σημείωση: «1835 ἐν μηνί μαΐου 31 ἐπήρα ἐνα βηβλήον ἀπομοναστήρη πέτρας ὀνομαζόμενον κυριακοδόμιον κε ἔστο ἡς ἐνήμησην», καὶ ὑπογράφει: «νοικόλαος Ρεπολίζος».

* 71. Β.Ρ.Α. 707 0,320 × 0,216 έτ. 1750 φφ. 304.

Στό φ. 294β ἡ σημείωση: «Τέλος τῶν ἡ' τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων, περαιωθέντων ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀψν' αὐγούστου ζ' ἐν βουκουρεσίῳ τῆς βλαχίας, ἐν ἡμέραις τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου κυρίου ἀλεξάνδρου παπαῖ ἀναστασίου, ἡγεμονεύοντος τοῦ ὑψηλοτάτου ἡμῶν αὐθέντου κυρίου κυρίου γρηγορίου γγίκα βοεβόδα τοῦ σοφωτάτου καὶ ἐγράφη διὰ χειρός ἐμοῦ τοῦ μιχαήλ».

Σημειώματα στά φφ. 2α καὶ 304α ἀναφέρουν πὼς ὁ κώδικας «τυγγάνει εὐγενίου ἱερομονάχου τοῦ σουμελιώτου κτῆμα σὺν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις, σὺν τῇ λογικῇ μεθόδῳ θεοφίλου τοῦ κορυδαλέως, τῷ τε περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ αὐτοῦ, καὶ τῇ περὶ οὐρανοῦ, καὶ ψυχῆς πραγματεία τοῦ αὐτοῦ, τοῖς τε προγυμνάσει τοῦ ἀφθονίου, καὶ τῇ εἰσαγωγῇ τῆς λογικῆς τοῦ σουγδουρῆ, καὶ τῇ εὐγενίου τοῦ βουλγάρως λογικῇ. 1768 ἀπρ. α^ο».

Πλούσιες σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Στὴν ἀρχή, φ. 1α, ἔγχρωμος πίνακας, πού παριστάνει γυναίκα νά καλεῖ τὰ παιδιά ἀπὸ τίς ἐργασίες τοῦ κάμπου στό σχολεῖο.

* 72. Μ.Σ.Τ. 16 0,240×0,174 έτ. 1751 σσ. 652.

Στή σελ. 467 ή ήμερομηνία πού τέλειωσε ή γραφή τών πρώτων πέντε Βιβλίων: «Τέλος τοῦ ε΄ βιβλίου ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀψνα΄ ἰουλίῳ ἰα΄ τῆς ἁγίας εὐφημίας, ἡμέρα ε΄ ἐν τῷ σχολείῳ καί ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου σάββα, τῇ ἐν βουκουρεστίῳ τῆς δακίας, ἐνδον τῆς κέλλης τοῦ ἐλευθερίου, ἐτελειώθη κατὰ γραφήν παρ' ἐμοῦ τοῦ οἰκονόμου», ἐνῶ στή σελ. 652 ή ήμερομηνία καί ὁ τόπος ἀποπεράτωσης τῆς γραφῆς «ἀψνα΄ σεπτεμβρίου κη΄ σαββάτω. Καί κατὰ παράδοσιν τέλος ἀψνβ΄ ἰαννουαρίου καί ἐν βουκουρεστίῳ παρά τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου κυρίου κυρίου ἀλεξάνδρου τοῦ ἐκ τυρνάβου τῆς λαρίσσης, υἱοῦ πατᾶ ἀναστασίου καί σακελλαρίου».

* 73. Β.Ρ.Α. 49 0,214×0,158 έτ. 1752 φφ. 558.

Στό φ. 551β ή σημείωση: «Τέλος τῶν η΄ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων, περαιωθεῖσης ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀψνβ΄ μουυχιῶνος ἐνάτη μετὰ εἰκάδα ἐν τῇ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ ἁγίου πάσχα, ἰσβορίῳ τῷ χωρίῳ τῆς βλαχίας, παραδῶσει μὲν τοῦ κυρίου διδασκάλου μοι γεωργίου τοῦ λαρισσαίου, γράμματι δέ μεταγεινιῶνος ὀγδόῃ κ΄, ἐπί τοῦ γρηγορίου γκίκα βοεβόδος πάσης οὐγγροβλαχίας, ἀρχιερατεῦοντος ἔτι κυρίου Νεωφύτου, τοῦ ἐκ κρίτης», ἐνῶ στό φ. 1α κτητορικὸ σημείωμα: «Κτήμα φολοθέου ἱερομονάχου περιστεριώτου».

* 74. Μ.Β. 396 0,210×0,150 έτ. 1753 φφ. 339.

Τά «σχόλια» στά πρῶτα τέσσερα 'βιβλία'. 'Ο κώδικας κολοβός.

Τελ. ...*ή ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος καθό περιέχει...*

Χωρίς σημειώσεις στά περιθώρια.

Στό φ. 1α ή ήμερομηνία ἐναρξης τῆς παράδοσης τῆς φυσικῆς: «ἀψνγ΄ δεκεμβρίου η΄ ήμέρα τετάρτη ἡρξάμεθα τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

* 75. Β.Α.Ν. 13 0,275×0,190 έτ. 1756 σσ. 697.

Τά 'βιβλία': σ. 108, «'Υπομνήματα εἰς τό α^{ov} τῶν περὶ Φυσικῆς ἀκροάσεως»· σ. 238, «εἰς τό β^{ov} τῶν περὶ ἀρχῶν ὑπομνήματα»· σ. 368, «συνοπτικά ὑπομνήσεις εἰς τό τρίτον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως»· σ. 393, «Εἰς τό δ^{ov} τῶν φυσικῶν ὑπομνήσεις συνοπτικά»· σ. 429, «Εἰς τό ε^{ov} τῶν φυσικῶν ὑπομνήματα»· σ. 485, «εἰς τό ζ^{ov} (= ζ΄) τῶν περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως ἔκθεσις συνοπτική»· σ. 582, «ὑπομνήματα εἰς τό η^{ov} (= ζ΄) τῶν περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων»· φ. 599, «βιβλίον η^{ov}. εἰς τό θ^{ov} τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Οἱ Σημειώσεις, στή σελ. 1: «διονυσίῳ ἀρχιεπισκόπῳ τοῦ ἐκ χαλδαίας ἐκ χώρας τζήτης. Κατὰ τό ἀψνστ΄ γέγραπταί μοι διονυσίῳ» καί στό τέλος, σελ. 697:

«διονυσίω ἱερομονάχῳ μουζάνῳ χαλδαίας. ἀλεξάνδρου τοῦ ἐκ τυρνάβου ἐν τῇ αὐθεντικῇ σχολῇ τοῦ ἁγίου σάββα. Ὁ τὴν βίβλον γράψας πρῶτος μητροπολίτης ἐχρημάτισε, πρῶν ἀρχιεπισκοπῇ οὖσα» μᾶς παραδίδουν τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα, τὴν χρονολογία καὶ τὸ κτήτορα. Ὁ κώδικας σέ κακὴ κατάσταση.

* 76. I.M.Σ. 89 0,300×0,210 ἔτ. 1760 φφ. 258.

Τὰ 'βιβλία' (οἱ τίτλοι οἱ ἴδιοι μὲ τὸ προηγούμενο II, 75): φφ. 25α, 88α, 131α, 144α, 158α, 179α, 204α καὶ 222α (ἀπὸ τὸ φ. 25α ὡς τὸ φ. 144α, παλαιά, τοῦ γραφέα, σελιδαρίθμηση: σσ. 116-290).

Στὸ τέλος τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου 'βιβλίου', πίνακας τῶν κεφαλαίων τοῦ δευτέρου καὶ ἀντιστοίχως τοῦ τρίτου 'βιβλίου'.

Στὸ ἐξώφυλλο ἡ σημείωση: «1760 μαρτίου 3. καὶ τὸδε σὺν τοῖς ἄλλοις κᾶμοῦ πέλει γεωργίου, ἡ τῆς τύχης τοῦ ἐκ σμύρνης».

77. M.M.Σ. 174 0,209×0,160 ἔτ. 1762 φφ. 290.

Οἱ ἡμερομηνίες, φ. 10α: «18 Φεβρουαρίου 1762» καὶ στὸ φ. 290α: «1763 ἐτελειώθη ἡ παράδοσις τῆς φυσικῆς Ἰανουαρίου 28», ἀναφέρουν τὴν ἔναρξιν καὶ τὸ τέλος τῆς παράδοσης τοῦ κειμένου.

Στὸ φ. 9β σημείωση τοῦ μοναχοῦ Παρθενίου ἀπὸ τὸ Μέγα Σπήλαιο: «ἡμέρα τρίτη, κατὰ τὸ ἀψέθ' ἵσταμένου μουνηχιόνος τὴν τῆς φυσικῆς πραγματείαν ἐν τῷ τῆς σμύρνης κλεινῷ μουσοτροφείῳ τυγχάνων ἀνά χειρας ἔλαβον καὶ πρὸς τοῦ πάντα ἀρίστου κυρίου Ἱεροθέου τοῦ Ἰθακησίου, τοῦ καὶ καθηγεμόνος τοῦ αὐτοῦ μουσείου [ὑπάρχοντος] ἡρξάμην διδάσκεσθαι· δῶν δέ ἡ τῶν ἀτελῶν τελειωτικὴ δύναμις, ἡ σοφία τῶν ἀσόφων, ἡ δύναμις τῶν ἀδυνάτων καὶ τοῦ τέλους [αὐτοῦ] αὐτῆς καταλαβεῖν προσέτι καὶ καρποῦ οὐ τοῦ τυχόντος ἐξ αὐτῆς ἀναλήψεσθαι, τῇ πρεσβείᾳ τῆς ἀσπύρωσ αὐτὸν κινήσασθαι γένοιτο γένοιτο. Παρθένιος μοναχός ὁ ἐκ μεγάλου σπηλαίου τοῦ κατὰ πελοπόννησον».

Τὸ γγφ. χρησιμεύει καὶ πάλι γιὰ διδασκαλία μετὰ 7 χρόνια, πρβλ. σημ. φ. 290α: «1770 μαρτίου 26 ἐτελειώθη ἡ παράδοσις τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως. Παρθένιος μοναχός».

* 78. M.E. 284 (2297) 8° ἔτ. 1763.

Στὸ τέλος τοῦ κειμένου ἡ σημείωση: «ἔλαβε τέλος ἡ παροῦσα βίβλος ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐξικοστῷ τρίτῳ. Ἀνθεστηριῶνος νομημία ἐν ἰωαννίνους».

* 79. E.B.E. 1169 0,250×0,170 ἔτ. 1766 φφ. 4 χ. ᾶ. + 337.

Τοῦ κειμένου προτάσσεται, φφ. 4 χ. ᾶ., «τῶν τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ὀκτῶ βιβλίων ἔλεγχος» (= πίνακας περιεχομένων).

Ὁ κώδικας γραμμένος στήν Ἑγεμονική Ἀκαδημία τοῦ Βουκουρεστίου ἀπό τόν Νεόφυτο Καλούτζη· βλ. φφ. 1α καί 337β, ὅπου: «1766 μαρτίου 13 ἐν βουκουρεστίῳ, ἐκ τῶν τοῦ νεοφύτου ἱερομονάχου ἐκκλησιάρχου τοῦ Καλούτζη» καί «εἴληφε πέρας ἡ παροῦσα κατά τό ἀψξστ' ἔτος ἀπό χριστοῦ διά χειρός νεοφύτου ἱερομονάχου ἐκκλησιάρχου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κηθύρων τοῦ καί Καλούτζη λεγομένου ἐν τῇ αὐθεντικῇ σχολῇ τῆς ἐν βουκουρεστίῳ τῆς βλαχίας, τάς διατριβάς ποιουμένου. ἐπερατώθη ἡ μάθησις κατά τό αὐτό ἔτος, νοεμβρίου κη' ἐν βουκουρεστίῳ».

* 80. B.Z. 48 0,270 × 0,190 ἔτ. 1766 φφ. 352.

Τό χγφ. χρησίμευσε γιά διδασκαλία στή σχολή τοῦ Βουκουρεστίου, βλ. φ. 1α: «αψξε' ἀπριλλίου κε' ἡρξάμην ἀναγίνωσκειν ἐν Βουκουρεστίῳ παρά τῷ διδασκάλῳ μοι κυρίῳ Μανασσῇ Ἡλιάδῃ», καί στό τέλος: «εἴληφε τέλος ἡ παροῦσα βίβλος κατά τό ἀψξστ' ἔτος ἀπό Χριστοῦ διά χειρός Γεωργίου» καί «αψξστ' ἔτελειώθη μαθήσει, ἐν βουκουρεστίῳ».

Στό φ. 78α, μέ τό ἴδιο χέρι: «Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου».

* 81. B.Z. 63 0,310 × 0,210 ἔτ. 1768 φφ. 324.

Χωρίς τίτλο.

Τοῦ κειμένου προτάσσεται, φφ. 2α-9α: «Τίς ὁ σκοπός τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς περί φυσικῆς ἀκροάσεως βίβλοις (βλ. καί II, 18 καί 85).

Ἄρχ. Ὁ σκοπός τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς περί φυσικοῖς ἀκροάσεως βιβλίοις ἐστὶ παραδοῦναι ἡμῖν τάς τε ἀρχάς καί τά πάθη...

Τελ. ...καί ἀδιαίρετον, καί ὕλης αὐτό παντελές κεχωρισμένον.

Στό φ. 324β ὁ χρόνος ἀποπεράτωσης τῆς γραφῆς: «εἴληφε τέλος ἡ παροῦσα βίβλος κατά τό ἀψξη' ἔτος ἀπό Χριστοῦ διά χειρός Ἀναστασίου», ἐνῶ στό φ. 11α τό κτητορικό: «τοῦ σχολείου τῆς Ζαγοράς».

82. E.B.V. 6 0,220 × 0,165 ἔτ. 1771 σσ. 584.

Μετά τό τέλος καί τοῦ ὄγδοου Βιβλίου σημεῖωμα τοῦ γραφέα: «γέγραπται χειρὶ Γρηγορίου ἱερομονάχου τοῦπίκλην Καλαγγία κατά τό 1771^ο ἔτος ἐν μηνὶ αὐγούστῳ».

* 83. B.P.A. 426 0,220 × 0,163 ἔτ. 1777 σσ. 818.

Στή σελ. 2 ἡ προέλευση τοῦ χγφ: «ἐκ τῶν τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει Γεωργίου Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἀμπελακίου χρηματίσαντος ἐν τῇ ἐν Βουκουρεστίοις σχολῇ γ^ο διδασκάλου τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων καί εἰς ταύτην ἀφιερωθέν μετὰ θάνατον αὐτοῦ», ἐνῶ μετά τό «τέλος τοῦ γ' βιβλίου τῶν φυσικῶν», ἡ ἡμερομηνία: «1777 μαρτίου 16».

84. Μ.Μ.Σ. 162 0,310×0,215 έτ. 1781 σσ. 32 + φφ. 227.

Κείμενο διδασκαλίας στη Σμύρνη: «αψπα' ιδ' Ιουνίου ήρξάμην ταύτης. Έν Σμύρνη ό έκ Πελοποννήσου Παναγιώτης».

* 85. Β.Ζ. 47 0,280×0,250 ΙΗ' αί. φφ. Χ + σσ. 712.

Τό κείμενο «τῶν όκτώ τῆς φυσικῆς άκροάσεως βιβλίων», στίς σσ. 1-692.

Στίς σσ. 693-712: «Τίς ό σκοπός τοῦ φιλοσόφου έν τοῖς περί φυσικῆς άκροάσεως βιβλίοις» (βλ. ΙΙ, 18 καί 81).

Άρχ. Ὁ σκοπός τοῦ φιλοσόφου έν τοῖς περί φυσικοῖς άκροάσεως βιβλίοις έστί παραδοῦνται ἡμῖν τάς τε άρχάς καί τά πάθη...

Τελ. ...καί άδιαιρέτον, καί ὕλης αὐτό παντελῶς κεχωρισμένον.

Ἰδιόχειρο τοῦ πατριάρχη Καλλίνικου Γ'.

Προτάσσονται τά σημειώματα:

—φφ. Ια-Ιβ, σημείωμα «τῷ διδασκάλῳ Κωνσταντίνῳ», άναφερόμενο στη χρησιμότητα τῆς φυσικῆς καί στό όποιο διαβάζουμε, μεταξύ άλλων, ότι «ή επιστήμη ή φυσική... οὔτε χρήσιμος, οὔτε άναγκαία έστί, όθεν καί οὐ διδακτέα ... άβέβαιος ή αὐτῆς γνώσις» ότι «άρχάς ή φυσική οὐκ έχει... ή φυσική άντιλογία τις έστί» καί ότι «ή επιστήμη ή φυσική, καί τήν ἡμῶν εὐσέβειαν τήν περί τόν θεόν διαφθείρει».

—φ. Ια, σημείωμα τοῦ πατριάρχη Καλλίνικου τοῦ Γ' γιά τά «φιλοσοφικά βιβλία» τά όποία τό «1751 έδόθησαν τῷ άγίῳ δέρκων» καί δεύτερο σημείωμα τοῦ ίδίου, γραμμένο, προφανῶς μετά τίς 22 Ἰουλίου 1757: «τά δέ εις τό πατριαρχεῖον όντα, έν τῇ έξορία ἡμῶν, ὕπέρ τά 200 όντα, όλα ήρπάγησαν μετά τῶν πραγμάτων, καί κτημάτων ἡμῶν, καί στρωσιμάτων, καί τά τοῦ μαγειρίου τραπέζης, καί καφβέ σκοστῶν τακιμίου ὕπό τῶν τοῦ μονιοῦ άγρίου, καί άρνησιχρίστου καί επιβάτου Σεραφεῖμ, καί τῶν περί αὐτόν. καί οὐδόλωσ έλυπήθημεν, εἰμή διά τά ίδιόχειρα, καί χειρόγραφα ἡμῶν βιβλία, ὕπέρ τά πενήτηκοντα όντα καί αξιόλογα, καί δυσεῦρετα, καί οὐδέποτε κτώμενα, καί συλλεγόμενα. όθεν καί τούς ταῦτα μόνα άρπάσαντας, έχομεν άφορισμένους, καί άσυγχώρητους καί τό συνοδικόν επιτίμιον, καί αἱ άραί επί τάς κεφαλάς αὐτῶν. άμήν τρίς» καί ή ὕπογραφή: «Καλλίνικος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως».

—φ. Ιβ, σημείωμα τοῦ ίδίου: «άποφαινόμεθα έν άγίῳ πνεύματι, τά άφιερωθέντα παρ' ἡμῶν βιβλία χειρόγραφα, καί τά έντυπα, νά μήν τολμήση ποτέ τις τῶν επιτρόπων, καί διδασκάλων νά τά ευγάλη έξω τῆς σχολῆς, ή νά τά δώση εις χρήσιν τινός» καί κατάλογος τῶν βιβλίων, τά όποία τό «1753 σεπτ. 17, έδόθησαν τῷ διδασκάλῳ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων κυρ Δωροθέῳ».

—φφ. ΙΙβ-ΙΧβ, «Πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου» (= τῆς φυσικῆς άκροάσεως).

—φ. Χα, σημείωμα γιά τά συμβάντα τό 1755, όταν ό πατριάρχης Κύριλλος «τά τοῦ καλβίνου εις τήν λειτουργίαν συνοδικῶς έξήμηνησεν».

—φ. Χβ, επαναλαμβάνεται ή προτροπή του Καλλίνικου νά μή βγάλει κανείς τά βιβλία του, «μέγα ή μικρόν», ιδίως τά χειρόγραφα, έκτός τής σχολής.

Στό φ. Χβ καί στίς σσ. 1, 692, 693 καί 712, κτητορικά σημειώματα του Καλλίνικου καί σφραγίδα του μέ χρονολογία 1757, ό όποιος προσθέτει ότι άφιερώνει «τό παρόν εις τό έλληνομουσειον τής πατρίδος ήμών τής Ζαγοράς, καί τό περί γενέσεως καί φθοράς, καί τό περί ουρανού, καί τό περί ψυχής, καί τή λογική κορυθαλέως, όλα χειρόγραφα».

Έπίσης, στό παράφυλλο του τέλους, άλλη σημείωση του Καλλίνικου: «τά άφιερωθέντα εις τό σχολειον φιλοσοφικά: λογικά 3, φυσική ή παρούσα ιδιόχειρος 1, περί γενέσεως καί φθοράς 1, περί ψυχής βιβλ. 3, περί ουρανού βιβλ. 3, όλα χειρόγραφα».

86. Π.Β.Ι.(Δ). 111 0,222 × 0,160 ΙΗ' αί. φφ. 401.

* **87.** Β.Ρ.Α. 180 0,216 × 0,163 ΙΗ' αί. φφ. 40α-449α.

Τά φφ. 39β, 242 καί 449β, λευκά.

Στό περιθώριο τών σελίδων, σημειώσεις γραμμένες από τό ίδιο χέρι μέ τό ΙΙ, 64.

Του κειμένου προτάσσεται, φφ. 1α-39β, ή «είσαγωγή» του Σουγδουρή «Εις άπασαν τήν λογικήν του 'Αριστοτέλους». Στο φ. 1α, κτητορικό σημείωμα: «καί τόδε γρηγορίου ήερομονάχου».

* **88.** Μ.Α.Α. 26 0,210 × 0,145 ΙΗ' αί. φφ. 1α-231β.

Μόνον τά «σχόλια» στά πρώτα δύο 'βιβλία'.

Ό κώδικας σέ κακή κατάσταση· πυρρίκαυστος.

89. Α.Μ.Α. 25 0,215 × 0,160 ΙΗ' αί. σσ. 761, 210.

Μετά τό τέλος του κειμένου:

«"Ηδε βίβλος φυσικών 'Αριστοτέλους πέρας έσχε / Βουκουρεστίου έν σχολή έξοχα τή περιδόξω / έκδόσει ευγένεος Μάρκου Κυπρίοιο σοφή γε / κλεινού έφ' ήγεμόνος Κωνσταντίου Βασσαράβα».

* **90.** Β.Ε.Β. 125 0,235 × 0,168 ΙΗ' αί. φφ. 463.

Σημειώσεις (έκτός από τίς παρασελίδες): Στο πρώτο παράφυλλο τής άρχής: «τόμος 21», ένώ στό τρίτο παράφυλλο τής άρχής: «περί τών φυσικών άρχών έστιν ή σκέψις τής παρούσης πραγματείας, αίτινες ένυπάρχουσι τοίς φύσιν έχουσιν, οίον περί ύλης, περί είδους, περί κινήσεως, τόπου καί χρόνου, περί τής φύσεως αύτης, καί περί τών παρεπομένων αύτē φυσικών αίτιών, προσέτι περί τών δοκούντων ύπάρχειν τοίς φυσικοίς, μή ύπαρχόντων δέ, οίον περί κενού, καί περί άπειρου» καί στήν πίσω σελίδα του ίδιου παράφυλλου: «έκ τών πέτρου μεπόγρου (:) βυζαντίου».

- * 91. Π.Β.Α. 88 0,278 × 0,190 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 411.
- * 92. Β.Ρ.Α. 1383 0,176 × 0,122 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 139α.
 Τά 'σχόλια' μόνον στό τρίτο βιβλίον.
 Τίτλος: *βιβλίον γ^{ον} συνοπτικάί ὑπομνήσεις εἰς τό γ^{ον} τῆς περί φυσικῆς ἀκροάσεως.*
Ἄρχ. Διορισάμενος ἐπί τῆς προληφθείσης βίβλου τά προγινωσκόμενα τῆς περί φύσεως ἐπιστήμης...
Τελ. ...ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι τό εἶναι ἔχει, οὐκ ἔσται ἄπειρος ἐνεργεία. τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου.
 Παρασελίδιες σημειώσεις· ἴδιο χέρι μέ τό ΙΙ, 99.
- * 93. Β.Ρ.Α. 1384 0,220 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 8 χ.ἄ. + 498.
 Στίς πρῶτες 6 χ.ἄ.: «Πίναξ τῶν ἐπί τῆς παρουσίας φυσικῆς περιεχομένων πραγματείας» (ἀλφαβητικός).
 Τό κείμενο ἀκέφαλο, λείπουν οἱ πρῶτες 2 σελίδες.
- * 94. Β.Ρ.Α. 856 0,275 × 0,182 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 355.
- * 95. Β.Μ. 35 0,217 × 0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 409α [424].
 Τά 'σχόλια' στά 6 πρῶτα 'βιβλία', φφ. 1α-408β.
 Στό φ. 409α, «σχολαστικάί ἀποσημειώσεις τοῦ κορυδαλλέως εἰς τό η^{ον} τῶν φυσικῶν».
Ἄρχ. Τήν ἐβδόμην ἐν τάξει τῶν περί φυσικῆς ἀκροάσεως βίβλων, τινές τῶν ἐξηγητῶν οὐδέ ὅλως ἠξίωσαν ἐρμηνείας, οὐχ ὡς παντάπασιν ἀλλότριον τῆς συγγενείας τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων...
Τελ. ...σιμπλίκιος καί ἄλλοι, οὓς καί ἡμεῖς ἀποδεχόμενοι, συντετημένως ὡς οἶον τε τά ἐν αὐτῇ διελθεῖν πειρασόμεθα.
 Κολοβό;
96. Π.Β.Ι. (Τ.Σ.) 10 0,335 × 0,220 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 252.
 Σημείωμα τοῦ γραφέα (φ. 1α): «Ἦδε βιβλος κυρίου Θεοφίλου Κορυδαλλέως, εἰς φιλοσοφίαν προδιοίκησις, μεταγραφείσα παρά ἐλαχίστου καί εὐτελοῦς Γρηγορίου ἱεροδιακόνου».

- 97. Π.Β.Ι.(Α). 174** 0,347 × 0,210 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 282.
Χγφ. κολοβό.
- 98. Ε.Σ.Σ. 101** 8° ΙΗ΄ αἰ.
- * **99. Β.Ρ.Α. 1370** 0,298 × 0,206 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 332 (κολ.).
Στό φ. 1α: «καὶ τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις θωμᾶ δημητρίου τοῦ ἐκ καστορίας» καὶ ἀπὸ δεῦτερο χέρι: «ὃ ἥδη ἀφιερῶθη τῇ ἐν ἰασίῳ Αὐθεντικῇ σχολῇ ὑπὸ Ἀργυροῦς συζύγου αὐτοῦ».
- Πρβλ. III, 30.
- Πολλές παρασελίδιες σημειώσεις· ἴδιο χέρι μέ τό II, 92.
- 100. Ε.Σ.Σ. 7** 2° ΙΗ΄ αἰ. φφ. 363.
- * **101. Ε.Β.Ε. 2154** 0,230 × 0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 301.
Κείμενο ἀκέφαλο καὶ κολοβό.
Ἄρχ. ...δνόματος, ἃ καὶ ἀνομοιομερῆ λέγεται...
Στό ἔντυπο, σσ. 17-603.
- 102. Μ.Ι. 117 (4237)** 8° ΙΗ΄ αἰ. φφ. 105.
Μόνον τά πρῶτα 5 βιβλία.
- * **103. Μ.Π.Τ. 482** 0,230 × 0,172 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 1-574.
Χρησίμεινε κι αὐτό γιά σχολικέες ἀνάγκες, πρβλ. σ. 574: «1750 27 φενρουαρίου ἀρχή καὶ τῆς φυσικῆς ἀναγνώσεως· τέλος ἐγένετο κατὰ τό 1753 μαρτίου 17 καὶ πάλιν ἀρχή εἰς τήν φυσικὴν 1753 δεκεμβρίου 8 ὁ κυρ δωρόθεος: Ὁ πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταί».
- Στίς σελ. 1 καὶ 574 ὀνόματα κτητόρων: «Ἐκ τῶν τοῦ Κωνσταντίνου υἱοῦ τοῦ Νικολάου Τεννεδίου», καὶ ἀπὸ ἄλλο χέρι: «Νῦν δέ Νεοφύτου τοῦ ἐκ Ζαγοράς» καὶ «ὁ Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος τῆς ἱερᾶς βιβλιοθήκης τοῦ παναγίου τάφου καὶ ὁ ἀφαιρέσας ἐπικατάρατος».
- * **104. Ε.Β.Ε. 2129** 0,209 × 0,154 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 446.
Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.
- * **105. Ε.Β.Ε. 1312** 0,240 × 0,180 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 303 χ.ᾶ. (κολ.).
Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.
Στό ἔντυπο μέχρι σελ. 475.

* 106. Τ.Τ.Κ. 47 0,220×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 1α-27β.

* 107. Β.Ο. 36 0,214×0,155 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 40α-103β.

Στό φ. 1α τό ὄνομα τοῦ κτήτορα: «Καί τόδε ἔμοι γε τοῦ δανιήλ πέλει σπαρμιώτου, ἅμα καί τζαριτζανιώτου».

108. Δ.Β.Λ. 170 0,210×0,150 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 4α-370β.

109. Μ.Βυλ. 23 8° ΙΗ΄ αϊ.

* 110. Δ.Β.Κ. 64 0,210×0,150 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 656 (κολ.).

Τίτλος: *Τοῦ λογιωτάτου καί σοφωτάτου θεοδοσίου τοῦ κορυδαλέως νῦν δέ χρηματίσαντος μητροπολίτου ναυπάκτου καί ἄρτης, εἰς φιλοσοφίαν προδιοί- κησις.*

Τελ. ...οὐ μέντοι ἐστίν ἡ τοιαύτη ἀντιπερίστασις αἰτία τῆς τοῦ ριπτομένου φορᾶς...

* 111. Β.Ζ. 59 0,230×0,180 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 5α-138β.

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Κείμενο κολοβό, διακόπτεται στήν ἀρχή τοῦ 10^{ου} κεφαλαίου τοῦ 6^{ου} 'βιβλίου'.

Τελ. ...ἐπί τοῦ παρόντος ἐσχάτων...

Στό φ. 12β, πρὶν ἀπό τήν ἀρχή τοῦ γ^{ου} 'βιβλίου', ἡ σημείωση: «τά ἐλλείποντα, ἅς ἀναπληρωθῶσιν ὑπό τῶν μαθητῶν, ἵνα ἔχωσι τήν εὐχὴν ἡμῶν· καί τοῦ θεοῦ Προδρόμου».

Στό φ. 13α, κτητορικό: «Καλλινίκου Πατριάρχου» καί ἡ ἀφιέρωση στό σχολεῖο τῆς Ζαγορᾶς.

* 112. Μ.Ι. 224 (4344) 0,205×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. [154].

Τά 'σχόλια' μόνο στά πρῶτα τρία βιβλία.

Τελ. ...καί ἐπιτελεῖται ἐκάστη ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ πλείρει, ἢ ἐλάσσονι... (κολοβό).

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

113. Μ.Σ.Τ. 49 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 391.

* 114. Δ.Β.Κ. 36 0,220×0,165 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 209.

Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό II, 110.

Κτητορικό σημείωμα: «καί τόδε ἐκ τῶν τοῦ Θεοφίλου διακόνου τοῦ ἐκ Βερροίας» καί μέ ἄλλο χέρι: «τοῦ γινομένου ὕστερον ἐπισκόπου σερβίων».

* 115. Δ.Β.Τ. 29 0,310 × 0,210 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 240.
Δέν ἔχει σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

116. Μ.Κρ. 7 0,240 × 0,180 ΙΗ΄ αἰ.

* 117. Μ.Α.Λ. 5 0,310 × 0,200 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 332.
Κώδικας πυρίκαυστος.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, διάφοροι ἄρισμοί καί ὄροι: «ὀρισμοί ἀφαιρέσεως», «ὀρισμός τοῦ ἀρτίου», «ὀρισμός τοῦ περιττοῦ», «ὀρισμός εὐθείας», «ὀρισμός σαρκός», «ὄρος προαιρέσεως», «ὄρος τύχης», «ὄρος εὐδαιμονίας», «ὄρος κινήσεως», «ὄρος ἡρεμίας», «ὄρος ἀπειρου», «ὄρος τόπου», «ὄρος χρόνου».

118. Μ.Σ.Τ. 47 0,340 × 0,232 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 307.

* 119. Ι.Μ.Σ. 62 0,185 × 0,140 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 300.

Τά βιβλία (μετά τά «προλεγόμενα εἰς πᾶσαν τήν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας πραγματείαν», φ. 1α): φ. 10β, «Ἐπόμνημα εἰς τό α^{ον} τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως» φ. 32α, «Ἐπόμνημα εἰς τό βῆτα τῶν περί ἀρχῶν βιβλίον» φ. 97α, «Ἐπόμνημα εἰς τό γάμμα τῶν φυσικῶν τοῦ ἀριστοτέλους» (τό τέταρτο βιβλίον δέν ὑπάρχει) φ. 120α, «Ἐπόμνημα εἰς τό πέμπτον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίον» φ. 160α, «Ἐπόμνημα εἰς τό ζῆτα [= ἔκτο] τῶν φυσικῶν βιβλίον» (τά φφ. 206β-208β, λευκά) φ. 209α, «Ἐπόμνημα εἰς τό ἦτα [= ζῆτα] τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ ἀριστοτέλους» (στό τέλος, φ. 227α, «τέλος τοῦ ἐβδόμου τῶν φυσικῶν βιβλίων» τά φφ. 227β-228β, λευκά) φ. 229α, «Ἐπόμνημα εἰς τό ὄγδοον τῆς ἀριστοτέλους φυσικῆς πραγματείας».

Στό τέλος κτητορικό σημείωμα: «Σαμίου προηγουμένου Ἰακώβου βαθιώτου πέφυκε τόδε».

120. Β.Α.Φ. 3 3^ο ΙΗ΄ αἰ. φφ. 332.

* 121. Δ.Β.Κ. 97 0,195 × 0,145 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 27α-329β.
Τελ. ...*δηλον, ὅτι τό μέλλον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ κινεῖν, ἀδύνατον ἐν μεγέθει πεπερασμένῳ εἶναι ἀλλ' ἔδεικται ὅτι...* (κολοβό).

Ἔχουν κοπεῖ μέ ξυράφι τέσσερα φύλλα.

- * **122.** Μ.Β. 395 0,220×0,150 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 255.
 Τά «σχόλια» στά πρώτα δύο 'βιβλία'.
 Τελ. ...*ἔλη τοῦ λόγου· ἐννοεῖ δέ λόγον ὃν φαμέν ὀρισμόν τοῦ συναμφοτέρου. Τέλος τοῦ β^{ov} βιβλίου.*
- * **123.** Μ.Μπ(α) 76 0,303×0,227 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 15-604.
 Χειρόγραφο ἀκέφαλο καί κολοβό.
Ἄρχ. ...ἀλλήλοις μεταδιδόασιν, ὥσπου δῆλον· ἀλλ' οὐδέ εἰς μέρη ἀνομοιομερῆ γίνεται...
 Τελ. ...*ὅτι γάρ ἡ κυκλοφορία ἀπλουστέρα τῶν ἄλλων κινήσεων τυγχάνει, δῆλον· ἢ γάρ εὐθεῖα γραμμῆ, καίτοι...*
 Πυκνές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.
- 124.** Π.Β.Ι. 485 0,227×0,162 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 508.
 Στό τέλος σημείωμα τοῦ γραφέα: «Παρά Γερβασίου προηγουμένου τοῦ Βαζελοῦ, τοῦ Τραπεζουντίου, υἱοῦ Συμεών τοῦ ἐν σπουδαίοις ἐλαχίστου».
- * **125.** Β.Ρ.Α. 376 0,346×0,224 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 303.
 Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τό φ. 2α.
 Στό φ. 1α κτητορικό σημείωμα: «Ἐκ τῶν τοῦ κωνσταντίνου γκέουκα τοῦ ἐκ μησίας» (τό φ. 1β, λευκό).
- 126.** Π.Β.Ι. 374 0,228×0,175 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 482.
- 127.** Κ.Π.Β.(ν.). 45 0,242×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 20.
 Χγφ. κολοβό.
- * **128.** Π.Β. 348 0,210×0,140 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 494.
 Τά 'βιβλία': Τό α^{ov}, φ. 28α· τό β^{ov}, φ. 122β· τό γ^{ov}, φ. 196α· τό δ^{ov}, φ. 225α· τό ε^{ov}, φ. 259α· τό στ^{ov}, φ. 307α· τό ζ^{ov}, φ. 372α καί τό η^{ov}, φ. 412α.
 Σημειώσεις: Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «Ἐδωρήθη μοι παρά τοῦ πανοσιωτάτου καθηγουμένου κυρ Βενιαμίν Γριμάνη εὐχῆς χάριν ἐν Πάτμῳ τῇ κθ' Μαῖου 1855» καί «θεοφίλου ἐστί τοῦ Κορυδαλέως τά ὑπομνήματα ταῦτα».
 Ὁ τίτλος στό φ. 1α: «Βιβλίον ὀνομαζόμενον Περί ὑπομνημάτων ἀριστοτέλους ἐκ τῶν τοῦ Βενιαμίν Γρημάνη» καί μέ τό ἴδιο χέρι στό φ. 494β, «Βιβλίον περιέχον τά Περί ὑπομνημάτων ἀριστοτέλους».

- * 129. Π.Β. 349 0,210 × 0,140 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 556.
 Τά 'βιβλία': Τό α^{ov}, φ. 51β· τό β^{ov}, φ. 176α· τό γ^{ov}, φ. 275α· τό δ^{ov}, φ. 304α· τό ε^{ov}, φ. 335α· τό στ^{ov}, φ. 383β· τό ζ^{ov}, φ. 440β· καί τό η^{ov}, φ. 480β.
- * 130. Π.Β. 351 0,230 × 0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 1α-167α.
 Μόνον τά 'βιβλία' δ'-η΄.
 φ. 1α: «ὕπόμνημα εἰς τό δέλτα τῶν περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων». Βλ. ΠΙ, 69.
131. Β.Ο. 98 0,218 × 0,160 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 268.
 Χγφ. ἀκέφαλο καί κολοβό.
- * 132. Β.Ρ.Α. 868 0,210 × 0,160 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 11α-345α.
 Τά φφ. 1, 2, 4β-10β λευκά. Στά φφ. 3α-4α, σπάραγμα ἀπό ἓνα μεγαλύτερο ἔργο περὶ οὐρανοῦ.
- * 133. Β.Ρ.Α. 1016 0,300 × 0,204 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 92.
 Χειρόγραφο ἀκέφαλο καί κολοβό.
Ἄρχ. ...ποτε διακριθησομένας ταύτην δέ τήν τοῦ ἀναξαγόρου ὑπόθεσιν ὁ φιλόσοφος ἀποδέχεται...
Τελ. ...εἰς κατάληψιν, σαφηνίζει τό λεγόμενον ἐπὶ παραδείγματος τοῦ Πρίονος...
 Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τό 'βιβλίον' Α΄ (σελ. 151 τοῦ ἔντυπου) καί τελειώνει στό 'βιβλίον' Β΄ (σελ. 322 τοῦ ἔντυπου).
 Πολλές παρασελίδιες σημειώσεις.
- * 134. Β.Ρ.Α. 1272 0,236 × 0,173 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 422 (ἀκέφαλο).
Ἄρχ. ...θυμοῦ καί ἐπιθυμίας, ἀλλά κατά τόν ἐν φαίδωνι σωκράτην, τήν ἀπό τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς λύσιν, μελέτην...
- * 135. Μ.Π.Τ. 485 0,227 × 0,162 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 508.
 Στό φ. 508α, «παρά γερβασίου προηγουμένου τοῦ βαζελοῦ, τοῦ τραπεζουντίου, υἱοῦ συμεών, τοῦ ἐν σπουδαίοις ἐλαχίστου».
- * 136. Μ.Ι. 116 (4236) 0,290 × 0,145 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 265.

- * 137. Δ.Β.Κ. 97 0,195 × 0,145 ΙΗ' αί. φφ. 27α-329β.
 Τελ. ... *δήλον, ὅτι τὸ μέλλον ἐν ἀπειρῶ χρόνῳ κινεῖν, ἀδύνατον ἐν
 μεγέθει πεπερασμένῳ εἶναι ἀλλ' ἔδεικται...* (κολοβό).
 Στὸ τέλος ἔχουν κοπεῖ, μᾶλλον μέ ξυράφι, τέσσερα φύλλα.
 Σημ. Στά φφ. 1α-26β τοῦ κώδικα, «Γεωργίου Σουγδουρῆ, Εἰς ἅπασαν τήν
 Λογικὴν Ἀριστοτέλους».
- * 138. Μ.Κ.Λ. 1 0,215 × 0,160 ΙΗ' αί. φφ. 458.
 Μεταξὺ τῶν φύλλων 24β-25α, 50β-51α, 62β-63α, 65β-66α, 92β-93α,
 134β-135α, 163β-164α καὶ 175β-176α, χάσματα· ἐκεῖ προφανῶς οἱ ἀρχές
 τῶν Α' καὶ Β' 'βιβλίων'.
 Τὰ ὑπόλοιπα 'βιβλία': φ. 229β, τὸ γ^{ov}. φ. 255α, τὸ δ^{ov}. φ. 281β, τὸ ε^{ov}.
 φ. 321β, τὸ στ^{ov}. φ. 366β, τὸ ζ^{ov} καὶ 396β, τὸ η^{ov}.
- * 139. Β.Ρ.Ε. 0,207 × 0,163 ΙΗ'-ΙΘ' αί. σσ. 18-1020.
 Κείμενο ἀκέφαλο καὶ κολοβό.
 Ἄρχ. ... *πολυπραγμονοῦν. Τὸ δὲ φυσικόν περὶ τὴν ἔνυλον καὶ
 ἀντί κινουμένην οὐσίαν, τὸ τε θερμόν, καὶ λευκόν, καὶ γλυκύ, καὶ
 τραχύ, καὶ ὅσα ἄλλα φυσικὰ πάθη τοῦ σώματος διερευνᾷ, γ^{ov} δὲ
 παρά ταῦτα τὸ μαθηματικόν, ὃ περὶ ποσόν καταγίνεται...*
 Τὰ 'βιβλία': Τὸ α^{ov} σελ. 107· τὸ β^{ov} σελ. 385· τὸ γ^{ov} σελ. 556· τὸ δ^{ov}
 σελ. 609· τὸ ε^{ov} σελ. 660· τὸ στ^{ov} σελ. 739· τὸ ζ^{ov} σελ. 836· τὸ η^{ov} σελ. 901.
 Τελ. ... *ὅτι σφαιρικός ἐστὶν ὁ κόσμος δύο δὲ ἐν τῇ σφαίρᾳ ἐστὶ τὸν
 λόγον ἀρχῆς ἔχοντα· τὸ κέντρον καὶ ἡ περιφέρεια ἐπέι...*
 Μεταξὺ τῶν σσ. 384-385 καὶ 856-867 χάσματα· ἡ σελιδαρίθμηση
 μεταγενέστερη.
 Σημ. Εὐχαριστῶ τὴν κάτοχο τοῦ κώδικα γιὰ τὴ δυνατότητα πού μοῦ ἔδωσε νά
 τόν μελετήσω καὶ νά τόν περιγράψω ἐδῶ.
- * 140. Β.Π. 23 0,210 × 0,160 ΙΘ' αί. φφ. 363.
- * 141. Β.Ρ.Α. 854 0,322 × 0,220 ΙΘ' αί. φφ. 235 (ἀκέφαλο).
 Ἄρχ. ... *τῶν περιπατητικῶν, τὰς γάρ ἐν τῷ α^{ov} τῶν περὶ ἀρχῶν
 ἐκτεθειμένας ἀρχάς...*
- * 142. Β.Ι. III. 55 8° ΙΘ' αί.

* 9. Μ.Α.Α.Σ. 1650 0,210 × 0,165 ΙΖ' αἰ. φφ. 101.
 Στό φ. 1α, κτητορικό σημείωμα: «ἐκ τῶν βιβλίων ἡσαίου ἱερομονά-
 χου, σιναΐτου».

* 10. Γ.Β. 44 0,297 × 0,206 ΙΖ' αἰ. φφ. 107.
 Παρασελίδιες σημειώσεις καί σχήματα.

* 11. Μ.Π.Τ. 695 0,210 × 0,150 ΙΖ' αἰ. σσ. 1-265.
 Ἀφιερωματικό σημείωμα στή σελ. 1: «1778 εἰς τόν καιρόν τοῦ
 Ἱεροθέου υγουμένου ἀφηέρομα τοῦ δασκάλου Μυτζόρητ εἰς τό μετόχι
 τοῦ ἁγίου τάφου».

Σημειώματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 12. Δ.Β.Τ. 27 0,290 × 0,200 ΙΖ' αἰ. φφ. 1α-92β.
 Τό κείμενο στά φφ. 9α-92β. Τά φφ. 1α-8β, λευκά.
 Στό φ. 8β, «καί τότε πρός τοῖς ἄλλοις τῆς ἐν τυρνάβω σχολῆς», καί στό φ. 9α,
 «ἐκ τῶν ἐν τῇ σχολῇ τυρνάβου καί ἦδε».

Πρβλ. Μαυροκορδάτος Ἀλέξανδρος Ι, 3 ἀλλά καί Πρόκλος Ι, 2.

13. Μ.Μ.Α. 1051 0,220 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 69α-72β.

* 14. Μ.Μ.Α. 1346 0,210 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 305α-446β.
 Τίτλος: *ὑπόμνημα συνοπτικόν καί ζήτημα εἰς τήν περί οὐρανοῦ πραγματείαν.
 προσίμιον.*

*Ἀρχ. Οἶόν τις νέηλις εἰς πόλιν μεγίστην τε καί μεγαλοπρεπε-
 στάτην...*

15. Μ.Π. 823 (6330) 0,170 × 0,110 ἔτ. 1709 φφ. 44α-53β.
 Μόνον τά «σχόλια» στό πρώτο βιβλίον.

* 16. Β.Ρ.Α. 428 0,223 × 0,163 ἔτ. 1711 σσ. 165.
 Στή ράχη τοῦ κώδικα: «Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως ὑπόμνημα εἰς τό
 περί οὐρανοῦ πραγματείαν».

Ἡ χρονολογία, στό τέλος τοῦ κειμένου: «ἐν ἔτει αψια».

* 17. Β.Ζ. 49 0,220 × 0,190 ἔτ. 1712 φφ. 1α-134α.
 Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

φ. 87α (85α-86β, λευκά): «Ἐκ τῶν τοῦ Κωνσταντίνου Χατζῆ Δημητρίου τοῦ ἐκ Ζαγοράς [προσθήκη στό περιθώριο: «καί προΐλαβίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀφιερῶθη εἰς τό σχολεῖον τῆς Ζαγοράς»]. Ὑπομνήματα, καί ζητήματα εἰς τό περί οὐρανοῦ τοῦ ἀριστοτέλους βιβλίον δευτερον, κεφ. α^{ov} ἐδάφιον α^{ov}».

Ἄρχ. Εἰπὼν ἐν τῷ α^{ov} βιβλίῳ ὁ ἀριστοτέλης περί τῆς κινήσεως τῶν ἀπλῶν σωμάτων...

Τό β' 'βιβλίον', μέχρι τό φ. 134α.

Τελ. ...τῆς ἡμετέρας θελήσεως οὔτε σημεῖα εἰσίν οὔτε αἷτια.

Στό φ. 1α διαβάζουμε: «Πατριάρχου Καλλινίκου» καί «ἐκ τῶν τοῦ Κωνσταντίνου Χατζῆ Δημητρίου καί Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καί ἀφιερῶθη εἰς τήν σχολήν τῆς πατρίδος ἡμῶν τῆς Ζαγοράς» καί «αψιβ' κατά μήνα θαργιλιῶνα ἠγάμεθα τῆς τοῦ παρόντος ἀκροάσεως», ἐνῶ στό φ. 84β, «Προΐλαβίου Καλλινίκου, καί Κωνσταντινουπόλεως, καί ἀφιερῶθη εἰς τό σχολεῖον Ζαγοράς».

Πρβλ. Κούρσουλας Νικόλαος, II, 12.

* 18. E.B.E. 2130 0,214 × 0,160 ἔτ. 1721 φφ. 352α-452β.

Ἡ χρονολογία στό τέλος (φ. 452β): «1721 αὐγούστου 15».

* 19. E.B.E. 1303 0,290 × 0,210 ἔτ. 1725 φφ. 313α-367β.

Στό τέλος τοῦ κειμένου: «ἐν ἔτει 1725 εἰς μῆναν μάρτιον 25».

20. M.M.A. 1918 0,210 × 0,160 ἔτ. 1728 φφ. 115.

Στό φ. 1α: «αψκη' δεκεμβρίου ιβ' ἠρξάμεθα τῆς παρουσίας πραγματείας», καί στή συνέχεια ἡ πληροφορία γιά τή διδασκαλία τῆς φυσικῆς στήν Ἄρτα: «1743 μαῖου 18 ἠρξάμεθα ἐν Ἄρτῃ τῆς παρουσίας διδασκαλίας, συμμαθηταί Χρυσάνθος καί Ἀντώνιος καί διδάσκαλος ἡμῶν ὁ κυρ Ἀθανάσιος».

* 21. M.P.T. 691 0,212 × 0,155 ἔτ. 1730 φφ. 1α-113β.

Στό τέλος τοῦ κώδικα, φ. 118α (τά φφ. 114α-117β λευκά) ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «Πέρασ εἴληφε κατά γραφήν κατά τό ἀψλ' πυανειῶνος η'».

22. M.M.A. 1349 0,220 × 0,145 ἔτ. 1731 φφ. 1α-232β.

* 23. B.P.A. 449 0,220 × 0,164 ἔτ. 1733 σσ. 247.

Στή σελ. 247 ἡ ἡμερομηνία, «ἐν ἔτει ἀψλγ' ἐν μηνί σεπτεμβρίῳ ε'»,

ἐνῶ στή ράχη: «περὶ οὐρανοῦ Ν. 2112» (τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα στό Βουκουρέστι).

24. Ε.Σ.Σ. 12 2^ο ἔτ. 1743.

Στό τέλος ἡ σημείωση: «ἐν Σμύρνη ἀψυγ' Μαΐου ια', Γεώργιος Κρής ὁ τοῦ ἱατροῦ».

25. Π.Β.Ι. 686 0,225 × 0,162 ἔτ. 1744 φφ. 3α-116β.

Ἡ χρονολογία τοῦ χγφ. στό τέλος: «αψυδ' αὐγούστου κα'».

* 26. Β.Ρ.Α. 393 0,293 × 0,197 ἔτ. 1744 φφ. 2α-116α.

Στό φ. 116α σημείωση τοῦ γραφέα: «χεῖρ νικολάου κυπρίου 1744», ἐνῶ στό φ. 1β κτητορικό σημείωμα: «Ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου γκέουκα τοῦ ἐκ μοισίας».

* 27. Β.Ρ.Α. 435 0,230 × 0,170 ἔτ. 1746 φφ. 15 + σσ. 216.

Ἡ ἡμερομηνία κατὰ τήν ὁποίαν ἄρχισε ἡ γραφή τοῦ κειμένου καί ἡ διδασκαλία ἀπό αὐτό στή σελ. 1: «ἐν ἔτει ἀψυμ' νοεμβρίου κστ' ἡρξάμην ταύτης τῆς βίβλου» καί ἀπό ἄλλο χέρι: «ἐκ τῶν τοῦ ἠλιάδου μανασση», ἐνῶ στή σελ. 216: «ἐπεραιώθη δέ μαθήσει ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀψυστ' κατὰ τήν κ' τοῦ ἰουνίου μηνός, ἐν βουκουρεστίῳ, κτῆμα καί πόνος ἐμοῦ διαμάντου πεταλᾶ τοῦ ἐκ τυρνάβου τῆς λαρίσσης», ἐνῶ στό φ. 15β (φφ. 1α-15α λευκές) κτητορικό σημείωμα: «καί τότε σὺν τοῖς ἄλλοις Παρθενίου ἱερομονάχου Σουμελιώτου Τραπεζουντίου τοῦ Μεταξοπούλου ἀψξη'».

* 28. Μ.Ι. 246 (4366) 0,305 × 0,195 ἔτ. 1750 φφ. 1α-83α.

Στό φ. 83α (τό κείμενο τελειώνει στό φ. 82β) ἡ χρονολογία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου καί τὰ ὀνόματα τοῦ γραφέα καί τοῦ κτήτορα: «Ἐλαβε τέλος τό παρόν κατὰ τό χιλιοστόν ἑπτακοσιοστόν πεντικοστόν ἔτος τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐν τῇ λαμπρᾷ τῆς ἁγίας πόλεως ἀκαδημία ὄντος καθηγητοῦ Ἰακώβου τοῦ ἐκ Πάτμου πόνος δέ τινός Ἱεροσολυμήτου ὀνόματι Χριστοδοῦλου δαπάνη δέ ἐμοῦ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις πολλωστοῦ πάνυ καί τῶν ἐν φιλολόγοις ἐλαχίστου Πελοποννησίου λ.θ.ρ.θ. ὄτου χάριν καί κτῆμα μοι τυγχάνει».

Στό φ. 1α κτητορικά: «Καί τότε ξὺν τοῖς ἄλλοις Γεωργίου Νικολάου Κώου». Καί κάτω: «Ἁγαθαγγέλου πρεσβυτέρου αψβ' Ἀπριλλίου κστ'».

Τοῦ κειμένου ἀκολουθεῖ τό «περὶ ψυχῆς» (φφ. 85α-280α).

Βλ. καί Μαυροκορδάτος Ι, 46.

29. Π.Β.Ι. 115 0,320 × 0,210 ἔτ. 1751 φφ. 144α-234β.

Στό φ. 234β τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «τέλος τῆς ὅλης βίβλου τῆς περὶ οὐρανοῦ,

ἐγράφη παρά τοῦ εὐτελοῦς καί πολλοστοῦ πάνυ Ἰωακεῖμ ἐν ἱερομονάχοις τοῦ ἐξ ἐώας, ἀφνα'».

* 30. B.P.A. 1389 0,203 × 0,150 ἔτ. 1756 σσ. 7-361.

Στό τέλος, σελ. 361 ἡ ἡμερομηνία: «Ἐν ἔτος χιλιοστῶ ἑπτακοσιοστῶ πενηκοστῶ ἕκτῳ τῷ σωτηρίῳ ἀπριλλίου δ'». Ἐνῶ στήν ἀρχή, σελ. 7, ἀπό ἄλλο χέρι: «ἀφιερῶθη τῇ ἐν Ἰασίῳ Ἀφθεντικῇ σχολῇ ὑπό Ἀργυροῦς συζύγου τοῦ λογοθέτου θωμᾶ τοῦ ἐκ Καστορίας».

Βλ. II, 99.

31. E.Σ.Σ. 64 4^ο ἔτ. 1766 σσ. 320.

Στό τέλος, σελ. 320, ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «αψξστ' ἰουνίου ιδ'».

* 32. E.B.E. 1153 0,240 × 0,170 ἔτ. 1767 φφ. 2 χ.ᾶ. + 98.

Στά φφ. 2 χ.ᾶ.: «Ἐλεγχος γενικός τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς συνοπτικοῖς ὑπομνήμασι καί ζητήμασι τῆς περὶ οὐρανοῦ πραγματείας ἐν τῇ παρούσῃ βίβλῳ».

Στό φ. 1α κτητορικό σημεῖωμα: «ἐκ τῶν τοῦ Νεοφύτου ἱερομονάχου ἐκκλησιάρχου Καλοῦτζη», καί οἱ ἡμερομηνίες πού ἄρχισε καί τέλειωσε ἡ παράδοση καί ἡ γραφή τοῦ κειμένου στό Βουκουρέστι: «αψξστ' τῇ κθ' τοῦ νοεμβρίου ἡρξάμην ἀκροάζεσθαι τήν παρούσαν πραγματείαν ἐν βουκουρεστίῳ τῆς βλαχίας ἡμέρα τετάρτη» (φ. 1α), καί «αὕτη γέγραπται μὲν ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψξζ' κατὰ τήν στ' τοῦ φερουαρίου μηνός. ἐπεραιώθη δέ μαθήσει κατὰ τήν ιδ' τοῦ αὐτοῦ ἐν βουκουρεστίῳ» (98α).

* 33. B.P.A. 227 0,270 × 0,185 ἔτ. 1768 φφ. 272α-379α.

Δίπλα στόν τίτλο τό ὄνομα τοῦ κτήτορα «Ἐκ τῶν τοῦ Εὐγενίου ἱερομονάχου Σουμελιώτου», ἐνῶ ἡ χρονολογία στό τέλος τοῦ κώδικα (βλ. Κούρσουλας Νικόλαος, III, 10): «1768 ἀπρ. α'».

Τοῦ κειμένου προηγείται τό «περὶ ψυχῆς» τοῦ ἰδίου, ὅπου καί ἡ σημεῖωση: «ψοα' συνεδέθη τό παρόν βιβλίον τό περὶ ψυχῆς μέ τήν περὶ οὐρανοῦ πραγματείαν».

34. M.Γ.Σ. 12 0,236 × 0,175 ἔτ. 1783 φφ. 4α-109β.

Στό φ. 109β σημεῖωμα τοῦ γραφέα: «Γέγραπται ἡ παροῦσα βίβλος ἡ περὶ οὐρανοῦ ἐπιγραφομένη τοῦ σοφωτάτου Θεοφίλου Κορυδαλέως, ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρά Ἰωάννου Σκουλιδᾶ ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῶ ἑπτακοσιοστῶ ὀγδοηκοστῶ τρίτῳ κατὰ μῆνα ἰανουάριον τῇ ια'».

- 35. Π.Β.Ι. 406** 0,213 × 0,163 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 204.
 Στή σελ. 1 κτητορικό σημείωμα: «ἐκ τῶν τοῦ Γεωργίου Τραπεζουντίου τοῦ Ὑπομενά, νῦν δέ Νικοδήμου ἱερομονάχου» καί ἡ πληροφορία: «πέμπεται τῷ ἀυταδέλφῳ μοι Ἰωάννῃ τῷ Τραπεζουντίῳ εἰς Βουκουρέστιον, διὰ τοῦ εὐγενεστάτου καί λογιωτάτου ἄρχοντος κυρίου Ἰωάννου Χρυσοσκουλαίου, 1712 μαρτίῳ».
 Σύμφωνα με ἄλλη πληροφορία: «ἤρξάμεθα τήν περί οὐρανοῦ πραγματείαν ἐν ἔτει αχ θ' φερουαρίου κ' ἐν ἀρχῇ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἐν Βουκουρεστίῳ».
- 36. Β.Ρ.Α. 474** 0,206 × 0,156 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 244.
 Τό πρῶτο μέρος τοῦ κώδικα, πρβλ. Ἑλ. Μαυροκορδάτος Ι, 23.
- * 37. Β.Ρ.Α. 1391** 0,200 × 0,155 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 314.
 Τίτλος: τοῦ σοφωτάτου θεοδοσίου τοῦ κορυδαλλέως ἀρχιερατεύσαντος ναπάκτου, καί ἄρτης· ὑπόμνημα συνοπτικόν καί ζητήματα εἰς τό περί οὐρανοῦ πραγματείαν.
 Στήν ἴδια σελίδα τό κτητορικό: «Ἐκ τῶν τοῦ κωνσταντίνου τριανταφυλλίδου τοῦ ἐκ ζαγοράς».
- 38. Μ.Α.Λ. 11** 8° ΙΗ΄ αἰ. φφ. 352.
 Κτητορικό σημείωμα τοῦ Κυρίλλου.
 Ὁ κώδικας αὐτός, πού ἀναφέρεται στόν κατάλογο τοῦ Λίνου Πολίτη (*Ελληνικά*, 11 (1940), σελ. 91), δέ βρέθηκε.
- * 39. Β.Μ. 98** 0,190 × 0,140 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 196.
- * 40. Μ.Ι. 225 (4345)** 0,230 × 0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 131.
 Στό φ. 1α, κτητορικό: «Ἐνουφρίου Μοναχοῦ Ἰβηρίτου».
 Σημειώσεις παρασελίδεις.
- 41. Μ.Ι. 500 (4620)** 8° ΙΗ΄ αἰ. φφ. 102.
- 42. Π.Β.Ι. 420** 0,215 × 0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 147.
 Στό τέλος τοῦ κειμένου σημείωμα τοῦ γραφέα: «ἐγράφην μέν παρά τοῦ εὐτελοῦς Ἰακώβου ἱερομονάχου Ἀναστασίου».
- * 43. Μ.Π. 248 (5755)** 0,240 × 0,175 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 4α-98α.
 Στά φφ. 97α καί 98α δύο σχήματα τοῦ γεωκεντρικοῦ συστήματος· στό δεῦτερο ἡ σημείωση: «κατά τούς καθ' ἡμᾶς πατέρας».

- 44. Π.Β.Ι. 118** 0,312×0,215 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 195 (ἀκέφαλο).
 Στό τέλος ἡ σημείωση: «ἐγράφη παρά τοῦ ἐλαχίστου τε καί πολλοστοῦ λίαν Ἰωακεῖμ ἐν ἱεροδιακόνοις τοῦ ἐκ τῆς ἐώας».
- * **45. Μ.Π. 243 (5750)** 0,225×0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 121.
 Τό κείμενο, φφ. 1α-119α. Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.
 Μετά τό κείμενο τοῦ Κορυδαλέα ἀκολουθεῖ ἐρμηνευτικό σημείωμα ἀγνώστου.
Ἄρχ. ὅσοι καθάπτονται τοῦ φιλοσόφου περί τῆς τῶν ὄντων αἰδιότητος, οὐκ οἶδασι τήν ἐκείνου φιλοσοφίαν...
 φ. 120β, «ἐξήγησις εἰς τό περί οὐρανοῦ βιβλίον α^ο».
Ἄρχ. θέατρον μέν τό πᾶν, θεατῆς δέ ὁ ἄνθρωπος, τό πᾶν καί αἰσθητόν κατά τήν αἴσθησιν, καί νοητόν κατά τήν νόησιν...
 Τελ. ...περί ἐκάστου τῶν ἐπιστητῶν ἰδία, περί ὧν ἐκάστου τῶν ἐπιστημῶν ἰδία τήν σκέψιν ποιεῖται.
- * **46. Ε.Β.Ε. 1908** 0,210×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-123β.
 Πρβλ. Κούρσουλας Νικόλαος ΙΙΙ, 12.
- 47. Μ.Ε. 290 (2303)** 8^ο ΙΗ΄ αἰ.
 Πρβλ. Μαυροκορδάτος Ἄλεξάνδρος Ι, 46.
- 48. Π.Β.Ι.(Λ). 110** 0,218×0,163 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 406.
 Ἄνηκε στόν Ἰωακεῖμ, δάσκαλο τῆς Σχολῆς Νεωρίου τῆς Σμύρνης.
- 49. Α.Μ.Ι. 2** 0,200×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 115.
 Στό τέλος τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «Ἰωάννης Παπαζήσης ἐκ κωμοπόλεως Μεσσοῦ περικαλῶ θερμῶς ἵνα δέεσθε ἐμοῦ. Ἐρρωσθε».
- 50. Β.Α.Φ. 8** 4^ο ΙΗ΄ αἰ. φφ. 122.
- * **51. Δ.Β.Τ. 22** 0,210×0,145 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-98β.
 Στό φ. 1α: «καί τόδε πρός τοῖς ἄλλοις λάμπρου πάσχου τοῦ ἐξ ἰωαννίνων».
 Πρβλ. Κούρσουλας Νικόλαος ΙΙΙ, 13.
- * **52. Β.Π. 5** 0,220×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-78β.
 Πρβλ. Κούρσουλας Νικόλαος ΙΙΙ, 14.

- * 53. Μ.Κρ. 51 0,235 × 0,175 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 103.
Κείμενο άκέφαλο καί κολοβό.
54. Μ.Π.Σ. 14 0,225 × 0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 104.
- * 55. Β.Π. 42 0,210 × 0,160 ΙΗ΄ αϊ. φφ. δ΄ + σσ. 192.
Στό φ. δ΄, «πίναξ τῶν ἐπί τῆς παρούσης περί οὐρανοῦ περιεχομένων
πραγματείας».
Παρασελίδιες σημειώσεις.
56. Π.Β.Ι. 173 0,209 × 0,160 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 196.
Ἐνήκε στόν Γερβάσιο ἀπό τήν Τραπεζούντα, πρωτοσύγκελλο τοῦ Παναγίου
Τάφου.
- * 57. Π.Β. 292 0,370 × 0,245 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 133.
Στό φ. 12α, τό «περί οὐρανοῦ βιβλίον α^{ov}».
- * 58. Π.Β. 293 0,355 × 0,220 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 90.
- * 59. Π.Β. 344 0,320 × 0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 104.
Τίτλος: τοῦ σοφωτάτου κυρίου θεοφίλου τοῦ κορυδαλλέως ὑπομνήματα
συναπτικά καί ζητήματα εἰς τήν περί οὐρανοῦ πραγματείαν.
Στό φ. 9β, «βιβλίον α^{ov} κεφ. α^{ov}. Ἡ περί φύσεως ἐπιστήμη σχεδόν ἡ
πλείστη φαίνεται περί σώματα καί μεγέθη».
Στά φφ. 103α καί 104α (τά φφ. 103β καί 104β, λευκά), δύο σχήματα
μετεωρολογικά.
Παρασελίδιες σημειώσεις.
60. Ε.Σ.Σ. 52 4° ΙΗ΄ αϊ.
Γραφείας: «Δανιήλ ἱερομόναχος ὁ ἐκ νήσου Πάτμου».
61. Μ.Σ.Τ. 49 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 99α-226β.
- * 62. Β.Α.Κ. 91 0,315 × 0,220 ΙΖ΄ αϊ. φφ. 1α-77β.
Στό φ. 1α, «καί τόδε σύν τοῖς ἄλλοις ἀκακίου ἱερομονάχου».
Πρβλ. Μαυροκορδάτος Ἐλέξανδρος Ι, 11.

Τελ. ...τῆς ἡμετέρας θελήσεως, οὔτε σημεῖα εἰσὶν οὔτε αἷτια. Τοῦ β^{ου} περί οὐρανοῦ τέλος.

* 71. Σ.Σ. 14 0,325×0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 104.

Τίτλος: *ὑπόμνημα συνοπτικόν, εἰς τὴν περί οὐρανοῦ πραγματείαν.*

Στὴν ἀρχή, φ. 1α, κτητορικό σημεῖωμα: «μιχαήλ ἱεροδιακόνου συμαίου».

* 72. Β.Ρ.Α. 1318 0,225×0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 156.

Στό φ. 1α, τό κτητορικό: «καί τόδε δοσιθέου μετὰ τῶν φίλων».

73. Β.Α.Ν. 18 0,210×0,155 ΙΘ΄ αἰ. σσ. 313.

ἽΟ κώδικας ἔχει καταστραφεῖ.

Γενική παρατήρηση: Ἐνῶ στούς περισσότερους κώδικες πού διαφυλάσσεται τό «Περί Φυσικῆς Ἀκροάσεως» τοῦ Θεοφίλου Κορυδαλέα συναντοῦμε σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων, στό «Περί οὐρανοῦ» οἱ σημειώσεις εἶναι κατά πολύ λιγότερες.

IV. Περί Γενέσεως καί φθορᾶς (βλ. ἔντυπα 2)

Τό ἔργο αὐτό τοῦ Θεοφίλου Κορυδαλέα, μᾶς παραδίδεται ὑπό τὴν ἔρμηνεία τῶν Νικολάου Κούρσουλα καί Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου (βλέπε).

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Εἴσοδος Φυσικῆς Ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην, συνεργανισθεῖσα ὑπό τοῦ Σοφωτάτου Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως. Νῦν τό πρῶτον ἐκδοθεῖσα... ἀναλώμασι τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου, κυρίου Χρυσάνθου. Βενετία 1779, σσ. κη΄ + 648 + 4 χ.ᾶ. (L/BH. 18.II.956).

Μετά ἕνα χρόνο ὁ β΄ τόμος:

2. Γενέσεως καί φθορᾶς περί κατ' Ἀριστοτέλη ἐκτεθέντα ὑπό τοῦ Σοφωτάτου Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως. Νῦν τό πρῶτον τύποις ἐκδοθέντα σπουδῆ μέν καί δαπάνη τοῦ Πανιερωτάτου τῆς κατά Κύπρον Μητροπόλεως Πάφου, Κυρίου Παναρέτου. Βενετία 1780, σσ. ιβ΄ + 414 + 2 χ.ᾶ. (L/BH. 18.II.956).

ΚΟΣΜΑΣ ὁ «Καλοκάγαθος»

(; - 1746)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων

* 1. Π.Β.Α. 79 0,210 × 0,160 ἔτ. 1720 φφ. 1α-134α.

Τίτλος: *Κοσμᾶ τοῦ σοφωτάτου πρώην πσισδίας τοῦ καλοκαγάθου, περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων.*

Ἄρχ. Πᾶν τό αἴτιον καὶ ἀρχή, οὐ πᾶσα δέ ἀρχή ἤδη καὶ αἴτιον, ῥητέον δέ πρότερον, περὶ τῆς ἰσαχῶς τῷ αἰτίῳ λεγομένης ἀρχῆς...

Ἄκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: «Περί κινήσεως καὶ ἡρεμίας, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἐντελεχείας, καὶ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ» (φ. 13α)· «Ἔτι περὶ κινήσεως καὶ ἡρεμίας» (φ. 18β)· «Περί γενέσεως καὶ φθορᾶς» (φ. 25α)· «Περί φύσεως» (φ. 31α)· «Ἔτι περὶ φύσεως» (φ. 33α)· «Περί τόπου καὶ χρόνου» (φ. 35α)· «Περί ἀπειρίου» (φ. 38β)· «Περί στοιχείων» (φ. 40α)· «Περί τῶν φαινομένων φλογῶν καιομένων περὶ τόν οὐρανόν, καὶ τῶν καλουμένων αἰγῶν καὶ γαλῶν, καὶ διὰ τούτων ἀστέρων» (φ. 45β)· «Περί κομητῶν, καὶ τοῦ γαλαξίου κύκλου» (φ. 48α)· «Περί ὄμβρου, χαλαζης, χιόνος, δρόσου, καὶ πάχνης» (φ. 50α)· «Περί πηγῶν καὶ ποταμῶν» (φ. 54α)· «Περί θαλάσσης» (φ. 55α)· «Περί ἀνέμων, καὶ τῶν λοιπῶν πνευμάτων» (φ. 58β)· «Περί σεισμῶν» (φ. 62β)· «Περί βροντῆς, καὶ ἀστραπῆς, ἐκ νεφίον τε καὶ τυφῶνος, καὶ περὶ κεραυνοῦ» (φ. 65α)· «Περί τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ φαινομένων φασμάτων» (φ. 68α)· «Περί ἄλλω καὶ α^{ον} περὶ ἀνέμων» (φ. 69β)· «Περί ἴριδος» (φ. 74α)· «Περί ῥάβδων καὶ περηλίων, ἔτι δέ καὶ τῶν ἐν γῆ μεταλευτῶν τε καὶ ὀρυκτῶν» (φ. 79α)· «Περί οὐρανοῦ καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ κόσμος ἀίδιος» (φ. 80β)· «Περί αἰθέρος, καὶ ἀστέρων» (φ. 88β)· «Περί ἡλίου» (φ. 98β)· «Περί σελήνης» (φ. 101α)· «Περί γῆς καὶ τῶν ταύτης ζωνῶν, καὶ πρῶτον ἢ γῆ κέντρον λόγου ἐπέχει πρὸς τὴν οὐράνιον σφαιραν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἡλιακὴν» (φ. 108β)· «Περί ἡμερῶν καὶ νυκτῶν, καὶ τῶν τεσσάρων τοῦ ἔτους ὀρῶν» (φ. 114α)· «Περί οἰκήσεως» (φ. 119β)· «Περί κέντρον» (φ. 124α)· καὶ τέλος, φ. 126α, «ἐκ τῆς εἰς τόν ὀγδοήκοντα ψαλμόν ἐξηγήσεως».

Τελ. ...καὶ οὕτως ὁ τοῦ ταύρου, καὶ ἀπολύτως ὁ τοῦ ὑδροχόου.

Μετά τήν ολοκλήρωση τοῦ κειμένου, φ. 134α, σημείωση τοῦ ἰδίου, σύμφωνα μέ τήν ὁποία τά «ταῦτα καί τά τοιαῦτα» εἶναι «ἐκτεθιμένα» μέ σκοπό «τήν ὀλιγίστων ἐν μαθήμασιν εἶδησιν» καί «ἐκδίδονται» πρὸς χρήση «τοῖς φιλολόγοις καί φιλομαθέσιν». Καί καταλήγει: «ἐν σιναίῳ τῷ ἁγίῳ ὄρει ἀγκ' μηνί ἰανουαρίῳ ἐν ὑπερορίᾳ ὄντι».

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΚΟΥΜΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

(1777 - 1836)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Σύνοψις Φυσικῆς (βλ. Ἔντυπα, 2)

I. X.M. 617 0,230 × 0,180 ΙΘ' αἰ. σσ. 46.
 Ἄρχ. Ἄπό τοῦ Θεοῦ τά δημιουργήματα τά μέν εἶναι ὕλικά καί αἰσθητά, τά δέ αἴυλα καί ὑπέρ αἴσθησιν...

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Χημείας ἐπιτομή. Συγγραφεῖσα μέν γαλλιστί, διά προσταγῆς τῆς διοικήσεως, εἰς χρήσιν τῶν Λυκείων τῆς Γαλλίας, ὑπό Πέτρου Αὐγούστου Ἀδήτου... Μεταφρασθεῖσα δέ, καί μετά τινων προσθηκῶν ἐκδοθεῖσα, ὑπό Κ.Μ. Κούμα Λαρισσαίου. Μέρος πρῶτον. Περί συνθέσεως. Βιέννη 1808, σσ. ος' + 240 (ΓΜ/ΕΒ. 523)*

Τόν ἴδιο χρόνο: *Μέρος δεύτερον. Περί Ἀναλύσεως, σσ. 286 + 1 πίν.*

Τό πρωτότυπο: *Leçons Élémentaires de Chimie, à l'usage des Lycées. Par Pierre-Auguste Adet. Παρίσι 1804.*

2. *Σύνοψις Φυσικῆς, εἰς χρήσιν τῶν πρωτοπείρων μαθητῶν... ὑπό Κ.Μ. Κούμα... Βιέννη 1812, σσ. λς' + 183 + 8 χ.ᾶ. (ΓΜ/ΕΒ. 732).*

3. *Σύνοψις τῆς παλαιᾶς Γεωγραφίας. Μεταφρασθεῖσα μέν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ... ὑπό Κ.Μ. Κούμα. Βιέννη 1819, σσ. ζς' + 192 (ΓΜ/ΕΒ. 1198).*

Τό πρωτότυπο: *Kurzer Entwurf der alten Geographie von Paul Friedrich Achat Nitsch ... Herausgeben von Conrad Mannert ...* Λειψία 1798 (3η έκδ.), 1802 (4η έκδ.).

Πρβλ. Τόμ. Γ', "Έργα Γενικῶν Γνώσεων.

ΚΟΥΡΚΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Περί μετεωρολογίας

* **Ι. Σ.Β.Ν.Φ.** 28 0,230×0,160 έτ. 1729 φφ. 2χ.ά. + σσ. 38 ἢ λη'.
Τίτλος (σ. 1 ἢ α'): *Βιβλίον Μετεωρολογικόν καί μέσα σέ πλαίσιο: Βιβλίον τῶν μετεῶρων τανήν μεταγραφθέν παρ' ἐμοῦ Ἀλεξάνδρου Κούρκουλου· καί ἀναγνώστη. ἀγκθ' ὀχτωβρ. ιζ'. Α. Κς.*

Ἄρχ. Μέλλοντας νά διηγηθοῦμεν διά τά μετέωρα πράγματα χρειαζόμενον πρᾶγμα εἶναι νά εἰποῦμεν πρῶτα...

Ἄκολουθοῦν: σ. 3 ἢ γ', «περί τοῦ γαλαξίου» σ. 6 ἢ στ', «διά τά ἄστρα ὅπου πέφτουσιν» σ. 7 ἢ ζ', «διά τά χάσματα» σ. 9 ἢ θ', «διά τοὺς κωμήταις» σ. 10 ἢ ι', «ἐπτά οἱ πλανῆτες» σ. 11 ἢ ια', «διάφορα εἶδη κωμητῶν» σ. 11 ἢ ια', «ὅταν οἱ κωμήτες φαίνονται ἢ γίνονται» σ. 13 ἢ ιγ', «διά τά μετέωρα ὅπου γίνονται εἰς τό δεύτερον τόπον τοῦ ἀέρος καί πρῶτον διά ταῖς βροχαῖς» σ. 17 ἢ ιζ', «περί χαλάζης» σ. 19 ἢ ιθ', «περί χιῶνος» σ. 19 ἢ ιθ', «διά ταῖς βρονταῖς» σ. 22 ἢ κβ', «διά ταῖς ἀστραπαῖς» σ. 23 ἢ κγ', «διά τά ἀστροπελέκια» σ. 26 ἢ κστ', «διά τοὺς ἀνέμους» σ. 30 ἢ λ', «περί στεφάνων» σ. 31 ἢ λα', «περί ἴριδος, ἧγουν διά τό τόξον τό οὐράνιον» σ. 32 ἢ λβ', «διά τήν δρόσον» σ. 32 ἢ λβ', «διά τήν θάλασσαν» σ. 35 ἢ λε', «διά τοὺς ποταμούς καί τέσ βρύσαις» σ. 36 ἢ λστ', «διά τοὺς σεισμούς».

Τελ. ...ὅταν ὁ ἥλιος, ὄλην τήν ἡμέραν εἶναι θολός, χωρίς νά ἐμποδίζεται ἀπό σύνεφα, ὅταν γίνεται ἔκλειψις, καί ἄλλα πολλά τέλος τῶν μετεῶρων. Α.Κ.

Στό τέλος, σ. 38 ἢ λη', «πίναξ τοῦ μετεώρου βιβλίου», ὅπου καί ἡ σφ-μείωση: «ἐτελειῶθη τό παρῶν βιβλίον ἐν ἔτει 1729, ἐν μην. ὀχτβρ. 31».

Τοῦ κειμένου προτάσσονται, φ. 1αβ, «πίναξ τῶν ἐρωταποκρίσεων καί ἄλλων τινῶν, ὡς κάτωθεν φαίνονται» καί, φ. 2αβ, τό προοίμιο « Ἄλέξανδρος Κούρκουλος καί ἀναγνώστης τοῖς ἐντευξομένοις χαίρειν ἐν κυρίῳ τῷ θεῷ», πού ἀρχίζει: «Καθῶσπερ οἱ μέλησαις, ἢ μύρμιγκαις καί ἄλλα διάφωρα ζωῦφια, κοπιάζουσι μὲν καθημερινός...»

Σημ. Πιστεύω ὅτι οἱ ἡμερομηνίες πού συναντοῦμε στίς σελίδες I ἢ α' καί 38 ἢ λη' (βλέπε) ὑποδηλοῦν τό πότε ἄρχισε καί τό πότε τελείωσε, ἀπό τόν ἴδιο τόν Ἄλέξανδρο Κούρκουλο, ἢ γραφή τοῦ κειμένου, τό ὁποῖο εἶναι μεταγλωττισμός τοῦ σχετικοῦ ἔργου τοῦ Ἰωαννικίου Μαρκουῤ (βλέπε). Ὁ ἴδιος ἐξ ἄλλου ὁ Κούρκουλος σημειώνει στή σελίδα 159 τοῦ κώδικα: «ἐμεταγλωτίσθησαν, ὅλλα τά ἄνοθεν ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἀμαθοῦς καί ἐλαχίστου Ἄλέξανδρου Κούρκουλου καί ἀναγνώστη, μέ πόνον πολύν, καί δαπάνης οὐ ὀλίγης, εἰς ὀφέλειαν ἐμοῦ καί τῶν ἐντυχανόνων», ἐνῶ στή σελίδα 161: «Μετάφρασις ἐτέρων τινῶν, ἐμοῦ τοῦ ἀμαθοῦς Ἄλέξανδρου Κούρκουλου καί ἀναγνώστη».

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΚΟΥΡΣΟΥΛΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

(; - 1652)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Ὑπομνήματα καί ζητήματα εἰς τό τοῦ Ἀριστοτέλους Περί Φυσικῆς ἀκροάσεως

I. B.A.L. 4 0,200 × 0,142 ἔτ. 1639 φφ. 116.

Ἀρχ. Μέλλοντας ἡμᾶς περί τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας τούς λόγους ποιῆσθαι, χρή μέντοι...

Τελ. ...ἄρα ῥητέον ὅτι ὁ φιλόσοφος διαλέγεται περί τοῦ κατά τό ποσόν ἀπειρου, ὡς παντί που δήλον. Καί ταῦτα μὲν ἄλλις περί τῆς φυσικῆς τοῦ ἀριστοτέλους ἀκροάσεως.

Δίπλα στόν τίτλο ἢ ἡμερομηνία: «αχλθ' ἐν μηνί δεκεμβρίῳ κη'».

* 2. Π.Β.Α. 476 0,200×0,145 ἔτ. 1654 φφ. 361.

Τίτλος: *Εἰς τὴν τοῦ ἀριστοτέλους φυσικὴν πραγματείαν, ὑπομνήματα καὶ ζητήματα νικολάου κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου, διδασκάλου, φιλοσόφου, καὶ θεολόγου, βιβλίον α^ο. Τοῖς ἐντευζομένοις εὖ πράττειν.*

Ἄρχ. Μέλλοντας ἡμᾶς περὶ τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας τοὺς λόγους ποιείσθαι, χρῆ μέντοι ἡμᾶς ὑπομνησαι α' μὴ οὕτω ραδίως καὶ ἀπερισκέπτως πᾶσι πιστεῦει τοῖς τοῦ ἀριστοτέλους ἐξηγηταῖς...

Ἄκολουθοῦν:

—φ. 83β, «ὑπομνήματα καὶ ζητήματα, εἰς τὸ δεῦτερον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως. Τίς ὁ σκοπὸς καὶ ἡ διαίρεσις τοῦδε τοῦ βιβλίου».

Ἄρχ. Πολλοὶ μὲν πολλὰ λέγουσιν ἐνταῦθα περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀριστοτέλους, ἡμεῖς δὲ φαμέν...

—φ. 145α, «ὑπομνήματα εἰς τὸ τρίτον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, καὶ ζητήματα. Κεφ. α^ο, ὕφος α^ο. Ἐπειδὴ δὲ ἡ φύσις μὲν ἐστὶν ἀρχὴ κινήσεως καὶ μεταβολῆς».

Ἄρχ. Ἐνταῦθα ὁ ἀριστοτέλης προβάλλει ἡμῖν ἀναγκαῖα τινα, περὶ ὧν δεῖ τοὺς λόγους ποιείσθαι...

—φ. 190β, «ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ τέταρτον τοῦ ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Συμπληρώσας ἐν τοῖς τρισὶ προῤῥήθεισι βιβλίοις, τὸν περὶ τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων αἰτίων λόγον, καὶ ἔτι τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς ὑποδυομένων...

—φ. 280α, τὸ πέμπτο 'βιβλίον', χωρὶς τίτλο.

Ἄρχ. Ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῆς δε τῆς πραγματείας ὁ ἀριστοτέλης διαλαμβάνει περὶ τῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως...

—φ. 285α, «Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ στ^ο βιβλίου».

Ἄρχ. Σημείωσαι δὲ ὅτι οὐ περὶ πάντων τῶν μερῶν διαλεγόμεθα νῦν, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ἀναγομένων εἰς αὐτὸ τὸ ποσόν...

—φ. 292β, «Περὶ τοῦ ζ^ο βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Ἰστέον ὅτι ὅσα περιέχει ἡ βίβλος αὕτη, καὶ διαλογικῶν καὶ ἐνδόξων θεωρημάτων ὁ ἀριστοτέλης διασαφηνίζει...

—φ. 293α, «ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ ὄγδοον τῆς ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως, Κεφ. α^ο, ὕφος α^ο. Πότερον δὲ γέγονε ποτε κινήσις οὐκ οὔσα πρότερον».

Ἄρχ. Ἐνταῦθα μὲν διαλαμβάνει ὁ ἀριστοτέλης περὶ τῆς α^{ns} ἀρχῆς τῆς κινήσεως...

Τελ. ...ὁ φιλόσοφος διαλέγεται περί τοῦ κατά τό ποσόν ἀπείρου, ὡς παντί που δηλον. καί ταῦτα μὲν ἄλις περί τῆς φυσικῆς τοῦ ἀριστοτέλους ἀκροάσεως.

Στό τέλος τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ ἡμερομηνία: «ἀπό χριστοῦ 1654 ἰαννουαρίῳ παρά στεφάνου τσιγαρά, καί τόδε».

* 3. E.B.E. 2950 0,210 × 0,150 ἔτ. 1669 φφ. 156α-516α.

Τίτλος: *Φυσικῆς ἀκροάσεως, τό α^{οῦ}*. Εἰς τήν τοῦ ἀριστοτέλους φυσικήν πραγματείαν, ὑπομνήματα καί ζητήματα νικολάου κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου, διδασκάλου φιλοσόφου, καί θεολόγου. βιβλίον α^{οῦ}. Τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν.

Ἄρχ. *Μέλλοντας ἡμᾶς περί τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας τούς λόγους ποιῆσθαι...*

Ἄκολουθοῦν:

—φ. 233α, «Ἐπόμνημα καί ζήτημα, εἰς τό β^{οῦ} βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως. Τίς ὁ σκοπός καί ἡ διαίρεσις τοῦδε τοῦ βιβλίου;»

Ἄρχ. *Πολλοί μὲν πολλά λέγουσιν ἐνταῦθα περί τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀριστοτέλους, ἡμεῖς δέ φαμέν...*

—φ. 291α, «Ἐπόμνημα εἰς τό γ^{οῦ} βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, καί ζητήματα. Κεφ. α^{οῦ}, ὕφος α^{οῦ}. Ἐπειδή δέ ἡ φύσις μὲν ἐστίν ἀρχή κινήσεως καί μεταβολῆς.»

Ἄρχ. *Ἐνταῦθα ὁ ἀριστοτέλης προβάλλει ἡμῖν ἀναγκαῖα τινα, περί ὧν δεῖ τούς λόγους ποιῆσθαι...*

—φ. 339α, «Ἐπόμνημα καί ζήτηματα εἰς τό δ^{οῦ} τῆς ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως.»

Ἄρχ. *Συμπληρώσας ἐν τοῖς τρισί προρρήθεισι βιβλίοις, τόν περί τῶν στοιχείων καί τῶν ἄλλων αἰτίων λόγον, καί ἐτι τῶν περί τὰς ἀρχάς ὑποδομένων...*

—φ 429β, «Σύνοψις διά ζητημάτων ἀπό τοῦ ε^{οῦ} βιβλίου μέχρι τοῦ η^{οῦ} τῆς τοῦ ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως.»

Ἄρχ. *Ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῆς δε τῆς πραγματείας ὁ ἀριστοτέλης διαλαμβάνει περί τῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως...*

—φ. 435α, «βιβλίον στ^{οῦ}. Ἐν δέ τῷ στ^{οῦ} βιβλίῳ ὁ ἀριστοτέλης διαλαμβάνει, περί τοῦ ποσοῦ τῆς κινήσεως πῶς δηλαδή διαιρεῖται, καί πῶς σύγκειται συνεχῆς οὔσα, καί ποῖα τά μέρη αὐτῆς: ἄπερ ἐκ τοῦ μεγέθους καί τοῦ χρόνου λαμβάνει.»

Ἄρχ. Σημείωσαι δὲ ὅτι οὐ περὶ πάντων τῶν μερῶν διαλεγόμεθα νῦν, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ἀναγομένων εἰς αὐτό τό ποσόν...

—φ. 443α, «Περὶ τοῦ ζ^{οῦ} βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Ἰστέον ὅτι ὅσα περιέχει ἡ βίβλος αὕτη, καὶ διαλογικῶν καὶ ἐνδόξων θεωρημάτων ὁ ἀριστοτέλης διασαφηνίζει...

φ. 443β, λευκό.

—φ. 444α, «Φυσικῆς ἀκροάσεως τό η^{οῦ}. Ὑπόμνημα καὶ ζήτημα, εἰς τό η^{οῦ} τῆς τοῦ ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Ἐνταῦθα μὲν διαλαμβάνει ὁ ἀριστοτέλης περὶ τῆς α^{ης} ἀρχῆς τῆς κινήσεως...

Τέλ. ...ὁ φιλόσοφος διαλέγεται περὶ τοῦ κατὰ τό ποσόν ἀπίρου, ὡς παντὶ που δῆλον. Καὶ ταῦτα μὲν ἄλλις περὶ τῆς φυσικῆς τοῦ ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως.

Στό φ. 516α τό ὄνομα τοῦ γραφέα καὶ ἡ ἡμερομηνία ἀποπεράτωσης τῆς γραφῆς: «μνήσθητε τοῦ γράψοντος οἱ ἀναγινώσκοντες μιχαήλου τοῦ μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐν εἵται ἀπό θεογονίας χιλιοστῶ, ἑξακοσιοστῶ ἐνάτω. Ἐν μηνί νοεμβρίῳ ιθ'».

Πρβλ. II, 1.

*** 4. Β.Π.Κ. 44** 0,210 × 0,150 ἔτ. 1707 φφ. 330.
Τίτλος: *Εἰς τὴν Ἀριστοτέλους φυσικὴν πραγματείαν ὑπομνήματα καὶ ζητήματα νικολάου κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου διδασκάλου, φιλοσόφου, καὶ θεολόγου.*

Ἄρχ. Μέλλοντας ἡμᾶς περὶ τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας τοὺς λόγους ποιῆσθαι...

Ὁ χρόνος γραφῆς τοῦ κειμένου, στό τέλος τοῦ κώδικα, φ. 330.

*** 5. Ε.Β.Ε. 2288** 0,205 × 0,160 ΠΗ' αἰ. φφ. 1α-372β καὶ 381α-388β.
Τίτλος: *Ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὴν Ἀριστοτέλους Φυσικὴν πραγματείαν Νικολάου Κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου διδασκάλου φιλοσόφου καὶ θεολόγου.*

Ἄρχ. Μέλλοντας ἡμᾶς περὶ τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας τοὺς λόγους ποιῆσθαι...

Τὰ βιβλία: φφ. 1α, 87β, 150α, 197α, 285β, 290β, 298α καὶ 299α.

Στό φ. 1α, κτητορικό: «Νικολάου ἀναγνώστου τοῦ ἐξ ἰθάκης κτήμα».

Στά φφ. 381α-388β, «Σχολαστικαὶ ἀποσημειώσεις ἐν τοῖς τρισὶ τοῦ ἀριστοτέλους βιβλίοις, τοῦ πέμπτου δηλαδή ἔκτου καὶ ἐβδόμου».

Βλ. II, 8.

* 6. E.B.E. 2954 0,210 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 340 (κολοβό).
 Ἄρχ. *Μέλλοντας ἡμᾶς περί τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας τοῦς λόγους ποιεῖσθαι...*

Τά 'βιβλία' (Α΄-Ζ΄), φφ. 1α, 93α, 145β, 201α, 319β, 327β καί 340α (340β λευκό).

Μέχρι τό φ. 217β, σελιδαρίθμηση ἑλληνική (σιη΄).

Τελ. ...καί τοῦτο κατανοήσομεν, ὄντων τῶν νοημάτων ἐν ἀμφοῖν τῶν αὐτῶν...

* 7. E.B.E. 1164 0,200 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 2 λ. + 178 + 5 λ.
 Τίτλος: Ἰπομνήματα καί ζητήματα εἰς τό δ^{οῦ} τῆς τοῦ ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως.

Ἄρχ. *Συμπληρώσας ἐν τοῖς τρισί προβήθηίσι βιβλίοις, τόν περί τῶν στοιχείων...*

Τά 'βιβλία' (Δ΄-Η΄), φφ. 1α, 142α, 151α, 165α καί 166α.

Στό πρῶτο φ. 2α, «ἐκ τῶν τοῦ σπυρίδανος βούλγαρι βίβλων τοῦ κερκυραίου».

II. Ἰπομνήματα καί ζητήματα εἰς τό Ἄριστοτέλους Περί Οὐρανοῦ

* 1. E.B.E. 2950 0,210 × 0,150 ἔτ. 1669 φφ. 1α-153α.
 Ἄρχ. *Περί τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας διαφωνία πολλή παρά τοῖς ἐξηγηταῖς καταφαίνεται πολλῶν γάρ πολλά λεγόντων, ὁ μὲν Ἄλέξανδρος ὑπολαμβάνει σκοπόν εἶναι τῶ φιλοσόφῳ προγουμένως διαλαβεῖν περί αὐτοῦ τοῦ παντός...*

φ. 74β, «Ἰπομνήματα καί ζητήματα εἰς τό περί οὐρανοῦ τοῦ ἀριστοτέλους. βιβλίον δεύτερον».

Ἄρχ. *Εἰπὼν ἐν τῶ πρώτῳ βιβλίῳ ὁ ἀριστοτέλης περί τῆς κινήσεως τῶν ἀπλῶν σωμάτων, ὅτι δηλονότι πέντε τόν ἀριθμόν εἰσίν...*

Τελ. ...τῶν δέ ἡμετέρων πράξεων, καί τῶν ἐπ' ἐξουσίας ὄντων τῆς ἡμετέρας θελήσεως οὔτε σημεῖα εἰσίν οὔτε αἰτία. Τέλος τοῦ β^{οῦ} βιβλίου περί οὐρανοῦ.

Γιά τή χρονολογία τοῦ κώδικα, πρβλ. I, 3.

Στό τέλος, φ. 153β, τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «μέμνησθε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες τοῦ μιχαήλου τοῦ μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων».

- * 2. Ε.Β.Ε. 2387 0,195×0,145 ἔτ. 1675 φφ. 1α-96α.
 Χειρόγραφο ἀκέφαλο (ἡ σελιδαρίθμηση, νεώτερη).
 Ἐρχ. ...*μεταβεβληκός, οὔτε καθόλου τόν ἔσχατον ἄνθρωπον, οὔτε κατὰ μόριον αὐτοῦ τῶν οἰκείων οὐδέν...* (φ. 15α τοῦ II, 1).
 Τό β' 'βιβλίο', φ. 41α.
 Ἡ χρονολογία, στό τέλος τοῦ κειμένου: «αχοε' δεκεμβρίου ι'». Πρβλ. III, 1.

- * 3. Π.Β. 409 0,205×0,140 ΙΖ' αἰ. φφ. 1α-142α.
 Ἐρχ. *Περί τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας διαφωνία πολλή...*
 Τό β' 'βιβλίο', φ. 68α.
 Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.
 Στό φ. 1α, τό κτητορικό: «Καί τόδε δημητρίου τοῦ ἐκ λέρνης, καί τῶν φίλων αὐτοῦ, νῦν δέ βασιλείου τοῦ κουταλινού». Πρβλ. III, 2.

- * 4. Μ.Δ. 272 (2946) 0,210×0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 123α-168β.
 Ἐρχ. *Περί τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας διαφωνία πολλή...*
 Τελ. (φ. 166β) ...*τό τῶν χαλδαίων τό κοινῇ λεγόμενον Πτολεμαϊκόν ἀσμένως δεχόμεθά τε καί ἀσπαζόμεθα. Ὡν εἰς μείζονα καί τελειότεραν κατάληψιν καί σαφήνειαν, πάντων τῶν προρρήθέντων συστημάτων τά σχήματα ὑμῶν ὑποτίθημι τοῖς ὀφθαλμοῖς, μεθ' ἃ περί οὐρανοῦ ἄλις.*
 Ἀκολουθοῦν οἱ πίνακες: «σύστημα τυχωνικόν», «σύστημα ἡμιτυχωνικόν» (φ. 167α): «σύστημα Πτολεμαϊκόν», «σύστημα αἰγυπτιακόν» (φ. 167β): «σύστημα Πλατωνικόν», «σύστημα Κοπερνιακόν» (φ. 168α) καί «Διάφορα τοῦ κόσμου συστήματα» (φ. 168β).

Σημ. Τοῦ κειμένου προηγείται: «Εἰς τά ὀκτώ, τοῦ ἀριστοτέλους βιβλία, περί φυσικῆς ἀκροάσεως. Διαλέξεις, ζητήματά τε καί θεωρήματα» τοῦ Τυπάδου Ματθαίου (βλέπε), καί ἀκολουθεῖ, τοῦ Κούρσουλα (;) «Διαλέξεις, καί θεωρήματα εἰς τήν τοῦ ἀριστοτέλους περί ψυχῆς πραγματείαν», στό τέλος τῆς ὁποίας διαβάσουμε: «Ζαχαρίας ὁ σένεκας ὁ Κυπρέος καί μέγας λογοθέτης τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καί πάσης κύπρου, καί πρῶειν, καί δραγομάνος τῆς βασιλείας τῶν τούρκων. Ἐν Ἐνετίσῃν 1680 σεπτεμβρίου α'· νῦν δέ ξένος, καί ἐλάχιστος, καί τατηνός».

* 5. Μ.Ι. 1358 (5478) 0,210×0,160 έτ. 1722 φφ. 5α-40α.
Μόνον τό πρώτο 'βιβλίο'.

Ἄρχ. *Περί τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας διαφωνία πολλή...*

Τελ. (φ. 38α) ...τό τῶν χαλδαίων, τό κοινῇ λεγόμενον πολεμαϊκόν ἀσμένως δεχόμεθά τε καί ἀσπαζόμεθα. Ὡν εἰς μείζονα καί τελειότεραν κατάληψιν καί σαφήνιαν, πάντων τῶν προρρήθέντων συστημάτων τά σχήματα ὑμῶν ὑποτίθημι τοῖς ὀφθαλμοῖς· μεθ' ἃ περί οὐρανοῦ ἄλις. *αψκβ' Νοεμβρίου α^η*. Καί ἡ ὑπογραφή: *ἀβιμέλεχ ἰβηρίτου τοῦ ἐκ ζακύνθου*.

Ἄκολουθοῦν οἱ πίνακες: «σύστημα τοῦ παντός α^{ον} κατά τόν πολεμαϊόν», «σύστημα β^{ον} πλατωνικόν» (φ. 39α)· «σύστημα γ^{ον} αἰγυπτιακόν», «σύστημα τοῦ παντός δ^{ον} κατά τόν κοπέρνικον» (φ. 39β)· «σύστημα τοῦ παντός ε^{ον} κατά τόν τύχωνα» καί «σύστημα στ^{ον} καί τελευταῖον ἡμιτυχωνικόν» (φ. 40α) (τό φ. 10β λευκό). Τοῦ κειμένου προτάσσονται, φφ. 1α-4β, πίνακες τῶν περιεχομένων (πρβλ. III, 7) «Εἰς τά τοῦ ἀριστοτέλους βιβλία, περί οὐρανοῦ καί γενέσεως καί φθορᾶς, διαλέξεις, καί ζητήματα». Στά φφ. 1α-2β, ὁ «Πίναξ εἰς τό περί οὐρανοῦ».

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

* 6. Μ.Π.Τ. 686 0,225×0,162 έτ. 1744 φφ. 140α-236α.

Τίτλος: *ἀνωνύμου τινός ἐξήγησις, ἥ ὡς φασί τινες Κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου*.
Εἰς τό α^{ον} βιβλίον τῆς περί οὐρανοῦ πραγματείας. Κεφ. ι^{ον}, ἐδάφ. ρα^{ον}.

Ἄρχ. *Δεῖξας μέχρι τοῦδε, ὅτι τό πᾶν ἄπειρον οὐκ ἔστιν, οὔτε πλείω τόν ἀριθμόν, ἐφεξῆς ἐρευνᾶ πότερον τό πᾶν ἀγένητον, ἢ γενητόν, ἄφθαρτον, ἢ φθαρτόν...*

Τό β' 'βιβλίο', φ. 158α (τά φφ. 156β-157β, λευκά).

Τελ. ...*τῆς ἡμετέρας θελήσεως, οὔτε σημεῖα εἰσίν, οὔτε αἷτια*.
τέλος τοῦ β^{ον} περί οὐρανοῦ βιβλίου αψμδ^ο ἀπό θεογονίας μηνός
μαῖου λ^η.

*7. Μ.Ι. 1356 (5476) 0,210×0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 62α-103α.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό II, 5 (ἐκτός ἀπό τή χρονολογία καί τή ὑπογραφή).

Οἱ πίνακες στά φφ. 102α-103α (τό φ. 103β λευκό).

Οί πίνακες τῶν περιεχομένων στά φφ. 62α-66β, ἐνῶ ὁ πίνακας τοῦ «περί οὐρανοῦ» στά φφ. 62α-63α.

Βλ. ΙΙΙ, 11.

* 8. E.B.E. 2288 0,205×0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 373α-380β.
Κείμενο κολοβό.

Τά πρῶτα 8 φύλλα τοῦ ΙΙ, 1. Πρβλ. Ι, 5.

* 9. E.B.E. 1163 0,200×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-198β.
Τό β΄ ‘βιβλίο’, φ. 100α.

10. M.M.Σ. 198 0,200×0,144 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 370-594.
Τίτλος: *Νικολάου τοῦ Κούρσουλα εἰς τό περί οὐρανοῦ βιβ. β^{ov} Ἀριστοτέλους κεφ. α^{ov}.*

Ἐρχ. *Εἰπὼν ἐν τῷ α^o βιβ^o ὁ ἀριστοτέλης περί τῆς κινήσεως τῶν ἀπλῶν σωμάτων...*

Τό 5° μέρος τοῦ κώδικα.

* 11. B.P.A. 485 0,208×0,161 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 370-594.
Τίτλος: *Νικολάου τοῦ Κούρσουλα εἰς τό περί οὐρανοῦ βιβ. β^{ov} Ἀριστοτέλους κεφ. α^{ov}. Ὅτι μὲν οἶον ὄντε γέγονεν ὁ πᾶς οὐρανός.*

Ἐρχ. *Εἰπὼν ἐν τῷ α^o βιβ. β^o ὁ ἀριστοτέλης περί τῆς κινήσεως τῶν ἀπλῶν σωμάτων...*

Τελ. *...καί τῶν ἐπ' ἐξουσίας ὄντων τῆς ἡμετέρας θελήσεως, οὔτε σημεῖα εἰσίν, οὔτε αἴτια. Τέλος τοῦ β^{ov} τῶν περί οὐρανοῦ βιβλίων.*

Πρβλ. ΙΙΙ, 17.

* 12. B.Z. 49 0,220×0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 135α-145α.
Τίτλος: *κεφ. ι^{ov}, ἐδάφ. ρα^{ov}. τούτων δέ θεωρουμένων λέγομεν μετά ταῦτα Ἐρχ. Δεῖξας μέχρι τοῦδε ὅτι τό πᾶν ἀπειρόν ἐστιν...*

Τελ. *...καί ἐπομένως ἀίδιον ὡς εἴρηται ἐν τῷ η^o τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως.*

Δίπλα στόν τίτλο: «ἀνωνύμου τινός ἐξηγήσις ἢ ὡς τινές φασι κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου».

Βλ. Θεόφιλος Κορυδαλέας, ΙΙΙ, 17.

* 13. Π.Β. 294 0,240 × 0,200 ΙΗ' αϊ. φφ. 91α-116β.

Μόνον τό Α' 'βιβλίον'.

Τίτλος: *Εἰς τὰ τοῦ ἀριστοτέλους βιβλία περί οὐρανοῦ. διάλεξις α^η. Περί τινων ὄψε προλεγομένων. ζήτημα α^{ον} τίς ὁ σκοπός ταύτης τῆς πραγματείας.*

Ἄρχ. Περί τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας διαφωνία πολλή παρά τοῖς ἐξηγηταῖς φαίνεται πολλῶν πολλὰ λεγόντων. ὁ μὲν ἀλέξανδρος ὑπολαμβάνει σκοπὸν εἶναι τῷ φιλοσόφῳ προηγουμένως διαλαβεῖν περί αὐτοῦ τοῦ παντός...

Στό φ. 93α, «διάλεξις β^α περί τῆς φύσεως τοῦ οὐρανοῦ» καί στό φ. 100β, «διάλεξις γ^η περί τῆς τοῦ οὐρανοῦ κινήσεως» (στό φ. 108β, περί τῶν ιβ ζωδίων» καί στό φ. 113β, «περί τῆς πλανητῶν τάξεως καί τῶν συστημάτων τοῦ κόσμου»).

Τελ. ...ῶν εἰς μείζονα καί τελειότεραν κατάληψιν καί σαφήνεια πάντων τῶν προρρήθέντων συστημάτων, τὰ σχήματα ὑμῶν ὑποτίθημι τοῖς ὀφθαλμοῖς μεθ' ἃ περί οὐρανοῦ ἄλις.

Ἄκολουθοῦν, στά φφ. 115α-116α, τὰ σχήματα: «σύστημα τυχωνικόν», «σύστημα ἡμιτυχωνικόν», «σύστημα πτολεμαϊκόν», «σύστημα αἰγυπτιακόν», «σύστημα πλατωνικόν» καί «σύστημα κοπερνιακόν».

Στό φ. 116β, σημείωση ἀπό ἄλλο χέρι, νεώτερο: «Γίνωσκε ὅτι εἰς τὰς τοῦ μαρτίου ἔνδεκα ἢ δώδεκα κατὰ τό παλαιόν ἔρχεται ὁ ἥλιος εἰς τόν κριόν. εὐρίσκειται εἰς αὐτόν τόν κριόν ἡμέραις τριάκοντα καί μετὰ τήν τριακοστήν μεταβαίνει εἰς τό ἕτερον ζώδιον...» καί δίνει τὰ σύμβολα καί τὰ ὀνόματα τῶν 12 ζωδίων.

Στόν κώδικα ἀκολουθοῦν τό «περί ψυχῆς» καί τό «περί μεταφυσικῆς πραγματείας».

Βλ. Τυπάλδος Ματθαῖος (Μελέτιος) I, 5.

III. Ὑπομνήματα καί ζητήματα εἰς τό Ἄριστοτέλους Περί γενέσεως καί φθορᾶς Α' καί Β' βιβλίον

* 1. Ε.Β.Ε. 2387 0,195 × 0,145 ἔτ. 1675 σσ. 97α-195β.

Τίτλος: *Ὑπομνήματα καί ζητήματα εἰς τό Ἄριστοτέλους περί γενέσεως καί φθορᾶς. βιβλίον α^{ον}.*

Ἄρχ. Ἀπορία τοῖς ἐξηγηταῖς οὐ μικρά περί τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας καθέστηκεν. Οἱ μὲν γάρ φασί σκοπὸν εἶναι τῷ φιλοσόφῳ διαλαβεῖν περί τῆς γενέσεως καί φθορᾶς τῶν ἀπλῶν σωμάτων...

φ. 157α, «Υπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τό β^{ον} τοῦ ἀριστοτέλους βιβλίων περί γενέσεως καὶ φθορᾶς».

Ἀρχ. Περὶ μὲν οὖν μίξεως καὶ ἀφῆς. Νῦν καὶ περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐστὶ τῷ φιλοσόφῳ. Ἡ θεωρία περὶ ὧν εὐθύς ἐν ἀρχῇ...

Τελ. ... ταῦτη δὲ τῇ λύσει χρηστέον καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἐνστάσεις, καὶ ῥαδίως διαλυθήσονται· καὶ ταῦτα μὲν ἄλλις περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Στὸ τέλος τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα καὶ ἡ ἡμερομηνία τοῦ τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ δευτέρου αὐτοῦ μέρους τοῦ κώδικα: «Ἐγράφη τὸ παρὸν ὑπὸ χειρὸς Καλλιωπίου ἱερομονάχου τοῦ Κουρκουμελίου καὶ ἀρχιμανδρίτου· καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ἔρρωσθαι καὶ εὐχεσθε καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ κατὰ τό αχοε' ἔτος φευρουαρίου στ' (πρβλ. II, 2).

* 2. Π.Β. 409 0,205 × 0,140 ΙΖ' αἰ. φφ. 143α-264β.

Ἀρχ. Ἀπορία τοῖς ἐξηγηταῖς οὐ μικρά περὶ τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας καθέστηκεν. Οἱ μὲν γάρ...

Τὸ β' βιβλίον, φ. 218α.

Σημειώσεις στὰ περιθώρια τῶν σελίδων, π.χ. σελ. 253β: «δρα τὸν ἀλέξανδρον τὸν ἐξαπορῆτων».

Στὸ φ. 143α, ἀπὸ ἄλλο χέρι, «ὑπόμνημα, καὶ ζητήματα περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ ἐκ ζακύνθου κούρτζουλα ἢ κούρσουλα», ἐνῶ στὸ φ. 264β, «τοῦ κούρσουλα». Πρβλ. II, 3.

Στὸ φ. 265β σημειώσεις: «δεκάκις τὸ ὕδωρ μείζον ὑπάρχει τῆς γῆς ἢ τριακοντάκις κατὰ τοὺς μαθηματικούς» καὶ «ὁ ἀήρ γεννώμενος ἀήρ ἐκ τοῦ φθωρέντος ὕδατος ἔχει ἴσως ἀναλογία ὡς δέκα πρὸς ἓν· ἀήρ κατὰ τὸν στοιχειωτὴν ἐν τῇ ὑστάτῃ προθέσῃ τοῦ ἡ' βιβλίου. ἡ τῶν σφαιρῶν ἀναλογία γνωρίζεται διὰ τῆς τῶν διαμέτρων ἀναλογίας, πάντως ὁ κύκλος τῆς γῆς ἔσται μείζον τοῦ ὕδατος ὡς τεσσαράκοντα πρὸς ἓν. ἐπειδὴ κατὰ τὸν πτολεμαῖον ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνωτέρου στοιχείου πρὸς τὸ κατώτερον ἐστὶν ὡς τεσσαράκοντα πρὸς ἓν».

3. Μ.Μ.Σ. 159 0,300 × 0,220 ΙΖ' αἰ. φφ. 203α-221β.

Ἀρχ. Ἀπορία τοῖς ἐξηγηταῖς οὐ μικρά περὶ τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας καθέστηκεν...

4. Β.Ο. 119 0,200 × 0,146 ΙΖ' αἰ.

* 5. E.B.E. 1317 0,210×0,160 ΙΖ΄ αϊ. φφ. [111].
Κείμενο παρεμφερές με τό III, 1.
Τό β΄ ‘βιβλίον’ φ. [61β].

* 6. E.B.E. 1139 0,280×0,200 ἔτ. 1709 φφ. 1α-76β.
Κείμενο παρεμφερές, κι αὐτό, μέ τό III, 1.
Τό β΄ ‘βιβλίον’ φ. 48β.

Στή σελίδα τίτλου, καί δίπλα στόν τίτλο: «Νικολάου κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου». Στήν ἴδια σελίδα τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί κτήτορα: «Καί τόδε πρός τοῖς ἄλλοις ἀθανασίου ἱερομονάχου, πόνημα καί κτήμα».

Στό τέλος τοῦ κειμένου, ἡ χρονολογία «αψθ^ο μαρτίου α⁷» καί «χάριν παράσχου χριστέ τοῖς ἑμοῖς πόνοις. θεοῦ διδότος οὐδέν ἰσχύει φθόνος, καί μή διδότος οὐδέν ἰσχύει πόνος».

Στό φ. 2β (τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τό φ. 3α): «αψιδ΄ ἰανουαρίου κ΄ ἤρξατο τῆς παρουσίας πραγματείας οἱ δύο ἀναστάσιοι σακελαριάδης καί λογοκατίδης. 1717 νοεμβρίου 18, ἤρξατο τῆς ἀκροάσεως ταύτης ὁ παπά ἰωακείμ καί ὁ βασιλεῖς (;) 172... (σχισμένο) αὐγούστου 21 ἐπέβησαν εἰς τήν γένεσιν, καί φθοράν ὁ παπά νικόλας, ὁ νικόλας, ὁ θεόδωρος, καί ὁ κοσμάς (στή Λογική τοῦ Θεοφ. Κορυδαλέα, πού ἀκολουθεῖ στόν κώδικα, στό φ. 77α, διαβάζουμε: «1716 ἰουνίου 18 ἤρξατο τῆς κατ΄ ἐπιτομήν ταύτης τῆς λογικῆς πραγματείας ὁ θεόδωρος, ὁ νικόλας, καί ὁ κοσμάς») αψκζ΄ ὁ παῦλος καί ὁ ἀθανάσιος. αψκθ^ο φευρουαρίου η³ ἤρξατο τῆς πραγματείας, ὁ ἀντώνης, ὁ ἀθανάσιος, καί ὁ ... (;)». Στή συνέχεια οἱ χρονολογίες αψλα^ο νοεμβρίου ιζ΄, αψμ^ο ἰανουαρίου κδ΄, αψμγ^ο ἰουνίου ιζ^ο καί αψμη^ο ἰουνίου στ΄ καθώς καί τά ὀνόματα διαφόρων (μαθητῶν), κοσμά, εὐστάθιου, παΐσιου κ.ἄ.

* 7. M.I. 1358 (5478) 0,210×0,160 ἔτ. 1722 φφ. 41α-96β.

Ἀρχ. Ἀπορία τοῖς ἐξηγηταῖς οὐ μικρά περί τοῦ σκοποῦ ταυτησὶ τῆς πραγματείας...

Τό β΄ ‘βιβλίον’, φ. 73β: «Εἰς τό β^ον τοῦ ἀριστοτέλους βιβλίον περί γενέσεως καί φθορᾶς, ἦτοι περί στοιχείων».

Ἀρχ. Εἰπὼν περί μίξεως, νῦν καί περί τῶν δ^ον στοιχείων ἐν τῷδε τῷ β^ο βιβλίῳ...

Ὁ πίνακας τῶν περιεχομένων στά φφ. 3α-4β.

Στό τέλος, φ. 96β, «ἀβιμέλεχ ἰβηρίτου τοῦ ἐκ ζακύνθου».

8. Π.Β.Ι.(Λ.). 548 0,200 × 0,142 έτ. 1738 φφ. 1α-97β.

Ἡ χρονολογία στό φ. 97β: «Τέλος σύν θεῶ ἀγίω ἐν ἔτει ἀψηλῆ κατά μῆνα ἀπρίλιον. Τῷ θεῶ δόξα, τῇ θεοτόκῳ κλέος».

* 9. E.B.E. 1153 0,240 × 0,170 έτ. 1767 φφ. 99α-162β.

Κείμενο παρεμφερές, καί αὐτό, μέ τό III, 1.

Τό β' 'βιβλίο' φ. 138β.

Στό τέλος τοῦ κειμένου, φ. 162β, ἡ σημείωση: «γέγραπται μέν τῷ ἀψῆζ^ο μαρτίου θ^ο ἐπερατώθη δέ μαθήσει (ἡ περί γενέσεως καί φθορᾶς πραγματεία) ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀψῆζ^ο κατά τήν κζ^ο τοῦ ἀπριλίου μηνός, ἐν βουκουρεστίῳ κτήμα καί πόνος ἐμοῦ Νεοφύτου ἱερομονάχου ἐκκλησιάρχου Καλοῦτζη τοῦ ἐκ νήσου Κηθῶρων».

* 10. B.P.A. 227 0,270 × 0,185 έτ. 1768 φφ. 384α-483β.

Στό τέλος, φ. 483β, κτητορικό: «καί τόδε τυγχάνει εὐγενίου ἱερομονάχου τοῦ σουμελιώτου κτήμα σύν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις, λέγω δέ σύν τῇ λογικῇ μεθόδῳ θεοφίλου τοῦ κορυδαλέως, καί τῷ περί φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ αὐτοῦ, καί τῇ περί ψυχῆς πραγματεία τοῦ αὐτοῦ, τοῖς τε προγυμνάσμασι τοῦ ἀφθονίου, καί τῇ εἰσαγωγῇ τῆς λογικῆς τοῦ σουγδουρη, καί τῇ εὐγενίου τοῦ βουλγάρεως λογικῇ, 1768 ἀπριλίου α^ο». Ἡ ἴδια σημείωση καί στό φ. 257α, τοῦ κώδικα, στό τέλος τοῦ περί ψυχῆς Ἀριστοτέλους.

Πρβλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος III, 33.

* 11. M.I. 1356 (5476) 0,210 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 104α-137β.

Ἄρχ. Ἀπορία τοῖς ἐξηγηταῖς οὐ μικρά περί τοῦ σκοποῦ ταυτησί τῆς πραγματείας...

Τό β' 'βιβλίο' φ. 128α: «Εἰς τό β^ο τοῦ ἀριστοτέλους βιβλίου περί γενέσεως καί φθορᾶς ἦτοι περί στοιχείων».

Ἄρχ. Εἰπών περί μίξεως, νῦν καί περί τῶν δ^ον στοιχείων ἐν τῷδε τῷ β^ο βιβλίῳ...

Τελ. ...ἄσπερ καί ἐναντία καί ἀρχαί...

Ἄσπερ καί ἐναντία καί ἀρχαί... Ὁ πίνακας τῶν περιεχομένων στά φφ. 63β-66β (πρβλ. II, 7).

* 12. E.B.E. 1908 0,210 × 0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 124α-227β.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό III, 1.

Τό β' 'βιβλίο' φ. 187β.

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, φ. 227β: «τοῦ κούρσουλα».

Πρβλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος, III, 46.

- * 13. Δ.Β.Τ. 22 0,210×0,145 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 100α-192α.
Κείμενο παρεμφερές, καί αὐτό, μέ τό ΙΙΙ, 1.
Τό β΄ 'βιβλίον', φ. 161α.
Πρβλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος, ΙΙΙ, 51.
- * 14. Β.Π. 5 0,220×0,150 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 80α-147β.
Κείμενο παρεμφερές μέ τό ΙΙΙ, 1.
Τό β΄ 'βιβλίον', φ. 122β.
Πρβλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος ΙΙΙ, 52.
- * 15. Β.Ζ. 60 0,220×0,160 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 1α-109α (κολοβό).
*'Αρχ. 'Απορία τοῖς ἐξηγηταῖς οὐ μικρά περί τοῦ σκοποῦ ταυτησὶ
τῆς πραγματείας...*
Τό β΄ 'βιβλίον' φ. 77α.
Τελ. *...ἀλλά πρό τῆς λύσεως διδάσκειν δοχῶς λέγεσθαι, τί
θερμόν...*
- * 16. Β.Μ. 92 0,200×0,140 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 183α.
Κείμενο παρεμφερές μέ τό ΙΙΙ, 1.
Τίτλος: *'Υπομνήματα, καί ζητήματα εἰς τό τοῦ ἀριστοτέλους περί γενέσεως
καί φθορᾶς βιβλίον πρῶτον. νικολάου κούρσουλα τοῦ ζακυνθίου.*
Τό β΄ 'βιβλίον', φ. 114α.
- * 17. Β.Ρ.Α. 485 0,208×0,161 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 606-889.
Τά «ὕπομνήματα, καί ζητήματα» καί στά δύο 'βιβλία'. Τό β΄ 'βι-
βλίον' φ. 719β.
Τελ. *...καί πρός τάς ἄλλας ἐνστάσεις, καί ῥαδίως διαλυθήσονται,
καί ταῦτα μέν ἄλις περί γενέσεως καί φθορᾶς.*
Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 1.
Τό ἕκτο μέρος τοῦ κώδικα.
- * 18. Β.Ρ.Α. 491 0,225×0,165 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 242.
Χωρίς τίτλο· ἀκέφαλο.
*'Αρχ. 'Αριστοτέλης οὐ μόνον περί τῶν ἀπλῶν σωμάτων ἀλλά
γε, καί περί τῶν μικτῶν ἐνταῦθα διαλαμβάνει, ἃ δὴ μικτά
γεννᾶται καί φθείρεται...*

σελ. 3, «Εἰς τό πρῶτον βιβλίον περί γενέσεως καί φθορᾶς τοῦ ἀριστοτέλους, παραφράσεις τε καί ζητήματα. Κεφ. α^{ον}».

Ἄρχ. Σκοπός ἐστί ἐνταῦθα τῶ φιλοσόφῳ δεῖξαι τήν διαφοράν...

σελ. 160, «Εἰς τό β^{ον} βιβλίον περί γενέσεως καί φθορᾶς παραφράσεις τε καί ζητήματα, προοίμιον».

Ἄρχ. Τῆς οὐσιώδους τε καί ἐπουσιώδους γενέσεως καί φθορᾶς...

Τέλ. ...τήν διά αὐτήν κίνησιν οὐδαμῶς διά τό τήν παρουσίαν αὐτῆ ἀντικειῖσθαι. Τέλος τοῦ β^{ον} βιβλίου περί γενέσεως.

φ. 242, λευκό.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΚΥΡΙΛΛΟΣ, μητροπολίτης Ἰαδριανουπόλεως.

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Πίναξ χωρογραφικός τῆς Μεγάλης Ἀρχισατραπίας Ἰκονίου... Νῦν Πρῶτον ἰδιοχειρί σχεδιασθεῖς ... παρά ... Μητροπολίτου Ἰαδριανουπόλεως Κυρίου Κυρίλλου. Ἐπιστάσις Ἀνθίμου Γαζῆ ἐν Βιέννῃ 1812. Ἐχαράχθη ὑπό Κ. Νέϊκλιστ.

Διαστάσεις: 0,86 × 0,68 (ΓΜ/ΕΒ. 724).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

(ΙΗ' αϊ.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Παγκόσμιος Ίστορία τῆς Οἰκουμένης, περιγράφουσα καθέν ἕκαστον Βασίλειον κατά τὴν παροῦσαν αὐτοῦ κατάστασιν, ἤγουν τὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ, τὰς πολιτείας, τὰ ἦθη, τοὺς νόμους, τὰς πραγματείας, τὰς τέχνας, τὴν θρησκείαν, τὴν διάλεκτον, καὶ εἴτι ἄλλο περιέργον καὶ ἀξιόλογον... Νῦν πρῶτον συλλεχθεῖσα, ἐκ τῶν ἀκριβεστέρων Ίστορικῶν Ἀγγλογαλλοῖταλῶν, καὶ εἰς φῶς ἀχθεῖσα εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον παρὰ Γεωργίου Κωνσταντίνου... Τόμος πρῶτος, περιέχων τὸ Βασίλειον τῆς Μεγάλης Ρουσίας ἦτοι Μοσχοβίας. Βενετία 1759, σσ. ις' + 303 (L/BH. 18.1.535).*

2. *Ίστορία τοῦ Βασιλείου τῆς Κίνας... Νῦν πρῶτον συλλεχθεῖσα ἐκ τῶν ἀκριβεστέρων Ίστορικῶν Ἀγγλο-Γαλλο-Ίταλῶν, καὶ εἰς φῶς ἀχθεῖσα εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον παρὰ Γεωργίου Κωνσταντίνου ἐξ Ἰωαννίνων. Βενετία 1763, σσ. 4 χ.ἀ. + 248 (L/BH. 18.Π.590).*

*Ἄλλη ἔκδοσις: Βενετία 1765 (πανομοιότυπη). Η. σελ. 206.

ΚΩΠΑΣ (ἢ ΚΟΥΠΑΣ) ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

(1778 - 1832)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Πίναξ τῆς κλίσεως τοῦ ἡλίου. Ἐν τῇ τοῦ Βυζαντίου μεσημβρία, Διὰ τὰ ἔτη 1816 ἕως 1827 Ἀκόλουθα κατά τὸ παλαιόν ἔτος. Κωνσταντινουπόλη, 1816, σσ. 32. Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα στή σ. 4. (ΓΜ/ΕΒ. 928).*

ΛΑΖΑΡΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

(ΙΗ' αϊ.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Περιγραφή τῆς Βλαχίας... Νῦν πρῶτον μεταφρασθεῖσα ἀπό τήν Γαλλικήν ... παρά Νικολάω Λαζάρου τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Βουκουρέστι 1789, σσ. 4 χ.ἄ. + 140 + 4 χ.ἄ. (L/BH. 18.II.1236).

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie avec un prospectus d'un Atlas géographique et militaire de la dernière guerre entre la Russie et la Porte ottomane, publiés par Monsieur de Bauer. A Francfort et Leipsic, chez Henry-Louis Broenner, 1778.*

ΜΑΚΡΑΙΟΣ ΣΕΡΓΙΟΣ

(; - 1819)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Τρόπαιον ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς Πανοπλίας
κατά τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κοπερνίκου (βλ. Ἔντυπα, 1)

* 1. Ε.Β.Ε. 1228 0,220 × 0,160 ἔτ. 1796 φφ. 49.

Ἅ ὁ τίτλος, φ. 2α, ὁ ἴδιος μέ τό ἔντυπο, ἐκτός τοῦ « Ἐν Βιέννῃ, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Ἀντωνίῳ Πίχλερ, 1797 », πού ἐδῶ δέν ὑπάρχει. Στή θέση του: « ἐν ἔτει αψ 4 στ ' ». Κατά τά ἄλλα, τό ἴδιο ἀκριβῶς κείμενο μέ τό ἔντυπο.

Τά φφ. 1, 2β, 50-54, λευκά.

Ἄκολουθεῖ, φφ. 55α-90α: « Στεφάνου Κομμητᾶ Πάρεργα ἢ Κόσμου συντήρησις ». Ἅ ὁ πρόλογος, « Τοῖς ἐντευξομένοις », φ. 56α, τελειώνει: « Ἐν Βουκουρεστίοις εἰς μῆνα Ἰούλιον αψ 4 ζ ' ».

- * 2. E.B.E. 1229 0,230 × 0,170 ἔτ. 1796 φφ. 46.
 Κείμενο παρεμφερές μέ τό I, 1, γραμμένο ἀπό ἄλλο χέρι.
 Καί τά δύο κείμενα, γραμμένα ἕνα ἔτος πρὶν ἀπό τήν ἔντυπη ἔκδοσι.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Τρόπαιον ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς πανοπλίας κατά τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κοπερνίκου ἐν τρισί διαλόγοις, Φιλοπονηθέν παρά τοῦ Διδασκάλου τῶν Ἐπιστημῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς Σεργίου Μακραίου...* Βιέννη 1797, φφ. 8 + σσ. 88 (Λ.Χ. II.76).
2. *Ἐπιτομή Φυσικῆς ἀκροάσεως ἐκτεθεῖσα παρά τοῦ διδασκάλου τῶν ἐπιστημῶν Σεργίου Μακραίου ἐν τρισί βιβλίοις...* Βενετία 1816, σσ. ις' + 362 (ΓΜ/ΕΒ. 906).

ΜΑΡΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ

(ΙΖ' αἰ.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Περί Μετεώρων (βλ. ἔντυπα 1)

- * 1. B.P.A. 91 0,170 × 0,120 ΙΗ' αἰ. φφ. 134α-160α (παισιότερη σελιδαριθμηση: 1-53).

Τίτλος: *Μετεωρολογικόν, ἤγγουν διήγησις χαριεστάτη εἰς τά μετέωρα τοῦ Ἀριστοτέλους, διά μέσου τῆς ὁποίας ἤμπορεῖ ὁ καθένας μέ εὐκολίαν νά καταλάβῃ ὅλα τά σημεῖα ὁποῦ εἰς τόν ἀέρα γίνονται, ὡσάν ἀστραπαί, βρονταί, βροχαί, χάλαζαι, καί ἄλλα ἀξιολογώτατα πράγματα, συντεθέν εἰς κοινήν φράσιν παρά τοῦ λογιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις κυρίου Ἰωαννικίου τοῦ Μαρκουῶ τοῦ ἐκ Κερκύρας. Περί Μετεώρων.*

Ἄρχ. *Μέλλοντες νά διηγηθῶμεν διά τά μετέωρα πράγματα, χρειάζομενον πρᾶγμα εἶναι νά εἰπῶμεν α^{ov} τί θέλει νά εἰπῇ μετέωρον, καί ποῖα εἶναι αὐτά τά μετέωρα...*

Ἀκολουθοῦν: φ. 135β (ἤ σ. 4), «Περί τοῦ γαλαξίου» φ. 137α (ἤ σ. 7),

«διά τὰ πράγματα ὅπου γίνονται εἰς τό ἐπάνω μέρος τοῦ ἀέρος, καί α^{ov} διά ταῖς φλόγαις ὅπου ὀνομάζονται αἴγες»· φ. 137β (ἤ σ. 8), «Διά τοὺς δαλοὺς»· φ. 137β (ἤ σ. 8), «Διά ταῖς φλόγαις ὅπου φαίνονται, ὡσάν ὅταν καίωσι τὰ καλάμια τῶν γεννημάτων»· φ. 138α (ἤ σ. 9), «Διά τὰ ἄστρα ὅπου φαίνονται νά πέφτωσι κάτω»· φ. 139α (ἤ σ. 11), «Διά τὰ χάσματα»· φ. 139β (ἤ σ. 12), «Διά τοὺς κομήτας»· φ. 142β (ἤ σ. 18), «Διά τὰ μετέωρα ὅπου γίνονται εἰς τόν β^{ov} τόπον τοῦ ἀέρος, καί α^{ov} διά ταῖς βροχαῖς»· φ. 145β (ἤ σ. 24), «Περί χαλάζης»· φ. 146β (ἤ σ. 26), «Περί χιόνος»· φ. 147α (ἤ σ. 27), «Περί βροντῆς»· φ. 148β (ἤ σ. 30), «Περί ἀστραπῆς»· φ. 149β (ἤ σ. 32), «Διά τὰ ἀστροπελέκια, καί ἄλλα τινά»· φ. 151β (ἤ σ. 36), «Περί ἀνέμων»· φ. 154α (ἤ σ. 41), «Περί στεφάνου»· φ. 154β (ἤ σ. 42), «Περί ἱριδος, ἤγουν διά τό οὐράνιον τόξον»· φ. 155α (ἤ σ. 43), «Διά τοὺς παρηλίους»· φ. 155α (ἤ σ. 43), «Διά τοὺς ράβδους»· φ. 155β ἤ σ. 44), «Διά ἐκεῖνα ὅπου γίνονται εἰς τό κάτω μέρος τοῦ ἀέρος, καί α^{ov} διά τήν ὀμίχλην»· φ. 155β (ἤ σ. 44), «διά τήν δρόσον»· φ. 156α (ἤ σ. 45), «διά τήν ἀχνην»· φ. 156α (ἤ σ. 45), «διά ταῖς φλόγαις ὅπου γίνονται εἰς τοῦτο τό κάτω τό μέρος, καί φαίνονται πολλάκις καί εἰς τὰ μνήματα»· φ. 156β (ἤ σ. 46), «Διά τήν θάλασσαν»· φ. 158α (ἤ σ. 49), «Διά τοὺς ποταμούς, καί τὰς βρῦσεις»· φ. 159α (ἤ σ. 51), «Διά τοὺς σεισμούς».

Τελ. ...καί αὐτά μέν εἶναι ἀρκετά διά τὰ μετέωρα πράγματα.
Τέλος τοῦ περί Μετεώρων βιβλίου.

Στό φ. 130αβ, «Ἐλεγχος τῶν ἐν τῷ δε τῷ συνταγματικῷ περιεχομένων», ἐνῶ τὰ φφ. 131α-133β, λευκά.

Πρβλ. Κούρκουλος Ἀλέξανδρος. Βλ. καί Ἄρατος ὁ Σολεύς.

* 2. B.Z. 61 0,210×0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 1-44.

Ἄρχ. Μέλλοντες νά διηγηθῶμεν διά τὰ μετέωρα πράγματα, χρειάζομενον πρᾶγμα εἶναι νά εἰπῶμεν πρῶτον, τί θέλει νά εἰπῆ μετέωρον...

Τελ. ...καί αὐτά μέν εἶναι ἀρκετά διά τὰ μετέωρα πράγματα.
Τέλος τοῦ περί μετεώρων βιβλίου.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 1. Ὁ ἴδιος ἀκριβῶς τίτλος.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, «Πίναξ τῆς παρουσίας βίβλου» (= τοῦ κώδικα). Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, στή σελ. 1 καί στή σελ. 44, ἡ ἀφίερωση τοῦ κώδικα ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου: «εἰς τό σχολεῖον τῆς Ζαγορᾶς μετά τῶν ἄλλων βιβλίων καί τό παρόν μετεωρολογικόν, καί τό μετεωρολογικόν Γερασίου»

Βλάχου τοῦ κρητός» καθὼς καὶ ἡ ὑπόμνηση τοῦ Καλλινίκου ὅτι ὅποιος τὸ πάρι «εἰς ἀνάγνωσιν» καὶ «τὸ κατακρατήσει» νὰ εἶναι «ἀφορισμένος, καὶ ἄλυτος».

Βλ. Ἐπώνυμα, Β', 118 καὶ Δ', 16.

* 3. Π.Β. 438 0,205 × 0,140 ΙΗ' αἰ. φφ. 6α-29α.
Ἄρχ. *Μέλλοντες νὰ διηγηθῶμεν διὰ τὰ μετέωρα πράγματα, χρειαζόμενον πρᾶγμα εἶναι νὰ εἰπῶμεν πρῶτον, τί θέλει νὰ εἰπῇ μετέωρον...*

Τελ. *...καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι ἀρκετὰ διὰ τὰ μετέωρα πράγματα. Τέλος τοῦ περὶ μετεώρων βιβλίου.*

Κείμενο, κι αὐτό, παρεμφερές μέ τό Ι, 1. Ὁ ἴδιος ἀκριβῶς τίτλος.

Στό φ. 6α, κτητορικό: «τοῦ ταπεινοῦ μητροπολίτου λαρίσσης μελετίου ἀν^ο ἰουίνου ιδ^π» καὶ «καὶ τόδε πρὸς τοῖς ἄλλοις μελετίου πρώην σεβρῶν τυγχάνει χάριν ἀναγνώσεως κομπαλίκος ἐδωρήσα το μοι ὁ διδάσκαλος μου».

Στά παράφυλλα τῆς ἀρχῆς, ἰατρικές συνταγές. Ἡ πρώτη: «ἀντίδωτος κινητική, ἥτις ἔχει ταύτας τὰς ἐνεργείας: δίδει δύναμιν, γλυκαίνει τὸ αἷμα, ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον χαροποιόν, καθαρίζει τὴν ξανθὴν καὶ μέλαιναν χολήν, καὶ κινεῖ τὸ φλέγμα ἀφόβως, λαμβανομένη εἰς ἐσπέρα καὶ πρωὶ ἀνά δράμια 4, ἢ 6 κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου. ἡ δὲ κατασκευὴ αὐτῆς εἶναι αὕτη» (καὶ παραθέτει τὴ σύνθεση ἑλληνικὰ καὶ τουρκικὰ). Ἡ δευτέρα: «ρετζέτα τοῦ μαντζουνίου τῆς ποδάγρας» (καὶ ἐδῶ ἡ σύνθεση ἑλληνικὰ καὶ τουρκικὰ) καὶ στή συνέχεια «ἡ χρήσις τούτου», ὅπου ἀναφέρει ποιές ὥρες, μέρες καὶ μῆνες τοῦ χρόνου νὰ τὸ παίρνει ὁ ἀσθενής.

Βλ. Ἐπώνυμα, Δ', 17 καὶ Ἀδαμάντιος.

* 4. Π.Β. 652 0,210 × 0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-24α.
Ἄρχ. *Μέλλοντες νὰ διηγηθῶμεν διὰ τὰ μετέωρα πράγματα, χρειαζόμενον πρᾶγμα εἶναι νὰ εἰπῶμεν πρῶτα, τί θέλει νὰ εἰπῇ μετέωρον...*

Τελ. *...περὶ δὲ τῶν μετάλλων θέλομεν εἰπῇ εἰς ἄλλο βιβλίον. Τέλος καὶ τῶ θεῶ δόξα.*

Κείμενο παρεμφερές, κι αὐτό, μέ τό Ι, 1. Ὁ ἴδιος ἀκριβῶς τίτλος.

Βλ. Ἐπώνυμα, Δ', 15.

5. Μ.Ι. 669 (4789) 8^ο ΙΗ' αἰ.
Τίτλος: *Μετεωρολογικόν, ἤγουν διήγησις χαριεστάτη εἰς τὰ Μετέωρα τοῦ*

Ἄριστοτέλους ... συντεθέντα εἰς τὴν κοινήν φράσιν παρὰ τοῦ λογιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυρίου ἰωαννικίου τοῦ Μαρκουρᾶ τοῦ ἐκ Κερκύρας.

Τό 12^ο μέρος τοῦ κώδικα.

* 6. B.P.A. 457 0,208 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 7-50.
(παλαιότερη φυλλαρίθμηση: 1α-22β).

Ἄρχ. Μέλλοντας νά διηγηθῶμεν διὰ τὰ μετέωρα πράγματα ἐκλαμπρότατέ μοι αὐθέντα, χρειάζομενον πρᾶγμα εἶναι νά εἰπῶμεν πρῶτον τί θέλει νά εἰπῆ μετέωρον...

Τελ. ...καί αὐτά μὲν εἶναι ἀρκετὰ διὰ τὰ μετέωρα πράγματα τὸσον εἰς τό παρόν.

Παρεμφερές, κι αὐτό, μέ τό I, 1. Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου: «Παρά ἰωαννικίου ἱερομονάχου μαρκουρᾶ τοῦ κερκυραίου διδασκάλου καί φιλοσόφου» (αὐτόγραφο;)

* 7. E.B.P. 9 0,213 × 0,152 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-14β.

Τίτλος: *Ἰωαννικίου ἱερομονάχου μαρκουρᾶ τοῦ κερκυραίου, διδασκάλου φιλοσόφου, Περὶ μετεώρων.*

Ἄρχ. Μέλλοντας νά διηγηθῶμεν διὰ τὰ μετέωρα πράγματα χρειάζομενον πρᾶγμα εἶναι...

8. M.Σ. 77 (1345) 8^ο ΙΗ΄ αἰ.

Τό 3ο μέρος τοῦ κώδικα.

* 9. M.Πν. 141 (1175) 0,150 × 0,105 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-42α.

Ἄρχ. Μέλλοντες νά διηγηθῶμεν διὰ τὰ μετέωρα πράγματα, χρειάζομενον πρᾶγμα εἶναι νά εἰπῶμεν α^{οῦ} τί θέλει νά εἰπῆ μετέωρον, καί ποῖα εἶναι τὰ μετέωρα...

Κείμενο παρεμφερές μέ τό I, 1.

Ἡ φυλλαρίθμηση τῶν 'κεφαλαίων': 4α, 6β, 7α, 7α, 8β, 10α, 13β, 18β, 20β, 21α, 23β, 25α, 28α, 33α, 33β, 34β, 35α, 35α, 35α, 35β, 36α, 36β, 39α, 41α.

* 10. Γ.Β. 253 0,185 × 0,140 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 13-89 (ἀκέφαλο).

Ἄρχ. ...ἴσια κατὰ τό μάκρος, καί τό πλάτος, κάμνει μίαν φλόγα ὡσάν ὅταν καίονται τό καλοκαῖρι τὰ καλάμια τῶν γεννημάτων...

Ἄκολουθεῖ: «διὰ τὰ ἄστρα ὁποῦ πέφτουσι».

Ἄρχ. Ὅταν πάλιν ἡ ἀναθυμίασις ἔχει πολλὰ περισσότερον μάκρος, παρά πλάτος, καί δέν εἶναι συνεχῆς...

Στή συνέχεια: σ. 16, «διά τά χάσματα»· σ. 19, «διά τούς κομήτας»· σ. 28, «διά τά μετέωρα ὁποῦ γίνονται εἰς τόν β^ω τόπον τοῦ ἀέρος, καί πρῶτον διά ταῖς βροχαῖς»· σ. 38, «διά τήν χάλαζαν»· σ. 41, «περί χιόνος»· σ. 48, «διά ταῖς ἀστραπαῖς»· σ. 51, «διά ἀστροπελέκια, καί ἄλλα τινά»· σ. 58, «διά τούς ἀνέμους»· σ. 67, «περί στεφάνου»· σ. 69, «περί ἴριδος, ἤγουν διά τό τόξον τό οὐράνιον»· σ. 71, «διά τούς παρηλίους»· σ. 71, «διά τούς ράβδους»· σ. 72, «διά ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται εἰς τό κάτω μέρος τοῦ ἀέρος, καί πρῶτον διά τήν ὀμίχλην»· σ. 73, «διά τήν δρόσον»· σ. 74, «διά τήν πάχνην»· σ. 75, «διά ταῖς φλόγαις ὁποῦ γίνονται εἰς τοῦτον τόν κάτω τόπον, καί φαίνονται πολλαῖς φοραῖς καί εἰς τά μνήματα»· σ. 76, «διά τήν θάλασσαν»· σ. 82, «διά τούς ποταμούς καί ταῖς βρύσαις»· σ. 86, «διά τούς σεισμούς».

Τελ. ...καί αὐτά εἶναι ἀρκετά διά τά μετέωρα πράγματα, κατά τό παρόν.

σελ. 90, λευκή.

Σημ. Προφανῶς οἱ πρῶτες φράσεις τοῦ παρόντος κώδικα εἶναι οἱ τελευταῖες τοῦ κεφαλαίου: «διά ταῖς φλόγαις ὁποῦ φαίνονται, ὡσάν ὅταν καίωνται καλάμια τῶν γεννημάτων» (βλ. I, 1).

Πρβλ. Ἐπώνυμα Ἐργα, Δ', 28.

* 11. Μ.Α.Α.Σ. 1734 0,210 × 0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 40α-57α.
Τίτλος: Ἰωαννικίου ἱερομονάχου μαρκουρᾶ τοῦ κερκυραίου, διδασκάλου φιλοσόφου. *Περί μετεώρων.*

Ἄρχ. Μέλλοντες νά διηγηθῶμεν διά τά μετέωρα πράγματα, χρειζόμενον πρᾶγμα εἶναι...

Ἀκολουθοῦν: φ. 41α, «περί τοῦ γαλαξίου»· φ. 42α, «διά τούς δαλοῦς»· φ. 42β, «διά τά ἄστρα ὁποῦ πέφτουσιν»· φ. 43α, «διά τά χάσματα»· φ. 43β, «διά τούς κομήτας»· φ. 45α, «διά τά μετέωρα ὁποῦ γίνονται εἰς τόν δεύτερον τόπον τοῦ ἀέρος καί πρῶτον διά ταῖς βροχαῖς»· φ. 47β, «περί χαλάζης»· φ. 48α, «περί χιόνος»· φ. 48β, «διά ταῖς βρονταῖς»· φ. 49β, «διά ταῖς ἀστραπαῖς»· φ. 50α, «διά τά ἀστροπελέκια»· φ. 51β, «διά τούς ἀνέμους»· φ. 52β, «περί στεφάνου»· φ. 53α, «περί ἴριδος, ἤγουν διά τό τόξον τό οὐράνιον»· φ. 53β, «διά τούς παρηλίους»· φ. 53β, «διά τούς ράβδους»· φ. 53β, «διά ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται εἰς τό κάτω μέρος τοῦ ἀέρος καί πρῶτον διά τήν ὀμίχλην»· φ. 54α, «διά τήν δρόσον»· φ. 54α, «διά τήν

πάχνην»· φ. 54α, «διά ταῖς φλόγαις ὅπου γίνονται εἰς τοῦτον τόν κάτω τόπον, καί φαίνονται πολλαῖς φοραῖς εἰς τὰ μνήματα»· φ. 54β, «διά τήν θάλασσαν»· φ. 55β, «διά τούς ποταμούς καί ταῖς βρύσαις»· φ. 56β, «διά τούς σεισμούς».

Τελ. ...καί αὐτά μέν εἶναι ἀρκετά διά τὰ μετέωρα πράγματα. τόσον εἰς τό παρόν. περί δέ τῶν μετάλλων θέλομεν εἰπῆ εἰς ἄλλο βιβλίον. τέλος.

Πρβλ. καί ἐδῶ, Κούρκουλος Ἰαλέξανδρος.

12. Β.Ε.Κ.Β. 3 8^ο ΙΗ' αἰ. σσ. 141-166.

13. Μ.Ε. 298 (2311) ΙΗ' αἰ.

Τίτλος: *Περί μετεώρων.*

Ἰ. Ἀρχ. *Μετεώρα μέν οὖν λέγεται σώματά τινα...*

Τό 2^ο μέρος τοῦ κώδικα (κολοβό).

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Μετεωρολογικόν, ἤγουν διήγησις χαριεστάτη εἰς τὰ Μετέωρα τοῦ Ἰαριστοτέλους, Διά μέσου τῆς ὁποίας ἤμπορεῖ ὁ καθ' ἕνας μέ εὐκολίαν νά καταλάβῃ ὅλα τὰ σημεῖα ὅπου εἰς τόν ἀέρα γίνονται ὡσάν Ἰαστραπαί, Βρονταί, Βροχαί, Χαλάζια, καί ἄλλα, ἀξιολογώτατα πράγματα. Ποίημα κατά πολλά ὀφελειμώτατον, συντεθέν εἰς κοινήν φράσιν παρά τοῦ λογιωτάτου ἐν Ἰερομονάχους Κυρίου Ἰωαννικίου τοῦ Μαρκουᾶ τοῦ ἐκ Κερκύρας. Βενετία 1642, σσ. 36 χ.ᾶ. (L/ΒΗ. 17.I.316).*

ΜΑΡΜΑΡΟΤΟΥΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Ἰ. Ὁ ἀνταποκριτής Τεργεστίου, ἤτοι γραφαί διδακτικά τοῦ ἐμπορίου ... *Μεταφρασθεῖσαι ἀπό τήν Ἰταλικήν εἰς τήν καθ' ἡμᾶς ἀπλοελληνική διάλεκτον*

παρά Ἰωάννου Μαρμαροτούρη Ἀθηναίου. Τεργέστη 1800. Κείμενο δι-
γλωσσο: ἰταλικά, ἑλληνικά, σσ. 325 + 4 χ.ά. (ΓΜ/ΕΒ. 29).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

(1636 - 1708)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Ἑρμηνεία εἰς τὴν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους πραγματεῖαν

* 1. Μ.Π.Τ. 680 0,235×0,162 ἔτ. 1674 φφ. 5α-267α.

Τίτλος: *περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.*

Ἄρχ. *Περὶ ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματεῖαν, ἣτις καὶ μόνη
τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἐμπί-
πλησι γνώσεως...*

Μετά τό «προοίμιον», τά δύο «βιβλία»:

φ. 71, «βιβλίον πρῶτον»

Ἄρχ. *Τό α^{ον} βιβλίον οὕτως διανεμένηται τοῖς ἑρμηνευταῖς
τοῦ φιλοσόφου...*

φ. 176β, «Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ β^{ον} βιβλίου ἀριστοτέλους
παράφρασις».

Ἄρχ. *Περὶ μὲν οὖν μίξεως, καὶ ἀφῆς, καὶ τοῦ ποιεῖν, καὶ πάσχειν
εἴρηται...*

Στό φ. 4α, «παναγιώτης ὁ ἐκ σπάρτης, ἠρξάμεθα ταύτην (= ἄρχισε ἡ
παράδοση) μηνὶ αὐγούστῳ α^η, ἀψβ^{ον}», στό φ. 5α, «αψθ^{ον} αὐγούστῳ μηνί» ἐνῶ στό
τέλος: «αχοε^{ον} ἰουνίῳ ιβ^{ον}. Μήμεσθε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες μιχαῖλον
τοῦ μακρῆ τοῦ ἐξ ἰωαννίνων».

2. Π.Β.Ι. 158 0,280×0,200 ἔτ. 1678 σσ. 359.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου Ἀλεξάνδρου, μεγάλου
χαρτοφύλακος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, παράφρασις καὶ ζητήματα τῶν περὶ
γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίων.*

Ἄρχ. *Περὶ ταύτην καταγινόμεθα πραγματεῖαν...*

Ἐπίσης ὁ χρόνος τῆς γραφῆς καί τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα στή σελ. 1: «εἰς χρῆσιν Νεοφύτου ἱεροδιακόνου καί τῶν φιλιτάτων τοῦ παναγίου τάφου», ἐνῶ στό τέλος: *Εἶληφε τέρμα ἐν πόλει Κωνσταντίνου ἕσω τε μάνδρας ἦν ἔχει τάφος Λόγου. Γράφουσι χεῖρες Νεοφύτου διακόνου ἔτει τ' ἀχοη' ἰουνίου παῦει.*

* 3. Δ.Β.Τ. 27 0,290 × 0,200 ἔτ. 1699 φφ. 105α-293β.
Ἄρχ. *Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἣτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν...*

Τό β' βιβλίον, φ. 232α.

Στό φ. 104β ἡ σημείωση: «ἠρξάμεθα τῆς τοῦ σταγειρίτου περὶ γενέσεως καί φθορᾶς τῆς δε ἀκροάσεως πραγματείας κατὰ τὸ ἀχψθ' ἀπὸ θεογονίας ἔτος, πωανειῶνος δεκάτη, ἡμέρα τρίτη, ἐν τῷ φρονιτηριῷ τῆς κωμοπόλεως τυρνάβου, ἐνεργούντος ἐν αὐτῷ τῷ τοῦ σοφολογιωτάτου ἡμετέρου εἰσηγητοῦ κυρίου μάρκου τοῦ κυρίου, καί ὀστιάριου τῆς μεγάλης τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίας».

Πρβλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος III, 12' ἐπίσης Πρόκλος I, 2.

* 4. Ε.Β.Ε. 1173 0,220 × 0,170 ΙΖ' -ΙΗ' αἰ φφ. 146α-154β.
Τίτλος: *ψυχαγωγία εἰς τὴν περὶ γενέσεως καί φθορᾶς παράφρασιν τοῦ κυρίου ἀλεξάνδρου.*

Ἄρχ. *Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἣτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν...*

Τό β' βιβλίον, φ. 152β.

* 5. Μ.Κ.Κ. 39 0,215 × 0,164 ΙΖ' -ΙΗ' αἰ. φφ. 4 + σσ. 5-527.

Τά πρῶτα 4 φύλλα, λευκά.

Τίτλος (σ. 5): *Ἀλεξάνδρου ἐρμηνέως τοῦ βυζαντιοῦ, πραγματεία εἰς τὰ τοῦ ἀριστοτέλους περὶ γενέσεως καί φθορᾶς.*

Ἄρχ. *Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἣτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν...*

Στή σελ. 344: «τοῦ β^{ου} βιβλίου περὶ γενέσεως καί φθορᾶς Ἄριστοτέλους παράφρασις».

Στό τέλος τῆς σελ. 5, ἀπὸ διαφορετικό χέρι: «ἐκ τῶν τοῦ μανουήλ σκυλίτιση».

* 6. Β.Ρ.Α. 405 0,208 × 0,146 ἔτ. 1700 σσ. 734.
Τίτλος: *Βιβλίον τῆς περὶ γενέσεως καί φθορᾶς πραγματείας.*

Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἣτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν...*

Τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ χρονολογία στή σελ. 734: «Εἰς τοὺς ἀψ' ἀπό

Χριστού εἴληφε τέρμα ἢ παροῦσα βίβλος παρ' ἐμοῦ σεραφεῖμ ἱερομονάχου τοῦ Θασίου, ἦν καὶ ἐδιδάχθην παρά τοῦ σοφωτάτου κυροῦ σεβαστοῦ τοῦ κυμηνίτου ἐν τῇ Οὐγκροβλαχίᾳ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον».

* 7. Β.Ρ.Α. 705 0,320 × 0,220 ἔτ. 1704 φφ. 149.

Χωρίς τίτλο. «Προοίμιον».

Ἄρχ. *Περὶ τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καὶ μόνη τὸν ἡμέτερον νοῦν...*

Στό τέλος τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα καὶ ἡ χρονολογία τοῦ χγφ: «Ἐν ἔτει ἀφ' ἧν μηνὶ ἑκατομβαιῶνι θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ ἀντωνίου πόνοσ ὦ Χριστός μόνος εἶη δόξα, καὶ νίκη. Τὴν εὐχάριστον φωνὴν σοι φέρω λόγε, ἰδὼν ποθεινῶσ τέρμα τῶν ἐνηργμένων».

* 8. Μ.Μπ(α) 55 0,218 × 0,159 ἔτ. 1707 φφ. 8α-305β.

Ἄ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 5.

Ἄρχ. *Εἰς τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...*

Στό φ. 305β τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα καὶ ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «ἐγράφη μοι δημητρίῳ ἐν τιργαβυστιῳ διατρίβοντι ἀψζ' νοεμβρίου θ'».

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

*9. Μ.Π. 249 (5759) 0,230 × 0,170 ἔτ. 1710 φφ. 1α-287β.

Τίτλος (φ. 2α): *Τοῦ σοφωτάτου ἐξ ἀπορρήτων ἐρμηνεία εἰς τὴν περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶσ τοῦ ἀριστοτέλους πραγματείαν.*

Ἄρχ. *Περὶ ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καὶ μόνη τὸν ἡμέτερον νοῦν...*

Στό φ. 5α, «βιβλίον πρῶτον», ἐνῶ στό φ. 199α, «Τοῦ δευτέρου βιβλίου περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶσ ἀριστοτέλους, παράφρασις».

Στό φ. 1β, παρουσίαση τοῦ ἔργου (ἀπό τὸν δάσκαλο πρὶν ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ κειμένου;). Συγκρατοῦμε: «ὁ συγγραφεὺσ τοῦ παρόντος οἰοεὶ περὶ τινὰς ἄλλας πραγματείας τὸν νοῦν ἀσχολοῦμενοσ... ἐπὶ τὴν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶσ πραγματείαν, τὴν σκέψιν μετενεγκὼν, τοιάνδε ἀρχὴν τοῦ λόγου ἐποιήσατο ὡσπερ καὶ ὁ φιλόσοφοσ... ἐν ταῖσ ἀριστοτελικαῖσ βίβλοισ τάξις τις θεωρεῖται ὧν πάντων προηγεῖται ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη... μετὰ δέ ταύτην ἔπεται ἡ περὶ οὐρανοῦ πραγματεία... ἐν μὲν τοῖσ δυσὶ πρώτοισ βιβλίοισ τῆσ περὶ οὐρανοῦ πραγματείας περὶ τῶν αἰθερίων σωμάτων τὴν σκέψιν ἐποιήσατο ὁ φιλόσοφοσ, ἐν δέ τοῖσ ἐξῆσ δυσὶ περὶ τῶν ὑποσελήνην ἀπλῶν τεττάρων τὸν λόγον κατεβάλετο... ἐπειδὴ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶσ αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἔμεινεν εἰπεῖν ἄλλωσ τε καὶ τὴν συνέχειαν, καὶ οἶον συγγένειαν αὐτῆσ πρὸσ τὴν περὶ οὐρανοῦ πραγματείαν

δεικνύται βουλόμενος, από το τέλος του τετάρτου βιβλίου των περί ουρανού την αρχήν της περί γενέσεως και φθοράς επιστήμης εξηρητήσατο εϊπών».

Στό φ. 1α σημείωμα του γραφέα: «τό παρόν βιβλίον ἐγράφη ὑπό χειρός Ἐγαπίου ἱερομονάχου ἰθακησίου τοῦ βουλῆσμά» καί «διάκονος δωροθέου τοῦ ἐξ ἰθάκης», ἐνώ στό φ. 287β ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «αψι' σεπτεμβρίου η'».

* 10. B.Z. 51 0,210×0,160 ἔτ. 1713 φφ. 1α-366α.

Χωρίς τίτλο. «Προοίμιον».

Στό φ. 4β, «Βιβλίον α^{ov}», ἐνώ στό φ. 252α, «τοῦ β^{ov} βιβλίου περί γενέσεως καί φθοράς ἀριστοτέλους, παράφρασις».

Ἡ χρονολογία κατά τήν ὁποία τελείωσε ἡ γραφή καί ἡ παράδοση τοῦ κειμένου, στό τέλος, φ. 365β: «Τέλος τοῦ περί γενέσεως καί φθοράς τοῦ σταγειρίτου κατά τό αψιγ^{ov} τό κοσμοσωτήριον ἔτος. τοῦ μαθήματος τέλος τῆς ἀναγνώσεως».

Στό φ. 1α, σημείωση τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου: «ἡ περί γενέσεως καί φθοράς ἐρμηνεία ἐκ τῶν τοῦ Κωνσταντίνου Χατζῆ Δημητρίου τοῦ ἐκ Ζαγοράς, καί προῖλαβίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως» καί «ἀφιερώνω δέ μετά τῶν ἄλλων εἰς τό σχολεῖον τῆς πατρίδος ἡμῶν Ζαγοράς» (ἡ ὑπογραφή καί ἡ ἀφιέρωση καί στό φ. 249α, μετά τό τέλος τοῦ α' βιβλίου', ἀλλά καί στό φ. 252α καί στήν ἀρχή καί στό τέλος, φ. 365β, τοῦ δευτέρου βιβλίου'). Ἐπίσης στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, ὁ Καλλίνικος συμπληρώνει τήν ἀφιέρωση μέ τήν προτροπή, πού τή συνοδεύει μέ ἀπειλή ἀφορισμοῦ, ὅπως «μή τολμήση ποτέ τις διδάσκαλος, ἢ μαθητής, ἐπίτροπος, ἢ ἐπιστάτης ἐκδῶναι ταύτας ἔξω τοῦ σχολεῖου».

* 11. B.A.K. 91 0,315×0,220 ἔτ. 1714 φφ. 78α-258β.

Χωρίς τίτλο.

Ἄρχ. Περὶ τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματεῖαν ἣτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλοῖς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἐμπύλησι γνώσεως...

φφ. 79β-202α, «βιβλίον α^{ov}» (ἀρχ. τό α^{ov} βιβλίον οὕτωσι διανενομήται ταῖς ἐρμηνευταῖς τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς δυσὶ πρώτοις κεφαλαίοις ἐκτεθέντος τοῦ σκοποῦ...).

φφ. 202β-258β, «βιβλίον β^{ov}» (ἀρχ. περί μὲν οὖν μίξεως καί ἀφῆς, καί τοῦ ποιεῖν καί πάσχειν, εἶρηται πῶς ὑπάρχει τοῖς μεταβάλλουσι κατά φύσιν σώμασιν...)

Τελ. ...τά οὐράνια σώματα οὐδεμίαν οὐδαμῶς... (κολοβό).

Στό φ. 77β (βλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος ΙΙΙ, 62), τό σημείωμα: «ἀρξάμεθα τῆς τοῦ σταγειρίτου περί γενέσεως καί φθορᾶς τῆς δε ἀκροῦσθαι πραγματείας κατά τό ἀψιδ^ο ἀπό θεογονίας ἔτος θαρρηλιῶνος δ^β ἡμέρα δευτέρα ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς κωμοπολέως τυρνάβου ἐνεργούντος ἐν αὐτῷ τοῦ σοφολογιωτάτου ἡμετέρου εἰσηγητοῦ κυρίου ἰακώβου τοῦ κυρίου».

* 12. Μ.Π.Τ. 284 0,220 × 0,170 ἔτ. 1744 σσ. 770.

Χωρίς τίτλο. «Προοίμιον» (Μέ ἄλλο χέρι: «Ἐλεξάνδρου Μαυροκορδάτου Εἰς τό Περὶ γενέσεως καί φθορᾶς ζητήματα»).

Ἄρχ. *Περὶ ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνῃ τόν ἡμέτερον νοῦν...*

Στή σ. 8, «Βιβλίον α^ο», ἐνῶ στή σ. 513, «Τοῦ β^ο βιβλίου περί γενέσεως, καί φθορᾶς ἀριστοτέλους παράφρασις».

Ἡ ἡμερομηνία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου, στή σελ. 770: «Τέλος τοῦ περί γενέσεως καί φθορᾶς τοῦ Σταγειρίτου. Κατά τό ἀψιδ^ο καί κοσμοσωτήριον ἔτος φευρουαρίου κδ».

* 13. Μ.Α.Α.Σ. 1700 0,210 × 0,157 ἔτ. 1744 φφ. 1α-259β.

(τά φφ. 1α-4α, λευκά: ἀπό τό φ. 5α δική του σελιδαρίθμηση).

Τίτλος (φ. 4β): «Ἐλεξάνδρου τοῦ ἐξ ἀποβόητων εἰς τό τοῦ Ἀριστοτέλους περί γεν. καί φθ.».

Ἄρχ. (φ. 5α ἢ σ. 1) *Περὶ ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...*

Κτητορικά σημειώματα: φ. 5α (ἢ σελ. 1): «ἐκ τῶν τοῦ γεωργίου τραπεζουντίου τοῦ ὑπομενᾶ νῦν δέ νικολάου ἱερομονάχου» καί στό φ. 1α: «τό παρόν βιβλίον τῆς φυσικῆς ὑπάρχει καί εἶναι τοῦ ἐλλογιμοτάτου καί πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κύρ νεκταρίου ἀγιωταφίτου καί ἐγράφη εἰς ἀσφάλειαν τοῦ παρόντος βιβλίου» ἐνῶ δίπλα στόν τίτλο ἡ σημείωση ὅτι «ἀφιέρωθη καί τόδε πρὸς τοῖς ἄλλοις τῷ ἀγίῳ μοναστηρίῳ τῷ σινᾶ» καί ἡ χρονολογία: 1744.

Στό φφ. 260α-277β (ἢ σσ. 513-548): «Συνοπτική πραγματεία περί τοῦ ὅτι πρῶτως ποιητικός ὁ αἰθὴρ τοῦ θνητοῦ σώματος» (πρβλ. ἐδῶ Ι, 38).

14. Μ.Μ.Σ. 160 0,315 × 0,205 ἔτ. 1745 φφ. 228.

Στό φ. 226α ἡ χρονολογία πού τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «Εἴληφε τό τέλος τό παρόν ἀψιδ^ο».

* 15. Ε.Β.Ε. 2125 0,208 × 0,138 ἔτ. 1748 φφ. 250.

Ἄρχ. Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

16. Μ.Πν. 296 0,210×0,165 έτ. 1748 σσ. 608.
 Τίτλος: *Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων. Ἑρμηνεία εἰς τό περί γενέσεως καί φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους.*

Οἱ ἡμερομηνίες πού ἀρχισε καί τέλειωσε ἡ γραφή, καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα, στή σελ. 1: «αψμη' ιανουαρ. ιθ'» καί στή σελ. 608: «Ἐν Τριπολ. αψμη' δεκεμβρ. κθ'. Γέγραπται δέ διά χειρός Ἰωάννου Ἰσπαναίου εἰς ἴδιαν χρῆσίν τε καί μάθησιν».

*** 17. Μ.Γ. 97 (644)** 0,220×0,165 έτ. 1753 φφ. 365.
 Τίτλος: *τοῦ σοφωτάτου ἐξ ἀπορρήτων ἀλεξάνδρου ἐρμηνεία εἰς τήν περί γενέσεως, καί φθορᾶς τοῦ ἀριστοτέλους πραγματείαν.*

Ἄρχ. προοίμιον. περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...

Στό φ. 4β, τό «βιβλίον πρῶτον» ἐνῶ στό φ. 254α, τό δεύτερο βιβλίον (πρβλ. I, 1).

Σημ. Στό φ. 1α, «1754 νοεμβρίου 7 ἔγινεν ἀρχή τῆς ἀναγνώσεως παρά τοῦ κύρ δωροθέου ἐν κωνσταντινουπόλει» καί «νεοφύτου τοῦ πνευματικοῦ πατέρα τοῦ ἐκ ζαγορᾶς τοῦ φιλοσόφου πέφυκε», καί στό φ. 365α, «ἐτελειώθη 1753 ἰουλίου 17 ὅπου τό ἔγραψεν ὁ φραγκούλης» καί στή συνέχεια «καί τόδε νεοφύτου καί πνευματικοῦ πατέρα τοῦ ἐκ ζαγορᾶς πέφυκε» ἐπίσης: «ὄλα τά τετράδια 45 φύλλα 365 γράφηκε τό κάθε τετράδιον παράδες 20 ὁμοίως καί τό περί οὐρανοῦ καί τό περί ψυχῆς ἐγράφησαν εἰς δύο κόλες παράδες 20».

18. Π.Β.Α. 464 0,215×0,164 έτ. 1754 φφ. 554.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό I, 9.
 Ἡ χρονολογία, «αψνδ'», στό τέλος.

19. Ε.Σ.Σ. 9 2° έτ. 1780 σσ. 500.

20. Τ.Τ.Κ. 39 12° ΙΗ' αἰ. σσ. 797.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό I, 9.
 Γραφέας ὁ Ἰωακείμ ἀπό τήν Πάρο.

*** 21. Μ.Β. 20** 0,210×0,170 ΙΗ' αἰ. σσ. 500.
 Χωρίς γενικό τίτλο.
 σ. 1, «Προοίμιον».

Ἄρχ. Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἐμπίπλησι γνώσεως...

Στή σ. 6, τό «Βιβλίον α^{ov}» καί στή σ. 344, «Τοῦ β^{ov} βιβλίου περί γεν. καί φθ. ἀριστοτέλους παράφρασις».

Σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Στό τέλος σημείωμα τοῦ γραφέα: «Τέλος τοῦ περί γενέσεως καί φθορᾶς τοῦ σταγειρίτου. θεοῦ τό δῶρον καί κριτίου ὁ πόνος. πέρας δέ ἔσχε θαργηλιῶνος μέση».

* 22. B.P.A. 171 0,223 × 0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 195.

Τίτλος: Ἰαλεξάνδρου ἐρμηνέως τοῦ Βυζαντίου Ἰπομνήματα εἰς τά τοῦ Ἰαριστοτέλους περί Γενέσεως καί φθορᾶς.

ἸΑρχ. Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματεῖαν...

* 23. B.P.A. 474 0,206 × 0,156 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 651.

Τίτλος: Ἰαλεξάνδρου Ἰερμηνέως τοῦ Βυζαντίου πραγματεία εἰς τά τοῦ Ἰαριστοτέλους περί γενέσεως καί φθορᾶς.

Τό β^{ov} βιβλίον, σελ. 437.

Τό 2ο μέρος τοῦ κώδικα μέ δική του σελιδαρίθμηση.

Πρβλ. Θεόφ. Κορυδαλεύς ΙΙΙ, 36.

* 24. B.P.A. 515 0,218 × 0,152 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 248.

Τό β^{ov} βιβλίον, φ. 167β.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό προηγούμενο Ι, 23.

Στό φ. Ια: «Καί τόδε μετά τῶν ἄλλων Ἰαθανασίου Ἰαντωνίου, αμγῖ ὀκτωβρίου κη΄».

25. Π.Β.Ι. 120 0,313 × 0,210 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 219.

* 26. E.B.E. 1301 0,240 × 0,180 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 299.

ἸΟ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 9' ἐνῶ πάνω ἀπό τόν τίτλο, παλαιότερη γραφή: «Ἰαλεξάνδρου Μαυροκορδάτου».

* 27. Μ.Κρ. 53 0,240 × 0,175 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 333 χ.ἄ.

Σέ πολύ κακή κατάσταση τά πρῶτα δέκα ὀκτώ, τουλάχιστον, φύλλα. Στό φ. 222α, «Τοῦ β^{ov} βιβλίου περί γενέσεως, καί φθορᾶς ἀριστοτέλους, παράφρασις».

* 28. Μ.Μπ(α) 36 0,233×0,171 ΙΗ΄ αί. φφ. 255.
 Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων, ἐρμηνεία εἰς τὴν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ ἀριστοτέλους πραγματείαν.*

Ἄρχ. Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...

Στό φ. 1α, κτητορικό σημείωμα: «Καὶ τόδε σύν τοῖς ἄλλοις Γεωργίου Νικολάου Κφού», «Νῦν δέ Κωνσταντίνου Γεωργιάδου».

29. Μ.Γ.Σ. 19 0,225×0,165 ΙΗ΄ αί. φφ. 743.

Ἵδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.

Ἄρχ. Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...

Τέλ. ...Τέλος τῆς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς παρούσης πραγματείας.

30. Β.Α.Φ. 5 4^ο ΙΗ΄ αί. φφ. 256.

Ἵδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.

Ἄρχ. Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...

31. Π.Β.Ι. 119 0,310×0,206 ΙΗ΄ αί. φφ. 119.

Ἵδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.

Ἄρχ. Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα..

* 32. Μ.Ι. 121 (4241) 8^ο ΙΗ΄ αί. φφ. 268.

Ἵδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.

Ἄρχ. Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καὶ μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἐμπίλησιν γνώσεως...

Στό φ. 171α, «ἀρχή τοῦ β^{ου} βιβλίου περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς».

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς, σημείωμα εἴκοσι γραμμῶν (μέ ψηλά γράμματα) ἀναφερόμενο στό ἱστορικό, ἀπό ἀποψη περιεχομένου, τοῦ βιβλίου, σημειώνοντας, στήν ἀρχή, ὅτι «ὁ συγγραφεὺς ἤρξατο τοῦ προοιμίου τῆς προκειμένης πραγματείας, οἷονεὶ περίτινος ἄλλης πραγματείας τό νῦν ἀσχολούμενος» (πρβλ. Ι, 9). Στό ἴδιο φύλλο, καί ἀπό ἄλλο χέρι, τό κτητορικό: «ἐκ τῶν τῆς βιβλιοθήκης Ἰβήρων».

Στό φ. 268β, σημείωμα τοῦ γραφέα: «Τέλος ἔσχηκεν ἡ βίβλος αὐτῆ δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱεροδιακόνοις Ἀνθίμου».

- * 33. Π.Β.Ι. 83 0,216×0,152 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 204.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.
 Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...*
- * 34. Ε.Β.Ε. 2153 0,220×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 113α-338β.
 Τό κείμενο, ἀκέφαλο καί κολοβό, περιλαμβάνεται μεταξύ τῶν φύλων 37α καί 263β τοῦ Ι, 26.
- * 35. Μ.Δ. 261 (2935) 0,245×0,180 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 148β.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.
 Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν...*
 Τό 'βιβλίον' α^{ov}, φ. 3α, ἐνῶ τό 'βιβλίον' β^{ov}, φ. 136α.
 Τελ. *...ἐμπεδοκλῆς τά στοιχεῖα, ὡς ἔχοντα τό ἴσον κατά τό ποσόν... (κολοβό).*
 Ὁ κώδικας περιλαμβάνει καί τό στ' κεφάλαιο τοῦ Β' 'βιβλίου'.
 Δίπλα στόν τίτλο: «καί τόδε ἐκ τῆς δοχειαρίου».
36. Αδ. 94 0,240×0,175 ΙΗ΄ αϊ.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 12.
 Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...*
37. Αδ. 113 0,220×0,165 ΙΗ΄ αϊ.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 5.
 Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν...*
- * 38. Μ.Α.Α.Σ. 1676 0,210×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 1α-307β.
 Τίτλος: *Εἰς τά περί γενέσεως καί φθορᾶς ἀριστοτέλους, βιβλία ἀλεξάνδρου μαυροκορδάτου βυζαντίου ὑπόμνημα.*
 Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων...*
 Στό φ. 4α, «βιβλίον α^{ov}» καί στό φ. 19α, «τοῦ β^{ov} βιβλίου περί γενέσεως καί φθορᾶς ἀριστοτέλους παράφρασις».
 Στά φφ. 307β-322β, «Συνοπτική πραγματεία περί τοῦ ὅτι α^{ov} ποιητικός ὁ αἰθῆρ τοῦ θνητοῦ σώματος» (πρβλ. Ι, 13).
 Κτητορικό σημεῖωμα στό φ. 1α: «ἐκ τῶν βιβλίων ἡσαίου ἱερομονάχου, σιναΐτου».

- * 39. Μ.Π.Τ. 508 0,215×0,150 ΙΗ΄ αί. σσ. 763.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 5.
 Ἄρχ. *Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων...*
 Στή σελ. 9, «βιβλίον α^{ov}» ἐνῶ στή σελ. 523, «τοῦ β^{ov} βιβλίου περί γενέσεως καί φθορᾶς παράφρασις».
 Στή σελ. 1, κτητορικό σημεῖωμα: «Γερβασίου τραπεζουντίου υἱοῦ συμεῶν», καί ἀπό ἄλλο χέρι: «καί πρωτοσυγκέλου».
40. Μ.Μ.Σ. 61 0,233×0,175 ΙΗ΄ αί. φφ. 260.
- * 41. Π.Β. 279 4° ΙΗ΄ αί. φφ. 1α-306α.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.
 Ἄρχ. *Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων...*
 Στό φ. 5α, τό α΄ ‘βιβλίον’, ἐνῶ στό φ. 205α τό β΄ ‘βιβλίον’.
 Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, φφ. 307α-339β, «σχόλια» (Ἰακώβου Μάνου).
 Ἄρχ. *Τό διά πλείονων διττῶς ἐννοεῖται, τουτέστι, καί διά πλείονων λέξεων, καί λόγων...*
 Τελ. *...ἐκάστην πρός ἄτομον παρακεῖσθαι τῶν τοιούτων ἵνα οὐκ ἔστι μίξις.*
- * 42. Π.Β. 280 0,210×0,160 ΙΗ΄ αί. φφ. 205.
 Τίτλος: *τοῦ σοφωτάτου κυρίου ἀλεξάνδρου μεγάλου χαρτοφύλακος· παράφρασις καί ζητήματα εἰς τό περί γενέσεως καί φθορᾶς ἀριστοτέλους.*
 Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἐμπλήσει γνώσεως...*
 Στό φ. 2α, «βιβλίον α^{ov}» ἐνῶ στό φ. 133α, «τοῦ δευτέρου βιβλίου περί γενέσεως καί φθορᾶς ἀριστοτέλους παράφρασις».
 Τελ. *...καί θεόν ἐν ἀδιαρέτῳ φύσει καί τρισυπόστατον προσκυνούντες, ᾧ δόξα πρέπει εἰς τούς αἰῶνας.*
 Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «καί τότε σὺν τοῖς ἄλλοις ἰακώβου ἐφεσίου», ἐνῶ στό φ. 1α, «καί τότε πρός τοῖς ἄλλοις ῥαφαήλ ἱερομονάχου σουγδουρῆ τοῦ ἐξ ἰωαννίνων».

* 43. Β.Α.Ν. 24 0,210×0,155 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 518.

Τίτλος (στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς): *Ἀλεξάνδρου ἐρμηνέως τοῦ βυζαντίου πραγματεία εἰς τὰ τοῦ ἀριστοτέλους περί γενέσεως καί φθορᾶς.*

Ἄρχ. *Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων...*

Μεταξύ τῶν σσ. 238-239, χάσμα· ἐδῶ καί ἡ ἀρχή τοῦ πρώτου βιβλίου.

Πολλές σημειώσεις στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Στή σελ. 1 κτητορικό σημείωμα: «καί τοῦτο ἐκ τῶν σεβαστοῦ τραπεζουντίου τοῦ κυμινήτου».

44. Ε.Σ.Σ. 84 4° ΙΗ΄ αϊ.

* 45. Μ.Ι. 246 (4366) 0,305×0,195 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 282α-474β.
Δική του σελιδαρίθμηση: σσ. 1-393.

Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 9.

Ἄρχ. *Περί ταύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν...*

Στά φφ. 473-474β, πίνακας τῶν περιεχομένων (ἀτελής), μέ παραπομπές στή σελιδαρίθμηση.

Βλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος ΙΙΙ, 28.

46. Μ.Ε. 290 (2303) 8° ΙΗ΄ αϊ.

Βλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος ΙΙΙ, 47.

* 47. Γ.Α.Κ. Κ 47 (Γ. Λαδᾶ, 19) 0,230×0,174 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 314.

Τά φφ. 310α, 311β, 312α καί 314, λευκά.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξαπορήτων ἐρμηνεία εἰς τήν περί γενέσεως καί φθορᾶς τοῦ ἀριστοτέλους πραγματείαν.*

Ἄρχ. *Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καί μόνη τόν ἡμέτερον νοῦν πολλῆς τῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων...*

φ. 4α, «βιβλίον πρῶτον»· φ. 212β, «Τοῦ δευτέρου βιβλίου περί γενέσεως καί φθορᾶς τοῦ ἀριστοτέλους παράφρασις».

Τελ. *...καί ταῖς γραφικαῖς παραινέσεσι σῶμα τε καί ψυχὴν καθοποιοῦμενοι καί θεόν ἐν ἀδιαρέτω φύσει τρισυπόστατον προσκυνοῦντες ᾧ δόξα πρέπει εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.*

Στά φφ. 310β-311α, σχήματα ἀστρονομικά, ἐνῶ στά φφ. 312β καί 313α, «θεωρία τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐξ ὧν ὁ κόσμος».

48. B.P.A. 216 0,320 × 0,220 ΙΗ' αϊ. φφ. 67α-300α.
 Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου ἐξ ἀπορρήτων ἐρμηνεία εἰς τὴν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ ἀριστοτέλους πραγματείαν.*

Ἄρχ. Περί τοιαύτην ἄρα καταγινόμεθα πραγματείαν, ἥτις καὶ μόνη τὸν ἡμέτερον νοῦν...

Τό 'β^{ον} βιβλίο', φ. 225β.

Πρβλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος, ΙΙΙ, 63.

B. ENTYPHA:

ΜΕΛΕΤΙΟΣ [ΜΙΧΑΗΛ] ΜΗΤΡΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γεωγραφία (βλ. έντυπα, 1)

* 1. Μ.Π.Τ. 241 0,335 × 0,225 ἔτ. 1728 φφ. 566.

Τίτλος: *Γεωγραφία παλαιά καὶ νέα, συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων συγγραφέων παλαιῶν τε καὶ νέων, καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν τῶν ἐν λίθοις καὶ εἰς κοινήν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα, χάριν τῶν πολλῶν τοῦ ἡμετέρου γένους, ἀφιερωθεῖσα τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπάσης παλαιστίνης, κυρίῳ κυρίῳ Χρυσάνθῳ, σοφία διαπρέποντι ἐς τὰ μάλιστα τῇ τε ἡμετέρῃ, καὶ τῇ θύραθεν. ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ αἰσιστ^ο νοεμβρίου ια^η.*

Τό κείμενο, φφ. 10α-511α:

φφ. 10α-41β, «Γεωγραφία. βιβλίον α^{ον} κεφ. α^{ον}. Περί γεωγραφίας, καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς».

Ἄρχ. Μέ ὄλον ὁποῦ τό ὄνομα τῆς γεωγραφίας, ἐτυμολογικῶς δέν σημαίνει ἄλλο παρά τὴν περιγραφὴν ἀπάσης τῆς γῆς...

φφ. 41β-385α, «βιβλίον πρῶτον. Περί τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ μέρος».

—στά φφ. 274α-385α, οἱ διάφορες ἐπαρχίες τῆς Ἑλλάδας.

φφ. 386α-477β, «βιβλίον δεύτερον. Περί τῆς ἀσίας».

φφ. 477β-501β, «βιβλίον Γ΄. Περί τῆς λιβύης, ἧτοι τῆς ἀφρικῆς».

φφ. 502α-511α, «βιβλίον δ^{ov}. Περί τῆς ἀμερικῆς».

Στά φφ. 51α-566α, πίνακας ὀνομάτων, ἀλφαβητικούς.

Τοῦ κειμένου, προτάσσονται, φφ. 2α, 5αβ, 6α, 7αβ καί 9αβ, ἐπιστολές «ἀναστασίου ἱερέως βασιλείου ἱερέως τοῦ ἐξ ἰωαννίνων» καί «ἀλεξίου σπανοῦ τοῦ ἐξ ἰωαννίνων», πρὸς τόν Χρῦσανθο, «μακαριώτατο καί σοφώτατον πατριάρχη τῆς ἁγίας Ἱεροσολῆμ καί πάσης παλαιστίνης», ἐνῶ στά φφ. 3β-4β, ἐπιγράμματα τῶν ἰδίων πρὸς τόν Μελέτιο.

Τὸ κείμενο 'μετεγράφη' τὸ 1728, «πρὸ τοῦ τυπωθῆναι», βλ. φ. 1β τῆ σημείωση: «Ἐκ τῶν ἀφιερωθέντων τῷ Παναγίῳ Τάφῳ παρὰ Χρυσάνθου πατριάρχου Ἱεροσολύμων. ὁ δὲ τοῦτο ποτέ ἀφαιρησόμενος ἐκ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ, ἔστω ἀφωρισμένος καί ἀναθεματισμένος παρὰ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος καί ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καί ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐν Βουκουρεστίῳ ἀσκη΄, μηνί ἀπριλίῳ. Ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης Χρῦσανθος. Μετεγράψαμεν πρὸ τοῦ τυπωθῆναι διὰ ἀσλανία πενήντα.

* 2. B.P.A. 536 0,210×0,150 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 596.

Τίτλος (γενικός): ἹΑπανθίσματα ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ βιβλίου τοῦ κυρ μελετίου ἀθηνῶν.

Μετά τὸν πρόλογο τοῦ Μελετίου, «Μελέτιος ἀθηνῶν τοῖς ἐντευξομένοις» (ὁ ἴδιος μέ τὸ ἔντυπο), σσ. 21-28 ἡ παλαιότερη φυλλαρίθμηση 1α-4β, ἀκολουθοῦν, σσ. 29-596 ἡ φφ. 5α-287β, «ἹΑπανθίσματα ἐκ τῆς νεωστὶ τυπωθείσης γεωγραφικῆς βίβλου τοῦ πανιερωτάτου, καί σοφωτάτου μητροπολίτου ἹΑθηνῶν κυρίου Μελετίου, συλλεχθέντα μετὰ πολ-λῆς ἀκριβείας παρὰ τοῦ αὐθεντικοῦ γραμματικοῦ κυρίου Παναγιώτου».

ἹΑρχ. *Μέ ὄλον ὀποῦ τὸ ὄνομα τῆς γεωγραφίας...*

ἹΕπιλογή πού περιλαμβάνει, πέραν ἀπὸ τὰ πρῶτα ιη΄ κεφάλαια, τὸ πρῶτο κεφάλαιο ἀπὸ τὰ Ἱτμήματα Ἱα΄-ιη΄ (τὸ α΄ κεφάλαιο τοῦ ιη΄ Ἱτμήματος: «Περί ἹΕλλάδος») καί ἀκολουθοῦν: τὸ «βιβλίον β΄, περὶ τῆς Ἱασίας» (σσ. 331-494 ἡ φφ. 155α-236β), τὸ «βιβλίον τρίτον, περὶ τῆς λιβύης, ἧτοι τῆς ἀφρικῆς (σσ. 494-557 ἡ φφ. 236β-268α) καί τὸ «βιβλίον τέταρτον, περὶ τῆς ἹΑμερικῆς (σσ. 557-596 ἡ φφ. 268α-287β).

Τελ. ...*καθὼς ὁ ἹΑράξης κατὰ τὴν περσικὴν διάλεκτον. ἄλλοι δὲ ἄλλως λογιάζουσι περὶ τούτου. Τέλος καί τῷ θεῷ χάρις.*

Στὴν ἀρχή, σσ. 3-11: «Πίναξ τῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλω ἹΑπανθισμάτων κατ' ἐπιτομήν».

Οἱ σσ. 2, 12-20, λευκές.

- * 3. E.B.E. 3205 0,119 × 0,161 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 35α-48β.
 Χωρίς τίτλο: Ἐκεφάλο.
 Ἄρχ. ...καθ' αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν τινές λέγονται παντοκράτορες,
 τινές ἰδίως μονάρχαι...
 φφ. 35α-41β, «Περὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐξουσιῶν».
 Ἄρχ. ἡ Εὐρώπη ἔχει τὰ νῦν...
 φφ. 42α-43β, «Περὶ τῶν πρώτων ἐξουσιῶν τῆς ἀσίας».
 Ἄρχ. ἡ ἀσία ἔχει πολλὰς ἐξουσίας...
 φφ. 44αβ, «Περὶ τῶν πολιτευμάτων τῆς ἀφρικῆς».
 Ἄρχ. ἡ ἀφρικὴ ἔχει πολιτεύματα διάφορα ἧτοι πολλώτατα ἔθνη
 αὐτόνομα· ἀξιολόγους δὲ σχεδὸν ἐξουσίας...
 φφ. 45α-46β, «Περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀμερικὴν ἀρχῶν. τινές ἐξουσιάζουν
 τῆς ἀμερικῆς».
 Ἄρχ. ἡ ἀμερικὴ πρό τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Εὐρωπαϊῶν εἶχε
 πολλὰ μὲν ἔθνη αὐτόνομα, καὶ βασιλεία...
 φφ. 46αβ, «Περὶ τῆς ἰδίας λεγομένης μεγάλης Ταρταρίας».
 Ἄρχ. αὕτη ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμᾶς ἐκτίνεται...
 φφ. 47β, «Περὶ τῆς ἀσιατικῆς ρουσίας».
 Ἄρχ. αὕτη καὶ σιβηρία γενικώτερον λέγεται...
 φφ. 48αβ, «Ἀνακεφαλαίωσις».
 Ἄρχ. ἤρηται γοῦν ὅτι ἀνά πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀπαριθμοῦνται...

* 4. B.E.B. 193 0,215 × 0,150 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 13α-19β.
 Τίτλος: *Τὰ ὅσα βασιλεία εὐρίσκονται εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν τοῦ Μελετίου
 Γεωγραφίαν.*

Κάτω ἀπὸ τὸν γενικὸ αὐτὸν τίτλο μόνο τό: «Τμῆμα Γ΄ Κεφ. α΄ Περὶ
 τῆς Γαλλίας».

* 5. Σ.Δ. 43 0,200 × 0,153 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 83α-86α.
 Τίτλος: *ἐκ τῆς γεωγραφίας μελετίου.*
 Ἄρχ. βορροσθένης ποτὲ νίπρος καλεῖται. βαταβοὶ καὶ βέλγοι οἱ
 ὀλανδέζοι καλοῦνται...

Ἔνα μικρὸ κι αὐτὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τῆ Γεωγραφία τοῦ Μελετίου.

* 6. Μ.Π. 254 (5761) 0,190 × 0,130 ΙΘ΄ αϊ. σσ. 120-126.
 Τίτλος: *Δ΄ Γεωγραφία καὶ ἔθνογραφία. Ι. Εὐρώπη.*

Ἄρχ. Ἡ Εὐρώπη ὅλος ὁμοῦ κατοικεῖται ἔξω ἀπό ὀλίγην ἀκατοίκητον διὰ τό ψύχος...

Τελ. ...καί καταβαίνουσι τόσον, ὥστε καί σκεπάζουσι τό χόμα αὐτῶν.

Προφανῶς σπάραγμα ἀπό ἕναν μεγαλύτερο κώδικα.

II. Ἄστρονομία

Τοῦ σφωτάτου, καί λογιωτάτου ἀρχιερέως μητροπολίτου Ἀθηνῶν κυρίου Μελετίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐπιτομή τῆς Ἀστρονομίας.

* 1. Μ.Π.Τ. 420 0,305×0,203 ἔτ. 1700 φφ. 20 + σσ. 367.

Τίτλος (σελ. 1): βιβλίον ἀστρονομικόν, καί περιεκτικόν, ἅμα τε καί ἀποδεικτικόν, τῶν τε παλαιῶν τε καί νέων (ὧν ἐφεύρων) ἀπό ἀδάμ μέχρι πτολεμαίου καί κοπερνίκου, σαφηνίζων πόθεν ἀπό πότε καί ἀπό ποίους ἐδιδάχθημεν τήν ἐπιστήμην καί σοφίαν τῆς ἀστρονομικῆς ταύτης τέχνης· ἦτοι τῶν δώδεκα ζωδίων καί ἐπτὰ πλανητῶν καί ἐτέρων ἀστέρων. Ἐπιτομή τῆς ἀστρονομικῆς, τμήμα α^{ov}.

Ἄρχ. Τοῖς ἐν τῷδε τῷ μετὰ σώματος βίῳ χαριέσι τῶν ἀνθρώπων, οὐχ οἷόν τε ἐν τισιν ἄλλαις τῶν ἐπιστημῶν...

Σύνθεση τοῦ ἔργου:

—σσ. 2-23: «Τμήμα α^{ov}». Τά κεφάλαια: σ. 2, «Περί τῶν ἐφευρετῶν τῆς ἀστρονομίας»· σ. 4, «Περί τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀστρονομίας»· σ. 5, «Ὅτι ἡ ἀστρονομία λυσιτελεῖς, καί ἀναγκαία ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις»· σ. 6, «Περί τοῦ ὀρισμοῦ τῆς ἀστρονομίας καί τῶν μερῶν αὐτῆς»· σ. 9, «Πόθεν οἱ παλαιοὶ εἰς ἔννοιαν τῆς ἀστρονομίας ἤλθον;»· σ. 12, «Περί τῶν ἀρχῶν τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης»· σ. 14, «Περί προλαμβανομένων τινῶν ἐκ τῆς γεωμετρίας, συντεινόντων ταῖς σφαιρικαῖς τῆς ἀστρονομίας ἀποδείξεσι»· σ. 22, «Περί τοῦ ἐφευρίσκειν τὰς πηλικότητας τῶν περιφερειῶν καί τῶν μοιραίων διαστημάτων τοῦ παραλλήλου κύκλου».

—σσ. 24-74: «Τμήμα δεύτερον». Τά κεφάλαια: σ. 24, «Περί κατασκευῆς τῆς κρικωτῆς σφαίρας»· σ. 29, «Ὅτι παρά τοὺς ῥηθέντας κύκλους, καί ἄλλοι πλεῖστοι εἰσὶν ἐν τῇ σφαίρα, καί ὅτι ἀπ' ἀλλήλων διαφέρουσι τετραχῶς»· σ. 31, «Περί τοῦ ὀρίζοντος κύκλου»· σ. 43, «Περί τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου»· σ. 47, «Περί τοῦ ζωδιακοῦ, καί τῆς ἐκλειπτικῆς»· σ. 62, «Περί τῶν δύο κολούρων, καί τίς ἐστὶ κόλουρος»· σ. 65, «Περί τῶν

λοιπῶν μεγίστων κύκλων τῆς σφαίρας» σ. 70, «Περὶ τῶν τῆς σφαίρας ἔλασσόνων κύκλων, καὶ α^{ov} περὶ τῶν δύο τροπικῶν» σ. 73, «Περὶ τῶν λοιπῶν ἔλασσόνων κύκλων».

—σ. 75-115: «Τμῆμα γ^{ov} τῆς ἐπιτομῆς τῆς ἀστρονομίας» (προτάσσεται, σελ. 75, πρόλογος). Τά κεφάλαια: σ. 75, «Περὶ τῆς τριττῆς θέσεως τῆς σφαίρας» σ. 80, «Περὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ἀστέρων» σ. 84, «Περὶ ἐπιτολῶν καὶ δύσεων» σ. 86, «Περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ πλάτους τοῦ οὐρανοῦ, ἀστέρων τε καὶ σημείων» σ. 88, «Περὶ τοῦ ἀζιμούθ, καὶ τῆς ἡμερινῆς, καὶ νυκτερινῆς πηλικότητος» σ. 94, «Περὶ τῶν παθῶν τῶν συμβαινόντων τοῖς ἀστράσι τῷ λόγῳ τοῦ ἰσημερινοῦ» σ. 99, «Περὶ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν οἱ πίνακες τῶν μετὰ πλάτους ἐγκλίσεων τῶν ἀστέρων κατασκευάζονται» σ. 102, «Περὶ τῶν ἀναφορῶν, ἧτοι τῶν ἀστρονομικῶν συνανατολῶν καὶ συγκαταδύσεων, καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν» σ. 105, «Ἐκθεσις τῆς μεθόδου, καθ' ἣν οἱ τῶν ὀρθῶν ἀναφορῶν τῶν τῆς ἐκλειπτικῆς σημείων πίνακες συντίθενται» σ. 107, «Περὶ τῆς μεθόδου καθ' ἣν συντίθενται οἱ πίνακες τῶν ὀρθῶν ἀναφορῶν τῶν παρά τὴν ἐκλειπτικὴν σημείων τοῦ οὐρανοῦ, τουτέστι τῶν πλάτος ἐχόντων» σ. 108, «Περὶ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν συντίθενται οἱ πίνακες τῶν ἀναφορικῶν διαφορῶν» σ. 108, «Περὶ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν συντίθενται οἱ πίνακες τῶν ἀναφορικῶν διαφορῶν» σ. 108, «Περὶ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν οἱ τῶν πλαγίων ἀναφορῶν ὁποιανοῦ οὐρανοῦ σημείου πίνακες συντίθενται» σ. 110, «Περὶ τῶν παθῶν τῶν ἀστέρων τῷ λόγῳ τῆς ἐκλειπτικῆς, καὶ περὶ τῆς διατομῆς αὐτῆς τε καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ».

—σ. 116-171: «Τμῆμα Δ^{ov}». σ. 116, «Περὶ τῆς στοιχειακῆς σφαίρας, ἧτοι περὶ τῶν ὑποσελήνην στοιχείων» (= πρόλογος). Τά κεφάλαια: σ. 117, «Ἐπιτομή τῆς γῆς σφαιροειδῆς ἐστὶ πρὸς αἴσθησιν, ὡς καθ' ὅλα τὰ μέρη λαμβανομένη» σ. 123, «Ἐπιτομή τῆς οὐρανοῦ ἢ γῆς ἐστὶ, καὶ κέντρον λόγον αὐτοῦ ἔχει» σ. 127, «Ἐπιτομή τῆς γῆς ἐστὶν ἐπὶ τῆς οὐρανοῦ ἐπέχουσα οὐδεμίαν κίνησιν ποιεῖται» σ. 130, «Ἐπιτομή τῆς γῆς πρὸς τὰ οὐράνια σώματα σημείου λόγον ἔχει» σ. 132, «Ἐπιτομή τῆς γῆς ἀσχέτως θεωρουμένη, παμμεγέθης ἐστὶ» σ. 139, «Περὶ τῶν τῆς γῆς οἰκίσεων, καὶ τῶν κλιμάτων ταύτης» σ. 151, «Περὶ τῆς σκιᾶς τῆς γῆς» σ. 154, «Περὶ τοῦ ὕδατος» σ. 155, «Περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ὕδατος» σ. 158, «Περὶ κινήσεως τῆς θαλάσσης» σ. 161, «Περὶ τοῦ ἀέρος, μέχρι τῆς σελήνης» σ. 164, «Περὶ τοῦ τῆς ἀτμοσφαίρας ὕψους, ἧτοι τῆς ἐξάρσεως» σ. 170, «Περὶ τοῦ ὑψώματος τοῦ αἰθέρος».

—σ. 172-309: «Τμῆμα Ε^{ov}». σ. 172, «Περὶ τῆς οὐρανοῦ σφαίρας»

(= πρόλογος). Τά κεφάλαια: σ. 173, «Περί οὐρανοῦ κατὰ τὴν Ἱερὰν γραφήν»· σ. 179, «Ὅτι ψευδῶς ὑπέλαβον οἱ πάλοι ὀκτώ, ἢ καὶ πλείους τούτων σφαίρας τῶν οὐρανίων σωμάτων εἶναι, καὶ ταύτας στερεάς, καὶ περὶ τῶν λεγόντων τὸν οὐρανὸν εἶναι ὅλον ῥωάδης»· σ. 184, «Περί τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, κατὰ τὰς διαφοροὺς δόξας τῶν ἀστρονόμων»· σ. 193, «Περί τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων κατὰ τὴν ἀληθεστέραν δόξαν τῶν ἀστρονόμων»· σ. 199, «Περί συστήματος, ἥτοι τῆς τῶν οὐρανῶν τάξεως»· σ. 210, «Περί τῆς σελήνης»· σ. 212, «Περί τοῦ φωτός τῆς σελήνης»· σ. 219, «Ὅτι ἡ σελήνη κατωτέρα πάντων τῶν πλανητῶν ὑπάρχει καὶ περὶ τῆς διαστάσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς γῆς»· σ. 226, «Περί τοῦ μεγέθους τῆς σελήνης»· σ. 231, «Περί κινήσεως τῆς σελήνης»· σ. 239, «Περί τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης»· σ. 242, «Περί τῶν ἀπορροῶν ὡς ἐν τύπῳ τῆς σελήνης»· σ. 244, «Περί τοῦ ἡλίου»· σ. 246, «Περί τοῦ φωτός, καὶ σχήματος τοῦ ἡλίου»· σ. 249, «Περί τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς γῆς»· σ. 254, «Περί τοῦ μεγέθους τοῦ ἡλίου»· σ. 257, «Περί τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως»· σ. 263, «Περί τῶν τοῦ ἡλίου κηλίδων»· σ. 268, «Περί τῆς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως»· σ. 270, «Περί τῶν ἀπορροῶν ὡς ἐν κεφαλαίῳ τοῦ ἡλίου»· σ. 272, «Περί τῶν πέντε ἔλασσόνων πλανητῶν, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ φωτός, καὶ σχήματος αὐτῶν»· σ. 277, «Περί τοῦ τόπου τῶν πέντε ἔλασσόνων πλανητῶν»· σ. 282, «Περί τοῦ μεγέθους τῶν εἴ ἔλασσόνων πλανητῶν»· σ. 285, «Περί τῆς κινήσεως τῶν εἴ ἔλασσόνων πλανητῶν»· σ. 297, «Περί τῶν συμπαραμαρτούντων ἀστέρων, τῷ κρόνῳ, καὶ τῷ δίῳ, οὓς καὶ συνακολούθους αὐτῶν καὶ δορυφόρους καλοῦσιν»· σ. 301, «Περί τῶν κομητῶν»· σ. 305, «Περί τῶν νέων ἀστέρων»· σ. 307, «Περί τῶν δυναμέων, καὶ ιδιοτήτων τῶν πλανητῶν ἀστέρων».

—σ. 310-367: «Τμῆμα στ^{ον}». Τά κεφάλαια: σ. 310, «Περί τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων»· σ. 313, «Περί τοῦ φωτός καὶ τοῦ σχήματος τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων»· σ. 314, «Περί τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων»· σ. 318, «Περί τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς γῆς»· σ. 320, «Περί τοῦ μεγέθους τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων»· σ. 323, «Περί τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κινήσεως»· σ. 328, «Περί ὑπογραφῶν, ὑποτυπώσεων, πολυωνυμίας, μυθολογίας καὶ τόπου τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ ἀστερισμῶν»· σ. 329, «Περιγραφή τοῦ κριοῦ»· σ. 337, «Περιγραφή τοῦ ταύρου»· σ. 332, «Περιγραφή τῶν διδύμων»· σ. 333, «Περιγραφή τοῦ καρκίνου»· σ. 334, «Περιγραφή τοῦ λέοντος»· σ. 335, «Περιγραφή τῆς παρθένου»· σ. 336, «Περιγραφή τοῦ ζυγοῦ»· σ. 337, «Περιγραφή τοῦ σκορπιοῦ»· σ. 338, «Περιγραφή τοῦ

τοξότου»· σ. 340, «Περιγραφή τοῦ αἰγόκερω»· σ. 340, «Περιγραφή τοῦ ὕδροχόου»· σ. 341, «Περιγραφή τῶν ἰχθύων»· σ. 343, «Περὶ τῶν ἀστερισμῶν τῶν ἐν τῷ βορείῳ μέρει πλησίον τοῦ ζωδιακοῦ κειμένων» [σ. 343, «Περιγραφή τοῦ περσέως»· σ. 344, «Περιγραφή τοῦ ἠνιόχου»· σ. 345, «Περιγραφή τῆς μεγάλης ἄρκτου»· σ. 346, «Περιγραφή τῆς κόμης τῆς βερενίκης»· σ. 347, «Περιγραφή τοῦ βοώτου»· σ. 348, «Περιγραφή τοῦ ὀφιούχου»· σ. 349, «Περιγραφή τοῦ ἀντινόου»· σ. 349, «Περιγραφή τῆς ἵππου προτομῆς»· σ. 349, «Περιγραφή τοῦ πηγάσου»]· σ. 350, «Περὶ τῶν περὶ τὸν βόρειον πόλον ἀστερισμῶν» [σ. 350, «Περιγραφή τῆς ἀνδρομέδας»· σ. 351, «Περιγραφή τῆς κασσιεπείας»· σ. 352, «Περιγραφή τοῦ κηφέως»· σ. 352, «Περιγραφή τῆς μικρᾶς ἄρκτου»· σ. 353, «Περιγραφή τοῦ στεφάνου»· σ. 353, «Περιγραφή τοῦ ἡρακλέους»· σ. 354, «Περιγραφή τῆς λύρας»· σ. 355, «Περιγραφή τοῦ κύκνου»· σ. 355, «Περιγραφή τοῦ ἀετοῦ»· σ. 356, «Περιγραφή τοῦ οἰστοῦ»· σ. 356, «Περιγραφή τοῦ δελφίνου»· σ. 356, «Περιγραφή τοῦ δράκοντος»]· σ. 357, «Περὶ τῶν νοτίων ἀστερισμῶν τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ γειτνιαζόντων» [σ. 357, «Περιγραφή τοῦ κήτους»· σ. 358, «Περιγραφή τοῦ ὠρίωνος»· σ. 359, «Περιγραφή τοῦ ἡριδανοῦ»· σ. 359, «Περιγραφή τοῦ λαγωῦ»· σ. 360, «Περιγραφή τοῦ κυνός»· σ. 360, «Περιγραφή τοῦ προκυνός»· σ. 360, «Περιγραφή τῆς ἀργούζης»· σ. 361, «Περιγραφή τοῦ ὕδρου»· σ. 362, «Περιγραφή τοῦ κρατήρος»· σ. 362, «Περιγραφή τοῦ κόρακος»· σ. 362, «Περιγραφή τοῦ κενταύρου»· σ. 363, «Περιγραφή τοῦ θηρίου»· σ. 363, «Περιγραφή τοῦ νοτίου στεφάνου»· σ. 363, «Περιγραφή τοῦ στεφάνου»· σ. 363, «Περιγραφή τοῦ νοτίου ἰχθύος»· σ. 364, «Περιγραφή τοῦ θυμιατηρίου»]· σ. 364, «Περὶ τῶν νοτιωτέρων ἀστερισμῶν καὶ τοῖς παλαιοῖς ἀδήλων»· σ. 365, «Περιγραφή τοῦ γαλακτίου κύκλου».

Τελ. ...ἀπ' τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ· οὐ τιμὴ καὶ δόξα ἀεννάως ἀμῆν. Τέλος καὶ τῷ θεῷ δόξα καὶ κράτος.

Ἄμεσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ κειμένου, τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα: «Ὁ ράσκας γεράσιμος σὺν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις καὶ τόδε», ἐνῶ στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς τὸ ἔτος γραφῆς τοῦ κειμένου: «κατὰ τὸ χιλιοστόν ἐπτακοσιοστόν ἔτος ἀπὸ χριστοῦ ἐξηφάνθη ἢ παρούσα πραγματεία, ὅρα φύλλον 27 σημείω τῷδε» ὅπου πράγματι γράφει: «ἐν τῷ παρόντι ἐνιαυτῷ αψ'».

Στὰ πρῶτα 17 φύλλα: «Πίναξ τῆς παρουσίας βιβλίου» (τά φφ. 18-20, λευκά).

* 2. Μ.Π. 242 (5749) 0,215 × 0,155 ἔτ. 1720 φφ. 250
(κολοβό) + 4 χ.ά.

Τίτλος (φ. 3α): *Τοῦ σοφωτάτου, καί λογιωτάτου ἀρχιερέως μητροπολίτου ἀθηνῶν κυρίου κυρίου μελετίου τοῦ ἐξ ἰωαννίνων, σύν τῇ τοῦ θεοῦ παλάμῃ. Ἐπιτομή τῆς ἀστρονομίας.*

Ἄρχ. *Τοῖς ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ χαρίησι τῶν ἀνθρώπων, οὐχ οἶόν τε ἐν τισιν ἄλλαις τῶν ἐπιστημῶν...*

Σύνθεση τοῦ ἔργου (πρβλ. Π, 1):

- φφ. 3α-21β, «Τμῆμα Α^{ov}» (μόνον τὰ πρῶτα ἕξι κεφάλαια).
- φφ. 22α-60α, «Τμῆμα Β^{ov}».
- φφ. 60β-98β, «Τμῆμα Γ^{ov}».
- φφ. 99α-142β, «Τμῆμα Δ^{ov}».
- φφ. 143α-247β, «Τμῆμα Ε^{ov}».
- φφ. 248α-250β, «Τμῆμα ΣΤ^{ov}» (μόνον τὰ πρῶτα δύο κεφάλαια).

Στά φφ. 4 χ.ά.: «πίναξ Δ^{os}» («περί ἀποστάσεως τῶν παραλλήλων ἀπὸ τὰ διάφορα κλίματα»), «πίναξ στ^{os}» («τῶν ἀνέμων»), «πίναξ ζ^{os}» (ὅπου: «σχῆμα Α^{ov}: ἡ πολυάστρος σφαῖρα» καί «σχῆμα Β^{ov}: ὁ κρόνος μέ τούς δορυφόρους του, ὁ ζεύς μέ τούς δορυφόρους του»), «πίναξ η^{os} («τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων»).

Στό φ. 98β, μετὰ τὸ «Τέλος τοῦ τρίτου τμήματος τῆς ἐπιτομῆς τῆς ἀστρονομίας», τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα: «θεοῦ τὸ δῶρον, πόνος δέ θεοφάνους», ἐνῶ στήν ἀρχή, φ. 3α, ἡ χρονολογία: «αψκ^ω νοεμβρίου στ´».

3. Ε.Β.Π. 1234 0,288 × 0,207 ΙΗ' αἰ. σσ. 321.

Τίτλος: *Ἐπιτομή τῆς ἀστρονομίας.*

Σύνθεση τοῦ ἔργου (πρβλ. Π, 1): σσ. 1-17, «Τμῆμα α^{ov}»· σσ. 17-58, «Τμῆμα β^{ov}»· σσ. 58-97, «Τμῆμα γ^{ov}»· σσ. 97-146, «Τμῆμα δ^{ov}»· σσ. 146-268, «Τμῆμα ε^{ov}» καί σσ. 268-321, «Τμῆμα στ^{ov}».

* 4. Ε.Β.Ε. 3165 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 25α-211α.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου, καί λογιωτάτου ἀρχιερέως κυρίου κυρίου μελετίου τοῦ ἐξ ἰωαννίνων ἐπιτομή τῆς ἀστρονομίας.*

Ἄρχ. *Τοῖς ἐν τῷδε τῷ μετὰ σώματος βίῳ χαρίησι τῶν ἀνθρώπων, οὐχ οἶόν τε ἐν τισιν ἄλλαις τῶν ἐπιστημῶν...*

Σύνθεση τοῦ ἔργου (πρβλ. Ι, 1): φφ. 25α-38β, «τμῆμα α^{ov}»· φφ. 38α-65β, «τμῆμα β^{ov}»· φφ. 66α-91β, «τμῆμα γ^{ov}»· φφ. 91β-121β, «τμῆμα δ^{ov}»· φφ. 121β-186β, «τμῆμα ε^{ov}»· φφ. 187α-211α, «τμῆμα στ^{ov}».

Τὸ κείμενο παρεμφερές μέ τό Π, 1.

* 5. Δ.Β.Τ. 9 0,220×0,165 ΙΗ' αί. σσ. 3 χ.ά. + 526.

Χωρίς γενικό τίτλο. Παραλλαγή του «άστρονομικού βιβλίου» του Μελετίου (πρβλ. Π, 1).

Σύνθεση του έργου:

—σ. 1, [βιβλίον α^{ov}] «Περί τῆς κρικωτῆς σφαίρας, ἥτις εἰς τό μηχανικόν μέρος τῆς ἀστρονομίας ἀνάγεται» (καί πάνω:) «σύν τῇ τοῦ θεοῦ παλάμῃ».

Ἄρχ. *Διχῶς εἴωθεν ἡ σφαῖρα λέγεσθαι, φυσική, καί τεχνική, αὕτη μὲν ἔκτυπον, ἐκεῖνη δέ ἀρχέτυπον, καί πάλιν τῆς τεχνικῆς σφαίρας, ἄλλη μὲν ἐστὶ κρικωτή, ἄλλη δέ στοιχειακῆ...*

Τά κεφάλαια (α' -ιδ'): σ. 2, «Περί κύκλου»· σ. 8, «Περί τῆς σφαίρας»· σ. 19, «Περί τοῦ ὀρίζοντος»· σ. 36, «Περί τοῦ μεσημβρινοῦ»· σ. 46, «Περί τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου»· σ. 58, «Περί τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου»· σ. 88, «Περί τῶν δύο κολούρων»· σ. 89, «Περί τῶν δ' ἔλασσόνων κύκλων»· σ. 97, «Περί διαφόρων ἄλλων κύκλων»· σ. 105, «Περί τῆς τριττῆς θέσεως τῆς σφαίρας»· σ. 115, «Περί τῶν ἀστέρων κοινῶς»· σ. 118, «Περί τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κατά μέρος»· σ. 123, «Περί τῶν πλανητῶν»· σ. 129, «Περί τῶν δυνάμεων, καί ἰδιοτήτων τῶν πλανητῶν ἀστέρων».

—σ. 139, «βιβλίον β^{ov} Περί τῆς στοιχειακῆς σφαίρας».

Ἄρχ. *Δύο εἰσὶ τὰ γένη τῶν ἀρχῶν, δι' ὧν ἡ ἀστρονομικὴ ἐπισήμη βεβαιεῖ, καί ἀμετάπειστον τὴν ἑαυτῆς εἶδησιν τοῖς μεταχειριζομένοις...*

Τά κεφάλαια (α' -ιγ'): σ. 141, «Περί τοῦ σχήματος τῆς γῆς»· σ. 147, «Περί θέσεως, καί ἀκινήσιας τῆς γῆς»· σ. 159, «Περί τοῦ μεγέθους τῆς γῆς»· σ. 174, «Περί τῶν τῆς γῆς οἰκίσεων»· σ. 178, «Περί τῶν κλιμάτων τῆς γῆς»· σ. 181, «Περί τῆς μεθόδου τοῦ ἐφευρίσκειν τὰ μεταξύ τῶν χωρίων διαστήματα»· σ. 197, «Περί τῆς σκιᾶς τῆς γῆς»· σ. 201, «Περί θαλάσσης εἴτουν περὶ ὕδατος»· σ. 202, «Περί τοῦ μεγέθους τοῦ ὕδατος»· σ. 204, «Περί κινήσεως θαλάσσης»· σ. 211, «Περί ἀέρος μέχρι σελήνης»· σ. 213, «Περί τοῦ τῆς ἀτμοσφαίρας ὕψους»· σ. 222, «Περί τοῦ ὑψώματος τοῦ αἰθέρος».

—σ. 228, «βιβλίον γ^{ov} Περί τῆς οὐρανίας σφαίρας».

Ἄρχ. *Τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τῆς στοιχειακῆς σφαίρας ὡς ἐν ἐπιτόμῳ εἰρημένα, ἐφ' ὅσον ἀναγκαῖα ἦν τῇ τῶν οὐρανίων σωμάτων πραγματείᾳ...*

Τά κεφάλαια (α' -λη'): σ. 228, «Πότερον ἢ οὐράνιος σφαῖρα μία καὶ μόνη ἐστίν, ἢ πολυσχεδῆς»· σ. 245, «Πότερον τό οὐράνιον σῶμα στε-

ρέον ἐστίν, ἢ ῥοῶδες» σ. 249, «Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ οὐρανίου σώματος κατὰ τὴν δόξαν τῶν λεγόντων αὐτὸ εἶναι στερεόν» σ. 259, «Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ οὐρανίου σώματος κατὰ τὴν ἡμετέραν δόξαν, καὶ τῶν λεγόντων πᾶν τὸ οὐράνιον σῶμα ῥοῶδες» σ. 270, «Περὶ τῆς τῶν πλανητῶν τάξεως, καὶ διαφορῶν συστημάτων τοῦ παντός» σ. 287, «Περὶ σελήνης» σ. 288, «Περὶ τοῦ φωτός τῆς σελήνης» σ. 299, «Περὶ τῆς ἀποστάσεως τῆς σελήνης ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς γῆς» σ. 311, «Περὶ τοῦ μεγέθους τῆς σελήνης» σ. 318, «Περὶ κινήσεως τῆς σελήνης» σ. 332, «Περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης» σ. 337, «Περὶ τῶν ἀπορροιῶν ὡς ἐν τύφῳ τῆς σελήνης» σ. 342, «Περὶ ἡλίου» σ. 343, «Περὶ φωτός, καὶ σχήματος τοῦ ἡλίου» σ. 348, «Περὶ ἀποστάσεως τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς γῆς» σ. 356, «Περὶ μεγέθους τοῦ ἡλίου» σ. 361, «Περὶ τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως» σ. 372, «Περὶ τῶν τοῦ ἡλίου κηλίδων» σ. 379, «Περὶ τῆς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως» σ. 384, «Περὶ τῶν ἀπορροιῶν ὡς ἐν κεφαλαίῳ τοῦ ἡλίου» σ. 387, «Περὶ τῶν ἐ' ἔλασσόνων πλανητῶν» [καὶ «περὶ φωτός, καὶ σχήματος αὐτῶν»] σ. 395, «Περὶ τοῦ τόπου τῶν ἐ' ἔλασσόνων πλανητῶν» σ. 403, «Περὶ μεγέθους τῶν ἐ' ἔλασσόνων πλανητῶν» σ. 407, «Περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἐ' ἔλασσόνων πλανητῶν» σ. 426, «Περὶ τῶν διαφορῶν ἀστέρων τοῦ κρόνου καὶ τοῦ δία» σ. 431, «Περὶ τῶν κομητῶν» σ. 438, «Περὶ τῶν νέων ἀστέρων» σ. 443, «Περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ φωτός αὐτῶν» σ. 447, «Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων» σ. 452, «Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς γῆς» σ. 456, «Περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀπλανῶν» σ. 460, «Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κινήσεως» σ. 466, «Περὶ τῆς περιγραφῆς, ὑποτυπώσεως, καὶ πολυωνυμίας τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ ἀστερισμῶν» σ. 487, «Περὶ τῶν ὁμόρων ἀστερισμῶν τοῖς ἐν τῷ ζωδιακῷ τῷ βορείῳ» σ. 499, «Περὶ τῶν περὶ τὸν βόρειον πόλον ἀστερισμῶν» σ. 510, «Περὶ τῶν νοτιῶν ἀστερισμῶν τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ γειννιαζόντων» σ. 521, «Περὶ τῶν νοτιωτάτων ἀστερισμῶν, καὶ τοῖς παλαιοῖς ἀδήλων» καὶ σ. 523, «Ἐκθεσις καὶ τοῦ γαλακτικοῦ κύκλου».

Τελ. ...καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ οὐ τιμῆ, καὶ δόξα ἀεννάως.

Στίς πρῶτες 3 χ.ἀ. σελίδες: «πίναξ τῶν περιεχομένων κεφαλαίων ἐν τοῖς τρισὶ βιβλίῳ τῆς παρούσης πραγματείας».

Στὴ σ. 1, ἡ σημείωση: «βίβλος μαθηματικὴ ἐκ τῆς τυρνάβου σχολῆς».

ἽΩραῖα σχήματα ἐντὸς τοῦ κειμένου, ἐνῶ στή σ. 285, δύο ἀστρονομικοί πίνακες: τὸ «τυχωνικόν» καὶ τὸ «ἡμιτυχωνικόν».

* 6. E.B.Π. 454 0,230 × 0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 209.

Κείμενο παρεμφερές μὲ τὸ Π, 5.

Εὐχαριστῶ τὸν συνεργάτη μου, ἱστορικό Νίκο ἸΑνδριώτη γιὰ τὴ λεπτομερὴ περιγραφὴ τοῦ κώδικα αὐτοῦ.

* 7. E.B.E. 3165 0,220 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-23α.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου, ἐλογιωτάτου, καὶ ἐπιστημονικωτάτου ἀρχιερέως, κυρίου κυρ μελετιῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, σὺν τῇ τοῦ θεοῦ παλάμῃ. περὶ τῆς κρικωτῆς σφαίρας, ἣτις εἰς τὸ μηχανικόν μέρος τῆς ἀστρονομίας ἀνάγεται.*

ἸΑρχ. *Διχῶς εἶωθεν ἡ σφαῖρα λέγεσθαι, φυσική, καὶ τεχνική, αὐτὴ μὲν ἔκτυπον, ἐκείνη δὲ ἀρχέτυπον, καὶ πάλιν τῆς τεχνικῆς σφαίρας...*

8. Π.Β.Β. 19 0,202 × 0,140 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 200+59 (ἢ σσ. 400+118).

Δύο μέρη:

A΄: «Βιβλίον τρίτον. Περὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας».

ἸΑρχ. *Τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τῆς στοιχειακῆς σφαίρας...*

B΄: «Κεφ. εῴν. Περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων».

ἸΑρχ. *Τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας παρὰ τὴν ἡμερησίαν ἀληθῆ κίνησιν...*

Τελ. *...καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσετε ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ: ὅ τιμὴ καὶ δόξα ἀεννάως. Τέλος.*

ἸΑκολουθεῖ πίνακας τῶν περιεχομένων.

Σημείωση: Στὴν περιγραφὴ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ χειρογράφου χρησιμοποιῶ τὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Θ. Κυριακόπουλου, *Μελέτιος (Μῆτρος) ἸΑθηνῶν, ὁ γεωγράφος (1661-1714)*, τόμ. Α΄, σσ. 346-347, ὁ ὁποῖος στηρίζεται στὸν ἸΑνδρέα Graf (*Κατάλογος τῆς ἐν Βουδαπέστη βιβλιοθήκης Γεωργίου Ζαβίρα*, Βουδαπέστη 1935, σ. 9), στὶς πληροφορίες πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θωμᾶς Glaser καὶ στὸν κατάλογο τῆς Eva Kopp, «Δύο αὐτόγραφοι κατάλογοι τῆς βιβλιοθήκης Ζαβίρα», *Νέα ἸΕστία* 84 (1968), σ. 1156.

* 9. X.M. (M.A.Tr. 42) 0,220 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 253.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου, καί λογιωτάτου μητροπολίτου ἀθηνῶν κυρίου κυρίου μελετίου τοῦ ἐξ ἰωαννίνων. Ἐπιτομή τῆς ἀστρονομίας* (πάνω ἀπό τόν τίτλο: *Ἐπιτομή τῆς ἀστρονομίας τμήμα α^{ον}*).

Ἄρχ. *Τοῖς ἐν τῷδε τῷ μετὰ σώματος βίω...*

Τό κείμενο παρεμφερές μέ τό Π, 1.

B. ENTYPIA:

1. *Μελετίου Γεωγραφία παλαιά καί νέα...* Βενετία 1728, σσ. 12 χ.ἄ. + 620 + 88 χ.ἄ. (L/BH. 18.I.179).

Δεύτερη ἔκδοση:

Μελέτιου Γεωγραφία, παλαιά καί νέα. Συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων συγγραφέων, παλαιῶν τε καί νέων, καί ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν τῶν ἐν λίθοις, καί εἰς κοινήν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα χάριν τῶν πολλῶν τοῦ ἡμετέρου Γένους. Πλείστοις δέ σημειώμασιν ἐπαυξηθεῖσα μετὰ καί τινῶν Παραρτημάτων, καί πέντε Γεωγραφικῶν Πινάκων, καί ἐπιθιορθωθεῖσα, ἐξεδόθη ἤδη τό δεύτερον ὑπό Ἀνθίμου Γαζῆ. Τόμοι Α΄-Δ΄. Βενετία 1807, σσ. κ΄ + 512 (ὁ πρῶτος): 475 (ὁ δευτέρος)· 412 (ὁ τρίτος) καί 384 (ὁ τέταρτος) (ΓΜ/ΕΒ. 479).

ΜΕΤΑΞΟΠΟΥΛΟΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ENTYPIA:

1. *Τροχοειδῆς καταγραφή τεχνικῶς κατασκευασθεῖσα παρά Ἰγνατίου πρεσβυτέρου Μεταξοπούλου τοῦ Κρητός εἰς κοινήν χρῆσιν καί ὠφελείαν τῶν φιλομαθῶν, ἀναγκαιοτάτη εἰς εὔρεσιν εὐκολωτάτην, παντοτινήν καί ἀλάνθαστον ὄλων τῶν ἀπό τούς πολλούς ζητουμένων τῶν ὁποίων γίνεται δηλωτικός καί ὁ ὑποτεταγμένος κατάλογος. /1747/*

Πίνακας μονόφυλλος 0,614 × 0,634 (Θησαυρίσματα 6 (1969), σελ. 143-145).

ΜΟΙΣΙΟΔΑΞ ΙΩΣΗΠΟΣ

(1730 - 1800)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Θεωρία τῆς Γεωγραφίας (βλ. έντυπα, 1)

* 1. Μ.Π. 749 (6256) 0,320 × 0,315 έτ. 1767 σσ. 12 + 74.

Στίς πρώτες 12 σελίδες ή άφιέρωση, «Μακαριώτατε» (σσ. 3-4), τό «Προοίμιον» (σσ. 5-8) και ό «Πίναξ τών κεφαλαίων» (σσ. 9-12), ένῶ στίς έπόμενες 74 τό (αυτόγραφο) κείμενο τῆς «Θεωρίας τῆς Γεωγραφίας».

Στή σελίδα τίτλου: «συγγραφείσα παρ' Ίωσήπου τοῦ Μοισιόδακος έν έτει 1767 σεπτεμβρίου 5 έν τῷ βουκουρεστίῳ τῆς οὐγγροβλαχίας».

* 2. Μ.Β. 784 (βλ. 'Ανώυμα, Γ', 47).

II. 'Οδός Φυσιικής

(δύο παραλλαγές, «ή μία μέν διά τούς εύγενείς, ή λοιπή δέ διά τά σχολεία»)

III. 'Επιτομή 'Αστρονομίας κατά τούς Νεωτέρους

Τήν πληροφορία για τά έργα II και III, πού δέ διασώθηκαν, έχουμε από τόν ίδιο τόν Μοισιόδακα (βλ. έδῶ έντυπα, 1, σελ. IX).

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Θεωρία τῆς Γεωγραφίας, συντεθεισα υπό Ίωσήπου τοῦ Μοισιόδακος...* Βιέννη 1781, σσ. 320 (L/BH. 18.II.1046).

2. *Ίωσήπου τοῦ Μοισιόδακος. Σημειώσεις Φυσιολογικάί, Βουκουρέστι 1784, σσ. 8 + 35. (B.Hs.482).*

ΜΠΑΛΑΝΙΔΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ (ἢ ΓΡΗΓΟΡΑΣΚΟΣ)
(; - 1834)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Τρόπαιον κατά τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κοπερνίκου

* 1. A.M.I. 32 0,210×0,150 ἔτ. 1809 φφ. 42.

Τίτλος: *Τρόπαιον κατά τῶν κακῶς λαμβανόντων καί παρεξηγούντων τά τοῦ Μ[εγάλου] καί Περιβοήτου ἀστρονόμου Κοπερνίκου, εἶτουν ὡς θέσιν λαμβανόντων αὐτά, οὐχί δ' ὡς ὑπόθεσιν ψευδῆ εἰς ἀνάπτυξιν τῶν δυσχερῶν. Φιλοπονηθέν, καί δεινοτάτοις ναί μὴν καί ἰσχυροτάτοις ἐπιχειρήμασι, καί λευκοτάταις ἀποδείξεσι κρατυθέν φυσικῶς, μαθηματικῶς καί θεολογικῶς ἐξηφανθέν. Παρά τοῦ ὑποδιδασκάλου τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Μ[εγάλης] Σχολῆς τῆς τοῦ Γγιούμα, τῆς ὑπὸ τῆς Ζωσιμαίας τετρακτύος Α.Ν.Ζ. καί Μ. προστατευομένης, Γρηγοράσκου Παλανίδου, προτροπῇ τῶν αὐτοῦ φιλευσεβῶν συμπατριωτῶν, κατά τό αωθ' ἔτος τό σωτήριον.*

Πρὶν ἀπὸ τό κείμενο, πού χωρίζεται σέ 5 «Λόγους» (φφ. 11β-34β), διαβάσουμε, φφ. 2α-6β, εἰσαγωγή, χωρίς τίτλο, πού ὑπογράφει: «Γρηγοράσκος ὁ μπαλανίδης» καί τή χρονολογία: «1809 Μαρτίου Ἰωάννινα».

Ἄρχ. *Διογένης ὁ Σινωπεύς τό πᾶν ἐν Κορίνθῳ ταραχῆς ἀνάπλεων, καί πρὸς ἔργα πρόθυμον ὄρων...*

Τελ...ἐπειδή καί Ἀρίσταρχοι μικρόν τι δεινόν ποιῆσαι δυνήσονται καί λαμπρότης οὐ σμικρά προσγενήσεται. Μένω δέ 1809 μαρτίου Ἰωάννινα, Γρηγοράσκος ὁ Παλανίδης.

Ἐπίσης στό φ. 7αβ διαβάσουμε τόν πρόλογο, «Τοῖς ἐντευξομένοις» πού ὑπογράφει: «ὁ ὑμέτερος συμπατριώτης καί καλοθελητής Γρηγοράσκος ὁ παλλανίδης».

Ἄρχ. *Θᾶπτον ἄν ἥλιος φωτός δεηθεῖη καί θάλαττα...*

Ἀκολουθοῦν:

φφ. 8α-9β: «Προπαρασκευή».

Ἄρχ. *Περί πολλῶν, παρά τε τοῖς πάλαι καί νεωτέροις, δόξει μὴ κατά λόγον χωροῦσαι ὀρθόν...*

φφ. 10α-11α, «περιγραφή τοῦ κατά Κοπερνίκον συστήματος».

*Ἄρχ. Νικόλαος οὖν Κοπέρνικος Κανονικός Βαρμηῖνος καί διά
δέ τό τοῦ νοός ὀξύ...*

Στό ἐσωτερικό τῶν «Λόγων» του, ὁ Μπαλανίδης ἀναφέρεται στίς «δόξεις» τῶν ἀρχαίων, ἀλλά καί τῶν νεωτέρων: Κέπλερ, Καρτεσίου, Λεϊβνιτίου, Νεύτωνα κ.ἄ.

Στό φ. 35α, ἡ περιγραφή τοῦ συστήματος τοῦ Τύχωνα, ἐνῶ στά φφ. 38α, 39α, 40α, 41α καί 42α ἐννέα σχεδιαγράμματα τοῦ «κοπερνίκειου» καί «πτολεμαϊκοῦ» συστήματος.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς διαβάζουμε: «βιβλίον χειρόγραφον Περί κινήσεως τῆς γῆς ὑπό Γρηγοράσκου Μπαλανίδου ὑποδιευθυντοῦ τῆς ἐν Ἰωαννίνους Σχολῆς Γγιούμα 1809».

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΝΟΤΑΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

(ΙΗ' αἰ.)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γεωγραφία σύντομος, φωνῆς ἐκ λατινίδος εἰς τήν Ἑλλάδα τήν ἀπλήν καλῶς μεταφρασθεῖσα παρά σοφοῦ ἀκάστορος, τοῦνομα δημητρίου, τό γένος ὄντος Νοταρᾶ, τοῦ πελοποννησίου ἧς ἡ ἐπιδιόρθωσις, καί κρίσις ἡ τελεῖα ἐγένετο νοῖ λεπτῶ τοῦ μακαριωτάτου ἱεράρχου τε προσκηνητοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, δεσπότου, καί ποιμάντορος κυρίου κύρ Χρυσάνθου, τοῦ ἀθωνύμου πάντως γε ἄνθους χρυσανγαστάτου

- * 1. E.B.E. 2981 0,160×0,215 ἔτ. 1780 φφ. 1α-63α.
φ. 1α, ὁ τίτλος.
φ. 2α, «Σύντομος μερισμός τῆς ὕδρογείου σφαιρας».

Ἄρχ. *Πρῶτα ἀπὸ ὅλα τυχαίνει νά ἤξεύρης, πῶς μέρος τι τῆς γῆς καλύπτεται ἀπὸ τὰ ὕδατα, καί μέρος...*

Τά κεφάλαια: φφ. 9α-35β, «Περί τῆς Εὐρώπης»· φφ. 36α-45β, «ἡ Ἀσία»· φφ. 46α-55α, «ἡ Ἀφρική»· φφ. 55α-63α, «Γαῖαι Ἀρκτικάι» (ὅπου καί τὰ περὶ Ἀμερικῆς).

Σημ. Στό φ. 1β, τό ἔτος καί ὁ τόπος γραφῆς τοῦ κειμένου: «Κατ' ἔτος τό χιλιοστόν, ἑκατοστόν ἐπτάκις, ἑβδομήκοντα καί δέκατον, μάρτιον κατὰ μῆνα, ἐν πόλει τῆ ἀδριανοῦ κειμένη κατὰ θράκην», ἐνῶ σύμφωνα μέ ἄλλη σημεῖωση, στή σελίδα τίτλου, ὁ Χρῦσανθος ἀφιερώνει τό ἔργο αὐτό στόν πρίγκηπα Γρηγόριο Γκίκα.

2. Ε.Σ.Β. 1 0,160 × 0,110 ΙΗ' αἰ. φφ. 222α-250α.

Δίπλα στό τίτλο συντομευμένο τό ὄνομα τοῦ γραφέα: κσρ (= Καισάριος;)

II. Θέατρον τοῦ Κόσμου

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Abraamo Ortelio, Teatro del Mondo*, Βενετία 1697.

* 1. Ε.Β.Ε. 2981 0,215 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 64α-191α.

Ἄρχ. *Ὅποιος ἤθελε νά διαγράψῃ ὅλα τὰ ξεχωριστά ἰδιώματα τῆς θαλάσσης...*

Στήν ἀρχή, φ. 64αβ, πρόλογος τοῦ μεταφραστῆ: «Πρός τοὺς εὐγνωμόνως ἀναγινώσκοντας».

Ἄρχ. *Ἐστάθῃ πάντοτε πρᾶγμα τόσον ἐπαινετόν καί...*

Σέ σύγκριση μέ τό πρωτότυπο λείπουν τό «al lettore» καί ὁ πίνακας περιεχομένων.

Περιλαμβάνει ἔντυπους γαλλικούς γεωγραφικούς χάρτες.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΝΟΤΑΡΑΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ

(1663 - 1731)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Σύνοψις Ἀστρονομίας

* 1. Μ.Π.Τ. 200 0,205 × 0,145 ἔτ. 1680 φφ. 1α-78α.

Ἀστρονομικές σημειώσεις. Αὐτόγραφο τοῦ Χρυσάνθου Νοταρά.

φφ. 1α-24α: «Ἐρμηνεία καὶ καταγραφή τοῦ τεραρτημορίου τῆς σφαιρας, ὅπερ καὶ ρούπ-νταγιρέ λέγεται ἀραβικῶς, γεγонуῖα παρὰ Χρυσάνθου, ἀρχιδιακόνου τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ κυρίου κυρίου Δοσιθέου».

Ἄρχ. *Τὸ τεταρτημόριον πρῶτον μὲν ἔχει δύο γραμμὰς ἀπὸ τοῦ κέντρου ἡμένας...*

τά φφ. 24β-25β, λευκά.

φφ. 26α-53α, «Καταγραφή καὶ ἐρμηνεία τοῦ ὄργανου, ὀνομαζομένου τζέιπ».

Ἄρχ. *Τὸ τζέιπ ὄργανόν ἐστὶ καὶ αὐτὸ τὸ τέταρτον τοῦ κύκλου...*

τά φφ. 53β-54β, λευκά.

φφ. 55α-67β, «Προβλήματα τινὰ ἀστρολαβικά».

Ἄρχ. *Εὐρίσκομεν καὶ διὰ τοῦ ἀστρολάβου τὸ δειλινόν...*

τό φ. 68αβ, λευκό.

φφ. 69α-71β, «Προλεγόμενά τινὰ εἰς τὴν γεωμετρίαν συντείνοντα».

Ἄρχ. *Τί ἐστὶ γεωμετρία; Γεωμετρία ἐστὶν ἐπιστήμη συμμετρίας τε, καὶ ἀσυμμετρίας, μεγεθῶν τε καὶ σχημάτων...*

τό φ. 72αβ, λευκό.

φφ. 73α-74β, «Θέματος καταγραφή».

Ἄρχ. *Ἔστω ἡ σύστασις τοῦ θέματος κατὰ τὸ ἀχπ ἔτος, εἰς τὴν στ^{ην} ἡμέραν τοῦ δεκεμβρίου μηνός...*

φφ. 75α-78α, «Ὄνόματα ἀραβικά εἰς χρῆσιν ἀστρολάβου».

Ἄρχ. *Δοχεῖον χοτζιερέ...*

τό φ. 78β, λευκό.

* 2. B.P.A. 801 0,232×0,162 ΙΗ' αί. φφ. 87 (κολοβό).
 Τίτλος: *Σύνοψις Ἀστρονομίας Βιβλίον Πρῶτον. Τά περί τήν σφαιραν καί τούς ἀστέρας.*

Ἀρχ. Πρέπουσα μέθοδος ἐπιστήμη, καί ἀπλουστέρα...

Τό κείμενο διακόπτεται στήν παράγραφο 292, φ. 87β.

Συγκρατοῦμε ἀπό τό περιεχόμενο: φ. 13β, «Τοῖς ἄστρασι καί τοῦ πόλου ὕψωμα εὐρεῖν» φ. 15α, «Ὅσον τό τῆς γῆς μέγεθος» φ. 18β, «Τί μήκος γεωγραφικόν» φ. 22α, «Ἰδία κινήσις καί θεώρα σελήνης» φ. 24β, «Ἐνιαύσιος κινήσις καί ἐκλειπτική» φ. 28α, «Ἐκλειπτική ἔγκλισις, καί τροπική» φ. 30α, «Κινήσις τοῦ ἡλίου» φ. 32β, «Οἱ πλάνητες ἐν γένει» φ. 34α, «Ἀνάβασις ἀστέρων ὀρθή κινήσις, μήκος καί πλάτος» φ. 37β, «Σφαιρα κρικωτή» φ. 39α, «Σφαιρα ὀρθή, λοξή καί παράλληλος» φ. 46α, «᾽Ωραι τοῦ ἐνιαυτοῦ καί κλίματα» φ. 49α, «ζῶναι τῆς γῆς» φ. 51α, «Ἀντίποδες» φ. 54α, «Μεσημβρινῆς γραμμῆς διαγραφῆ» φ. 58α, «Οὐράνιος σφαιρα, καί χρήσις αὐτῆς» φ. 70β, «Γήινος φαῖρα, καί χρήσις αὐτῆς» φ. 72β, «ζῶδια» [φφ. 73β-75α, «Πίναξ τῶν ἐν ταῖς οὐρανίαις σφαιραῖς εἰωθότων γράφεσθαι ἕκαστον τῶν ζῶδιων» καί φφ. 75β-76α, «Πίναξ τῶν ὠρῶν καθ' αἶ τά πρῶτα τῶν ἄστρον τήν πρώτην ἕκαστου μηνός τοῦ μεσημβρινοῦ διέρχεται»] φ. 85β, «Ἄστρα μεταβλητά καί νεφελοειδή».

Τελ. ...*τῷ μεγέθει ἐπίσημον, ἐν πάνυ γε ἐν κεντρικῷ κύκλῳ...*

Βρέθηκε στά χειρόγραφα τῆς Ἡγεμονικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βουκουρεστίου.

II. Εἰσαγωγή εἰς τά Γεωγραφικά καί Σφαιρικά (βλ. ἐντυπα, 3)

* 1. Μ.Π.Τ. 239 0,340×0,225 ἔτ. 1716 φφ. 15 χ.ἄ. + σσ. 178 + φφ. 8 χ.ἄ. + 10 πίνακες.

Πιστό ἀντίγραφο τοῦ ἔργου, στό Παρίσι τό 1716.

Στό φ. 2α: «Χρυσάνθου Νοταρᾶ, πρεσβυτέρου, καί ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ, καί ἀποστολικοῦ θρόνου τῶν ἱεροσολύμων, Εἰσαγωγή εἰς τά Γεωγραφικά, καί Σφαιρικά. Ἀξιώσει τοῦ ἐκλαμπροτάτου καί περιβλέπτου κυρίου Σκαρλάτου Μαυροκορδάτου υἱοῦ ἀξιοπρεπεστάτου τοῦ ὑψηλοτάτου, εὐσεβεστάτου, καί σοφωτάτου κυρίου κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου αὐθέντου καί ἡγεμόνος πάσης οὐγγροβλαχίας» καί μέ ἄλλο χέρι: «Ἐν Παρισίοις 1716».

Μεταξύ τῶν φφ. 15 χ.ἄ. καί τῶν σσ. 178, ἔντυπος: «Πίναξ γεωγραφικός τῆς τε πάλαι καί νέας ἀπάσης ἐγνωσμένης γῆς» (βλ. ἔντυπα, 2).

Στή σ. 1: «Χρυσάνθου πρεσβυτέρου, καί ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἀποστολικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, Εἰσαγωγή εἰς τὰ γεωγραφικά, καί σφαιρικά. Τμήμα α^{ov}, κεφ. α^{ov}. Τί διαφέρει κοσμογραφία, γεωγραφία, χωρογραφία, καί τοπογραφία».

Ἄρχ. Ἐπειδὴ καί ἡ γεωγραφία δέν εἶναι ἐκ τῶν πρώτων, καί ἀρχικῶν μερῶν τῆς μαθηματικῆς, ὡς εἶναι ἡ ἀριθμητικὴ, καί ἡ γεωμετρία...

* 2. Β.Α. 17 0,210 × 0,145 ΙΗ' αἰ.

Πιστό κι αὐτό ἀντίγραφο τοῦ ἔντυπου (βλ. ἔντυπα, 3).

Κατά τό δέσιμο ἔχουν ἐκπέσει: ὁλόκληρο τό 'τρίτο τμήμα' καί ἀπό τό 'τέταρτο τμήμα' τὰ πρῶτα 13 (ιγ') κεφάλαια. Στό τέλος οἱ πίνακες.

III. Ταξιδιωτικές σημειώσεις

* 1. Μ.Π.Τ. 237 0,325 × 0,215 ἔτ. 1726 φφ. 61.

Ἄρχ. 1720 μαρτίου 14 ἦλθομεν εἰς τό Παζαρτζίκι, κινήσαντες ἀπό Φιλιππουπόλεως μαρτίου 13...

Μεταξύ τῶν πολλῶν πολυτίμων πληροφοριῶν, πού μᾶς δίνει ὁ Χρυσάνθος Νοταρᾶς στό "Ὀδοιπορικό" του αὐτό συγκρατοῦμε: «Ἐσυστήσαμεν εἰς τό γιάφφα [1722] σχολεῖον ἑλληνοαραβικόν, ἡ ἀρχὴ ἀπό τήν πρώτην τοῦ ἱαννουαρίου, διδάσκαλος ὁ παπᾶ μουστάς, νά πέρνη τόν χρόνον ζολόταις 30 τό δέ χαράτζι του νά πληρώνη ἡ χώρα. ἐκάμαμεν καί σπίτι διά σχολεῖον. ἐβάλαμεν καί κουτί εἰς τήν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου γεωργίου...» (φ. 30α).

Σημ. Ὀλόκληρο τό "Ὀδοιπορικό" ἔχει ἐκδόσει ἡ Πηνελόπη Στάθη, βλ. *Μεσαιωνικά καί Νέα Ἑλληνικά*, 1 (1984), σσ. 157-280 + πίνακες (καί ἀνάτυπο).

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Πίναξ Γεωγραφικός τῆς Ὑψηλοτάτης ἡγεμονίας Οὐγγροβλαχίας εἰς δεκαεπτὰ θέματα διηρημένης, κατὰ τήν ἐξηκριβωμένην καταγραφὴν καί διατύπωσιν ἣν πεπύηκεν ὁ εὐγενέστατος ἐνδοξότατος καί σοφώτατος ἀρχων Στόλνικος κύριος κύριος Κωνσταντῖνος Καντακουζηνός. Σπουδῆ τοῦ ἐξοχωτάτου ἰατροφιλοσόφου κυρίου κυρίου Ἰωάννου Κομνηνοῦ. Νῦν τό πρῶτον τύποις ἑλληνικοῖς ἐκδοθεῖς καί εὐλαβῶς ἀφιερωθεῖς τῷ Γαληνοτάτῳ καί

θεοσεβεστάτῳ αὐθέντῃ καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας, κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Βασσαράβα Βοεβόδα. Παρά Χρυσάνθου Πρεσβυτέρου καὶ τοῦ Ἀποστολικοῦ Ἀγιωτάτου τῶν Ἱεροσολύμων πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀρχιμανδρίτου [Πάδοβα, 1700].

Διαστάσεις: 1,40 × 0,65.

Ὁ τίτλος τοῦ Χάρτη στὰ λατινικά: *Index Geographicus Celsissima Principatus Wallachiae in decem et septem themata divisa zuxta accuratissiman desxriptionem quam editit sapientissimus Vir Stolnicus D.D. Constantinus Cantacuzenus studio Medici ac Philosophi D.D. Ioannis Comneni. Nunc primum typis expositus et obsequiose decatus Serenissimo ac Püssimo Principi ac Domino totius Wallachiae D.D. Ioanni Constantino Bassaraba Woevondoe a Chrysantho Presbitero et Apostolici ac sanctissimi Hierosoly-marum Patriarcus throni Archimantrita.* Πάδοβα 1700.

2. Πίναξ γεωγραφικός τῆς τε πάλαι καὶ νέας ἀπάσης ἐγνωσμένης γῆς. Νῦν τό πρῶτον τύποις ἐλληνικοῖς ἐκδοθεὶς παρά Χρυσάνθου πρεσβυτέρου καὶ τοῦ Ἀποστολικοῦ, καὶ Ἀγιωτάτου τῶν Ἱεροσολύμων Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀρχιμανδρίτου. Πάδοβα 1700. (Χάρτης τῶν δύο ἡμισφαιρίων).

3. Χρυσάνθου Νοταρᾶ Πρεσβυτέρου, καὶ ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ, καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων. Εἰσαγωγή εἰς τὰ Γεωγραφικά καὶ Σφαιρικά... Παρίσι 1716, σσ. 8 χ.ἀ. + 176 (L/BH. 18.I.107).

Ἄλλη ἔκδοση: Βενετία 1718, σσ. 8 χ.ἀ. + 176 (L/BH. 18.I.122).

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(1783 - 1842)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Ἱστορική Τοπογραφία ἑνὸς μέρους τῆς Θετταλίας

1. Δ.Β.Λα. 0,170 × 0,110 ἔτ. 1817 φφ. 72.

Ἡ χρονολογία στὴν σελίδα τίτλου.

Περιγράφεται στὸν τόμο: Γιάννης Α. Ἀντωνιάδης: Ἰωάννου Οἰκο-

νόμου Λαρισσαίου (1783-1842), *Ἐπιστολαί Διαφόρων*, Ἀθήνα 1964, σελ. π'-ρα' καθώς και ἀπό τόν Μ.Μ. Παπαϊωάννου στόν τόμο: *I. Ἀληθινή ἱστορία τοῦ Λουκιανοῦ Σαμοσατέως. II. Ἱστορική τοπογραφία ἐνός μέρους τῆς Θετταλίας - 1817*, Ἀθήνα 1989.

Ἀντίγραφο αὐτῆς τῆς τοπογραφίας στή βιβλιοθήκη τοῦ πρώην Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως (βλ. S. Aristarchos, *Rapport sur les concours de Thassalie et d'Epire*, Κωνσταντινούπολη, 1865) καί τώρα στή βιβλιοθήκη Türk Tarih Kurunu τῆς Ἄγκυρας καί φέρει τόν τίτλο: «Δοκίμιον Τοπογραφικόν τῆς πεδινῆς Θεσσαλίας ἐν γένει».

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

(1786 - 1831)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Στοιχεῖα Φυσικῆς Ἱστορίας

Τό ἔργο δέ διασώθηκε. Βλ. Σ. Ἀρίσταρχος, ὁ.π. καί Κ.Ν. Σάθας, ὁ.π. σελ. 718.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΠΑΛΛΙΑΝΟΣ ΕΜΑΝΟΥΗΛ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Ἱστορία καί Γεωγραφία τῆς Δακίας
ἀπό 2.000 π.Χ. μέχρι 1.204 μ.Χ.

- * 1. B.P.A. 2 0,373×0,244 IΘ' αἰ. φφ. 74 (κολοβό).
 Ἐπί φ. 7α-68α παλαιότερη, δική του σελιδαρίθμηση: 1-133· τά φφ. 1α-4α, 15β (σ. 18), 26β (σ. 40), 51β (σ. 90) καί 68β (σ. 134) λευκά.
 —φφ. 5α-6α, ἀφιερωματικό σημεῖωμα.
 Ἐρχ. Ὅρων μὲν τὴν ἐπὶ τοῦ ὕψηλοῦ θρόνου τῆς οὐγγροβλαχίας ἡγεμονίαν...
 —φφ. 7α-15β ἢ σσ. 1-17, «Βιβλ. α^{ov}. Μέρος α^{ov}».
 Ἐρχ. Ἡ τῶν ρουμάνων γῆ μέρος οὐσα τῆς εὐρωπαϊκῆς σκυθίας κατ' ἀρχάς ἐστάθη μία ἐπαρχία...
συνολικά § 11.
 —φφ. 16α-26α ἢ σσ. 19-39, «Μέρος β^{ov}».
 Ἐρχ. Φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες δέν ἐποίουν καμμίαν διαφορὰν τῶν γετῶν καί δακῶν...
συνολικά § 8.
 —φφ. 27α-42β ἢ σσ. 41-72, «Μέρος γ^{ov}».
 Ἐρχ. Μετά τόν φόνον τοῦ Δομετιανοῦ...
συνολικά § 14.
 —φφ. 43α-51α ἢ σσ. 73-89, «Μέρος δ^{ov}».
 Ἐρχ. Ἀδριανός παραλαβὸν τὴν ἀρχὴν μετὰ τόν θάνατον τοῦ Τραιανοῦ...
συνολικά § 17.
 —φφ. 52α-60β ἢ σσ. 101-118, «Μέρος ε^{ov}».
 Ἐρχ. Ἐλευθερωθέντες οἱ δάκες ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἱ δακο-ρωμᾶνοι ἐσύστησαν μίαν ἡγεμονίαν αὐτόνομον...
συνολικά § 12.
 —φφ. 61α-68α ἢ σσ. 119-133, «Μέρος στ^{ov}».
 Ἐρχ. Ἀφ' οὗ κατεπράϊναν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων, γότθων καί βανδάλων...
συνολικά § 10.

— φφ. 69α-74α, «Βιβλ. β^ο. Περιγραφή τῆς Βλαχίας».

Ἄρχ. Ἡ βλαχία ἐστὶ μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς δακίας ἔχουσα ἀπὸ μεσημβρίας...

Τὸ κείμενο διακόπτεται στὸ φ. 74α.

Σημ. Ὁ συγγραφέας, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου διαβάζουμε στὰ φφ. 2α καὶ 6α, κάνει μιά περιγραφή τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Δακίας καὶ μᾶς δίνει πλούσια ἱστοριογεωγραφικά στοιχεῖα τῶν περιοχῶν αὐτῶν ἐνῶ ὁ μεταφραστὴς συμπληρώνει μὲ ἐπεξηγηματικὲς σημειώσεις.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Θεωρητικο-Πρακτικὴ Ναυτικῆς Ἑρμηνεία. Μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Ἰταλικῆς διαλέκτου, καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα ὑπὸ ... Νικολάου Παντελῆ... Τόμος Α΄. Βενετία 1802, σσ. δ΄ + 292.*

Τὸν ἴδιο χρόνο καὶ ὁ δεύτερος τόμος, σσ. 320 + 2 πίν. (ΓΜ/ΕΒ. 141).

ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

(ΙΖ' - ΙΗ' αϊ.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Ἐγχειρίδιον τῆς ἀναζησάσης φυσικῆς φιλοσοφίας, ἐν ᾧ ἡ ἀληθὴς τῆς φύσεως ἄρμονία ἀναπτύσσεται καὶ πλεῖστα τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας ἀμαρτήματα διὰ κανόνων καὶ ἄλλων τινῶν ἀποδείξεων φανεροῦται· ὅπερ μετεστρώθη ἀπὸ τῆς λατινίδος ἐπὶ τὴν ἑλληνίδα διάλεκτον σπουδῆ καὶ πόνῳ τοῦ λογιωτάτου ἀναστασίου παπᾶ βασιλοπούλου τοῦ ἐξ ἰωαννίνων, ἐν τῇ κωμοπόλει τυρνάβῳ τῇ θετταλίας διατρίβοντος κατὰ τὸ αψα' ἔτος τὸ σωτήριον Μαιμακτηριῶνος ζ' ἰσταμένου μηνός»

* 1. Ε.Β.Ε. 1331 0,170×0,110 ἔτ. 1701 φφ. 1α-98α.
Ἄρχ. *Μετά τὸ ἐξαγαγεῖν ἐμαντόν ἔναγχος ἐκουσία βουλῆ...*
Τὸ κείμενο χωρίζεται σέ 245 παραγράφους.

* 2. Ι.Ε.Ε. 34 0,123×0,104 ἔτ. 1701 φφ. 93.
Κείμενο παρεμφερές μέ τὸ προηγούμενο Ι, 1.
—φ. 5α, «Ἐγχειρίδιον τῆς ἀναζησάσης φυσικῆς φιλοσοφίας. Κανὼν πρῶτος».

Ἄρχ. *Θεός ἐστίν ὄν αἰδίων, μονάς ἄπειρος, ἡ πρώτη ἀρχή πάντων τῶν ὄντων...*

Ἄπό δωρεά Σπ. Λάμπρου.

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

(1769 - 1820)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Ἐρμῆς ὁ Κεδρῶος ἦτοι Ἐμπορικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία συγγραφεῖσα παρὰ Νικολάου Παπαδοπούλου.* Βενετία 1815.

Ὁ πρῶτος τόμος φέρει τὸν ψευδότιτλο: «Ἐρμαθῆνη ἦτοι Ἐμπορικὴ Σπουδὴ περιέχουσα συνοπτικῶς μελέτας καὶ ἱστορίαν τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τοῦ ἐμπορίου...», σσ. 2 χ.ἄ. + ἰστ' + 167 (ΓΜ/ΕΒ. 851).

Τὸν ἴδιο χρόνο, ὁ δεῦτερος, σσ. 341, καὶ ὁ τρίτος τόμος, σσ. 407, ποῦ ἔχουν τὸν ἴδιο ψευδότιτλο: «Λεξικόν τῆς Ἐμπορικῆς Ὑλῆς».

Ἐνα χρόνο ἀργότερα, τὸ 1816, ὁ τέταρτος τόμος, μέ τὸν ψευδότιτλο: «Τῆς Ἐμπορικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας Βιβλίον Β', ἦτοι Λεξικόν Ἐμπορικό-Γεωγραφικόν, περιέχον τὴν Ἐμπορικὴν Γεωγραφίαν, Δηλαδή Ἔθνη, Ἐπικρατείας, Θαλάσσας, Πόλεις, Λιμένας, Κατοίκους, Προϊόντα, Τέχνας, Ἐμπόριον, Νομίσματα, Ζυγία, Μέτρα, Ἔθιμα, κτλ. Μέρος Α', Α-Β», σσ. 4 χ.ἄ. + 451 (ΓΜ/ΕΒ. 971).

Τὸ 1817 ὁ πέμπτος τόμος, μέ τὸν ψευδότιτλο: «Τῆς Ἐμπορικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας Β', ἦτοι Λεξικόν Ἐμπορικο-Γεωγραφικόν, περιέχον... Μέρος Β', Γ-Κ».

Τὸ ἔργο σταματᾶ ἐδῶ. Ἄλλοι τόμοι δέν ἐκδόθηκαν.

2. *Ὁ Ἐμπορικός Κώδηξ τῆς Γαλλίας. Μεταφρασθεὶς ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ πρωτοτύπου, καὶ πολλοῖς σημειώμασι πλουτισθεὶς ἔτι δέ... ἐπαυξηθεὶς παρὰ Νικολάου τοῦ Παπαδοπούλου...* Βιέννη 1817, σσ. κστ' + 220 + 2 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΜ. 986).

ΠΑΠΑΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Ὀνομαστικόν Περί τοῦ Παντός, Ἰωάννου Ἀμωσοῦ Κομενίου. Μεταφρασθέν ἐκ τῆς Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τήν Ἑλληνικὴν παρά... Ἀνθίμου Παπᾶ...* Πέστη 1806, σσ. VIII + 137 + 1 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 431).

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Jos. Amos. Comenii Orbis sensualium pictus quadrilinguis emendatus, hoc est Omnium fundamentalium in mundo rerum... Noribergae, in bibliopolio J.A. Enderi, 1755.*

ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΙΑ:

1. *Καλλιεργία τῶν γεωμῆλων... Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ εἰς τό ἀπλοελληνικόν ἰδίωμα παρά Σ[τεφάνου] Π[αραμυθιώτου].* Κέρκυρα 1817, σσ. 30 (ΓΜ/ΕΒ. 978).

ΠΟΠΟΒΙΚ ΡΑΦΑΗΛ ΕΥΦΡΟΝΙΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Φυσική Ἱστορία

* 1. Δ.Β.Κ.(σ). 1 0,250 × 0,195 ἔτ. 1811 φφ. 1α-21β.

Τίτλος: *Φυσική ἱστορία πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ σπουδαζόντων νέων καὶ παντός τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. 1811 ἐν μηνί Ἀπριλλίῳ. Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας E.R.P.*

φφ. 1α-3β, λευκά.

φ. 4α, «Τμήμα α^{ον}, Εἰσαγωγή εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν».

Ἄρχ. § 1 *Ἡ Φυσικὴ καὶ ἡ φυσικὴ ἱστορία εἰσὶ δύο πολλὰ διαφορετικὰ πράγματα, ἡ δευτέρα εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς πρώτης...*

—φ. 4β, «§ 2. Τί εἶναι ἡ φυσικὴ ἱστορία καὶ πῶς διαιρεῖται»· φ. 5β, «§ 3. ὠφέλεια τῆς φυσικῆς ἱστορίας» (= θεολογικο-ἠθικὴ, φυσικο-ιατρικὴ καὶ πολιτικο-οἰκονομικὴ).

φ. 8α, «Τμήμα β^{ον}. Περί τοῦ ἀντικειμένου τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῶν τριῶν βασιλείων τῆς φύσεως».

—φ. 8β, «Γενικὴ διαίρεσις τῶν σωμάτων καὶ ποῖα εὐρίσκονται μέσα καὶ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν».

—φ. 9β, «Ὠφέλεια καὶ σκοπὸς τῶν σωμάτων, τὰ ὅποια εὐρίσκονται μέσα καὶ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν».

φ. 10α, «Τμήμα γ^{ον}. Περί τοῦ βασιλείου τῶν φυτῶν. Περί τῶν φυτῶν ἐν γένει».

—φ. 10β, «Μέρη τῶν φυτῶν, τὰ ὅποια χρησιμεύουν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν φυτῶν».

—φ. 14β, «Μέρη τῶν φυτῶν, τὰ ὅποια χρησιμεύουν εἰς τὴν φύτευσιν αὐτῶν».

—φ. 15α, «Παντοτεινά καὶ οὐσιώδη μέρη τῶν λουλουδιῶν».

—φ. 15β, «Διαφορὰ τῶν λουλουδιῶν».

—φ. 16α, «Ὁ καρπός, ἢ ὁ σπόρος».

—φ. 17α, «Διαίρεσις τῶν φυτῶν».

—φ. 17β, «Διάφοροι μέθοδοι» (= φυσικοί, τεχνικοί).

Τελ. ...κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ ἐξωτερικοῦ σχήματός των.

II. Στοιχεῖα Γεωγραφίας

«Στοιχεῖα τῆς Γεωγραφίας ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων συγγραφεῶν ἐρانیσθέντα καὶ ὡς οἶόν τε ἦν εὐμεθόδως συντεθέντα παρά τοῦ Εὐφρονίου Ραφαήλ Πόποβιτς τοῦ ἐν τῇ Πέστη σχολῆς τῶν Ἑλλήνων διὰ χάριν τῶν ἐν τῇ αὐτοῦ σχολῇ φιλομαθῶν καὶ φιλοπόνων νέων. Ἐν Πέστη τῇ 7ῃ μαΐου 1802».

* 1. Δ.Β.Κ.(σ.) 15 0,220 × 0,175 ἔτ. 1802 φφ. 22 χ. ἄ.

Στό φ. 1α, ὁ γενικός τίτλος (βλέπε), ἐνῶ τό φ. 1β, λευκό.

φ. 2α, «Ὅρος τῆς Γεωγραφίας».

Ἄρχ. ἡ Γεωγραφία εἶναι μία ἐπιστήμη ἡ ὅποια περιγράφει τήν γῆν ὅπου κατοικοῦμεν...

φ. 9α, «Τμῆμα α^{ov}» [Περί τῆς Εὐρώπης].

Ἄρχ. Ἡ Εὐρώπη εἰς ἡμᾶς εἶναι τό πρῶτον καὶ σχεδόν τό πλέον μικρότερον μέρος τοῦ κόσμου...

Ἐδῶ ἀναφέρεται συνοπτικά στίς διάφορες χῶρες τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ ἀπό τό φ. 13α κι ὡς τό τέλος μιλάει «περί τῆς Οὐγκαρίας».

* 2. Δ.Β.Κ.(σ.) 15 0,240 × 0,200 ἔτ. 1802 φφ. 14 χ. ἄ.

φ. 1α, «Γεωγραφία».

φ. 1β, «Πρός τόν ἀναγνώστην ἰαμβικόν».

φ. 2α, «Περί Γεωγραφίας».

Ἄρχ. ἡ Γεωγραφία εἶναι μία ἐπιστήμη ἡ ὅποια περιγράφει τήν γῆν ὅπου κατοικοῦμεν...

Στή συνέχεια τό κείμενο εἶναι παρεμφερές μέ τό II, 1 ἕως τήν παράγραφο «περί τῆς Οὐγκαρίας» ἡ ὅποια δέν ὑπάρχει (τά φφ. 10α-14β, λευκά).

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΠΟΡΦΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΜΑΡΚΟΣ

(; - 1718)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Συμεών μαγίστρου τοῦ Σήθ σύνοψις τῶν φυσικῶν, μεταφρασθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ, εἰς κοινήν γλῶτταν, τοῦ ἐν ἐλαχίστοις σπουδαίου Μάρκου τοῦ Πορφυροπούλου, τοῦ ἐκ Κύπρου, καί νοταρίου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, διὰ παρακλήσεως τινός τῶν ἐμοί συνήθων

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Synopsis physicorum et philosophicorum dogmatum de Simeon magister Seth.*

* 1. Μ.Α.Α.Σ. 1766 0,202×0,145 ΙΖ' αἰ. φφ. 44.

Ἄρχ. Ὁ Πλούταρχος, ὃ μέγιστε καί θεϊότατε βασιλεῦ, διαφόρους καί πολλῶν λογίων δόξας μετρῶντας...

Ἀκολουθοῦν: «πῶς εἶναι ἡ γῆ σφαιροειδῆς καί στρογγυλῆ»· «πῶς εἶναι κυρτῆ»· «πῶς εἰς τό μέσον εἶναι ἡ γῆ»· «διά τό μέγεθος καί τό μέγαλομα τῆς γῆς»· «διά ταῖς κατοικοῖσαις»· «περί σίνων»· «νήσοι μακάρων»· «μερισμός κλήματος».

—φ. 4β, «περί τῶν μεταξύ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς στοιχείων, λόγος β^{ος}. περί ὕδατος». Ἄλλα ἑκφάσια: «περί ἀέρος καί πυρός καί ὕδωρ καί ὑετῶν καί ἀστραπῶν καί βροντῶν»· «περί νεφῶν»· [περί κομητῶν].

—φ. 7α, «λόγος γ^{ος} κατά τινας ψευδῆς πυθαγορίου κεφάλ. ιζ' ». Καί ἐδῶ: «α^{ον} περί τῶν οὐρανίων σωμάτων καί περί τοῦ κόσμου», «β^{ον} διά τό σχῆμα τοῦ οὐρανοῦ», «γ^{ον} ἀνείσος καί ὁ κόσμος ἔχει ψυχὴν καί κυβερνάται ἀπό θείας προνοίας», «δ^{ον} ἀνείσος καί ὁ κόσμος εἶναι ἄφθαρτος», «ε^{ον} ἀνείσος καί στρέφεται ὁ οὐρανός», «στ^{ον} διά τὴν τάξιν τοῦ κόσμου», «ζ^{ον} διά τοὺς νοουμένους κύκλους ὅπου εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν», «η^{ον} ποία εἶναι ἡ οὐσία τῶν ἀστρων», «θ^{ον} διά τό σχῆμα τῶν ἀστρων», «ι^{ον} διά τὴν κίνησιν τῶν ἀστρων», «ια^{ον} ἀπό ποῦ φωτίζονται τὰ ἀστρα», «ιβ^{ον} πῶς γίνονται οἱ δ^{οι} καιροί», «ιγ^{ον} διά τό μέγαλομα καί τό σχῆμα τοῦ ἡλίου», «ιδ^{ον} διά τὴν ἔκληψιν τοῦ ἡλίου», «ιε^{ον} διά τὴν οὐσίαν καί τὸν φωτισμόν καί τό μέγαλομα τῆς σελήνης», «ισ^{ον} διά τὴν ἔκληψιν», «ιζ^{ον} διά τὸν νοῦν».

—φ. 15β, «περί τῶν οὐρανίων. λόγος γ^{ος} περί κόσμου». Ἐδῶ: «περί σχήματος οὐρανοῦ», «περί ἐγκλίσεως κόσμου», «ποῖα εἶναι ἡ οὐσία τοῦ οὐρανοῦ».

—φ. 16β, «τοῦ αὐτοῦ λόγος δ^{ος}, περί ὕλης, περί εἶδους, περί φύσεως, τό περί τόπου καί χρόνου, περί ψυχῆς καί περί οὐρανοῦ».

Ἄκολουθοῦν: «περί εἶδους»· «περί φύσεως»· «περί τόπου»· «περί χρόνου»· «περί ψυχῆς»· «περί ὀράσεως»· «περί ὁσφρήσεως»· «περί γεύσεως»· «περί ἀφῆς»· «περί τῶν αἰσθήσεων τῆς ψυχῆς».

—φ. 24β, «τοῦ αὐτοῦ συμεῶν σήθ περί χρείας τῶν οὐρανίων σωμάτων».

Ἄρχ. *Διά τήν κίνησιν, καί τήν θέσιν τῶν οὐρανίων σωμάτων καί διά τό μέγαλωμα τοῦ σχήματος...*

Ἄκολουθοῦν: [διατί ὁ οὐρανός ἐγινε σφαιροειδής]· «διατί κινεῖται ὁ οὐρανός»· «διατί εἰς τόν οὐρανόν κινήσεις ἐναντία»· «διατί εἶναι διαφανής»· «περί τοῦ μεγέθους τοῦ οὐρανοῦ»· «περί τῆς τοῦ οὐρανοῦ ἀποστάσεως»· «περί τῶν ἐν οὐρανῷ ἀναγκαίων, χρησίμων, καί τερπνῶν»· «περί τοῦ σχήματος τῆς σελήνης»· «περί τῆς αὐξομειώσεως ταύτης»· «διατί δέχεται φῶς ἀπό τόν ἥλιον»· [περί τοῦ τῆς σελήνης προσώπου]· «διατί διά μῆνός ἀποκαθίσταται»· «διατί τήν ἡλιακὴν ὁδὸν ὑπερβαίνει ἡ σελήνη»· «διατί οὐ στηρίζει»· «περί τοῦ μεγέθους τῆς σελήνης»· «περί τῆς ἀποστάσεως αὐτῆς»· «διατί ὑψηλοτέρα καί χαμηλοτέρα γίνεται»· «περί τοῦ ἔρμου»· «διατί ὁ ἔρμῆς ὑπὸ τήν σελήνην ἐτάχθη»· «διατί ὁ ἔρμῆς στίλβει»· «διατί πλησιάζει τῷ ἡλίῳ»· «διατί αὐτός καί οἱ λοιποὶ ἀστέρες ἀποδίδουσι»· «διατί ἡ ἀφροδίτη οὐ κατὰ πολὺ τοῦ ἡλίου ἀφίσταται»· «διατί οὐ συνεχῶς ἀναποδίδει αὐτῇ»· «περί τοῦ ἡλίου»· «περί τοῦ μεγέθους αὐτοῦ»· «διατί λοξῶς κινεῖται ὁ ἥλιος»· «διατί ἡ τοῦ ἡλίου λόξωσις κδ^{ων} μοιρῶν ἐστίν ἀμφοτέρωθεν»· «περί ταῖς ἐντροπαῖς βραδύτητος τοῦ ἡλίου τῷ θερινῷ καί χειμερινῷ»· «διατί ὁ ἥλιος πότε μὲν πλησιάζει πότε δέ ἀφίσταται»· «διατί διά τξε´ ἡμερῶν ἀποκαθίσταται»· «περί τῆς τοῦ ἡλίου ἀφ´ ἡμῶν ἀποστάσεως»· «διατί ἀνατέλει καί δύει ὁ ἥλιος»· «περί τοῦ ἄρεως καί τοῦ διός καί τοῦ κρόνου»· «περί τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων»· «περί τῆς βραδίας τούτων κινήσεως»· «περί τῆς ἐνάστρου σφαῖρας»· «διατί δι´ ὥρῶν κδ^{ων} ἀποκαθίσταται»· «διατί τὰς λοιπὰς περιάγει σφαῖρας».

Τελ. (φ. 43α) ...ἐκεῖναι τὰ πράγματα ὅπου γνωρίζονται ἀνάμεσόν του κατὰ τό χειρότερον καί καλιώτερον ἐτζη καί ἐκεῖναι ὅπου τὰ ἡξέυρομεν.

Στά φφ. 43β-44β, «Πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου».

- * 2. Μ.Π.Τ. 553 0,200×0,150 ΙΖ' αϊ. σσ. 160.
—σσ. 113-137, «Συμεών μαγίστρου τοῦ Σήθ συνόψις τῶν φυσικῶν».
Ἄρχ. Ὁ μὲν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε καὶ θεϊότατε βασιλεῦ,
διαφόρους δόξας ἀπαριθμούμενος...
—σσ. 137-160, «Τοῦ αὐτοῦ Συμεών τοῦ Σήθ· Περί χρείας τῶν οὐρανίων
σωμάτων».

Ἄρχ. *Περί μὲν τῆς κινήσεως καὶ τῆς θέσεως τῶν οὐρανίων
σωμάτων ἔτι καὶ περὶ τοῦ μεγέθους...*

- * 3. Ε.Β.Ε. 1115 0,210×0,140 ΙΖ' αϊ. σσ. 224-274.
Τίτλος: τοῦ συμεών μαγίστρου του σήθ συνόψις τῶν φυσικῶν.
Ἄρχ. Ὁ μὲν πλούταρχος ὃ μέγιστε καὶ θεϊότατε βασιλεῦ,
διαφόρους δόξας ἀπαριθμούμενος...

- * 4. Ε.Β.Ε. 4108 0,210×0,150 ΙΖ' αϊ. φφ. 69α-102α.
φφ. 69α-85α, «Συμεών μαγίστρου τοῦ σήθ, Σύνοψις τῶν φυσικῶν».
Ἄρχ. Ὁ μὲν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε καὶ θεϊότατε βασιλεῦ,
διαφόρους καὶ πολλῶν λογίων...
φφ. 85α-102α, «Τοῦ αὐτοῦ συμεών τοῦ σήθ, Περί χρείας τῶν οὐρανίων
σωμάτων».

Ἄρχ. *Περί μὲν τῆς κινήσεως καὶ τῆς θέσεως τῶν οὐρανίων
σωμάτων...*

Πρβλ. Θεόφιλος Κορυδαλεύς Ι, 3.

- * 5. Β.Ρ.Α. 557 0,210×0,160 ΙΗ' αϊ. σσ. 1-90.
Α'. σσ. 1-47, «Συμεών μαγίστρου τοῦ Σήθ συνόψις τῶν φυσικῶν, καὶ
περὶ τῶν οὐρανίων».
Ἄρχ. Ὁ μὲν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε καὶ θεϊότατε βασιλεῦ,
διαφόρους δόξας ἀπαριθμούμενος...

Ἄλλα κεφάλαια: «ὄτι ἡ γῆ σφαιροειδής» (σ. 2)· «Ὅτι κυρτὴ ἡ γῆ» (σ.
3)· «ὄτι ἐν τῷ μέσῳ ἡ γῆ» (σ. 3), «περὶ τοῦ μεγέθους τῆς γῆς» (σ. 4)· «περὶ
τῶν οἰκήσεων» (σ. 4).

—σ. 7, «Περί τῶν μεταξύ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς στοιχείων, λόγος β^{ος}».
Ἄλλα κεφάλαια: «Περί ἀέρος, καὶ πυρός, καὶ νεφῶν, καὶ ὑετῶν, καὶ
ἀστραπῶν, καὶ βροντῶν» (σ. 8)· «κομῆται» (σ. 10)· «περὶ ἴριδος» (σ. 11).
—σ. 11, «Λόγος γ^{ος} Κατὰ τινος ψευδῆς, Πυθαγορίου κεφάλαια ιζ^{ος}».

Τὰ 17 κεφάλαια: «Περί τῶν οὐρανίων σωμάτων» (σ. 12)· «Περί

σχήματος οὐρανοῦ» (σ. 12)· «Εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος καὶ προνοία διηκούμενος» (σ. 13)· «Εἰ ἄφθαρτος ὁ κόσμος» (σ. 13)· «Εἰ στρέφεται ὁ οὐρανός» (σ. 14)· «Περὶ τῆς τάξεως τοῦ κόσμου» [ὅπου παρατηρεῖ ὅτι «τοῦ κόσμου τό μεσαίτατον ἐστὶν ἡ γῆ»] (σ. 14)· «Περὶ τῶν ἐν οὐρανῷ νοουμένων κύκλων» (σ. 15)· «Τίς ἡ τῶν ἀστέρων οὐσία» (σ. 15)· «Περὶ σχήματος ἀστέρων» (σ. 16)· «Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων φοράς» (σ. 17)· «Περὶ τοῦ πόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες» (σ. 19)· «Πῶς γίνονται οἱ τέσσαρες καιροί» (σ. 19)· «Περὶ μεγέθους καὶ σχήματος ἡλίου» [= «ἐστὶ σφαιροειδές, ὡσαύτως καὶ τῶν λοιπῶν ἐν οὐρανῷ σωμάτων»] (σ. 20)· «Περὶ τῆς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως» (σ. 22)· «Περὶ οὐσίας, καὶ φωτισμοῦ σελήνης, καὶ σχήματα» (σ. 23)· «Περὶ ἐκλείψεως σελήνης» (σ. 26)· «Περὶ νοῦ» (σ. 28)· «Περὶ τῶν οὐρανίων. Περὶ κόσμου» (σ. 30).
—σ. 32, «Τοῦ αὐτοῦ λόγος δ^{ος} περὶ ὕλης, περὶ εἶδους, περὶ φύσεως ἐν ᾧ καὶ περὶ τόπου καὶ χρόνου· ἔτι περὶ ψυχῆς ἐν ᾧ καὶ περὶ αἰσθήσεως καὶ περὶ οὐρανοῦ».

—σ. 41, «Τοῦ αὐτοῦ λόγος ε^{ος} Περὶ τῆς α^{ης} τῶν ὄντων αἰτίας» [= «θεόν ποιητὴν ὁμοῦ πάντων καὶ προνοητὴν»].

Β'. σσ. 47-90, «Τοῦ αὐτοῦ συμεῶν τοῦ σήθ, Περὶ χρείας τῶν οὐρανίων σωμάτων».

Ἄρχ. Περὶ μὲν τῆς κινήσεως, καὶ τῆς θέσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ μεγέθους...

Ἄκολουθοῦν ἐδῶ μα' κεφάλαια: «Διατὶ σφαιροειδῆς ὁ οὐρανός» (σ. 50)· «Διατὶ κινεῖται ὁ οὐρανός» (σ. 52)· «Διατὶ αἰ ἐν τῷ οὐρανῷ κινήσεις ἐναντία» (σ. 52)· «Διατὶ τὴν χροιάν ἐμφαίνεται» (σ. 53)· «Διατὶ ἐστὶ διαφανῆς» (σ. 53)· «Περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ οὐρανοῦ» (σ. 54)· «Περὶ τῆς τοῦ οὐρανοῦ ὑποστάσεως» (σ. 54)· «Περὶ τῶν ἐν οὐρανῷ ἀναγκαίων, χρησίμων, καὶ τερπνῶν» (σ. 55)· «Περὶ τοῦ τῆς σελήνης σχήματος» (σ. 56)· «Περὶ τῆς ἀξιομοιώσεως ταύτης» (σ. 57)· «Διατὶ παρά τοῦ ἡλίου δέχεται τό φῶς» (σ. 57)· «Περὶ τοῦ τῆς σελήνης προσώπου» (σ. 59)· «Διατὶ διὰ μηνός ἀποκαθίσταται» (σ. 60)· «Διατὶ τὴν ἡλιακὴν ὁδὸν ὑπερβαίνει ἡ σελήνη» (σ. 60)· «Διατὶ οὐ στηρίζει» (σ. 61)· «Περὶ τοῦ μεγέθους αὐτῆς» (σ. 62)· «Περὶ τῆς ἀποστάσεως αὐτῆς» (σ. 62)· «Διατὶ ὑψηλότερα καὶ χαμαλωτέρα γίνεται» (σ. 63)· «Περὶ τοῦ ἔρμου» (σ. 63)· «Διατὶ ὁ Ἑρμῆς ὑπὸ τὴν σελήνην ἐτάχθη» (σ. 64)· «Διατὶ ὁ Ἑρμῆς στίλβων» (σ. 64)· «Διατὶ πλησιάζει τῷ ἡλίῳ» (σ. 64)· «Διατὶ αὐτός καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες ἀποδίδουσι» (σ. 64)· «Περὶ τῶν τοῦ Ἑρμού ἰδιοτήτων» (σ. 66)· «Διατὶ ἡ ἀφροδίτη οὐ κατὰ πολὺ τοῦ ἡλίου ἀφίσταται» (σ. 66)·

«Διατί οὐ συνεχῶς ἀνταποδίδει αὐτη» (σ. 67)· «Περὶ τοῦ ἡλίου (σ. 68)· «Περὶ μεγέθους αὐτοῦ» (σ. 68)· «Διατί λοξῶς κινεῖται ὁ ἥλιος» (σ. 71)· «Διατί ἢ τοῦ ἡλίου λόξωσις κδ' μοιρῶν ἐστὶν ἀμφοτέρωθεν» (σ. 73)· «Περὶ τῆς ἐν τροπῇ βραδύτητος τοῦ ἡλίου τῷ θερινῷ καὶ χειμερινῷ» (σ. 75)· «Διατί ἐν τοῖς βορειότεροις μείζονες αἱ θεριναὶ ἡμέραι» (σ. 76)· «Διατί ὁ ἥλιος ποτε μὲν πλησιάζει ποτε δὲ ἀφίσταται» (σ. 77)· «Διατί διὰ τξε' ἡμερῶν ἀποκαθίσταται» (σ. 78)· «Περὶ τῆς τοῦ ἡλίου ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεως» (σ. 80)· «Διατί ἀνατέλλει καὶ δύει ὁ ἥλιος» (σ. 82)· «Περὶ τοῦ ἄρεως, καὶ διός, καὶ κρόνου» (σ. 84)· «Περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων» (σ. 85)· «Περὶ τῆς βραδείας τούτων κινήσεως» (σ. 87)· «Περὶ τῆς ἐνάστρου σφαίρας. Διατί δι' ὥρῶν κδ^{ov} ἀποκαθίσταται» (σ. 88)· «Διατί τὰς λοιπὰς περιάγει σφαίρας» (σ. 89).

Τελ. ...καὶ οἶον λόγον τὰ γνωστά ἔχει πρὸς ἄλληλα κατὰ τε τὸ χειρὸν καὶ τὸ βέλτιον τοῦτον καὶ τὰ γινώσκοντα. Τέλος τῶν φυσικῶν συμπερῶν σήθ.

* 6. B.P.A. 493 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 475-530.
Κείμενο παρεμπερές μέ τό Ι, 5.

* 7. B.P.A. 399 0,262 × 0,190 ΙΗ' αἰ. σσ. 122.
Τίτλος: *Συμπερῶν τοῦ σήθ, φυσιολογία μερικῇ.*
Παρεμπερές κι αὐτό μέ τό Ι, 5.

* 8. Μ.Π. 250 (5757) 0,210 × 0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 231α-254β.
Κείμενο παρεμπερές μέ τό Ι, 5, Α.

Ἄρχ. Ὁ Πλούταρχος ὡ μέγιστε καὶ θειότατε βασιλεῦ διαφόρους, καὶ πολλῶν λογίων...

Τελ. ...θέλει εἶσαι ἐκεῖ τόπος ὁποῦ δέχεται... (κολοβό).

Τό κείμενο διακόπτεται στό κεφάλαιο «περὶ τόπου».

* 9. Μ.Ξν. 85 (787) 0,205 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 170α-203α.
Τίτλος: *Συμπερῶν μαγίστρου τοῦ σήθ σύνοψις τῶν φυσικῶν.*

Ἄρχ. ὁ μὲν πλούταρχος ὡ μέγιστε καὶ θειότατε βασιλεῦ διαφόρους δόξας ἀπαριθμούμενος καὶ τήν ἀληθῆ μὲν ἀποδεικνύων...

Κείμενο παρεμπερές, κι αὐτό, μέ τό Ι, 5.

φ. 172α, «λόγος β^{os}»· φ. 173β, «λόγος γ^{os}» (τά ιζ' κεφάλαια στά φφ. 173β,

174α, 174α, 174α, 174β, 175α, 175α, 175α, 175β, 176α, 176β, 176β, 176β, 177β, 178α, 179α, 179β).

φ. 180β, «περί κόσμου»· φ. 181α, «λόγος Δ΄» και φ. 184β, «λόγος Ε΄». Τά 'κεφάλαια' στά φφ. 188β, 189α, 189α, 189α, 189β, 189β, 190α, 190β, 190β, 191α, 191β, 192α, 192α, 192β, 192β, 192β, 193α, 193α, 193β, 193β, 193β, 193β, 194α, 194β, 194β, 194β, 195α, 196α, 196β, 197β, 198α, 198α, 198β, 199α, 200α, 200β, 201α, 201β, 202α, 202α, 202β.

Τελ. ...τό χειρον και τό βέλτιον, τουτον και τά γινώσκοντα.
Τέλος τῶν φυσικῶν συμεῶν σήθ.

Σημ. Στο φ. 2α, τό κτητορικό: «παίσιου ἱερομονάχου καυσοκαλυβίτου θεολόγου».

Βλ. Τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά, Ψελλός Μιχαήλ Ι, 5.

* 10. Ε.Β.Ε. 1118 0,210×0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 271α-310α.
Παρεμφερές κι αὐτό μέ τό Ι, 5.

* 11. Β.Ρ.Α. 205 0,205×0,148 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 158α-193β.
Περιέχει τό πρῶτο μέρος τοῦ Ι, 5.

Τίτλος: *σιμεῶν μαγίστρου τοῦ σήθ, σύνοψις τῶν φυσικῶν.*

Ἄρχ. Ὁ μέν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε και θεióτατε βασιλεῦ,
διαφόρους δόξας...

* 12. Μ.Π.Τ. 315 0,210×0,154 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 121-196.
Κείμενο κι αὐτό παρεμφερές μέ τό Ι, 5.

Ἄρχ. Ὁ μέν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε και θεióτατε βασιλεῦ,
διαφόρους και πολλῶν λογίων δόξας μετρῶντας...

* 13. Β.Ρ.Α. 1208 0,218×0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 41α-73β.
Παρεμφερές κι αὐτό μέ τό Ι, 5.

14. Μ.Π.Χ. 160 0,215×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 5α-44β.
Ἔχουν ἐκπέσει τά φφ. 1α-4β.

* 15. Δ.Β.Κ. 108 0,190×0,115 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 2α-19βα.
Περιέχει τό δεύτερο μέρος τοῦ Ι, 5.

Τίτλος: *Συμεῶν μαγίστρου τοῦ Σήθ, Περί χρείας τῶν οὐρανίων σωμάτων.*

Ἄρχ. Περί μέν τῆς κινήσεως και τῆς θέσεως...

Τά 'κεφάλαια' στά φφ. 2α, 3α, 3α, 3β, 3β, 3β, 4α, 4α, 4β, 5α, 5α, 6α, 6α, 6β, 7α, 7α, 7α, 7β, 7β, 7β, 8α, 8α, 8α, 8β, 9α, 9β, 9β, 10α, 11α, 12α, 13α, 13β, 14α, 14β, 15α, 16α, 17α, 17β, 18α, 18β, 18β, καί 19α.

Τελ. ... καί τό βέλτιον τοῦτον καί τά γινώσκοντα.

16. Β.Ε.Κ.Β. 3 8^ο ΙΗ' αἰ. σσ. 80-122.

17. Π.Κ. 160 ΙΗ' αἰ. φφ. 44.
 χγφ. ἀκέφαλο.

Πρβλ. Τόμ. Γ', 'Επιστήμες τῆς Ζωῆς.

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

ΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Λόγος εἰσαγωγικός εἰς τά πρακτικά τῆς Λιναϊκῆς 'Εταιρίας τῆς Λόνδρας. Περὶ τῆς 'Αρχῆς καί Προόδου τῆς Φυσικῆς 'Ιστορίας, ἰδιαιτέρως δέ τῆς Βοτανικῆς. Συγγραφεὶς μὲν εἰς τό 'Αγγλικόν ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς 'Ιακώβου 'Οδοάρδου Σμίθ... Μεταφραστὴς δέ ἐκ τοῦ 'Ιταλικοῦ μετὰ τινων ὑποσημειώσεων ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Πούλου τοῦ ἐκ Τριεστίου. Βενετία ("Ἐκδόση μᾶλλον τοῦ 1800 ἢ 1801), σσ. η' + 99 (ΓΜ/ΕΒ 25). "Ἄλλες ἐκδόσεις: 1806, σσ. η' + 99 (ΓΜ/ΕΒ. 3231), 1807, σσ. 98 (ΓΜ/ΕΒ. 478). Βενετία.

ΠΥΡΡΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
(1774 - 1853)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Ὁρυκτολογία

Τὴν πληροφορία γιὰ τὴ μετάφραση αὐτὴ τοῦ ἔργου τοῦ Βερνέρου, πού δέ διασώθηκε, μᾶς παρέχουν ὁ *Ἑρμῆς ὁ Λόγιος*, 1 Αὐγούστου 1812, σελ. 227 καὶ ὁ Κ.Ν. Σάθας, ὁ.π., σελ. 713.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Γεωγραφία Μεθοδικὴ ἀπάσης τῆς Οἰκουμένης ἐκ Παλαιῶν τε καὶ Νεωτέρων Σοφῶν Συγγραφέων συνερανοισθεῖσα καὶ συντεθεῖσα παρὰ Διονυσίου Πύρρου... χάριν τῶν αὐτοῦ φίλων μαθητῶν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους*. Βιέννη 1818, σσ. ι' + 336 (ΓΜ/ΕΒ. 1027).

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἐπιστῆμες τῆς Ζωῆς.

ΡΑΚΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Γαλλικός ἐμπορικὸς κώδηξ, μεταφρασθεὶς εἰς τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν διάλεκτον παρὰ Θεοδώρου Ράκου*. Παρίσι 1820, σσ. ια' + 303 (ΓΜ/ΕΒ. 1220).

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἔργα Γενικῶν Γνώσεων.

ΡΑΣΤΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

(ΙΖ' - ΙΗ' αϊ.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Χαρτοπαίγιον Γεωγραφικόν (βλ. έντυπα, 1)

* 1. Β.Ρ.Α. 352 0,193×0,135 ΙΘ' αϊ. φφ. 28 ή σσ. 52.

Ἐρχ. *Εἰς τοὺς ἀναγνώστας. Τὴν μετάφρασίν μου ταύτην νά κάμω...*

Ἐπό τό φ. 2α ἀρχίζει ἡ μετάφραση τοῦ κειμένου.

Ἐρχ. *Ἡ γεωγραφία εἶναι ἐπιστήμη, ἣτις καταγίνεται μέ τὴν περιγραφὴν τῆς γῆς...*

* 2. Β.Ρ.Α. 865 0,172×0,120 ΙΘ' αϊ. φφ. 3α-12α.

Ἐρχ. *Τό νέον τοῦτο γεωγραφικόν χαρτοπαίγιον ἀκολουθεῖ εἰς τό προεκδοθέν ἱστορικόν...*

Σημ. Ἡ σύγκριση τῶν δύο χγφ. μεταξύ τους καί μέ τό έντυπο δείχνει:

— Ἐπό τό πρῶτο χγφ. λείπει ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέα ἐνῶ ἀπό τό δεύτερο ἡ εἰσαγωγή τῆς μεταφράστριας.

— Ἐπό τό δεύτερο χγφ., πού εἶναι ἀκέφαλο, λείπουν τά πρῶτα 30 ἄχαρτιά (= φύλλα). Ἐρχίζει ἀπό τό «XXXI ταρταρία» (φ. 4α).

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Χαρτοπαίγιον Γεωγραφικόν συγγραφέν μέν Γαλλιστί ὑπό Ε. Ζουί. Μεταφρασθέν δέ εἰς τὴν καθομιλουμένην τῶν Γραικῶν γλῶσσαν ὑπό Αἰκατερίνης Ραστή. Βιέννη 1816, σσ. ια'. (ΓΜ/ΕΒ. 936).*Τό πρωτότυπο: Victor-Joseph de Jouy. *Jeux des Cartes instructives. Geographie.* Παρίσι 1804.

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

(1757 - 1798)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Φυσική (βλ. έντυπα, 1)

* 1. E.B.E. 1288 0,200 × 0,140 ΙΗ' αϊ. σσ. 210.

Ἄρχ. *Αὐθέντη μου (μέ εἶπεν ὁ μαθητής μου ὅταν ἐσεργιανίζαμεν τήν νύκτα...*

Σέ σύγκριση μέ τό έντυπο, λείπουν (ἔχουν ἐκπέσει;) οἱ σσ. ι' (ὁ τίτλος, ἡ ἀφιέρωση στόν Λάνγγενφελδ καί τό «πρός τοὺς ἀναγνώστας» καθώς καί τά ἐπιγράμματα), τό τελευταῖο κεφάλαιο (ΚΔ' στό έντυπο) «Περί ἀνθρώπου ζῶων, καί ἐτέρων τινῶν» καί ὁ «Πίναξ».

Αὐτόγραφο τοῦ Ρήγα.

II. [Χάρτης τῆς Βλαχίας]

1. E.B.Π. Ge F carte 5920 0,820 × 0,570 ΙΗ' αϊ.

Γιά τήν περιγραφή τοῦ χάρτη, ἀπό τήν Ἄννα Ἀβραμέα, βλ. *Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, 53 (1978), σσ. 395-407.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Φυσικῆς ἀπάνθισμα ... ἐκ τῆς Γερμανικῆς καί Γαλλικῆς διαλέκτου ἔρρανισθέν παρά τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ Θετταλοῦ*. Βιέννη 1790, σσ. ι' + 180. (L/BH. 18.II.1260).

2. *Ἐπιπεδογραφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ κόλπου τῆς τοῦ Καταστένου, τῆς ἀπό τό Σταυροδρόμι θέας τῶν περὶ αὐτήν καί τοῦ Σαραγιοῦ μέ τὰς παλαιάς καί νέας ὀνομασίας, παρά τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ Θετταλοῦ*. 1796.

Κάτω: *Ἐχαράχθη παρά Φρανσουᾶ Μήλλερ ἐν Βιέννῃ*. (Λ.Χ. 189).

3. *Χάρτα τῆς Ἑλλάδος... Ἐν σῶμα εἰς 12 τμήματα, νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα παρά τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ Θετταλοῦ χάριν τῶν Ἑλλήνων καί Φιλελλήνων*. 1797. *Ἐχαράχθη παρά τοῦ Φρανσουᾶ Μήλλερ ἐν Βιέννῃ*.

Διαστάσεις τοῦ κάθε τμήματος: 0,70 × 0,52. Ὅλοκλήρου: 2,10 × 2,07. (Λ.Χ. II. 190).

4. *Γενική Χάρτα τῆς Μολδαβίας καί μέρος τῶν γειτνιαζουσῶν αὐτῇ ἐπαρχιῶν, παρά τοῦ Ρήγα Βελεστινλή Θετταλοῦ, ἐκδοθεῖα χάριν τῶν Ἑλλήνων καί Φιλελλήνων. 1797. Ἐχαράχθη παρά τοῦ Φρανσουᾶ Μήλλερ ἐν Βιέννῃ. Διαστάσεις: 0,57 × 0,78. (Λ.Χ. Π. 191).*

Ἄλλη ἐκδοση: 1804 (ΓΜ/ΕΒ. 6614).

5. *Νέα Χάρτα τῆς Βλαχίας καί μέρος τῆς Τρανσυλβανίας, παρά τοῦ Ρήγα Βελεστινλή Θετταλοῦ ἐκδοθεῖσα χάριν τῶν Ἑλλήνων καί Φιλελλήνων 1797. Ἐχαράχθη παρά τοῦ Φρανσουᾶ Μήλλερ. Διαστάσεις: 0,85 × 0,62. (Λ.Χ. Π. 193).*

Ἄλλη ἐκδοση: 1804 (διαστάσεις: 0,81 × 0,97). (ΓΜ/ΕΒ. 3228).

ΡΩΜΠΑΠΑΣ ΘΑΝΑΣΗΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

B. ΕΝΤΥΠΑ:

Μαθήματα τῆς Ναυτικῆς ἐπιστήμης. Ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον μεταφρασθέντα, καί μετὰ πολλῶν προθήκης ἐπαυξηθέντα παρά Θ[ανάση] Ρ[ώμπαπα] τοῦ Μ[ουδανιώτου]... Τόμος πρῶτος περιέχων τὰς ἀρχάς, καί βάσεις ἐφ' ὧν ἡ Ναυτικὴ Ἐπιστήμη βέβηκε. Βονωνία 1806, σσ. 366 + 16 χ.ᾶ. + 8 πίν. (ΓΜ/ΕΒ. 428).

Τὸν ἴδιο χρόνον ὁ δεύτερος τόμος, σσ. 295 + 42 χ.ᾶ. + 108 χ.ᾶ. + 6 πίν.

ΣΚΑΡΠΕΤΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

(1748 - ;)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Κοσμογραφία, Γεωγραφία

* 1. Μ.Τ. 480 0,285 × 0,205 ἔτ. 1793 φφ. 280*.

— Α'. «Κοσμογραφία ἢτοι ἐγχειρίδιον τῆς σφαίρας».

Ἄρχ. Κοσμογραφία καθὼς ἀποδείχνει ἡ ἰδία λέξις εἶναι περιγραφή τοῦ παντός. Πᾶν δὲν ἐννοεῖται ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον διάστημα ὅπου περικλείει εἰς τοῦ λόγου του ὄλα τὰ σώματα...

Τὰ κεφάλαια: «Περὶ τοῦ παντός, καὶ τῶν μερῶν ὅπου συνθέτουσι τὸ πᾶν» (οἱ παράγραφοι: «Περὶ τοῦ σχήματος τοῦ παντός, καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ», «περὶ ἀριθμοῦ τῶν μερῶν τοῦ παντός», «περὶ τῆς τάξεως τῶν μερῶν τοῦ παντός», «περὶ τῶν διαστάσεων, μεγέθων καὶ πραγματικῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων», «περὶ τῆς φαινομένης κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων»): «Περὶ τῶν κύκλων τῆς σφαίρας» (οἱ παράγραφοι: «προηγούμενοι ὄρισμοί», «περὶ τοῦ ὀρίζοντος», «περὶ τοῦ μεσημβρινοῦ», «περὶ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τῶν παραλλήλων», «περὶ τῆς ἐκλειπτικῆς», «περὶ τῶν κολούρων», «περὶ τῶν τροπικῶν», «περὶ τῶν πολικῶν κύκλων»): «Περὶ τῆς χρήσεως τῶν τῆς σφαίρας κύκλων εἰς διασάφησιν τῶν φαινομένων, καὶ διαίρεσιν τῆς σφαίρας εἰς τὰ μέρη αὐτῆς» (οἱ παράγραφοι: «περὶ τῶν φυσικῶν καὶ πολιτικῶν ἡμερῶν», «περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν καιρῶν», «περὶ τῶν πλάτεων, καὶ μήκεων τῆς γῆς», «περὶ τῶν ζωνῶν καὶ κλιμάτων», «περὶ τῶν κατοικούντων ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν», «περὶ τῶν εὐρισκομένων μεταξύ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ τῶν τροπικῶν», «περὶ τῶν κατοικούντων ὑποκάτω τῶν τροπικῶν», «περὶ τῶν εὐρισκομένων μεταξύ τῶν τροπικῶν, καὶ τῶν πολικῶν κύκλων», «περὶ τῶν κατοικούντων ὑποκάτω τῶν πολικῶν κύκλων», «περὶ τῶν κατοικούντων μεταξύ τοῦ πολικοῦ κύκλου, καὶ τοῦ πόλου», «περὶ τῶν κατοικούντων ὑπὸ τὸν πόλον».

— Β'. «Περὶ τῆς Γεωγραφίας». Τὰ κεφάλαια: «Περὶ τῶν προηγούμενων εἰδήσεων εἰς τὴν Γεωγραφίαν» (ἀρχ. *Γεωγραφία δηλοῖ καταγραφή τῆς Γῆς διότι τὸ ἐπάγγελμα ταύτης τῆς ἐπιστήμης...*): «Περὶ τῆς καθόλου διαιρέ-

σεως τῆς γῆς» (ἀρχ. *Ἡ Ὀλῆ ἢ Ἡ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μεγάλη μέρη...*) κι ἀκολουθοῦν: «Περί τῆς Εὐρώπης γενικῶς» «Περί τῶν Ἰβηριῶν ἤτοι Ἰσπανιῶν» (ἐδῶ: «περί τοῦ βασιλείου τῆς Λουσιτανίας, ἤτοι τῆς Πορτογαλλίας», «περί τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσπανίας»): «Περί τῆς Γαλλίας, ἤτοι Φράντζας» «Περί τῆς Ἰταλίας» (ἐδῶ: «περί τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδώ, ἤτοι τῆς Σαρδηνίας», «περί τοῦ δουκός τῆς Λιγυρίας, ἤτοι τό Γενουεζάτο», «περί τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου εἰς τήν Ἰταλίαν», «περί τοῦ δουκάτου τῆς Πάρμας, ἤτοι τῆς Παρμιγίας», «περί τοῦ Μουτινοῦ Δουκάτου, ἤτοι τῆς Μοδενέζε», «περί τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἀριστοκρατείας τῶν Ἑνετῶν», «περί τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρώμης», «περί τῆς ἀριστοκρατείας τοῦ ἀγίου Μαρίνου», «περί τοῦ Ἑτουριανοῦ δουκάτου, ἤτοι τῆς Τοσκάνας», «περί Λουκανῆς ἀριστοκρατείας, ἤτοι τῆς Λούκας», «περί τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως», «περί τῶν προκειμένων νήσων εἰς τήν Ἰταλίαν»): «Περί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας» «Περί τῶν βρετανικῶν νήσων» «Περί τοῦ Βελγίου, ἤτοι τῶν 17 βελγικῶν ἐπαρχιῶν» «Περί τῆς Γερμανίας» «Περί τῆς Ἑλουητίας καί τῶν συμμάχων αὐτῆς» «Περί τῆς Παννονίας, ἤτοι Οὐγγαρίας, τῆς Τρανσυλβανίας ἢ Ἑρδελίας, καί τῆς Ἰλλυρίας ἤτοι Σκιαυονίας» «Περί τῆς Πολωνίας» «Περί τῆς Σκανδίας» (ἐδῶ «περί Δανίας», «περί τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας, ἤτοι Σβετζίας»): «Περί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσσίας» «Περί τῆς Καθόλου Ἀσίας» «Περί τῆς ἀσιατικῆς Σκυθίας, ἤτοι τῆς Μεγάλης Ταρταρίας» «Περί τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας» «Περί τῆς Περσίας» «Περί τῆς Ἰνδίας» «Περί τῶν Σινῶν, ἤτοι τῆς Κίνας» «Περί τῶν νήσων τῆς Ἀσίας» «Περί τῆς Λιβύης γενικῶς, ἤτοι τῆς Ἀφρικῆς» «Περί τῶν χωρῶν τῆς Λιβύης κατά τήν Μεσόγειον θάλασσαν» «Περί τῶν χωρῶν τῆς Λιβύης κατά τόν Ἀτλαντικόν ὠκεανόν» «Περί τῶν ἀνατολικῶν τόπων κατά τήν ἰνδικήν θάλασσαν, καί τήν Ἐρυθράν» «Περί τῶν ἐσωτερικῶν τόπων τῆς Λιβύης» «Περί τῶν νήσων τῆς Λιβύης» «Περί τῆς Καθόλου Ἀμερικῆς» «Περί τῆς Βορείου Ἀμερικῆς» (ἐδῶ «περί τῶν τόπων ὅπου εὐρίσκονται αἱ ἀποικίαι τῆς Ἰσπανίας»): «Περί τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς» «Περί τῶν νήσων τῆς Ἀμερικῆς».

— Ἀκολουθοῦν 9 + 3 κεφάλαια περί Πελοποννήσου: «Περί τῆς Πελοποννήσου πλατύτερον».

Ἄρχ. φθάσας σὺν θεῷ εἰς τήν Πελοπόννησον ἀναγκαίως, καί καταχραίως ἐπειτα νά πλατύνω σμικρόν τήν πραγματείαν (πατρίς γάρ ἡμετέρα ἐστί) ἐρανισάμενος τά πλείονα ἀπό τε τῆς τοῦ

ἀοιδίμου Μελετίου Γεωγραφίαν καί ἐτέρων Γεωγράφων, καί πολλῶν δέ αὐτόπτης γεγινώς...

Ἄκολουθοῦν: «Περί τοῦ ἰσθμοῦ, καί τῆς Κορινθίας», «περί τῆς Σικυονίας», «Περί τῆς Ἀχαΐας», «Περί τῆς Ἡλείας, ἥτοι τῆς ἐπαρχίας του Γαστουνίου», «Περί τῆς Ἀρκαδίας», «Περί τῆς Μεσσηνίας», «Περί τῆς λακωνικῆς ἐπαρχίας», «Περί τῆς Ἀργείας» καί «Χωρογραφικαί καταγραφαί τῆς Πελοποννήσου, ἥτοι μορίας», «Περί ἀρχαιότητος τῆς Πελοποννήσου», «Τοπογραφική καταγραφή τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου».

Ὁ κώδικας ἀποτελεῖται ἀπό τρεῖς παραλλαγές τοῦ κειμένου. Ἡ χρονολογία του στό φ. 112α: «...ἄχρι τῆς σήμερον τοῦ 1793 ἰανουαρίου ἰ', ὅτε καί τήν παροῦσαν πραγματείαν ἠρξάμην πονήσασθαι...»

(*) Ἡ φυλλαρίθμηση νεώτερη, ἀπό τόν Κωνσταντῖνο Θ. Κυριακόπουλο, ὁ ὁποῖος στη μελέτη του «Ἐμμανουήλ Σκαρπέτης συγγραφέας γεωγραφικοῦ ἔργου τοῦ ΙΗ' αἰῶνα», *Ἐπετηρὶς τῶν Καλαβρύτων*, 1981, σσ. 289-336, γράφει γιά τό χειρόγραφο: «ἐμεῖς τό διευθετήσαμε πρόσφατα (Ἰούλιος 1981), γιατί ὄχι μόνο τό βρήκαμε σέ ἄθλια κατάσταση (ἐλεύθερα τετράδια, ποντικοφαγωμένα καί σκορπισμένα φύλλα σέ κελλί μοναχοῦ κ.λπ.), ἀλλά καί λόγω τῆς παρουσίας τριῶν σχεδιασμάτων χρειάστηκε ἀρκετή προσπάθεια νά διευθετηθεῖ ἡ σειρά τῶν φύλλον κ.λπ.» (σελ. 295).

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΣΚΟΡΔΙΑΗΣ ΒΙΚΕΝΤΙΟΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. «Μεταλλουργική Πυροτεχνία τοῦ κ. Βαννουχίου Βηρικουτζίου ἀπό τήν Σένην εἰς τήν ὁποίαν ὀμιλεῖ ὄχι μόνον διά τήν διαφοράν τῶν μεταλλείων ἀλλά καί διά τήν πρᾶξιν αὐτῶν, καί διά ὅσον ἀποβλέπει εἰς τήν ἔκχυσιν, καί χύσιν

τῶν μετάλλων, καί ἄλλα διάφορα πράγματα ὠφελιμότετα. Μεταφρασθεῖσα ἀπό τήν Ἱταλικήν εἰς τήν ἀπλήν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον νεοστί μέ δύο πίνακας ὁ ἕνας τά κεφάλαια, καί ὁ ἄλλος τά πράγματα σημειόμενα Ἑλληνικόν καί Ἱταλικόν καί ἀπό τόν κ. Βικέντιον Σκορδίλλη πρῶτον καί ἐπίστατο τῶν χρυσοχόων τῆς πόλεως Κερκύρας»

Πρόκειται γιά μετάφραση τοῦ ἔργου *De la pirotechnica* τοῦ Vannoccio Biringuccio de Sienne (1480-1539), ἔκδοση 1540.

* 1. Ε.Β.Ε. 1248 0,240 × 0,180 ΙΗ' αἰ. σσ. 468.

Προτάσσεται πρόλογος, «Εἰς τόν ἀναγνώστην», γραμμένος ἀπό τόν ἴδιο τόν Σκορδίλλη.

Ἐρχ. Ἐπειδή εἶμαι καί ἐγώ τῆς αὐτῆς γυμνάσεως τῆς τέχνης τῶν μεταλλῶν μοῦ ἐφάνει..

Κείμενο δίγλωσσο: Ἱταλικά καί ἑλληνικά.

Στίς σσ. 455-468: «Πίναξ τῶν κεφαλαίων τοῦ παρόντος» (δίγλωσσος).

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΣΚΥΛΙΤΖΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Εἰσαγωγή εἰς τάς κοσμογραφικάς ἐπιστήμας καί τέχνας

1. Μ.Λ. 108 0,208 × 0,155 ἔτ. 1680 φφ. 23α-76β.

Ἐρχ. *Κοσμογραφία ἐστίν ἐπιστήμη ἢ διαγράφουσα..*

Στό φ. 51α ἡ σημείωση: «Οὕτω δέ καί τό μήκος τῶν ἀστέρων τό ἐν τοῖς λόγοις ἡμῶν ἀποδεδειγμένον ἀκριβές ἔστι νῦν ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ ἀχπ' ἔτει· ἀλλά καί σχεδόν ἀκριβές ἔστιν ἐν ὄλφ τῷ νῦν αἰῶνι μέχρι φημί χιλίων δυοῖν ἑτῶν· καί τοῦτο ἡμῖν ἔστιν ἰκανόν».

2. Μ.Μ.Σ 82 0,210×0,145 ΙΖ΄ αϊ. φφ. 50α-109β.

Ἄρχ. Ἡ Κοσμογραφία ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ διαγράφουσα τὸν κόσμον...

* 3. Π.Β.Ι. 267 0,209×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 9β-47α.

Τίτλος: *Εἰσαγωγή εἰς τὰς κοσμογραφικὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας ἰωάννου σκυλίτζη.*

Ἄρχ. Κοσμογραφία ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ διαγράφουσα τὸν κόσμον καὶ πάσας τὰς ιδιότητες τῶν μερῶν τοῦ κόσμου. ἔστι δὲ τριπλῆ, ἢ μὲν γὰρ λέγεται καθολικὴ, ἢ δὲ οὐρανομετρία, ἢ δὲ γεωγραφία· κοσμογραφία καθολικὴ ἐστίν, ἣτις διηγεῖται περὶ πραγμάτων τοῦ κόσμου κοινῶν τῷ οὐρανῷ καὶ τῇ γῆ...

—φ. 10α, «Περὶ γεωγραφίας».

Ἄρχ. Ἡ γεωγραφία περιέχει δύο μέρη· τὸ α^{ov} διαγράφει τὴν γῆν μόνην, καὶ τοῦτο τηρεῖ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ γένους καὶ λέγεται γεωγραφία...

—φ. 10α, «κεφ. α^{ov}. περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ κινουμένων ἀστέρων» [περὶ ἀστερισμῶν, ἀστερισμοὶ τοῦ βορέου, ἀστερισμοὶ τοῦ ζωδιακοῦ, ἀστερισμοὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, ἀστερισμοὶ νεώτεροι].

—φ. 11β, «πόσα ἄστρα περιέχει ἕκαστος ἀστερισμός» [περὶ τῆς μικρᾶς ἀμάξης, περὶ τῆς μεγάλης ἀμάξης, περὶ τοῦ δράκοντος, περὶ τοῦ βοώτου, περὶ τοῦ κηφέως, περὶ τῆς κασσιατείας, περὶ τοῦ περσέως, περὶ τοῦ ἠνιόχου, περὶ τοῦ κύκνου, περὶ ἡρακλέους τοῦ ἐν γόνασιν, περὶ τῆς ἀνδρομέδας, περὶ τοῦ βορείου τριγώνου, περὶ τοῦ πηγάσου, εἴτε τοῦ ἵππου, περὶ τῆς διατομῆς τοῦ ἵππου, περὶ τῆς φόρμηγγος, περὶ τοῦ βορείου στεφάνου, περὶ τῆς κόμης τῆς βερονίκης, περὶ τοῦ ὠρίωνος, περὶ τοῦ κυνός τοῦ ἐλάττονος, περὶ τοῦ ὀφιούχου, περὶ τοῦ ὄφεως, περὶ τοῦ ἀετοῦ, περὶ τοῦ τόξου, περὶ τοῦ δελφίνου].

—φ. 18β, «περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων τόν ζωδιακόν κύκλον περιεχόντων» [περὶ τοῦ κριοῦ, περὶ τοῦ ταύρου, περὶ τῶν διδύμων, περὶ τοῦ καρκίνου, περὶ τοῦ λέοντος, περὶ τῆς παρθένου, περὶ τοῦ ζυγοῦ, περὶ τοῦ σκορπιοῦ, περὶ τοῦ τοξότου, περὶ τοῦ αἰγοκέρωτος, περὶ τοῦ ὑδροχόου, περὶ τῶν ἰχθύων].

—φ. 21α, «περὶ τῶν νοτίων τοῖς παλαιοῖς ἐγνωσμένων» [περὶ τῆς κεφαλῆς, ἣτοι τοῦ κήτους, περὶ τοῦ ἠριδανοῦ ποταμοῦ, περὶ τοῦ λαγωῦ, περὶ τοῦ μεγάλου κυνός, περὶ τῆς ὕδρας, περὶ τοῦ κρατήρος, περὶ τοῦ νοτίου ἰχθύος, περὶ τοῦ φοίνικος, περὶ τῆς περιστερᾶς, περὶ τῆς νηός,

περί τοῦ κενταύρου, περί τοῦ λύκου, περί τοῦ νοτίου στεφάνου, περί τοῦ θυμιατηρίου].

—φ. 23β, «περί τῶν νοτίων ἀστερισμῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἡμισφαιρίῳ μὴ φαινομένων».

Ἄρχ. Οἱ νότιοι ἀστέρες ἡγνοοῦντο μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἤρξαντο δὲ γινώσκεισθαι τοῖς νεωτέροις κατὰ τὸ χιλιοστόν τετρακοσιοστόν ἐννενηκοστόν β^{ov} ἔτος...

[περί τῆς γεράνου, περί τοῦ ὄφως ὕδρου, περί τοῦ χρυσοειδοῦς ἰχθύος ἤτοι τοῦ ξιφίου, περί τοῦ ἰπταμένου ἰχθύος, περί τῆς μελίσης, περί τοῦ νοτίου τριγώνου, περί τοῦ ταῦ, περί τοῦ ἀνδρός τοῦ Ἰνδικοῦ, περί τῆς χηνός τῆς ἀμερικῆς, περί τοῦ χαμαιλέοντος, περί τοῦ ἄτιος, περί τῶν νεφελῶν].

—φ. 25β, «ἀνακεφαλαίωσις περί ἀριθμοῦ τῶν τε ἀστερισμῶν καὶ τῶν ἀστέρων».

Ἄρχ. Ἐκ τῶν ἐς τόδε ῥηθέντων δῆλόν ἐστιν, ὅτι σύμπαντες μὲν οἱ ἀστερισμοὶ εἰσὶ τρεῖς πρὸς τοῖς ἐξήκοντα ἐν ὄλῳ τῷ οὐρανῷ...

[περί τῶν τοῦ α^{ov} μεγέθους ἀστέρων, περί τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀστέρων τοῦ στερεώματος].

—φ. 26β, «κεφ. α^{ov}, περί τοῦ τόπου τῶν ἀστέρων, καὶ περί τῶν κύκλων μεθ' ὧν ὁ τόπος ἐκάστου διαγινώσκειται» [περί τῶν κύκλων τῆς διακλίσεως, περί τῶν κύκλων τοῦ μήκους τῶν ἀστέρων, περί τῶν κύκλων τοῦ πλάτους τῶν ἀστέρων, τίς ἢ ὠφέλεια τούτων τῶν κύκλων, ἢ τῶν κύκλων ὠφέλεια, περί τῆς μεταβολῆς τῶν ἀποστάσεων ἐκάστου ἀστέρος].

—φ. 29α, «κεφ. β^{ov}, περί τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων τοῦ στερεώματος» [πρὸς αὐτῶν ἢ τῶν ἀστέρων κινήσεις, περί τῶν ἐπομένων ἐκ τῆς ἰδίας τῶν ἀστέρων κινήσεως].

—φ. 30β, «κεφ. γ^{ov}, περί τῶν θεωρουμένων ἀστέρων κατὰ τὰς ἰδιότητας τὰς πρὸς τὸν ὀρίζοντα» [τί ἐστὶν ὀρίζων καὶ οἱ κύκλοι οἱ συγγενεῖς τῷ ὀρίζοντι, κύκλος μεσημβρινός, κύκλος κορυφαῖος, κύκλοι παράλληλοι τῷ ὀρίζοντι, περί τῶν φαινομένων τῶν ἀστέρων ἐν διαφόροις ὀρίζουσι, περί τῶν ἀστέρων τῶν ἐν τῇ λοξῇ σφαίρᾳ φαινομένων].

—φ. 33α, «κεφ. δ^{ov}, περί τῆς τριπλῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως τῶν ἀστέρων τοῦ στερεώματος» [τί ἐστὶν ἀνατολή καὶ δύσις κοσμική, τί ἐστὶν ἢ χρονική ἀνατολή καὶ δύσις, τί ἐστὶν ἢ τῶν ἀστέρων ἡλιακὴ ἀνατολή καὶ δύσις].

—φ. 34α, «κεφ. ε^{ov}, Τίνες εἰσὶν αἱ ἰδιότητες τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων μετὰ τοῦ ἰσημερινοῦ συμφερομένης».

—φ. 34β, «κεφ. στ^{ov}, περί τῆς ὠφελείας τῶν ἀστέρων τοῦ στερεώματος ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς καὶ τοῖς ναυτικοῖς» [πῶς γνωρίζεται ἡ ἄρσις τοῦ πόλου, πῶς τὴν ἄρσιν τοῦ πόλου γνωρίζομεν ἐκ παντός ἀστήρος ἐν τῷ στερεώματι διαλάμποντος].

—φ. 34β, «κεφ. ζ^{ov}, πῶς τὸ γεωμετρικὸν μῆκος εὐρήσομεν ἀπὸ τῆς τῶν ἀστέρων ἐπιστήμης» [πῶς γνωρίζομεν τὸ γεωγραφικὸν μῆκος καὶ ἐκ μόνων τῶν ἀστέρων ἄνευ τοῦ ὠρολογίου].

—φ. 37α, «Περὶ τῶν πλανητῶν. βιβλίον β^{ov} τῶν ἀστρονομικῶν» [περὶ τῶν πλανητῶν τῶν καθόλου θεωρουμένων, περὶ τῆς τάξεως τῶν πλανητῶν, διατὶ διαφορὸς ἐστὶν ἡ τάξις τῶν πλανητῶν ἐν τῇ ἑβδομάδι ἀπὸ τῆς τάξεως αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, τί ἐστὶν ἡ τάξις τῶν πλανητῶν καὶ τοῦ κόσμου κατὰ τὰ διάφορα συστήματα· περὶ τοῦ συστήματος τῶν πυθαγορικῶν παλαιῶν, καὶ τοῦ κοπερνίκου νεωτέρου· περὶ τῆς τάξεως τῶν πλανητῶν ἐν τῷ συστήματι τοῦ τύχωνος].

—φ. 40α, «κεφ. β^{ov}. Περὶ τοῦ ἡλίου τοῦ βασιλέως τῶν πλανητῶν» [περὶ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου· πῶς ἐπιστάμεθα τὸ μέγεθος τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς ἄλλης μεθόδου τῆς βεβαιωτέρας καὶ καλλίονος].

—φ. 40β, «κεφάλαιον. Περὶ τῶν μέτρων τοῦ χρόνου ἐπομένων ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου» [περὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ παλαιοῦ ἤτοι τοῦ χαλδαϊκοῦ· περὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἐνιαυτοῦ· περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ἡλίου· πῶς γνωρίζομεν τὸ ἀκριβές διάστημα τοῦ ἡλίου ἐκ τούτων τῶν ἀρχῶν· πῶς ἐπιστάμεθα ἐκ τοῦ διαστήματος τοῦ ἡλίου τὸ μέγεθος τοῦ οὐρανοῦ ἐν ᾧ κινεῖται ὁ ἥλιος· πῶς ἐπιστάμεθα τὸ ἀληθές τοῦ ἡλίου μέγεθος ἐκ τοῦ διαστήματος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς· πῶς ἐπιστάμεθα τὸ μέγεθος τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς ἄλλης μεθόδου τῆς βεβαιωτέρας καὶ καλλίονος].

—φ. 44α, «κεφ. γ^{ov}. Περὶ τῶν μέτρων τοῦ χρόνου, ἐπομένων ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου» [περὶ τοῦ παλαιοῦ ἐνιαυτοῦ, ἤτοι τοῦ χαλδαϊκοῦ· περὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ αἰγυπτιακοῦ· περὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἰουλιανοῦ, ἤτοι ρωμαϊκοῦ· περὶ τοῦ ἀστρονομικοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ νεωτέρου].

—φ. 45β, «κεφ. δ^{ov}» [πῶς δεῖ μετρηῆσαι τὴν τριττὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου· τὰ ἐπόμενα ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ βάθος, ἐκ τῶν λεγομένων πολλὰ ἔχομεν παράδοξα· πῶς διαγράφουσιν οἱ ἀστρονόμοι τοὺς κύκλους τοὺς ἀναγκαίους εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀπογείου καὶ περιγείου· περὶ τῆς δευτέρας μεθόδου τοῦ περιγείου καὶ ἀπογείου].

Τελ. (φ. 47α) ...ἐν ἧ ὁ ἥλιος ἄλλο ἔχει κέντρον τῆς κινήσεως ἀπὸ τοῦ κέντρον τῆς γῆς.

Πρβλ. Ἄρχυτας Μάξιμος.

- * 4. Μ.Π.Τ. 553 0,200×0,150 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 261-359.
*Ἄρχ. Κοσμογραφία ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ διαγράφουσα τὸν κόσμον
καὶ πάσας τὰς ιδιότητες τῶν μερῶν τοῦ κόσμου...*
Παρεμφερές μετ' ἰ, 3.
- * 5. Μ.Π.Τ. 525 0,210×0,158 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 1α-51β.
Ἄρχ. Κοσμογραφία ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ διαγράφουσα...
Κείμενο παρεμφερές, κτ' αὐτό, μετ' ἰ, 3.
- * 6. Μ.Π.Τ. 769 0,207×0,140 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 179α-223β.
Ἄρχ. Κοσμογραφία ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ διαγράφουσα...
Κτ' αὐτό παρεμφερές μετ' ἰ, 3.
7. Μ.Μ.Σ. 83 0,210×0,152 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 111α-157β.
Ἄρχ. Κοσμογραφία ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ διαγράφουσα...
8. Ε.Α.Β. 1784 0,317×0,210 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 2α-12β.
Τίτλος: *Τοῦ ἐπικανκλίου κυρ Ἰωάννου τοῦ Σκυλίτζη, Περί κόσμου καὶ τῆς
κατ' αὐτόν φύσεως.*
Ἄρχ. Περί κόσμου φύσεως πολλῶν πολλοῖς εἰρημένων...
- * 9. Β.Κ.Μ. 119 0,230×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 273α-279β.
Τίτλος: *Περί κόσμου καὶ τῆς κατ' αὐτόν φύσεως τοῦ σοφωτάτου Ἰωάννου
τοῦ Σκυλίτζη.*
Ἄρχ. Περί κόσμου φύσεως πολλῶν πολλοῖς εἰρημένων...
Στὸ φ. 279, πίνακας τῶν περιεχομένων.
Τοῦ κειμένου προτάσσεται, φφ. 245α-262β, *Τοῦ σοφωτάτου λεσβίου
Δωροθέου πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς παρά τῳ Ἀριστοτέλει ἀρχὰς τοῦ
συνθέτου σώματος.*
Ἄρχ. Τὰ παράδοξα τῶν νῦν νεωτέρων...
- * 10. Β.Ρ.Α. 557 0,210×0,160 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 97-155.
Τίτλος: *Περί κόσμου, καὶ τῆς κατ' αὐτόν φύσεως τοῦ σοφωτάτου Ἰωάννου
τοῦ Σκυλίτζη.*
Ἄρχ. Περί κόσμου φύσεως πολλῶν πολλοῖς εἰρημένων...

ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

(ΙΣΤ΄ αϊ.)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Περί κατασκευῆς καί χρήσεως κρικωτοῦ ἀστρολάβου
(βλ. ἔντυπα, 1)

1. B.Br. 511 Fol. ΙΣΤ΄ αϊ.

Ἄρχ. Κατεσκευάσθωσαν δύο κρίκοι χαλκοῖ, ἴσας ἔχοντες τὰς διαμέτρους...

Στὴν ἀρχὴ ἢ ἀφιέρωση: «Παύλῳ τρίτῳ τῷ θειοτάτῳ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ».

Ἄρχ. Πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἔνεκεν, ἀγιώτατε πάτερ, δίκαιόν ἐστιν ἀπονέμειν τῇ μεγαλοψυχίᾳ σου...

2. E.B.Π. 278A 8° ΙΣΤ΄ αϊ.

Ἄρχ. Κατεσκευάσθωσαν δύο κρίκοι χαλκοῖ, ἴσας ἔχοντες τὰς διαμέτρους...

Καί ἢ ἀφιέρωση στὸν πάπα Παῦλο Γ΄.

Ἄρχ. Πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων, ἔνεκεν ἀγιώτατε πάτερ, δίκαιόν ἐστιν ἀπονέμειν τῇ μεγαλοψυχίᾳ σου...

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Νικολάου Σοφιανοῦ, *Περί κατασκευῆς καί χρήσεως κρικωτοῦ ἀστρολάβου* [Βενετία 1544](L./BH. 15-16.I.111).2. *Χάρτης Γεωγραφικός τῆς Ἑλλάδος, Νικολάου Σοφιανοῦ, Ρώμη 1522* (L./BH. 15-16. II. 246).** Ἄλλες ἐκδόσεις: 1601 (L.BI.91).*

ΣΠΑΡΜΙΩΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ (ΙΩΝΑΣ)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Βιβλιάριον συνοπτικῆς Γεωγραφίας

1. Β.Ο. 43 0,223 × 0,165 ΙΘ' αἰ. φφ. 66α-88α.

Τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα στά φφ. 1α, 2β καί 61α ὅπου: «Γερμανοῦ ἡ χεῖρ καί πόνος Δημητρίου αωα' νοεμβρίου ιγ' Ἐν Τζαριτζάνη».

Ἐπίσης ἀπό τό μοναστήρι τοῦ Σπαρμοῦ.

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΣΠΥΛΙΩΤΑΚΗΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γεωγραφία θεωρητική τοῦ Βουφεριού ἐξηγημένη ἀπλῶς

* 1. Μ.Π.Τ. 802 0,175 × 0,122 ἔτ. 1800 φφ. 44.

Ἐπίσης ἄρχ. Ἡ θεωρητικὴ γεωγραφία εἶναι ἀπλῶς ἓνα σχῆμα ὅπου ἡμποροῦμεν νά κάμωμεν εἰς τόν νοῦν μας, περί τῆς τοποθεσίας μερικῶν ἐπαρχιῶν τῆς γῆς...

Μετά τό εἰσαγωγικό αὐτό κεφάλαιο, τό κείμενο χωρίζεται σέ τρία μεγάλα μέρη:

φ. 5α, «Ἐγχειρίδιον τῆς σφαίρας. Μέρος Α'».

Ἐπίσης ἄρχ. Ἐρ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ σφαῖρα;...

(τό μέρος αὐτό εἶναι γραμμένο σέ μορφή ἐρωταποκρίσεων)

φ. 27α, «Μέρος δεύτερον. Περιγραφή τῆς τεχνικῆς σφαίρας».

Ἐπίσης ἄρχ. Διά νά κατανοήσετε καλῆτερα τήν παροῦσαν διδασκαλίαν, κάμνει χρεία νά ἔχετε πρό ὀφθαλμῶν σας μίαν σφαῖραν...

φ. 37α, «Μέρος τρίτον. Χρήσις τῆς πάλλας».

Ἄρχ. Ἡ πάλλα, ὡς εἶπομεν, εἶναι ἐκείνη ὅπου φαίνεται εἰς τὸ μέσον τῆς σφαίρας διὰ νά παριστάνει τὴν γῆν περιτριγυρισμένη ἀπὸ τὸν οὐρανόν...

Ἄκολουθοῦν:

—φ. 38α, «α^η χρῆσις τῆς πάλλας. Διὰ νά εὔρεθῇ τὸ μῆκος καὶ πλάτος ὅποιασδήποτε ἐπαρχίας τῆς γῆς».

Ἄρχ. Μέθοδος μηχανική. γυρίσατε τὴν πάλλαν, ἕως ὅπου ὁ τόπος, ἢ ἡ ἐπαρχία τῆς ὁποίας θέλετε νά ἤξεύρη τὰς μοίρας, νά ἤθελεν εὔρεθῇ ὑπὸ κάτω τοῦ μεγάλου κύκλου τοῦ μεσημβρινοῦ...

—φ. 38β, «δευτέρα χρῆσις τῆς πάλλας, διὰ νά εὔρεθῇ ἡ ὥρα ὅπου εἶναι εἰς κάθε ἐπαρχίαν προταθεῖσαν, ὅταν εἶναι μεσημβρία εἰς τὸν τόπον ὅπου εὔρισκόμεθα».

Ἄρχ. μέθοδος μηχανική. παρατηρήσατε εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς σφαίρας ἓνα εἶδος μικροῦ μπουσούλου μέ μίαν κινητὴν βελόνην...

—φ. 39α, «Μέθοδος συνοπτική, καὶ στοχασμοῦ».

Ἄρχ. φθάνη νά ἐνθυμηθῆτε τὰς μοίρας τοῦ μήκους τοῦ τόπου, ἔνθα εὔρισκεσθε, καὶ τοῦ προταθέντος τόπου...

—φ. 40β, «τρίτη χρῆσις τῆς πάλλας. Διὰ νά ἤξεύρη τινὰς τί ὥρα εἶναι εἰς ὅποιανδήποτε ἐπαρχίαν τοῦ κόσμου, ὅταν ἤθελεν εἶναι γνωστή τί ὥρα εἶναι εἰς μίαν ἐπαρχίαν ξεχωριστήν».

Ἄρχ. Μέθοδος στοχασμοῦ χωρὶς μηχανικῆς. τοῦτο γίνεται μέ τούς ἰδίους ἄνω εἰρημένους κανόνας...

—φ. 41α, «Τετάρτη χρῆσις τῆς σφαίρας διὰ νά εὔρεθοῦν οἱ ἀντίποδες κάθε τόπου».

Ἄρχ. Καλοῦνται ἀντίποδες ἐκεῖναι αἱ ἐπαρχίαι...

—φ. 42α, «Πέμπτη χρῆσις τῆς πάλλας. Διὰ νά εὔρεθῇ ἡ ὥρα, εἰς τὴν ὅποιαν ἀνατέλλει καὶ δύει ὁ ἥλιος ἐν ὅποιασδήποτε ἐπαρχία».

Ἄρχ. Καὶ ἡ χρῆσις μόνον νά ἤξεύρετε εἰς ποίαν ὥραν ἀνατέλλει ὁ ἥλιος εἰς τὸν τόπον ἔνθα εὔρισκεσθε...

—φ. 42β, «Ἐκτη χρῆσις τῆς πάλλας. Διὰ νά γνωρίσωμεν πόσων ὠρῶν εἶναι πλέον μακρινή ἢ ἡμέρα ὅποιασδήποτε ἐπαρχίας».

Ἄρχ. Ζητήσατε πρῶτον εἰς ποίαν μοῖραν τοῦ πλάτους εὔρισκεται ἡ δοθεῖσα ἐπαρχία...

—φ. 43α, «Ζ' χρῆσις τῆς πάλλας. Διὰ νά γνωρίσωμεν εἰς ποῖον κλίμα εἶναι ὅποιασδήποτε ἐπαρχία».

Ἄρχ. Τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὅπου γίνεται φανερόν ἀπὸ τούς ρωμαϊκούς χαρακτῆρας...

Τελ. ...διότι τὰ ὑποκείμενα συγχίζονται ὀλιγώτερον εἰς μίαν μεγάλην ἔκτασιν, παρά εἰς μίαν μικράν καί τήν εὐχάριστον φωνήν σοι φέρω λόγε, ἰδὼν ποθινόν τέρμα τῶν εἰρημένων. Δόξα σοι ὁ θεός ἡμῶν δόξασοι.

Μαθηματάριο, πρβλ. φ. 44α: «Ἐντέγραψα τήν παρούσαν γεωγραφίαν, ἐν Πάτρᾳ καί ἐν ταυτῷ παρεδόθην αὐτήν, παρά τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Σπυλιωτάκη. Ἐντεγράφη εἰς τὰ αὐτὰ διὰ ἡμέρας ιη' ἐν αἷς καί ἤκουον αὐτῆς παρά τοῦ ἄνω κυρ. Σπ. διδασκάλου μου ὄντος, ὃν ὁ θεός ὁ ἅγιος πολυετῆ καί δώη αὐτῷ ἀμοιβήν οὐράνιον διὰ τήν πρός ἐμέ του εὖνοιαν, καί κόπον τῆς παραδόσεως».

* 2. Μ.Τ. 497 0,200 × 0,135 ΙΘ' αἰ. φφ. [1α-41α].
Τίτλος: *Γεωγραφία θεωρητικὴ τοῦ βουφιέρου, μεταφρασθεῖσα εἰς τήν ἡμετέραν ἀπλῆν διάλεκτον.*

Ἄρχ. Ἡ θεωρητικὴ γεωγραφία εἶναι ἓνα σχῆμα, ὅπου ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν εἰς τὸν νοῦν...

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 1. Τά «μέρη»: φφ. [5α], [25β], καί [34β] ἐνῶ «οἱ χρήσεις τῆς πάλλας» στά φφ. [36α], [36α] (στό φ. 36β ἢ «μέθοδος συνοπτικὴ»), [38α], [38α], [39α], [39β] καί [40α].

Τελ. ...διότι τὰ ὑποκείμενα συγχίζονται, ὀλιγώτερον εἰς μίαν μεγάλην ἔκτασιν, παρά εἰς μίαν μικράν.

* 3. Ε.Β.Ε. 3090 0,240 × 0,168 ΙΘ' αἰ. φφ. 94α-123α.
Ἄρχ. Ἡ θεωρητικὴ γεωγραφία εἶναι ἓνα σχῆμα ὅπου ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν εἰς τὸν νοῦν...

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 1. Τά «μέρη»: φφ. 96β, 111α καί 118α καί οἱ «χρήσεις τῆς πάλλας» φφ. 119α, 119α (στό φ. 119β ἢ «μέθοδος συνοπτικὴ»), 120β, 120β, 121β, 121β καί 122α.

Πρβλ. Βενιαμίν Λέσβιος Ι, 18 καί Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά, Ἐάνωνυμα, ΙΙΙ, 3.

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

ΣΤΑΓΕΙΡΙΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Β. ΕΝΤΥΠΑ:

1. *Ἡπειρωτικά, ἤτοι Ἱστορία καὶ Γεωγραφία τῆς Ἡπείρου παλαιά τε καὶ νέα, καὶ βίος τοῦ Πύρρου. Συλλεχθέντα ἐκ πολλῶν συγγραφέων καὶ παραφρασθέντα εἰς τὴν ἀπλουστέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Σταγειρίτου...* Βιέννη 1819, σσ. 4 χ.ἄ. + ιδ' + 494. (ΓΜ/ΕΒ. 1161).

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

(1764 - 1817)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. «Νέα ἔκθεσις τῆς σφαίρας. Ἐν ἣ αἱ κινήσεις τῶν ἀστέρων, τὰ συστήματα τοῦ παντός τάτε παλαιά καὶ νέα ἦτε χρῆσις τῶν γλόμπων, καὶ αἱ καταμετρήσεις τῶν γεωγράφων ἐρμηνεύονται· συντεθεῖσαν μὲν εἰς τὴν τῶν γάλλων φωνὴν, μετοχτευθεῖσα δέ εἰς τὴν τῶν ἐλλήνων ὑπὸ κωνσταντίνου σταμάτη τοῦ βυζαντίου»

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Nouvel exposé sur la sphère dans lequel sont décrits les mouvements des astres; les systèmes anciens et modernes de l'univers; l'utilisation du globe et les mesures des géographes.*

*1. Β.Ρ.Α. 17 0,234 × 0,174 ἔτ. 1780 φφ. 426α-444α (κολοβό).

Τὰ κεφάλαια τοῦ ἔργου, πού εἶναι γραμμένο σέ μορφὴ ἐρωταποκρί-

σεων: φ. 426α, «Κεφ. α^{ov}. Περί τῆς καθόλου σφαίρας καὶ τῆς κατ' αὐτὴν κινήσεως. ἄρθρον α^{ov}».

*Ἄρχ. ἐρ. Ποῖον ἐστὶ τό τῆς γεωγραφίας καθ' αὐτό ὑποκείμενον;
ἀπ. ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα, ἥτις ἐστὶν σῶμα σφαιρικόν ὑπό
πολλῶν συγκείμενον κύκλων...*

Ἄκολουθοῦν: «ἄρθρον β^{ov} Περί τῶν μεγίστων κύκλων τῆς σφαίρας» (φ. 426β) [ἴσπου οἱ παράγραφοι: «περί τοῦ ἰσημερινοῦ», «περί τοῦ ζωδιακοῦ», «περί κολούρων», «περί τοῦ ὀρίζοντος» καὶ «περί μεσημβρινοῦ»]. «ἄρθρον γ^{ov} Περί τῶν ἐλασσόνων κύκλων τῆς σφαίρας» (φ. 429α) [ἔδῳ οἱ παράγραφοι: «περί τῶν πολικῶν κύκλων», «περί τοῦ κύκλου τῶν ὠρῶν» καὶ «περί τοῦ γῆϊνου γλόμπου κύκλων»].

—φ. 430α, «Κεφ. β^{ov}. Περί τῶν θέσεων τῆς σφαίρας. ἄρθρον α^{ov}. Περί τῆς ὀρθῆς σφαίρας· ἄρθρον β^{ov} Περί τῆς παραλλήλου σφαίρας», «περί τῆς πλαγίας σφαίρας», «περί τῆς εὐρέσεως τοῦ πλάτους καὶ μήκους».

*Ἄρχ. ἐρ. πόσαι ἐστὶν αἱ τῆς σφαίρας θέσεις;
ἀπ. τρεῖς, ἡ παράλληλος, ἡ ὀρθή, καὶ ἡ πλαγία...*

—φ. 432β, «Κεφ. γ^{ov}. Περί τῶν ἀστέρων καὶ τῶν κατ' αὐτὰ κινήσεων», «Περί τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων», «Περί πλανητῶν», «Περί ἡλίου», «Περί τῆς σελήνης», «Περί τῶν λοιπῶν πλανητῶν», «Περί τῶν συστημάτων», «Περί τοῦ συστήματος τοῦ τύχωνος», «Περί τοῦ συστήματος τοῦ νικολάου κοπερνίκου».

*Ἄρχ. ἐρ. πόσα τὰ τῶν ἀστέρων εἶδη;
ἀπ. δύο, οἱ ἀπλανεῖς, καὶ οἱ πλανῆτες...*

[στό κεφάλαιο αὐτό παρουσιάζει τὰ τρία συστήματα καὶ τάσσεται ὑπὲρ τοῦ πτολεμαϊκοῦ].

—φ. 436. «Κεφ. δ^{ov}. Περί τῶν παλαιῶν γεωγραφικῶν καταμετρήσεων».

*Ἄρχ. ἐρ. οὐ χάριν χρώμεθα ταῖς γεωγραφικαῖς καταμετρήσεις;
ἀπ. Ἴν' ἐχῶμεν τὴν ἀληθῆ καὶ εὐθεῖαν...*

Ἄκολουθοῦν τὰ: «περί τῶν γεωμετρικῶν νεωτερικῶν καταμετρήσεων» καὶ «περί τῆς εὐρέσεως δύο τόπων ἐπὶ τοῦ γλόμπου», «περί τῶν περιοίκων, ἀντοίκων καὶ ἀντιπόδων».

—φ. 439β. «Κεφ. ε^{ov}. Διασάφησις τῶν γεωγραφικῶν ὄρων» [ἔδῳ καὶ «φυσικὴ τοῦ γῆϊνου γλόμπου διαίρεσις», «περί τῶν κατοίκων τῆς γῆς»].

*Ἄρχ. ἐρ. τί ἐστὶν ἥπειρος;
ἀπ. μέγα τι τῆς γῆς διάστημα, οὐπερ...*

—φ. 441β. «Κεφ. στ^{ov}. Περί τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν καθ' Εὐρώπην διοικήσεων» [ἔδῳ: «καθολικὴ διαίρεσις τῆς Εὐρώπης», «Ὅροι καὶ

ἐκτάσεις τῆς Εὐρώπης» καί «περί τῶν κατ' Εὐρώπην θαλασσῶν»].

¹ Αρχ. ἐρ. Τῶν τεσσάρων γενικωτέρων τῆς γῆς μερῶν ποῖον τό α^{ov};

*ἀπ. ἡ Εὐρώπη, ἣτις ἐλαχίστη μὲν ἐστί, τῶν δὲ λοιπῶν
τριῶν μᾶλλον οἰκουμένη, καὶ ἰσχυροτέρα...*

Τό κείμενο διακόπτεται στό φ. 444α, § 35: «Περί τῶν κατ' Εὐρώπην θαλασσῶν».

Τελ. ἐρ. Ποῖα ὕδατα τῆς Εὐρώπης καλεῖς θαλάσσας;

ἀπ. τὰ περὶ αὐτὴν ὄντα.

Στὴ σελίδα τίτλου ἢ σημείωση: «1780 αὐγούστου 22. Ἐν βουκουρεστίῳ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ σοφωτάτου ἰωάννου ἀλεξάντρου ὑψηλοτάτου βοεβ».

Πρόκειται γιὰ μία σχολικὴ γεωγραφία· γιὰ μία εἰσαγωγή στὴ γεωγραφία.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΣΥΡΙΓΓΟΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

(1586 - 1664)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Ὑπομνήματα εἰς τὰ Δ' βιβλία τῶν Φυσικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους

* 1. Π.Β. 402 0,235×0,155 ἔτ. 1626 φφ. 1 χ.ἀ. + 356.

Τὰ ὑπομνήματα' στά φφ. 14β-80β, 81α-162α, 162β-231β καὶ 232α-356β.

Τῶν ὑπομνημάτων' προηγούνται (φφ. 1α-14α): «προλεγόμενα εἰς πᾶσαν τὴν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας πραγματείαν. Περί τοῦ ὀνόματος τῆς φυσικῆς».

¹ Αρχ. Τό τῆς φιλοσοφίας ὄνομα ἀρχὴν εἰληφέναι ὑπὸ τοῦ
πυθαγόρου πιστεύεται...

Τὰ κεφάλαια τῶν ὑπολεγόμενων': φ. 2β, «Περί τοῦ ὑποκειμένου πάσης τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας».

Ἄρχ. Καθ' ὃν τρόπον διαιροῦνται τὰ ὄντα, κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ αἱ ἐπιστῆμαι...

— φ. 6β, «Περὶ τοῦ ὑποκειμένου τῶν ὀκτώ βιβλίων τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Τρισὶ τὰς ἐπιστήμας ἔφημεν συνίστασθαι...

— φ. 10α, «Περὶ διαιρέσεως τῶν ὀκτώ τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας βιβλίων».

Ἄρχ. Ἔδει μὲν ἡμᾶς μετὰ τὴν περὶ τοῦ ὑποκειμένου θεωρίαν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας...

— φ. 12β, «Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων».

Ἄρχ. Λείπεται περὶ τῆς ἐπιγραφῆς εἰπεῖν...

Τελ. (τῶν ὑπομνημάτων) *...καὶ οὕτως ἐκ τῶν εἰρημένων σαφῶς τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα λύονται.*

Στό φ. 1 χ.ά.: «τό παρόν βιβλίον ὑπάρχει ἐκ τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ μεγάλου θεολόγου τοῦ πάτμου τό ὁποῖον ἀνακαινίσθη παρά τοῦ ἐκκλησιάρχου, ἀθανασίου [Χρυσοχόου] εἰς τοὺς 1575 μαῖω 15» καὶ ὁ τίτλος: «Εἰς τὰ Δ' βιβλία τῶν φυσικῶν τοῦ ἀριστοτέλους ὑπομνήματα».

Τό ὄνομα τοῦ Μελέτιου Συρίγου στό φ. 1α καὶ στό φ. 1β.

Οἱ χρονολογίες: «1625 ὀκτωβρίω πρώτη» (φ. 1α), «1626 ἐν μηνί ἰαννουαρίω πρώτη» (φ. 81α), «1626 μαρτίω 20» (φ. 162β), «1626 μαῖω πρώτη» (φ. 232α), «1626 ἰουνίω πρώτη» (φ. 282β) καὶ «1626 ἐν μηνί ἰουλίω πρώτη» (φ. 317α), πού διαβάζουμε δίπλα στοὺς τίτλους τῶν ἑπιγραφόμενων, τῶν βιβλίων ἢ τῶν κεφαλαίων, καθὼς καὶ ἡ σημείωση «τέλος τῶν φυσικῶν κατὰ τό ἀχκστ^{ov} ἔτος τό σωτήριον ἐν μηνί ἰουλλίω 30» (μετὰ τό τέλος τοῦ κειμένου), πιστεύουμε ὅτι δηλοῦν τίς ἡμερομηνίες παράδοσης τοῦ κειμένου ἀπό τόν Μελέτιο Συρίγο(:) βλέπε τή σημείωση, γραμμένη κι αὐτή ἀπό τό ἴδιο χέρι τοῦ κειμένου, στό φ. 356α: «παρεδόθησαν τὰ βιβλία ταῦτα ἐμοὶ βενεδίκτω ἱερομονάχῳ τζαγκαρόλλῳ τῷ ἐκ μήλου, ὑπό τοῦ πανοσιωτάτου, σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου κυρίου μελετίου συρίγου καὶ καθηγουμένου τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν ἀπεζωνῶν, ἐν κρήτη, ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ, καὶ εἰλήφασιν πέρασ εἰς τό ἄνωθεν ἔτος» [= 1626].

B. ENTYPIA:

ΤΣΕΛΕΠΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(; - 1822)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γεωμετρικῆς καί φυσικῆς ἀστρονομίας μαθήματα στοιχειώδη, συγγραφέντα μὲν παρά τοῦ σοφωτάτου ἀββᾶ Καϊλλέ

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Leçons élémentaires d'astronomie géométrique et physique par l'abbé Nicolas Louis de Lacaille*, Παρίσι 1764.

* I. Μ.Π.Τ. 467 0,245 × 0,178 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 255.

Ἡ ἑλληνικὴ μετάφραση ἀρχίζει ἀπὸ τὴν «Τομὴ Πρώτη». Λεῖπει δηλαδὴ, κι ἐδῶ τὸ «*Traité préliminaire de la Trigonemétrie sphérique*» (στο γαλλικὸ τοῦ Lacaille σσ. 1-23).

Τίτλος: *Γεωμετρικῆς καί φυσικῆς ἀστρονομίας μαθήματα στοιχειώδη. Συγγραφεῖσα παρά τοῦ σοφωτάτου ἀββᾶ Καϊλλέ.*

—φφ. 1α-66β, «Τομὴ πρώτη, τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας περιέχουσα».

Τὰ κεφάλαια: «Περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων» (φ. 2α), «Περὶ τῶν πλανητῶν» (φ. 4β), «Περὶ τῶν νόμων τῆς κινήσεως τῶν κομητῶν» (φ. 53α).

—φφ. 67α-132α, «Τομὴ δευτέρα, τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐπιτόμου ἀστρονομίας περιέχουσα ἧγουν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κυριωτέρων φαινομένων τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ἀπὸ τῆς γῆς ὀρωμένων».

Τὰ κεφάλαια: «Αἰ προερχόμενα ὀπτικαὶ ἀπάται ἐκ τῆς ἡμερησίου περιαγωγῆς τῆς γῆς περὶ τὸν αὐτῆς ἄξονα» (φ. 69β), «Περὶ τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης, ἢ περὶ τῶν ὀπτικῶν παρακρουσμάτων ἐν τοῖς φαινομένοις τῶν ἀστρῶν, ἧς αἷτιον ἢ ἐτίαςις κίνησις τῆς γῆς» (φ. 99α), «Περὶ τῶν συμβαινόντων ὀπτικῶν παρακρουσμάτων ἐν τοῖς φαινομένοις τῆς ἡμερησίου κινήσεως ἧν αἷτιον ἢ τοῦ θεατοῦ κίνησις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς» (φ. 117α), «Περὶ τῶν ὀπτικῶν παρακρουσμάτων, ἅτινα προέρχονται ἀπὸ τῆς θλάσεως τῶν τοῦ φωτός ἀκτίνων ἐν τῇ διαβάσει διὰ τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς» (φ. 129α).

—φφ. 132β-169β, «Τομὴ τρίτη περιέχουσα τὸ δεῦτερον μέρος τῆς ἐπιτόμου ἀστρονομίας ὅπερ ἀνεχθεῖσεται περὶ τὸν ὑπολογισμόν τῶν

κινήσεων τῶν πλανητῶν καὶ τῶν κομητῶν τῶν μὴ προερχομένων ἀπὸ τῆς ἡμερησίου περιαγωγῆς τῆς γῆς».

Τὰ κεφάλαια: «Περὶ θεωρίας τῶν πλανητῶν, ὡσπερ ὀρῶνται ἀπὸ τῆς γῆς» (φ. 132β), «Θεώρημα τῶν κομητῶν ἃ ὀρῶνται ἀπὸ τῆς γῆς» (φ. 149α), «Περὶ τῶν παρατηρουμένων μεταβολῶν ἐν ταῖς κινήσεσι τῶν πλανητῶν καὶ τῶν κομητῶν» (φ. 167α).

—φφ. 170α-184α, «Τομὴ τετάρτη, τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας περιέχουσα, ἡγουν τὴν ἐξήγησιν τῶν νόμων τῆς ἡμερησίου κινήσεως τῶν πλανητῶν ὡσπερ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ὀρῶνται».

—φφ. 184β-193α, «Τομὴ πέμπτη, περιέχουσα τὸ τρίτον μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας, ἡγουν τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ὀρωμένων κινήσεων ἐν τοῖς δευτέροις πλανήταις».

—φφ. 193β-233β, «Τομὴ ἕκτη, περιέχουσα τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας ἢ τὴν ἔκθεσιν τῆς θεωρίας τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς γῆς ὀρωμένης. Ἐκ τούτων συνάγομεν ἀναλογικῶς τὴν θεωρίαν τῶν ἄλλων δορυφόρων καθάπερ ὀρῶνται ὑπὸ τῶν πλανητῶν».

Τὰ κεφάλαια: «Θεωρία τῶν κινήσεων τῆς σελήνης» (φ. 193β), «Περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν ἐκλείψεων τῶν δορυφόρων ἐπειδὴ ὀρῶνται ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πρώτου αὐτῆς πλανήτου».

Μεταξὺ τῶν φφ. 222-223, ὁ πίνακας: «Διάθεσις τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου, ὑπὲρ τῆς 25 ὀκτωβρίου ἐν ἔτει 1753».

Τὰ φφ. 234 καὶ 235, λευκά.

Στά φφ. 236-255, γεωμετρικά καὶ ἀστρονομικά σχήματα.

2. Ε.Β.Π. 1142 0,240 × 0,170 ΙΘ' αἰ. σσ. 582.

Σύνθεση τοῦ ἔργου:

—σσ. 1-176, «Τομὴ πρώτη, τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας περιέχουσα» (στό γαλλικὸ σσ. 24-117).

—σσ. 177-328, «Ἀστρονομίας Τομὴ Β'. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐπιτόμου ἀστρονομίας περιέχουσα ἡγουν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κυριωτέρων φαινομένων τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ἀπὸ τῆς Γῆς ὀρωμένων» (στό γαλλικὸ σσ. 181-201).

—σσ. 328-413, «Τομὴ Τρίτη περιέχουσα τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐπιτόμου ἀστρονομίας ὅπερ ἀπασχολεῖται πρὸς τὸν ὑπολογισμόν τῶν κλίσεων τῶν πλανητῶν, τῶν κομητῶν» (στό γαλλικὸ σσ. 202-243).

—σσ. 414-449, «Τομὴ Τετάρτη, τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας περιέχουσα, ἡγουν τὴν ἐξήγησιν τῶν νόμων τῆς ἡμερησίου

κλίσεως τῶν πλανητῶν ὡπερ ἀπό τοῦ ἡλίου ὄρωντες» (στό γαλλικό σσ. 244-274).

—σσ. 449-471, «Τομή Πέμπτη περιέχουσα τό γ' μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας, ἡγουν τήν ἐξήγησιν τῶν ἀπό τοῦ ἡλίου ὀρωμένων κλίσεων ἐν τοῖς δευτέροις πλανήταις» (τό γαλλικό σσ. 275-291).

—σσ. 471-567, «Τομή Ἑκτη περιέχουσα τό τέταρτον μέρος τῆς ἡλιακῆς ἀστρονομίας, ἥ τήν ἔκθεσιν τῆς θεωρίας τῆς σελήνης ἀπό τῆς Γῆς ὀρωμένης. Ἐκ τοῦδε συνάγομεν ἀναλογικῶς τήν θεωρίαν τῶν ἄλλων δορυφόρων» (στό γαλλικό σσ. 292-348).

—σσ. 569-581, 7 πίνακες μέ 84 σχήματα (στό γαλλικό 9 πίνακες μέ 105 σχήματα).

Πρβλ. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΤΥΠΑΛΛΟΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ (ΜΕΛΕΤΙΟΣ)

(ΙΖ' - ΙΗ' αἰ)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Εἰς τά ὀκτώ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλία περί φυσικῆς ἀκροάσεως διαλέξεις, ζητήματά τε καί θεωρήματα

* I. Μ.Δ. 272 (2946) 0,210 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 1α-121β.

Προτάσσονται:

—φ. 1α, «Προοίμιον».

Ἀρχ. *Συλλήβδην περί πάσης τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας εἰπεῖν προαιρούμενος περί πάντων...*

—φ. 2α, «Προλεγόμενα τῆς φυσικῆς, πότερον ἢ φυσική ἐστίν ἐπιστήμη ἢ οὐ».

Ἀρχ. *Οἱ μέντοι περί Ἡράκλειτον καί Κρατύλλον ναί μὴν καί οἱ περί Πυθαγόρου ὑπέλαβον ἐπιστήμην...*

Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τό φ. 3β: «Βιβλίον α^{ov} περί φυσικῆς ἀκροάσεως Διάλεξις αⁿ περί τῶν καθόλου φυσικῶν ἀρχῶν».

Ἄρχ. Ἐπειδή τό εἶδέναι καί τό ἐπίστασθαι (ἴν οὕτως ἄρξομαι σύν τῷ φιλοσόφῳ) συμβαίνει περί πάσας τάς μεθόδους ἐκ τοῦ γνωρίζειν τάς ἀρχάς τοῦ πράγματος ἢ αἰτία ἢ στοιχεῖα...

φ. 34α, «Εἰς τό β^{ov} βιβλίον περί φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Εἴρηται μέν οὖν ἐν τῷ α^o βιβλίῳ τῆς δε τῆς πραγματείας, περί τῶν ἀρχῶν τῆς γενέσεως τῶν ὄντων τῆ φύσει...

φ. 55β, «Εἰς τό γ^{ov} βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, Διαλέξεις τε, καί ζητήματα. Διάλεξις αⁿ, περί Κινήσεως ζήτημα α^{ov}. Πότερον ὑγιῆς ἐστίν ὁ τῆς κινήσεως ὀρισμός;»

Ἄρχ. Περὶ μέν τῆς καθόλου κινήσεως, ἐν τῷ γ^o τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως διαλαμβάνει ὁ φιλόσοφος...

—φ. 62α, «Εἰς τό δ^{ov} βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως. Διαλέξεις τε, καί ζητήματα. περί τόπου, κενοῦ, καί χρόνου».

Ἄρχ. Συμπληρώσας ἐν τοῖς τρισὶ προρῆθηῖσι βιβλίοις τά περὶ τῶν ἀρχῶν, καί τῶν ἄλλων αἰτίων, ἐφεξῆς λοιπόν καί περὶ τῶν ἕξωθεν...

—φ. 92α, [Βιβλίον ε^{ov}] «περί τῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως».

Ἄρχ. Ἐν δέ τῷ Β^o βιβλίῳ τῆς δε τῆς πραγματείας ὁ ἀριστοτέλης διαλαμβάνει περί τῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως...

—φ. 96β, «Βιβλίον στ^{ov}. περί τοῦ ποσοῦ τῆς κινήσεως, ἤτοι περί τοῦ συνεχοῦς».

Ἄρχ. Ἐν δέ τῷ στ^o βιβλίῳ ὁ ἀριστοτέλης διαλαμβάνει περί τοῦ ποσοῦ τῆς κινήσεως, πῶς διαιρεῖται καί πῶς σύγκειται...

—φ. 103β, «Περὶ τοῦ ζ^{ov} βιβλίου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Ἰστέον, ὅτι ὅσα περιέχει ἡ βίβλος αὕτη καί διά λογικῶν καί ἐνδόξων θεωρημάτων ὁ ἀριστοτέλης διασαφηνίζει ἐν τῷ η^o τῆς δε τῆς πραγματείας διεξοδικώτερον...

—φ. 104α, «Εἰς τό η^{ov} βιβλίον τῆς ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως Διαλέξεις, ζητήματά τε, καί θέσεις».

Ἄρχ. Ἐνταῦθα μέν διαλαμβάνει ὁ ἀριστοτέλης περί τῆς α^{ns} ἀρχῆς τῆς κινήσεως...

Τελ. ...ρητέον ὅτι ὁ φιλόσοφος διαλέγεται περί τοῦ κατά τό ποσόν ἀπέιρου, ὡς παντί που δήλον. Καί ταῦτα μέν ἄλλις περί τῆς φυσικῆς τοῦ ἀριστοτέλους ἀκροάσεως.

Τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα, μετά τό τέλος τοῦ ἔργου: «Σύνθεσις τοῦ λογιωτά-

του, καί σοφωτάτου μεγίστου ἱεροδιδασκάλου κυρίου κυρίου Ματθαίου τυπά-
δου, τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας».

* 2. Μ.Ι. 231 (4351) 0,210×0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 110.
Τίτλος (φ. 5β): *Εἰς τὰ ὀκτώ τοῦ ἀριστοτέλους βιβλία περί φυσικῆς ἀκροά-
σεως, διαλέξεις, ζητήματά τε, καί θεωρήματα.*

Ἄρχ. Προοίμιον. Συλλήβδην περί πάσης τῆς περιπατητικῆς
φιλοσοφίας εἰπεῖν προαιρούμενος, περί πάντων...

Ἀκολουθοῦν:

φ. 6α, τὰ «Προλεγόμενα τῆς φυσικῆς», ἐνῶ τὰ σχόλια στά ὀκτώ 'βιβλία'
στά φφ. 7α, 30β, 47β, 53α, 79β, 84α, 91α, καί 91β.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, Ι.

Στό τέλος, φ. 110α, ἡ ὑπογραφή (σέ γραφή σταυρωτή): «ἀβιμελέχ
ιβηρίτου ἐκ ζακύνθου».

Τοῦ κειμένου προτάσσεται, φφ. 1α-5α, «Πίναξ ἅπασι τοῦ ἀριστοτέ-
λους περί φυσικῆς ἀκροάσεως, διαλέξεσι, ζητήμασί τε, καί θεωρήμασι
τούτων».

* 3. Μ.Ι. 1355 (5475) 0,220×0,170 ΙΗ' αἰ. φφ. 220.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, Ι.

Ὁ τίτλος στό φ. 14α, ὅπου καί τό «προοίμιον», ἐνῶ τὰ «προλεγόμενα»
ἀρχίζουν ἀπό τό φ. 16α. Τά «βιβλία», στά φφ. 18α, 67β, 102α, 113, 163α,
172α, 185β καί 186α.

Στά φφ. 1α-13β, «πίναξ ἅπασι τοῖς τοῦ ἀριστοτέλους ἡ' βιβλίοις περί
φυσικῆς ἀκροάσεως, διαλέξεσι, ζητήμασί τε, καί θεωρήματα τούτων».

* 4. Μ.Ι. 116 (4236) 0,205×0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 265.

Τό κείμενο ἀρχίζει (τά πρῶτα φύλλα σέ κακή κατάσταση) ἀπό τὰ
«προλεγόμενα. ζήτημα α^{ον}. πότερον ἢ φυσική ἐστίν ἐπιστήμη, ἤ οὐ».

Ἄρχ. *Οἱ μέντοι περί ἡράκλειτον, καί κρατύλον, ναί μὴν καί οἱ
πυθαγόρειοι, ὑπέλαβον ἐπιστήμην περί τῶν φύσει ὄντων μί
εἶναι...*

Κείμενο κι αὐτό παρεμφερές μέ τό Ι, Ι.

* 5. Π.Β. 294 0,240×0,200 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-90α.

Τίτλος: *α' Διαλέξεις, ζητήματά τε καί θεωρήματα εἰς τὰ ὀκτώ τοῦ Ἀριστο-
τέλους βιβλία Περί φυσικῆς ἀκροάσεως.*

*Ἄρχ. Συλλήβδην περί πάσης τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας
εἰπεῖν προαιρούμενος, περί πάντων...*

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 1. Τό «Προοίμιον» στό φ. 1α, τά «Προλεγόμενα» στό φ. 2α, ἐνῶ τά 'βιβλία' στά φφ. 3α, 24α, 38α, 42β, 66α, 69α, 69β, 75β, 76α καί 90α. Τό φ. 90β, λευκό.

Μιά σημείωση στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «ἡ παροῦσα βίβλος τῆς τῶν ἐπιστημῶν... ὑπάρχει ἐμοῦ τοῦ λογίου κυρ ἀνδρέου τοῦ ἐκ μοσχοβίου».

Πρβλ. Κούρσουλας Νικόλαος ΙΙ, 13.

B. ENTYPHA:

ΦΑΤΖΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

(; - 1768)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γραμματική Γεωγραφική

* I. B.M. 53 0,220 × 0,165 ἔτ. 1768 φφ. 23α-29β.

Ἔνα μικρό ἀπόσπασμα ἀπό τό ἔργο. Στήν ἀρχή ἡ σημείωση: «Ἐν τῷ ἀψῆη^ο, κατά τόν ἰαννουάριον μῆνα ἀπεσημείωσα ταῦτα, ἀπό τούς τρεῖς τόμους τῆς γραμματικῆς γεωγραφίας».

Ἄρχ. Εἰς τό α^ο εἰς φύλλα 14 ἔνθα γράφει περί τό ἐμπόριον τῆς σβεκίας, ὅτι ἀγοράζει πίσσαν, χαλκόν, ἀτσάλι, σίρμα ὀρειχάλκινον...

Ἄκολουθοῦν, «περί τῆς δανίας, ἢ δανιμαρκίας» (φ. 23α), «περί τῆς νορουεγίας» (φ. 24β), «περί τῆς μοσκοβίας» (φ. 26α) καί «περί τῆς γαλλίας» (φ. 29α).

B. ENTYPHA:

1. *Γραμματική Γεωγραφική, ἢ μᾶλλον Ἄναλυσις καθαρᾶ, ἐξηκριβωμένη, καί σύντομος τοῦ ὀλοκλήρου σώματος τῆς νεωτέρας Γεωγραφίας... Πρότερον μὲν*

εις τήν Ἑλληνικήν συγγραφεῖσα διάλεκτον, ὕστερον δέ εις τήν Γαλλικήν μεταφερθεῖσα, ἐξ ἧς εις τήν Ἱταλικήν, καί τελευταῖον εις τήν ἀπλήν τῶν Ἑλλήνων, εις ἣν καί ἠϋξήθη τά μάλιστα παρά Γεωργίου Ἱερέως Φατζέα τοῦ ἐκ Κυθήρων. Βενετία 1760. Τόμοι τρεῖς, σσ. οβ' + 360 + 2 πίν. (ὁ πρῶτος) 448 (ὁ δεύτερος) καί 476 (ὁ τρίτος) (L/BH. 18. I. 546).

Τό ἀγγλικό πρωτότυπο: Patrick Gordon, *Geography anatomized: or a compleat Geographical Grammar*. Λονδίνο 1693 (σύμφωνα μέ μαρτυρία τοῦ Γ.Σ. Πλουμίδη Βλ. *Θησαυρίσματα*, 4/1967, σελ. 102-106).

ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ

(18^{ος} αἰ.)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Βιβλίον καλούμενον Γεωγραφία Μερική, ποιηθεῖσα παρά τοῦ ἰδίου συγγραφέως θετταλομάγνητος Ἀργύρη Φιλίππιδη εις χρῆσιν τῶν ποθούντων ἰδεῖν ἀπλῶς ... ἐγράφη κατὰ τῶ χιλιοστῶ ὀκτακοσιωστῶ πέμπτῳ

Τό χγφ. περιγράφεται ἀπό τόν Θεοδ. Σπεράτζα στό ἔργο του: *Τά περισωθέντα ἔργα του Ἀργύρη Φιλίππιδη, Μερική Γεωγραφία - Βιβλίον Ἠθικόν*, Ἀθήνα 1978.

Στό τέλος τοῦ χγφ. ἡ σημείωση: «ἐγράφη τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χειρὶ ἀπό χώραν εις χώραν τῆς αὐτοῦ περιδιαβάσεως, ἥτις ἄκων ἔγινε, 1815».

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΔΑΝΙΗΛ

(1758-1832)

Α. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

Ι. Πραγματεία στοιχειώδης ἢ ἀρχαί Φυσικῆς θεμελιωμένοι ἐπάνω εἰς τὰς βεβαιωτέρας γνώσεις τόσοσ παλαιάς ὅσων καί νεωτερικὰς, καί ἐπικυρωμένας ὑπό τῆς πείρας. Παρά Ματουρίνου Ἰακώβου - Μπρισσόν, Μέλους τοῦ ἔθνικοῦ διατάγματος τῶν ἐπιστημῶν καί τῶν τεχνῶν καί διδασκάλου εἰς τὰ κεντρικά σχολεῖα τοῦ Παρισιοῦ. Μεταφρασθεῖσαι ἀπό τὰ φρανσέζικα εἰς τὴν ὠμιλημένην ἑλληνικὴν διάλεκτον παρά Δανιήλ Δημητρίου τοῦ Φιλιππίδου τοῦ ἐκ κόμης Μηλεῶν τοῦ Πηλίου Ὁρους (ὁ τίτλος στό 1, 2).

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Traité élémentaire ou principes de physique fondés sur les connaissances les plus certaines, tant anciennes que modernes, et confirmés par l'expérience par Mathurin Jacques Brisson, Membre de l'Institut National des Sciences et des Arts, et Professeurs aux Ecoles centrales de Paris*, Παρίσι 1789.

* 1. Β.Μ. 8 0,250 × 0,195 ΙΘ' αἰ. φφ. 8 + σσ. 300 + 2 χ.ἄ.
φφ. 1α-2β, «Προοιμιακὸς λόγος».

Ἄρχ. Μετά περίπου τὰ 25 ἔτη, ἔκαμαν ἐπάνω εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν σωμάτων καί εἰς τὴν φύσιν τῶν ὀλοκληρωτικῶν τους μερῶν...

φφ. 3α-8α, «Πίναξ τῶν κεφαλαίων» (φ. 8β, λευκό).

σσ. 1-300, «Πραγματεία στοιχειώδης Φυσικῆς».

Ἄρχ. Ι. Ἡ Φυσική εἶναι ἀπό ὅλας τὰς ἐπιστήμας ἡ πλέον ἐκτεταμένη· ἐπειδὴ ἔχει ὑποκειμένον ὅλα τὰ σώματα τῆς φύσεως, καί δι' αὐτὸ δέν ἠμπορεῖ τινὰς νά τὴν συγκρίνη μέ ἄλλην εἰμὴ μέ τὴν ἱστορίαν τῆς φύσεως...

Τὰ κεφάλαια:

- σ. 2, «Κεφάλαιον πρῶτον. Περί τῶν γενικῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων».
- σ. 39, «Κεφάλαιον Β'. Περί τῆς κινήσεως, καί τῶν νόμων αὐτῆς».
- σ. 80, «Κεφάλαιον Γ'. Περί τῶν αἰτιῶν τῶν μεταβαλλουσῶν τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως» (στόν «Πίνακα τῶν κεφαλαίων»: «Περί τῶν αἰτιῶν ὁποῦ μεταβάλλουν τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως»).
- σ. 107, «Κεφάλαιον Δ'. Περί τῶν νόμων τῆς συνθεμένης κινήσεως».

- σ. 115, «Κεφάλαιον Ε΄. Περί τῶν κεντρικῶν δυνάμεων» (στόν «Πίνακα»: «Περί τῶν κεντρικῶν βιῶν»).
 - σ. 125, «Κεφάλαιον ΣΤ΄. Περί τῆς βαρύνσεως τῶν σωμάτων».
 - σ. 128, «Κεφάλαιον Ζ΄. Περί τῆς βαρύτητος τῶν σωμάτων».
 - σ. 170, «Κεφάλαιον Η΄. Περί τῆς ὑδροδυναμικῆς».
 - σ. 249, «Κεφάλαιον Θ΄. Περί τῆς στατικῆς μηχανικῆς».
- Ἅ ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ἔργου. Αὐτόγραφο τοῦ Δανιήλ Φιλιππίδη.

* 2. B.M. 9. 0,250×0,195 ΙΘ΄ αἱ. σσ. 371 + 1 λ.

Τίτλος (ἐπίτομος): *Πραγματεία στοιχειώδης Φυσικῆς. Τόμος δεύτερος.*

σ. 1, ὁ πλήρης τίτλος τοῦ ἔργου (βλέπε): σ. 2, λευκή.

Τὰ κεφάλαια (συνέχεια τοῦ α΄ τόμου):

- σ. 3, «Κεφάλαιον Ι΄. Περί τῶν ἐλαστικῶν ρευστῶν».
- σ. 72, «Κεφάλαιον ΙΑ΄. Περί τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀέρος».
- σ. 138, «Κεφάλαιον ΙΒ΄. Περί τῶν ἰδιοτήτων τοῦ νεροῦ».
- σ. 165, «Κεφάλαιον ΙΓ΄. Περί τῆς φύσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ πυρός».
- σ. 196, «Κεφάλαιον ΙΔ΄. Περί τῆς φύσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ φωτός».
- σ. 301, «Κεφάλαιον ΙΕ΄. Περί τῆς ὀράσεως τῶν ὑποκειμένων».

Αὐτόγραφο καὶ αὐτό τοῦ Δανιήλ Φιλιππίδη.

Σημ. Ὁ τρίτος τόμος τοῦ ἔργου λανθάνει. Ἐκ τῶν «Πίνακα τῶν κεφαλαίων» (καὶ τῶν τριῶν τόμων, βλ. I, 1, φφ. 3α-8α) συγκρατοῦμε τούς τίτλους τῶν κεφαλαίων τοῦ τρίτου αὐτοῦ τόμου:

«Κεφάλαιον ΙΣΤ΄. Περί τῆς φυσικῆς ἀστρονομίας».

«Κεφάλαιον ΙΖ΄. Περί τῆς πλημμύρας καὶ τῆς ἀμπώτεως».

«Κεφάλαιον ΙΗ. Περί τῆς μαγνητικῆς».

«Κεφάλαιον ΙΘ΄. Περί τῆς ἠλεκτρικῆς».

II. *Στοιχεῖα ἢ ἀρχαὶ φυσικοχημικαί. Διωρισμένοι νά εἶναι ἀκολουθία εἰς τὰς ἀρχάς τῆς φυσικῆς· εἰς χρῆσιν τῶν κεντρικῶν σχολείων. Παρά Ματουρίνου Ἰακώβου Μπρισσόν, Μέλους τοῦ ἐθνικοῦ διατάγματος τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, διδασκάλου τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χυμικῆς εἰς τὰ κεντρικά σχολεῖα τοῦ Παρισιοῦ. Μεταφρασθεῖσαι ἀπὸ τὰ φρανσέζικα εἰς τὴν ὠμιλημένην ἑλληνικὴν διάλεκτον παρὰ Δανιήλ Δημητρίου τοῦ Φιλιππίδου τοῦ ἐκ κόμης Μηλεῶν τοῦ Πηλίου ὄρους.*

Μετάφραση τοῦ ἔργου: *Éléments ou principes physico-chymiques, destinés à servir de suite aux principes de physique, à l'usage des écoles centrales, par Mathurin Jacques Brisson.*

* 1. B.M. 10. 0,255 × 0,205 ΙΘ΄ αϊ. σσ. 4 χ.ά. + ξθ΄ + 1 χ.ά. + ο΄-οστ΄ + 311 + 1 λ. + 14 χ.ά. + 1 λ.

σ. 1 χ.ά., τίτλος (σύντομος): «Πραγματεία στοιχειώδης Φυσικῆς. Στοιχεῖα ἢ ἀρχαί φυσικοχυμικαί. Τόμος τέταρτος» (σ. 2 χ.ά., λευκή).

σ. 3 χ.ά., ὁ πλήρης τίτλος τοῦ ἔργου (βλέπε) (σ. 4 χ.ά., λευκή).

σσ. α΄-ξε΄: «Ἀρχή, πρόοδος, ἀκμή καί παρακμή τῶν ἐπιστημῶν ἐν γένει, καί μερικῶς τῆς χυμικῆς» (τοῦ μεταφραστοῦ).

Ἀρχ. Ὁ ἄνθρωπος δέν ἀρκεῖται, δέν εὐχαριστεῖται εἰς τό νά κατοικῆ μόνον καί νά ἐργάζεται τήν γῆν· εὐθύς ὅπου δεξιαί περιστάσεις παραστήνονται, θέλει καί νά τήν σπουδάξῃ...

σ. ξστ΄, λευκή.

σσ. ξζ΄-ξθ΄ + 1 χ.ά.: «Προοιμιακός λόγος».

Ἀρχ. Πολλά χρέη ἔχω νά ἀναπληρῶνω διά τό ἐπάγγελμα ὅπου ἔχω...

σσ. ο΄-οστ΄: «Πίναξ τῶν ἄρθρων αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος».

σσ. 1-311: «Στοιχεῖα ἢ ἀρχαί φυσικοχυμικαί».

Ἀρχ. Ὅλα τά σώματα τῆς φύσεως εἶναι ἕνα ἀπό αὐτά τά τρία πράγματα: ἢ εἶναι ἀθροίσματα, ἢ εἶναι σωροί, ἢ εἶναι ἀνακατώματα...

σσ. 14 χ.ά.: «Πίναξ τῶν περιεχομένων ὑλῶν εἰς αὐτό τό σύγγραμμα» (= πίνακας ὄρων).

Ἄλλο αὐτόγραφο τοῦ Δανιήλ Φιλιππίδη.

Σημ. Τό ἔργο αὐτό ὁ Δανιήλ Φιλιππίδης τό θεωρεῖ, ὅπως καί ὁ συγγραφέας του, συνέχεια τοῦ προηγουμένου τρίτομου ἔργου (βλ. I, 1, 2) γι΄ αὐτό καί τό τιτλοφορεῖ: «τόμος τέταρτος» (βλ. σελ. 1 χ.ά.), δίνοντας καί σέ αὐτό τό γενικό τίτλο: «Πραγματεία στοιχειώδης Φυσικῆς».

B. ΕΝΤΥΠΑ:

1. Γεωγραφία νεωτερική ἐρρανισθεῖσα ἀπό διάφορους συγγραφεῖς παρά Δανιήλ ἱερομονάχου καί Γρηγορίου ἱεροδιακόνου τῶν Δημητρίων. Βιέννη 1791, σσ. 16 χ.ά. + 648 + 8 χ.ά. (Λ.Χ. 5)

2. Ἐπιτομή Ἀστρονομίας, συγγραφεῖσα ὑπό Ἱερωνύμου Λαλάνδ... Μεταφρασθεῖσα εἰς τήν καθωμιλημμένην ἑλληνικήν διάλεκτον παρά Δ.Δ. τοῦ Φιλιππίδου... ἐκδοθεῖσα, ἐπιστασία συνδρομῆ καί διορθώσει τοῦ Ἀρχιμ. Ἀνθίμου Γαζῆ ... Τόμος Α΄, σσ. XLVIII + 4 χ.ά. + 423 + 1 χ.ά. + Η΄ πίν. Βιέννη 1803.

Τόν ἴδιο χρόνο ὁ δεῦτερος τόμος, σσ. XVI + 2 χ.ἄ. + 443 + 1 χ.ἄ. + Θ´-IZ´ πίν. (ΓΜ/ΕΒ 200).

3. *Γεωγραφικόν τῆς Ρουμουνίας ἐς ἀκριβεστέραν καί πληρεστέραν κατάληψιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς... Τόμος α´. Μέρος β´. Λειψία 1816, σσ. 4 χ.ἄ. + 223 + 17 + 22 + 4 χ.ἄ. + 3 χάρτες (ΓΜ/ΕΒ 892).*

Τό α´ μέρος: *Ἱστορία τῆς Ρουμουνίας. Λειψία 1816, σσ. 12 χ.ἄ. + 9-471 (ΓΜ/ΕΒ. 913).*

ΦΩΚΑΣ ΠΑΝΑΓΗΣ

(ΙΗ´ αἰ.)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Περί Ἐνθρώπου

* 1. Ε.Β.Ε. 1176. 0,240 × 0,170 ἔτ. 1811 σσ. 164.

Οἱ σσ. 1-2 ἔχουν ἐκπέσει, ἐνῶ οἱ σσ. 4-6 καί 161-162, λευκές.

Χωρίς γενικό τίτλο (ἦταν στή σ. 1;)

Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τή σ. 7: *Τί ἐστὶν ἄνθρωπος.*

Τά κεφάλαια:

—σ. 7, «Κεφ. Α´. Ἐπιόρισις ἤτοι τό τέλος τοῦ Ἐνθρώπου ἐπάνω εἰς τήν γῆν».

Ἐρχ. *Ὁ συγγραφεύς τῶν λαμπρῶν καί ἐνδόξων ἔργων τοῦ θεοῦ...*

—σ. 13, «Κεφ. Β´. Ἐπιόρις καί Διοίκησις τοῦ Ἐνθρώπου».

Ἐρχ. *Ὁ κύριος χαρακτήρ τῆς γραφῆς εἶναι νά παραστεῖσῃ μέ ἀπλότητα, καί χωρίς παράταξιν τάς πλέον ὑψηλάς καί καρποφόρους ἀληθείας...*

—σ. 27, «Κεφ. Γ´. Περί τῆς Κυριότητος τοῦ Ἐνθρώπου ἀποδεδειγμένης ἀπό τάς ἀναλογίας, καί ἀπό τήν ἐξαίρεσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος»

Ἐρχ. *Ὁ σκοπός τοῦ θεοῦ ἐπάνω εἰς τόν ἄνθρωπον...*

—σ. 81, «Κεφ. Δ´. Περί τῆς Κυριότητος καί Διοικήσεως τοῦ Ἐνθρώπου ἀποδεδειγμένη ἀπό τό μεγαλεῖον καί ἐξαίρεσιν τῶν αἰσθησιῶν του».

Ἄρχ. Ἔνας περίφημος ἀνατομικός ἔχει χρέος καί εἶναι πρέπον νά ἀποδείξη...

—σ. 92, «Κεφ. Ε΄. Περί τῆς Κυριότητος τοῦ Ἀνθρώπου ἀποδεδειγμένης ἐκ τῶν τροφῶν του».

Ἄρχ. Ὁ Ἀνθρωπος μέ τήν συνδρομήν τοῦ λογικοῦ του καί τῶν αἰσθήσεών του...

—σ. 101, «Κεφ. ΣΤ΄. Περί τῆς Κυριότητος καί Ἐξουσίας τοῦ Ἀνθρώπου ἀποδεδειγμένης ἀπό τήν βεβαιότητα τῆς ὑπηρεσίας τῶν ζωτικῶν πνευμάτων».

Ἄρχ. Τά ὄργανα τοῦ Ἀνθρώπου ὑποτάζουν ὀρατῶς ὅλην τήν γῆν εἰς τάς ζητήσεις του...

—σ. 106, «Κεφ. Ζ΄. Περί τῆς Κυριότητος καί Διοικήσεως ἀποδεδειγμένης ἀπό τάς δυνάμεις τοῦ νοός του».

Ἄρχ. Ὅτι ὁ Ἀνθρωπος ἐδιορίσθη νά στρέψῃ πρὸς χρήσιν του καί νά διοικῇ ὅλον ἐκεῖνο ὅπου εἶναι ἐπάνω εἰς τήν γῆν...

—σ. 111, «Κεφ. Η΄. Περί τῆς Κυριότητος τοῦ Ἀνθρώπου ἀποδεδειγμένης ἀπό τήν Ἐννοίαν του».

Ἄρχ. Ἡ ὑπέρτατος ἐξουσία τοῦ Δημιουργοῦ δέν ἐστάθη ποτέ χωρίς τήν ὑπέρτατον καί ἄπειρόν του σοφίαν...

—σ. 124, «Κεφ. Θ΄. Περί τῆς Κυριότητος τοῦ Ἀνθρώπου ἀποδεδειγμένης ἀπό τήν σκέψιν τῆς φαντασίας του».

Ἄρχ. Ὁ σκοπός τοῦ Θεοῦ εἰς τό μέτρον ἐκεῖνον τοῦ φωτός ὅπου μᾶς ἐχάρισεν...

—σ. 132, «Κεφ. Ι΄. Περί τῆς Διοικήσεως καί Κυριότητος τοῦ Ἀνθρώπου ἀποδεδειγμένης ἀπό τήν δύναμιν τῆς ἐνθυμήσεως».

Ἄρχ. Ἡ φαντασία δέν εἶναι ἡ μοναχῆς βοήθεια...

—σ. 141, «Κεφ. ΙΑ΄. Περί τῆς Διοικήσεως καί Κυριότητος τοῦ Ἀνθρώπου ἀποδεδειγμένης ἀπό τήν ἔκτασιν τῆς θελήσεώς του, ἀπό τήν ἐλευθέραν του ἐκλογήν, καί ἀπό τήν καθοδήγησιν τῆς ἰδίας του συνειδήσεως».

Ἄρχ. Ὁ Θεός ἐπροίκησεν τόν Ἀνθρωπον ὄχι μόνον ἀρκετόν εἰδήσεως...

Τελ. ...εἶναι ἐκεῖνο τό πλέον ἀγαπητόν, καί τό πλέον μεγάλο ὅπου ἡμπορεῖ νά εὔρεθῇ ἐπάνω εἰς τήν γῆν. Τέλος.

Στή σ. 149, «Κατάλογος τῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ Βίβλῳ ἀναφερομένων Συγγραφέων», ἐνῶ στίς σσ. 163-164, «Πίναξ τῆς παρουσίας πραγματείας».

Στή σ. 3 διαβάζουμε τό σημείωμα: « Ἐναγινώσκοντας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σπουδάζοντας τό θέαμα τῆς φύσεως εἰς Τυρρηνήν διάλεκτον μετάφρασιν ἐκ τῆς γαλλικῆς, καί φθάνοντας εἰς τόν ἔννατον τόμον, ὁ ὁποῖος περιγράφει τόν ἄνθρωπον θεωρημένον εἰς τόν ἑαυτόν του, ἐστοχάσθηκα νά κάμω τήν μετάφρασιν εἰς τήν ἡμετέραν ἀπλήν ρωμαϊκὴν διάλεκτον πρός ὠφέλειαν τῶν μαθητῶν μου· ἐλπίζω ὅτι θέλει προξενήσει ὄχι μικράν τήν ὠφέλειαν καί εἰς αὐτούς καί εἰς ὄσους ἄλλους ἐπιμελῶς τό ἀναγνώσουν· ἠθέλησα περιπλέον διά περισσοτέραν ὠφέλειαν νά βάλλω εἰς τό τέλος τόν κατάλογον ὄλων ἐκείνων τῶν Συγγραφέων ὅπου ἀναφέρονται εἰς τήν παρούσαν πραγματείαν. Ἐλπίζω νά λάβω τήν συμπάθειαν ἀπό ὄσους τό ἀναγνώσουν, ἀνίσως καί μέ τήν μετάφρασιν δέν ἀπάντησα τέλειον τόν σκοπόν τοῦ Γάλλου Συγγραφέως ἐπειδή καί ἡ μεγάλη ἔφεσις καί κλίσις ὅπου ἐξ ἀρχῆς ἔλαβα διά τήν ὠφέλειαν ἐκείνων τῶν ὁποίων μου ἐμπιστεύθη ἡ ἀνατροφή μέ ἔκαμε νά ἐπιχειρισθῶ πράγματα ὅπου ὑπερβαίνουν τάς δυνάμεις μου. Κέρκυρα 1811 Ὁκτωβρίου 2, ὁ ταπεινός ἐν ἱερεῦσι Παναγῆς Φωκάς ὁ ἐκ Κεφαλληνίας».

B. ΕΝΤΥΠΑ:

ΨΑΛΙΔΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

(1764-1829)

A. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ:

I. Γεωγραφία

1. Α.Π. 0,210×0,170 ἔτ. 1807-1809 φφ. 112.

Τίτλος: *Κώδιξ Γεωγραφίας Ἑλλάδος καί Ἑπείρου.*

Στό τέλος χάρτης τῆς Εὐρώπης (0,54×0,75) καί τῆς Ἑλλάδος (0,51×0,69)

Τό χφ. περιλαμβάνει ἐπίσης σημειώσεις τοῦ μαθητῆ τοῦ Ψαλίδα, Κωσμᾶ Θεσπρωτοῦ, στήν Καπλάνειο Σχολή μεταξύ 1807-1809.

* 2. Ε.Β.Ε. 2828 0,182×0,126 ἔτ. 1811 φφ. 115 (κολοβό).

Τίτλος (φ. 2α): *Γεωγραφία σύντομος διά τούς μαθητάς τοῦ Σχολείου Καπλάνη, Μέρος Β^{ον}.*

—φ. 3α, Τίτλος (ειδικός): *Γεωγραφίας μέρος Β^{ον}* [μαθηματικών].

Ἄρχ. Ἐπειδή καί εἰς τό πρῶτον μέρος ὠμιλήσαμεν διά τήν γῆν μας φυσικά καί πολιτικά, καί διά τό δεύτερον ἐφυλάξαμεν ταῖς ἀναφοραῖς, ὅπου ἔχει ἡ σφαῖρα μας, πρός τόν ἥλιον, σελήνην καί λοιπούς πλανήτας...

Τό κείμενο χωρίζεται σέ 156 παραγράφους.

—φφ. 97β-115β, «Περί τοῦ πολιτικοῦ ἐνιαυτοῦ, καί καλενδαρίου».

Ἄρχ. Διά νά ἐνηνοηθῆ δέ σωστά ὁ πολιτικός ἐνιαυτός, ἢ τό Καλενδάριον, πρέπει νά διαιρεθῆ ὁ χρόνος εἰς φυσικόν καί πολιτικόν...

Στό φ. 111β, «Περί τῆς ἰνδικτιῶνος, καί ἄλλων χρονικῶν περιόδων», ἐνῶ στό φ. 114β, «Περί τῶν Μεγάλων Ἐποχῶν».

Τό δεύτερο αὐτό κείμενο διακόπτεται στήν § 31.

Ἡ χρονολόγηση τοῦ κώδικα στή σελίδα τίτλου: «1811 ὀκτωβρίου 5ῆ Ἰωάννινα».

* 3. Α.Μ.Ι. 5 0,185×0,130 ἔτ. 1813 φφ. 234 (κολοβό).

Τίτλος: *Γεωγραφίας μέρος πρῶτον, φυσικόν καί πολιτικόν.*

Ἄρχ. Ἡ γῆ, εἰς τήν ὅποιαν κατοικοῦμεν, εἶναι ὀλοστρόγγυλη καί σκεπασμένη ἢ περισσότερη ἀπό νερά...

Ἡ περιγραφή (γενικά) τῆς Εὐρώπης ἀρχίζει ἀπό τό φ. 36α: «περί Εὐρώπης», ἐνῶ στό φ. 47β: «Μέρος α΄ Περί τῆς Εὐρώπης μερικῶς καί πρῶτον περί τῆς Πορτογαλίας». Ἀκολουθοῦν: «Περί τῆς Ἰσπανίας» (φ. 51α) «Περί τῆς φράντζας» (φ. 55α) «Περί τῆς μεγάλης Βρετανίας» (φ. 61α) «Περί τῆς Δανιμαρκίας, καί Νορβηγίας» (φ. 75α) «Περί τῆς Σβεκίας» (φ. 82α) «Περί τῆς Ρουσσίας» (φ. 89β) «Περί τῆς Λεχιᾶς» (φ. 131α) «Περί τῆς Προυσσίας» (φ. 134β) «Περί τῆς Γερμανίας» (138α) «Περί τῆς Ἰταλίας» (φ. 176β) καί «Περί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας» (φ. 188α).

Τό κείμενο διακόπτεται μετά τήν § 380:

Τελ. ...περισσότερον ὁμοιάζει μέ τόν Φίλιππον τοῦ Ἀμύντα, παρά μέ τόν Πύβρον τόν ἀκατάστατον...

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «Ἐπὶ τοῦ Σοφολογιωτάτου Ἀθανασίου Π. Ψαλίδα τοῦ ἐξ Ἰαννίνων» (ἀπό ἄλλο χέρι).

4. Δ.Κ.

ἔτ. 1813

φφ. 129.

Τίτλος: *Γεωγραφία φυσικοπολιτική σύντομα συνθεθεῖσα παρά Ἀθανασίου*

Ψαλίδα Πρός χρῆσιν τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν ἐν τῇ σχολῇ τοῦ εὐγενεστάτου πικροζώῃ Καπλάνη ἐν ἔτεσιν αωγ' Ἰωάννινα.

φφ. 1α-21α, «γεωγραφία μέρος πρῶτον φυσικόν καί πολιτικόν».

Ἄρχ. *Ἡ γῆ, εἰς τήν ὅποιαν κατοικοῦμεν, εἶναι ὀλοστρόγγυλη...*

φφ. 21α-129α, «Περί Εὐρώπης».

—φφ. 21α-26β, περί τῆς Εὐρώπης γενικά.

Ἄρχ. *Ἡ Εὐρώπη περιορίζεται πρὸς μὲν τὸ νότιον μέρος...*

Τελ. *...καί εἰς ὅλα δέ αὐτά τὰ βασίλεια ἀνθοῦν αἱ τέχναις καί ἐπιστήμαις, καί τὸ ἐμπόριον καθ' ὑπερβολήν.*

—φφ. 26β-129α, ἡ περιγραφή τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

* 5. Γ.Α.Κ. (Συλ. Βλαχ.) 49 0,190 × 0,125 ἔτ. 1814-5 φφ. [92].

Τά φφ. 1β, 16β, 17β καί 73, λευκά.

Γεωγραφία Ἀφρικῆς, Ἀσίας, Αὐστραλίας καί Ἀμερικῆς.

—φφ. [1α-16α], «Μέρος δευτερο. Αφρική» (§ 1-35).

Ἄρχ. (φ. 2α). *Ἡ Αφρική σηνορεβη ανατολικά με την Ερηθρα θάλασσα, με τον Ηνδηκον Οκεανο, κε με την Ασηαν...*

Τελ. *...το Γημπραλτάρ, τουτο ὁμος το ορηζουν η Πορτογαλη, κε βγαζη κραση εξερετο. Τελος της Αφρικής.*

—φφ. [17α-67α], «μερος τρητο. Δηα την Ασηα» (§ 1-90).

Ἄρχ. (φ. 18α). *Ἡ Ασηα σηγκρατιετε με την Εβροπη, και το σηνορο της ηνε το βουνο Ουράλ, κε το ποταμη Δον...*

Τελ. *...ηνε περησοτερη, παρα χρηστηνη κε μοαμετανη μαζη.*

—φφ. [67β-72β], «Αουστραλήα» (§ 1-15).

Ἄρχ. *Το τεταρτο μερος της γης λεγετε Αουστραλήα, ποληνή-σηα, κε μεσημβρηνες Ηνδης, το οπηο το σηστηνουν πολα μεγαλα και μηκρα νησια...*

Τελ. *...τελος του τεταρτου μερους του μεσημβρηνου, ηγουν της Αουστραλήας.*

Ἄκολουθεῖ χάσμα· στό φ. 72β ἡ λέξι «μερος», πού προορίζεται γιά τό φ. 73α.

—φφ. [74α-92β], Γεωγραφία τῆς Ἀμερικῆς (§ 18-48).

Ἄρχ. *Ἡ Λαμπρηδῶρος χερσονησο λεγετε κε νεα Βρετανηα. εδο η Αγγλεξη εχουν και μερηκα καστρακηα, κε μηκρες απηκηες...*

Τελ. *...κε σ' αλες πολές δηαφορές, πως ενα γενος θα ονομασθη;*

χορηγία αν ο τοπος κε ο τροπος το αλαζη. τελος του πεμπτου μερους της Γης, κε ολης της Γεωγραφιας.

Ἡ χρονολόγηση τοῦ κειμένου: φ. 1α, «1814, τες 3 Δεκεμβριου»· φ. 17α, «1814, τες 14 του Δεκεμβρη» καί φ. 92β, «1815 τες 5 του φλεβαρη» (οἱ ἡμερομηνίες κατά τίς ὁποῖες ἄρχισε καί τελείωσε ἡ παράδοση τῆς Γεωγραφίας;)

6. Β.Γ.Χ. 0,170×0,117 ἔτ. 1817 φφ. 250.

(Τά φφ. 13αβ, 14β, 98β, 145β-147β, 211α-246β, λευκά).

Τίτλος (φ. 4α): *Γεωγραφία κατά Ἰωαννῶν Πέτρον Ψαλίδα, Ἀρχιδιδάσκαλον τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Καπλανικῆς Σχολῆς.*

φφ. 5α-21β, «Περί Γεωγραφίας γενικῶς».

Ἀρχ. Τί εἶνε ἡ Γεωγραφία; Ἡ Γεωγραφία εἶνε μία περιγραφὴ τῆς γῆς φυσική, πολιτική καί μαθηματική ἢ ἀστρονομική...

— φφ. 21β-98β, «Μέρος Α' Ἐυρώπη».

— φφ. 100α-106β, «Ἀφρική».

— φφ. 107-129β, «Ἀσία».

— φφ. 130α-133α, «Αὐστραλία».

— φφ. 133-145α, «Ἀμερική».

Στό φ. 146α: «Μέρος Β' τῆς Καπλανικῆς σχολῆς τῶν ποτέ Ἰωαννίνων. Παρά τοῦ Ἰωαννου Πέτρον Ψαλίδα ἀρχιδιδασκάλου τῆς αὐτῆς σχολῆς».

— φφ. 148α-210β, «Μέρος Β' Γεωγραφίας».

— φφ. 148α-184α, γενικές ἔννοιες μαθηματικῶν, ἀστρονομίας, μετεωρολογίας.

— φφ. 185β-198β, «Περί τῶν κυριότερων γεωγραφικῶν προβλημάτων, ὅπου λύνονται μέ τήν σφαῖραν».

— φφ. 199α-206β, «Περί τοῦ πολιτικοῦ ἐνιαυτοῦ ἢ Καλενδαρίου».

— φφ. 207α-208β, «Περί τῆς Ἰνδικτιῶνος».

— φφ. 209α-210β, «Περί τῶν μεγάλων ἐποχῶν».

Στό τέλος τρεῖς πίνακες: Στούς δύο πρώτους γεωγραφικά σχήματα ἐνώ ὁ τρίτος λευκός.

Σημ. Πρόκειται γιά σημειώσεις μαθητῆ (;) τοῦ Ἰωαννου Πέτρον Ψαλίδα τό 1817· πρβλ. σημείωση στό φ. 98α: «Τέλος τοῦ α' μέρους, ἦτοι ὅλης τῆς Εὐρώπης. Ἐλευθέριος Ἰωάννου, 1817 Μαΐου 20» καί στό τέλος: «Ἐλευθέριος Ἰωάννου Τόλιογλου».

* 7. Β.Π. 55 0,195 × 0,120 ἔτ. 1818 φφ. 144 + β'.

Τίτλος: *Μέρος Β^{ον} Γεωγραφίας.*

Ἄρχ. Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἐμιλήσαμε διὰ τὴν γῆν μας φυσικά, καὶ πολιτικά, καὶ διὰ τὸ β^{ον} ἐφυλάξαμεν ταῖς ἀναφοραῖς ὅπου ἔχει ἡ Σφαῖρα μας πρὸς τὸν ἥλιον, σελήνην, καὶ λοιπούς ἀστέρας τοὺς πλανήτας...

—φ. 83α, «Περὶ τῶν κυριωτέρων γεωγραφικῶν προβλημάτων, ὅπου λύνονται μέ τὴν σφαῖρα».

(στό τέλος αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου σημειώνει ὅτι «ὄλαις αἱ ἀκαδημαῖαι τῆς εὐρώπης τὸ κοπερνιακὸν σύστημα ἔχουν» ἐνῶ τὸ «πτολεμαϊκὸν σύστημα πουθενά εἰς τὴν εὐρώπην καὶ ἀμερικὴν δέν ἀναφέρεται, ἔξω μόνον εἰς κἀνένα μέρος τῆς ἐλλάδος ἡμπορεῖ ἀκόμη νά εὐρίσκεται καὶ νά πρεσβεύεται ἀπό κἀνέναν ψωρογραμματικὸν ἀμαθῆ»).

—φ. 114β, «Περὶ τοῦ πολιτικοῦ ἐνιαυτοῦ ἢ καλενδαρίου».

—φ. 136α, «Περὶ τῆς ἰνδικτιῶνος καὶ ἄλλων χρονικῶν περιόδων».

—φ. 140α, «Περὶ τῶν μεγάλων ἐποχῶν».

Τελ. ...εἶναι καὶ ἄλλοι ἀναρίθμητοι, ἡμεῖς δέ μόνον δέν ἔχομεν νεωτέρους συγγραφεῖς περὶ τούτου. ἀλλὰ σὺν θεῷ θά ἀποκτήσωμεν πολλὰ ὀλίγορα καθὼς δεῖχνουν τὰ πράγματα. Τέλος τοῦ β^{ον} μέρους τῆς Γεωγραφίας.

Μετά τὸ τέλος τοῦ κειμένου, ἡ χρονολογία: «1818 σεπτεμβρίου 3» καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα (καὶ κτήτορα): «Ἄγαπίου ἱεροδιακόνου ἐκ θεσσαλονίκης».

Στά φφ. α'-β', πίνακες: «Σύστημα πυθαγόρου καὶ κοπερνίκου», «Σύστημα πτολεμαίου», «Σύστημα τύχωνα» καὶ τῶν ἀνέμων.

8. Β.Τσ. 0,210 × 0,150 ἔτ. 1819 σσ. 370.

Τίτλος (σ. 3): *Μέρος πρῶτων Γεωγραφία σύντομος εἰς ἀπλῆν φράσιν, ὑπὸ Ἄθανασίου Πέτρου Ψαλίδα ἐξ Ἰωαννίνων συντεθέν καὶ παρ' αὐτοῦ πλήστης ἐπιμελίας διορθωθέν.*

σ. 4, Πρόλογος

σσ. 5-252, τὸ πρῶτο μέρος: «Περὶ γεωγραφίας γενικῶς», «Περὶ Εὐρώπης» [Αὐτοκρ. Τουρκίας, Ρουσίας, Λεχιάς, Σβεκίας, Ὀλλάνδας καὶ Κάτω Χωρῶν, Γαλλίας, Ἰσπανίας, Πορτογαλίας, Δανιμάρκας, Βρετανίας, Γερμανίας, Ἑλβετίας, Προυσίας, Ἰταλίας], «περὶ Ἀφρικῆς», «περὶ Ἀσίας», «περὶ Ἀουστραλίας», «περὶ Ἀμερικῆς».

σσ. 253-370, τὸ δεύτερο μέρος: «Θεωρία τῆς Γεωγραφίας», «περὶ τῶν κυριωτέρων γεωγραφικῶν προβλημάτων, ὅπου λύνονται μέ τὴν σφαῖραν»,

«περί τοῦ πολιτικοῦ ἔνιαυτοῦ, ἢ καλενδαρίου», «περί Ἰνδικτιῶνος καί ἄλλων χρονικῶν περιόδων».

Στό τέλος τρεῖς πίνακες μέ σχήματα (τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, τῶν ἀνέμων κλπ.).

Στίς σσ. 3 καί 253, σημειώσεις τοῦ γραφέα: «Ἐπιγραφέν διά χειρός Ἰω^{ου} ἀναγνώστου ἐκ κόμης πέρα τοῦ ἀσπροποτάμου. Ἐν ἔτει 1819 αὐγούστου 15 καί ἐδέθη ὑπαυτοῦ» (σ. 3). «Ἐπιγραφέν διά χειρός Ἰω^{ου} Δημητρίου Ψύχφ ἐκ κόμης πέρα 1819 ἰουλίου 24» (σ. 253).

* 9. B.P.A. 97 0,158 × 0,108 ἔτ. 1819-1820 φφ. 96.
(Τά φφ. 1β-3β, 4β καί 77β, λευκά).

Τίτλος: *Γεωγραφίας μέρος Β^{ον} μαθηματικόν 1819.*

Ἄρχ. (§ 1) Εἰς τό α^{ον} μέρος τῆς Γεωγραφίας περιπατήσαμε ἀνέξοδα ὅλην τήν Γῆν, κατακοιτάζοντες τά μεγάλα τρία νησιά, καί τά ἀναριθμητά μικρά ταῖς θάλασσαις καί τοῦς ὠκεανούς...

Τελ. ...ταῦτα ὡς τόσον νά ἐξηγηθοῦν, καί νά νοηθοῦν ἀπό ἐσᾶς εἶναι ἀδύνατον, ἐάν δέν σᾶς ἐρμηνεύσωμεν προτῆτερα μερικαῖς Γεωμετρικαῖς λέξεις, τάς ὁποίας νά τάς μεταχειρισθοῦμε στήν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων, ὁποῦ εἴπαμε, καί αὐταῖς εἶναι αἱ ἀκόλουθες.

Στή συνέχεια, καί μέχρι τό φ. 59α, ἐρμηνεύει (§ 2-96) διάφορες ἔννοιες μαθηματικῶν, ἀστρονομίας καί μετεωρολογίας. Εἰδικότερα: τί εἶναι γραμμή, γωνία, ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, κύκλος, μοῖρες, σῶμα, κλίμακα, σφαῖρα, ὁμόκεντροι κύκλοι, παράλληλες γραμμές, μοιρογνώμιον, κῶνος, ἔλλειψη κῶνου, ἡ κίνηση τῆς γῆς περί τόν ἥλιον σέ 365 μέρες, τά τρία ἀστρονομικά συστήματα, πλανῆτες καί ἀπλανῆ σώματα, ἡ κίνηση τῆς γῆς γύρω ἀπό τόν ἄξωνα της, ὅτι τό σχῆμα τῆς γῆς δέν εἶναι σφαῖρα ἀλλά κρομμύδι, ἡ περιφέρεια τῆς γῆς, ὁ Ἐρμῆς, ἡ ἀφροδίτη, ἡ γῆ, ἡ σελήνη, ἡ κίνηση τῆς σελήνης, οἱ παρατηρήσεις τοῦ ἀστρονόμου Ἐρσχελ ἐπί τοῦ ἐδάφους τῆς σελήνης, χρόνος τῆς σελήνης, ὅτι ἡ σελήνη εἶναι σκοτεινή, ἀπόσταση τῆς σελήνης ἀπό τή γῆ, ὁ Ἄρης, ὁ Ἐλβερος ἢ Παλλάδα, ὁ Πιάτσης ἢ ἡ Δήμητρα, ὁ Δίας, ὁ Κρόνος, ὁ πλανῆτης Γεώργιος, οἱ κομήτες, ἡ οὐρά τῶν κομητῶν, ὁ ἥλιος, τό μέγεθος τοῦ ἡλίου, ἡ κίνηση τοῦ ἡλίου, τό πλανητικό σύστημα, οἱ ἐκλείψεις, ἄμπτωσης καί παλίρροια, αἰτίες παλίρροιας, ἡ κίνηση τῶν πλανητῶν γύρω ἀπό τόν ἥλιο, τό Ζενίθ καί τό Ναδίρ, ὁ ὀρίζοντας, τά ἡμισφαῖρια, ὁ μεσημβρινός, ὁ ἰσημερινός, ὁ ζωδιακός, οἱ τροπικοί, οἱ

πολικοί, ἡ θέση τῆς γῆς, οἱ δύο πόλοι, πλάτος καὶ μῆκος καὶ πῶς βρίσκονται, οἱ ζῶνες τῆς γῆς, τὰ κλίματα, οἱ περίσκιτοι, ἑτερόσκιτοι, οἱ περιοικίτοι, ἀντίκοι, ἀντίποδες, ἀνατολή καὶ δύση τοῦ ἡλίου, λυκαυγές, ἀτμόσφαιρα, ἐποχές, ἄνεμοι, τυφῶνες, ἀπαρίθμηση ἀνέμων, οἱ δώδεκα μῆνες, τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν στοὺς ἀρχαίους λαούς, τὸ ἡμερονύχτιο, τὰ ζῶδια.

—φφ. 59β-77α, «Περὶ τῶν γεωγραφικῶν προβλημάτων, ὅπου λύονται μὲ τὴν σφαῖραν» (§ 97-128).

Ἄρχ. Ἡ Γῆ ἔχει δύο κινήσεις, ἡγουν στρίβει καὶ στὸν ἄξονά της, καὶ κάνει τὴν νύχτα καὶ ἡμέραν...

Τελ. ...Τέλος τῆς Ἀστρονομικῆς καὶ μαθηματικῆς Γεωγραφίας.

—φφ. 78α-91α, «Περὶ τοῦ πολιτικοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ Καλενδαρίου (§ 1-18).

Ἄρχ. Διὰ νὰ καταλάβωμε σωστά τὸν πολιτικὸν ἐνιαυτόν, ἡγουν τὸ Καλενδάρι, πρέπει νὰ μοιράσωμε, τὸν χρόνον σὲ δύο, σὲ πολιτικόν, καὶ φυσικόν...

—φφ. 91β-93β, «Περὶ τῆς ἰνδικτιῶνος καὶ ἄλλων χρονικῶν περιόδων» (§ 19-24).

Ἄρχ. Ἡ ἰνδικτιῶν εἶναι μία περίοδος ἀπὸ 15 χρόνους.

—φφ. 94α-96β, «Περὶ Μεγάλων ἐποχῶν, καὶ περὶ τοῦ Πάσχα» (§ 25-29).

Ἄρχ. Μεγάλαις Ἐποχαῖς εἶναι 7, ἡ πρώτη εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου...

Τελ. ...ἡμεῖς ὅμως οἱ δύστυχοι τὴν σήμερον δέν ἔχομε νεωτέρους συγγραφεῖς περὶ τούτου· ὅθεν ὑπομονή, ὅσο νὰ ἀποκτήσωμε καὶ αὐτά, ὅπου εἶπαμε ἕως ἐδῶ εἶναι ἀρκετά».

Μαθηματάριο ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα τῶν ἐτῶν 1819 καὶ 1820. Πρβλ. φ. 4α: «1819» καὶ φ. 78α: «1820 Ἰωάννινα» καὶ στὸ φ. 96β: «Τέλος 1820 μαρτίου 11 ἰωάννινα».

Στὸ φ. 1α κτητορικό σημεῖωμα: «ἐκ τῶν τοῦ ἀλεξάνδρου Βλαστοῦ».

* 10. B.M.B. 40 0,180 × 0,120 ΙΗ' - ΙΘ' αἰ. φφ. 244.

Τίτλος τοῦ χγφ: *Γεωγραφία Ἀθανασίου Ψαλίδα*.

* 11. B.A.K. 192 0,225 × 0,165 ΙΘ' αἰ. φφ. 65.

Τίτλος (φ. 2α): *Γεωγραφίας Μέρους Α' φυσικόν καὶ πολιτικόν*.

Ἄρχ. § I. Ἡ Γῆ εἰς τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν εἶναι ὀλοστρόγγυλος καὶ σκεπασμένη ἢ περισσότερη ἀπὸ νερά· διότι ἐπαρτηρήσαμεν ὅτι τὰ δύο τρίτα τῆς ἐπιφανείας της εἶναι σκεπασμένα, καὶ τὸ

ἔνα τρίτον εἶναι ἀσκεπές, ἐπάνω εἰς τό ὅποιον ζοῦν οἱ διάφοροι ἄνθρωποι...

Μετά τήν εἰσαγωγή, ἀκολουθεῖ:

φ. 26β, «Μέρος α^{ον}. Περὶ τῆς Εὐρώπης μερικῶς καί πρῶτον περὶ τῆς Πορτογαλλίας». Ἐδῶ: φ. 28β, «Περὶ τῆς Ἰσπανίας» φ. 31α, «Περὶ τῆς φράντζας» φ. 34β, «Περὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας» φ. 41α, «Περὶ τῆς δανιμάρκας καί νορβηγίας» φ. 45α, «Περὶ τῆς Σβεκίας» καί φ. 49α, «Περὶ τῆς Ρουσσίας». Στῆ συνέχεια τό κείμενο διακόπτεται (πρβλ. I, 3).

Στό φ. 2α, πάνω, ἡ χρονολογία (γραμμένη ἀπό ἄλλο χέρι): «1615 ἰουλίου 10 Ἰωάννινα» καί τό ὄνομα: «Γεωργάκης Βέλης». Ἡ γραφή ὅμως τοῦ κειμένου εἶναι, μέ βεβαιότητα, τοῦ 19ου αἰῶνα, καί πάντως εἶναι κείμενο τοῦ Ἀθανάσιου Ψαλίδα.

12. Γ.Α.Κ. Κ. 47 (Γ. Λαδᾶ, 78) 0,170 × 0,120 ΙΘ' αἰ. φφ. 178.
(στά φφ. 1α-4β, 7α-10α, 12α, 19β-24α, 26β, 159β, 160αβ, 163β, 164α, 167β, 168β καί 176α-178β, διάφορες σημειώσεις).

φφ. 5α-33β, «Περὶ Γεωγραφίας γενικῶς. Τί εἶναι ἡ Γεωγραφία;»

Ἀρχ. Ἡ Γεωγραφία εἶναι μία περιγραφή τῆς γῆς φυσική, καί πολιτική, καί μαθηματική, καί ἀστρονομική... (πρβλ. I, 6).

Τελ. ...διότι ἡξεύρουν μόνον τά ὀνόματα, καί ὄχι τήν ὑπόθεσιν τέτοια λάθη εὐρίσκονται πολλά ἂν παρατηρηθοῦν οἱ χάρτες. Τέλος τῆς φυσικῆς γεωγραφίας.

φφ. 34α-123β, «Εὐρώπη».

Ἀρχ. Ἡ Εὐρώπη, ὅπου εἶναι τό μικρότερον ἀπό τά ἐπίλοιπα μέρη τῆς γῆς...

(Στά φφ. 37α-74α, «Περὶ εὐρωπαϊκῆς τουρκίας» καί ἀκολουθοῦν: φ. 74β, «Περὶ τῆς Ρουσσίας» φ. 82β, «Περὶ τῆς Λεχιᾶς» φ. 84α, «Περὶ τῆς Σβεκίας» φ. 87β, «Περὶ Δανιμαρκίας» φ. 90α, «Περὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας» φ. 96α, «Περὶ τῆς Γερμανίας» φ. 106β, «Περὶ τῆς Ἑλβετίας» φ. 109α, «Περὶ τῆς Προυσίας» φ. 110α, «Περὶ τῆς Ἰταλίας» φ. 114α, «Περὶ τῆς Ὀλλάνδας καί Κάτω Χωρῶν» φ. 116α, «Περὶ τῆς Γαλλίας» φ. 119α, «Περὶ τῆς Ἰσπανίας» φ. 122α, «Περὶ τῆς Πορτογαλλίας»).

φφ. 124α-132β, «Μέρος Β'. Ἀφρική».

φφ. 133α-152β, «Μέρος Τρίτον. Ἀσία».

φφ. 152β-155α, «Μέρος Δ'. Ἀουστραλία».

φφ. 155β-175β, «Μέρος Ε'. Περὶ τῆς Ἀμερικῆς».

Τελ. ... ἄνθρωποι παντοῦ διαφορετικοί εἰς τό χροῶμα, εἰς τόν νοῦν, εἰς τόν ὀργανισμόν τοῦ κορμοῦ τους, εἰς τόν τρόπον τῆς ζωῆς, εἰς ταῖς θρησκείαις καί κυβέρνησεις, εἰς ταῖς τέχναις καί ἐπιστήμαις, καί εἰς πολλές διαφοράς πῶς ἓνα γένος θά ὀνομασθῆ; ἔξω ἄν ὁ τόπος καί ὁ τρόπος τοῦ ἀλλάξῃ. Τέλος τοῦ ε^{ου} μέρους τῆς γῆς καί ὅλης τῆς Γεωγραφίας.

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς καί στά φφ. 1β, 3β καί 177α ὁ τίτλος τοῦ ἔργου (γραμμένος ἀπό ἄλλο χέρι): *Γεωγραφία Γενική συγγραφεῖσα ὑπό Ἀθανασίου Ψαλίδα*. Στό φ. 3β, σημεῖωμα περί τῆς Βοιωτίας.

Παρατήρηση γενική: Ἔως ἐδῶ ἔχομε ἐντοπίσει καί καταγράψει καί τά δύο μέρη τῆς «Γεωγραφίας» τοῦ Ἀθανασίου Ψαλίδα. Τό πρῶτο μέρος, τό «φυσικόν καί πολιτικόν», στούς κώδικες 1, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11 καί 12 καί τό δεύτερο, τό «μαθηματικόν», στούς κώδικες 2, 7 καί 9.

II. Πειραματική Φυσική κατά τούς νεωτέρους φυσικούς καί χυμικούς

Τῆ μαρτυρία μᾶς προσφέρει ὁ ἴδιος ὁ Ἀθ. Ψαλίδας στά *Καλοκινήματα*, Βιέννη 1795, σελ. 6, ὅπου σημειώνει ὅτι τόσον τό ἔργο αὐτό —πού δυστυχῶς δέ διασώθηκε— ὅσο καί ἡ Γεωγραφία του «θέλουν ἐκδοθῆ πολλά ὀγλίγωρα».

Πρβλ. Ἀνώνυμα ἔργα, Α΄, 16, 20 καί Γ΄, 50. Ἐπίσης Τόμ. Α΄, Τά Μαθηματικά.

B. ΕΝΤΥΠΙΑ:

ΑΝΩΝΥΜΑ ΕΡΓΑ

Α'. Γενικά Έργα Φυσικῆς καὶ Χημείας

* 1. Μ.Δν. 167 (3701) 0,210×0,138 ΙΕ' αἰ. φφ. 172α-174α.

Τίτλος: *Περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων.*

Ἄρχ. *Τὰ τέσσαρα στοιχεῖα εἰσὶ τὰ πρῶτα καὶ ἀπλᾶ καὶ ἀσύνθετα στοιχεῖα, ἀρχαὶ τῶν ὄντων...*

Τελ. *...διάννοια, δόξα, φαντασία, καὶ αἴσθησις.*

2. E.B.A. (σ.) 46 ΙΕ' αἰ. φφ. 73α-76α.

Τίτλος: *Περὶ τῶν ὀπτικῶν ὑποθέσεων.*

Ἄρχ. *ὅτι μὲν οὖν προβολῆς τίνος ἀφ' ἡμῶν ἐπιβάλλομεν τοῖς ὀρωμένοις, δῆλον τό τῶν ὀφθαλμῶν σχῆμα οὐδέ πρὸς ὑποδοχὴν τίνος πεποιημένον...*

Τελ. *...τὰ δὲ κατὰ διάκλασιν ὀρώμενα πρὸς ὃ ἀφίσταται μείωσιν τοῦ μεγέθους ὑπομένουσιν.*

(Ἄπό) τοῦ Δαμιανοῦ; πρβλ. ἀρ. 7, 36, 37, 38, 47.

3. B.B.(B). 187 Fol. ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-7α.

Τίτλος: *Ἀθηναῖοι περὶ μηχανημάτων βιβλίον πρῶτον (= Esxstat impress. inter. Mathemat. Vett. Παρίσι 1693, σ. 1).*

* 4. Π.Β.Α. 216 0,220×0,155 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 145α-218β.

Διάφορα κεφάλαια φυσικῆς (μὲ ἀναφορὴς στοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας) καὶ θεολογίας: φ.145α, «περὶ οὐρανοῦ».

Ἄρχ. *Οὐρανός ἐστι περιοχὴ ὀρατῶν καὶ ἀορατῶν κτισμάτων...*

Ἀκολουθοῦν: φ. 147α, «περὶ φωτός, πυρός, φωστήρων ἡλίου τε καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων» φ. 152α, «περὶ ἀέρος καὶ ἀνέμων» (φ. 152β, «περὶ ἀνέμων») φ. 53β, «περὶ ὑδάτων» φ. 155α, «περὶ πελάγων» φ. 155β, «περὶ γῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς» φ. 157α, «περὶ παραδείσου» φ. 159α, «περὶ ἀνθρώπου» καὶ στή συνέχεια: «περὶ ἡδονῶν», «περὶ τοῦ τί ἐστὶ θεός ὅτι ἀκατάληπτον», «περὶ λόγου θεοῦ καὶ πνεύματος», «περὶ πνεύματος ἁγίου», «περὶ τῶν ἐπὶ θεοῦ λεγομένων», «περὶ θείας ἐνώσεως καὶ διακρίσεως», «περὶ πίστεως καὶ βαπτίσματος», «περὶ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων τοῦ χριστοῦ μυστηρίων», «περὶ γενεαλογίας τοῦ κυρίου καὶ περὶ τῆς θεοτόκου», «περὶ τῶν ἁγίων καὶ τῆς τῶν λειψάνων αὐτῶν τιμῆς», «περὶ εἰκόνων», «περὶ τῶν ἐπὶ χριστοῦ λεγομένων», «περὶ τῆς

εὐθειῶν φέρονται γραμμῶν. Αὕτη ἡ ὑπόθεσις διὰ τῆς πείρας δείκνυται...

Ἄκολουθοῦν: φ. 62β, «Περὶ τῆς πολυθρυλλήτου πείρας τοῦ ὕδραργύρου, τοῦ ἐν ὑαλίοις καλάμοις ἢ σίφωσι, δι' ἧς τινες βούλονται τό κενόν ἐν τῇ φύσει μὴ διδοσθαι.

Ἄρχ. Περιέργον εἰς τὰ μάλιστα τό δοκίμιον τοῦτο τοῦ ὕδραργύρου...

—φ. 66α, «Περὶ ὕδραργύρου συνημμένου μετ' ἀέρος καὶ ἐτέρων ὑγρῶν».

Ἄρχ. Εἴρηται μέχρι τοῦδε περὶ μόνον τοῦ ὕδραργύρου, ῥητέον ἔτι περὶ τοῦ αὐτοῦ συνημμένου ἀέρι, ὕδατι, καὶ ἐτέροις ὑγροῖς...

—φ. 66β, «Περὶ τοῦ ἐν ἀγγείῳ ὕδραργύρου σὺν ὕδατι».

Ἄρχ. Ἔστω ἀγγεῖον ὑάλινον κυλινδρῶδες ἐπίμηκες ἰκανῶς, καὶ ἐπὶ τοῦ πυθμένους αὐτοῦ ἔστωσαν δύο ἢ τρεῖς δάκτυλοι ὕδραργύρου...

—φ. 67α, «Περὶ τῶν δύο τῆς πιέσεως δυνάμεων, αἵτιναι εἰσὶ τό τε βάρος καὶ τό ἐλατήριον».

Ἄρχ. θαμάζουσί τινες, ὅπως ὁ ἀήρ δύναμιν τοσαύτην ἔχει πρὸς τό πιέζειν, ἐλατούμενος τοῦ ὕδατος ὅσον ἓνα πρὸς 100...

—φ. 72β, «Περὶ κενώσεως ἐτέρων ὑγρῶν».

Ἄρχ. Εἴρηται μέχρι τοῦδε περὶ τῆς τοῦ ὕδραργύρου κενώσεως...

—φ. 73β, «Περὶ διαφόρων ἐτέρων ἀποτελεσμάτων τῷ ὕδραργύρῳ συμβαινόντων, ἠνίκου ὁ κάλαμος ἐν ἀέρι ἔλκεται».

Ἄρχ. Ὁ κάλαμος παρά τοῦ ἐπιπολάζοντος ὕδραργύρου, εἰς ἀέρα ἐλκόμενος...

—φ. 75β, «Πότε πιέζει, καὶ πότε οὐ τόν δάκτυλον ὁ ὕδραργυρος».

Ἄρχ. Εἴρηται ὅπως ὁ δάκτυλος ἔλκεται ὑπὸ τοῦ κενοῦ, ῥητέον καὶ ὅπως παρά τοῦ πλήρους ὠθεῖται...

—φ. 76β, «Περὶ κενώσεως τῆς ὑπὸ σιφῶνων καμπτομένων γινομένων».

Ἄρχ. Ῥητέον τελευταῖον καὶ περὶ τῶν καμπτομένων σιφῶνων...

Τελ. ...ὅπως γάρ τις οὐσία σπειροειδῆς μὴ οὐσα, καθ' ἑαυτὴν ἐξαμιζομένη εἰς σπείρας μεταμορφοῦται.

Τό φ. 87β, λευκό.

Ἔωραῖα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Πρβλ. ἀρ. 28, 29, 30.

* 10. B.E.B. 80 0,235 × 0,170 ΙΖ' αἰ. φφ. 88α-107β.
«Περὶ ὑδροστατικῆς μέρος α^{ov}».

Ἄρχ. Ἐν ἡ τέσσαρες μόνον μαθηματικάί πραγματεῖαι θεωρεῖσθαι δύνανται, τό τοῦ ὕδατος δηλ. βάρους, πρὸς ὃ μάλιστα ἡ ὑδροστατική...

φ. 99α, «Μέρος β^{ον}. Περί τῶν φυσικῶν πηγῶν καὶ ποταμῶν».

Ἄρχ. Τὴν ὑδατόγειον σφαιραν σφαιρικὴν εἶναι, ἐστὶν ἀνατίρρητον διὰ πλειόνων πειρῶν...

Τελ. ...τουτέστι, δις λαμβάνεται. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν λόγων.

Πρβλ. ἀρ. 31, 32.

11. Μ.Α.Λ. 500 0,155 × 0,110 ἔτ. 1773 φφ. 103.

Διάφορα κεφάλαια φυσικῆς.

Ὁ κώδικας αὐτός, πού ἀναφέρεται στὸν κατάλογο τοῦ Λίνου Πολίτη (Ἑλληνικά, 11 (1940), σελ. 95), δέ βρέθηκε.

* 12. Β.Ρ.Α. 513 0,228 × 0,168 ΙΗ' αἰ. σσ. 105-329.

Τίτλος: Ἡ φυσικὴ τοῦ ἡγεμόνος.

Σύνθεση τοῦ ἔργου:

—σ. 105, «κεφάλαιον α', περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς φυσικῆς».

Ἄρχ. Τὸ ὄνομα, φυσική, δηλοῖ τὴν ἐπιστήμην τῶν φυσικῶν πραγμάτων, ἢ ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται εἰς τὴν φύσιν...

—σ. 106, «κεφάλαιον β', περὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς».

Ἄρχ. Χωρὶς νά κάμωμεν τόσην ἀργοπορίαν εἰς τό νά διαιρέσωμεν ταῖς ἀρχαῖς τῶν στοιχείων...

—σ. 108, «κεφάλαιον γ', περὶ ὕλης».

Ἄρχ. Εἶναι ἕνας ἀπό τοὺς πλέον ἀναμφιβόλους ἀφορισμούς τῆς φυσικῆς, πῶς ἐκ τοῦ μηδενός οὐδέν γίνεται ὅθεν οἱ φιλόσοφοι ἐφαντάσθησαν μίαν πρώτην ὕλην ἀπό τὴν ὁποῖαν γίνονται ὅλα τὰ πράγματα...

—σ. 110, «κεφάλαιον δ', περὶ τοῦ εἶδους».

Ἄρχ. Καθὼς ἡ πρώτη ὕλη δέν ἔχει, παρά τό πάθος, ἔτ'εἰ τό εἶδος ἔχει κατ' ἐξοχὴν τὴν ἐνέργειαν, μέ τὴν ὁποῖαν δίδει τό εἶναι εἰς τό πρᾶγμα...

—σ. 112, «κεφάλαιον ε', περὶ τῆς στερήσεως».

Ἄρχ. Ἡ στερήσις, καθὼς ἡμεῖς τὴν θεωροῦμεν ἐδῶ ὡς φυσικὴν ἀρχὴν καὶ ἀναγκαίαν εἰς τὴν γένεσιν, ἄλλο δέν εἶναι παρά ἡ στιγμή, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀφανίζεται ἕνα εἶδος εἰς τὸν αὐτόν

- καιρόν, ὁποῦ ἓνα ἄλλο τό διαδέχεται ἢ τό τέλος τῆς φθοράς...
- σ. 113, «κεφάλαιον στ´, περί τῆς φύσεως».
 Ἄρχ. Ἐπειδή ἡ φύσις καλεῖται ἀπό τόν Ἄριστοτέλη ἀρχή, καί αἰτία κινήσεως, καί στάσεως...
- σ. 119, «κεφάλαιον ζ´, περί τῶν αἰτιῶν».
 Ἄρχ. Ἐπειδή καί ἡ ἐπιστήμη δέν ἔχει ἄλλο ἀντικείμενον, παρά ἐκεῖνα τά πράγματα, ὁποῦ γνωρίζονται διά μέσου τῶν αἰτιῶν τους, εἶναι ἀναμφίβολον πρᾶγμα, πῶς ἡ σκέψις τῶν αἰτιῶν εἶναι πολλά ἀναγκαιότητα...
- σ. 126, «κεφάλαιον η´, περί τόπου, χρόνου, καί κινήσεως».
 Ἄρχ. Καθώς ἡ φυσική θεωρεῖ τās αἰτίας τῶν φυσικῶν γενέσεων, ἔτσι ὁμοίως αὐτή ἐξετάζει τόν τόπον, τόν χρόνον καί τήν κίνησιν, μὴν ἠμπορώντας νά κάμη καμίαν ἐνέργειαν χωρίς τήν βοήθειάν των...
- σ. 134, «κεφάλαιον θ´, περί τοῦ κόσμου γενικῶς».
 Ἄρχ. Ὁ κόσμος ὠνομάσθη οὕτως διά τήν καλήν του τάξιν, στολισμόν καί τελειότητα...
- σ. 142, «κεφάλαιον ι´, περί οὐρανοῦ».
 Ἄρχ. Δέν ἐδέχθη τινάς τήν διδασκαλίαν τοῦ ἐμπεδοκλέους, ὁ ὁποῖος ἤθελε τά στοιχεῖα προτῆτερα ἀπό τόν οὐράνόν...
- σ. 151, «κεφάλαιον ια´, περί τῶν στοιχειῶν γενικῶς».
 Ἄρχ. Ἡμεῖς ἐθεωρήσαμεν, ὁμιλόντες διά ταῖς ἀρχαῖς τῆς φυσικῆς, ὁποῦ ἐσυγχύζονταν καμίαν φοράν μέ τά στοιχεῖα, πῶς αὐτά νά μὴν εἶναι ἀπλῶς πρώταις ἀρχαῖς...
- σ. 154, «κεφάλαιον ιβ´, περί τοῦ πυρός».
 Ἄρχ. Ἐστῶντας καί νά ἔχη τό πῦρ τόν πρῶτον τόπον ἐπάνω εἰς ἄλλα στοιχεῖα, πρέπον εἶναι νά τό θεωρήσωμεν καί πρῶτον ἀπό τά ἄλλα...
- σ. 158, «κεφάλαιον ιγ´, περί τοῦ ἀέρος».
 Ἄρχ. Ἐάν πρέπη νά στοχασθῶμεν τήν ἐξοχήν μιᾶς χώρας ἀπό τήν ἀξίότητα τῶν οἰκητῶν αὐτῆς...
- σ. 161, «κεφάλαιον ιδ´, περί τοῦ ὕδατος».
 Ἄρχ. Ἐάν τῆ γνώμη τοῦ θάλητος ἤθελα δεχθῆ, τό ὕδωρ βέβαια ἤθελε νομισθῆ ὡς πρώτη ἀρχή τῆς φύσεως...
- σ. 177, «κεφάλαιον ιε´, περί τῆς γῆς».
 Ἄρχ. Δέν ἠμπορεῖ σχεδόν τινάς νά προσθέσῃ κανένα πρᾶγμα εἰς τό πανηγυρικόν, ὁποῦ ὁ πλίνιος...

- σ. 181, «κεφάλαιον ιστ', περί τῶν μετεώρων γενικῶς».
 Ἄρχ. Ὑστερα ἀπό τήν θεωρίαν τῶν ἀπλῶν σωμάτων, καθὼς εἶναι ἐκεῖνα τῶν στοιχείων, ἡ φυσική πλησιάζει πρὸς ἐκεῖνα ὅπου καλοῦνται μικτά...
- σ. 182, «κεφάλαιον ιζ', περί τῶν μετεώρων ὅπου γίνονται εἰς τὸν ἀέρα».
 Ἄρχ. Αὐτὰ γίνονται ἀπό τήν ὕλην, ὅπου εἶπομεν, δηλαδή ἀπό ταῖς ἀτμίδες, ἢ ἀναθυμιάσεις...
- σ. 201, «κεφάλαιον ιη', περί τῶν μετεώρων ὅπου γίνονται εἰς τὸ ὕδωρ».
 Ἄρχ. Ἐγὼ θαυμάζομαι, πῶς ἀνάμεσα εἰς τὰ μετέωρα νά συναριθμῆται ἡ ροή, καί ἡ ἀναρροή τῆς θαλάσσης...
- σ. 211, «κεφάλαιον ιθ', περί τῶν μετεώρων ὅπου γίνονται μέσα εἰς τήν γῆν».
 Ἄρχ. Ὅχι μόνον τὰ μέταλλα, καί τὰ ὄρυκτά, ἀλλά καί αἱ ἴδιαις πέτραις εἶναι τέλεια μικτά...
- σ. 219, «κεφάλαιον κ', περί τῶν ἐμψύχων σωμάτων».
 Ἄρχ. Εἶναι τριῶν λογίων ψυχαῖς, αὐξητικῆ δηλαδή, αἰσθητικῆ καί λογικῆ...
- σ. 222, «κεφάλαιον κα', περί αἰρετικῶν».
 Ἄρχ. Ἀγκαλά καί νά φαίνεται εἰς μίαν ἐπιστολήν τοῦ Σενέκα, πῶς αὐτός ἦταν ἀπό τήν αἴρεσιν...
- σ. 230, «κεφάλαιον κβ', περί τῶν ζώων».
 Ἄρχ. Καθὼς μερικοὶ ἠθέλησαν νά ἀποδώσουν εἰς τὰ φυτὰ μίαν αἴσθησιν ἰκανήν διὰ νά τὰ φανερώνη ἀληθινὰ ζῶα, ἔτζι ὁμοίως ἐστάθησαν...
- σ. 256, «κεφάλαιον κγ', περί τῶν ἀνθρώπων».
 Ἄρχ. Καθὼς ἡ αἰσθητικῆ ζωὴ τῶν ζώων περιέχει εἰς τοῦ λόγου τῆς τήν αὐξητικῆν, ἔτζι ἐκεῖνη τῶν ἀνθρώπων, ὅπου εἶναι λογικῆ περιλαμβάνει...
- σ. 263, «κεφάλαιον κδ', περί τῆς ὀράσεως».
 Ἄρχ. Μᾶς παραστέκεται ἐν πρώτοις ἐκεῖνη ἡ περίφημος ζήτησις, ἐάν ἡ ὄρασις γίνεται μέ τήν ἐκβολήν...
- σ. 269, «κεφάλαιον κε', περί τῆς ἀκοῆς».
 Ἄρχ. Ὁ μεγαλύτερος ἔπαινος τῆς ἀκοῆς θεμελιώνεται εἰς τοῦτο, ὅπου αὐτὴ εἶναι ἡ αἴσθησις, ὅπου κάμνει ὄλους τοὺς ἀνθρώπους σοφοὺς...

- σ. 277, «κεφάλαιον στ΄, περί τῆς ὀσφρησεως».
 Ἄρχ. *Δέν εἶναι χωρίς αἰτίαν, καί θεμέλιον, ὅπου ἡ ὀσφρησις θάττεται εἰς τό μέσον τῶν πέντε...*
- σ. 282, «κεφάλαιον κζ΄, περί τῆς γεύσεως».
 Ἄρχ. *Ἡμεῖς ἐθεωρήσαμεν εἰς τό προηγούμενον κεφάλαιον, πῶς ἡ αἴσθησις...*
- σ. 288, «κεφάλαιον κη΄, περί τῆς ἀφῆς».
 Ἄρχ. *Τό ἀντικείμενον τῆς ἀφῆς εἶναι ὄλον ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖ νά εἶναι ἀπτικόν...*
- σ. 294, «κεφάλαιον κθ΄, περί τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως, ἥτοι κοινῆς».
 Ἄρχ. *Ἔσωντας καί νά συνηθῆ ὡς ἐπί τό πολὺ ἡ φύσις εἰς τό νά ἀποκαταστήσῃ ὅσον εἶναι δυνατόν...*
- σ. 297, «κεφάλαιον λ΄, περί τῆς αἰσθητικῆς ὀρέξεως».
 Ἄρχ. *Ἐπειδή καί ἔχομεν ἀκόμη τήν αἰσθητικὴν ὀρεξιν κοινήν καί μέ τά ἐπίλοιπα ζῶα...*
- σ. 299, «κεφάλαιον λα΄, περί τῆς λογικῆς ψυχῆς».
 Ἄρχ. *Ἄν καλά καί νά εἶναι πολλά ἐπιδεικτικά ἐπιχειρήματα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας...*
- σ. 314, «κεφάλαιον λβ΄, περί νεότητος καί γήρατος. Περί ὑγείας καί ἀσθενείας. Περί ἐγρηγόρσεως καί ὕπνου. Περί ζωῆς καί θανάτου».
 Ἄρχ. *Ἡ ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου ὅπου περιλαμβάνει ὄλους τούς χρόνους τῆς ζωῆς του...*
- Τελ. *...καί νά ἀποκτήσωμεν μέ ἄλλα μέσα τήν ἀθανασίαν καί αἰδιότητα ὅπου δέν ἔχει ποτέ. Τέλος.*

Σημ. Μέ βάση τούς ἀρχαίους καί τήν Ἁγία Γραφή, ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει, σέ γλώσσα ἀπλή, διάφορες ἀπόψεις γιά τὴ φύση καί τὸ φυσικὸ κόσμον.

Πρὶν ἀπὸ τὸ κείμενον αὐτό, τὰ κεφάλαια: «Ἡ πολιτικὴ τοῦ ἡγεμόνος», σσ. 1-66, «Ἡ λογικὴ τοῦ ἡγεμόνος», σσ. 69-96. Καί τὰ δύο ἀρχίζουν μέ τὸ «ὁ βασιλεῦ».

Προφανῶς πρόκειται γιά ἓνα πλῆροσ ἐγχειρίδιον Λογικῆς, Πολιτικῆς Ρητορικῆς, Ἠθικῆς, Οἰκονομικῆς καί Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, γραμμένο γιά ἓναν φαναριώτη ἡγεμόνα.

Τὸ κείμενον «Ἡ πολιτικὴ τοῦ ἡγεμόνος» ἀρχίζει μέ τὰ λόγια: «Ἔστερα ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα μέρη, ὁ βασιλεῦ, τῆς ἠθικῆς, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἓνα διδάσκει πῶς ἔχει νά κυβερνήσῃ τινὰς τὸν ἑαυτὸν του, καί τὸ ἄλλο νά εἶναι καλὸς οἰκονόμος, δηλαδὴ νά διατάξῃ καθὼς πρέπει μίαν οἰκίαν, ἀκολουθεῖ τὸ γ^{ον} ὅπου εἶναι ἡ πολιτικὴ, ἢ ἡ ἐπιστήμη τοῦ καλῶς διοικεῖν».

Συμπληρώνουμε ἐδῶ ὅτι στὸν κώδικα 529 τῆς ἴδιας βιβλιοθήκης (19ος αἰ.) περιέχονται: σσ. 17-87, «Ρητορική τοῦ Ἡγεμόνος» (σσ. 88-98 λ.)· σσ. 99-175, ἀπὸ ἄλλο χέρι, «Ἡ Ἠθική τοῦ Ἡγεμόνος» καί στίς σσ. 176-191, «Διδασκαλεῖον τῶν ἡγεμόνων καί εὐγενῶν ἀνδρῶν, μέρος δεύτερον, Οἰκονομική τοῦ ἡγεμόνος» (ἀρχίζει καί αὐτὸ μέ τὸ «ὠ βασιλεῦ») [ἡ οἰκονομική θεωρεῖται «δευτερον μέρος τῆς ἠθικῆς»]. Ἀκολουθεῖ τὸ «τρίτον μέρος, ὅπου εἶναι ἡ πολιτική».

Στὴν ἀρχή, σ. 1: «σεραφίμ ἱεροδιάκων».

Τὸ δεύτερο χέρι τοῦ κώδ. 529 εἶναι τὸ ἴδιο μέ ὁλόκληρο τοῦ κώδ. 513. Ἴδιο ἐπίσης δέσιμο.

Νεώτερο σημεῖωμα στὸν κώδ. 529 γράφει ὅτι εἶναι τοῦ «1726 λαβαέρ Μαργα μετάφρασις Ἀνδρέου Μυάργς».

* 13. E.B.E. 1324 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-20α.

Φυσική Φιλοσοφία, κατὰ τοὺς ἀρχαίους.

—φ. 1α, «Ὅπως διὰ τῆς ἀψευδοῦς γνώσεως ἦν ἔχει ἕκαστος περὶ αὐτοῦ δύναται βαθμηδὸν ἐλθεῖν ἐφ' ἑκατέρας καθόλου».

Ἀρχ. Οὐκ οἶδα ὅπως τινὰς τῶν πάλαι τῶ τῆς φιλοσοφίας οὐκ ἀνηκόντων τιμηθέντων ὀνόματι εἰς τοσοῦτον ἐλθεῖν ἀναιδείας, ὥστε μὴ μόνον τὴν τῶν πραγμάτων ἐννοῆσαι ὡς δεῖ οὐσίαν...

—φ. 1β, «Κεφ. β^{ov}. Περί εὐρέσεως τῶν ἀμέσως ἰδιοτήτων, ἢ ἀποδειδομένων τῶ πράγματι».

—φ. 2α, «Κεφ. γ^{ov}. Περί ὑπάρξεως ὕλης, ἥτοι σώματος».

—φ. 2β, «Κεφ. δ^{ov}. Ὅποιον τὸ ἀμέσως οὐσιαστικὸν ἀποδειδόμενον τῆ ὕλη».

—φ. 3α, «Κεφ. ε^{ov}. Περί τοῦ πρώτου καί κυρίου ὄντος, ἥτοι θεοῦ».

—φ. 3β, «Κεφ. στ^{ov}. Ὅτι ὁ θεός ἐστίν αἴτιον ποιητικὸν πάντων».

—φ. 5β, «Κεφ. ζ^{ov}. Περί τῶν ιδιωμάτων τῶν κτισμάτων».

—φ. 8β, «Κεφ. η^{ov}. Περί τῆς δόξης τῶν ἀρχαιοτέρων καί νεοτέρων φιλοσόφων».

στό φ. 10α, ἡ παράγραφος: «Περί τῶν ἀρχῶν τῶν χυμικῶν».

Ἀρχ. Οἱ χυμικοί τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς διπλῶς διαιροῦσιν εἰς ἐνεργητικὰς καί παθητικὰς...

—φ. 17α, «Κεφ. θ^{ov}. Περί κινήσεως».

—φ. 19α, «Κεφ. ι^{ov}. Περί τῶν κατακορύφων (;) κινητῶν καί α^{ov} περὶ τῶν ῥιπτομένων».

—φ. 19β, «Κεφ. ια^{ov}. Περί τῆς τῶν βαρέων κινήσεως ἐπὶ τὰ κάτω».

—φ. 20α, «Κεφ. ιβ^{ov}. Περί τόπου καί χρόνου».

Τελ. ...καί ταῦτα μὲν ἄλλις περὶ τούτων. ἐφεξῆς δὲ ῥητέον περὶ τῶν ἐν σώματι θεωρουμένων αἰσθήσεων».

Πρβλ. Βλάχος Γεράσιμος III, 6.

14. Μ.Ε. 74 (2087) 4° ΙΗ' αἱ.

Τίτλος: *Σειρά τῶν θεωρουμένων ἐπὶ τῆς φυσικῆς πραγματείας. Περί φυσικῆς πραγματείας. Διανομὴ τῶν μερῶν τοῦ ἐπιστητοῦ γένους τῆς περὶ φύσεως πραγματείας.*

Τό 15ο μέρος τοῦ κώδικα.

15. Μ.Ε. 308 (2321) 8° ΙΗ' αἱ.

Κείμενο φυσικῆς χωρὶς γενικό τίτλο.

Ἄρχ. *Πολύ τοῖς φύσει τῶν ὄντων συνεστώσι τό δυνάμει ἐπιπολάζει... (κολοβό).*

* 16. Α.Ι. 4 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἱ. φφ. 1α-82β.

Τίτλος: *Περί Φυσικῆς ἐν γένει.*

Ἄρχ. § 1. *Φυσική εἶναι μία γνῶσις μαθηματική, καί φιλοσοφική τῶν φυσικῶν πραγμάτων· φιλοσοφική μὲν, ὡσάν ὁποῦ ἀποδίδει τὰ αἷτια τῶν ἐν τῇ φύσει φαινομένων· μαθηματική δέ, καθό προσδιορίζει τὰς δυνάμεις τῶν αἰτιῶν, καί τὰ μεγέθη τῶν ἀποτελεσμάτων...*

—φ. 4β, «Κεφ. Α^{ov}. Περί τῶν τοῦ σώματος ἀρχῶν».

Ἄρχ. § 13. *Ἄρχάς παντός σώματος ὁ Δημόκριτος, ὁ Λεύκιππος, ὁ Ἐπίκουρος, ὁ Λουκρίτιος, ὁ Γασσένδιος, ὁ Βοεράβιος καί οἱ λοιποὶ νεώτεροι φιλόσοφοι τὰ ἄτομα...*

—φ. 7α, «Κεφ. Β^{ov}. Περί σώματος, κατηγορουμένων καί ἰδιοτήτων αὐτοῦ».

Ἄρχ. § 22. *Σῶμα ὑλικόν ἐστίν, οὗ τό τριχῆ διαστατόν ὑλικήν ποσότητα ἔχει...*

—φ. 8α, «Κεφ. Γ^{ov}. Περί στερρότητος, ἐκτάσεως, σχήματος, πόρων, διαιρετότητος καί κινητότητος τῶν σωμάτων».

Ἄρχ. § 28. *Ἡ δύναμις ἐκείνη τοῦ σώματος, δι' ἧς κάθε ἄλλο σῶμα ἀπό τό διάστημα δηλ. τόπον, ὁποῦ αὐτό ἔχει, ἀποκλείει, ὀνομάζεται στερρότης...*

—φ. 13α, «Κεφ. Δ^{ov}. Περί ἀπωθητικῆς καί ἑλκτικῆς καί τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς βαρύτητος τῆς κινητότητος».

Ἄρχ. § 45. Ἡ αἰτία, ἐξ ἧς τὰ σώματα καὶ τὰ μέρη των εἰς διωρισμένας ἀποστάσεις ἀλλήλων δίστανται, ἢ ἐμποδίζονται ἀπὸ τοῦ νά πλησιάσουν περισσότερο, ἀπωθητικὴ δύναμις καλεῖται...

—φ. 15α, «Κεφ. Ε^ο. Περὶ τῆς μεταβολῆς καὶ ἀναφορᾶς τῶν ὠθητικῶν ἑλκτικῶν δυνάμεων, καὶ βαρύτητος τῆς κινητότητος».

Ἄρχ. § 55. Τῆς ὠθητικῆς καὶ ἑλκτικῆς δυνάμεως οἱ προσδιορισμοὶ εἰς μικροτάτας ἀποστάσεις μεταβάλλονται, ὅταν τὰ διαστήματα αὐξάνουν...

—φ. 18α, «Κεφ. ΣΤ^ο. Περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν σωμάτων ἐν γένει, ἔπειτα εἰδικῶς περὶ τῶν ρευστῶν, ἀπαλῶν καὶ στερεῶν ἐλαστικῶν».

Ἄρχ. § 70. Τὰ σώματα καὶ τὰ μέρη τους συνεξήρτηνται, ἀνίσως αὐτὰ ἔτζι ἠνώθησαν...

—19β, «Κεφ. Περὶ τῶν χημικῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων».

Ἄρχ. § 79. Τὰ στοιχεῖα τῶν σωμάτων διαιροῦνται εἰς μεταφυσικά καὶ χημικά...

φ. 20α, «Περὶ ἀλάτων».

φ. 27β, «Περὶ τῶν στοιχείων».

φ. 29β, «Περὶ μετάλλων».

φ. 31β, «Περὶ ὕδατος».

φ. 32α, «Περὶ τοῦ φλογιστοῦ».

—φ. 37α, «Κεφ. Περὶ μερικῶν ἑλξεων, καὶ συγγενειῶν».

Ἄρχ. § 123. Ὅτι μὲν αἱ μερικαὶ ἑλξεις, συγγένειαι ὀνομαζόνται χημικαί...

—φ. 43α, «Κεφ. Περὶ συναφείας τῶν σωμάτων».

Ἄρχ. § 131. Τὰ συστατικά μέρη τοῦ σώματος εἶναι καὶ ἕτερογενῆ καὶ ὁμογενῆ, ἢ συγγένειαι τῶν τοιούτων σωμάτων εἰς ἓνα ὅλον λέγεται συνάφεια...

—φ. 49β, «Κεφ. Περὶ ἀναλύσεως καὶ ἀνακρημνίσεως τῶν σωμάτων».

Ἄρχ. § 146. Κάποια ξεχωρισταὶ τῆς φύσεως ἐνέργειαι, ὅπου μᾶς παρασταίνονται, ὅταν οἱ χημικοὶ τὰ σώματα ἀναλύουν...

—φ. 57β, «Κεφ. Περὶ ζυμώσεως, πήξεως καὶ κρυσταλλώσεως».

Ἄρχ. Ζύμωσις εἶναι κάποια ἐσωτερικὴ κίνησις τῶν μορίων, ὅπου ἀφ' ἑαυτῆς συνηθίζει νά γεννᾶται εἰς τὰ σώματα...

Τελ. (φ. 70β) ...τό ὁποῖον φέρει σχῆμα θάμνου πολυκλάδου. Τέλος τοῦ β' τμήματος, ἢ τῆς χημικῆς.

φ. 71α, «Περὶ Μηχανικῆς».

Ἄρχ. § 18. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Μηχανικὴν ἢ κίνησις μόνον συντείνει, ἐπειδὴ κάθε μηχανὴ ὁποῦ κατασκευάζεται...

(Ἐδῶ μιλάει «περὶ ἀπολύτου καὶ σχετικῆς κινήσεως τῶν σωμάτων» καὶ σημειώνει ὅτι περὶ τῆς πρώτης «αἱ αἰσθήσεις μας κανονικὴν μαρτυρίαν δέν μᾶς δίδουν, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς σχετικῆς»).

—φ. 75α, «Κεφ. Β^{ov} [= Α^{ov}]. Περί βαρύτητος τῶν σωμάτων γενικῶς, ἔπειτα μερικῶς περὶ τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος».

Ἄρχ. § 19. Κάθε σῶμα, ὁποῦ ἀνά χεῖρας ἔχομεν...

—φ. 80α, «Κεφ. Β^{ov}. Περί συμβολῆς τῶν σωμάτων».

Ἄρχ. § 20. Ὄταν τὰ σώματα τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο ἐπιτρέχει τὸ κτύπημα αὐτοῦ...

Τελ. (φ. 82β). ...νόμους πάντοτε μᾶλλον καὶ ἤττον παραβαίνουν.

Σημ. Πιστεύω ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν «Πειραματικὴ Φυσικὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους φυσικούς καὶ χυμικούς» τὴν ὁποία, ὅπως καὶ τῆ Γεωγραφία του, ὁ Ἄθαν. Ψαλίδας (βλέπε) σημειώνει στὰ *Καλοκινήματά* του ὅτι «θέλουν ἐκδοθῆ πολλά ὀγλίγορα» (σελ. 6).

Μετά τὸ παραπάνω κείμενο ἀκολουθεῖ, φφ. 83α-109β, «προοίμιον ἤτοι εἴσοδος εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν».

Βλ. καὶ Γ', 46.

* 17. Β.Ρ.Α. 1200 0,217×0,165 ΙΗ' αἰ. σσ. 378.

Τίτλος: *Φυσικὴ παλαιὰ τε καὶ νέα εἰς χρῆσιν σχολῶν προσεфарμοσθεῖσα.*

Ἄρχ. («πρόλογος»), *Εἰς τὸ φυσικόν ἐκεῖνο καλούμενον τῆς φιλοσοφίας...*

Ἀκολουθεῖ, σσ. 3-21, «προοιματικὴ διδασκαλία περὶ φύσεως φυσικῆς» ὅπου τὰ κεφάλαια: «Περὶ ἀντικειμένου τῆς φυσικῆς», «Τί ἐστὶ φυσικὴ», «Περὶ διαιρέσεως τῆς φυσικῆς». Καὶ στή συνέχεια:

σ. 22, «Τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας Μέρους α^{ov}, ἤτοι φυσικὴ κατὰ γένος».

Ἄρχ. *Τὴν κατὰ γένος φυσικὴν, τὴν τὸ καθόλου σῶμα, ἀρχὰς τούτου, καὶ τὴν φύσιν...*

Τὸ πρῶτο αὐτὸ μέρος διαιρεῖται σέ τρία τμήματα:

—σ. 22, «Τμήμα α^{ov}. Περί ἀρχῶν τῶν σωμάτων».

Ἄρχ. *Ἀρχὰς ἐνταῦθα ζητοῦμεν οὐ τὰς ἐκτός, ἀλλὰ τὰς ἐνδοτάτας τοῖς πράγμασιν...*

σ. 24, «Διάλεξις α^η, Περί τῶν ἀρχῶν τῶν περιπατητικῶν» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περὶ ἀρχῶν τῶν φυσικῶν ὄντων κατὰ γένος», «Περὶ φύσεως τοῦ εἶδους τοῦ οὐσιώδους», «Περὶ εἰδῶν ἀρχῆς, καὶ προόδου»).

σ. 61, «Διάλεξις β^α, Περί τῶν μηχανικῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν ὄντων» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περί τῶν μηχανικῶν ἀρχῶν κατὰ γένη», «Περί τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων κατὰ Δημόκριτον καί Ἐπίκουρον», «Περί ἀρχῶν τῶν φυσικῶν ὄντων κατὰ Καρτέσιον»).

σ. 96, «Διάλεξις γ^η, Περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν, ἤτοι τῶν στοιχείων» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περί τῶν στοιχείων κατὰ γένος», «Περί πυρός», «Περί ἀέρος», «Περί ὕδατος, καί γῆς», «Περί ἀρχῶν τῶν χυμικῶν», «Περί μίξεως καί ἀναλύσεως»).

—σ. 156, «Τμήμα β^{ον}. Περί φύσεως σώματος, καί τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ προσόντων».

Ἄρχ. Περί ἀρχῶν μέχρι τοῦδε τῶν φύσιν ὄντων ὅσον ἄλλες διαλαβόντες...

σ. 157, «Διάλεξις πρώτη» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περί ἐνοιωδῶν, καί φύσεως τοῦ σώματος», «Περί τῆς συνθέσεως τοῦ συνεχοῦς», «Περί σημείων μαθηματικῶν καί φυσικῶν»).

σ. 189, «Διάλεξις β^α, Περί σώματος κινητοῦ, ἤτοι περί κινήσεως παρά τοῦ κινουμένου μεταχθείσης» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περί πρωτίστης αἰτίας τῆς κινήσεως», «Περί αἰτίας τῆς συνεχιζομένης κινήσεως», «Κινήσεως οἱ κυριότεροι ἀναπτύσσονται νόμοι», «Περί κινήσεως νόμων», «Περί δυνάμεως, καί ἀποτελεσμάτων ἐλατηρίου», «Περί κυριωτέρων αἰτίων ἐλατηρίου», «Τίνες οἱ κυριότεροι κινήσεως νόμοι ἐν τῇ τῶν ἐλαστικῶν συμβολῇ σωμάτων»).

σ. 227, «Διάλεξις [γ^η], Περί κινήσεως τῶν βαρέων, καί κούφων σωμάτων, ἔτι δέ καί περί τῶν σταθουμένων ὑγρῶν» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Τί τό αἴτιον τῆς καθόλου τῶν βαρέων», «Τί τό ἐκτός τήν τῶν βαρέων κάθοδον δυνάμενον ἀπεργάσαντες». «Περί τῆς τῶν βαρέων ταχυνομένης κινήσεως», «Περί κινήσεως τῶν βαρέων ταχυνομένης κατὰ τήν τῶν περιττῶν ἀριθμῶν πρόοδον», «Περί βαρύνσεως, ὅπου αἱ κυριώτεροι τῆς ὑδροστατικῆς βάσεις ἐκτίθενται», «Περί ὑγρῶν σταθουμένων», «Περί ἀέρος βαρύτητος», «Περί τῶν ποικίλων φαινομένων, ἃ τῇ τοῦ καινοῦ κινήσεως [...] εἴωθεν», «Καινά τινά περί τό καινόν, ἐκτιθέντων παρατηρήματα», «Περί ἄλλων τινῶν παρατηρημάτων περί τό καινόν, πρό πάντων δέ περί τῆς πνευματικῆς(;) μηχανῆς», «Περί τῶν λοιπῶν παρατηρημάτων τῶν ἐν τῇ πνευματικῆς(;) μηχανῇ γεγονότων», «Ἔσχατον, Ποικίλων δυσκολιῶν, καί ἐνστάσεων περί τό τοῦ ἀέρος βάρους λύσεις»).

—σ. 298, «Τμήμα Γ^{ον}. Περί ποιότητων, ἤτοι διαθέσεων τῶν σωμάτων».

Ἄρχ. τῶν ἡμῶν προταθέντων ἔσχατον ἦν τὰς κυριωτέρας τῶν σωμάτων ποιότητας.

σ. 299, «Διάλεξις α^η, Περὶ ποιότητων τῶν σωμάτων κατὰ γένη» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περὶ ποιότητων ἀρχῆς», «Περὶ φύσεως ποιότητων», «Περὶ φύσεως τῶν ποιότητων, ἃ τρόποι καλοῦνται, ἰδίᾳ δὲ περὶ μανότητος καὶ πυκνότητος»).

σ. 314, «Διάλεξις β^η, Περὶ τῶν ἐνεργητικῶν ποιότητων τῶν κινήσεως ὑφισταμένων» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περὶ θερμότητος», «Περὶ τῆς κατὰ δύναμιν λεγομένης θερμότητος», «Περὶ ψυχρότητος», «Τὰ κυριώτερα τοῦ ψύχους ἀποτελέσματα, καὶ φαινόμενα ἀναπτύσσονται», «Περὶ τῶν ἐνεργητικῶν, καὶ κρυφίων ποιότητων, ὅπου αἱ τῶν φαρμάκων δυνάμεις συντόμως ἀναπτύσσονται»).

σ. 348, «Διάλεξις γ^η, Περὶ διαθέσεων ἐν τοῖς σώμασιν τῶν κατὰ τόπον καλουμένων» (πού περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια: «Περὶ στερεότητος, καὶ ξηρότητος», «Τινὰ τῶν περὶ τὰς τοιαύτας φαινομένων ποιότητος ἀναπτύσσονται», «Ἐσχατον, αἱ ἀφ᾽ ἡ ἀνήκουσαι ποιότητες, ἃς καλοῦσι β^{αδ}, ἀναπτύσσονται»).

Τό Μέρος β^{ον};

* 18. E.B.E. 1113 0,240 × 0,170 IH' αἱ. φφ. 1α-35β.

Τίτλος: *Σύνοψις τῆς Χυμίας.*

—φ. 1α, «Περὶ τοῦ ὄρου τῆς Χυμίας. Κεφ. α^{ον}».

Ἄρχ. *Πρόδηλον, ὅτι τό τῆς Χυμίας ὄνομα, ἀπό τοῦ χυμός παράγεται...*

—φ. 18α, «Περὶ τῶν μέσων τῆς Χυμίας. Κεφ. β^{ον}».

Ἄρχ. *Τά μέσα τῆς χυμίας, ἤτοι φυσικά μόνον ἐστίν, οἷον τό πῦρ, τό ὕδωρ, ἡ ἄμμος καί τεχνικά μόνον, οἷον οἱ κλίβανοι, τά ἀγγεῖα...*

—φ. 24β, «Περὶ ἀποτεφρώσεως. Κεφ. γ^{ον}».

Ἄρχ. *Τῆς σπαγειρικῆς τέχνης ἀρχή καί θεμέλιον ἐστίν ἡ ἀποτέφρωσις, ἣτις ἐστίν ἐπαγωγή παντός πράγματος εἰς τέφραν...*

—φ. 28β, «Περὶ ἀποσπάσεως. Κεφ. δ^{ον}».

Ἄρχ. *Αἱ ἀποσπάσεις, διαχωρήσεις εἰσὶ τῶν λεπτοτέρων...*

(ἐδῶ: «περὶ ἀποσπάσεως», «περὶ καταπτώσεως», «περὶ τῆς διὰ παρυφῆς διηθήσεως», «περὶ πεπόνσεως», «περὶ ἐξαγωγῆς», «περὶ πέψεως» καί «περὶ τοῦ ὑποκειμένου τῆς χυμίας» στήν ἀρχή τοῦ ὁποίου σημειώνει ὅτι

« Ὑποκειμενον περί ὃ καταγίνεται ἡ χυμία, τά φυτά εἰσί, τά ζῶα, καί τά ὄρυκτά, περί ὧν ἰδίως ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ λέξομεν...)

Τελ. ...εἰς τοιαύτας φαντασίας ἔχειν, ὡσανεὶ εἰς ἄρκτον μεταβληθῆναι.

Τό Βιβλίον Β΄;

* 19. E.B.E. 1113 0,240×0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 37α-49α.

Κείμενο φυσικῆς χωρὶς γενικό τίτλο καί κολοβό.

—φ. 37α, «Τμῆμα πρῶτον. Περί τῶν ὄρυκτῶν».

Ἄρχ. Πᾶν τό ἐν τῇ γῆ, ἢ ὑπογῆν πεπηγός εὐρισκόμενον ὄρυκτόν ὀνομάζεται, ὡς δι΄ ὀρύξεως ἐξαγόμενον...

—φ. 37β, «Περί τῶν ζ΄ μετάλλων καί α^{ov} περί χρυσοῦ. Κεφ. α^{ov}».

Ἄρχ. Ἐν τοῖς μέταλλοις τόν πρῶτον τόπον ἔχει ὁ χρυσός ὅτι πολλῶ τῶν ἄλλων ἐντελέστερος ἐστί καί βαρύτερος.

—φ. 40α, «Περί ἀργύλου, κεφ. β^{ov}».

Ἄρχ. Μετά τόν χρυσόν ἔπεται ἡ ἀργυλος...

—φ. 41α, «Περί Κασσιτέρου, κεφ. γ^{ov}».

Ἄρχ. Ὁ Κασσίτερος μέταλλον ἐστίν παρεμφερές...

—φ. 42α, «Κεφ. δ^{ov}, Περί τοῦ βισμούτου καί Μαρκεσίτας».

Ἄρχ. Τό βίσμουτον, οὐδέν ἄλλο ἐστίν εἰμὴ θειώδης μαρκέσιτα...

—φ. 42β, «Περί τοῦ Μολύβδου, κεφ. ε^{ov}».

Ἄρχ. Ὁ Μόλυβδος...

—φ. 43α, «Περί τοῦ χαλκοῦ, κεφ. στ^{ov}».

Ἄρχ. Ὁ χαλκός ἀφροδίτη ἐπονομαζόμενος, μέταλλον ἐστί...

—φ. 44β, «Περί τοῦ σιδήρου, κεφ. ζ^{ov}».

Ἄρχ. Ὁ σίδηρος...

—φ. 45α, «Περί τοῦ ὕδραργύρου, κεφ. η^{ov}».

Ἄρχ. Ἡ ὕδραργυρος Ἐρμῆς ἐπονομαζομένη ἀπό τοῦ ἐαυτῆς πλάνητος...

—φ. 45β, «Περί Κινναβάρεως, κεφ. θ^{ov}».

Ἄρχ. Διττόν ἐστί τό Κιννάβαρ, τό μέν...

Μετάφραση μᾶλλον ἀπό τά ἰταλικά (εἶναι τό β΄ βιβλίον τοῦ Α΄ 18;).

* 20. E.B.E. 1113 0,240×0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 50α-166α.

Τίτλος: *Περί φιλοσοφίας*.

φ. 50α, «Τμῆμα α^{ov}, Κεφ. α^{ov}. Πόθεν ἡ φιλοσοφία τήν ἀρχήν ἔλαβε καί τί ἐστίν. Κεφ. α^{ov}».

Ἄρχ. Οἱ μεγαλοφρεῖς τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνωμαλίαν τε καὶ ἀσάφειαν συνεχῶς ταρασσόμενοι...

—φ. 52β, «Περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας. Κεφ. β^{ov}».

Ἄρχ. Οὐδὲν ἄλλο ἐνταῦθα κριτήριον λέγεται, οὐ οἱ ἄνθρωποι δέονται πρὸς κατάληψιν τῆς ἀληθείας...

—φ. 54α, «Ὅτι ἡ τοῦ ἀριστοτέλους λογικὴ ἀλυσιτελής ἐστὶ. Κεφ. γ^{ov}».

Ἄρχ. Ἀναμφίλεκτόν ἐστι πᾶσι τοῖς λογικευμένοις, ἐκ τριῶν μερῶν τὴν λογικὴν συνίστασθαι...

—φ. 59α, «Περὶ τῶν κανόνων τῶν ἀνηκόντων τοῖς κριτηρίοις. Κεφ. δ^{ov}».

Ἄρχ. Πᾶσα ζήτησις φιλοσοφικὴ διττὴ ἐστίν...

φ. 71α, «Τμήμα δεύτερον τῆς φιλοσοφίας, ὅπερ ἐστὶ περὶ τῆς φύσεως, ἦτοι τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης. Κεφ. α^{ov}».

Ἄρχ. βουλόμενοι ἐνταῦθα τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀρξασθαι, ἦν καὶ φυσιολογίαν καλεῖν...

(ἐδῶ σημειώνει ὅτι ἡ «ἐπιστήμη τῶν φυσικῶν πραγμάτων... καὶ φυσικὴ φιλοσοφία καλεῖται, ὅτι τὰς τῶν ὑλικῶν πραγμάτων ὄντοτητας ἐρευνᾷ, καὶ τὰς αὐτῶν ιδιότητας»).

—φ. 73α, «Περὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀρχῶν τῆς φύσεως καὶ α^{ov} περὶ τῆς ὕλης. Κεφ. β^{ov}».

Ἄρχ. Διαφόρους ἀρχάς τῶν ὄντων οἱ παγανικῶς φιλοσοφήσαντες ὥθησαν...

—φ. 77α, «Περὶ τῆς ἐτέρας ἀρχῆς τῶν φυσικῶν σωμάτων, ἦτοι τῆς ζύμης. Κεφ. γ^{ov}».

Ἄρχ. Εἶρηται ἀνωτέρω ἐν συντόμῳ πρὸς ἀνασκευὴν τῶν δοκούντων τοῖς ἀριστοτελικοῖς...

—φ. 81α, «Ὅτι οὐκ εἰσὶ τέσσαρα τῶν φυσικῶν ὄντων αἷτια κατὰ τὸν ἀριστοτέλην, ἀλλὰ δύο μόνον, ποιητικόν καὶ ὑλικόν, καὶ ταῦτα ἐνδογενῆ, καὶ ἐσωτερικά. Κεφ. δ^{ov}».

Ἄρχ. Εἶρηται ἀνωτέρω ἐν συντόμῳ, ὅτι ἐσωτερικά ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων οὐκ εἰσὶν αἱ τοῦ ἀριστοτέλους πλασματώδεις...

—φ. 87β, «Περὶ τῶν ἐκ σπέρματος, ἢ ζύμης ἐξαγομένων. Κεφ. ε^{ov}».

Ἄρχ. Τὰ ὑπὸ σελήνην ἰδίως καὶ προσηκόντως διαιροῦνται οὐ κατὰ τὸν ἀριστοτέλην καὶ τοὺς αὐτοῦ ὁπαδοὺς...

—φ. 90β, «Περὶ φύσεως. Κεφ. στ^{ov}».

Ἄρχ. Ὡς ἐν συντόμῳ περὶ φύσεως ἐπὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου βουλόμενοι διαλαβεῖν...

—φ. 92β, «Περὶ κόσμου. Κεφ. ζ^{ov}».

Ἄρχ. *Εἴρηται ἀνωτέρω ἐν κεφ. α^ω, ὅτι ὁ κόσμος συνάθροισις τῶν ὄντων ἐστὶ, καὶ συλλογὴ ἀπάντων τῶν σωμάτων...*

—φ. 100α, «Περὶ οὐρανοῦ. Κεφ. η^{οῦ}».

Ἄρχ. *Τῷ τοῦ οὐρανοῦ ὀνόματι οὐ πέμπτη οὐσία σημαίνεται, κατὰ τὸν ἀριστοτέλην, ἀλλ' ὁ ἀήρ ὡς ἀνωτέρω εἴρηται...*

—φ. 102α, «Περὶ τοῦ φωτός. Κεφ. θ^{οῦ}».

Ἄρχ. *Εἰπόντες ἀνωτέρω περὶ οὐρανοῦ, ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ φωτός διαλαμβάνομεν...*

—φ. 104β, «Περὶ τοῦ πυρός ἰδιαίτερον, καὶ ὅτι πῦρ στοιχειακόν οὐκ ἐστίν. Κεφ. ι^{οῦ}».

Ἄρχ. *Ἀμέσως μετὰ τὸ φῶς περὶ τοῦ πυρός διαλαμβάνομεν, ὡς μὴ ἀπ' ἀλλήλοις διαφέροντα, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, εἰμὴ τῷ βαθμῷ. ὥσπερ οὖν τὸ φῶς, οὗτ' οὐσία ἐστὶ, οὔτε συμβεβηκός, οὔτε καὶ τὸ πῦρ οὔτε οὐσία ἐστὶ, οὔτε συμβεβηκός, ἀλλ' ἑτερόκλητόν τι, ἀμφοτέρων κεχωρισμένον...*

—φ. 111α, «Περὶ τοῦ ἡλίου. Κεφ. ια^{οῦ}».

Ἄρχ. *Ἐν τῷ ῥόοδει οὐρανῷ εἶναι τὸν ἥλιον, ὥσπερ καὶ τοὺς λοιπούς πλανήτας...*

—φ. 116β, «Περὶ τῆς σελήνης. Κεφ. ιβ^{οῦ}».

Ἄρχ. *Μετὰ τὴν θεωρίαν τοῦ ἑνός τῶν μεγάλων φωστήρων, ἔπεται ἀμέσως ἐνταῦθα διαλαβεῖν καὶ περὶ τοῦ ἑτέρου, ἥτοι περὶ τῆς σελήνης...*

—φ. 121α, «Ὅτι οἱ ἀστέρες ὡς σημεῖα ἀναγκαῖα εἰς πρόγνωσιν ἐπάγουσιν. Κεφ. ιγ^{οῦ}».

Ἄρχ. *Εἰπὼν ὁ θεὸς τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ...*

—φ. 128β, «Ὅτι οὐδαμῶς ἡλίου ἐπάγουσιν οἱ ἀστέρες κατὰ τοὺς ἀστρονόμους. Κεφ. ιδ^{οῦ}».

Ἄρχ. *Ἰπὸ πάντων τῶν ἀστρονόμων ὡς κοινός κανὼν νομίζεται...*

—φ. 135β, «Περὶ τοῦ στοιχείου τοῦ ἀέρος. Κεφ. ιε^{οῦ}».

Ἄρχ. *Μέλλοντες διαλαβεῖν περὶ τῆς τοῦ ἀέρος φύσεως, πρῶτον κατὰ τὸν ἱερόν φιλόσοφον φαμέν, τὸν θεόν ἐν ἀρχῇ πεποιηκέναι τὸν οὐρανόν καὶ τὴν γῆν...*

—φ. 140β, «Περὶ τοῦ κενοῦ καὶ τοῦ τόπου. Κεφ. ιστ^{οῦ}».

Ἄρχ. *Οὐ δύναται τὸ κενόν ἄλλως εὐχερέστερον νοηθῆναι, εἰ μὴ αὐτῇ τῇ τοῦ σώματος στήρησιν...*

- φ. 149α, «Περὶ τοῦ στοιχείου τοῦ ὕδατος. Κεφ. ιζ^{ov}».
 Ἄρχ. *Μετὰ τό εἰπεῖν τόν θεόν, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος...*
- φ. 156α, «Ὁ ἀήρ καί τό ὕδωρ σώματα εἰσὶν ἀμετάβλητα εἰς ἄλληλα. Κεφ. ιη^{ov}».
 Ἄρχ. *Καίτοι πρόδηλόν ἐστι, τό ὕδωρ ὑπό τῆς δυνάμεως τοῦ θερμοῦ τῆς ἀτμίδος ἀναγείρεται...*
- φ. 163α, «Περὶ τοῦ στοιχείου τῆς γῆς. Κεφ. ιθ^{ov}».
 Ἄρχ. *Δήλον οὖν ὅτι στοιχεῖον ἡ γῆ καταχρηστικῶς λέγεται, ὡς ἀνωτέρω εἶρηται...*
 Τελ. *...ἀναγκαῖον δοκεῖ, τό τῆς γῆς κέντρον μεταφέρεσθαι.*

* 21. Δ.Β.Κ. 41 0,180×0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 134α-182α.
 Τίτλος: *Περὶ φυσικῆς. Μέρος α^{ov}. Κεφ. α^{ov}. Τί φυσική καί τίνα τά παρ' αὐτῆς θεωρούμενα.*

Ἄρχ. *Τό τῆς φυσικῆς ὀνόματι τήν τῶν φυσικῶν πραγμάτων, ὡς οἶόν τε ἐπιστήμης ἀρχάς τε καί λόγους χορηγοῦσαν...*

Οἱ τίτλοι τῶν ἐπομένων 16 κεφαλαίων: φ. 138α, «περὶ τινων φωνῶν σημασία»· φ. 139α, «Περὶ τῶν κυριωτέρων ἀξιωμάτων τῆς φυσικῆς»· φ. 140α, «Περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν πραγμάτων»· φ. 140β, «Περὶ ὕλης»· φ. 142β, «παρατηρήματά τινα τῆς ἐκτεθείσης δόξης»· φ. 143β, «περὶ διαιρέσεως τῆς φύσεως τῆς ὕλης»· φ. 144β, «Περὶ κινήσεως καί ἠρεμίας»· φ. 147α, «Περὶ συνεχείας κινήσεως καί παύσεως»· φ. 149α, «Περὶ τοῦ φόβου τοῦ κενοῦ ὃν οἱ φιλόσοφοι ἐδόξαζον»· φ. 172α, «Περὶ διαφορισμοῦ κινήσεως»· φ. 173α, «Περὶ συνθέσεως κινήσεως καί διορισμοῦ αὐτῆς»· φ. 175α, «Περὶ ἀντανακλάσεως καί θραύσεως»· φ. 177α, «Περὶ τῶν στερεῶν σωμάτων τῶν ἐν τοῖς ὑγροῖς βυθιζομένων»· φ. 179α, «Περὶ ἀξήσεως, μειώσεως, καί ἀλλοιώσεως»· φ. 179β, «Περὶ εἰδῶν» καί φ. 181β, «Περὶ στοιχείων κατὰ τήν τῶν ἀρχαίων δόξαν».

Τελ. *...ὁ γάρ ἰατρός τήν τοῦ φαρμάκου δύναμιν, οὐδένα προσρᾶν... (κολοβό).*

Ἔωραῖα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Βλ. Περδικάρης ἢ Πρεδικάρης Μιχαήλ (Ἰατρική) καί Θεῶν ὁ Ἀλεξανδρινός.

22. Κ.Π.Β.(v.) 44 0,170×0,105 ΙΗ' αί. φφ. 157α-205β.

Καί αὐτὸ κείμενο φυσικῆς χωρὶς γενικὸ τίτλο.

Ἄρχ. *Μαλαγμές τοῦ μαλάγματος εἶναι τὸ σημείον...*

* 23. Δ.Β.Κ. 129 0,150×0,110 ΙΗ' αί. σσ. 29-111.

Τίτλος: *Ἐκλογαὶ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ φεῤῥάντε ἱμπεράτου ἐπιγραφομένης ἱστορία φυσικῆ, περὶ τῶν τιμίων λίθων*».

Ἄρχ. *Εἰ καὶ πολλοὶ καὶ ποικίλοι εἰσὶν οἱ τίμιοι λίθοι, οἱ τέσσαρες ὁμῶς αὐτοῦ ἀναλογοῦσι τοῖς τέσσαρσι πρώτοις στοιχείοις τοῦ παντός...*

σ. 34, «περὶ ἀδάμαντος»· σ. 38, «περὶ σμαράγδου»· σ. 39, «περὶ ἄνθρακος»· σ. 41, «περὶ σαπφείρου»· σ. 41, «περὶ τῶν ὑακίνθων, καὶ περὶ γρανάτης»· σ. 42, «περὶ ἰασπίδος, καὶ μουβρίνων»· σ. 43, «περὶ λίθου καλουμένου γαλῆς ὀφθαλμοῦ»· σ. 44, «περὶ τῶν αὐτῶν λίθων κατὰ τὸν πλίνιον καὶ ἁ^{ον} περὶ ἀδάμαντος»· σ. 47, «περὶ σμαράγδου»· σ. 52, «περὶ βηρύλλου, χρυσοβηρύλλου, καὶ χρυσοπρασίου»· σ. 53, «περὶ ὀπάλου»· σ. 55, «περὶ τοπαζίου»· σ. 57, «περὶ καλλαΐδος»· σ. 58, «περὶ ἄνθρακος ἀλαβανδικοῦ, καὶ σαντάστρου»· σ. 60, «περὶ ἀμεθύστου, καὶ ὑακίνθου»· σ. 63, «περὶ πρασίου καὶ χρυσοπρασίου»· σ. 68, «περὶ χρυσολίθου»· σ. 69, «περὶ ὄνυχος»· σ. 73, «περὶ σαρδίου, ἢ κορνιόλας»· σ. 75, «περὶ σαρδόκχου»· σ. 77, «περὶ ἰασπίδος»· σ. 78, «περὶ ἀλάτου»· σ. 80, «περὶ κυανοῦ».

—σ. 82, «περὶ τῶν αὐτῶν τιμίων λίθων συντομώτερον»· σ. 87, «περὶ ἀδάμαντος»· σ. 88, «σάπφειροι, καὶ διάφορα τούτων εἶδη»· σ. 88, «τοπαζιοὶ»· σ. 89, «τουρκέσα»· σ. 91, «ὑακίνθος»· σ. 92, «σμάραγδοι».

—σ. 107, «σύντομος ἐπανάληψις τῶν προειρημένων».

Ἡ σελ. 112, λευκῆ.

Στὴ σελ. 1 τοῦ κώδικα: «Ἐκ τῶν τοῦ χαρισίου δημητρίου τοῦ ἐκ κοζάνης».

* 24. Μ.Α.Α.Σ. 1861 0,206×0,158 ΙΗ' αί. σσ. 14 (ἢ φφ. 87α-93β).

Ἐγχειρίδιο φυσικῆς φιλοσοφίας (ἀκέφαλο).

Ἄρχ. *...σικῆ, ἐν τοῖς νοητοῖς δὲ καὶ τῇ φαντασίᾳ περιληπτοῖς τὰ μαθήματα, ἐν τοῖς νοητοῖς φανταστοῖς, καὶ αἰσθητοῖς ἢ φυσιολογία. Ταῦτα δὲ ἐξ ἀκύρων ἀρχῶν ἀκύρως συνάγει τὸ θεώρημα. Τῆ μὲν διότι ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως τὴν φαντασίαν διαιρεῖ, οὐδαμῶς γάρ δίχα τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων...*

Ἄκολουθοῦν: σ. 1 (φ. 87α), «Θεώρημα, τρία μόνον τὰ μέρη τοῦ θεωρητικοῦ»· σ. 1 (φ. 87α), «Μέρος α^{ov}. πρὸς λύσιν τοῦ α^{ov}, ζητεῖται πότερον ἢ φυσιολογία ἐστὶν ἐπιστήμη»· σ. 2 (φ. 87β), «Θεώρημα, περὶ τῶν ἐν τῷ καθόλου φυσικῶν ἐστὶν ἐπιστήμη, καὶ οὕτως ἢ φυσιολογία ἐπιστήμη ἐστὶ περὶ τοῦ καθόλου φυσικοῦ ὄντος»· σ. 4 (φ. 88β), «Θεώρημα, οὐκ ἔστι τῆς πρακτικῆς μέρος φιλοσοφίας ἢ φυσικῆς»· σ. 5 φ. 89α), «Θεώρημα β^{ov}, μέρος τοίνυν τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας ὑπάρχει ἢ φυσικῆς»· σ. 5 (φ. 89α), «Θεώρημα, ἢ μαθηματικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη»· σ. 6 (φ. 89β), «Θεώρημα, οὐκ ἔστι διάφορος ἐπιστήμη ἀπὸ τῆς τῶν ἀφηρημένων γνωστικῆς, ἢ τὸ ὄν ἢ ὄν καὶ τὰ ιδιώματα ἐκείνου, καὶ ταῦτα γινώσκουσα»· σ. 8 (φ. 90β), «Θεώρημα, ἢ ἰατρικὴ οὐκ ἔστι θεωρητικὴ ἐπιστήμη»· σ. 8 (φ. 90β), «Θεώρημα, οὐκ ἔστιν ὑπάλλληλος ἢ ἰατρικὴ τῆ φυσιολογία»· σ. 10 (φ. 91β), «Θεώρημα α^{ov}, οὐκ ἔστιν ὑπάλλληλος ἢ φυσικὴ καὶ μαθηματικὴ τῆ μεταφυσικῆς»· σ. 10 (φ. 91β), «Θεώρημα β^{ov}, ἐστὶ δὲ ὑπάλλληλος ἢ φυσικὴ καὶ μαθηματικὴ τῆ αⁿ φιλοσοφία»· σ. 12 (φ. 92β), «Θεώρημα α^{ov}, ἐν τῷ γένει ὑπάρχει, τὸ θεωρητικόν»· σ. 12 (φ. 92β), «Θεώρημα β^{ov}, οὐκ ἔστι τὸ θεωρητικόν ἐν τῷ εἶδει»· σ. 12 (φ. 92β), «Θεώρημα γ^{ov}, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἀριθμῷ τὸ θεωρητικόν τῆς φιλοσοφίας μέρος»· σ. 13 (φ. 93α), «Θεώρημα, ἢ ἰατρικὴ ἐστὶ τέχνη ἐλευθέρα»· σ. 13 (φ. 93α), «Θεώρημα α^{ov}, οὐ κατηγορεῖται ὡς ὁμώνυμον περὶ τῶν προηπορημένων ἐπιστημῶν τὸ θεωρητικόν»· σ. 13 (φ. 93α), «Θεώρημα β^{ov}, οὐκ ἔστιν οὔτε ὡς συμβεβηκός πρὸς τὰ ἴδια συμβεβηκότα πρὸς τὰς εἰρημένας ἐπιστήμας τὸ θεωρητικόν»· σ. 13 (φ. 93α), «Θεώρημα γ^{ov}, ἔστι τοίνυν συνώνυμον γένος τὸ θεωρητικόν πρὸς τὰ προηπορημένα γένη».

Τελ. ...ἀλλ' ὅμως οὐδέν πρὸς τὸν λόγον, καὶ ἔτι γάρ τὸ ἀποτέλεσμα ὄν πρὸς ἀναφορὰν τῆς αἰτίας. Καὶ ταῦτα περὶ τούτων τῶν λόγων.

Βλ. Β', α', 88.

* 25. Δ.Β.Κ. 79 0,205 × 0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 65α-95β.

Τίτλος: *Περὶ Μηχανικῆς*.

Ἄρχ. *Μηχανικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη καταγινομένη περὶ τὴν τῶν μηχανῶν κατασκευήν, καὶ τὴν τῶν βαρέων κίνησιν...*

Στὴ συνέχεια ἢ σειρὰ τῶν ἑπιπέδων ἔχει διαταραχθεῖ:

—φ. 79α, «μηχανικῆς μέρος γ^{ov} περὶ τροχαλίας».

Ἄρχ. *Τροχαλία ἐστὶ μηχανὴ ἐξ ἑνός ἢ πλειόνων κυκλίσκων ἥτοι*

τροχαλίσκων, συγκειμένη, περί τούς ίδίους ἄξονας περιστρεφόμενων...

—φ. 84α, «μηχανικῆς μέρος δ^{οῦ}. περί κόχλων».

Ἄρχ. Κόχλος ἐστὶ κύλινδρος ἐξ ἑνός, ἢ πλειόνων ἐλίκων, ἧτοι σπειρῶν εὐφυῶς κατασκευασμένος...

σ. 85α, «περί τῶν συνθέτων κόχλων».

—σ. 89α, «μηχανικῆς μέρος β^{οῦ}. περί φερομένου ἄξονος».

Ἄρχ. Ἄξων περιφερόμενος, ὅς καὶ ὄνος καὶ ἐργάτης καλεῖται... (ἐδῶ περί ἀπλοῦ ἄξονος, περί ὀδοντοειδῶν τροχῶν, περί μηχανῶν ὑπὸ τοῦ ὕδατος κινουμένων).

Τελ. ...τά τῶν ὑφασμάτων λεπτά κόμματα κατατρίβονται, καὶ εἰς λίαν ἐλάχιστα διαλύονται... (κολοβό).

Ἔωραϊα παρασελίδια σχήματα.

* 26. Σ.Μ.Α. 31 0,290 × 0,210 ΙΗ' αἰ. φφ. 387α-406β.

Τίτλος: *Περί Μηχανικῆς.*

Ἄρχ. Μηχανικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη καταγινομένη περί τήν τῶν μηχανῶν κατασκευήν, καὶ τήν τῶν βαρέων κίνησιν...

Ἀκολουθοῦν: φ. 396α, «Μηχανικῆς μέρος β^{οῦ}. Περί φερομένου ἄξωνος»· φ. 401α, «Μηχανικῆς μέρος γ^{οῦ}. Περί τροχαλίας»· φ. 404β, «Μηχανικῆς μέρος δ^{οῦ}. Περί κοχλίου»· φ. 406α, «Μηχανικῆς μέρος ε^{οῦ}. Περί στροφοῦ, ἧτοι σφηνός».

Πρβλ. τό προηγούμενο, Α', 25.

Ἔωραϊα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

27. Β.Μ.Λ.(π.) 8865 12^ο ΙΗ' αἰ.

Τίτλος: *Περί Μηχανικῆς κατὰ τήν τῶν νῦν φιλοσοφούντων αἵρεσιν.*

* 28. Μ.Β. 727 0,210 × 0,150 ΙΗ' αἰ. σσ. 200-365.

Τίτλος: *Περί σταθμικῆς καὶ α^{οῦ} περί τῆς τῶν στοιχείων βαρύτητος.*

Ἄρχ. Τά βάρεια τῆ ἰδία κινήσει πρὸς τό τῆς γῆς κέντρον δι' εὐθειῶν φέρονται γραμμῶν...

Ἀκολουθοῦν: σ. 207, «Περί τῆς πολυθρυλλήτου πείρας τοῦ ὕδραργύρου, τοῦ ἐν ὑαλίοις καλάμοις, ἢ σίφωσι δι' ἧς τινες βούλονται τό κενόν ἐν τῇ φύσει μή δίδοσθαι»· σ. 210, «Περί ἐτέρων ποικίλων μεταβολῶν, καὶ ἀποκρῦφων αἰτιῶν τῶν ἐν τῷ τοῦ ὕδραργύρου καλάμῳ παρατηρουμένων»· σ. 210, «Περί τοῦ ὕδραργύρου συνημμένου μετ' ἀέρος, καὶ ἐτέρων

ὕγρῶν»· σ. 211, «Περὶ τοῦ ἐν ἀγγείῳ ὕδραργύρου σὺν ὕδατι»· σ. 212, «Περὶ τῶν δύο τῆς πιέσεως δυνάμεων, αἵτιναι εἰσὶ τὸ τε βᾶρος, καὶ τὸ ἐλατήριον»· σ. 218, «περὶ κενώσεως ἐτέρων ὑγρῶν»· σ. 219, «Περὶ διαφορῶν ἐτέρων συμβαινόντων τῷ ὕδραργύρῳ»· σ. 222, «Περὶ κενώσεως τῆς ὑπὸ σιφῶνων καμπτομένων γινομένων».

Τελ. (σ. 235) ...*ἀρα οὐκ ἔστιν ἕτερον αἴτιον τῶν τούτων φαινομένων.*

Οἱ σσ. 236-299, λευκές.

Στίς σσ. 300-365, «περὶ μεθόδου».

᾽Ωραῖα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Πρβλ. ἀρ. 9, 29, 30.

* 29. Σ.Μ.Α. 31 0,290×0,210 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 427α-453β.

Τίτλος: *Περὶ σταθμικῆς καὶ α^{ov} περὶ τῆς τῶν στοιχείων βαρύτητος.*

᾽Αρχ. *Τὰ βαρέα τῇ ἰδίᾳ κινήσει πρὸς τὸ τῆς γῆς κέντρον δι' εὐθειῶν φέρονται γραμμῶν...*

Κείμενο παρεμφερές μέ τὸ προηγούμενο.

᾽Ωραῖα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Πρβλ. ἀρ. 9, 28, 30.

* 30. Δ.Β.Κ. 79 0,205×0,145 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 96α-131β.

Τίτλος: *Περὶ σταθμικῆς, καὶ α^{ov} περὶ τῆς τῶν στοιχείων βαρύτητος.*

᾽Αρχ. *Τὰ βαρέα τῇ ἰδίᾳ κινήσει πρὸς τὸ τῆς γῆς κέντρον δι' εὐθειῶν φέρονται γραμμῶν...*

Τελ. ...*καθ' ἑαυτὴν ἐξατμιζομένη, εἰς σπεῖρας μεταμορφοῦνται.*

Παρεμφερές, κι αὐτό, μέ τὸ προηγούμενο.

᾽Ωραῖα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Πρβλ. ἀρ. 9, 28, 29.

* 31. Σ.Μ.Α. 31 0,290×0,210 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 411α-423β.

«Περὶ ὕδροστατικῆς μέρος α^{ov}».

᾽Αρχ. *Ἐν ἧ τέσσαρες μόνον μαθηματικά πραγματεῖαι θεωρεῖσθαι δύνανται, τὸ τοῦ ὕδατος δηλ. βᾶρος, πρὸς ὃ μάλιστα ἡ ὕδροστατική...*

—φ. 419α, «μέρος β^{ov}. περὶ τῶν φυσικῶν πηγῶν, καὶ ποταμῶν».

᾽Αρχ. *Τὴν ὕδατόγειον σφαιραν σφαιρικὴν εἶναι, ἐστὶν ἀνατίβρητον διὰ πλειόνων πειρῶν...*

Τά φφ. 424α-426β, λευκά.

Ῥωραῖα παρασελίδια σχήματα.

Πρβλ. ἀρ. 10, 32.

* 32. M.B. 727 0,210 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 32-42, 94-105.

—σσ. 32-42, «Περί ὑδροστατικῆς. Μέρος α^{ov}».

Ῥρχ. Ἐν ἧ τέσσαρες μόνον μαθηματικάί πραγματεῖαι θεωρεῖσθαι δύνανται, τό τοῦ ὕδατος δηλαδή βάρους...

Οἱ σσ. 43-46, λευκές.

—σσ. 94-105, «Μέρος β^{ov}. Περί τῶν φυσικῶν πηγῶν καί ποταμῶν».

Ῥρχ. Τήν ὕδατόγειον σφαῖραν σφαιρικήν εἶναι, ἐστίν ἀναντιβῆρητον διά πλειόνων πειρῶν...

Οἱ σσ. 106-109, λευκές.

Ῥωραῖα σχήματα στά περιθώρια τῶν σελίδων.

Πρβλ. ἀρ. 10, 31.

* 33. M.B. 727 0,210 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 47-92.

Τίτλος: Τινές ἀρχαί τῆς γνωμονικῆς.

Ῥρχ. Ὁρολόγια ἐπ' εὐθείας καλεῖται διαγραφῆ τις γραμμῶν, ἧ κύκλων, ἐν ἧ ἡ τοῦ πόλου σκιά διό καί ὠρολόγια σκιοειδῆ ἀποκαλοῦνται...

—σ. 86, «Περί ἰταλικοῦ, καί βαβυλωνικοῦ ὠρολογίου».

Ῥρχ. Περί καταγραφῆν τῶν ἰταλικῶν, καί βαβυλωνικῶν ὠρῶν ἐν ἐκάστω ἐπιπέδῳ...

Ῥωραῖα παρασελίδια σχήματα.

Πρβλ. ἀρ. 34, 35.

* 34. Σ.Μ.Α. 31 0,290 × 0,210 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 484α-506β.

Τίτλος: Τινές ἀρχαί τῆς γνωμονικῆς.

Ῥρχ. Ὁρολόγια ἐπ' εὐθείας καλεῖται διαγραφῆ τις γραμμῶν, ἧ κύκλων, ἐν ἧ ἡ τοῦ πόλου σκιά διό καί ὠρολόγια σκιοειδῆ ἀποκαλοῦνται...

—φ. 502α, «Περί ἰταλικοῦ, καί βαβυλωνιακοῦ ὠρολογίου».

Ῥρχ. Περί καταγραφῆν τῶν ἰταλικῶν, καί βαβυλωνικῶν ὠρῶν ἐν ἐκάστω ἐπιπέδῳ...

Πρβλ. ἀρ. 33, 35.

* 35. Δ.Β.Κ. 79 0,205 × 0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 166α-184α.

Τίτλος: *Τινές ἀρχαί τῆς γνωμονικῆς.*

Ἄρχ. Ὁρολόγια ἐπ' εὐθείας καλεῖται διαγραφή τις γραμμῶν, ἣ κύκλων, ἐν ἣ ἡ τοῦ πόλου σκιά διό καί ὠρολόγια σκιοειδῆ ἀποκαλοῦνται...

—φ. 180β, «Περὶ ἰταλικοῦ, καὶ βαβυλωνικοῦ ὠρολογίου».

Ἄρχ. Περὶ καταγραφὴν τῶν ἰταλικῶν, καὶ βαβυλωνικῶν ὥρων ἐν ἐκάστῳ ἐπίπεδῳ...

Τελ. ...σημεῖον ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς πρὸς τὴν οὐ ἀνάγεται.

Σημ. Τὰ κείμενα ἀρ. 33, 34 καὶ 35 εἶναι παρεμφερῆ.

* 36. Δ.Β.Κ. 79 0,205 × 0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 3α-63α.

Τίτλος: *Περὶ ὀπτικῆς κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν τῶν ὀπτικῶν.*

Ἄρχ. Ἡ ἡδυτάτη ἀπασῶν τῶν τῆς μαθήσεως πραγματειῶν προτίθεται ἤδη ὑμῖν ἢ περὶ ὀπτικῆς θεωρία, χρήσιμος εἰς τὰ μάλιστα οὔσα...

Τὰ 'μέρη':

—φ. 3α, «περὶ ὀπτικῆς πρῶτον μέρος. ὑποθέσεις κοιναί περὶ ὀράσεως».

Ἄρχ. Κεῖσθω τινὰν τῆς διοπτρικῆς, ἅμα κατωτέρω πλατύτερον ἀποδείκνυται...

—φ. 27β, «μέρος β^{οῦ}. περὶ τῆς τῶν δύο ὀφθαλμῶν ὀράσεως».

Ἄρχ. Πρὸς εὐκρινεστέραν τῶν ῥηθησομένων κατάληψιν ὑποκείσθωσαν ὄροι τινές...

—φ. 49α, «Ὀπτικῆς μέρος γ^{οῦ}. περὶ τῆς τοῦ φωτός παρεκτάσεως».

Ἄρχ. Εἰ καὶ τό περὶ φωτός μᾶλλον τῆ φυσικῆ ἢ τῆ μαθηματικῆ ἀνήκει, ἐπὶ τοῦ παρόντος...

—φ. 51α, «περὶ χρωμάτων».

Τελ. ...τὰ σχήματα μὴ ἀνάλογα εἶναι ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Τέλος τῆς ὀπτικῆς καὶ τῶ θεῶ δόξα.

βλ. ἀρ. 2, 7, 37, 38, 47.

* 37. Σ.Μ.Α. 31 0,290 × 0,210 ΙΗ' αἰ. φφ. 51α-92β (κολοβό).

Τίτλος: *Περὶ ὀπτικῆς.*

Ἄρχ. Ἡ ἡδυτάτη ἀπασῶν τῶν τῆς μαθήσεως πραγματειῶν προτίθεται ἤδη ὑμῖν ἢ περὶ ὀπτικῆς θεωρία, χρήσιμος εἰς τὰ μάλιστα οὔσα...

Τά 'μέρη': τό α', φ. 51α· τό β', φ. 70α καί τό γ', φ. 85β.

Τά φφ. 93α-96β, λευκά.

Βλ. ἀρ. 2, 7, 36, 38, 47.

* 38. M.B. 727 0,210×0,150 ΙΗ' αἰ. σσ. 379-417.

Τίτλος: *Περί ὀπτικῆς*.

'Αρχ. *Ἡ ἡδυστάτη ἀπασῶν τῶν τῆς μαθήσεως πραγματειῶν προτίθεται ἤδη ὑμῖν ἡ περί ὀπτικῆς θεωρία, χρήσιμος εἰς τά μάλιστα οὖσα...*

Τά 'μέρη': τό α', φ. 379· τό β', σ. 400 καί τό γ', σ. 412.

Βλ. ἀρ. 2, 7, 36, 37, 47.

* 39. Σ.Μ.Α. 31 0,290×0,210 ΙΗ' αἰ. φφ. 457α-483α.

Τίτλος: *Περί ἀστρολαβίου*.

Τά κεφάλαια: φ. 457α, «Περί τῆς φύσεως τοῦ ἀναλήμματος, ἤτοι ἀστρολαβίου».

'Αρχ. *Ἀνάλημμα ἐστίν εἰκῶν, ἥ καταγραφὴ τῶν οὐρανίων κύκλων ἐν τῷ τοῦ τροπικοῦ...*

—φ. 463α, «Περί τῆς τοῦ ἀστρολαβίου χρήσεως».

'Αρχ. *Τόν τοῦ ἡλίου τόπον ἐν τῷ ζωδιακῷ, καί τόν παράλληλον αὐτοῦ ἐν τῷ ὀργάνῳ...*

—φ. 467α, «Περί τοῦ καθολικοῦ ἀστρολαβίου».

'Αρχ. *Τό ἐπίπεδον τοῦ ἀστρολαβίου ἐστὶ ταυτό τῷ προδιαληφθέντι λήμματι...*

—φ. 469β, «Περί τοῦ κατά μέρος ἀστρολαβίου, ἰσημερινοῦ».

'Αρχ. *Τά μέχρι τοῦδε ἀστρολάβια καθόλου ὑπῆρχον...*

—φ. 479β, «Μέθοδος ἕτερα περί κατασκευῆς τῆς ἀράχνης» καί φ. 481β, «Περί τῶν παραλλήλων κύκλων τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ τῆς πλαγίας σφαίρας».

Πρβλ. τό ἐπόμενο, ἀρ. 40.

* 40. Δ.Β.Κ. 79 0,205×0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 117α-163β.

—φ. 117α, «Περί τῆς φύσεως τοῦ ἀναλήμματος».

'Αρχ. *Ἀνάλημμα ἐστίν εἰκῶν, ἥ καταγραφὴ τῶν οὐρανίων κύκλων ἐν τῷ τοῦ τροπικοῦ...*

φ. 126αβ, λευκά.

—φ. 127α, «Περί τοῦ καθολικοῦ ἀστρολαβίου».

Ἄρχ. *Τό επίπεδον τοῦ ἀστρολαβίου τοῦτ' ἔστι ταυτό τῶ
προδιαληφθέντι λήμματι...*

φφ. 132α-133β, λευκά.

—φ. 134α, «Περί τῆς τοῦ κοινοῦ ἀστρολαβίου χρήσεως».

Ἄρχ. *Τόν τοῦ ἡλίου τόπον ἐν τῶ ζῳδιακῶ, καί τόν παράλληλον
αὐτοῦ ἐν τῶ ὀργάνῳ...*

—φ. 139α, «Περί τοῦ κατά μέρος ἀστρολαβίου, ἰσημερινοῦ».

Ἄρχ. *Τά μέχρι τοῦδε ἀστρολάβια καθόλου ὑπῆρχον...*

Τελ. *...καί ἡ λειψθεῖσα διάμετρος συμπεσεῖται, τῇ μεσημβρινῇ
γραμμῇ. καί ταῦτα μὲν ἄλλις περὶ ἀστρολαβίου.*

Τά φφ. 154β-163β, λευκά.

Πρβλ. τό προηγούμενο, ἀρ. 39.

Τό φ. 156 πρόσθετο· στό φ. 156β: «διδασκαλία ἐτέρα τοῦ ἀστρονομι-
κοῦ προβλήματος ἐν τῶ ἀστρολαβίῳ καταγεγραφομένου».

Ἄρχ. *Ἡ χρήσις τῶν παρόντων στοιχείων ἐστὶ ταύτη, τό
ἀρχικόν στοιχεῖον δείκνυσιν...*

Σημείωση: Πρὶν ἀπὸ τό παραπάνω κείμενο, φφ. 103α-115β (φ. 116 λευκό):
«Περί ἐλατηρίου καί ἀνακαμπτομένης κινήσεως».

Ἄρχ. *Πᾶσα ἀνακαμπτομένη κίνησις παρά τινος ἐλατηρίου
πάντως ἀποτελεῖται...*

41. Β.Ε.Κ.Τ. 28

8°

ΙΗ' αἰ.

Ἄκεφαλο καί κολοβό.

42. Μ.Ξ. 198 (2531)

8°

ΙΗ' αἰ.

Ἄρχ. *Κοινῶς περὶ τῶν καθόλου. Εἴρηται τὰς ἐπιστήμας περὶ
τῶν καθόλου καταγίνεσθαι, τὴν δὲ λογικὴν ὄργανον τούτων
εἶναι...*

* 43. Β.Ρ.Α. 485

0,208 × 0,161

ΙΗ' αἰ.

σσ. 224-360.

Τίτλος: *Ἐγχειρίδιον τῆς ἀναζητήσεως Φυσικῆς Φιλοσοφίας.*

Ἄρχ. *Θεός ἐστὶν ὃν αἶδιον, μονάς ἄπειρος, ἡ α' ἀρχὴ παντῶν
ὄντων, οὐτινος ἡ οὐσία ὑπάρχει φῶς ἄπειρον, δύναμις, ἡ παντο-
δυναμία...*

Συγκρατῶ ἀπὸ τό περιεχόμενο: § 4: «Δύο δὴ μόναι ἀπ' ἀρχῆς ἀπλαῖ
τῆς φύσεως ἀρχαί, ἐξ ὧν τὰ λοιπά πάντα ὑστερογενῆ, καί τούτων οὐδέν
ἄλλο πρότερον, ἢ πρώτη δηλονότι ὕλη, καί τό οἰκεῖον καθόλου εἶδος, ἐκ

τῆς συναφείας τῶν δύο τούτων ἀρχῶν γεγόνασι τὰ στοιχεῖα»· § 14: «Προσεκτικώτατα ὁ Ἄριστοτέλης, ὅστις εἰ καὶ τόν κόσμον ἀίδιον ὠμολόγησεν, ὕλην δέ τινα πρώτην καὶ καθόλου ἀφιέρωσεν»· § 56: «Διὰ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως αἱ ὑλικάι ἐννοοῦνται ἀρχαί»· § 153: «Τὴν γνώμην τοῦ Δημοκρίτου πάντα τὰ σώματα ἐξ ἀτόμων γίνεσθαι λέγουσαν, μὴ εἶναι ἀλλοτρίαν τῆς φύσεως, δυνάμεθα βεβαιῶσαι, ὁ γὰρ λόγος καὶ ἡ πείρα ἀπαλλάττουσι τοῦτον τῆς συκοφαντίας»· § 161: «Οὐ μόνον ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔτι καὶ ἕκαστον ζῶον, καὶ ἕκαστον φυτόν, μικρὸς κόσμος ὑπάρχει»· § 232: «Ἡ τῆς φύσεως κίνησις, συνεχῆς ὑπάρχει καὶ ἀδιάκοπος ... ἐνεργεῖ γὰρ ἐκείνη αἰεὶ, ἀπραξία μὴ δεχομένη οὔσα αἰδίου»· § 233: «Αἱ κινήσεις πάντων τῶν σωμάτων ἴσαι ῥηθῆναι δύνανται λόγῳ γεωμετρικῷ, τιθεμένου δηλονότι τοῦ λόγου τῆς διαφορᾶς τοῦ μεγέθους, τῆς διαστάσεως, καὶ φύσεως τούτων».

Τελ. ... ὁ γὰρ νοῦς ἐν ἐκείνοις ὑπάρχει ὄργανον τῆς ἐπιστήμης, ἡ θέλησις τῆς πράξεως, οὐδέτερόν τι ἐπέκεινα δύναται. Τέλος.

Βλ. Κούρσουλας Νικόλαος II, 11 καὶ III, 17.

44. X.Σ. 30 0,185 × 0,145 ΙΗ' - ΙΘ' αἰ.

Μαθηματάριο φυσικῆς.

45. Σ.Β.Ν.Φ. 0,135 × 0,095 ΙΘ' αἰ. φφ. [142] + 2 λευκά.

—φ. [3α], τίτλος (γενικός): *Πραγματεία Περί Σφέρας*. Στῆ συνέχεια, τίτλος (ἐπιμέρους): *Μέρος πρῶτον Μάθημα Α'.*

Ἄρχ. Ἐρ. *Τί ἐστὶ σφαῖρα;*

Ἄπ. *Μηχανή τις ἐφευρεθεῖσα διὰ νά κάμη εἰς ἡμᾶς ἀπαιτητόν τό σχῆμα, τὴν τάξιν καὶ τὴν θέσιν ὄλων τῶν μερῶν τοῦ παντός...*

—φ. [6α], «Μάθημα β^{ov}».

Ἄρχ. Ἐρ. *Ὁλος ὁ οὐρανὸς περιστρέφεται ἀληθῶς περὶ τοὺς δύο πόλους;*

Ἄπ. *Φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ὅτι τοσοῦτω τρόπῳ περιστρέφεται...*

—φ. [10α], «Μάθημα γ^{ov}. Περί τοῦ ὀρίζοντος».

Ἄρχ. *τί εἶναι ὁ ὀρίζων;*

Ἄπ. *μέγας κύκλος τῆς σφαίρας...*

—φ. [14α], «Μάθημα δ^{ov}. Περί μεσημβρινοῦ».

Ἄρχ. Ἐρ. *Τί εἶναι ὁ Μεσημβρινός;*

Ἄπ. *Μέγιστος κύκλος, ὅστις διέρχεται διὰ τῶν πόλων...*

- φ. [18α], «Μάθημα ε^{ov}. Περί τοῦ Ἴσημερινοῦ».
 Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι ὁ ἰσημερινός;
 Ἄπ. Κύκλος τῆς σφαίρας μέγιστος...
- φ. [22α], «Μάθημα στ^{ov}. Περί τοῦ ζωδιακοῦ».
 Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι ὁ Ζωδιακός;
 Ἄπ. Κύκλος μέγιστος ἔχων πλάτος 18°, οὗτος διαιρεῖ τὴν σφαίραν εἰς δύο ἡμισφαίρια...
- φ. [27α], «Μάθημα ζ^{ov}».
 Ἄρχ. Ἐρ. Τί ἀποτέλεσμα γεννᾷ ὡς πρὸς ἡμᾶς ὁ περιγραφόμενος παρά τοῦ ἡλίου ἡμερούσιος κύκλος;
 Ἄπ. Τὴν ἡμέραν, καὶ νύκταν...
- φ. [32β], «Μάθημα η^{ov}. Περί Κολούρων, Τροπικῶν, καὶ Πολικῶν κύκλων».
 Ἄρχ. Τί εἶναι οἱ κόλουροι;
 Ἄπ. Δύο μέγιστοι ἀκίνητοι κύκλοι...
- φ. [36β], «Μάθημα θ^{ov}. Περί τῆς διαφορᾶς τῆς θερμότητος, καὶ ψύχους τῶν ἡμερῶν, καὶ νυκτῶν».
 Ἄρχ. Ἐρ. Ὅποια ἀποτελέσματα γενῶσιν ὡς αἱ διαφοραὶ τοποθεσίαι εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκεται ὁ ἥλιος...
- φ. [42α], «Μάθημα ι^{ov}».
 Ἄρχ. Ἐρ. Τί συμβαίνει ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ἡμέρας καὶ νυκτός εἰς τοὺς κατοικοῦντας τοὺς πόλους...
- φ. [47α], «Μάθημα ια^{ov}. Περί κλιμάτων».
 Ἄρχ. Ἐρ. Εἶναι δυνατόν νά γνωρίσῃ τις μέ ποίαν ἀναλογίαν αὐξάνουσι αἱ ἡμέραι ὡς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς γῆς...
- φ. [51α], «Μάθημα ιβ^{ov}. Περί τῆς διαθλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, καὶ περὶ λυκαυγῶς».
 Ἄρχ. Ἐρ. Ποῖα αἷτια συντρέχουν εἰς τό ν' αὐξήσουν περισσοτέρως τό μέγεθος τῆς ἡμέρας εἰς τοὺς κατοίκους τῆς γῆς;
 Ἄπ. Ἡ διάθλασις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων...
- φ. [55α], «Μάθημα ιγ^{ov}. Περί τῶν Πλανητῶν γενικῶς».
 Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι οἱ Πλανῆται;
 Ἄπ. Σώματα σκοτεινά, τὰ ὁποῖα κινοῦναι περὶ τόν ἴδιον ἄξονα, καὶ περὶ τόν ἥλιον...
- φ. [58β], «Μάθημα ιδ^{ov}. Περί τῶν Σεληνιακῶν φάσεων, καὶ περὶ ἐκλείψεως».

Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι ἡ σελήνη, καί πόση εἶναι ἡ ἀπόστασις αὐτῆς ἀπό τῆς γῆς, τό μέγεθος καί ὁ περιοδικός χρόνος της;

Ἄπ. Εἶναι δορυφόρος τῆς γῆς, σῶμα σκοτεινόν, φωτιζόμενον παρά τοῦ ἡλίου...

—φ. [64α], «Μάθημα ιε^{ov}. Μέρος δεύτερον. Περιγραφή τῆς τεχνητῆς ὑδρογείου σφαίρας, ἢ προσαρμογή εἰς αὐτήν τῶν προεκτεθέντων σημείων, γραμμῶν, καί κύκλων».

Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι ἡ τεχνητή ὑδρόγειος σφαῖρα, ἢ γλόμπος;

Ἄπ. Μηχανή τις ἐφευρεθεῖσα διά νά παραστήνη τήν γῆν μέ ὅλα τά μέρη της...

—φ. [66β], «Μάθημα ιστ^{ov}. Περί τῶν κύκλων τῶν ἐπί τῆς σφαίρας».

Ἄρχ. Ἐρ. Ποῖοι κύκλοι περιγράφονται ἀμέσως εἰς τήν τεχνητήν σφαῖραν;

Ἄπ. Ὁ ἰσημερινός, οἱ κύκλοι τοῦ μήκους, οἱ κύκλοι τοῦ πλάτους...

—φ. [71α], «Μάθημα ιζ^{ov}».

Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι εἰς τόν γλόμπον οἱ τροπικοί;

Ἄπ. 2 κύκλοι, οἵτινες διαιροῦσι τόν γλόμπον εἰς ἄνισα μέρη ἀπέχοντες τῆς ἰσημερινῆς γραμμῆς...

—φ. [74α], «Μάθημα ιη^{ov}. Περί τῶν κύκλων τῶν κειμένων ἐκτός τῆς σφαίρας».

Ἄρχ. Ἐρ. Ποῖοι κύκλοι κεῖνται ἐκτός τῆς τεχνητῆς γῆνης σφαίρας, ἐφαπτόμενοι τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς;

Ἄπ. Ὁ ὀρίζων, καί ὁ μέγας μεσημβρινός...

—φ. [77α], «Μάθημα ιθ^{ov}».

Ἄρχ. Ἐρ. Τί σημαίνουν οἱ χαρακτῆρες οἱ ἐπί τοῦ τεταρτημορίου τοῦ μεσημβρινοῦ, τοῦ κειμένου ἐπί τῆς σφαίρας εἰς τό ἀρκτικόν ἡμισφαίριον;

Ἄπ. Δηλοῦσι τήν ἀπόστασιν ἀπό τόν ἰσημερινόν ἐνός δοθέντος τόπου...

—φ. [81β], «Μάθημα κ^{ov}. Περί πλάτους, καί μήκους».

Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι πλάτος γεωγραφικόν;

Ἄπ. Ἀπόστασις ἀπό τόν ἰσημερινόν ἐνός δοθέντος τόπου...

—φ. [90α], «Μάθημα κα^{ov}. Περί περιοίκων, ἀντίκων, καί ἀντιπόδων».

Ἄρχ. Ἐρ. Ἀφ' οὗ ἐμάθαμεν νά προσδιορίζωμεν διά τῶν παραλλήλων, καί μεσημβρινῶν...

—φ. [94β], «Μάθημα κβ^{ov}. Περί γεωγραφικῶν πινάκων».

Ἄρχ. Ἐρ. Τί εἶναι οἱ γεωγραφικοί πίνακες;

Ἄπ. Ἐπίτεδοι τετραγωνικά ἐπιφάνεια...

—φ. [99α], «Μάθημα 23. Περί τῶν γενικῶν καί μερικῶν πινάκων».

Ἄρχ. Ἐρ. Ποῖοι λέγονται γενικοί πίνακες;

Ἄπ. Οἱ παριστῶντες ἓν μόνον τῶν πέντε μερῶν τῆς γῆς...

φ. [115β], «Μέρος Γ'. Χρῆσις τῆς τεχνητῆς ὑδρογείου σφαίρας καί τῶν γεωγραφικῶν πινάκων».

Ἄρχ. Ἀφ' οὗ ἐποίησαμεν τήν προσαρμογήν τῆς κρικωτῆς σφαίρας εἰς τήν ὑδρόγειον...

Σημ. Στό τρίτο αὐτό μέρος, τό μόνο πού δέν εἶναι σέ μορφή ἐρωταποκρίσεων, δίνονται καί ἐπιλύονται 20 (Κ') προβλήματα.

Τελ. ...ἐκ Δαρδανελίων μέχρις ἀντιοχείας. Τέλος.

Ἀκολουθεῖ ἓνα πτυσσόμενο φύλλο ὅπου δύο πίνακες: «Α^{os} πίναξ τῶν λευγῶν» καί «Β^{os} πίναξ τῶν μιλιῶν, ἤ χιλιομέτρων».

Στήν ἀρχή, στό φ. 1α, μεταγενέστερο κτητορικό: «Ὁ Εὐαγγελινός Νικολάου Ζουπονέλος», ἐνῶ τό 1β, λευκό.

46. K.A.I. 123 0,207 × 0,150 ΙΘ' αἰ. σσ. 189.

Τίτλος: *Στοιχεῖα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς καί τῆς μετεωρολογίας.*

Στή σελ. 1 τό ὄνομα: «Κωνσταντῖνος Ζιγάλας».

* 47. E.B.E. 1249 0,210 × 0,150 ΙΘ' αἰ. φφ. 141.

Τίτλος: *Περί ὀπτικῆς.*

Ἄρχ. [Ἡ] ἡδυτάτη ἀπασῶν τῶν τῆς μαθήσεως πραγματειῶν, προτιθετα ἤδη ὑμῖν τῆς ὀπτικῆς θεωρίας χρήσιμος εἰς τά μάλιστα οὖσα, διά τό μᾶλλον δι' αὐτῆς πολλά τῶν ἐν φύσει ἀπορουμένων εὐκρινέστερον δείκνυσθαι...

—φ. 1β, «Περί ὀπτικῆς α^{ov} μέρος. Ὑποθέσεις κοιναί περὶ ὀράσεως».

—φ. 57β, «Περί τῆς τῶν δύο ὀφθαλμῶν ὀράσεως».

Τελ. ...ἥπερ τῆς γ' ε' πρὸς τήν γ' δ', τουτέστι τά σχήματα μὴ ἀνάλογα εἶναι. ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Τέλος τῆς ὀπτικῆς καί τῶ θεῶ δόξα.

Ὡραῖα σχήματα ἐντός κειμένου.

Πρβλ. ἀρ. 2, 7, 36, 37, 38.

48. Γ.Β.Μ. 1 0,170×0,125 ΙΘ' αϊ. φφ. 208β-211β.
Σημειώσεις άστρονομίας, χημείας, φυσικής.

49. Φ.Ε.Ο. 33 0,210×0,160 ΙΘ' αϊ. φφ. 22.
Σημειώσεις φυσικής, χημείας, ζωολογίας αλλά και αριθμητικής.

Β'. 'Αστρονομία

α'. Γενικά κείμενα άστρονομίας.

* 1. Β.Ε.Β. 32 0,210×0,140 έτ. 1454 φφ. 208β-221β.
φ. 208β, «Περί αιθέρος».

'Αρχ. 'Ο αιθήρ σφόδρα έστί διάπυρος...

φ. 209α, «Περί ζ' πλανήτων και των ιβ' ζωδίων».

φ. 210α, «Περί των τεσσάρων ώρων ήτοι τροπών».

φ. 210β, «Νικηφόρου πρεσβυτέρου και μονάζοντος του βλεμίδου εξήγησις εις τό [...] σελήνην και άστέρας θεμελίων».

φφ. 217-219α, λευκά.

φφ. 219β-220α, «πασχάλιον άκριβέστατον» (πίνακας σε σχήμα κύκλου).

'Ακολουθεί: «αϊ έπακταί των δώδεκα μηνών» και έρμηνεία του πασχαλίου.

Στό φ. 221β ή χρονολογία: «του στ' ε' έτους της ινδικτιώνος ιε'», ενω στό φ. 207α σημείωμα του γραφέα: «έτελειώθη... διά χειρός άμαρτωλου Μιχαήλ του 'Ηνιώτου... και έγράφη τάδε: δυάς των μονάδων και έξάς των δεκάδων, έννάς εκατόν και έξάς των χιλίων, Ιουνίω άγοντος, πέντε και δέκα ινδικτιώνης δευτέρης. στ' ξβ'».

* 2. Μ.Β. 188 0,270×0,100 έτ. 1489 φφ. 176.
φφ. 2α-42β, «Πτολεμαίου μαθηματικής συντάξεως βιβλία πέντε» (κο-λοβό).

φφ. 44β-50β, «μιχαήλ νοταρίου της μεγάλης εκκλησίας του χρυσοκόκη εκδοσις γεγυνηα εις τό Ιουδαϊκόν εξαπτερίγον κατά τό στ' μγ' έτος από της αρχής του παντός» (βλ. Χρυσοκόκης Γεώργιος και Δαμασκηνός ό Στουδίτης).

'Αρχ. της των άπλανων μέν άστέρων φοραῶς...

φφ. 57α-106β, «Κανόνια».

φφ. 107α-112β, «Τοῦ ἀγιωτάτου μητροπολίτου ἐφέσου μέθοδος εἰς τοὺς ἐν ἰταλία συστάντας νέους προχείρους κανόνας τοὺς καλουμένους κύκλους ὑπὸ Ἰουδαίου τινὸς καλουμένου ἰακώβ».

φφ. 113α-116β, «Ἰακώβ ἰουδαίου ταῦτα τὰ κανόνια» (στό περιθώριο: «ὁδὸς καθὰ τὸ παρὸν ὀνομάζεται σύνταγμα»).

φφ. 117α-134β, «Παράδοσις εἰς τοὺς περσικοὺς προχείρους κανόνας τῆς ἀστρονομίας» καὶ στὰ φφ. 135α-176β, τὰ ‘κανόνια’.

Ἡ χρονολογία στό φ. 57α: «στϠζζ’».

3. M.M.Σ. 185 0,204×0,135 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 52α-60β.

α΄. φφ. 52α-56β, «Περὶ τῶν ιβ΄ ζωδίων».

β΄. φφ. 57α-60α, Σημειώσεις γιὰ τίς γεωργικὲς ἐργασίες.

γ΄. φ. 60β, «Πρόγνωσις ἀκριβῆς περὶ τῶν κατακληθέντων».

4. B.Br. 545 Fol. ΙΕ΄ αἰ. φφ. 63α-77β.

Τίτλος: *Σύνοψις ἀναγκαῖα εἰς τὴν τῆς ἀστρονομικῆς εἰσαγωγὴν.*

Ἄρχ. Σφαῖρα ἐστὶ σχῆμα στερεόν...

Τελ. ...τοῦ λογικοῦ σφαλερῶς παραιτούμεθα. Τέλος.

5. E.B.A. 170 0,220×0,155 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 1α-21β.

ἽΟρισμοὶ ἀστρονομίας.

Ἄρχ. Ἀστρονομία ἐστὶν ἄστρον διανομή, διαφέρει δὲ ἀστρολογίας. ἀστρονομία μὲν γάρ ἐστὶν ἡ κατάληψις τῶν ἀστέρων, ἀστρολογία δὲ ἡ τὰ ἐκ τῶν κινήσεων ἀποτελέσματα δηλοῦσα ἐπιστήμη...

6. E.B.A.(σ.) 46 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 70β-73α.

α΄. φ. 70β, Περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων.

Ἄρχ. Σφαῖρα ἦν τινες μὲν τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου καὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων λέγουσι...

Τελ. ... εὐρέθησαν μόνοι πεντεκαίδεκα οἵτινες καὶ τὴν μεγίστην δύσιν ἔχουσι εἰς τὸ δηλοῦν περὶ τῶν γενεθλίων.

β΄. φφ. 71α-72α, Περὶ τῶν διαστάσεων τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῆς γῆς.

Ἄρχ. Ἐπεὶπερ τὸ γνῶναι τὴν πρὸς ἀλλήλας ἀναλογίαν τῶν σφαιρῶν γίνεται ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους...

Τελ. ...ὁ Πτολεμαῖος ἐτήρησε, τοὺς δὲ λοιποὺς κατέλιπε διὰ τὸ ὑποδεεστέρα εἶναι καὶ λίαν εὐτελεῖς.

γ'. 72α-73α, Περί τῆς ἀποστάσεως τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου.

Ἄρχ. *Περί τῶν διαστημάτων ἀπὸ τῆς γῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῇ μεγάλῃ συντάξει...*

Τελ. ...ἐπιλαγχάνει δὲ μιᾷ ἐκάστη μοίρᾳ τοῦ τοιούτου γύρου μίλια μυριάδες ἑκατὸν δεκατέσσερα πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα.

* 7. M.I. 159 (4279) 0,215 × 0,145 ΙΕ' αἰ. φφ. 28α-29α.

Ἀστρονομικὲς σημειώσεις: Περί τροπῶν τοῦ ἡλίου, πλειάδων, ἄξωνος καὶ πόλων, ζωδιακοῦ κύκλου, ἀπλανῶν ἀστέρων καὶ μηνῶν.

Ἄρχ. *τροπῆ ἑαρινή. μαρτίῳ εἰκοστῇ ὥρᾳ νυκτός τετάρτη, εἰσέρχεται ὁ ἥλιος εἰς τὸν κριόν...*

Τελ. ...ἐκάστῳ ἐν μηνί, ἀνά ὀκτώ. *Εἶτα ἀναποδίζοντες ἡρίθμουν.*

* 8. E.B.E. 355 0,230 × 0,170 ΙΕ' αἰ. φφ. 88α-93α.

Ἀστρονομικὲς σημειώσεις:

φ. 88α, «περὶ ἀγαθῶν ζωδίων καὶ πονηρῶν καὶ μεσαίων»· φφ. 88β-89α, «περὶ τοῦ πότε δεῖ στρατεῦειν κατὰ ἐχθρῶν»· φ. 89α, «περὶ τὰ δώδεκα ζώδια»· φφ. 89β-90β, «περὶ τῆς ἐμβολῆς καὶ ἐκβολῆς τοῦ ἡλίου ἐν τοῖς ζωδίοις»· φ. 91α, «περὶ τῆς ἐμβολῆς καὶ ἐκβολῆς τῆς σελήνης ἐν τοῖς ζωδίοις»· φφ. 91β-92β, «περὶ τοῦ ἡλίου ἔκλειψις»· φ. 93α, «περὶ τοῦ πῶς δεῖ λαμβάνειν ἑνὸς ἐκάστου τὸ ζῶδιον».

9. E.B.A. 220 0,214 × 0,150 ΙΕ' αἰ. φφ. 5α-20β.

Τίτλος: *Προκατασκευὴ εἰς τὴν μεγάλην σύνταξιν καὶ εἰς τοὺς προχείρους κανόνας τῆς ἀστρονομίας.*

Ἄρχ. *Ρητός ἀριθμὸς ἐστίν ὁ ἐξ ὄλων μονάδων συγκείμενος...*

Τελ. ...*τοσοῦτων ἔστω τὸ ἐμβαδόν.*

* 10. M.A.A.Σ. 2124 0,218 × 0,145 ΙΕ' αἰ. φφ. 2α-24α.

Ἀστρονομικὲς σημειώσεις:

φ. 2α, «Γεωργίου φιλοσόφου τοῦ γεμιστοῦ. μέθοδος εὐρέσεως ἡλίου καὶ σελήνης κύκλου καὶ τοῦ πάσχα καὶ τῆς τῶν ἀστέρων ἐποχῆς, ἀπὸ κανόνων, οὓς αὐτὸς συνεστήσατο».

Ἄρχ. Νυχθήμερον ἐστίν, ἡλίου μία περί γῆν περιφορά· καί ἡ ἡμέρα δέ τό ὄλον νυχθήμερον λέγεται...

Ἄκολουθοῦν οἱ πίνακες: φ. 9α, «Κανόν ἀπλῶν ἐτῶν τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων τε καί φώτων»· φ. 9β, «Κανόν ἰθ' ἐτηρίδων τῶν αὐτῶν»· φ. 10α, «Κανόν [...]»· φ. 10α, «Κανόν δεδομένων ἀρχῶν»· φ. 10β, «Κανόν μηνῶν τῆς κινήσεως τῶν φώτων τε καί ἀστέρων»· φ. 11α, «Κανόν ἡμερῶν τῆς κινήσεως τῶν αὐτῶν»· φ. 11β, «Κανόν τῆς ἡλιακῆς ἀνωμαλίας»· φ. 12α, «Κανόνιον τῆς πρώτης καί ἀπλῆς ἀνωμαλίας τῆς σελήνης»· φ. 12β, «Κανόνιον τῶν ἐν τῇ ὀρθῇ σφαίρα κατὰ δεκαμοιρίαν ἀναφορῶν»· φ. 13α, «Κανόνιον τῆς τοῦ κρόνου ἀνωμαλίας»· φ. 13β, «Κανόνιον τῆς τοῦ [...] ἀνωμαλίας»· φ. 14α, «Κανόνιον τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἄρεως»· φ. 14β, «Κανόνιον τῆς ἀνωμαλίας τῆς ἀφροδίτης»· φ. 15α, «Κανόνιον τῆς ἀνωμαλίας ἔρμου» (φφ. 15β-16β, λευκά).

Στή συνέχεια: φ. 17α, «περί ἐκθέσεως τοῦ θεματίου»

Ἄρχ. Τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου εἰσί ἰβ'...

φ. 19α, «Κανόνιον τῶν ὥρῶν τῶν ἡμερῶν τοῦ ὄλου χρόνου, ἦτοι τοῦ διά ῥόδου παραλλήλου» (πίνακας)· φ. 19β, λευκό· φ. 20α, «περί τῆς τῶν ἰβ' τόπων διακρίσεως».

Ἄρχ. Ἐπί συμβαίνει πολλάκις τῶν τῆς ὠροσκόπου...

φφ. 21α-22α, λευκά.

φ. 23α-24α, «κανόνια βασιλέων» (πίνακας).

Σημείωμα τοῦ γραφέα: «Ἐγράφη ἐν τῇ Φλωρεντία τῇ πανιερωτάτῃ μητροπολίτῃ Νικαίας παρ' ἐμοῦ διακόνου Θεοδώρου τοῦ νομικοῦ καί ὑπομηματογράφου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας».

11. B.B.(B). 166 Fol IΕ' αἰ. φφ. 1α-166β.

φφ. 1α-26α, «ὄσα πρέπει νά προεξεύρη ὅπου θέλει μαθεῖν τούς κανόνας».

Ἄρχ. Πρέπει ἵνα ἐξεύρωμεν ὅτι οἱ κανόνες...

φφ. 26β-161β, Περσικοὶ ἀστρονομικοὶ πίνακες.

12. M.M.L. 2147 0,220 × 0,160 IΕ' αἰ. φφ. 32α-162β.

Ἀστρονομικὲς σημειώσεις. Περί ἐκλείψεως ἡλίου καί σελήνης, περί ζωδιακοῦ κύκλου, ἀστρονομικοὶ πίνακες.

13. E.A.B. 1896 0,150 × 0,113 IΕ' αἰ. φφ. 266α-278β.

Ἀστρονομικὲς σημειώσεις. Περί ζωδιακοῦ κύκλου, ἀστρονομικοὶ πίνακες, ὠροσκόπιο.

14. E.A.B. 1879 0,220×0,150 IE' αϊ. φφ. 193α-198β.
 Ἀστρονομικές σημειώσεις. Περσικοί ἀστρονομικοί πίνακες, περί ζωδιακοῦ κύκλου.

15. E.B.Π. 1190 0,220×0,150 IE' αϊ. φφ. 3β-10β.
 Κείμενα κοσμογραφίας καὶ ἀστρονομίας.
 Περί βροντῆς, βροχῆς, σεισμοῦ, ἀνέμων, σχηματισμοῦ τῶν ἀστέρων, κίνησης τῆς γῆς, κύκλων τῆς σελήνης.

* 16. B.E.B. 8 0,205×0,135 IE' αϊ. φφ. 209α-216α.
 φ. 209α, «διατί ἀπό τοῦ ἰαννουαρίου οἱ τῆς σελήνης κύκλοι καὶ θεμέλιοι ἄρχονται».

Ἄρχ. Ἀπό δέ τοῦ ἰαννουαρίου μηνός, τόν κύκλον τῆς σελήνης καὶ τόν θεμέλιον ψηφίζειν ἀρχόμεθα, ὅτι τῆ μέν δ^η τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα ὅτε ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη...

φ. 209β, «διατί ἀπό τοῦ ὀκτωβρίου οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου ἄρχονται».

φ. 210α, «πῶς ὁ τῆς σελήνης εὐρίσκεται κύκλος».

φ. 210β, «πῶς ὁ τῆς σελήνης εὐρίσκεται θεμέλιος».

φ. 211α, «πῶς ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος εὐρίσκεται».

φ. 211β, «πῶς τό νομικόν εὐρίσκεται φάσκα».

φ. 212β, «ὅπως τό χριστιανικόν εὐρίσκεται πάσχα».

φ. 213α, «ὅπως εὐρίσκεται ἡ ἀπόκρεως».

φ. 214α, «ὅπως εὐρίσκεται ἡ ἴνδικτος».

φ. 214α, «ὅπως εὐρίσκεται ὁ κύκλος τοῦ ἡλίου».

φ. 214α, «ὅπως εὐρίσκεται ὁ κύκλος τῆς σελήνης».

φ. 214β, «ὅπως εὐρίσκεται ἡ βίσεκτος».

φ. 214β, «ὅπως εὐρίσκονται αἱ ἐπακταί».

φ. 214β, «ὅπως εὐρίσκειν πόσας ἡμέρας ἔχει ὁ καθεὶς μῆν».

φ. 21β, «ὅπως εὐρίσκειν τὰς ἡμέρας τῆς σελήνης».

φ. 216α, «οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου» (πίνακας).

17. M.Δ. 260 (2934) 4° IE' αϊ.

Τίτλος: Ὁροευρέσιον ποδικόν ἐν ἡλίῳ.

Τό 6° μέρος τοῦ κώδικα.

18. B.B.(I.Σ.) 16 Fol. IE' αϊ. φφ. 86β-212β.

Ἀστρονομικές σημειώσεις διάφορες. Περί καλενδαρίου, περί ζωδίων, πίνακες τῶν κύκλων τῆς σελήνης κ.λπ.

19. E.B.A.(σ.) 75 IE' αϊ. φφ. 234α-256β.
 Τίτλος: Προλαμβανόμενα θεωρήματα εις τὰς γραμμικὰς ἀποδείξεις Πτολεμαίου μαθηματικῆς συντάξεως.

Ἄρχ. Ποικίλης οὐσης τῆς τῶν λόγων συνθέσεώς τε καὶ ἀφαιρέσεως τῶν περὶ τοὺς ἀριθμοὺς θεωρουμένων...

Τελ. ...ὡς ὁ π' πρὸς τὸν ε', ὁ δ' πρὸς τὸν ν' καὶ τὸν ἐξῆς φανερόν.

Βλ. Πτολεμαῖος I.

20. E.B.A.(σ.) 75 IE' αϊ. φφ. 286α-288β.
 Τίτλος: Περί τοῦ καλουμένου ζωδιακοῦ κύκλου παρά τοῖς ἀστρονόμοις.

Ἄρχ. τὸν καλούμενον ζωδιακὸν κύκλον οὐ λέγομεν εἶναι ὕλην τινὰ παρά τὴν τοῦ οὐρανοῦ σώματος φύσιν...

Τελ. ...γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν καὶ τ' ἄλλα μαθήματα.

* 21. M.I. 209 (4329) 0,150 × 0,110 IE' αϊ. φφ. 219α-230β.
 Τίτλος: Τοῦ Θωμᾶ Περί τῆς σημασίας τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Ἄρχ. Τῆς ἀψευδοῦς καὶ ματαίας δόξης προοίους μαντείας ἢ τῶν δαιμόνων ἐνέργεια ἑαυτὴν συνάπτει...

Τελ. ...οὔτε μετὰ δεισιδαιμονίας.

22. X.M. 91 0,218 × 0,146 IE' αϊ.
 φφ. 9β-10α, «Περὶ τοῦ γνῶναι ἐν ποίῳ ζωδίῳ ἴσταται ὁ ἥλιος καὶ πόσων μοιρῶν».

φφ. 10β-12β, «Εἰ θέλεις γνῶναι ἐν ποίῳ ζωδίῳ ἴσταται ἡ σελήνη».

φ. 17α, ἀστρονομικὲς σημειώσεις.

Ἄστρονομικοὶ πίνακες στά φφ. 10α καὶ 11α.

23. M.I. 382 (4502) 8° IE' αϊ. φ. 426β.
 Τίτλος: Περί τοῦ πόθεν ἡ σελήνη φωτίζεται.

Ἄρχ. Χρῆθ' εἰδέναι ὡς ἐκ τοῦ ἡλίου φωτίζεται ἡ σελήνη...

24. M.Δν. 219 (3753) 8° IE' αϊ.
 Ἄστρονομικὲς σημειώσεις. Περί τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

Τό 21°-25° μέρος τοῦ κώδικα.

25. B.B.(B.) 166 Fol. IΕ' αί. φφ. 237α-243β.
 Περί κατασκευής καί χρήσεως άστρολάβου.
'Αρχ. πολλῶν μὲν καί ἄλλων ἔνεκεν ἀγιώτατε πάτερ, δίκαιόν ἐστιν ἀπονέμειν τῇ μεγαλοψυχίᾳ σου...
Τελ. ...ὅπερ τανῦν ἀγνωσούμενον εἰς τοσαύτην σύγχυσιν καί ἀταξίαν τά περὶ τὴν ἀστρονομίαν ἐξώκειλεν.
26. B.B.(O.K.) 12 4° IΕ'-ΙΣΤ' αί.
 Περί κατασκευής καί χρήσεως άστρολάβου.
 σσ. 217-226, Περί ἐτέρων χρεϊῶν τοῦ άστρολάβου.
'Αρχ. πρὸς τό εὔρεῖν τὴν μοῖραν τοῦ ἡλίου διὰ τῆς ἡμέρας τοῦ μηνός...
 σσ. 315-326, περὶ άστρολάβου χρήσεως καί κατασκευῆς.
'Αρχ. ἐπειδὴ δέ καί πρὸς τὰς τῆς σελήνης τηρήσεις...
27. E.A.β. 1759 0,220×0,165 IΕ'-ΙΣΤ' αί. φφ. 203α-219β.
 Ποικίλα άστρονομικά. Περί τῶν κύκλων ἡλίου καί σελήνης. Περί τοῦ φωτισμοῦ τῆς σελήνης. Περί ἰνδικτιῶνος, κ.λπ.
28. B.O. 197 0,145×0,100 ἔτ. 1507 φφ. 7 (α'-ζ').
 Περί τῶν ἑπτὰ πλανητῶν, περὶ τῶν μετάλλων τῆς γῆς, περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων, περὶ τῶν μηνῶν καί τῶν ζωδίων τους.
29. B.E. 131 (T.I.14) 0,330×0,220 ἔτ. 1541.
 φφ. 383α-517β, Σχόλια στήν Τετράβιβλο τοῦ Πτολεμαίου.
'Αρχ. Τά προοίμια ποιεῖται Πτολεμαῖος, πρὸς τοὺς τὴν ἀστρονομίαν μὴ οἰομένους εἶναι τέχνην...
Τελ. ...ἔξωμεν τὰς ἀρχάς πάντων τῶν κέντρων. Τέλος τῆς ἐξηγήσεως τῆς τοῦ Πτολεμαίου κλαυδίου μαθηματικῶν τετραβίβλου.
 φφ. 518α-536β, Εἰσαγωγή στήν άστρολογία τοῦ Πτολεμαίου.
'Αρχ. 'Επειδὴ τά περὶ τῆς συγκρατικῆς θεωρίας τῶν οὐρανίων σωμάτων...
 Στό τέλος, τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί ἡ χρονολογία πού τελείωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: « Ἀνδρόνικος νούντζιος κερκυραῖος, μετά τὴν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν ἐπιδρομῆν, ἐνετίησι διατρίβων καί πενία συζῶν καί ταύτην τὴν βίβλον ἐξέγραψε· οὐκ ἄνευ μέντοι γε μισθοῦ. αμμα' δεκεμβρίου θ' ».

φφ. 539α-542β, αστρονομικοί πίνακες.

Ἄρχ. *Τῆς οὐρανίας διαθέσεως κατὰ τόδε τό ἐγχαρπτόμενον σχῆμα διακειμένης ἤως τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, πειράσομαι, καθ' ὅσον οἶος τε εἰμι...*

30. E.B.A. 181 0,220×0,155 ἔτ. 1562 φφ. 1αβ.

Μετεωρολογικές σημειώσεις.

Ἄρχ. *Θέρος ἐστίν χρόνος, ἐν ᾧ τό θερμόν ἐπικρατεῖ...*

Τελ. ... *Ἐαρ ἐστί χρόνος, ἐν ᾧ τό ὑγρόν ἐπικρατεῖ...*

31. Π.Β.Ι. 111 0,310×0,215 ἔτ. 1578 φφ. 1α-8β.

φφ. 1α-6β, «Περί ζωδιακῶν κύκλων».

Ἄρχ. *Ἐν κριῶ ὄσσης...*

φφ. 7α-8β, «Περί βροντῶν καί σεισμῶν».

Ἄρχ. *Ποικίλης μέν ὄσσης καί πολυσχιδοῦς...*

Σημείωση στό φ. 193β τοῦ κώδικα, ἀναφέρει τό ὄνομα τοῦ γραφέα καί τήν ἡμερομηνία πού τελείωσε ἡ γραφή: «Ἐν ἔτει ζψζ' σепτεμβρίῳ ιζ' ἡμέρα ὁ Μονεμβάσιος Ἱερόθεος, ἐν Μοσχοβία».

* 32. E.B.A. 14 0,330×0,230 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-8β.

Τίτλος: *Περί ἀστρολάβου χρήσεως καί κατασκευῆς*. (Βλ. ἔκδ. C. Manitius, Λειψία 1909, σελ. 198).

33. E.B.A. 14 0,330×0,230 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 100β-102α.

Ἀστρονομικές σημειώσεις.

Ἄρχ. *Ἐάν τό κέντρον τό κεκαθαρμένον διά τοῦ τρίτου σελιδίου ἀπό α' ἕως στ' ἡ τῶν ἐλαχίστων...*

Τελ. ...*καί διά τοῦ καταλήξαντος σημείου καί τοῦ κέντρου τοῦ ζωδιακοῦ διάξας εὐθείαν ἐπί τό ζωδιακόν ὄρω τήν ἀπειλημένην μοῖραν τοῦ /.../.*

* 34. Μ.Π.Τ. 317 0,210×0,155 ΙΣΤ' αἰ.

φφ. 35α-41α, Ἀστρονομικές σημειώσεις (χωρίς τίτλο· ἀκέφαλο).

Ἄρχ. ...*ἐνίστε δέ δεύτερον, ὅταν δηλαδή ἀπλᾶ ἔτη οὐχ εὐρεθῶσιν, ὡς εἴρηται καί μετά ταῦτα εἰσαγαγόντες τήν ὑποκειμένην πόλιν εἰς τό κανόνιον τοῦ μήκους καί πλάτους τῶν ἐπισήμων πόλεων...*

φ. 116αβ, «Μέθοδος, δι' ἧς εὐρίσκονται αἱ καθ' ἑκάστην νύκταν ὑπὸ τῆς σελήνης φωτιζόμεναι τῆς νυκτός ὥραι».

Ἄρχ. Ἡ σελήνη γεννηθεῖσα αὖξει καθ' ἑκάστην..

φ. 125αβ, «Περὶ ἐπισημασιῶν τῶν ε' πλανωμένων ἀστέρων».

Ἄρχ. Ὁ μὲν ἠ^{ος} ἀπὸ πρώτης μοίρας ἕως ιζ^{ης}...

35. Β.Βρ. 105 Fol. ΙΣΤ' αἰ. φφ. 105α-112β.

Περὶ κατασκευῆς καὶ χρήσεως ἀστρολάβου.

Ἄρχ. ἐπειδὴ δέ καὶ πρὸς τὰς τῆς...

Τελ. ...τό μέτρον τῶν ἐν αὐτοῖς.

36. Ε.Β.Β. 10 0,231×0,180 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 53β-144β.

φφ. 53β-66α, ἀστρονομικοί πίνακες.

φφ. 66β-67β, «Πόλεις ἐπίσημοι Εὐρώπης», «Πόλεις ἐπίσημοι Λιβύης», «Πόλεις ἐπίσημοι Ἀσίας».

φ. 70α, «Εἰς τὸν κανόνα τῶν ἐπισήμων πόλεων».

Ἄρχ. Δέον ὄν τὰς ἐποχὰς τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν...

Τελ. ...ἐπὶ τὸν ἡμερινὸν πρὸς ἀνατολάς.

φφ. 70β-71α, «Βασιλεῖς».

φφ. 71β-144β, ἄλλες ἀστρονομικὲς σημειώσεις.

Σημειώσεις: «τόδε τό βιβλίον ἀνέγνωκε Ναυλωτ ὁ Κοιλαδεὺς ἔτει Χριστοῦ ἀφογ' (φ. 1α)» καὶ «ἔτει Χριστοῦ ἀφογ' τόδε τό βιβλίον ἀνέγνω Κλαύδιος ὁ Ναυλωτος Κοιλαδεὺς Αἰδιονος» (φ. 144α).

37. Β.Ε. 67 (Σ.Ι.11) 0,297×0,200 ΙΣΤ' αἰ.

φφ. 54α-67α, τὰ τρία πρῶτα μέρη τοῦ ἀρ. 36.

φφ. 131α-134α, «μέθοδος ἣ δεῖ κατασκευάζειν ὠροσκόπον, ἧτοι ἀστρολάβον».

Ἄρχ. Τό μὲν ἔξω δοχεῖον, ὃ περιέχει τὰ τύμπανα...

Τελ. ...ἄπτεσθαι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

φφ. 135β-137α, χωρὶς τίτλο.

Ἄρχ. ἐπεὶ δέ δεῖν τὸν ἀστρονόμον, οὐ μόνον ἐν ἡμέρᾳ ὠρωσκόπειν...

Τελ. ...καὶ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀναλογίαν ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

φ. 137β, πίνακας «τῆς ὀρθῆς σφαιράς».

- * 38. Μ.Δν. 224 (3758) 0,210 × 0,150 ΙΣΤ΄ αϊ.
 σσ. 986-989, χωρίς γενικό τίτλο.
 Ἄρχ. Ἰστέον ὅτι ἐν τούτῳ τῷ μηνί ὀκτωβρίῳ ζ΄ ἔστιν ἡ ἡμέρα
 ὠρῶν ια΄...
- σ. 1002, «εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μαρτίου μηνός προοίμιον».
 Ἄρχ. Μάρτιος. οὗτος ἀρχὴ μηνῶν καὶ πρῶτος παρά τῷ θεσπε-
 σίῳ διαγορεύεται...
39. Ε.Β.Α. 247 0,210 × 0,148 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 1α-3α.
 Τίτλος: *Περὶ πλανήτων.*
 Ἄρχ. Τῶν κυρίως γινομένων τὰ μὲν ὡς ἀπλᾶ γίνεται, τὰ δὲ ὡς
 σύνθετα...
 Τελ. ...οὕτως ἡ σελήνη τὸν τοξότην ἐπιθέουσα τῆς οἰκείας
 σφαίρας καὶ αὐτὴ ἔχει τὸ ὑψηλότατον.
40. Ε.Β.Α. 166 0,228 × 0,157 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 93β-98β.
 α΄, «Οἱ μῆνες τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ».
 β΄, «Ἐκ τῆς ἀστρονομικῆς καὶ γεωμετρικῆς».
 Ἄρχ. Ἀπέχει ὁ οὐρανός ἀπὸ τῆς γῆς μίλια μυριάδες τζε΄...
 Τελ. ...τοξότης, αἰγόκερος, ὑδροχόος καὶ ἰχθύες.
- * 41. Μ.Δν. 289 (3823) 0,198 × 0,143 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 75α-76β.
 Τίτλος: *Μέθοδος τοῦ εὑρεῖν ὄραν τῆς ἡμέρας ἀπὸ σκιᾶς τοῦ ἡλίου.*
 Ἄρχ. Δεῖ ἀριθμῆσαι ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου...
- * 42. Μ.Κτ. 347 (3420) 0,195 × 0,150 ΙΣΤ΄ αϊ. φ. 316αβ.
 «ἢ καθ΄ ἕκαστον μῆνα γέννησις καὶ ἀπόχυσις τῆς σελήνης» (πίνακας)
 καὶ κάτω: «Εἰ θέλεις εὑρεῖν καθ΄ ἕκαστον μῆνα, πότε ἡ γέννα τῆς
 σελήνης, καὶ πότε ἡ ἀπόχυσις...»
- * 43. Μ.Ι. 388 (4508) 0,205 × 0,160 ΙΣΤ΄ αϊ.
 —φ. 29β, «Περὶ τῆς ἰνδικτιῶνος».
 Ἄρχ. Ἰνδικτιῶν ἐκλήθη ἀπὸ τινος ἀκροτηρίου καλουμένου
 Ἀκτίου ὡς ἡ Ἡσύχιος ὁ Ἰλλούστριος γράφει...
 —φ. 117αβ, ἀστρονομικὴς σημειώσεις.
 —φ. 183αβ, «Τοῦ μακαρίτου Θεοδωρίτου, Περὶ ὕλης τοῦ κόσμου».

Ἄρχ. Ξενοφάνης μὲν οὖν ὁ Ὀρθομένους ὁ Κολοφώνιος ὁ τῆς ἑλεατικῆς αἰρέσεως ἡγησάμενος...

* 44. Μ.Δν. 324 (3858) 0,290 × 0,210 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 180.

Ὁ κώδικας ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερα, συναφή, μέρη:

A΄, φφ. 1α-9α, ἀστρονομικό κείμενο.

Ἄρχ. Ἰστέον ὅτι τὸ μέρος τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ὁ καλεῖται εὐρώπη ἀπὸ γυναικὸς ἐκλήθη...

Ἀκολουθεῖ, φ. 8α, «Ὅσαι τῶν πόλεων μετωνομάσθησαν ὕστερον».

Ἄρχ. Ἐπειδάμνος, τὸ νῦν διράχιον ἐπίδαυρος δὲ πόλις πελοποννήσου...

—φ. 8β, «εἰς τὸ εὐρίσκειν τὸν θεμέλιον τῆς σελήνης μέθοδος ἀκριβεστάτη».

Ἄρχ. Ἐνδεκαπλασίασον τὸν ἐνιστάμενον κύκλον τῆς σελήνης...

—φ. 9α, «περὶ τοῦ εἰδέναι εἰ ἔστιν ἔκλειψις τοῦ φωστῆρος διὰ κανονίου τῶν ἀρράβων».

Ἄρχ. περὶ τῆς κατὰ μηνὸς ψηφηφορίας...

B΄, φφ. 9α-51α, ἄλλο ἀστρονομικό κείμενο (βλ. Ἄργυρός Ἰσαάκ).

—«προοίμιον».

Ἄρχ. Ἐπειδήπερ τὴν σύστασιν τῶν προκειμένων προχείρων κανόνων περιέχουσιν τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις, ἀπὸ χρόνου τινός...

Τὸ κείμενο ἀποτελεῖται ἀπὸ 49 (μθ΄) + 3 κεφάλαια. Ἀπὸ τὰ κεφάλαια: «περὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός καὶ τοῦ μηνός καὶ τοῦ χρόνου»· «περὶ τοῦ ἔτους τοῦ μηνός καὶ τοῦ χρόνου τί εἰσὶ καὶ πότε ἐγνώσθησαν»· «περὶ τῆς καταμετρήσεως τῶν ἐτῶν τῶν γενομένων ἀδήλων κατὰ τὸν ἡμέτερον καιρόν»· «περὶ τῆς καταλήψεως τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου τούτου, τῶν μηνῶν τούτων, κατὰ ποίαν ἡμέραν εἰσέρχονται τῆς ἑβδομάδος»· «περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ χρόνου, τῶν μηνῶν καὶ τῶν ἡμερῶν τῶν περσῶν»... «περὶ τῆς εὐρέσεως τῶν τῆς σελήνης κύκλων»· «περὶ τῆς εὐρέσεως τῶν τοῦ ἡλίου κύκλων»... «περὶ τῆς συνόδου τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τῆς διαμέτρου τούτων διὰ μεθόδου»... «περὶ τῆς κατὰ πλάτος ψηφηφορίας τῶν ὑψηλῶν ἀστέρων»· «περὶ τῆς κατὰ πλάτος ψηφηφορίας τῶν χαμηλῶν ἀστέρων»· «περὶ τοῦ πῶς κινεῖται ἕκαστος τῶν ἀστέρων τὸ νυχθήμερον»· «περὶ τῆς ἐκβολῆς τῶν ἐποχῶν τῶν ἀστέρων»· «περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους σχηματισμῶν τῶν ἀστέρων καὶ τῆς τούτων ὀνομασίας» ... «περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ὠροσκόπου»· «περὶ

ώροσκοπού μεσημβρινοῦ καί μεσονυκτικοῦ» ... «περί τῆς ψηφηφορίας ἐκάστου τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων» ... «περί διαιρέσεως τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου καί ὀνομασίας τῶν ζωδίων, ἔτι δέ καί τροπῶν καί περί τοῦ πόθεν κινήθεις ὁ τούτων ποιητής ταῦθ' εἰργάσατο» ... «περί τῶν ἑπτὰ πλανητῶν»· «περί τοῦ ἑνιαυτοῦ»· «περί κλιμάτων».

Γ', φφ. 51β-52α, «κῦρ νικολάου ἀρταβάσδου γεωμέτρου».

Ἄρχ. *ὁ στατήρ ὃν ἡ κοινή συνήθεια ἐξάγιον οἶδε καλεῖν...*

φφ. 53α-56β, λευκά.

Δ', φφ. 57α-180β (φφ. 128β-134β καί 168β-171β, λευκά), «κανόνες τῆς κινήσεως τῶν θεμελιῶν τῶν ἑπτὰ ἀστέρων εἰς τό ἔτος τῶν περσῶν». Ἀκολουθοῦν καί ἄλλοι κανόνες (πίνακες) ἀστρονομικοὶ ἀναφερόμενοι στοὺς πλανῆτες, στὸν ἥλιο, στή σελήνη, τὰ ζῶδια.

* 45. M.I. 147 (4267) 0,215 × 0,160 ΙΣΤ' αἰ.

—φ. 21αβ, «Μέθοδος ψήφου δι' ἧς εὐρίσκεται ἀκριβῶς ἡμέρα τῆς σελήνης».

Ἄρχ. *Δεκαεννέα μὲν εἰσὶν οἱ ἅπαντες κύκλοι τῆς σελήνης...*

Τελ. ...δι' ὄλου τοῦ σεπτεμβρίου μηνός ἰδίαν ἐκάτερον τάξιν περιόδου φυλάττοντα παρά τὴν ἴνδικτον καί τό ἔτος.

—φφ. 23α-25β, «Μέθοδος ψήφου εὐρίσκουσαν ἐν ἐκάστη ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα λαγχάνει.

Ἄρχ. *Πρῶτον μὲν οὖν ἰστέον ὅτι κη' οἱ παρόντες κύκλοι τοῦ ἡλίου εἰσὶν...*

—φ. 26αβ, «ἐρμηνεῖα τοῦ πασχαλίου περί τοῦ πῶς δεῖ εὐρίσκειν τὴν ἴνδικτον».

* 46. M.Kt. 254 (3327) 0,140 × 0,090 ΙΣΤ' αἰ.

Κώδικας ἀκέφαλος καί κολοβός.

Ἐρωτήσεις καί ἀποκρίσεις περί βροντῆς καί ἀστραπῆς.

Ἄρχ. (φ. 5α) *Ἐρμηνεῖα. Πρόδηλόν ἐστι τό ὕδωρ ὅτι ἐκ τῶν νεφελῶν κατέρχεται τοῦ οὐρανοῦ, ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ στερεώματος...*

Τελ. (φ. 15β) ...*ἐλάλει ὁ διδάσκαλος, ἤγουν οἱ δώδεκα ἀπόστολοι.*

Στόν ἴδιο κώδικα, φφ. 80α-81α, «εἰδησις περί τῆς φλεβοτομίας τηρεῖν τὰς ἡμέρας τῆς σελήνης» (κολοβό).

* 47. Μ.Κω. 75 (511) 0,180×0,130 ΙΣΤ΄ αϊ.

—φφ. 6α-7β, «Προγνωστικά περσικά, κατά τοῦ προφήτου Δανιήλ». Ἐπίτιτλος: «Βιβλίον ἀστρονομικόν ἐστὶ τό παρόν».

Ἄρχ. *Χρεῖ γινώσκειν ὅτι ἡ βουλόμενοι ἐξασκήσαντες τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, μεγάλης γάρ καὶ πολημεροῦς δέονται μαθήσεως...*

—φφ. 12α-27α, βροντολόγιο καὶ σεισμολόγιο.

Στό φ. 12αβ, «πίναξ σὺν θεῶ τῆσδε τῆς βίβλου τοῦ βροντολογίου καὶ σεισμολογίου».

Ἀπὸ τὰ κεφάλαια: «περὶ ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου», «περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης», «περὶ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου», «περὶ τοῦ δίσκου τῆς σελήνης», «περὶ τῆς γέννας τῆς σελήνης», «περὶ τῶν ἀστέρων», «περὶ ἐκχύσεως τῶν ἀστέρων», «περὶ ἐκπέσεως τῶν ἀστέρων», «περὶ σημείου ξένου τοῦ ἐξ οὐρανοῦ», «περὶ βροντῆς», «περὶ ἀστραπῆς», «περὶ λαύρας τῆς ἀπὸ οὐρανοῦ», «περὶ χαλάζης», «περὶ βρέξεως χοῦν ἐρυθροῦ», «περὶ τῶν ἀνέμων», «περὶ σεισμοῦ τῆς γῆς», «περὶ ὑετοῦ», «περὶ βρέξεως βατράχων καὶ ὄφρων».

—φφ. 27β-41β, ἀρχὴ σὺν θεῶ τοῦ ἐτέρου βροντολογίου καὶ σεισμολογίου, καὶ εἶ τι ἐν οὐρανῶ καὶ ἐν τῇ γῇ σημεῖα μέλλωσι φαίνεσθαι (κείμενο παρεμφερές μὲ τό προηγούμενο).

—φφ. 41β-88β, 89α-102β καὶ 103α-126β, σημειώσεις διάφορες ἐκ τοῦ βροντολογίου καὶ σεισμολογίου.

* 48. Μ.Κω. 58 (494) 0,205×0,150 ΙΣΤ΄ αϊ.

—φφ. 59β-74β, [περὶ τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης].

—φ. 78αβ, «περὶ τῶν τεσσάρων θαλασσῶν».

—φ. 80αβ, «πῶς συνίσταται ὁ ἄνθρωπος».

Ἄρχ. *Ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων τεθείς, ἔχει ἐκ μὲν ἀέρος τό αἷμα, ἐκ δέ πυρός τὴν ζανθὴν χολήν...*

—φφ. 83β-85β, «περὶ ἑαρινῆς ἰσημερίας».

Ἄρχ. *Ἄλλοῦ δέ τὰ τῆς ἰσημερίας ἐπὶ τῆς ἑαυτῆς...*

—φφ. 102β-104β, «περὶ τῶν οἴκων τῶν ζωδίων».

* 49. Μ.Ι. 286 (4406) 0,205×0,135 ΙΣΤ΄ αϊ.

—φ. 3β, περὶ κύκλων ἡλίου καὶ σελήνης.

Ἄρχ. *Οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου ἀρχονται ἀπὸ τῆς α^{ns} τοῦ ὀκτωβρίου μηνός...*

—φ. 62β, «περί τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας».

Ἄρχ. Ἄλλοῦ δέ τὰ τῆς ἰσημερίας ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔστηκεν...

* 50. Μ.Ξ. 100 (2433) 0,150 × 0,100 ΙΣΤ΄ αἰ.

—φφ. 47α-57α, χωρὶς τίτλο.

Ἄρχ. Ὁ ἄνθρωπος λέγει ὁ μέγας βασιλεῖος, ἀπνοειδῆς ἐστὶ καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἄλλη φύσις ἐστὶ ξένη παρά τὰ τέσσαρα στοιχεῖα...

(στό φ. 49β, κυκλικοὶ πίνακες, τῶν ιβ΄ ζωδίων).

—φ. 50α, «περί τοῦ πότε δεῖ στρατεύειν κατ' ἔχθρῶν».

Ἄρχ. Τῆς σελήνης οὐσης ἐν τῷ λέοντι καὶ τῷ σκορπίῳ καὶ τῷ αἰγούκῳ, καὶ ἐν τῷ καρκίνῳ οὐ δεῖ πορεύεσθαι...

—φ. 51β, «περί τῆς ἐμβολῆς καὶ ἐκβολῆς τοῦ ἡλίου ἐν τοῖς ζωδίοις».

—φ. 54β, «περί τῆς ἐμβολῆς καὶ ἐκβολῆς τῆς σελήνης ἐν τοῖς ζωδίοις».

—φ. 55β, «περί τοῦ πῶς φωτίζεται ἡ σελήνη».

—φ. 56β, «περί τοῦ ἡλίου ἔκλειψις».

51. Χ.Μ. 399 0,156 × 0,106 ΙΣΤ΄ αἰ.

—φ. 119αβ, «Περὶ δι' ἣν αἰτίαν γίνεται καὶ πῶς ἡ βροντή».

—φ. 120α, «Περὶ τοῦ πῶς γίνεται ἡ ἀστραπή».

52. Ε.Β.Α. 190 0,220 × 0,160 ΙΣΤ΄ αἰ.

—φφ. 64α-73β, «Περὶ νεφέλης καὶ χαλάζης».

Ἄρχ. ἀναγκαῖον δέ ἐστιν καὶ περὶ νεφέλης διαλαβεῖν...

—φ. 74αβ, [Malampus] «Ἐτέρα μέθοδος σεληνιακή».

—φ. 74β, «Περὶ τῶν ἐπτὰ πλανητῶν».

* 53. Ε.Β.Ε. 3003 0,232 × 0,165 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 95β-97β.

Ἄστρονομικὴς σημειώσεις. Περὶ τῶν κύκλων τῆς σελήνης. Περὶ ζωδιακοῦ κύκλου κ.λπ.

54. Β.Βρ. 105 Fol ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 179α-202β.

Τίτλος: Ἐκθεσις τοῦ κατὰ τὸ βόρειον καὶ κατὰ τὸ νότιον ἡμισφαιρίου ἀστερισμοῦ.

Ἄρχ. ὁ ἐπὶ ἄκρας τῆς οὐρᾶς...

Τελ. ...ὁ βορειότερος αὐτῶν υχ ιγ.

55. Ε.Β.Π. 1191 0,220×0,150 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 84.

Σύνθεση του έργου:

—φ. 1α, Περί τῶν κύκλων τῆς σελήνης.

Ἄρχ. *Χρή γινώσκειν ὅτι ἡ σελήνη ἔχη ἡμέρας καθ' αὐτῆς καὶ πῶς
ὀφείλει εὐρεῖν τό θεμέλιον αὐτῆς...*

Τελ. *...καὶ εὐρίσεις πόσων ἡμερῶν ἐστὶν ἡ σελήνη.*

—φ. 14β, περί σεισμῶν.

Ἄρχ. *Ἄκουσον λόγον σοφοῦ, ὅτι ὁ σεισμός πῶς γίνεται...*

Τελ. *...καὶ ἐμπένη ὁ ἄνεμος εἰς τά... (κολοβό).*

—φφ. 37α-42β, Βροντολόγιο καὶ σεισμολόγιο. Μέ πίνακα στήν ἀρχή.

—φ. 37, «Ἐρμηνεῖα βροντολογίου τοῦ γινώσκειν ὁ ἄνθρωπος, τί μέλλει
καιρός γένηται, καὶ βροντολόγιον σίτου, καθὼς ὁ πίναξ οὗτος τοῦ
ζωδιακοῦ περιέχει, συνταχθέντα ὑπὸ Ἡρακλείου βασιλέως ἀπὸ τῆς
ἀστρονομίσεως. Ἔστι δέ ὁ πίναξ οὗτος. Ἀπρίλλιος α', β'. Κριός γ',
δ'. Ταῦρος ε', στ'...»

Ἄρχ. *Ἀπρίλλιος. Ἐάν κριός βροντίση οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν
φθαρῆσονται...*

Τελ. *...εἰ δέ σεισμός γένηται νοσήματα πολλά.*

—φ. 42β, «Βροντοσκοπίον τῶν δώδεκα ζωδίων, καθ' ἑκάστην νύκτα τὸν
τῆς σελήνης δρόμον. Μηνί μαρτίῳ α', β', κριός γ', δ', ταῦρος... Περί
τῆς ἐν τῷ κριῷ νυκτερινῆς βροντοσκοπίας. Εἰ ἐν τῷ κριῷ βροντίση,
μεγάλα ἐπικαινίσματα...

—φφ. 42β-46β, σεισμολόγιο.

Τελ. *...ὅς κατέχεται τὸν τόπον βασιλεύσει... (κολοβό)*

φφ. 47α-50α, ἀστρονομικὲς σημειώσεις.

—φ. 47α, περί τῆς θέσεως τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἄρχ. (ἀκέφ.) *Γυρίζει καθ' ἑκάστην ὁ οὐρανός κύκλωθεν...*

Τελ. *...καὶ κρούει τὴν γῆν τό αὐτό φουσηματι.*

—φ. 47α, ἄλλο κεφάλαιο ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος.

Ἄρχ. *Κύκλωθεν καὶ κάτωθεν καὶ πανταχόθεν ἡ γῆ...*

Τελ. *...κρέματα ἐν τῷ ἀέρι.*

—φ. 47β, ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς γῆς.

Ἄρχ. *Ἔστι δέ ἡ γῆ μήκος αὐτῆς...*

Τελ. *...στάδια μυριάδες ἰβ' ἡμισυ.*

—φ. 47β, «περί μῆλιων καὶ σταδίων καὶ οὐργιῶν καὶ σπιθαμῶν καὶ δακτύλου».

Ἄρχ. *Τό μήλιον ἐνι...*

Τελ. *...δάκτυλα ἰβ'.*

—φ. 47β, «περί τῶν ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν καὶ μέσων ζώων».

Ἄρχ. *Κριός, Δίδυμος, Παρθένος...*

Τελ. *...εἰς κακόν ἐμβαίνουσιν.*

Ἄκολουθοῦν μερικές γραμμές γιά τή σχέση τῶν ζωδίων μέ τή βροχή.

Ἄρχ. *Τά τοῦ ὕδατος ζώδια εἰσὶ ταῦτα...*

Τελ. *...διάγειν οὕτως ἐστίν ἐκ παντός.*

—φφ. 48α-49β, «περί σφαίρας (βλ. Cat. codd. astr. gr. VIII³, σσ. 197-199).

—φ. 49αβ, «περί θανάτου καὶ βασιλέως».

Ἄρχ. *Γνωστόν ἔστω σοι καὶ τοῦτο...*

Τελ. *... καὶ οὕτως ἐστίν ἐκ πάντων σαφέστερον.*

—φ. 50α, περί κινήσεως οὐρανοῦ, ἡλίου καὶ σελήνης.

Ἄρχ. *Γυρίζει ὁ οὐρανός γύρισμα ἐν ὧραις κδ'...*

Τελ. *...διά τοῦτο ἐστὶ γοργοτέρως αὐτοῦ διέρχεται.*

—φφ. 50β-59β, περί διαχωρισμοῦ τῶν κλιμάτων.

Ἄρχ. *α' ὁ Θεός ὁ παντοκράτωρ σοφίσει σε ἄνθρωπε...*

Τελ. *...οε' ...καὶ εὐρήσεις χάριν παρά θεοῦ παντοκράτορος.*

—φφ. 59β-64β, «περί τῆς σελήνης προγνωστικόν τῶν ἡμερῶν, ὧν ἐφανέρωσε κύριος ὁ θεός τῷ προφήτῃ Ἐσδραῖ ταῖς τριάκοντα ἡμέραις τῆς σελήνης» (Cat. codd. astr. gr. X., σσ. 243-247).

Ἄρχ. *Εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς σελήνης ὁ Ἀδάμ ἐπλάσθη...*

Τελ. *...καὶ ἔστι τό θναρ καλόν.*

—φφ. 65α-84β, «ζωδολόγιον συντεθέν ὑπό σοφῶν Αἰγυπτίων περί τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου» (Cat. codd. astr. gr. X., σσ. 102-121).

Ἄρχ. *Μάρτιος, κριός. Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ κριοῦ...*

Τελ. *...τὴν φαρμακολύτριαν, καὶ οὐ μὴ κινδυνεύση.*

* 56. M. I. 954 (5074) 0,210 × 0,175 ΙΣΤ' αἰ. φ. 295β.

Τίτλος: *Περί νεφέλης, χιόνος, χαλάζης, βροχῆς, ὀμίχλης, πάχνης, κρυστάλου καὶ δροσιᾶς.*

Ἄρχ. *Ἡ νεφέλη, ἀτμός ἐστί καί ἀναθυμίασις...*

Σημ. Στό φ. 294β τοῦ κώδικα: «ἐγράφη παρ' ἐμοῦ γρηγορίου καί ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχοις, ἐν ἔτει ζμζ'» (= 1536).

57. Β.Β.(Ι.Σ.) 20 Fol. ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-7α.

Ἄστρονομικές σημειώσεις, χωρίς τίτλο.

Ἄρχ. *τόπων οἱ ἀστέρες ὁρώμενοι συμφόνας καί τοὺς ἀστέρας δηλώνουσιν, ὑπό δέ ἐχουτίων ἐναντίως. ψηφηφορία τῆς ἡλιακῆς ἐποχῆς...*

Τελ. *...αὕτη ἐστίν ἡ μέθοδος τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀναβιβάζοντος καί καταβιβάζοντος, τὰ δέ κανόνια καί αὐτοῦ, ὡς καί τῶν ἄλλων ἔμπροσθεν, εἰσι γεγραμμένα.*

* 58. Μ.Μπ.(α). 15 0,202×0,145 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 4α-35β.

Κείμενο ἀστρονομίας. Χωρίς γενικό τίτλο.

— φ. 4α, «Περί τῶν ἐννέα οὐρανῶν».

Ἄρχ. *Εἰσί τό λοιπόν ζῶναι ἐννέα...*

— φ. 5α, «Περί τοῦ ὀγδόου οὐρανοῦ».

Ἄρχ. *Ἐν δέ τῷ ὀγδῷ οὐρανῷ ἐστί ζωδιακά...*

— φ. 5β, «Περί τὰ οἰκήματα αὐτοῦ καί τῶν πλανητῶν».

Ἄρχ. *Ὁ κριός καί ὁ σκορπιός οἴκοι τοῦ ἄρεος...*

— φ. 6β, «Περί τῆς ἐννάτης σφαιρας τοῦ οὐρανοῦ».

Ἄρχ. *Εἰς δέ τήν θ' ζώνην ἐστίν ὁ ἀστήρ ὁ δρακοντοειδής...*

— φ. 7α, «Περί τοῦ γινώσκειν καί καθεκάστην ποῦ εὐρίσκεται».

Ἄρχ. *Εἰς τήν α' τῆς σελήνης...*

— φ. 8β, «Περί τῆς κινήσεως τῶν ἐπτά πλανητῶν».

Ἄρχ. *Καί ὡς παρά τινος ἀπορομένου...*

— φ. 11β, «Περί τοῦ ζωδολογίου τῆς σελήνης τό ποῦ εὐρίσκεται καθ' ἕκαστον μῆνα καί ἡμέρα».

Ἄρχ. *Μῆν Μάρτιος...*

— φ. 13β, «Περί τῆς σελήνης ἐν ποίῳ ζωδίῳ εὐρίσκεται».

Ἄρχ. *Εἰ θέλεις μαθεῖν εὐρεῖν τήν σελήνην...*

— φ. 14α, «Περί τῆς καθημερινῆς σελήνης ποῦ εὐρέθεται καθώς ἄνωθεν δηλοῖ».

Ἄρχ. *Πρόσεχε κύριε ἰατρέ ἕνα γινώσκετο. Ὅτι ὅταν εἶναι ἡ σελήνη εἰς τόν καρκίνον καί εἰς τόν σκορπιόν καί εἰς τοὺς ἰχθύας, τότε...*

- φ. 14α, «Περί σκάλων καὶ βαθμίδων τῶν ιβ' ζώδιων».
Ἄρχ. *Γίνωσκε ὅτι ἓνα ἕκαστον ζώδιον...*
- φ. 14β, «Περί ἡλίου».
Ἄρχ. *Διέρχεται οὖν ὁ ἥλιος καθ' ἡμέραν...*
- φ. 15α, «Περί τῶν ζώδιων ὧν διέρχεται ὁ ἥλιος».
Ἄρχ. *Πρῶτον ζώδιον ὁ κριός...*
- φ. 16β, «Περί τῆς ἐμβολῆς καὶ ἐκβολῆς τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου ὁμοίως καὶ τοῦ ζωδολογίου τῆς σελήνης».
Ἄρχ. *Πονηρά μὲν ζώδια εἰσί...*
- φ. 18α, «Περί νεφελῶν, βροχῆς, χαλάζης, χιῶνος, ὀμίχλης, πάχνης, δροσίας καὶ κρυστάλου».
Ἄρχ. *Γύρωθεν οὖν τῆς γῆς ὄλη...*
- φ. 19β, «Περί βροντῶν καὶ ἀστραπῶν».
Ἄρχ. *Τῶν νεφελῶν ἐπάνω πυκνουμένων...*
- φ. 21α, «Περί κομήτων».
Ἄρχ. *Οἱ κομῆται οὐκ ἐστὶν ἀστέρου...*
- φ. 22α, «Περί τοῦ πῶς πέρνη ἢ σελήνη τό φῶς ἀπό τόν ἥλιον».
Ἄρχ. *Ἐκ τοῦ ἡλίου γάρ φωτίζεται ἡ σελήνη...*
- φ. 23β, «Περί τό πῶς εὐρίσκειν τό βασιλεύων ζώδιον κατ' ἐνιαυτόν».
Ἄρχ. *Ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ τοῦτο...*
- φ. 24β, «Περί τοῦ βροντολογίου ἐάν ἀστράψη καὶ βροντήση βλέπε καὶ τί ζώδιον κυρίσῃτε κείνη τῇ ἡμέρα καὶ βλέπε καὶ τὴν δίαίταν αὐτῶν».
Ἄρχ. *Ὁ κριός ἐστὶν ἡμερος, εἰρηνοποιός...*
- φ. 27β, «Περί βροχῆς καὶ ἀνομβρίας».
Ἄρχ. *Δεῖ γινώσκειν ὅτι τέσσερα ζώδια...*
- φ. 28α, «Περί τοῦ πῶς ἐστὶ ὁ κόσμος».
Ἄρχ. *Τό τῆς γῆς σχῆμα οὔτε τρίγωνον οὔτε τετράγωνον ἀλλ' οἶον ἀμφικυκλόμηκον...*
- φ. 31β, «Περί τῶν ιβ' μεγάλων ὀρέων τῆς γῆς».
Ἄρχ. *Πρῶτον ὄρος τό καλούμενον ἄτλας, ἐστὶ δέ τοῦτο ἡ κορυφή τῆς γῆς...*
- φ. 34β, «Περί σεισμοῦ».
Ἄρχ. *Ὁ σεισμός δέ οὕτως γίνεται, ἔχει γάρ ἡ γῆ φλέβας ἀερικάς...*

Τελ. ...ἀπό τοῦ καιροῦ πρός τὴν γῆν πᾶσα διαταράχθη.

59. E.B.A. 1882 0,290 × 0,205 ΙΣΤ' αί. φφ. 195α-198β.

Ἀστρονομικές σημειώσεις.

—φ. 198α, «κανών σελήνης ἐκ συνόδου».

Ἀρχ. Ὅταν ἡ σελήνη συνοδεύει ἑνὸς ἐκάστου τὰ φυσικά τοῦ ζωδίου...

60. M.M.A. 1095 0,150 × 0,110 ΙΣΤ' αί. φφ. 220α-222β.

Ἀστρονομικές σημειώσεις. Περί κύκλου σελήνης κ.λπ.

61. E.B.Π. 1148 0,240 × 0,175 ΙΣΤ' αί. φφ. 231.

Συλλογή κειμένων ἀστρολογικοῦ-ἀστρονομικοῦ περιεχομένου.

Ἀρχ. Χρῆ γινώσκειν ὄσαι ὄραι ἀγαθαί καί ὄσα...

Λεπτομερῆς περιγραφή τοῦ χγφ. αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Marie-Louise Concastry στὸ «Supplement Grec», Παρίσι 1960, σσ. 296-308.

62. E.B.Π. 1238 0,210 × 0,145 ΙΣΤ' αί.

—φ. 24αβ, Ἀστρονομικές σημειώσεις· ὑπολογισμὸς τῆς περιόδου.

Ἀρχ. περίοδος γίνεται κατὰ χρόνους φλβ'...

Τελ. ...τηνικαῦτα μέλλει συμβῆναι τό νομικόν φάσκα.

φφ. 82α-85β, 86α-88β, δύο ἀποσπάσματα, ἀστρολογικοῦ περιεχομένου, προερχόμενα, μᾶλλον, ἀπὸ δύο διαφορετικά χειρόγραφα.

—φφ. 82α-85β, τὰ παρακάτω ἑπτὰ σύντομα κείμενα:

α' «Περί τοῦ πῶς δεῖ εὐρήσκειν τὸν βασιλεύοντα ἀστέρα ἐκ τῶν ζωδίων κατ' ἑνιαυτόν».

Ἀρχ. Ὅστω δῆλον ὅτι τὰ ιβ' ζῶδια ὡσπερ τάξιν τινά...

β' «Περί ζωδίων».

γ' «Περί τῆς περιστροφῆς τοῦ οὐρανοῦ».

δ' «Περί τῶν ζωδίων».

ε' «Περί τῆς ἀποστάσεως γῆς-οὐρανοῦ».

στ' «Περί τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀδάμ πού ἔδωσαν στή γῆ οἱ Ἑβραῖοι».

ζ' «περί τοῦ θεϊκοῦ θρόνου».

φφ. 86α-88β, τό δεύτερο ἀπόσπασμα.

—φ. 86αβ, ἐρμηνεῖες τῶν ζωδίων μέ βάση τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης·

Ἀρχ. Κριός διὰ τοῦτο κέκληται, διότι ἐν αὐτῷ γενόμενος ἡ ἥλιος...

Τελ. ...τούς τόν Βόσπορον οἰκοῦντας ἐξίστασθαι.

—φ. 87α, περί τῆς ἐπιδράσεως τῶν διαφόρων ἄστρον.

Ἄρχ. *Οὗτοι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, σὺν ἡλίῳ ἢ σελήνῃ...*

Τελ. *...καλὸν εἰς σατράπας.*

—φ. 87β, πίνακας τῶν ἀστερισμῶν.

—φ. 88αβ, ὄρισμός τῆς ἀστρονομίας, περί ἀστρολογίας.

Ἄρχ. *Ἰστέον ὅτι ἡ τέχνη καὶ ἡ σύγκρισις τῶν ἀστρονόμων...*

Τελ. *...ἡ γνῶσις οὖν καὶ ἡ δοκιμὴ αὕτη τῆς σφαίρας ἐστὶ καθὼς ἐσχηματίσθη ἐνθάδε πρὸς ἔνδειξιν.*

Ἄκολουθεῖ πίνακας τῆς οὐράνιας σφαίρας.

* 63. E.B.E. 3080 0,150 × 0,095 ΙΣΤ' - ΙΖ' αἰ. φφ. 92.

Κείμενο ἀκέφαλο καὶ κολοβό, ἀστρολογικοῦ περιεχομένου.

Ἄρχ. *Τὸ αὐτῷ ἄστρον μὲ τί μορφῆν ἔχει...*

—φ. 1β, «περί τὴν ὠγδόην σφέραν τοῦ οὐρανοῦ».

—φ. 6α, «περί τὸν θρόνον τοῦ θεοῦ».

—φ. 7α, «ἐρμηνεῖα τῶν ἀριθμῶν».

—φ. 65α, «περί τῆς βασιλείας τῶν 12 ζωδίων τοῦ ἰουνίου».

—φ. 69α, «διὰ νὰ εὐρίσκῃς τέσ ἡμέρες τῶν 7 πλανητῶν».

—φ. 79β, «περί τῆς ἀστρονομίας· τίς τὴν εὐγαλεν».

—φ. 82β, «περί κρήσεος τὸν ἄνθρωπον».

—φ. 86α, «περί ἀρόστου· καὶ μέθης».

* 64. M.Dv. 610 0,185 × 0,120 ἔτ. 1613 σσ. 436-562.

Διάφορα κεφάλαια ἀστρονομικά: «περί ἐκλείψεως ἡλίου», «περί ἐκλείψεως σελήνης», «περί τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου», «περί τοῦ δίσκου τῆς σελήνης», «περί συνόδου τῆς σελήνης, ἧτοι περί τῆς γέννας», «περί ἐκχύσεως ἀστέρων», «περί ἐκπέσεως ἀστέρων», «περί τῆς ἐμφανίσεως ρομφαίας ἐν τῷ οὐρανῷ», «περί ἐρυθρότητος ἐν τῷ οὐρανῷ», «περί ξένου σημείου ἐν τῷ οὐρανῷ», «περί ὁμοιώματος ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ», «περί βροντῆς», «περί ἀστραπῆς», «περί τῆς ἀπό οὐρανοῦ λαύρας, ἧτοι φλογός», «περί χαλάζης», «περί ἐπιβρέξεως ἐρυθροῦ χοός», «περί ἐπιβρέξεως βατράχων καὶ σκωλήκων», «περί τοῦ κονιορτοῦ τοῦ ἀπό ἀέρος», «περί καταβάσεως τῆς ἡμέρας εἰς νύκτα», «περί ταραχῆς τῶν ἀνέμων», «περί φωνῆς τῆς ἀπό οὐρανοῦ», «περί φωνῆς τῆς ἐκ τῆς γῆς», «περί σεισμοῦ».

Μετά τὸ πέρας τοῦ κειμένου, σσ. 563-568, τὸ κεφάλαιο: «περί τοῦ φυτεύειν».

Ἄρχ. *Τινές δοκιμάζουσι μηδέν φθινοῦσης τῆς σελήνης, ἀλλὰ ἀΐξανομένης φυτεύειν...*

Ἡ χρονολογία στή σελ. 582 τοῦ κώδικα: 7121 (= 1613).

65. Αδ. 129 0,215 × 0,160 ἔτ. 1631.

Διάφορα ἀστρονομικά κείμενα.

α' «ἀπόκρισις εἰς τοὺς ζητοῦντας τὴν πρόγνωσιν τοῦ ἀέρος».

Ἄρχ. *ἐκεῖνος ὅπου ζητᾷ τὴν πρόγνωσιν...*

Στό τέλος ἡ χρονολογία: «ἐν ἀθήναις 1631».

β' «σύγγραμμα ἦτον ποίημα φιλοσόφου καὶ ἀστρολόγου».

Ἄρχ. *πολλὰ παθῶν καὶ πολλὰ πειρασάμενος...*

γ' «περὶ τοῦ πῶς διαιτᾶσθαι τόν καθ' ἕκαστον μῆνα».

Ἄρχ. *μάθε διαιτᾶσθαι οὕτωςι, διὰ παντός μανουήλ μουσικώτατε...*

δ' «Βυζαντίου τινός πρὸς τόν πατριάρχην μιχαήλ περὶ χυμικῆς ἤτοι χρυσοποιίας».

Ἄρχ. *ὄρᾳς ὃ με ποιεῖς ὁ ἐμός δυνάστης...*

ε' Ἀστρονομικές σημειώσεις, χωρὶς τίτλο.

Ἄρχ. *ἐπειδὴ τοῖς μὲν κατὰ τὸ σῶμα...*

Τό 2°, 4°, 8°, 23°, καὶ 24° μέρος τοῦ κώδικα.

* 66. Μ.Δν. 391 (3925) 0,205 × 0,150 ἔτ. 1637. φφ. 204α-211α.

Μετεωρολογικά. «Περὶ χύσεως ἀστέρων», «περὶ θαλασσῶν», «περὶ τῶν δ' ὥρῶν τοῦ ἔτους καὶ πίνακας τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος», «περὶ τῶν ἰβ' μηνῶν».

Στό τέλος (ἄλλο χέρι): ἡ χρονολογία ἀχλζ' καὶ ἡ σημείωση: «να ἡξέρης τὸ θεμέλιον τῆς σελήνης πῶς να τὸ εὔρης ἐνδεκαπλασίασον τον κύκλον τῆς σελήνης καὶ βάλε καὶ γ' ἀπάνω καὶ κάμετα σοῦμα καὶ εὔγαλε ὄλα τὰ λ' καὶ ὄσα μῆνον ἴνε τὸ θεμέλιον τῆς σελήνης».

* 67. Β.Ε.Β. 80 0,235 × 0,170 ἔτ. 1638 φφ. 227α-228β.

Τίτλος: *Περὶ τοῦ πῶς νά εὐρίσκησ τὴν γέννα τῆς σελήνης εἰς τόν μῆνα καὶ ὄραν καὶ λεπτά.*

Ἄρχ. *Ἰξευρε ὅτι τὸ ἡμερονύκτιον ἀρχίζει ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον, καὶ λέγεται πρώτην ὄραν ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον...*

Ἡ χρονολογία στή σελίδα τίτλου: «ἀπὸ κτίσεως κόσμου ζρμστ' καὶ ἀπὸ χριστοῦ ἀχλη' ἔτος».

68. I.E.E. 211 0,100 × 0,070 έτ. 1644 φφ. 8α-66β.

Περί ζωδίων.

Ἡ χρονολογία τοῦ χειρ. στά φφ. 34β καί 36β.

Ἄστρονομικός ἔχει χαθεῖ.

69. Π.Β.Ι.(Λ.). 116 Fol. έτ. 1674 φφ. 2α-4β.

Τίτλος: *Σύνταγμα ψηφοφορικόν καί σύνοδος πανσέληνος, δι' ἧς εὐρήσκεις ἀκριβῶς περί τῆς σελήνης, ἐκτεθεῖσα δέ παρά τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, φιλοσόφου καί ρήτορος καί τήν ἀστρονομικήν τέχνην ἄριστος Πτολεμαίου βασιλέως Ἀνατολῆς εἰς ἄκρον ἐμβαθηκώς, καί συνεγράψατο τούς δεκαεννέα κύκλους τῆς σελήνης.*

70. Β.Ρ.Α. 493 0,220 × 0,160 ΙΖ' αἰ.

Ἀστρονομικά κείμενα, χωρίς γενικό τίτλο.

—σσ. 10, 41-44, 93-94, διάφορες ἀστρονομικές σημειώσεις.

—σσ. 95-134, «Περί τῶν γενῶν τῆς μετρήσεως».

Ἄρχ. *Γένη τῆς μετρήσεως ἐστὶ τρία· εὐθυμετρικόν, ἐμβαδομετρικόν καί στερομετρικόν...*

—σσ. 281-285, ἄλλες ἀστρονομικές σημειώσεις.

—σσ. 289-290, «μέθοδος δι' ἧς εὐρίσκονται αἱ καθ' ἑκάστην νύκτα ὑπὸ τῆς σελήνης φωτιζομένης τῆς νυκτός ὥραι».

Ἄρχ. *Ἡ σελήνη γεννηθεῖσα, αὐξάνει καθ' ἑκάστην...*

71. Χ.Μ. 187 0,143 × 0,212 ΙΖ' αἰ. φφ. 192β-195β.

Διάφορες ἀστρονομικές σημειώσεις.

—φ. 192β, «Πόσοι οὐρανοὶ [εἰσίν;]»

—φ. 193α, «Πόσα στοιχεῖα εἰσίν».

—φ. 193β-194α, «Τί ἐστὶν ἥλιος καί σελήνη καί ἀστέρες».

—φ. 194β, «Ἄρα ἀληθεύει ἡ ἀστρονομία».

—φ. 194β, «Τίνος χάριν ἐν τῷ οὐρανῷ τὰ ὕδατα».

—φ. 195α, «Πόσαι ὥραι καί τροπαὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ».

—φ. 195β, «Μία ἐστὶν ἡ θάλασσα, ἡ διάφορος».

—φ. 195β, «Πόθεν ἀστραπαὶ καί βρονταὶ καί κεραυνοὶ ἀπολοῦνται».

72. Β.Ε.Α. 3 0,220 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 82α-84α.

Τίτλος: *Περί πῶς γίνονται τὰ σύγνεφα· καί περὶ πῶς γίνεται τὸ χιόνι ἢ βροχή· τὸ χαλάζι· ἢ ἀμούχλη· ἢ πάχνη· ἢ δροσία καί ὁ κρύσταλος.*

73. B.O. 93 0,204 × 0,145 IZ' αἰ. σσ. 1-46.

—σσ. 1-4, διάφορες σημειώσεις φυσιολογίας.

—σ. 5, «Ἐρμηνεία διὰ τούς πλανήτας περί πόσους χρόνους καί μῆνας καί ἡμέρας ἐνεργεῖ καθέκαστος τὴν κυκλοφορίαν του».

—σ. 5, «Προγνωστικόν αἰδίων ἤτοι παντοτινόν, ὅπερ διὰ τῶν πλανητῶν ὑπὸ θεοῦ ἐνεργεῖται: καί σημεία οὐράνια, ἅπερ καθέκαστον χρόνον κυριεύουν».

74. Π.Β.Ι. 20 0,215 × 0,175 IZ' αἰ. φφ. 12α-28β.

—φ. 12αβ, «Σεληνοδρόμιον».

—φ. 13α, «Προγνωστικά τοῦ καιροῦ».

—φφ 20β-22β, «Κανόνες τῆς ἀεροκρασίας συνταχθέντες ὑπὸ τινος ἐμπείρου γεωργοῦ».

Ἄρχ. Ὅταν τὴν ἀνοιξιν...

—φφ. 26β-28β, «Προγνωστικά τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ ἐκ τῶν ἀραχνῶν».

Ἄρχ. Ἡ ἠλεκτρικὴ ὕλη...

75. I.M.M. 220 0,434 × 0,400 IZ' αἰ. φφ. 42α-48α.

Τίτλος: *Περί τοῦ εἶτε σφαιροειδῆς ἐστί καὶ ἀκίνητος ὁ οὐρανός, εἶτε καὶ μή.*

Ἄρχ. Ὅτι μὲν οὖν ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς καὶ θεῖος Ἰωάννης τὰς ἀφορμὰς δῆθεν λαβῶν...

76. Μ.Α.Π. 22 (149) 8° IZ' αἰ.

Ἀστρονομικὲς σημειώσεις. «Περί κλιμάτων τῆς γῆς», «Οἱ ἐπτὰ πλανῆται τοῦ οὐρανοῦ», «Οἱ δώδεκα μῆνες τοῦ ἔτους», «Περί τοῦ ἡλίου καὶ τῶν δώδεκα ζωδίων», «Περί τῶν ὄνειρων τῶν κάτωθεν γεγραμμένων πῶς δεῖ ἐρευνησθαι ἐν τῇ σελήνῃ».

Τό 14°, 15°, 16°, 17° καὶ 18° μέρος τοῦ κώδικα.

77. X.M. 105 0,154 × 0,103 IZ' αἰ. φφ. 1α-79β.

Ἀστρονομικὲς σημειώσεις: «Περί ἐμβολῆς καὶ ἐκβολῆς τῆς σελήνης», «Περί ζωδίων», «Περί τοῦ ποῦ ἴσταται ἡ γῆ», «Περί τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ», «Περί σεισμῶν», «Περί ἀστραπῆς», «Περί βροντῆς», «Περί ἀέρος».

* 78. I.E.E. 71 0,200×0,140 IZ' αϊ.

Ἀστρονομικές σημειώσεις. Στά φφ. 206α-217β: «Περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης», «περὶ εὐρέσεως τῶν κύκλων τῆς σελήνης», «μέθοδος δι' ἧς εὐρίσκονται αἱ καθεκάστην νύκτα ὑπὸ τῆς σελήνης φωτιζόμεναι τῆς νυκτός ὥραι», «περὶ ψήφου τῶν ἑπτὰ πλανητῶν», «περὶ τῆς μεθόδου τοῦ εὐφευρίσκειν τό μεταξὺ τῶν χωρίων διάστημα». Στά φφ. 221β-222α, «περὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς», «περὶ ἀνακινήσεως οὐρανοῦ κύκλου» καὶ «περὶ τοῦ εὐρίσκειν τὴν πάταν» [= τῆς σελήνης], ἐνῶ στό φ. 229α, «περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων καὶ τῶν ἑπτὰ πλανητῶν καὶ περὶ τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ».

Πρβλ. Ἄργυρος Ἰσαάκ καὶ Φιλόπονος Ἰωάννης.

79. E.B.II. 1159 0,140×0,100 IZ' αϊ. φφ. 48α-59β.

Τίτλος: *Δίκωνος Νικαέως περὶ τοῦ ἐντός τῆς σελήνης ὠρωμένου μέλανος.*

Ἄρχ. *Ἐπειδὴ τὴν σελήνην μεταξὺ φασί...*

Τελ. *...εἰ δέ τις ἔχοι βέλτιον φθέγξασθαι, καὶ ἡμᾶς ἂν σχοίῃ συντιθεμένους.*

80. M.II. 268 (5775) 0,192×0,145 IZ' αϊ.

—φφ. 16α-17β, Ἀστρονομικές σημειώσεις. Κείμενο ἀκέφαλο.

—φφ. 93α-94β, «Μέθοδος εἰς τό εὐρεῖν εὐχερῶς ἡλίου καὶ σελήνης ἐκλειψιν».

* 81. M.II.T. 553 0,200×0,150 IZ' αϊ. σσ. 463-470.

Τίτλος: *Περὶ τῆς ἐπιδιορθώσεως τῆς ἰσημερίας, τῆς γενομένης ὑπὸ Λατίνων.*

Ἄρχ. *Οὐκ ἀπεικός ἔσται ἐνταῦθα ὀλίγ' ἄττα εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς γενομένης ἐπιδιορθώσεως...*

82. Π.B.I. 384 0,230×0,170 IZ' αϊ. φφ. 25α-51α.

—φφ. 25α-34α, «ἐκλογή καὶ συγγραφή περὶ σφαίρας καὶ τοῦ αὐτῆς κέντρου ἐξήγησις τοῦ ἄξονος καὶ τῶν πόλων τοῦ κόσμου, ἐκ τῆς λατίνων φωνῆς εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων.

Ἄρχ. *Ἡ γνῶσις τῆς οὐρανοῦ σφαίρας...*

Τελ. *...τό ἐξῆς λείπει ὅλον.*

Τά φφ. 34β-36β, λευκά.

—φφ. 37α-44β, «ἐκ τῶν ἀστρονομικῶν κατὰ πτολεμαϊκούς περὶ σφαίρας».

Ἄρχ. *Σφαῖρα μὲν ἐστὶ τι σῶμα...*

—φφ. 45α-51α, «προγνωστικόν ἔαρινουῦ καί χειμερινουῦ ἀέρος καί ἐκ ποίων τεκμηρίων ὄμβρους καί ἀνομβρίας χρή προσδοκᾶν».

Ἄρχ. *Τριταία καί τεταρταία οὔσα ἡ σελήνη...*

* 83. Μ.Π. 138 (5644) 0,210 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 234α-235β.
Τίτλος: *Περί τῶν ζωδίων.*

Ἄρχ. *ζώδια εἰσὶ τὰ ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ κείμενα σημεῖα ἐν οἷς εἰσέρχεται καί ἐξέρχεται ὅ,τε ἥλιος ἡ σελήνη καί οἱ ἕτεροι τῶν πλανητῶν...*

Τελ. ...*δίδυμοι, ζυγός, ὕδροχόος.*

84. Β.Μ.Τ. 3 0,210 × 0,160 ἔτ. 1721 φφ. 146.
Τίτλος: *Περί τῆς οὐρανίου σφαίρας.*

Ἄρχ. *Διαλαβόντες πρότερον περὶ τῆς σκιαγραφομένης οὐρανίου σφαίρας...*

Στό φ. 1α ἡ χρονολογία τοῦ χγφ: «μαρτ. 23 1721».

* 85. Μ.Β. 42 0,140 × 0,090 ἔτ. 1725 φφ. 1α-103α.
Τίτλος: *Βιβλίον ἀστρονομικόν περὶ ἀστρονομίας καί τίς ὁ ἀπ' ἀρχῆς.*

Ἄρχ. *Τινές μὲν λέγουσιν, ὅτι τὴν ἀστρονομίαν τὴν εὐγαλεν ὁ σῆθ...*

Ἄκολουθοῦν: φ. 5β, «περὶ τῶν ἐπτὰ πλανητῶν, ὅπως ἔχει ἕκαστος εἰς τὴν σφαίραν τοῦ οὐρανοῦ»· φ. 11β, «περὶ τοῦ ἡλίου»· φ. 17α, «περὶ τῆς σελήνης»· φ. 18β, «περὶ τῶν ιβ' ζωδίων»· φ. 23α, «αἱ ἡμέραι τῆς σελήνης»· φ. 24α, «περὶ φλεβοτομίας»· φ. 30, «βροντολόγιον καί σεισμολόγιον τῶν δώδεκα μηνῶν»· φ. 33α, «περὶ τῶν ἐχόντων ἐλαίας, τί δηλοῦσιν»· φ. 36α, «περὶ τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρώπου»· φ. 40α, «περὶ οὐρανοῦ» (στά φφ. 41α-43α, πίνακες)· φ. 44α, «περὶ τοῦ μήκους τῆς γῆς»· φ. 44β, «περὶ τοῦ ὀρνέου γυπός»· φ. 47α, «τά ποτάμια τῶν ἐπτὰ πλανητῶν, καὶ πῶς μέλλει ἐκβαλλεῖν αὐτά. περὶ τοῦ κρόνου»· φ. 49α, «περὶ τοῦ χρυσακάνθου»· φ. 51α, «περὶ τοῦ διός»· φ. 52α, «περὶ τοῦ ἡλιοτροπίου»· φ. 53α, «περὶ ἡλίου»· φ. 54α, «περὶ τῆς ἀφροδίτης»· φ. 56β, «περὶ σεληνεάς»· φ. 57β, «περὶ τῆς σελήνης»· φ. 58β, «περὶ τῶν ἐπτὰ πλανητῶν».

—φ. 88β, «σεληνοδρόμιον παντοτινόν».

—φ. 95α, «βροντολόγιον καί σεισμολόγιον».

Βλ. Τόμ. Γ', Ἄνωμα Ἔργα Ἱατρικῆς, Β', II, 89.

* 86. Β.Ρ.Α. 538 0,207×0,156 έτ. 1730 σσ. 2-5.

«Περί συνθέσεως κοίλης σφαιράς».

Ἄρχ. *Σφαῖραν κοίλην ἂν θέλης νά κάμης, μέ τήν ὁποῖαν νά γνωρίζονται αἱ ὠραι τῆς ἡμέρας...*

Βλ. Παῦλος ἸΑλεξανδρινός

87. Μ.Μ.Λ. 1866 0,200×0,150 έτ. 1791 φφ. 85α-87β.

Τίτλος: *Περί ἡλίου, ἄζωνος, πόλων καί ζωδίων.*

ἸΑπό τόν Πρόκλο;

* 88. Μ.Α.Α.Σ. 1861 0,206×0,158 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 121α-144β (κολοβό).

φ. 121α, «Προγνωστικόν συντεθέν ὑπό τῆς ἀστρονομίας τοῦ Σολομῶντος ἐρμηνεία τοῦ τρόχου».

Ἄρχ. *Σύκω ταχύ νηστικός, ὅταν φέξει, καί νά εἶσαι καθαρός ἀπό πᾶσαν ἁμαρτίαν...*

φ. 133α, «Προγνωστικόν περί τῶν ἐπτά ἡμερῶν τῆς εὐδομάδος, ἃς ἐφανέρωσεν ὁ θεός τοῦ ἐσδρά τοῦ ἱερέως ἐν τῇ ἡμέρᾳ πρώτη τοῦ ἰανουαρίου μηνός αὐτόν καί ποῖος πλανήτης βασιλεύει τῶν κάθε χρόνων».

Ἄρχ. *ἸΕάν ἡ πρώτη τοῦ ἰανουαρίου πέση κυριακήν...*

φ. 134β, «ἸΑπαντα ἀπό γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου εὐρέθη ὑπό τῶν σοφῶν καί λογίων ἀνδρῶν αἰγυπτίων εἰς κάθε κάστον μῆνον καί ζῴδιον ὅπου ἰξεύρει ἀρεύστα τον μῆνα, ὄν ἐγενίθει, ἵνα πληροφορήση καθεκάστον ὅπου θέλει ἰδεῖν περασμένα καί ἐρχομένα εἰς τούς δώδεκα μήνας τῶν χρόνων».

Ἄρχ. *Ἰξεύρετωσ πάλαι μετά τόν ἀρσενικόν θέλεις εὔρη καί τόν θηλικόν καθεκάστον ὅπου νά ἰξεύρη εἰς ποῖον μῆνα καί εἰς τάς πόσας τοῦ ἐγενίθει...*

89. Β.Γ.Ζ. 19

ΙΖ΄ αἰ.

Τίτλος: *Περί οὐρανίου σφαιράς.*

Τό Γ΄ βιβλίον.

90. Μ.Π.Χ. 160 0,215×0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 47α-78β.

ἸΑστρονομικές σημειώσεις ἀπό τόν Jo. Camerarius (1500-1574), πρβλ. φ. 47α: «ἸΙωάχειμος Καμεράριος ἸΙακώβω Μαλιχίω».

91. E.B.B. 23 0,220 × 0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ.92α-112β.
Περὶ ζωδίων.

92. M.I. 330 (4450) 8^ο ΙΗ΄ αἰ.

Τίτλος: *Μέθοδος ἀκριβῆς περὶ τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ θεμελίου τῆς ἰνδίκτου καὶ πάσης ἐπιστήμης τοῦ πασχαλίου, καὶ περιόδου τῶν ἐτῶν.*

Τό 24^ο μέρος τοῦ κώδικα.

* 93. B.Z. 119 0,170 × 0,110 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 76α-94β.

Τίτλος: *Ἀρχὴ τοῦ σεισμολογίου, βροντολογίου, σημείου καὶ τόξου καὶ ὅταν σκοτίσῃ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. ἐρμηνεία τοῦ μάντεως βαρλαάμ.*

Ἀρχ. Τοῦ κριοῦ τό ζώδιον ἂν ἀστράψῃ καὶ βροντήσῃ ἀπομσημβρίαν χειμῶναν μακρὺν δηλοῖ...

* 94. M.B. 485 0,210 × 0,140 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 117.

Ὁ κώδικας ἀκέφαλος. Ἡ φυλλαρίθμηση νεώτερη· νεώτερος καὶ ὁ τίτλος: «Μέθοδος εὐρέσεως τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ κατὰ τοὺς σεληνιακοὺς καὶ ἡλιακοὺς κύκλους εἰς πδ΄ ἐρωταποκρίσεις».

Ἀρχ. ...πόρισμα ὅτι ὁ κόσμος εἶναι γενητός καὶ κτιστός, καὶ ἔχει ἀρχὴν ὁμοίως καὶ τέλος δείκνυται...

φ. 3α, «Ἐρώτησις κε΄, μέ ποιους κύκλους καὶ μέ ποῖα θεμέλια δείκνομεν τὰς ἡμέρας τῆς σελήνης καὶ τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος»· φ. 4α, «Ἐρώτησις κστ΄, πῶς ἀπὸ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἀπὸ γενέσεως κόσμου χρονολογίαν μοιράζοντες εὐρίσκομεν καὶ τῶν δύο φωστήρων τοὺς κύκλους»· φ. 5β, «Ἐρώτησις κζ΄, περὶ ἀρχῆς καὶ τέλους τοῦ χρόνου»· φ. 7β, «Ἐρώτησις κη΄, περὶ τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ τῆς τοῦ πρώτου ἔτους χρονολογίας»· φ. 12β, «Ἐρώτησις κθ΄, πόσων χρόνων ἰδία ἦτον ἡ ἐν κόσμῳ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ»· φ. 15β, «Ἐρώτησις λ΄, περὶ τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τοῦ σωτήρος χρονολογίας»· φ. 18β, «Ἐρώτησις λα΄, πόσον καιρὸν κάμνει ὁ ἥλιος εἰς κάθε μίαν μοῖραν»· φ. 19α, «Ἐρώτησις λβ΄, πόσον καιρὸν κάμνει ὁ ἥλιος εἰς κάθε ζώδιον ἀπὸ τὰ δώδεκα τμήματα τοῦ ὄλου ζωδιακοῦ κύκλου»· φ. 19α, «Ἐρώτησις λγ΄, πόσον καιρὸν κάμνει ὁ ἥλιος εἰς κάθε α^{ον} τῆς μιᾶς μοίρας λεπτόν»· φ. 19β, «Ἐρώτησις λδ΄, πόσαις μοίραις διαβαίνει ὁ ἥλιος εἰς ταῖς εἰκοσιεννέα ἡμισυ ἡμέραις καὶ μδ΄ πρῶτα τῆς μιᾶς ὥρας λεπτά»· φ. 20β, «Ἐρώτησις λε΄, περὶ τῆς ποσότητος τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης»· φ. 22α,

«Ἐρώτησις λστ´, εἰς πόσον καιρόν ἡ σελήνη διαβαίνει τό κάθε ζώδιον, καί εἰς πόσον ἡ κάθε μοῖραν, καί εἰς πόσον τό κάθε λεπτόν»· φ. 22β, «Ἐρώτησις λζ´, πόσα δεύτερα λεπτά ὠρικά κάμνουσιν ἡ κθϚ (;) ἡμέραις, καί τά μδ´ τῆς ὥρας λεπτά»· φ. 23α, «Ἐρώτησις λη´, πόσα δεύτερα λεπτά κάμνουσι τά ιβ´ ζώδια, καί ἡ κάθε μοίραις, καί τά ἕξ πρῶτα, καί εικοσιδύο δεύτερα τῆς μοίρας λεπτά»· φ. 23β, «Ἐρώτησις λθ´, πόσον καιρόν ἡ σελήνη ἐξοδιάζει εἰς κάθε β^{ov} λεπτόν μοιρικόν»· φ. 24α, «Ἐρώτησις μ´, πόσον καιρόν ἡ σελήνη ἐξοδιάζει εἰς κάθε πρῶτον λεπτόν μοιρικόν»· φ. 24β, «Ἐρώτησις μα´, πόσον καιρόν ἡ σελήνη ἐξοδιάζει εἰς κάθε μίαν μοῖραν ἀπό ταῖς λ´ μοίραις τοῦ κάθε ζωδίου»· φ. 24β, «Ἐρώτησις μβ´, πόσον καιρόν ἡ σελήνη ἐξοδιάζει εἰς κάθε ζώδιον ἀπό τά δώδεκα ζώδια τοῦ ὄλου ζωδιακοῦ κύκλου»· φ. 25α, «Ἐρώτησις μγ´, πόσον καιρόν διαβαίνει ὁμοῦ τά ιβ´ ζώδια ἡ σελήνη»· φ. 25β, «Ἐρώτησις μδ´, πόσον καιρόν ἡ σελήνη ἐξοδιάζει ἀπό τήν μίαν σύνοδον ἕως τήν ἄλλην ἢ καί ἀπό τήν μίαν ἀπόχυσιν ἕως τήν ἄλλην»· —φ. 27β, «τμήμα β^{ov}, περί μεθόδου εὐρέσεως καί αἰτιολογίας πασῶν ἑορτῶν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ»· φ. 27β, «Ἐρώτησις με´, πόσων λογιῶν εἶναι ἡ ἑορταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ»· φ. 28β, «Ἐρώτησις μστ´, πῶς νά εὐρωμεν τάς ἀκινήτους ἑορτάς τοῦ ἐνιαυτοῦ»· φ. 28β, «Ἐρώτησις μζ´, πῶς νά εὐρωμεν τάς κινουμένας ἑορτάς τοῦ ἐνιαυτοῦ»· φ. 29α, «Ἐρώτησις μη´, πῶς νά εὐρωμεν τό ἅγιον πάσχα»· φ. 29β, «Ἐρώτησις μθ´, πόσα τά ἀναγκαῖα εἰς τήν εὐρεσιν τοῦ νομικοῦ πάσχα»· φ. 30α, «Ἐρώτησις ν´, εἰς ταῖς πόσαις τοῦ μαρτίου μηνός εὐρίσκεται ἡ ἰσημερία»· φ. 30α, «Ἐρώτησις να´, πῶς νά εὐρωμεν τήν πρώτην πανσέληνον μετ´ ἰσημερίαν»· φ. 30β, «Ἐρώτησις νβ´, πῶς νά εὐρωμεν τάς τῆς σελήνης ἡμέρας»· φ. 30β, «Ἐρώτησις νγ´, πῶς νά εὐρωμεν τό θεμέλιον τῆς σελήνης»· φ. 31β, «Ἐρώτησις νδ´, πῶς νά εὐρωμεν τήν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος»· φ. 33α, «Ἐρώτησις νε´, πῶς ἀπό τό ἅγιον πάσχα εὐρίσκομεν τάς κινουμένας ἑορτάς τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ»· —φ. 33β, «τμήμα γ^{ov}, περί αἰτιολογίας τῶν θεωρουμένων καί ζητουμένων περί τό πάσχα, καί ἔτι περί τῶν κύκλων καί θεμελίων, καί ἰνδικτιῶν καί βισέκτου, καί τῶν ὁμοίων»· φ. 33β, «Ἐρώτησις νστ´, τίνος ἔνεκεν μετ´ ἰσημερίαν τό πάσχα γίνεται»· φ. 34β, «Ἐρώτησις νζ´, διατί οὐ γίνεται κύριον πάσχα κατ´ ἔτος»· φ. 35β, «Ἐρώτησις νη´, διατί νά μήν διορθώσωμεν καί ἡμεῖς τόν καιρόν τῆς ἰσημερίας, ὡς καθός τόν ἐδιώρθωσαν οἱ λατῖνοι»· φ. 39α, «Ἐρώτησις νθ´, διατί ἀνεβοκατεβαίνει τό νομικόν φάσκα ἀπό τάς κα´ μαρτίου ἕως τάς ιη´ τοῦ ἀπριλλίου, καί δέν

συμβαίνει μήτε παρακάτω μήτε παραπάνω» φ. 39β, «Ἐρώτησις ξ´, διατί τό ἅγιον πάσχα δέν καταβαίνει πιό κάτω ἀπό τάς κβ´ μαρτίου, καί δέν ἀναβαίνει παραπάνω ἀπό τάς κε´ τοῦ ἀπριλλίου, ὁποῦ συνάγονται πασχαλοῆμερα τριανταπέντε» φ. 40α, «Ἐρώτησις ξα´, πῶς ἀπό τό ἔνα νομικόν φάσκα εὐρίσκομεν τό ἄλλον» φ. 40β, «Ἐρώτησις ξβ´, πόσοι εἰσίν οἱ κύκλοι τῆς σελήνης, καί πόσοι οἱ τοῦ ἡλίου» φ. 41α, «Ἐρώτησις ξγ´, διατί ἰθ´ εἰσίν οἱ κύκλοι τῆς σελήνης» φ. 47β, «Ἐρώτησις ξδ´, διατί καί ἀπό τίνος ἀνάγκης ὁ α^{ος} κύκλος κατὰ τήν β^{ον} τοῦ ἀπριλλίου μηνός τό νομικόν φάσκα ἔχει» φ. 48β, «Ἐρώτησις ξε´, διατί κατὰ τόν τελευταῖον ἰθ´ κύκλον τῆς σελήνης ἀπέταξεν ὁ θεός τοῖς ἔβραίοις τό α^{ον} ἅγιον πάσχα, ὃ καί συνέβη ἐν τῇ α^η τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα γενέσθαι» φ. 50α, «Ἐρώτησις ξστ´, διατί εἰσίν κη´ οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου» φ. 51α, «Ἐρώτησις ξζ´, διατί ἀπό τοῦ ἰαννουαρίου ἄρχονται οἱ κύκλοι καί θεμέλιοι τῆς σελήνης» φ. 52β, «Ἐρώτησις ξη´, διατί εἰς ταύτην τήν μέθοδον ὁποῦ ἄρχεται ἀπό τοῦ ὀκτωβρίου δέν συμμετροῦνται καί οἱ βίσεκτοι καί ἡ ἑπακταῖς ἀπό τοῦ ὀκτωβρίου, ἀμή ἄρχονται ἀπό τοῦ μαρτίου» φ. 56α, «Ἐρώτησις ο´, διατί ἀπό ὅλους τούς δώδεκα μήνας μόνον ὁ ὀκτώβριος ἄρχισε τότε ἀπό πρώτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος» φ. 57α, «Ἐρώτησις οα´, διατί τξε´ ἡμέρας καί δ^{ον}, ὅλος ὁ χρόνος ἐστίν» φ. 59β, «Ἐρώτησις οβ´, πῶς ὁ τῆς σελήνης εὐρίσκεται κύκλος» φ. 60α, «Ἐρώτησις ογ´, πῶς ὁ τῆς σελήνης εὐρίσκεται θεμέλιος» φ. 61β, «Ἐρώτησις οδ´, διατί μέχρι τῶν ἰθ´ ἀναβαίνει ὁ πλεονασμός τῶν τοιούτων ἡμερῶν καί ὄχι παραπάνω» φ. 62β, «Ἐρώτησις οε´, πῶς ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος εὐρίσκεται» φ. 63β, «Ἐρώτησις οστ´, πῶς εὐρίσκεται ἡ ἰνδικτος» φ. 63β, «Ἐρώτησις οζ´, διατί ἰε´ εἰσίν αἱ ἰνδικτιῶνες, καί οὔτε πλείονες, οὔτε ἐλάττονες» φ. 64β, «Ἐρώτησις οη´, περί βισέκτου» φ. 65α, «Ἐρώτησις οθ´, ὅπως τό νομικόν εὐρίσκεται πάσχα» φ. 68α, «Ἐρώτησις π´, ὅπως τό χριστιανικόν εὐρίσκεται πάσχα» φ. 68β, «Ἐρώτησις πα´, ὅπως εὐρίσκεται ἡ ἀπόκρεως καί τά ἄλλα» φ. 69α, «Ἐρώτησις πβ´, πότε ἄρχεται τό τριῶδιον» φ. 69α, «Ἐρώτησις πγ´, ὅπως εὐρίσκομεν τόν ἦχον καί τό ἔωθινόν ὅταν ἄρχεται τό τριῶδιον» φ. 69β, «Ἐρώτησις πδ´, πῶς νά εὐρωμεν τήν ἑορτήν τῶν ἁγίων πάντων καί τήν ἡμέραν τῶν ἁγίων ἀποστόλων».

Τελ. (φ. 74β) ...καί περιττόν εἶναι καί τῶρα νά ταυτολογοῦμεν.
τά φφ. 75α-76β, λευκά.

Ἄκολουθεῖ, φφ. 77α-117β, «περί μεθόδου εὐρέσεως καί αἰτιολογίας πασῶν τῶν ἑορτῶν τοῦ ὅλου ἑνιαυτοῦ».

95. Π.Β.Ι. 76 0,227 × 0,170 ΙΗ' αϊ. φ. 87αβ.

Τίτλος: *Περί τῆς ἀστρονομικῆς χρονολογίας.*

Ἄρχ. Ἡ χρονολογία ὀλικῶς ἐκλαμβάνομένη...

96. Μ.Μ.Α. 1730 0,210 × 0,150 ΙΗ' αϊ. φφ. 15α-58β.

Σύνθεση τοῦ ἔργου:

— φφ. 15α-21α, « Ἄρχῃ σὺν θεῷ τοῦ βροντολογίου καὶ σεισμολογίου».

— φφ. 21β-22β, «Καλανδολόγιον σὺν θεῷ ὑπὸ Ἡρακλείου βασιλέως».

— φφ. 23α-38β, «Περί τοῦ πῶς δεῖ εὐρίσκειν τῷ βασιλεύοντι ζωδία».

— φ. 29αβ, «Περί τοῦ ἐνάτου οὐρανοῦ τοῦ ἐνάστρου».

— φ. 30α, «Περί ὀλοχρόνου ὄμβρου καὶ ἀνομβρίας».

— φφ. 30β-31α, «Περί ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν καὶ μεσῶν ζωδίων».

— φ. 31β, «Περί τοῦ πῶς πιάνεται ὁ ἥλιος καὶ σκοτοῦται».

— φφ. 32α-33α, «Περί τοῦ πῶς πιάνεται ἡ σελήνη καὶ οὐ φωτίζεται».

— φφ. 33β-34β, «Περί τῆς σελήνης πῶς φωτίζεται».

— φ. 35α, «Περί τοῦ εὐρίσκειν τὴν σελήνην καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐν ποίῳ ζωδίῳ περιπατεῖ».

— φφ. 35β-36α, «Περί τῶν ἰβ' ζωδίων τοῦ οὐρανοῦ».

— φ. 36β, «Περί τῆς ἐμβολῆς καὶ ἐκβολῆς τοῦ ἡλίου ἐν τοῖς ζωδίοις».

— φφ. 37α-58β, «Περί μετεώρων»· «Περί θανάτου βασιλέως»· «Περί ἀνέμων πρόγνωσης»· «Σελήνης σημεῖα»· «Πότε νά φλεβοτομεῖν»· «Περί τοῦ ἀνθρώπου πρόγνωσης»· «Διαγνωστικά τοῦ σοφωτάτου Ἀγαληνοῦ περὶ ἀρώστου»· «Κανόνιον τοῦ ἀγίου πάσχα»· «Τῶν Χριστουγέννων»· «Σεληνοδρόμια»· «Περί βροντῶν καὶ ἀστραπῶν»· «Οἱ ἑορταζόμενοι ἅγιοι τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ».

97. Ε.Α.Β. 2554 0,270 × 0,195 ΙΗ' αϊ. σσ. 20-189.

Συλλογὴ ἀστρολογικο-ἀστρονομικῶν κειμένων.

Σύνθεση τοῦ ἔργου:

σσ. 20-23, «Περί τόν χρόνον πόσες ἡμέρες ἔχει καὶ πόσες ὥραις».

Ἄρχ. Ἡξέυρε καὶ τοῦτο ὅτι ὁ χρόνος ἔχει...

σ. 23, «Περί τόν χρόνον».

Ἄρχ. Ὁ χρόνος ἔχει δ' καιρούς...

σσ. 24-30, «Περί τῶν ζωδίων καὶ ταῖς βασιλείαις αὐτῶν»· σσ. 30-32,

«Περί τοῦ γῶναι ποῖος πλανήτης βασιλεύει τόν καθέκαστον χρόνον»·

σσ. 32-38, «Τά σχήματα αὐτά τῶν πλανητῶν ἐστίν ὡς καθὼς εὐρέθησαν

κατὰ τόν Πτολεμαῖον καὶ τόν κυρ Χρῦσανθον»· σ. 38, «Διὰ τά πράγματα ὅπου γίνωνται εἰς τό ἐπάνω μέρος τοῦ ἀέρος καὶ πρῶτα διὰ ταῖς φλόγαις

ὁποῦ λέγονται αἶγες» σ. 38, «Διά τούς δαλοῦς» σ. 38, «Διά ταῖς φλόγαις ὁποῦ φαίνονται ὡσάν καίγονται τά καλάμια τῶν γεννημάτων» σσ. 38-40, «Διά τά ἄστρα ὁποῦ πέφτουσιν» σσ. 40-41, «Διά τά χάσματα» σσ. 41-44, «Διά τούς κομήτας λέγειν» σσ. 44-49, «Διά τά μετέωρα ὁποῦ γίνονται εἰς τόν δεύτερον τόπον τοῦ ἀέρος καί περί βροχαῖς» σσ. 49-50, «Περί χαλάζης» σσ. 50-53, «Διά τάς βροντάς» σσ. 53-54, «Διά ταῖς ἀστραπαῖς» σσ. 54-57, «Διά τά ἀστροπελέκια» σσ. 57-61, «Διά τούς ἀνέμους» σ. 61, «Περί τοῦ στεφάνου» σσ. 61-62, «Περί ἡριδος, ἤγουν διά τό τόξον τό οὐράνιον» σ. 62, «Διά τούς περί ἡλίου» σσ. 62-63, «Διά τούς ράβδους» σ. 63, «Διά ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται εἰς τό κάτω μέρος τοῦ ἀέρος καί διά τήν ὀμίχλην» σ. 63, «Διά τήν δρόσον» σ. 63-64, «Διά τήν πάχνην» σ. 64, «Διά ταῖς φλόγαις ὁποῦ γίνονται εἰς τόν κάτω τόπον καί φαίνονται πολλές φορές εἰς τά μνήματα» σσ. 64-66, «Διά τήν θάλασσαν» σσ. 66-68, «Διά τούς ποταμούς καί βρύσαις» σσ. 68-69, «Διά τούς σεισμούς» σ. 69, «Περί ἀνέμων» σ. 69, «Περί βροντῶν» σσ. 69-70, «Περί δύσεως τοῦ ἡλίου» σ. 70, «Περί σελήνης» σσ. 70-71, «Περί ἐννεά οὐρανῶν» σ. 71, «Περί τοῦ ὀγδόου οὐρανοῦ τί ἐστι οὕτω» σσ. 71-83, «Περί τά οἰκήματα κράσες καί τῶν ἐπτά πλανητῶν ἢ οἰκοί» σσ. 83-85, «Περί τῶν ζωδίων, ὧν διέρχεται ὁ ἥλιος» σ. 85, «Περί τοῦ εὐρίσκειν τό βασιλεῦον ζώδιον κατ' ἐνιαυτόν» σσ. 85-88, «Διήγησις περί τῶν ζωδίων ὧνπερ ἔχει καθ' ἕκαστον ζώδιον τήν γνώμην του, ἤγουν κράσιν» σσ. 88-91, «Περί ἀποδημίας εἰς καθ' ἕκαστον ζώδιον» σσ. 91-98, «Περί ἀγαθῶν καί πονηρῶν καί μεσέων ζωδίων» σσ. 98-101, «Ἐρμού τοῦ Τρισεμίτου, περί σεισμῶν» σ. 101-104, «Ἐτερον σεισμολόγιον τοῦ κυρ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, εἰς ὅλους τούς μῆνας οἷαν ἡμέραν τύχη σεισμός» σσ. 104-105, «Διάλεξις καί θεωρία τῆς σελήνης εἰς κάθε μῆνα» σσ. 105-118, «Κύκλοι ἡλίου» σσ. 119-122, «Ἐκλειψις τῆς σελήνης» σσ. 122-127, «Εἰς ποῖον μόδον καί τρόπον εὐρίσκουσι τούς ἐπτά πλανήτας ὁ ἕνας ἀπό τόν ἄλλον ποῖος ἔχει περισσοτέραν δύναμιν, ἤγουν ἐξουσίαν καί θέλει εἰσθαι κύριος τοῦ χρόνου κατά τόν τόπον τοῦ εὐρεθῆ τό ὠροσκόποιον».

— σσ. 127-130, «Διά νά ἡξεύρης πόσους χρόνους στέκει πᾶς πλανήτης νά γυρίσῃ εἰς τόν τόπον του, ἤγουν νά γυρίσῃ ὅλον τόν ζωδιακόν του κύκλον».

σ. 130, Μέθοδος ὑπολογισμοῦ τοῦ μουσουλμανικοῦ ἡμερολογίου.

Ἄρχ. 1711 οἱ τοῦρκοι ἄραβες ἔχουν ἔτος ἐδικόν τους ἐκ τοῦ ρωμαίου 1123...

σσ. 131-158, «Προγνωστικόν παντοτεινόν μέ τούς πλανήτας καί σημάδια, οὐράνια ὁποῦ εἰς κάθε χρόνον κυριεύουσι».

Ἄρχ. Κεφάλαιον α΄. Ἦξευρε πῶς τελειώνοντας ὁ χρόνος 1687 ἀρχίζει ἀπό τῆν ἀρχήν...

Τελ. ...τοῦ παντοτεινοῦ ἀλμανάκου διά τοῦ προγνωστικοῦ ὄλου τοῦ ἔτους.

σσ. 158-159, «Προγνωστικόν παντοτεινόν 28 χρόνους μέ τούς πλανήτας ὁποῦ κυριεύουν εἰς μέρος».

Τό προγνωστικό αὐτό εἶναι τῶν ἐτῶν 1744-1770, πρβλ. σημείωση στό τέλος: «τελειόνοντας 1770 γυρίζει πάλαι ἀπό τοῦτο 1744 καί ἔτζη εἶναι παντοτεινό».

σσ. 159-163, «Περί τῶν ἑπτά πλανητῶν».

Ἄρχ. Εὐτά πλανήταις εἶναι τοῦ οὐρανοῦ οἱ ὅποιοι συμπεύουν ἀμή δέν δυναστεύουν τοῦτο ἀνθρώπους μόνον ἀπό τόν ἴδιον ἄνθρωπον στέκει νά κάμη καλόν...

Τελ. ...ὁ Κρόνος συγκλίνει αὐτούς ὁποῦ γενοῦντε ἡστέτιον πλανήτην πρέπει νά εἶναι σιγανός καί ἀκριβός.

σσ. 163-176, «Ἄθηβολή, ἤγουν ὁμιλία εἰς ταῖς φύσαις καί καλωσύναις τῶν δώδεκα σημαδίων τοῦ οὐρανοῦ τόσον εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ συνεκκλίνουν τά κορμιά τῶν ἀνθρώπων, ὡσάν εὐγάνουν ἐμέ διά δένδρα ὁποῦ θέτουν καί τά παίρνουν καί διά νά ἐγνωρίζουν χωράφια».

Στό τέλος τοῦ κειμένου: «τέλος τοῦ σοφωτάτου ἀστρονόμου λατίνου ἀλμανάκου».

σσ. 176-185, «ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μεταγλωττισμένο διά τά σημεῖα ὁποῦ κοινῶς λέγομεν ἐλαῖς».

Ἄρχ. Ἐν πρώτοις τοῦ πάγωνος καί τῆς σπλήνας...

Τελ. ...τούς ἀγγέλους κυρίους τόν ἀποστόλων.

σσ. 185-186, «Ζώδιον τοῦ κριοῦ. Κεφ. α^{ov} καί ὅτι περιέχει τή νατούρα του, ἤγουν φύσις».

—σσ. 186-187, «Φυσική φανέρωσις τοῦ ζωδίου ταύρου. Κεφ. β^{ov}».

—σσ. 187-188, «Ζώδιον διδύμων. Κεφ. γ^{ov}».

—σσ. 188-189, «Τό ζώδιον τοῦ καρκίνου καί οἱ φυσικές του δικαιοτήτες. Κεφ. δ^{ov}».

Στή σελίδα 130: «μετεγράφη ἀπ' ἄλλον ὅμοιον παρ' ἐμοῦ Νικολάου τοῦ πικλήν δραζιονω βαρβαρύγω ἐκ γωρήνης καί κυκλάδων κῆται ὄλλω τό βιβλίον ἐνδωμάτο τῆς σαμαρίτιδος ἦν μήνα μαῖον ἡμέρα στ' εἰς μακρίτην».

*98. M.I. 196 (4316) 0,215 × 0,160 IH' αϊ. φφ. 92α-114β.
«Περί τῶν δώδεκα ζωδίων».

Ἄρχ. Ἐπάνωθεν τοῦ ζ^{ου} οὐρανοῦ ἐστὶν ὁ ζωδιακὸς κύκλος,
ἅτινα εἰσὶ δώδεκα ζώδια ἐν αὐτῶ...

Ἀκολουθοῦν: «Περί τῆς ἐκβολῆς τῆς σελήνης ἐν τοῖς ζωδίοις»: «περί τοῦ πῶς δεῖ εὐρεῖν τὸν ὠροσκόπον»: «ἀρχὴ τῶν δώδεκα ζωδίων, πῶς διαιροῦνται εἰς τρία, εἰς τροπικά, εἰς στερεά, καὶ εἰς δύσωμα»: «πότε εἰσέρχεται ὁ ἥλιος εἰς τὰ δώδεκα ζώδια, καὶ τίνα ποιήσει ὁ ἄνθρωπος»: «ἡ σελήνη εὐρισκομένη ἐν τοῖς δώδεκα ζωδίοις τί ποιητέον»: «περί τοῦ ὄφιομιμήτου ἀστέρος»: «ἕτερον προγνωστικόν»: «ἕτερον προγνωστικόν»: «ἕτερον προγνωστικόν»: «ποία σειρὰ περιπατεῖ κάθε πλανήτης», «περί τῶν ἰβ' ζωδίων τὰς φύσεις».

Βλ. Τόμ. Γ', Ἐπιστῆμες τῆς ζωῆς, Πορφυρόπουλος Μάρκος I, 4.

* 99. M.I. 329 (4449) 0,260 × 0,155 IH' αϊ. φ. 153α.
«Περί τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ γῆς καὶ θαλάσσης».

Ἄρχ. Τὸν μὲν ἥλιον, μιλιῶν εἶναι φασίν...

Στόν ἴδιο κώδικα: «Περί τοῦ ἡλίου» καὶ «Πόθεν ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ οἱ κεραυνοὶ ἐπιτελοῦνται».

100. Π.Β.Ι. 265 IH' αϊ. σσ. 253-271.
Τίτλος: *Περί εἰς ποῖον ζώδιον ἀνεβαίνει καὶ κατεβαίνει ὁ ἥλιος τὸν κάθε μῆνα.*

Ἄρχ. Ἀπὸ τὰς ἰδ' τοῦ μαρτίου μηνός...

101. X.M. 405 0,151 × 0,105 IH' αϊ.
—φφ. 134α-137β, προγνωστικά περὶ τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης.
—φ. 182αβ, «Περί τοῦ ἡλίου τό βότανον» καὶ «περὶ τό βοτάνι τῆς σελήνης».

* 102. B.P.A. 1366 0,209 × 0,157 IH' αϊ. φφ. 20.
—φ. 3β, «Διὰ ταῖς ἐκλείψαις».

Ἄρχ. Εἰς ἐτοῦτον τὸν χρόνον συμβαίνουσι πέντε ἐκλείψεις.
Τρεῖς τοῦ ἡλίου καὶ δύο τῆς σελήνης...

—φ. 4α, «Διαφόρων προγνωστικῶν σύναξις. 1707».

Ἄρχ. Ὁ Ἄρις πλανήτης κυριεῦει τὸν αὐτὸν χρόνον...

—φ. 6β, «Διὰ τὴν ἀνοιξιν».

Ἄρχ. Πολλαῖς αἱματοχυσίαις πολλά κουρσέματα θέλουν ἀκουσθῆ εἰς ἐτούτην τὴν ἀνοιξιν...

—φ. 7α, «Διά τό καλοκαίρη».

Ἄρχ. Ἀρχινᾶ νά ἐμπένη εἰς ταῖς καρδίαις τῶν ἡγεμόνων ἢ ἐπιθυμία τῆς εἰρήνης...

—φ. 7β, «Διά τό φθινόπορον».

Ἄρχ. Ἀρχινοῦσι διαφορίαις, καί πασχίζεταί ἡ ἀγάπη, ἀμή μέ δίχως ὄφελος...

—φ. 8α, «Διά τόν χειμῶνα».

Ἄρχ. Ἀρῥωστίαις μεγάλαις εἰς ἓνα στράτευμα...

—φφ. 8α-20α, ἡμερολόγιο.

103. X.M. 468 0,130 × 0,095 IH' αἰ.

—φφ. 22α-24β, Πίνακες τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου, τῶν ἡχων καί τῶν ἐωθινῶν.

—φ. 25α, «Μεθοδία πῶς νά εὐρίσκεται τό φεγγάρι, ὅταν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος πόσας ἡμέρας ἔχει».

—φ. 25β, «Μέθοδοι πρὸς εὐρεσιν τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου, τῆς πρώτης τοῦ μηνός, τοῦ θεμελίου τῆς σελήνης, τοῦ νομικοῦ φάσκα, τοῦ χριστιανικοῦ πάσχα, τῆς κυριακῆς τῶν ἁγίων πάντων, τῆς ἀναλήψεως, τῆς ἀπόκρεω, τῆς ἰνδικτιῶνος, τοῦ βισέκτου ἔτους κ.τ.λ.».

—φφ. 26α-30β, «Αἱ ἐπακταὶ τῶν μηνῶν».

—φφ. 35α-36α, «Περί τοῦ φαινομένου ἐν τῷ οὐρανῷ τρέχοντος ἀστέρος».

—φ. 37α, «Περί γενέσεως ἀνθρώπου».

—φφ. 38β-39α, Σημείωμα περὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης.

104. M.I. 669 (4789) 8° IH' αἰ.

Τίτλος: *Περί ζωδίων.*

Τό 14° μέρος τοῦ κώδικα.

* 105. B.P.A. 548 0,218 × 0,143 IH' αἰ. σσ. 1-68.

Τίτλος: *Περί ἀριθμήσεως Ἀστρονομικῆς.*

Ἄρχ. Τὴν Γεωμετρικὴν Ἀριθμητικὴν ἀκολουθεῖ ἡ Ἀστρονομικὴ Ἀριθμητικὴ, ἥτις παραδίδει τόν λόγον τῶν φυσικῶν λεπτῶν, ἢ τῶν Ἀστρονομικῶν μερῶν...

Ἡ συγγραφέας ἀφοῦ μᾶς δίνει τίς 4 πρῶτες πράξεις μέ ἀστρονομικούς ἀριθμούς, μᾶς παρουσιάζει τὰ μέτρα μήκους σέ διάφορες χῶρες, δίνει καί πίνακα

νομισμάτων, πίνακα της αναλογίας τῶν διαφόρων μέτρων καὶ πίνακα τῆς αναλογίας τῶν ὕψων καὶ μετάλλων.

Στό τέλος πίνακες ἀναφερόμενοι στό τελευταῖο κεφάλαιο: «Ἐπίλογος τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἀριθμητικῆς».

Πρβλ. Γ', 50.

106. M.I. 923 (5043) 16° ΙΗ' αἰ.

Πίναξ τῶν κύκλων ἡλίου καὶ σελήνης.

Τό 6° μέρος τοῦ κώδικα.

107. M.I. 719 (4839) 16° ΙΗ' αἰ.

Τίτλος: *Ἑρμηνεία ἀκριβῆς περὶ τῆς λεγομένης γέννας τε καὶ ἀπολύσεως τῆς σελήνης* (κολοβό).

Τό 4° μέρος τοῦ κώδικα.

108. M.Π. 229 (5736) 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ.

— «Περὶ κλιμάτων ἢ περὶ διαφορᾶς ἡμερῶν καὶ νυκτῶν κατὰ μέρος ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου».

Ἄρχ. Ἐδιηγηθήκαμεν καθολικώτερον τὴν διαφορὰν τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν...

— «Ἀπόκρισις πρὸς τοὺς ζητήσαντας τὴν πρόγνωσιν τοῦ ἀέρος».

Ἄρχ. Ἐκεῖνος ὅπου ζητεῖ τὴν πρόγνωσιν τῆς μεταβολῆς τοῦ ἀέρος ὑποθέτει τὴν γνώσιν τελείαν...

109. Π.Β.Ι. 470 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 73β-82β.

— φφ. 73β-79β, ἀστρονομικὲς σημειώσεις μέ τίτλο: «Σελήνη οἰκουμένη».

Ἄρχ. Προσκυνητέ μοι κύριε, τό ζήτημα ὅπου ἐσεῖς μοί προβάλλετε...

— φφ. 80α-82β, «Περὶ τῆς αἰτηθείσης δυνάμεως τῆς τοῦ ἀέρος βαρῦτητος».

Ἄρχ. Φιλομαθέστατε κύριε, ἀπειρότατον εἶναι τό ὑμέτερον...

*** 110.** B.M. 53 0,220 × 0,165 ΙΗ' αἰ. φφ. 7β-9β.

«Περὶ τοῦ ζωδολογίου τῆς σελήνης ποῦ εὐρίσκεται καθ' ἕκαστον μῆνα καὶ ἡμέραν».

Ἄρχ. Μὴν Μάρτιος ἐν ἰσθύσι, ἐν κριῶ, ἐν ταύρω...

Βλ. Φατζέας Γεώργιος, I, 1.

- 111.** B.A.A. 11 0,220×0,170 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 195-314.
 —σσ. 195-196, «Πίναξ τῶν ζωδίων».
 —σσ. 197-314, «Σύνοψις Ἀστρονομίας».
- * **112.** Μ.Π.Τ. 696 0,210×0,150 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 191-237.
 Περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων.
 Ἄρχ. Ὁ οὐρανός, ὡ παιδίον, περιέχει κύκλω τὴν γῆν καὶ τὴν
 θάλατταν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς καὶ τὰ ἐν θαλάττῃ..
 Τελ. ...ὡς καλῶς περὶ τῶν ἀνθρώπων βουλομένων, διὰ τό παύειν
 αὐτοὺς ποτε τῶν πόνων καὶ τῶν φροντίδων.
- 113.** B.A.K. 228 0,160×0,100 ΙΗ΄ αἰ.
 —φ. 51β, «Ερμηνία σύντομος εἰς τὸν κύκλον τῆς σελήνης».
 —φ. 52β, «Περὶ τῶν στ΄ στιχίων».
- 114.** Μ.Κ. 238 (1751) 8° ΙΗ΄ αἰ. φφ. 12.
 Ἐρμηνεῖα περὶ τῆς εὐρέσεως τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης,
 τοῦ Πάσχα κ.τ.λ.
- 115.** Β.Δ.Σ. 15 0,150×0,110 ΙΗ΄ αἰ.
 —σσ. 19-27, «Προγνωστικόν τῆς σελήνης ὅταν φανεῖ σέ ἡμᾶς κατ΄
 ἀρχάς».
 Ἄρχ. Μὴν Ἰανουάριος...
 —σσ. 28-31, «Ἐρμηνεῖα περὶ τόξου οὐρανοῦ».
 Ἄρχ. Ἀπρίλιος. Ἐάν φανῆ..
 —σσ. 32-34, «Ἐρμηνεῖα περὶ ἀστραπῆς».
 Ἄρχ. Ἀπρίλιος...
 —σσ. 35-47, «Σεισμολόγιον ἐκλεκτόν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ σοφωτά-
 του ἱατροῦ».
 Ἄρχ. Μὴν Σεπτέμβριος, ζῶδιον Ζυγός...
 —σσ. 48-60, «Βροντολόγιον θαυμαστόν καὶ ἐξαισίον Λέοντος τοῦ
 σοφωτάτου βασιλέως».
 Ἄρχ. Μὴν Σεπτέμβριος. Ζυγός...
 —σσ. 61-69, «Τοὺς τόπους ὅπου ὀρίζει τό καθέν ζῶδιον».
 Ἄρχ. Μάρτιος Κριός. Ὁ Κριός ὀρίζει...
 —σσ. 154-162, «Διὰ νά γνωρίσης τὴν χρονίαν ἐκείνην τί πλανήτης ὀρίζει
 ὅταν ἔλθῃ ἢ α΄ τοῦ Ἰανουαρίου ἤτοι τοῦ ἀγίου Βασιλείου εἰς τί ἡμέραν

τοῦ ποίου πλανίτου πέση καί τί θέλει συνέβη ἐκείνην τήν χρονίαν».

Ἄρχ. *Κυριακή ὀρίζει ὁ ἥλιος...*

—σσ. 163-166, «Ἐδῶ γράφομεν τά ματέμια ἐκεῖνα ὁποῦ ὀρίζουν οἱ πλανίται».

Ἄρχ. *Ὁ Κρόνος ὁ πλανίτης ὀρίζει τό μάλαγμα, τό ὁποῖον μάλαγμα ἂν θέλης νά τό κάμης ποτῆρι νά πίνης κρασί μεταντό, ἤ τεπί νά φάγη ἀπό ταυτό, κάμει πολλαῖς καλοσύναις στό κορμί τοῦ ἀνθρώπου καί ὅλος χαρούμενος εἶναι ὁ ἄνθρωπος...*

* 116. B.M.A. 51 0,234×0,180 ΙΗ' αἰ. φφ. 168α-182β.

Κείμενο ἀκέφαλο.

—φ. 168α, «κεφ. β^{ov}. Πόσα ἄστρα περιέχει ἕκαστος ἀστερισμός· πρόθεσις αⁿ περί τῆς μικρᾶς ἀμάξης».

Ἄρχ. *Ἡ μέν ἄρκτος ἡ μικρά περιέχει ἀστέρας δέκα ὧν τῆς μέν πρώτης τάξεως οὐκ ἔστιν οὐδεῖς, τῆς β^{as} δύο, τῆς γ^{ns} εἷς...*

Ἄκολουθοῦν, φφ. 168α-175α, οἱ 'προθέσεις' β'-κδ': «περί τῆς μεγάλης ἀμάξης», «περί τοῦ δράκοντος», «περί τοῦ βοώτου», «περί τοῦ ἐκτρέως», «περί τῆς κασιέπειας», «περί τοῦ περσέως», «περί τοῦ ἠνιόχου», «περί τοῦ κύκνου», «περί τοῦ ἡρακλέως», «περί τῆς ἀνδρομέδας», «περί τοῦ ἵππου», «περί τῆς διατομῆς τοῦ ἵππου», «περί τῆς φόρμιγγος», «περί τοῦ βορείου στεφάνου», «περί τῆς κώμης τῆς βερενίκης», «περί τοῦ ὠρίονος», «περί τοῦ κυνός τοῦ σειρίου», «περί τοῦ ὀφιούχου», «περί τοῦ ὄφεως», «περί τοῦ αὐτοῦ τόν ἀντίνοον ἀναφέροντος», «περί τοῦ τόξου», «περί τοῦ δελφίνου».

—φ. 175α, «περί τῶν δώδεκα ζωδίων τόν ζωδιακόν κύκλον περιεχόντων».

—φ. 177β, «περί τῶν νοτίων τοῖς παλαιοῖς ἐγνωσμένων σημείων».

—φ. 180α, «περί τῶν νοτίων ἀστερισμῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἡμισφαιρίῳ μή φαινομένων».

—φ. 182α, «ἀνακεφαλαίωσις περί ἀριθμοῦ τῶν τε ἀστερισμῶν, καί τῶν ἀστέρων».

Στό φ. 183 τοῦ κώδικα, «ἐκ τῶν ὀριβασίου περί μέτρων σαφές καί δόκιμον».

117. M.A.A.Σ. 2139 0,210×0,160 ΙΗ' αἰ.

Τίτλος: *Περί τῶν ιβ' ζωδίων.*

* 118. B.Z. 61 0,210×0,160 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 45-49.
α΄, σ. 45, «Σημείωσις ἐκ τῶν ἀποτελουμένων ἐκ τῆς α^{ns} βροντῆς καθ΄ ἕκαστον ἔτος μετὰ τὴν τοῦ κυνός ἐπιτολήν, ζωροάστρου».

Ἄρχ. Ἐκείνην χρῆ πρότην βροντὴν ἠγεῖσθαι καθ΄ ἕκαστον τὴν μετὰ τὴν ἐπιτολήν τοῦ κυνός γινομένην...

β΄, σσ. 47-49, «Περὶ ζωδίων».

Ἄρχ. Τὰ ζώδια εἰσὶ δώδεκα· ζώδια εἰσὶ τὰ ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ κείμενα σημεῖα...

Τελ. ...αἰγόκερος, ὑδροχόος, καὶ ἰχθύες.

Βλ. Μαρκουράς Ἰωαννίκιος I, 2 καὶ Ἀνώνυμα ἔργα, Δ΄, 16, καὶ Ἀδαμάντιος.

* 119. Π.Β. 438 0,205×0,140 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 30α-32α.
Κείμενο παρεμφερές μετὰ τὸ προηγούμενο (τὰ μέρη: α΄ φ. 30α, β΄ φ. 31α).

Ἀκολουθεῖ, φφ. 32β-34α, «σεληνοδρόμιον· οἱ κύκλοι τῆς σελήνης βλ. Μαρκουράς Ἰωαννίκιος I, 3, Ἀνώνυμα ἔργα» Δ΄, 17, καὶ Ἀδαμάντιος.

120. Π.Β.Ι. 315 0,210×0,154 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 253-286.
—σσ. 253-271, «Περὶ εἰς ποῖον ζώδιον ἀνεβαίνει καὶ κατεβαίνει ὁ ἥλιος τὸν κάθε μῆνα».

Ἄρχ. Ἀπὸ τὰς ἰδ΄ τοῦ μαρτίου μηνός...

—σσ. 273-286, «Περὶ θέσεως κόσμου, οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ ἀστέρων, καὶ τοῦ Ἀράτου τὰ φαινόμενα».

Ἄρχ. Ὁ οὐρανός σφαιροειδής ἐστὶ κύκλῳ...

* 121. Β.Ρ.Α. 459 0,207×0,155 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 318-353.
Τίτλος: Ἐπίτομος πραγματεία περὶ τῆς κριτικῆς ἀστρολογίας ἢ δοκεῖ πῶς χρησιμεύει εἰς τὰς περὶ Νοσημάτων κρίσεις.

Τὰ κεφάλαια:

—σ. 318, «Κεφ. α^{ov}. Περὶ τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου, καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν Ζωδίων, καὶ τῶν κατ΄ αὐτὰ χρόνων».

Ἄρχ. Καθὸ τὰ ἐν τῷ Ζωδιακῷ κύκλῳ ζώδια τὸν ὅλον διαμερίζοντα κύκλον...

—σ. 323, «Κεφ. β^{ov}. Περὶ τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς δειττῆς διαφορᾶς τῶν ζωδίων».

Ἄρχ. Ἐπί τοῦ παρόντος κεφ^{οῦ} ὁ λόγος α^{οῦ} περί τῆς δειτῆς διαφορᾶς τῶν ζωδίων...

—σ. 327, «Κεφ. γ^{οῦ}. Πότερον ζώδιον εἰς ἕκαστον μέρος τοῦ ἡμετέρου σώματος οἰκειότερον ἀποβλέπει».

Ἄρχ. Πρῶτον μὲν τῶν ζωδίων ἐστὶν ὁ κριός, καὶ σχέσιν ἔχει λέγεται...

—σ. 329, «Κεφ. δ^{οῦ}. Περί τῆς τριττῆς τῶν ζωδίων διαφορᾶς, καὶ ἡ τοῦτοῦ ἕκαστον προσέτι τοῦ παντός μέρους ἀφορᾶ, καὶ περί δέ τούτου κράσεως, καὶ περί τινων ἐν τούτοις σκέψεων, καὶ διαφορῶν».

Ἄρχ. Τριττάς γοῦν διαφορᾶς ζωδίων...

—σ. 330, «Κεφ. ε^{οῦ}. Περί τῶν πλανητῶν, καὶ τῶν ἐν τούτοις δυνάμεων, κινήσεών τε, καὶ ὄξεων».

Ἄρχ. Καὶ περί τῶν πλανητῶν τὴν σκέψιν ποιήσοντες...

—σ. 342, «Κεφ. στ^{οῦ}. Περί τῶν ὠρῶν τῶν πλανητῶν».

Ἄρχ. Ἐπειδὴ γοῦν οἱ πλανῆτες ἐν ταῖς οἰκειαῖς αὐτῶν...

—σ. 343, «Κεφ. ζ^{οῦ}. Περί τῶν ἔξεων, ὄρων, καὶ προσώπων τῶν πλανητῶν».

Ἄρχ. Παρά τὰς ἀνωτέρω εἰρημένας τῶν πλανητῶν δεινάμεις, καὶ τελειότητας...

—σ. 346, «Κεφ. η^{οῦ}. Ἰδιαιτερον περί τῆς διαιρέσεως τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου εἰς τοὺς δώδεκα οἴκους».

Ἄρχ. Τούτων οὕτως εἶπομεν περί τῶν τοῖς αὐτοῖς ζωδίοις ιδιοτήτων...

—σ. 350, «Κεφ. θ^{οῦ}. Περί τῶν αὐτοῖς σημείους τῆς σελήνης ιδιοτήτων, καὶ τῶν ταύτης πρὸς τὰ μέρη σχέσεων».

Ἄρχ. Ἡ μὲν οὖν σελήνη ὡς ἔχουσα δύναμιν...

Τελ. ...ὁ κύριος τοῦ ὠροσκοποιοῦντος οἴκου παρὰ τῶν ἀστρολόγων τῶν ἀκριβῶς διερευνῶντας.

122. Μ.Σ.Τ. 63 0,150×0,105 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-60β.
Τίτλος: Ζωδολόγιον συντεθέν ὑπὸ σοφῶν Αἰγυπτίων περί τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄρχ. Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου...

* 123. Μ.Β. 727 0,210×0,150 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 110-191.
[Περί Ἀστρονομίας]. Χωρὶς τίτλο.

Ἄρχ. [πρόλογος] *Εἰ καὶ τῆς μαθήσεως τὸνομα τοῖς λοιποῖς ἐπιστημονικοῖς...*

Ἄκολουθοῦν: σ. 111, «περὶ γενέσεως τῆς ἀστρονομίας»· σ. 113, «Περὶ τῶν μερῶν τῆς ἀστρονομίας»· σ. 114, «Περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀστρονομίας»· σ. 115, «Περὶ τῆς λυσιτελείας αὐτῆς»· σ. 119, «Προθεωρία»· σ. 120, «Περὶ μεγεθῶν»· σ. 129, «Περὶ διωρισμένων ποσῶν».
—σ. 138, «Βιβλίον α^{ov}. Περὶ τῶν ἀπλῶν μερῶν τῆς κοσμικῆς σφαίρας. προθεωρία».

Ἄρχ. Ὁ κόσμος οὗτος ἐν ᾧ τὰ πάντα περιέλαβεν ἢ φύσις βίβλος ἐστὶ σοφωτάτη τοὺς εἰδότας ἀναγνῶναι τοὺς ἐν αὐτῇ χαρακτῆρας τὰ ἀπόρρητα διδάσκουσα τοῦ θεοῦ μυστήρια...

Ἄκολουθοῦν: σ. 142, «Κεφ. α^{ov}. Ποσαχῶς λέγεται ὁ κόσμος»· σ. 143, «Κεφ. β^{ov}. Πῶς ἂν ὁ κόσμος ὀρίζοιτο»· σ. 145, «Κεφ. γ^{ov}. Διαιρέσεις τοῦ παντός»· σ. 147, «Κεφ. δ^{ov}. Ὅτι σφαιροειδές ἐστὶ τὸ πᾶν» (μὲ σχήματα ἐντὸς κειμένου)· σ. 180, «Περὶ ταῖς ὑπὸ σελήνην σφαίρας ἐν γένει».

Τελ. ...ἐπὶ μὲν τῶν α β γ δ ε ζ η σημείων ὀρθῶς στήσεται, οὐκ ἐκπίπτουσης τῆς δι' ἐκείνου... (κολοβό).

σσ. 192-199, λευκές.

* 124. Δ.Β.Κ. 79 0,205×0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 164α-270β.

Τίτλος: *Περὶ τῆς οὐρανίου σφαίρας* (καὶ ἀπὸ ἄλλο χέρι: Ἄστρονομία).

Ἄρχ. Διαλαβόντες πρότερον περὶ τῆς σκιαγραφομένης οὐρανίου σφαίρας, περὶ τε γεωγραφίας ἀπάσης, καὶ ἀπλῶς περὶ τῆς στοιχειακῆς, καὶ τῶν ὑπὸ σελήνην σωμάτων, ἐπόμενον ἐστὶ εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ περὶ τῶν ὑπὲρ σελήνην καὶ οὐρανίου σωμάτων διαλαβεῖν...

Ἄκολουθοῦν: φ. 164β, «περὶ τοῦ α^{ov} μέρους. κεφ. α^{ov}. περὶ ἀριθμοῦ, τάξεως, καὶ κινήσεως τῶν οὐρανίων σφαιρῶν»· φ. 165α, «περὶ ἀριθμοῦ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν»· φ. 165β, «περὶ συστημάτων, ἤτοι περὶ τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων σφαιρῶν»· φ. 167β, «περὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ συστήματος τὴν γῆν ἀκίνητον τιθεμένης»· φ. 168α, «περὶ τοῦ τυχωνικοῦ συστήματος τὴν γῆν ἀκίνητον τιθεμένης»· φ. 176α, «παραίνεσις λυσιτελῆς πρὸς τοὺς μέλλοντας εἰσελθεῖν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ τῆς ἀστρονομίας».

Βλ. 126, Γ'.

—φ. 190α, «μέρος β^{ov} Ἄστρονομίας. Περὶ ἡλίου».

Ἄρχ. Ἐπεὶ αἱ τῶν λοιπῶν ἀστέρων κινήσεις, καὶ τινες ιδιότητες παρὰ τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως...

(ἐδῶ, «ὅτι ὁ ἥλιος ἐστὶ θερμὸς», «ὅτι ὁ ἥλιος ἐστὶ φύσεως πυρῶδους», «ὅτι ὁ ἥλιος οὐκ ἔστιν ἀπλοῦν πῦρ κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν», «ὁ ἥλιος τῆ θερμότητι, καὶ τῷ φωτὶ ἄνευ τινᾶν ἐτέρας ἐπιρροῆς πάντα τὰ αὐτοῦ παράγει ἀποτελέσματα», «ὅτι ὁ ἥλιος ἐστὶ σφαιρικός» ... «διάφοροι ὑποθέσεις πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἀνίσου κινήσεως τοῦ ἡλίου» κ.ἄ.).

Τά φφ. 240β-242β, λευκά.

—φ. 243α, «μέρος γ^{οῦ} ἀστρονομίας. Περί σελήνης».

Ἄρχ. Πολλοὶ τῶν πάλαι φιλοσόφων τὴν τῆς σελήνης φύσιν πυροειδῆ ἔφησαν εἶναι, ὧν καὶ ἀναξίμανδρος καὶ ἀναξαγόρας, ἕτεροι δὲ γαιώδους φύσεως εἶναι...

Τελ. ...ἀλλ' οὔτε ὁ πτολεμαῖος προσφαίρει τινά, οὔτε τίς τῶν νεωτέρων.

* 125. Δ.Β.Κ. 78 0,205 × 0,130 ΙΗ' αἰ. φφ. 469α-496β.

«Περί εὐρέσεως τῆς περιμέτρου τοῦ μεγίστου περὶ τὴν γῆν κύκλου».

Ἄρχ. Ἡ τοῦ μεγίστου κύκλου περίμετρος τῆς γῆς οὕτωςίπαρά τοῖς ἀστρονόμοις θηρεύεται...

Ἀκολουθοῦν: φ. 472β, «περὶ καταγραφῆς τῆς γῆς ἐν ἐπιπέδῳ δι' εὐθειῶν γραμμῶν»· φ. 473β, «περὶ καταγραφῆς τῶν τῆς γῆς μερῶν»· φ. 482β, «περὶ διαμετρήσεως τῆς γῆς κατὰ τε ἐπιφάνειαν αὐτῆς, καὶ μέγεθος»· φ. 482β, «περὶ διαμετρήσεως τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς»· φ. 483β, «περὶ εὐρέσεως τοῦ στερεοῦ τῆς γῆς»· φ. 483β, «τοῦ τῆς γῆς ὄγκου ἐπιστάθμησις»· φ. 485α, «περὶ τοῦ ἀκροκνεφοῦς φωτός»· φ. 488β, «περὶ τοῦ τῆς γῆς φωτισμοῦ»· φ. 491β, «περὶ ὀρέων»· φ. 494α, «περὶ ἀνέμων»· φ. 495β, «περὶ τοῦ μήκους τῆς σκιᾶς τῆς γῆς»· φ. 496α, «περὶ πυρός».

* 126. Σ.Μ.Α. 31 0,290 × 0,210 ΙΗ' αἰ. φφ. 215α-251β, 514α-540β.

[Ἄστρονομία — Γεωγραφία]

Α' —φφ. 215α-227α, «Καθόλου περὶ τῆς τοῦ παντός σφαίρας».

Ἄρχ. Τῷ τῆς σφαίρας ὀνόματι. ὁ πᾶς αἰσθητός οὗτος κόσμος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς συγκείμενος ἐννοεῖται. καλεῖται δὲ σφαῖρα, ὅτι ἐστὶ σῶμα σφαιρικόν...

Ἀκολουθοῦν: φ. 215α, «περὶ τῶν καταγεγραφομένων κύκλων ἐν τῇ τοῦ παντός σφαίρας»· φ. 216β, «περὶ τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων»· φ. 217α, «περὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτοῦ»· φ. 217β, «περὶ τοῦ ζωδιακοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ἰδιωμάτων»· φ. 218β, «περὶ τῶν πολικῶν κύκλων»· φ. 219α, «περὶ τῶν κατὰ κορυφὴν κύκλων»· φ. 220α,

«περί τινων τῆ σφαίρα συμβαλόντων» φ. 222β, «περί ἐφαρμογῆς ση-
μείων, γραμμῶν, καὶ κύκλων ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου σφαίρας» φ. 223α, «περί
διαιρέσεως τῆς γῆς» φ. 224α, «περί τῶν 24^{ων} κλιμάτων τῶν ὥρων τῶν
πρὸς βορρᾶν» φ. 226β, «περί τῆς διαιρέσεως τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς».
B'—φφ. 227β-251β, «Γεωγραφία. Περί εὐρέσεως τῆς περὶ μέτρου τοῦ
μεγίστου περὶ τὴν γῆν κύκλου».

*Ἄρχ. Ἡ τοῦ μεγίστου κύκλου περίμετρος τῆς γῆς οὐτωςί παρα
τοῖς ἀστρονόμοις θηρεύεται...*

Ἀπὸ τὰ κεφάλαια, πού ἀκολουθοῦν: «περὶ εὐρέσεως τοῦ μεγέθους τῆς
γῆς», «περὶ ὀρέων», «περὶ ἀνέμων», «περὶ πυρός».

Στὴν παρουσίαση τοῦ θέματος ἀκολουθεῖται τό σχῆμα: 'πρότασις',
'πόρισμα'.

Γ'—φφ. 514α-540β, «Περὶ τῆς οὐρανίου σφαίρας».

*Ἄρχ. Διαλαβόντες πρότερον περὶ τῆς σκιαγραφομένης οὐρανίου
σφαίρας...*

Ἀκολουθοῦν: φ. 514β, «περὶ ἀριθμοῦ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν» φ. 515α,
«περὶ συστημάτων, ἤτοι περὶ τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων σφαιρῶν»
φ. 516α, «περὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ συστήματος τὴν γῆν ἀκίνητον τιθεμέ-
νης» φ. 516β, «περὶ τοῦ τυχωνικοῦ συστήματος τὴν γῆν ἀκίνητον
τιθεμένης» φ. 517α, «περὶ τοῦ κοπερνικοῦ συστήματος τιθεμένου τὴν
γῆν κινητήν».

* 127. A.K. 84 0,235×0,160 IH' αἰ. σσ. 1-171.

Ἔργο ἀστρονομικό (ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖο). Δύο τίτλοι:

A'—σ. 1, «Περὶ τῆς Μαθηματικῆς τέχνης».

*Ἄρχ. Ἐπειδήπερ ἡ τοῦ καιροῦ φορά, καὶ τό τοῦ χρόνου πα-
λίνβουλον, τινά μὲν ἐνίοτε τῶν μαθηματικῶν παριστάνουσι, τινά
δέ καὶ παντελεῖ λήθη συγκαλύπτουσι, καὶ τοῦτο διττῶς, ἢ
παραπᾶσιν, ὁμοίως, ἢ ἔντισι πόλεσιν. ἐγὼ δέ ἐκ περσίας, τῆ
εὐδαίμονι ταύτῃ πόλει ἐπιφοιτήσας...*

Ἀκολουθοῦν:

σ. 3, «Περὶ τῶν χρησαμένων ἐθνῶν τῆδε τῆ τέχνη» σ. 3, «Περὶ τούς
λέγοντας ἐφάρμοστον εἶναι τὴν τέχνην» σ. 4, «Περὶ τοῦ ὅτι ἀμαρτάνη
τά μέγιστα, ὁ ταύτην μή προσδεχόμενος» σ. 4, «Περὶ τοῦ χρησίμου
αὐτῆς» σ. 5, «Περὶ τοῦ ὅτι πασῶν ἔστι τιμιωτέρα τῶν τεχνῶν» σ. 6,
«Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ αὐτ' ἐξουσίως οἱ ἀστέρες ἐνεργοῦσι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τοῦ
θεοῦ δημιουργικῆς δυνάμεως» σ. 7, «Περὶ τοῦ ὅτι στοχασμός ἐστι

ἐντέχνως ἢ διὰ ἰατρικῶν καὶ ἀστρονομίας πρόγνωσιν» σ. 8, «Περὶ ὧν οἱ ἀστέρες ἸΧΧ ἐν τῷ βάθει ποιοῦνται ὑπογειῶν, καὶ περιγειῶν σχηματισμῶν» σ. 9, «Περὶ τοῦ εὑρεῖν ὄραν, καὶ λοιπούς τοῦ θέματος τόπους ἀπὸ τοῦ κανονίου» σ. 12, «Περὶ τοῦ ἐκβαλεῖν ἀπὸ τοῦ ἀστρολάβου ὠροσκόπον, καὶ τοὺς λοιπούς τοῦ θέματος τόπους, ἐπιγῶναι δέ, καὶ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ ἀστρολάβῳ ἅπαντα ἐκ σαβρακινῆς βίβλου» σ. 14, «Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ὠροσκόπου καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ θέματος τόπων» σ. 16, «Περὶ τοῦ εὑρεῖν τὰς ἀπὸ τῆς ἡμέρας διελθοῦσας ὀρθὰς ὥρας» σ. 17, «Περὶ τοῦ εὑρεῖν τὰς ἀπὸ τῆς ἡμέρας διελθοῦσας καιρικὰς ὥρας» σ. 17, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ἡμισφαίριον τῆς ἡμέρας ἧς βούλει» σ. 18, «Περὶ τοῦ ἡμισφαιρίου τῆς νυκτός» σ. 18, «Περὶ τῶν ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ὠριαίων χρόνων» σ. 18, «Περὶ τοῦ λαβεῖν ὕψωμα κατὰ τὴν νύκτα ἀπὸ τινος τῶν ἀστέρων» σ. 19, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὰς ἀπὸ τῆς νυκτός διελθοῦσας ὥρας» σ. 19, «Περὶ τοῦ εὑρεῖν ὄραν τὴν νύκτα» σ. 19, «Περὶ τῶν ἀναφορῶν τῶν πόλεων ἐν ἐκάστῳ ζῳδίῳ καὶ μοιρῶν» σ. 20, «Περὶ τοῦ ὑψώματος ἐκάστου ἀπλανοῦς ἀστέρος καθόπερ ἂν βούλει κλίμα» σ. 20, «Περὶ τοῦ εὑρεῖν τὴν μοίραν τοῦ ὄντος ἀστέρων κατὰ ἀνατολήν, εἴτε κατὰ τὴν δύσιν» σ. 21, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὰς ὀρθὰς μοίρας τῶν ζῳδίων ἀπὸ τῶν μοιρῶν τῶν ἀναφορῶν» σ. 21, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ἀναφορὰν τοῦ ζῳδίου ἀπὸ τῶν ὀρθῶν μοιρῶν» σ. 21, «Περὶ τοῦ γνῶναι ἐπὶ ὠροσκόπου ζῳδίου τὸ ὕψωμα τοῦ ἡλίου, καθὸ ἐλήφθει ὁ ὠροσκόπος ἐκεῖνος» σ. 22, «Περὶ τοῦ γνῶναι ἐπὶ ὠροσκοποῦντος ζῳδίου, κατὰ τὴν νύκτα τὸ ὕψωμα οἷον βούλει» σ. 22, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ὕψωμα τοῦ ἡλίου καθ' οἷον ἂν βούλει κλίμα» σ. 22, «Περὶ τοῦ πόλον ἐκάστης πόλεως» σ. 23, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν πόλον ἐκάστου κλίματος» σ. 23, «Περὶ τῆς λοξώσεως τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν βούλει ἡμέραν» σ. 23, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ὄλην λόξωσιν τοῦ ἡλίου» σ. 23, «Περὶ μοιρῶν, ἧτοι λεπτῶν τῶν καιρικῶν ὥρῶν» σ. 24, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν πόλον ἐκάστου ἀπλανοῦς ἀστέρος» σ. 24, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν πόλον ἐκάστου πλανήτου» σ. 25, «Περὶ εὐρέσεως ὠροσκόπου νυκτερινοῦ, ἀπὸ ὑψώματος κρατηθέντος ἀπότινος ἀπλανοῦς ἀστέρος μεθ' ὑποδείγματος» σ. 25, «διαμβικοί στίχοι» (ἕως σ. 27, ἢ σ. 28 λευκή).

B' — σ. 29, «Κλαυδίου Πτολεμαίου, Κανόνες τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης». Ὑπότιτλος: «Κλαυδίου πτολεμαίου κανόνες τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης. οὗτος δὲ πτολεμαῖος κατὰ τοὺς ἀνδριανοῦ μὲν ἦνθησε χρόνους, ἤκμασε δὲ καὶ μέχρι μάρκου τοῦ ἀντωνίνου, ἐν τῷ χρόνῳ ὃ καὶ γαλινός Ἰατρικῆ διεφένετο, καὶ ἠριδανός ὁ γραμματικός, καὶ ἐρμογένης ὁ περὶ τέχνης

γράφας ρητορικής, πρώτος δέ παρ' ἑλλησιν οὐχ οἰνοπίδης τὰς ἀστρολογικάς μεθόδους ἐξήνεγεν».

Ἄρχ. (σ. 30) Ὁ ἀποδεικτικός ἐν τῇ συντάξει περιοδεύοντας, περὶ δέ τοῦ δευτέρου καὶ ὡσαύτως αὐτοτελοῦς ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι ποιησάμεθα τὸν λόγον κατὰ τὸν ἀρμόζοντα φιλοσοφίας τρόπον...

Ἄκολουθοῦν:

σ. 40, «Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων δυνάμεως» σ. 44, «Περὶ τῆς τῶν ἑπτὰ πλανητῶν δυνάμεων» σ. 46, «Περὶ ἀγαπιῶν, καὶ κακοποιῶν ἀστέρων» σ. 46, «Περὶ ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἀστέρων» σ. 47, «Περὶ ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ἀστέρων» σ. 48, «Περὶ τῆς δυνάμεως τῶν πρὸς τὸν ἥλιον σχηματισμῶν» σ. 48, «Περὶ τροπικῶν, καὶ ἰσημερινῶν, καὶ παλαιῶν καὶ δισώμων ζωδίων» σ. 49, «Περὶ τῶν σχηματιζομένων δώδεκα ζωδίων» σ. 50, «Περὶ ἀσκυδέτων» σ. 51, «Περὶ οἴκων» σ. 52, «Περὶ τριγῶνων σχημάτων» σ. 54, «Περὶ ὑψωμάτων» σ. 55, «ἕτερον κεφάλαιον περὶ τριγῶνων» σ. 56, «Περὶ σινῶν καὶ παθῶν σωματικῶν τε καὶ ψυχικῶν» σ. 58, «Περὶ ἐνεργείας τῶν πλανητῶν ἀλλήλων κοινωνησάντων» σ. 61, «Περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων, καὶ τῶν ἑπτὰ πλανητῶν, καὶ τῶν συνεργουσῶν αὐτοῖς βοτανῶν» σ. 62, «ἐπίσκεψις ζωδίων ἀκριβῆ πτολεμαίου» (πίνακας, σσ. 63-65, μέ σχήματα) σ. 66, «Περὶ τῶν ἑπτὰ πλανητῶν καὶ τῶν δώδεκα ζωδίων» (πίνακας) σ. 66, «ἐρμηνεία ἐκ τῶν ἡμετέρων» σ. 69, «Πῶς ὀφείλης εὐρίσκειν τὴν μοῖραν τῆς τῶν φωστήρων συζυγίας» φ. 69, «ἄλλως» σ. 70, «σελίδιον ἀπλανῶν, καὶ πλανητῶν σημαδιῶν» σ. 78, «ἐρώτησις τίνοσ ἐνεκεν τὴν ἀρχὴν τῶν ζωδίων ἀπὸ κριοῦ ποιούμεθα» σ. 80, «Περὶ ἀρσενικῶν, καὶ θηλυκῶν ζωδίων ἀβρενομένων καὶ τεθηλουμένων τόπων καὶ ἀστέρων» σ. 81, «Περὶ αἰρέσεως τῶν ἀστέρων» σ. 82, «Περὶ τῆς τῶν δώδεκα ζωδίων κράσεως» σ. 82, «Περὶ ζωδίων λεπρῶν, καὶ ἀλφῶν καὶ ψωροποιῶν καὶ λειχινιῶν» σ. 83, «Περὶ ἀσελγῶν ζωδίων» σ. 83, «Περὶ ὑψωμάτων καὶ ταπεινωμάτων» σ. 84, «Περὶ ἐναντιωμάτων τῶν ἀστέρων» σ. 85, «Περὶ τῆς τῶν τριγων[ικ]ῶν δεσποτῶν αἰρέσεων» σ. 85, «Περὶ τῶν τριάντα ἕξ δεκανῶν καὶ τῶν παρανατελ[λόντ]ων τῶν αὐτοῖς» σ. 86, «Περὶ τῶν ἀπλανῶν λαμπρῶν ἀστέρων, καὶ τῶν παρανατελούντων αὐτοῖς δυνάμεων» σ. 87, «Περὶ ὀρίων καὶ λαμπρῶν καὶ σκιερῶν μοιρῶν» σ. 87, «Περὶ τριγῶνων, καὶ τετραγῶνων, καὶ διαμέτρων, καὶ τῶν ἀσυνδέτων λόγων ἐχόντων πρὸς ἄλληλα ὡς ἐν τύφῳ» (σὴ συνέχεια λάθος ἀρίθμηση: ἀπὸ σ. 87 συνεχίζει: 78) σ. 79, «Περὶ ἀσυνδέτων ζωδίων, καὶ συμπάθειαν ἐχόντων πρὸς

ἄλληλα»· σ. 80, «Περὶ τῶν βλεπόντων καὶ ἀκουόντων»· σ. 80, «Περὶ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν πλευρῶν»· σ. 81, «Περὶ δωροφορίας τῶν ἀστέρων»· σ. 81, «Περὶ ἐπὶ δεκαετίας»· σ. 82, «Περὶ ἀχρήστων καὶ κακοποιῶν τόπων»· σ. 82, «Περὶ ἰδιοπροσωπίας»· σ. 82, «Περὶ συνδέσμου»· σ. 82, «Περὶ τῶν ἐν δυνάμει ἀστέρων»· σ. 83, «Περὶ λαμπίνων καὶ τὸ πῶς χαίρουσιν οἱ ἀστέρες»· σ. 83, «Περὶ ἀπὸ κλιμάτων»· σ. 84, «Περὶ κληρῶν σημασίας»· σ. 85, «Περὶ τὰ αὐτῶν ἀποτελέσματα»· σ. 86, «Περὶ τῶν τελείων, καὶ ἐλαχίστων ἐτῶν»· σ. 86, «Περὶ ἀσυνδέτων ἀστέρων πρὸς τὰ φῶτα»· σ. 86, «Περὶ τῶν δωροφορῶν τοῦ ἡλίου ἀποτελεσμάτων»· σ. 88, «Περὶ σκυρτικῶν μοιρῶν»· σ. 89, «Περὶ φαλακρῶν, καὶ ποδαλγῶν, μαινομένων καὶ ἀσελγῶν, καὶ ἐμπαθῶν καὶ μεθυσῶν»· σ. 90, «Περὶ δεκανῶν ἀσελγοποιῶν ἐν οἷς ἡ ἀφροδίτη καὶ οἱ λοιποὶ»· σ. 104, «Περὶ τῶν τοῦ ἡλίου τροπῶν»· σ. 104, «Κανόνιον τῶν τεσσάρων ἀνέμων»· σ. 106, «Περὶ τῶν πρὸς τοὺς ἑπτὰ πλανήτας ἀστέρας, συναφῶν τῆς σελήνης»· σ. 110, «Περὶ τῶν ἑπτὰ πλανομένων ἐν ἐπιτομῇ, ἐκ τῶν ἀντιόχου»· σ. 111, «Περὶ τῶν σχημάτων τῶν ἑπτὰ ἀστέρων»· σ. 111, «Ἔτερον πάθος ἐκλήψεως σελήνης»· σ. 113, «Περὶ φωσφορίας»· σ. 113, «Περὶ διαμετρίσεως»· σ. 114, «Περὶ δεκανῶν ζωδίων»· σ. 117, «Περὶ χρείας σωμάτων»· σ. 117, «Περὶ τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως, καὶ τοῦ μαθεῖν ἐν ποίῳ ζωδίῳ καὶ μοίρα ἐστὶ παχυμερέστερον»· σ. 118, «Περὶ τοῦ πολεύοντος καὶ διέποντος ἐφ' ἐκάστης γενέσεως καὶ πάσης [...]»· σ. 126, «Περὶ αἰρέσεων καὶ δωροφορίας»· σ. 126, «Περὶ δεκανῶν, ἤτοι προσώπων τῶν ἑπτὰ»· σ. 126, «Περὶ τοὺς τῆς σελήνης σχηματισμοὺς»· σ. 127, «Ἐρμηνεῖα τῶν δέκα σχηματισμῶν τῆς σελήνης»· σ. 128, «Περὶ ἀνέμων προγνώσεως»· σ. 129, «Περὶ δώδεκα τημαρίων»· σ. 129, «Περὶ τῶν δώδεκα τόπων τῶν ἀστρολογούντων»· σ. 133, «Περὶ τεκνογονίας ἐπίσκεψις»· σ. 135, «Περὶ τοῦ τῆς σελήνης συνδέσμου»· σ. 136, «Περὶ πολέμου»· σ. 136, «Περὶ καταρχῶν λόγοι»· σ. 138, «Περὶ ἐποχῶν τῶν ἑπτὰ πλανομένων ἀστέρων»· σ. 142, «Περὶ τῆς τῶν μετεόρων σημειώσεως, ἡλίου, σελήνης, καὶ ἀστέρος»· σ. 145, «Περὶ τοῦ πῶς δεῖ εὐρίσκειν τὴν περιφέρειαν ἐκάστης ἡμέρας, καὶ ὥρας, ἰσημερινάς καὶ ὠριαίου χρόνου»· σ. 145, «Πῶς ὠφείλομεν εὐρίσκειν πόσαι ἡμεριναὶ ὥραι ἀναλογούνται ἐν ἐκάστη νυκτί, καὶ πόσοι ὠριαῖοι χρόνοι»· σ. 146, «Πῶς ὠφείλομεν εὐρίσκειν τὸ πλάτος ἐκάστου πλανήτου»· σ. 146, «Πῶς ὠφείλομεν εὐρίσκειν τὸ μεσημβρινόν ὕψωμα τῆς ἡμέρας»· σ. 146, «Πῶς ὠφείλει εὐρεῖν ἢν ἐπέχει ὁ ἥλιος μοίραν ἐν τῷ ἀνατέλειν αὐτοῦ»· σ. 147, «Πῶς ὠφείλει εὐρεῖν ἢν ἐπέχει ὁ ἥλιος μοιρῶν ἐν τῷ δύνειν αὐτόν»· σ. 147,

«Περὶ τῆς ἀκριβοῦς μοίρας τῆς ζητουμένης συζυγίας»· σ. 145, «Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου»· σ. 149, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὰς ὥρας τῆς ἐκλείψεως»· σ. 150, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡλίου»· σ. 150, «Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ἐποχὴν τῆς σελήνης»· σ. 152, «Περὶ τῆς τῶν πέντε ἀστέρων κατὰ μῆκος ψηφηφορίας»· σ. 153, «Περὶ τῆς τῶν πέντε ἀστέρων ἐῶας ἀνατολῆς καὶ ἑσπερίας ἀνατολῆς»· σ. 154, «Περὶ νεφελῶν ἐπίσκεψις» (στὴ σ. 155 τὸ σχῆμα: «σφαῖρα κοσμικὴ ἐν τετράσι καιροῖς»)· σ. 163, «Περὶ τῆς ἀποχύσεως τῆς σελήνης»· σ. 163, «Περὶ λεπτῶν σελήνης καὶ ὥρων»· σ. 164, «Περὶ τοῦ εὐρίσκειν τὸ ἅγιον Πάσχα»· σ. 164, «Περὶ μέτρων»· σ. 166, «Περὶ συστήσεως κόσμου»· σ. 171, «ἐπίσκεψις τῶν ζωδίων ἀκριβῆς, πτολεμαίου».

128. Π.Β.Ι. 290 Fol. ἔτ. 1803 φ. 344αβ.

Τίτλος: *Περὶ τοῦ πῶς συμβαίνει ἡ ἐκλείψις τοῦ ἡλίου, διασάφησις Νικολάου διδασκάλου Κυπρίου πρὸς τινὰ μαθητὴν καὶ φίλον αὐτοῦ.*

Ἄρχ. Ἄπορίαν τινὰ τῆς φύσεως, πεῖξάδὲ λογιώτατε, βούλομαι...

Στὴ σελίδα τίτλου ἡ ἡμερομηνία τοῦ γχφ: «1803 αὐγ. 10».

* 129. Β.Κ.Μ. 112 0,220×0,160 ἔτ. 1819 φφ. 20.

—φφ. 1α-11β, «Ἐρμηνεῖα κατὰ πλάτος τῆς ἀντικρῦ κεχαραγμένης ἀριστεραῦς χειρὸς περὶ τε τῆς εὐρέσεως τοῦ ἁγίου Πάσχα καὶ περὶ πάντων τῶν παρεπομένων αὐτῶ».

Ἄρχ. Κεφ. Α΄. Ἐάν θέλῃς, ἀγαπητέ ἀναγνώστα, νά εὔρῃς τὸ ἅγιον Πάσχα καὶ πάντα τὰ παρεπόμενα...

Ἀκολουθοῦν:

φ. 2αβ, «Κεφ. Β΄» (Ἄρχ. Δεύτερον, πρέπει νά ἤξεύρῃς, ὅτι οἱ κύκλοι τῆς σελήνης εἶναι δέκα ἑννέα...)· φ. 2β, «Κεφ. Γ΄» (Ἄρχ. Τρίτον, πρέπει νά ἤξεύρῃς, ὅτι οἱ κύκλοι τοῦ Ἥλιου εἶναι ὅλοι εἰκοσιοκτώ, τούς ὁποίους ἕαν θέλῃς νά μετρήσῃς εἰς τὴν χεῖρα...)· φ. 3αβ, «Κεφ. Δ΄» (Ἄρχ. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, καὶ παρά σου ἀποστηθισμένων πρότερον, ὅταν θέλῃς νά εὔρῃς τὸ ἅγιον Πάσχα τινός χρόνου...)· φφ. 3β-4α, «Κεφ. Ε΄» (Ἄρχ. Εἰ δέ καὶ θέλῃς νά εὔρῃς καὶ εἰς τὰς πόσας τοῦ μηνός εἶναι τὸ νομικόν φάσμα...)· φ. 4αβ, «Κεφ. ΣΤ΄» (Ἄρχ. Ἄφ' οὗ εὔρῃς τὸ ἅγιον Πάσχα...)· φφ. 4β-5α, «Κεφ. Ζ΄» (Ἄρχ. Ὅταν λοιπόν θέλῃς νά εὔρῃς κἀνένα ἀπὸ τὰ ἄνωθεν παρεπόμενα τοῦ ἁγίου Πάσχα...)· φ. 5αβ, «Κεφ. Η΄» (Ἄρχ. Ἐάν δέ θέλῃς νά εὔρῃς καὶ τὴν νηστείαν τῶν ἁγίων ἀποστόλων...)· φφ. 5β-6α, «Κεφ. Θ΄»

(‘ Αρχ. ‘Εάν δέ θέλης νά εὔρης ποίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος εἶναι ἡ παραμονή τῶν Χριστογεννῶν...’) φ. 6αβ, «Κεφ. Ι’» (‘ Αρχ. ‘Ομοίως εὐρίσκομεν καί τήν ἐβδομάδα, εἰς τήν ὅποιαν εἶναι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ...’) φφ. 6β-7α, «Κεφ. ΙΑ’» (‘ Αρχ. ‘Εάν δέ θέλης νά εὔρης καί τήν ἐβδομάδα, εἰς τήν ὅποιαν εὐρίσκεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Γεωργίου...’) φφ. 7α-8β, «Κεφ. ΙΒ’» (‘ Αρχ. ‘Εάν δέ θέλης νά εὔρης ποῖος ἦχος εἶναι ὅταν ἀρχίξῃ τό τριώδιον...’) φφ. 8β-10α, «Κεφ. ΙΓ’» (‘ Αρχ. ‘Εάν δέ θέλης νά εὔρης μέ καθολικόν τρόπον ποῖος ἦχος εἶναι εἰς κάθε τυχούσαν Κυριακήν...’) φφ. 10α-11α, «Κεφ. ΙΔ’» (‘ Αρχ. ‘Εάν δέ θέλης νά εὔρης καί ποίαν ἡμέραν γίνεται ἡ σελήνη τοῦ κάθε μηνός...’) φ. 11αβ, «Κεφ. ΙΕ’» (‘ Αρχ. ‘Εάν, τέλος πάντων, ἀγαπᾷς νά μάθῃς εἰς ποίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος εἶναι ἡ ἀρχή ἐκάστου μηνός...). — φφ. 12α-20β, «Παράρτημα, διερμηνευθέν κατά τό ἀνατολικόν χρονολόγιον παρά Κωνσταντίνου Σακελλαροπόλου τοῦ ἐξ Ἄρτης».

‘ Αρχ. *Περί τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης καί τοῦ θεμελίου αὐτῆς. Ὅμοίως περί βισέκτου καί ἰνδικτιῶνος...*

Ἄκολουθοῦν:

φ. 12β, «Περί βισέκτου»· φ. 13β, «Περί κύκλου ἡλίου»· φ. 14α, «Περί κύκλου σελήνης»· φ. 15α, «Περί τοῦ θεμελίου τῆς σελήνης» (φ. 15β, «Σχόλιον»)· φ. 17α, «Περί Ἰνδικτιῶνος»· φ. 18β, «Ἐπακταί».

Τελ. ...*Τά αὐτά λέγομεν καί περί τῶν ἑορτῶν τῶν δύο αὐτῶν μηνῶν.*

Ἡ χρονολογία τοῦ κειμένου στά φφ. 3β, 4β, 5β, 6α, 6β, 7β, 9β, 10β, 11α, 13β, 14α, 14β, 15α, 15β, 18β, 19α καί 20α, ὅπου «κατά τόν ἐνεστῶτα χρόνον 1819» ἢ «ὁ ἐρχόμενος χρόνος 1820».

Σέ ὑποσημείωση στά φφ. 11β-12α, γιά τό πῶς «νά εὔρης καί τόν Μάρτιον εἰς ποίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ἐμβαίνει» γράφει: «Αὕτη ἡ ὑποσημείωσις δέν εἶναι τοῦ ἰδίου συγγραφέως».

130. Β.Γ.Α.Γ. 4 0,330×0,245 ἔτ. 1820 φφ. 10α-15β.
— φφ. 10α-13β, «Βιβλίον καλούμενον Ζωδιολόγιον».

Στή σελίδα τίτλου ἡ ἡμερομηνία κατά τήν ὅποια, καί ὁ τόπος ὅπου, γράφτηκε τό χῆφ: «αωκ ἔλαφηβολιῶνος ἰδ’ Μπλάτζι» (στή Μακεδονία). — φφ. 14α-15β, «Σεληνοδρόμιον πάνυ ὠραῖον».

131. Τ.Τ.Κ. 76 0,187×0,130 ΙΘ’ αἰ. φ. 52αβ.
ἽΟ κύκλος τοῦ ἔτους καί οἱ τέσσερις ἐποχές (μέ σχετικό πίνακα).

* 132. Β.Α.Κ. 52 0,160×0,107 ΙΘ΄ αϊ. φφ. 2α-22α.
 Τίτλος: *Προγνωστικόν ἐκ τῆς σελήνης πότε γήνετε ἄνεμος καί βροχή.*
Ἐρχ. Μάρτιος εἰς τοὺς 18 ἢ ἡμέρα ἐκίνη ἢ μίαν ἢ δηοῦ γήνετε
μεγάλη ταραχή τοῦ ἀέρος...

Τά φφ. 1αβ καί 22β, λευκά.

133. Τ.Τ.Κ. 101 0,170×0,110 ΙΘ΄ αϊ. φφ. 105.
 (Τά φφ. 11αβ, 12α, 13α, 16α-23β, 28β, 62α, 75α, 94β-99β, λευκά).

Τίτλος (φ. 1α): *Περί τῆς τῶν πλανητῶν ιδιότητος.*

Ἐρχ. Κρόνος ὁ τῶν ἐπτὰ πλανητῶν ἴστατος, πλησίον τοῦ
ἐνάστρου στερεώματος καί τῆς γῆς ἀπέχων τό μέγιστον...

Ἀκολουθοῦν τά κεφάλαια: «Περί ὄψεων ἀξιομάτων τε καί ἐτέρων παθῶν» (φ. 7α)· «Περί ὑψώματος πλανητῶν» (φ. 10α)· «Περί τῶν δώδεκα οἰκῶν» (φ. 12α)· «Περί ἄλλων παθῶν τῶν πλανητῶν» (φ. 14α)· «Περί τῶν ἀστέρων» (φ. 24α)· «Περί τῶν δώδεκα οὐρανίων οἰκῶν καί ὀνομάτων αὐτῶν» (φ. 29α)· «Περί τῶν σημασιῶν τῶν πλανητῶν ἐν τοῖς οὐρανίοις οἰκοῖς» (φ. 32α)· «Περί τῶν σημασιῶν τῶν πλανητῶν ἐν τοῖς αὐτῶν ἢ ἐτέρων οἰκοῖς» (φ. 56α)· «Περί τῆς φύσεως τῶν πλανητῶν κυριευόντων ἐν οἰκοῖς ἄλλοις» (φ. 62β)· «Περί τῶν ἀπορροιῶν τῆς σελήνης ἀπό τῶν λοιπῶν πλανητῶν» (φ. 75β)· «Περί τῶν σημασιῶν τῶν πλανητῶν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν ὄψεσιν. Περί συνόδων» (φ. 80β)· «Περί ἀντιθέσεως» (φ. 85α)· «Περί τριγώνου ὄψεως» (φ. 88β)· «Περί τετραγωνισμοῦ τοῦ Κρόνου μετὰ τῶν λοιπῶν» (φ. 91α)· «Περί συλλήψεως καί περὶ τοῦ αὐτῆς θεματίου» (φ. 100α).

Ἐκ τῆς Μιχ. Γεδεών, ὁ ὁποῖος στίς 5 Ἐπριλίου 1916 ἀγόρασε τό χγφ. γιά τό Φιλ. Σύλλογο Κων/πόλεως, σημειώνει: «Τά τοιοῦτου εἶδους χειρόγραφα σήμερον εἶναι σπανιότατα».

Νεώτερο χέρι σημειώνει τήν τιμή: «φράγκα 20 μάλλον 25 γρ.».

134. Μ.Π. 787 (6294) 0,210×0,160 ΙΘ΄ αϊ. φφ. 240α-253β.
 Τίτλος: *Περί οὐρανοῦ, ἀστέρων, ἡλίου, σελήνης, ἔτι καί περὶ γῆς καί μήκους*
τούτων καί κινήσεως, ἔτι περὶ τροπῶν καί μεταβολῶν τῶν ἀστέρων.

135. Μ.Π. 592 (6099) 0,205×0,165 ΙΘ΄ αϊ. σσ. 297-306.
 Πρῶτος τίτλος: «Φυσικά τινά. Περί στοιχείων, περὶ τοῦ οὐρανοῦ σώματος καί τῶν ἀστέρων».

Ἐρχ. Τό οὐράνιον σῶμα τινές μὲν κρύσταλον πεπηγμένον

ώήθησαν εἶναι, τινές δέ, οὐσίαν τινά, ξένην τῶν τεσσάρων στοιχείων, πέμπτον σῶμα ὀνομάσαντες...

—σ. 297, «Περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων».

Ἄρχ. Τέσσαρα στοιχεῖα εἰσι, τὰ τὸν κόσμον συνιστῶντα, πῦρ, ἀήρ, ὕδωρ, γῆ, καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἔστιν ὁ ἀήρ...

—σ. 299, «Ἔτι περὶ στοιχείων».

Ἄρχ. Τὸ σχῆμα τῆς γῆς, οὔτε τετράγωνόν ἐστιν, οὔτε τρίγωνον, οὔτε πάλιν ὀλόκυκλον, ἀλλ' ὡς ἀμφικυκλούμενον...

—σ. 300, «Κομητῶν χεομένων καὶ εἰς ἀέρα διαλυομένων».

Ἄρχ. Οἱ εἰς ἀέρα ἐνίστε χεόμενοι κομῆται ὡς βλέπομεν, οὐκ εἰσὶν ἀστέρες...

—σ. 302, «Περὶ Σεισμοῦ».

Ἄρχ. Ὁ σεισμός οὕτω μὲν κατὰ φυσικόν τρόπον γίνεται, κατὰ βούλησιν δέ θεοῦ...

—σ. 303, «Περὶ Κερανοῦ καὶ Ἀστραπῆς».

Ἄρχ. Τῶν νεφῶν ἐπάνω πυκνουμένων, καὶ κατερχομένων, καὶ ὑπὸ τῆς πυκνότητος φερομένων, ἔνθεν κἀκείθεν...

—σ. 304, «Περὶ νεφῶν, χιόνος, βροχῆς, χαλάζης, ὀμίχλης, πάχνης, δρόσου καὶ κρυστάλου».

Ἄρχ. Κύκλοθεν ἡ γῆ σπογγοειδής ἐστι, χαύνητε καὶ ἀπαλή, καθόκουφοτέρα, καὶ οὕτως ἀπαλή ἔσωθεν τοῦ ὠκεανοῦ...

—σ. 305, «Περὶ ἀντιπόδων».

Ἄρχ. Δύο ζῶναι τῆς γῆς...

136. Ζ.Σ. 3

0,240×0,175

ΙΘ' αἰ.

Ἀστρονομικές παρατηρήσεις.

Ἄρχ. Ὁ Κρόνος κινεῖται λεπτά 2 εἰς κάθε ἡμεροῦκτιον...

* 137. Ε.Β.Ε. 1251

0,210×0,130

ΙΘ' αἰ.

φ. 40 χ.ἄ.

Κείμενο ἀκέφαλο καὶ κολοβό. Μέρος ἐνός μεγαλύτερου συγγράμματος ἀστρονομίας.

Ἄρχ. ...ται, ὅτι τὸ τοῦ Τύχωνος σύστημα πλάσμα ἐστὶ πρὸς τοῦ δημῶδους ὄχλου τὴν εὐχαρίστησιν εὔρεθέν...

—φ. 2α, «Τμήμα τρίτον. Περὶ τοῦ φυσικοῦ συστήματος».

Ἄρχ. Διὰ τηλεσκοπίων ἢ σκοτεινῆς ὑέλου θεωροῦσι τὸν Ἥλιον, φαίνονται κηλίδες τινές μελανοειδεῖς ἐν αὐτῷ...

—φ. 9α, «Ἐκθεσις τοῦ φυσικοῦ Συστήματος».

Ἄρχ. Ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου ἀναπτύσσει τὰ φαινόμενα οὕτω, καθάπερ καὶ αὐτὴ ἀπαιτεῖ ἡ φύσις, ἐγένετο δεκτὸν παρὰ πᾶσι τοῖς ἀστρονομοῦσι...

φ. 12α, «Στοιχεῖον τῆς Ἄστρονομίας τὰ ἀρχοειδέστερα. Μέρους τέταρτον. Περί τοῦ Ἡλιακοῦ Συστήματος. Μέρους πρῶτον Περί Ἄνακλάσεως καὶ Παραλλάξεως τῶν ἀστέρων. Περί Ἄνακλάσεως».

Ἄρχ. Φυσικός τόπος τῶν ἀστέρων λέγεται τὸ σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ ἐν ᾧ τὸ κέντρον αὐτῶν κεῖται, ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς γῆς θεωρουμένων...

—φ. 23α, «Τμῆμα Δεύτερον. Περί ἀποστάσεως καὶ μεγέθους τῶν ἀστέρων ἔνθα καὶ περὶ ἐγκλίσεως καὶ ἀψίδων τῶν τροχιῶν τῶν πλανητῶν».

Ἄρχ. Ἐκκεντρότης λέγεται ἡ ἀπόστασις τοῦ κέντρου τῆς τροχιάς τῶν πλανητῶν ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ Ἡλίου περὶ ὃν φέρονται...

—φ. 35α, «Τμῆμα τρίτον. Περί τῆς περὶ τὸν Ἥλιον κινήσεως τῶν Πλανητῶν καὶ ἑλλειπτικαῖς τροχιαῖς. Νόμοι Κεπλέρου».

Ἄρχ. Νόμος α'. Αἱ τῶν πλανητῶν τροχιαὶ οὐκ εἰσὶ κύκλοι ἐκκεντροί, ἀλλ' ἑλλείψεις, ὧν τὴν μίαν τῶν ἐστιῶν κατέχει ὁ ἥλιος...

Τελ. ...οὕτω τὸ ἥμισυ τῆς ἐφαπτομένης τῆς ἐκκέντρου ἀνωμαλίας πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς ἐφαπτομένης τῆς ἀληθοῦς ἀνωμαλίας. Καί...

* 138. Σ.Δ. 92 0,210 × 0,153 ΙΘ' αἰ. φφ. 7 χ. ἀ. + 159.
(νεώτερη ἀρίθμηση: φφ. 165)

Τίτλος (φ. 1α χ.ἀ. ἢ φ. 1α): τόμος β^{ος} τῆς φυσικῆς περιέχων τὴν μερικὴν φυσικὴν. περὶ τῶν ἀῶλων σωμάτων. βιβλίον δεύτερον.

Στά φφ. 2α-7α, πίνακας τῶν περιεχομένων.

Ἄναλυτικά τὸ περιεχόμενο τοῦ τόμου:

—φ. 1α (ἢ 8α), «Προοίμιον τῆς μερικῆς φυσικῆς».

Ἄρχ. Ἐξηγήσαμεν εἰς τὸ α^{ον} μέρος τῆς φυσικῆς, τὸ ὁποῖον γενικὴν φυσικὴν ὀνομάσαμεν, τὴν φύσιν τοῦ σώματος κοινῶς, τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ τὰς πρώτας, καὶ δευτέρας, ὅθεν ἀκολουθεῖ τώρα νὰ ἐξετάσωμεν τὴν μερικὴν φυσικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν τὰ εἶδη διαφόρων σωμάτων...

—φ. 1β (ἢ 8β), «Τμῆμα πρῶτον. περὶ κόσμου, καὶ τῶν αὐτοῦ συστημάτων».

Ἄρχ. Κοινῶς καθὼς ὀρίζει ὁ ἀριστοτέλης βιβλίον περὶ κόσμου,

κεφ. β^{ov} είναι ή σύστασις καί συναρμογή εκ του ούρανοῦ, καί γῆς, καί εκ τῶν φύσεων ἐκείνων ὁποῦ περιέχονται ἀνάμεσα εἰς τόν οὐρανόν, καί τήν γῆν...

Ἄκολουθοῦν τά κεφάλαια: «περί τῶν πρώτων τῆς κοσμογραφίας στοιχείων» (φ. 2α ἢ 9α)· «περί τοῦ πτολεμαϊκοῦ συστήματος» (φ. 13α ἢ 20α)· «περί τοῦ κοπερνιακοῦ συστήματος» (φ. 19α ἢ 26α)· «περί τοῦ τυχωνιακοῦ συστήματος» (φ. 28α ἢ 35α).

—φ. 30α (ἢ 37α), «τμήμα β^{ov}. περί τῶν οὐρανίων σωμάτων. κεφ. α^{ov}. περί τοῦ οὐρανοῦ κοινῶς».

Τά ἐπόμενα κεφάλαια: «περί ἀστέρων» (φ. 35α ἢ 42α)· «περί τῶν πλανητῶν» (φ. 39α ἢ 46β)· «περί τῶν κομητῶν» (φ. 44α ἢ 51α)· «περί τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἀστέρων, ὅπου περί τῆς κριτικῆς ἀστρολογίας» (φ. 46α ἢ 53α)· «περί τῆς τοῦ χρόνου ἐρμηνείας» (φ. 51β ἢ 58β). Στό κεφάλαιο αὐτό: «περί ἐπακτῶν, ἤγουν τοῦ θεμελίου τῆς σελήνης», «περί τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας κατά τήν γνώμην τῶν γραικῶν», «περί τοῦ πῶς εὐρίσκεται ή νεομηνία, καί τῆς σελήνης ή ἡλικία», «περί τῆς εὐρέσεως τοῦ νομικοῦ πάσχα», «περί τοῦ ἁγίου πάσχα», «περί τοῦ πῶς εὐρίσκεται ή ἀποκρέα», «Κανόνιον διά τήν εὐρεσιν τοῦ ἁγίου πάσχα κατά τό παλαιόν καλενδάριον», «ἐπισημότεραι ἡλικίαι τῆς χρονολογίας», «ἡλικίαι ἱεραί», «ἡλικίαι κοσμικαί».

—φ. 105α (ἢ 112α), «τμήμα γ^{ov}. περί τῆς στοιχειώδους χώρας, καί μετεόρων φαινομένων ἐν τῷ ἀνωτάτῳ μέρει αὐτῆς». Τά κεφάλαια: «Ἄνισως καί ή στοιχειώδης χώρα, ἀληθῶς συντίθεται ἀπό τά τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, καί γῆν», «περί τῶν μετεόρων κοινῶς, κυρίως περί τῶν ἀνέμων», «περί νεφέλης, ἕτεοῦ, καί τῶν ἄλλων ὑγρῶν μετεόρων. νεφέλη», «περί κεραυνοῦ, βροντῆς, καί τῶν ἄλλων πυρίνων μετεόρων», «περί ἴριδος, καί τῶν ἄλλων ἐμφατικῶν μετεόρων».

—φ. 124α (ἢ 131α), «τμήμα δ^{ov}. περί τῆς ὑδρογῆτου σφαίρας, καί τῶν φαινομένων ἐν αὐτῇ». Τά κεφάλαια: «περί τῆς διαιρέσεως, καί τῶν μερῶν τῆς ὑδρογῆτου σφαίρας», «περί τῆς ἀμοιβαίας ῥοῆς, καί ἀναῤ-ῥοῆς τῆς θαλάσσης», «περί τῆς ἀλμυρότητος τῆς θαλάσσης», «περί τῶν ἀρχῶν τῶν βρύσεων καί ποταμῶν», «περί τοῦ ὑπογείου πυρός ποταμοῦ καί μεταλλικῶν ὑδάτων».

—φ. 146α (ἢ 153α), «τμήμα ε^{ov}. περί τῶν ὀρυκτῶν, καί ὑπογείων ἀλάτων». Τά κεφάλαια: «περί τῶν διαφορῶν εἰδῶν τοῦ ἄλατος καί περί ὑαίλου», «περί τῶν ἐλαιοδῶν χυμῶν», «περί τῶν λίθων κοινῶς, καί τι μέν, καί περί τῶν μεταλλικῶν σωμάτων», «περί μαγνίτου», «περί μετάλλων».

Πολλά σχήματα ἐντός κειμένου· π.χ. φ. 16α ἢ 23α: «σχῆμα τοῦ πτολεμαϊκοῦ», φ. 20α ἢ 27α: «ἰδού τό σχῆμα» (τοῦ κοπερνικοῦ συστήματος), φ. 28β ἢ 35β, «ἰδού τό σχῆμα» (τοῦ τυχωνικοῦ συστήματος) κ.ἄ.

* 139. Μ.Φ.Η. 1 0,320 × 0,235 ΙΘ' αἰ. φ. 44αβ.
Τίτλος: *Περί τοῦ Ἥλιου καί τῆς φύσεως τῶν ἀστέρων. περί τοῦ φωτός τῆς σελήνης καί τῆς ἐκλείψεως αὐτῶν.*

Ἄρχ. *Τό ἀπό τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας τοῦ Στερεώματος, ἕως τοῦ κύκλου τῆς σεληνιακῆς σφαίρας τό διάστημα τόδε καλεῖται Αἰθήρ...*

Τελ. *...ὑπάρχει ὡς κέντρον [= ὁ ἥλιος] μεταξύ τῶν ἄλλων καί δι' ἐνιαυτοῦ τελειώνει τήν περιφέρειάν του, ἤγουν διά νυχθημερῶν 365 καί ὥρας 6... (κολοβό).*

* 140. Θ.Σ.Π.Α. 46 0,200 × 0,150 ΙΘ' αἰ. φφ. 119.
Τά φφ. 76αβ, 80αβ, 91β, 93β, 97β, 102αβ, 104β, λευκά.

Κείμενο ἀστρονομικοῦ περιεχομένου μεταφρασμένο ἀπό τά λατινικά· ἐπικεφαλίδες καί λέξεις ἐντός κειμένου στά λατινικά.

(Ἐπίτιτλος: «Περί σημείων τοῦ ζωδιακοῦ, τῶν τε ποιότητων αὐτῶν καί τῆς διαιρέσεως».)

Ἄρχ. *Τῶν δέκα κύκλων τῆς σφαίρας τῶν τε μειζόνων καί ἐλαττόνων, μόνος ὁ ζωδιακός...*

Ἄκολουθοῦν: φ. 5α, «Κεφ. Β^{ov}. Περί τῶν πλανητῶν»· φ. 8β, «Κεφ. Γ^{ov}. Περί ὄψεων, ἀξιομάτων, καί ἐτέρων τινῶν»· φ. 14β, «Κεφ. Δ^{ov}. Περί τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων»· φ. 30β, «Κεφ. Ε^{ov}. Περί σημασιῶν τῶν πλανητῶν ἐν τοῖς αὐτῶν, ἢ ἐτέρων οἴκοις»· φ. 34α, «Περί τῆς φύσεως τῶν πλανητῶν τῶν κυριευόντων εἰς ἄλλους οἴκους. Κεφ. ΣΤ^{ov}. Περί τοῦ οἴκου τοῦ ἀναβαίνοντος»· φ. 42α, «Κεφ. Ζ^{ov}. Περί ἀπορροϊῶν τῆς σελήνης»· φ. 46α, «Κεφ. Η^{ov}. Περί συνόδων τῶν πλανητῶν καί ὄψεων»· φ. 53α, «Περί μοίρας ὠροσκοπούσης, ἢ περὶ διορθώσεως τῶν γεννέσεων. Κεφ. Θ^{ov}»· φ. 55α, «Κεφ. Ι^{ov}. Τινά περὶ συλλήψεως, καί περὶ τοῦ αὐτῆς θεματίου»· φ. 64β, «Περί ἀναιρετῶν».

—φ. 74α, «Βιβλίον β^{ov}. Κεφ. Ι^{ov}. Περί γονέων».

Ἄρχ. *Ἐκ τῆς γενέσεως τῶν τέκνων, ἀσφαλῆ δοκιμασία δύνασθαι θεωρεῖσθαι τά ἔργα τῶν γονέων...*

Ἄκολουθοῦν: φ. 77α, «Περί χρήσεως σφαιρῶν»· φ. 78β, «Περί τῆς προσγινομένης ἡμῖν ὠφελείας ἀπὸ τῆς τῶν ἀστέρων καί τοῦ στεραιώμα-

τος γνώσεως»· φ. 81α, «Περί τῆς κινήσεως τῆς γῆς, κατά τόν Πυθαγόραν, καί Νικόλαον τόν Κοπέρνικον».

Ἄρχ. Ἡ μέν οὖν κίνησις τῆς γῆς ἡ πυθαγορική, ἦττον κυκλικῆ περιφορά (οὐχ ὁ ταράττων τήν γῆν σεισμός) αἰτία ἐστὶ πολλῶν οἰκίων φαινομένων κατά τόν σοφόν Κοπέρνικον, καί τήν αὐτοῦ αἴρεσιν...

φ. 83α, «αἱ δέ ἀποδείξεις τοῦ δόγματος τούτου, αὐταὶ εἰσιν»· φ. 87α, «Τίς ἢ τῆς γῆς χώρα πρὸς τήν ἀναλογίαν τῶν πλανητῶν, καί ἀστέρων»· φ. 92α, «Ὅπως εὐρίσκεται ἡ λοξεία ἀνάβασις»· φ. 92α, «Ὅπως εὐρίσκεται ἐν πόσαις ὥραις ἕκαστον ἀνατέλλει τῶν χωδίων»· φ. 94α, «Ὅπως εὐρίσκεται ὁ κληρος τῆς τύχης» (ἀπό φ. 97α, ἄλλο χέρι)· φ. 97β, «κεφ. ε^{ov}. Τίνες εἰσὶν αἱ ιδιότητες τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων»· φ. 98α, «κεφ. στ^{ov}. Περί τῆς ὠφελείας τῶν ἀστέρων τοῦ στερεώματος ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς, καί ἐν τοῖς ναυτικοῖς»· φ. 99α, «Πῶς τό μήκος τό γεωγραφικόν γνωρίσωμεν ἐκ τῆς ἐπιστήμης τῶν ἄστρον;»

—φ. 100α, «Περί τῶν πλανητῶν Βίβλος β^a τῶν ἀτρονομικῶν».

Ἄρχ. Τοὺς πλανήτας λέγομεν τοὺς ἀστέρας μὴ ἔχοντας αἰετὶ ἀλλήλοισι τό αὐτὸ διάστημα...

Ἀκολουθοῦν: φ. 100β, «κεφ. α^{ov}. Περί τῶν πλανητῶν καθόλου θεωρουμένων»· φ. 103α, «Οἱ δ' τρόποι τῆς τῶν γραφῶν ἐρμηνείας, ἐκ τῶν ἱερωνύμου τοῦ παρά τῷ θεολόγῳ φοιτήσαντος ἀχερίου καί ἀγγουστίνου»· φ. 119α, «Οἰκονομία τῆς κατασκευῆς τῶν ὥρολογίων»· φ. 119α, «Περί τῶν ἐπιπέδων ὥρολογίων τῶν ἀστρονομικῶν»· φ. 119β, «Περί τῶν τροπικῶν τοῦ ἀστρονομικοῦ»· φ. 119β, «Περί τῶν ἰταλικῶν ὀριζοντικοῦ»· φ. 119β, «Περί τοῦ βαβυλωνικοῦ ὀριζοντικοῦ» (μόνον οἱ πρῶτες δύο γραμμές· κολοβό).

Κτητορικό: «ἐκ τῶν τοῦ Ἁναστασίου Μαυροκεφάλου» (ἄλλο χέρι).

β' Σεισμολόγια Βροντολόγια Σεληνοδρόμια.

1. B.B.N. II.C. 35 8° ΙΕ' αἰ. φφ. 123β-126β.

—φφ. 123β-125α, «Ἐρμηνεία τοῦ σεισμολογίου διὰ τῶν ιβ' ζωδίων.

Ἄρχ. Ἀπρίλιος. Ταῦρος ἐάν βροντήσῃ, σιτοφορίαν δηλοῖ κατὰ παντός τόπου· χαρά δέ ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ, καί εὐωχία...

—φφ. 125β-126β, «Ἐρμηνεία τοῦ βροντολογίου».

* 2. Μ.Δν. 167 (3701) 0,210×0,138 ΙΕ΄ αϊ. φφ. 247α-252β.
— φφ. 247α-251α, [Πίνακες με τούς κύκλους τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης].
— φφ. 251β-252β, «Μέθοδος περί τοῦ εὑρεῖν τόν κύκλον τοῦ ἡλίου καί
τῆς σελήνης καί τῆς ἰνδικτιῶνος».

Πρβλ. Γ΄, 3.

* 3. Μ.Κτ. 269 (3342) 0,150×0,105 ΙΕ΄ αϊ. φ. 36αβ.
«Περί τῆς εὑρέσεως τῶν κύκλων τῆς σελήνης».
Ἄρχ. *Εἰ θέλεις εὑρεῖν τόν κύκλον τῆς σελήνης...*
Βλ. Τόμ. Γ΄, Ἐπιστήμες τῆς ζωῆς.

* 4. Μ.Ι. 78 (4198) 0,215×0,155 ΙΕ΄ αϊ. φ. 73β.
[Περί τῶν κύκλων τῆς σελήνης].
Ἄρχ. *Τῆς σελήνης αἱ ἡμέραι εἰσὶν αὐται, αἱ μὲν φωτιστικάι, αἱ δὲ
ἀφώτῃσαι...*

* 5. Μ.Π. 114 (5620) 0,210×0,160 ΙΕ΄ αϊ. φφ. 124α-125α.
— φ. 124αβ, Σημειώσεις περί εὑρέσεως τοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου.
Ἄρχ. *Ὅσταν ἀλισμονίσης τόν κύκλον τοῦ ἡλίου μέρισον τὰ
ἀπό κτήσεως κόσμου ἔτη ὑπὸ τῶν εἰκοσιοκτῶ, καί ὕφαλον ὄλα
τὰ εἰκοσιοκτῶ. Καί τὰ ἐναπομῆναντα κράτισον...*
— φ. 125α, «Οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου» (πίνακες).

6. Ε.Β.Α. 129 0,190×0,120 ΙΕ΄ αϊ. φ. 1αβ.
Σεληνοδρόμιο. Ἀκέφαλο.
Ἄρχ. *...σελήνης· ὅπερ ἐάν ἴδῃς, γενήσεται, πλὴν τῆς καρδίας
σου τό ἐνύπνιον μὴν ἐξείπῃς τινά, ἕως νά ἀνατείλῃ ὁ ἡλίος...*
Τελ. *...εἰς τήν κθ΄ καί τήν τριακοστήν ἕως ἡμερῶν τριῶν
γενήσεται τό ἐνύπνιον σου.*

7. Μ.Ι. 213 (4333) 16° ΙΕ΄ αϊ.
Περί ζωδίων καί κύκλων ἡλίου καί σελήνης.
Ἄστρολογικά περί τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.
Σεληνοδρόμιο.
Βροντολόγιο.

- * 8. Μ.Β. 985 0,210×0,130 ἔτ. 1538.
 —φ. 1αβ, «οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου».
 —φ. 3αβ, «οἱ κύκλοι τοῦ νομικοῦ φάσκα».
 —φ. 4α, ἱατρικό (οἱ καλές καί οἱ ἐνάντιες ἡμέρες γιά φλεβοτομία).
 —φφ. 4β-5α, περί ἐκλείψεως τῆς σελήνης.
 —φφ. 10α-11β, ἱατρικό (περί φλεβοτομίας κ.ἄ.).
 —φφ. 344β-345α, «περί τῆς συλλήψεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς κατασκευῆς, τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἔτι δέ καί τοῦ θανάτου, καί τῆς αὐτοῦ προσκυνήσεως ἐν τῷ τοῦ θεοῦ θρόνον».
 Ἰ. Ἀρχ. *Συνουσιαζομένων τοῦ ἀνδρός μετά τῆς γυναικός, καί τῆς γυναικός μετά τοῦ ἀνδρός, ἡ μὲν μήτρα τῆς γυναικός...*
- Σημ. Ἡ χρονολόγησις τοῦ κώδικα, στό φ. 349β: «ἐπληρώθη ἡ παροῦσα βίβλος ἐν ἔτει ζμστ' διά χειρός δανιήλ τοῦ τάλανος τάχα καί ρακενδύτου».
9. Μ.Σ.Τ. 3 0,330×0,225 ἔτ. 1570 φφ. 121α-122β.
 Τίτλος: *Σεληνοδρόμιον παντοτεινόν.*
10. Μ.Ε. 131 (2144) 8^{ov} ΙΣΤ' αἰ.
 Σεισμολόγιο.
 Τό 5° μέρος τοῦ κώδικα.
11. Μ.Ι. 207 (4327) 16° ΙΣΤ' αἰ. φφ. 164β-182β.
 —φφ. 164β-169β, «Σελινοδρόμιον».
 —φφ. 170α-182β, «Τά ζώδια ὁπώσαι ἡμέρε καθ' ἕκαστον τοῦ μηνός κυριέβουσιν».
12. Π.Β.Ι.(Λ.). 509 0,217×0,145 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-43β.
 Σεληνοδρόμιο. Περί τῶν ἰβ' ζωδίων. Ἰ. Ἀκέφαλο.
 Ἰ. Ἀρχ. *...καί ἀπό τῶν ἐναπολειφθεῖσων ἀφελόντες, εἰ τύχοι σεληνιακόν ἔτος.*
13. Μ.Μ.Λ. 866 0,140×0,090 ΙΣΤ' αἰ.
 —φφ. 19α-20β, βροντολόγιο.
 —φφ. 24α-26β, περί τῆς κοσμογονίας.
- * 14. Μ.Δ. 146 (2820) 0,190×0,140 ΙΣΤ' αἰ. φ. 202α.
 Τίτλος: *Οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου* (πίνακας).

Προηγούνται: «πασχάλια λε΄ μετά βραχείας ἐρμηνείας προτασσομένης».

- * 15. Μ.Δν. 282 (3816) 0,150×0,095 ΙΣΤ΄ αἰ.
—φφ. 28α-29β, περί ζωδίων.
—φφ. 46β-47α, κύκλοι γιά τήν εὕρεση τῶν σημείων τῆς σελήνης.
Πρβλ. Γ΄, 21.
- * 16. Μ.Ι. 940 (5060) 0,155×0,120 ΙΣΤ΄ αἰ. φ. 219β.
Τίτλος: *Κύκλοι ἡλίου καί σελήνης* (πίνακας).
17. Μ.Ξ. 248 (2581) 0,150×0,100 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 112β-135α.
—φφ. 112β-119α, «Σεισμολόγιον, ἤτοι προγνωστικά τῶν σεισμῶν τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου-Αὐγούστου».
—φφ. 119α-135α, «Βροντολόγιον, ἤτοι προγνωστικόν τῶν βροντῶν».
18. Ε.Α.Β. 1701 0,163×0,114 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 20α-27β.
Τίτλος: *Ἐρμηνία εἰς τό σεληνοδόμον. ὅταν γίνεται ἡ σελήνη.*
Ἄρχ. Γύνοσκε ὅτι εἰσύν γράμματα ἰθ΄ ἀρχήν ἀπό τό α΄ καί
πληβῆ εἰς τό τ΄...
Τελ. ...ἀρχηνᾶ ἀπό τήν ἡμέραν, στιγμαῖς ἡ ὄρα αστ΄.
19. Μ.Μ.Λ. 886 0,140×0,090 ΙΣΤ΄ αἰ.
Περί τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου (φφ. 1α-3β).
Περί τοῦ σχήματος τῆς γῆς (φφ. 4α-11β).
20. Α.Α.Π. C.154 0,205×0,150 ΙΣΤ΄ αἰ.
—φ. 204α, «Τό θεμέλιον τῆς σελήνης».
Ἄρχ. Ἐάν θέλῃς ἀνθρωπε νά ἤβρῃς τό θεμέλιω...
—φ. 204β, «Τό τριόδιον».
Ἄρχ. Καί γήνοσκαί καί περί τοῦ τριῶδιον...
21. Μ.Ξ. 325 0,150×0,091 ΙΣΤ΄ αἰ. σσ. 837-844.
Οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου.

22. Π.Β.Ι. 87 0,100×0,070 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 63.
Βροντολόγιο.

Ἄρχ. καί πάνυ ἀγαθά· καρκῖνος, λέων, αἰγόκερωσ...

23. Π.Β.Ι. 261 0,210×0,153 ΙΣΤ΄ αϊ.

— φφ. 17α-34β, βροντολόγιο.

— φφ. 66α-92β, Περί οὐρανοῦ καί ζωδίων καί πλανητῶν καί τῶν λοιπῶν ἀστέρων.

Ἄρχ. Οὐρανός ἐστι περιοχὴ ὀρατῶν...

— φ. 93α, Ἐτέρα παρατήρησις περί τῆς τοῦ κυνός ἐπιτολῆς καί τῆς προγνώσεως τῶν ἐξ αὐτῆς συμβαινόντων. Διοφάνους.

Ἄρχ. Ἡ τοῦ κυνός ἐπιτολή γίνεται...

— φφ. 93β-116β, Ζωροαστρικά.

Ἄρχ. Ζωδιακός κύκλος...

24. Μ.Ε. 317 (2330) 8° ΙΣΤ΄ αϊ.

Τίτλος: Ζωδολόγιον τῶν δώδεκα μηνῶν.

Τό 3° μέρος τοῦ κώδικα.

* 25. Μ.Ι. 520 (4640) 0,210×0,130 ΙΣΤ΄ αϊ.

— φφ. 136α-138α: «Σεληνοδρόμιον».

— φ. 149β, «Περί τοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου».

26. Μ.Μ.Σ. 79 0,198×0,155 ΙΣΤ΄ αϊ.

— φφ. 144β-148α, Σεληνοδρόμιο.

— φ. 213β, «Ἡλίου κύκλοι».

* 27. Μ.Μ.Α. 586 0,190×0,180 ἔτ. 1603.

— φ. 87β, «κύκλοι ἡλίου» (πίνακας).

— φφ. 88β-91α, κύκλοι σελήνης (πίνακες).

Στό φ. 87α σημείωση τοῦ γραφέα: «ἐγράφη ὑπό Μωϋσέως ἱερομονάχου Σιναΐτου τοῦ πολίτη εἰς Λέσβον χωρίον πολιχνίτου κατά τό ζρια΄ ἰνδ. α΄ κατά μήνα Γαμηλιῶνα».

* 28. Β.Σ.Α. 60 0,210×0,145 ἔτ. 1661 φφ. 1β-2α.

Τίτλος: Σεληνοδρόμιον παντοτινόν (δύο πίνακες).

Στό φ. 295β τοῦ κώδικα, σημείωμα τοῦ γραφέα: «Ἐτελειώθη τό παρόν»

νόμιμον διά χειρός ἐμοῦ ἰωσήφ ἱερομονάχου τρεσσυ ἐν τη μιλῶ και εὐχεστε και μὴ καταράσθε ἀθελέτε δι αὐτόν αχζα´ μηνί μαῖου ιε´».

- 29. Μ.Ν.Ζ. 70** 0,200 × 0,140 ἔτ. 1671.
 · Οἱ κύκλοι τῆς σελήνης τοῦ ἔτους 1671.
- 30. Μ.Σ.Τ. 35** 0,205 × 0,160 ἔτ. 1672 σσ. 423.
 Σελινοδρόμιο.
- 31. Π.Β.Ι. 89** 0,145 × 0,100 ἔτ. 1679 φφ. 43β-55β.
 —φφ. 43β-45α, οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης.
 —φφ. 45β-47β, πίνακες σεληνοδρομιῶν.
 —φ. 49α, οἱ κύκλοι τῆς σελήνης.
 —φφ. 49β-55β, σεληνοδρόμιο παντοτινό.
- * 32. Μ.Δν. 397 (3931)** 0,140 × 0,105 ἔτ. 1675 φφ. 228α-232α.
 —φ. 228α, «μῆνες τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ» (πίνακας).
 —φφ. 228β-230β, «βροντολόγιον τοῦ σεληνέου».
 ᾿Αρχ. *Σελήνη οὔσης ἐν καιρῶ κρίου, ἦτοι ἐν μαρτίῳ μηνί...*
 —φφ. 230β-232α, «βροντολόγιον».
 ᾿Αρχ. *᾿Εάν βροντήσει σελήνης αὐξανούσης...*
- Σημ. Στό φ. 230β, ἡ χρονολογία τοῦ κώδικα: «1675 ἰουλίου», ἐνῶ στό φ. 227β, οἱ σημειώσεις: «τό παρόν βιβλίον ὑπάρχει τοῦ ἀγίου ὄρους σινᾶ, καί εἴτις ξενώσει αὐτό, ἐκ τῆς αὐτῆς μονῆς, ἔστω ἀφορισμένος παρά τῶν τριακοσίων δέκα, καί ὀκτώ θεοφόρων πατέρων, καί πάντων τῶν ἀγίων» ἄλλη: «1712 νοεμβρίου 26 ἡμέρα τρίτη ἔκαμε ἕνα σισμό φοβερό» καί τρίτη: «1775 νοεμβρίου 24 τρίτι μέρα ἔγιναι σισμός φοβερός καθός ἐξιμέροναι και ετοταις εχάλασε και ο αγιος γεόργιος ... και ο αγιος νικόλαος...»
- 33. Π.Β.Ι.(Α.). 555** 0,212 × 0,152 ἔτ. 1685 φφ. 79.
 —φφ. 1α-75α, «᾿Εν ὀνόματι τοῦ πατρός καί τοῦ υἱοῦ καί τοῦ ἀγίου πνεύματος· βιβλίον καλούμενον ὄνειροκριτικόν, ὄπερ συνῆξεν καί συνέταξεν ᾿Αχιμὸς ὁ πρῶτος ἡμῶν ὄνειροκρίτης τοῦ πρώτου συμβούλου Μαιμουῦν».
 ᾿Αρχ. *Πολλά ἐκοπίασα εἰς τό εὐρεῖν...*
 —φφ. 75β-76α, «Πίναξ τοῦ βροντολογίου ᾿Ιερακλέως τοῦ σοφωτάτου».
 —φφ. 76β-77α, «᾿Αρχή τοῦ βροντολογίου».

—φφ. 77β-79β, «Ἄρχή σὺν θεῷ ἀγίῳ περὶ βροντολογίου ὁμοῦ καὶ σεισμολογίου καὶ ὅταν σκοτισθῆ ὁ ἥλιος ἢ ἡ σελήνη καὶ ὅταν φανῆ δόξα εἰς τὸν οὐρανόν, παρά Βαρλαάμ τοῦ προφήτου».

Στό τέλος τοῦ πρώτου μέρους ἡ ἡμερομηνία ἀποπεράτωσης τῆς γραφῆς: «Ἐτελειώθη ἐν μηνί ἀπριλλίῳ 26 ἀχπε΄».

* 34. Μ.Ι. 215 (4335) 0,210×0,150 ἔτ. 1687 φφ. 1α-110β + 141β-171β.

—φ. 1α, «Ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ παντοκράτορος. Ἄρξώμεθα τοῦ διηγῆσθαι, περὶ πῶς ἐσυνέβη του γραφήναι ἡ παροῦσα δέλτος τό βροντολόγιον».

Ἄρχ. Γινώσκον γνώσιν ὃ ἄνθρωπε ὅτι ἡ παροῦσα βίβλος, αἱ ὀράσεις τοῦ προφήτου δανιὴλ εἰσίν...

—φ. 4α, «Ἄρχή σὺν θεῷ τοῦ ἑτέρου βροντολογίου καὶ σεισμολογίου· καὶ εἶ τι ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ σημεία μέλωσι φαίνεσθαι· λόγοι ἀποδείξεων κη΄ ἔστι δέ τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν σοφῶν πάντων. πίναξ σὺν θεῷ ἀγίῳ» (ὁ πίνακας μέχρι φ. 5α· 5β, λευκό).

Τὰ ἐπιμέρους κεφάλαια (σύνολο 28 κη΄):

φ. 6α, «περὶ ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου»· φ. 8α, «περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης»· φ. 10α, «περὶ δίσκου τοῦ ἡλίου»· φ. 11β, «περὶ τοῦ δίσκου τῆς σελήνης»· φ. 12β, «περὶ τῆς γένας τῆς σελήνης»· φ. 14α, «περὶ ἐκχίσεως τῶν ἀστέρων»· φ. 17α, «περὶ ἐμφανίσεως τῆς ἀγίας ζώνης»· φ. 19α, «περὶ ρομφαίας ὁμοιον ἐν τῷ οὐρανῷ»· φ. 20β, «περὶ ἐρυθράδας τοῦ οὐρανοῦ»· φ. 22β, «περὶ σημείου ξένου ἐν τῷ οὐρανῷ»· φ. 23β, «περὶ ὁμοίωσιν ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ»· φ. 25α, «περὶ βροντῆς»· φ. 26α, «περὶ ἀστραπῆς»· φ. 27β, «περὶ λαύρας τῆς ἀπό οὐρανοῦ»· φ. 28β, «περὶ ἰστοῦ ἄγαν»· φ. 29β, «περὶ χαλάζης»· φ. 30β, «περὶ ἐπιβρέξεως χοῦν ἐρυθρόν»· φ. 31β, «περὶ ἐπιβρέξεως βατράχων»· φ. 32β, «περὶ κονιορτοῦ ἀπό τόν ἀέρα»· φ. 33β, «περὶ μεταβάσεως τῆς ἡμέρας εἰς νύκτα»· φ. 35α, «περὶ παροχῆς τῶν ἀνέμων»· φ. 36α, «περὶ φωνῆς τῆς ἀπό οὐρανοῦ»· φ. 37α, «περὶ φωνῆς τῆς ἐκ βάθρων τῆς γῆς»· φ. 38α, «περὶ σεισμοῦ τῆς γῆς»· φ. 40α, «περὶ θάλπους δίχα τῆς ὥρας»· φ. 41α, «περὶ τοῦ ψύχους δίχα τῆς ὥρας»· φ. 42α, «περὶ χιόνος παρ' ὥρας».

—φ. 43β, «ἐκ τοῦ γερολογίου(;) κεφάλαιον, ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα, περὶ διαιρέσεως ἐνιαυτοῦ καὶ τῆς τῶν τροπῶν αὐτοῦ διαιρέσεως».

Ἄκολουθοῦν:

φ. 44α, «προγνωστικά εὐδιδνοῦ ἀέρος»· φ. 44β, «προγνωστικά χειμερινοῦ

αέρος» φ. 44β, «περί βροντῶν καὶ ἀστραπῶν» φ. 45α, «προγγνωστικά πότερον πρῶϊμον ἢ ὄψιμον ἔσται τό ἔτος» φ. 45β, «περί τῆς τοῦ κυνός ἐπιτολῆς καὶ τῆς προγνώσεως τῶν ἐξ αὐτῆς συμβαινόντων» φ. 46β, «ἐπιτολῆ καὶ δύσιν φανερῶν ἀστέρων» φ. 47α, «σημίωσις τῶν αποτελουμένων ἐκ τῆς πρώτης βροντῆς καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ τοῦ κυνός ἐπὶ ἀνατολήν» φ. 48α, «περί τῆς προσηγορίας τῶν ἀνέμων καὶ πόσοι εἰσὶ καὶ πόθεν ἕκαστον πνέει ἀπὸ τῶν τεσσάρων κλημάτων» φ. 48β, «δῶδεκα ἕτεροι τοῦ διός καὶ ὄσα ἀποτελεῖ περιπολεύων τοὺς ἰβ' οἴκους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου» φ. 53α, «περί χαλάζης» φ. 53α, «τά δὲ κλήματα τῆς γῆς εἰσὶν ζ'».

Ἐκ τῶν ὑπόλοιπα κεφάλαια, ἐπιλεκτικά: φ. 55α, «αἱ σημασίαι τῶν ἀστέρων, εἰς λίθους καὶ βοτάνους, καὶ εἰς τὰ ζῶα» φ. 61α, «ζῶδιον τοῦ κρίου» φ. 62β, «περὶ ἀποδημίας, εἰς καθ' ἕνα ἕκαστον ζῶδιον...» φ. 100α, «χρὴ γινώσκειν ὅσαι ὥραι ἀγαθαὶ καὶ ὅσαι φαῦλαι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός εἰσὶ» φ. 100β, «ἕτερον σεληνοδρόμιον τοῦ προφήτου δανιήλ καὶ σολωμῶντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γνῶναι ταῖς ἡμέραις τῆς σελήνης ποίας εἰσὶν ὠφέλιμα, καὶ ποίαι αἱ βλαπτόμεναι» φ. 106α, «ἐρμηνεία περὶ τοῦ ὄφεομιμήτου ἀστέρος τί ἐνέργειαις ἔχει» φ. 107β, πίνακας τοῦ γεοκεντρικοῦ συστήματος μετὰ τὸν «ὀμηόμορφο ἀστέρα» δίπλα στῆ γῆ· φ. 110α, πίνακας «τῶν δώδεκα ζωδίων».

—φ. 141β, «περὶ τοῦ πῶς εὔρεις εἰς ποίαν ἡμέραν ὥραν τε καὶ στιγμήν γίνεται ἡ γένα τῆς σελήνης».

—φ. 142β, «οἱ κύκλοι τῆς σελήνης» φ. 143β, «περὶ τῆς ἀποχίσεως τῆς σελήνης» φ. 153α, «ἕτερα διάγνωσις τῶν ἰβ' ζωδίων περὶ τῆς γένναιαλογίας τῶν ἀνθρώπων».

Τελ. ...εἰς τὰ δεξιά μὲν οἱ πλουσοῖοι εἰς δὲ τὰ ζερβά θέλουν ἦσται πτωχοί.

Ἄμεσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ κειμένου, φ. 171β, τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα καὶ ὁ χρόνος γραφῆς: «αχρὶς' 1687 ἐτελειώθη τὸ παρόν ἐν μηνί ἀπριλλίου 11 ἡμέρα β', χεῖρ Γεωργίου θετοῦ υἱοῦ τοῦ παπᾶ Κυρίλλου τοῦ Ἰβηρίτου τοῦ κασανδρινου».

35. Μ.Μ.Λ. 1309 0,150 × 0,100 ἔτ. 1696 φφ. 22α-29β.

Βροντολόγιο καὶ σεισμολόγιο.

Τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα, ὁ τόπος καὶ ἡ ἡμερομηνία γραφῆς στό φ. 39β (καὶ 121β): «Τέλος καὶ τῷ θεῷ δόξα εἰς τοὺς 1696 βεβρουαρίου ἰστ'· ἐγράφη παρ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Ἰωακείμ ἱερομονάχου ὄντος μου εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας εἰς τὴν μαύρην θάλασσαν ἀνάμεσα τοῦ Πύργου καὶ τῆς Ἀγχιάλου καὶ πλησίον τῆς Σωζοπόλεως».

* 36. B.E.B. 42 0,198 × 0,138 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 140α-149β.
φ. 140α, «κανόνιον τοῦ εὑρεῖν τὴν σελήνην ἔν τινι ζωδίῳ καθ΄ ἑκάστην εὐρίσκεται» (πίνακας).

—φ. 140β, «εἰδῆσις τοῦ προκειμένου [= τοῦ κανονίου] καὶ τίς ἡ τοῦτου χρῆσις».

Ἄρχ. *Πρέπει νά ἤξεύρωμεν πῶς ἡ σελήνη τό κάθε ζώδιον τό περνᾶ εἰς δυοῆμισυ ἡμέρας...*

—φ. 142α, «περί κινήσεως τῶν πλανομένων καὶ διαστήματος».

Ἄρχ. *Ἐπειδὴ ἡ σελήνη εἰς δυοῆμισυ ἡμέρας διαβαίνει τό κάθε ζώδιον ὅπου περιέχει τριάντα μοίρας...*

—φ. 142β, «πῶς ἂν εὑρωμεν ἐξ ἀναλογίας τό ἀγνοούμενον».

Ἄρχ. *Ἄς ὑποθέσωμεν πρῶτον τὴν διά τεσσάρων ἀναλογίαν...*

—φ. 143β, «θεωρία τῆς καταγραφῆς τοῦ ἔκτου καὶ τελευταίου κανονίου τῶν ζωδίων».

Ἄρχ. *Ἡ θεωρία τῆς καταγραφῆς τοῦ κανονίου τῶν ζωδίων εἶναι τοιαύτη· ἐπειδὴ τά δώδεκα ζώδια τοῦ οὐρανοῦ εἶναι διωρισμένα κατὰ τοὺς δώδεκα μῆνας τοῦ χρόνου...*

[φ. 147α, πίνακας τῶν 12 ζωδίων].

φ. 148α, «παρασημείωσις. πρὸς τινὰ τῶν ἐμφερομένων ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ. Διατί οἱ γεωμέτραι εἰς τξ΄ μέρη διαιροῦσι τόν ὅλον κύκλον τοῦ οὐρανοῦ. ὄρα ἐρωτήσεις ιζ΄».

Ἄρχ. *Διότι ὁ κάθε κύκλος μέ τό ἴδιον ἄνοιγμα τοῦ διαβήτου...*

—φ. 148α, «περί χρονολογίας».

Ἄρχ. *Ἡ χρονολογία ἐστὶ διττή, ἡ μὲν μαθηματική, ἡ καὶ ἀστρονομική ἥτις τόν χρόνον ὡς μέτρον διαμονῆς ἐκ τῶν οὐρανίων...*

—φ. 148β, «περί ὥρας καὶ τῶν αὐτῆς μερῶν».

Ἄρχ. *Ἦρα ἐστὶ μέρος κδ΄ τῆς φυσικῆς ἡμέρας...*

—φ. 149α, «περί διαφορᾶς τοῦ δρόμου ἡλίου τε καὶ σελήνης».

Ἄρχ. *Σημείωσαι ὅτι ἡ σελήνη καθὼς καὶ ὁ ἥλιος δέν διαβαίνουσιν ἐν ἴσῳ χρόνῳ τά ζώδια, ἀλλὰ τινὰ μὲν αὐτῶν τά διέρχονται τάχιον, τινὰ δέ βραδύτερον...*

Τελ. *...τοῦ ἡλίου δρόμος εἶναι ἡμερῶν κθ΄, καὶ ἄλλοτε τριάκοντα πλήρεις.*

* 37. Ε.Β.Ε. 1499 0,210×0,160 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 246β-247β.
 Τίτλος: *Βροντολόγιον, ἀποτελεσματικόν Εἰρακλείου τοῦ βασιλέως.*
Ἄρχ. Μηνί μάρτιος...

38. Μ.Σ. 145 (1423) 8° ΙΖ΄ αἰ.
 Οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου.
 Τό 2° μέρος τοῦ κώδικα.

39. Μ.Π. 410 (5917) 0,225×0,160 ΙΖ΄ αἰ. φ. 208β.
 Τίτλος: *Οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου* (πίνακας).

40. Μ.Ι. 751 (4871) 16° ΙΖ΄ αἰ.
 Περί σελήνης. Κείμενο ἀκέφαλο.
 Περί τῆς εὐρέσεως τοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου.
 Περί τῆς εὐρέσεως τοῦ κύκλου τῆς σελήνης.
 Τό 47°, 64° καί 65° μέρος τοῦ κώδικα.

* 41. Μ.Ι. 351 (4471) 0,195×0,140 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 396α-400α.
 Πίνακες τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου, τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τοῦ γεωκεν-
 τρικοῦ συστήματος κ.τ.λ.

Σημ. Στήν ἀρχή τοῦ κώδικα ἡ σημείωση: «ἱερεμίας ἱερομόναχος καί προη-
 γούμενος ἔγραψα».

42. Μ.Ι. 315 (4435) 16° ΙΖ΄ αἰ.
 —φφ. 100α-104β, Περί ζωδίων.
 —φφ. 108α-113β, προγνωστικά.
 —φφ. 114α-116β, «περί τοῦ πῶς νά ἐγνωρίσης τό ἔμα».
 —φ. 120β, «Οἱ κύκλοι του ηλιου».
 —φφ. 122α-128α, «Περί τοῦ πῶς νά εὔρει ὁ καθεὶς ὅπου βουλεται τόν
 κύκλον τοῦ ἡλίου καί τόν κύκλον τῆς σελήνης».
 —φφ. 137β-162β, «Ζωδολόγιον συνταχθέν ὑπό σοφῶν Αἰγυπτίων περὶ
 τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου».

* 43. Μ.Δν. 275 (3809) 0,150×0,105 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 134β-145β.
 Τίτλος: *περὶ σημείων τῆς σελήνης.*
Ἄρχ. Τρίτην ἡμέραν οὔσαν σταθιράν...

* 44. M.M.A. 474 0,150 × 0,100 IZ' αϊ. φφ. Ια-45β.

Σύνθεσις τοῦ ἔργου:

—φ. Ια, πίνακας, πάνω ἀπό τόν ὁποῖο διαβάζουμε: «αὐτός ὁ ὄφρομιμητος ἀστήρ ἔχει κάποιαις ἐνέργειαίς, ὁποῦ ταῖς θέλομεν γράψῃ ἐμπρός». φ. Ιβ, «Ἐρμηνεία περὶ τοῦ ὄφρομιμήτου ἀστέρος, τί ἐνέργειαίς ἔχει διὸ λέγεται καί δράκων ἱστορισμένος».

Ἄρχ. οὗτος ὁ παρών ἀστήρ εἶναι εἰς τὴν ἐνάτην σφαῖραν τοῦ οὐρανοῦ...

—φ. 4β, «αἱ ἡμέραι τῆς σελήνης» (πίνακας).

—φ. 5α, «Ἐχει καί τινες ἄλλαις ἐνέργειαίς ὁ αὐτός ὄφρομιμητος ἀστήρ, μέ τὴν σελήνην, καί μέ τοῖς ἠ' ἀνέμοις».

φ. 7α, «Ἐτερον προγνωστικόν τῆς σελήνης, καί τῶν ιβ' ζωδίων».

—φ. 10α, «προγνωστικόν τῆς σελήνης ὅταν φανῇ καταρχάς πρὸς ἡμᾶς».

—φ. 16α, «σεληνοδρόμιον».

—φ. 18α, «περὶ τῶν ἀστενοῦντων».

—φ. 19α, «περὶ φλεβοτομίας».

φ. 24α, «ἕτερον κεφάλειον τοῦ βροντολογίου ἐκ τῆς ἀστρολογίας· κύκλον τῆς γενίσεως· παρά ἡρακλήου τοῦ σοφιστοῦ· ὅταν βρωντήσῃ ἡ σησμός γένη τάς τῆ' μέρας γενέσεως τῶν γγώσμων».

φ. 31β, «ἀρχὴ σην θεῶ ἀγίω σησμολόγιον τὸν δόδεκα μηνῶν κατα μέτρον τὸν ἡμερῶν».

φ. 36β, «μηνολόγιον τοῦ ἀσθενοῦς δηκνήον αὐτοῦ ζοῆν καί θάνατον».

Ἄρχ. Εἰς τὴν πρότην τοῦ μηνός ἐάν ἀσθενίση φόβον ἔχει θανάτου...

—φ. 38β, «περὶ ονηροκρίτου».

* 45. M.B. 548 0,180 × 0,120 IZ' αϊ. σσ. 5, 7.

«Οἱ κύκλοι τῆς σελήνης» (δύο πίνακες).

Κάτω ἀπὸ τοὺς πίνακες, ἡ σημείωσις: «ἐάν θέλῃς νά εὔρῃς τὴν σελήνην ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός...»

* 46. E.B.E. 462 0,210 × 0,130 IZ' αϊ. σσ. 365-370.

Ἀστρονομικὴς σημειώσεις:

—σσ. 365-369, «Ἐρμηνεία τῶν περιόδων τοῦ χρόνου καί τῆς τῶν ἀέρων ἐναλλαγῆς».

—σσ. 369-370, «Βροντολόγιον τῶν ιβ' μηνῶν».

* 47. Μ.Α.Α.Σ. 1761 0,160 × 0,105 ΙΖ΄ αϊ.

Διάφορα επιμέρους έργα:

—φφ. 1α-3β, «βροντολόγιων, σύν θεῷ ἀγίῳ, ἐκ τοῦ δώδεκαζοδίων, συνταχθέντα, παρά ἠρακλέου, του βασιλέως, ἐκ τοῖς ἀστρονομικοῖς διατάξεως, ἤγουν τον ἀστέρον κινήσεως».

Ἄρχ. *Μηνή μάρτιως, εἰς την αβ΄ κριῶς, εἰς την γδ΄ ταύρος, εἰς ζ΄ διδημος, ηθ΄ καρκίνος...*

—φφ. 8β-9α, «περί τοῦ σισμοῦ πῶς γίνεται τοῦ ἀγίου ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ»

Ἄρχ. *Ὁ σισμός τοιοῦτοτρόπως γίνεται. ἡ γῆ γκαστρόνετα παρά τοῦ ἀνέμου, ἤγουν γεμίζουσι ἢ φλέβες ἀνεμοσ καὶ ὅταν κινή ὁ ἀνεμος νά εὔγει ἀπό ταις φλέβαις τῆς γῆς ὁ μὲν ἀνεμος εἶναι πολλύς ἢ δέ φλέβες ἔσσονται νά εἶναι στενές, βιάζεται μεγάλος ὁ ἀνεμος ὅταν θέλει νά εὔγει καὶ ταρασει καὶ σείη την γῆν ὅλην ἐκείνην ὅπου εἶναι σιμά οἱ φλέβες ἐνείνες ὅπου εἶναι μέσα ὁ ἀνεμος, ἀμί ὅλην τήν γῆν δέν τήν σείη...*

—φφ. 9α-10α, «περί ἀστραπῶν, καὶ βροντῶν πῶς γίνονται, τοῦ ἀγίου ἀναστασίου ἀντιοχίας».

Ἄρχ. *Τανέφη ἔσσοντας νασμῆζουσι, ναμαζόνονται καὶ ναπληθαίνουσι ἀπάνω εἰς τόν οὐρανόν νά ταβιάξει ὁ ἀνεμος, καὶ ἄλλα ἔρχονται ἀπό τό ἕνα μέρος, καὶ ἄλλα ἀπό τό ἄλλον μέρος σμίγουσι καὶ κρούονται μεγάλως, ὥστε κτηποῦν κτίπον μέγαν καὶ εὐγένη φωτία...*

—φ. 10αβ, «περι το τέλος τοῦ κόσμου, ἐάν ἔχει ἀπόφασιν ποῖον κίρον ναγένει ἀναστασίου ἀντιοχίας».

Ἄρχ. *Ὁ θεός ἤξεύρει πάντα ὁμως λέγουσι οἱ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας μας, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ὅτι ὅταν πληρωθῇ ὁ ἀνω κόσμος τότε γίνεται τό τέλος τοῦ κόσμου...*

—φφ. 20β-21α, «Διατάξις τόν ἡμερόν, τοῦ μηνός, καὶ περιφόβον θανάτου».

Ἄρχ. *Ἦς τήν πρότιν τοῦ μηνός ὁ ἀνθρωπος ἔχη φόβον θανάτου, ἕως ἡμέρας σι, καὶ ἐάν περάσι, αὐτέσ τεσ ἡμέρες...*

—φφ. 22α-24α, «περί φλεβοτομίας, κεφάλ. λ΄».

Ἄρχ. *Εἰς τήν ἐκλειψιν τῆς σελήνης ἔναι κάκόν ὅτι γίνεται ἀνθρωπος κίτρινος...*

—φφ. 24α-26α, ζωδολόγιο.

—φφ. 26α-28α, «σισμολόγιο, κεφαλ. ιβ΄».

Στά φφ. 4α-8α, διάφορες ἐνθυμήσεις: ἡ πρώτη: «εἰς τό ἔτος 1665 ἤφεραν οἱ ἔβραιοι ἕναν ἔβραῖον, ἀπό τήν σιμήρην καὶ τόν ἔλεγαν, πῶς εἶναι μεσίας, καὶ ἔρχόμενος εἰς τήν πόλιν τό ἔμαθαν οἱ τούρκοι, καὶ τόν ἐπίασαν, καὶ τόν ἔβαλαν εἰς τήν φυλακὴν καὶ ἐπήγαν οἱ ἔβραιοι καὶ τόν ἀντάμωναν καὶ τόν εὐγαλαν ἀπό τήν φυλακὴν...

Στά φφ. 28α-30β, διάφορες ἰατρικές συνταγές: «εἰς ἀνεμοπύρομα», «ματζιούνι ὀφέλιμον δια την χολήν», «ὅπιος φθῆ αἷμα», «περι ἀνθρῶπου ὅπου κατουρί

αίμα», «περί ανθρώπου όπου δεν παγι προς χρίαν του», «να σταματίσης ἔμα ἀπο την μίτην», «ὅταν ἔχι ἀνορεξίαν ὁ στόμαχος τοῦ ἀνθρώπου», «περί γυνεκός όπου να ποθάνη το πεδί εἰς την κιλίαν της», «περί ποδαλίαν», «περί γυνεκός όπου δεν κάμνι πεδία».

Στό φ. 58β, «ἐνθίμισις πρὸς πάντας τους ἀνθρωπους, τιτούς κάμνι χρεῖα νά τρώγουν καθέκαστον μῖνα ὄλου του ενιαυτοῦ δια να εἶναι πρὸς ὑγίαν καὶ ὀφάιλιαν αὐτῶν καὶ πρότων μεν ἀρχόμασται ἀπὸ τόν μάρτιον».

Ἄρχ. τόν μῖναν τόν μάρτιον, πᾶσα ἀνθρωπος, τυχαῖνι νατρώγουν πράγματα γλυκά καὶ νά πῆη κρασί γλυκό καὶ νά τρώγη πρᾶσα..

48. Π.Β.Ι. 207 0,205 × 0,155 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 1α-11β.

Σεληνοδρόμιο καὶ ἓνα «προγνωστικόν τοῦ Ἄριστοτέλους, ὅποτε γίνεται ἄνεμος ἢ βροχή».

49. Μ.Σ. 160 (1428) 8° ΙΖ΄ αἰ.

Τίτλος: *Σεληνοδρόμιον παντοτεινόν.*

Τό 3° μέρος τοῦ κώδικα.

50. Χ.Μ. 409 0,148 × 0,098 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 132β-134β.

— φφ. 132β-133α, «Κεφ. ΝΔ^{ον} Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: Περὶ σεισμοῦ πῶς γίνεται».

— φφ. 133β-134β, «Περὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν πῶς γίνονται».

51. Χ.Μ. 320 0,151 × 0,103 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 18β-20β.

Τίτλος: *Σεληνοδρόμιον παντοτεινόν.*

Στό τέλος, φ. 20β, σημείωμα τοῦ γραφέα, ἱερομονάχου Δωροθέου.

* **52.** Μ.Π. 572 (6079) 0,210 × 0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 322α-328β.

— φφ. 322β-327β, [σεληνοδρόμιο].

Ἄρχ. μαρτιως αβ - ιχθις γδ - κριως στ - ταβρωσ...

— φ. 328αβ, «ι κίκλι του ἰλιου».

* **53.** Μ.Ξ. 21 (2354) 0,165 × 0,123 ΙΖ΄ αἰ. σσ. 51-63.

Βροντολόγιο, σεληνοδρόμιο, σεισμολόγιο.

— σσ. 51-57, «βροντολόγιον».

Ἄρχ. σεπτέμβριος, ἐάν βροντήση..

— σσ. 58-60, «σεληνοδρόμιον».

Ἄρχ. εἰς τὴν πρώτην ἔχει φόβον θανάτου...

— σσ. 61-63, «σεισμολόγιον».

Ἄρχ. σεπτέμβριος, ἐάν σεισμός γένη...

* 54. M.X. 23 (244) 0,135 × 0,100 IZ' αἰ. φφ. [3α-82β].

Βροντολόγιον καὶ Σεληνοδρόμιο.

φ. [3α], «ἤρακλείου σοφιστοῦ· πίναξ τοῦ βροντολογίου, καὶ σεληνοδρομίου».

— φ. [12β], «σεισμολόγιον τῶν ιβ' μηνῶν».

Ἄρχ. Μὴν σεπτέμβριος ζυγός, ἐάν ἡμέρα γένηται σεισμός, καρπῶν λείψης ἔσται καὶ ἀφάνησις...

— φ. [18β], «περὶ τῆς σελήνης ἐκ τῶν ιβ' ζωδίων».

Ἄρχ. Μὴν μάρτιος, ζώδιον κριός...

— φ. [22α], «ἕτερον σεληνοδρόμιον τοῦ προφήτου δαυὶδ καὶ σολομῶντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γνῶναι τὰς ἡμέρας τῆς σελήνης ποῖαι εἰσὶν ὠφέλιμοι, καὶ ποῖαι αἰ βλάπτουσαι».

Ἄρχ. Ἡμέρα πρώτη τῆς σελήνης, ἐν αὐτῇ τῇ μέρα...

— φ. [32α], «ψήφος καὶ ἐρμηνεία τῆς φλεβοτομίας».

Ἄρχ. Εἰς τὴν πρώτην τῆς σελήνης...

— φ. [33β], «ἑτέρα ἐρμηνία».

— φ. [35α], σεληνοδρόμιο (πίνακας).

— φ. [36α], ἀκέφαλο.

Ἄρχ. Ὅταν τό στόμα αὐτοῦ ἀνοιξῆ καὶ χασμάται τότε θανατικόν δηλοῖ ἐν ὄλω τῶ κόσμῳ· χασμᾶται καὶ ἡ γῆ καὶ καταπίνει τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων...

— φ. [39β], ζωδολόγιο.

— φ. [40α], ἄλλο σεληνοδρόμιο.

Ἄρχ. Εἶπομεν ὀπισθεν ὅτι ἡ σελήνη περιπατεῖ...

— φ. [42β], «Ἐτέρα διάγνωσις τῶν ιβ' ζωδίων περὶ τῆς γενεαλογίας τῶν ἀνθρώπων».

Ἄρχ. Μὴν μάρτιος, ἔχει κριόν...

Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἄνώνυμα Ἐργα Ἱατρικῆς, Β', II, 59.

55. M.I. 617 (4737) 8° IZ' αἰ.

Βροντολόγιο καὶ σεισμολόγιο μέ τὴν ἐπιγραφὴ: «Ἄρχη τοῦ βροντολογίου τον 12 μηνῶν τῆς ἡμερας καὶ τῆς νῦκτας».

Ἄρχ. Μήνη Ἰανουαρήως. ἡμαίραν. Ἐάν ὕδροχόος...

Τελ. ...ταίλος τοῦ βροντολογίου καί τοῦ σῆσμολογίου τῆς
ἡμέρας καί τῆς νύκτας τον δωδέκα μίνον τοῦ χρόνου.

Διαιτητικές συμβουλές κατά μῆνες.

56. Μ.Ι. 718 (4838) 8° ΙΖ΄ αἰ.

«Περί του βρωντολογίου καί συσμολογίου».

Τό 2° μέρος τοῦ κώδικα.

57. Μ.Ι. 766 (4886) 16° ΙΖ΄ αἰ. φφ. 26α-62β.

«Ὁ ζωδιακός κύκλος ἤγουν βροντοσκορπίων, ἐκάστης ἡμέρας».

«Βρωντοσκορπίον τῶν δώδεκα ζωδίων καθ΄ ἐκάστην νύκτα το τῆς
σελήνης δρόμων».

«Σεληνοδρόμιον».

Τό 1°, 2° καί 6° μέρος τοῦ κώδικα.

* 58. Σ.Β.Ν.Φ. 8 0,870 × 0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 26α-62β.

Βροντολόγιο καί σεισμολόγιο.

Στήν ἀρχή, φφ. 26α-28α, «πίναξ ἕτερος, πέρηξων τᾶ ληπά του
βιβλίου καιφάλεια ἤγουν τοῦ βροντωλόγιου, καί σησμολογίου και τόν
ληπόν εταίρον ἀποδίξαιον».

Ἄκολουθοῦν λα΄ κεφάλαια, μεταξύ τῶν ὁποίων: «περῆ την ερμηνήαν
τοῦ βροντωλογίου», «περῆ του βροντοσκοπού την ἀπόδιξην», «περῆ
τάς επᾶρχηας τας κυρηεβομένας οίπο τὸν ιβ΄ ζωδίων, ἤγουν τοῖς τόποις
ὅπου ορηζή το κάθεν ζόδιον», «ἐρμηνῆα τοῦ σησμωλογίου», «ἐρμηνοῖα
περῆ τῆν ἀρχηχρῶνειαν καί πῶς μέλη γεναιίσθε κατά τῶν ἀρηθμῶν τῶν
ζ΄ πλανητῶν».

Μένει κολοβό στό κεφάλαιο θ΄: «περῆ την εμβολήν και την εκβολήν
του ἡλήου ἐν τες ιβ ζωδίοις»

Βλ. Τόμ. Γ΄. Ἄνώνυμα Ἔργα Ἱατρικῆς, Β΄, ΙΙ, 56.

* 59. Μ.Ι. 623 (4743) 0,195 × 0,135 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 155β-158β.

—φ. 155β, «Περί τῶν κλάδων τῆς [...]».

Ἄρχ. Ἐάν ἡμέρα κυριακή γένουνται τά χριστῶγενα ἐστίν
κερασμένον ἔαρ, ὑγρόν, θέρος ξυρόν, χημόν ἀνεμόδης, καρπός
χρύσιμος, προβάτων ἀπόλια..

—φ. 156α, «Ἄρχή τοῦ σεισμολογίου»

Ἄρχ. Μῆν σεπτέμβριος, ἐάν γένη σεισμός ἐν ἡμέρα..

—φ. 157β, « Ἄρχῃ τοῦ βροντολογίου, μὴν μάρτιος».

Ἄρχ. Ἐάν βροντήσῃ εἰς τὴν αὐξῆσιν πολλὰ ἀγαθὰ σημεῖνει,
σιτᾶρι, καὶ κρασί, καὶ λάδι ἔάν βροντήσῃ...

Στό φ. 158β, ἡ σημείωσις: «παρθένιος ἱερομόναχος ἀπὸ παλαιαῖς πάτραις ἔγραψα», καὶ ἄλλη: «νῦν δὲ κυπριανοῦ ἱερομονάχου καὶ ἰβηρίτου».

Ἄπὸ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ κώδικα, ἀπὸ τὸ ἔργο: «Κωνσταντίνου Ρεσινοῦ τοῦ Κορίνθου διδασκαλία καὶ ἐξηγήσεις εἰς τὴν ἐξαήμερον κτίσιν τοῦ θεοῦ», συγκρατῶ:

—φ. 16αβ, «περὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου».

Ἄρχ. Ἡ μὲν ἐκλείψις τοῦ ἡλίου γίνεται οὕτως· ὅτι ὁ ἡλιος εἶναι
εἰς τὴν τετάρτην ζώνην τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ σελήνη, ἤγουν τὸ
φεγγάρι εἶναι εἰς τὴν ἐβδόμην ζώνην τοῦ οὐρανοῦ, ὑποκάτωθεν
τοῦ ἡλίου...

[Ἐδῶ, στό φ. 16β, γράφει: «πρέπει νά ἤξεύρῃ κάθε ἄνθρωπος καὶ τοῦτο, ὅτι ἀπὸ τὸν ἡλιον φωτίζεται ἡ σελήνη, ἤγουν τὸ φεγγάρι...]

—φ. 17αβ, «περὶ τοῦ πῶς γίνεται ἡ ἐκλείψις τῆς σελήνης».

Ἄρχ. Νά μάθῃς καὶ τὴν ἐκλείψιν τῆς σελήνης, πόθεν γίνεται
ἤξευρε λοιπὸν ὅτι ἡ σελήνη φῶς ἴδιον δέν ἔχει...

* 60. Μ.Κ.τ. 251 (3324) 0,155 × 0,105 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 296β-321β.

Σύνθεσις τοῦ ἔργου:

—φ. 296β-298β, χωρὶς τίτλο.

Ἄρχ. Ὁ χρόνος ἔχει οἰμέρας τζε΄ καὶ ὄρας στ΄ καὶ γίνωσκε
ὅτι κάθε χρόνον βασιλέβει ἓνα ζώδιον...

—φ. 299α-303α, «Προγνωστικὸν ἐκ τῶν σχιμάτων τῆς σελήνης».

—φ. 303α-304β, «πότε γίνεται ἄνεμος καὶ βροχή».

—φ. 305α-306β, «ἐρμινήα εἰς τὴν γένα τῆς σελήνης».

—φ. 313α-318β, «σισμολλωγιον του ολου ενιαυτοῦ. μηνί σεπτέμβριος».

—φ. 318β, «ἡμέραι καλαί δια να πέρνουν ἔμα».

—φ. 319α, «καὶ ἐναντία δια να πέρνουν ἔμα».

—φ. 319β, «ἕτερον βροντολόγιον».

Ἄρχ. σεπτέμβριος, ἔάν βροντίσῃ σίτου ἐφορία διλή, ἔάν δε ὑετός
επακολουθήσῃ...

* 61. Μ.Α.Α.Σ. 1934 0,145 × 0,090 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 12.

Βροντολόγιο - Σεληνοδρόμιο

Ἄρχ. Μὴν Σεπτέμβριος, ἐάν βροντήσῃ σίτος εὐφορία δηλοῖ, ἐάν δέ σισμός γένηται ἡρήνη σημαίνει καὶ κτηνῶν φθοράν...

Στά φφ. 11α-12β, περί τῶν καλῶν καὶ κακῶν ἡμερῶν γιά φλεβοτομία.

* 62. Μ.Α.Α.Σ. 1938 0,140×0,098 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 194.

Τίτλος: βροντολόγιον ἀποτελεσματικόν κατὰ μέτρον τῶν ἰβ΄ ζωδίων, καθὼς ὁ πίναξ τοῦ ζωατικοῦ περιέχει, συνταχθέν ὑπὸ ἡρακλείου βασιλέως, ἐκ τῆς ἀστρονομίας καὶ κινήσεως. Ἔστι δέ ὁ πίναξ οὕτως.

Ἄρχ. Μὴν ἀπρίλλιος κριός α, β, γ, ταῦρος δέ...

Στό φ. 213β τοῦ κώδικα, κτητορικό: «τό παρόν βιβλίариον ὑπάρχει ἔμοῦ γαβριήλ ἱερομονάχου τοῦ σιναΐτου», ἐνῶ στό ἔσωτερικό, ἡ χρονολογία: 1640.

Βλ. Γ΄, 30.

* 63. Μ.Κτ. 177 (3250) 0,150×0,100 ΙΖ΄ αἰ.

Τά διάφορα μέρη τοῦ κώδικα:

φφ. 24α-25α, «προγνωστικόν ἐκ τῶν σχημάτων τῆς σελήνης».

Ἄρχ. Ἰαννουάριος, ἐάν γένη σελήνη καὶ εἶναι ὀρθῆ, ἤγουν νά κιτάζῃ ἀπάνω...

— φφ. 25α-26β, «προγνωστικόν ἐκ τῆς εὐρέσεως τῆς σελήνης καὶ τά ἰβ΄ ζωδία».

Ἄρχ. λέγομεν εἰς πάσας δύο ἡμέραις καὶ μῆσῃ περιπατῆ ἡ σελήνη...

— φφ. 26β-29α, «πότε γίνεται ἄνεμος καὶ βροχή».

Ἄρχ. μάρτιος ἡ΄ εἶναι ἡσιμερία ἐαρινῆ καὶ πάντοτε μίαν ἡμέραν προτήτερα...

Στό τέλος: «θεοῦ τό δῶρον καὶ ἱερεμίου κόπος».

φφ. 54α-56β, «ἀρχήν τον ζωδίων τον ἰβ΄ μηνῶν τοῦ ὄλου χρόνου».

Ἄρχ. ἔχει δέ ὁ χρόνος μήνας ἰβ΄ καὶ ἡμέρας τζε΄ καὶ ὄρας στ΄...

— φφ. 57α-58α, «αἱ γνῶμαι τῶν ζωδίων».

Ἄρχ. Ὁ κριός ἡμερος πράος, ἐλεήμον καὶ κατὰ ψυχὴν καθαρός...

φφ. 58β-62β, «περί τῆς βροντῆς».

Ἄρχ. Ἐάν κριός βροντίσῃ οἱ ἀπό ἀνατολῶν φθαρήσονται, καὶ περὶ τὴν οἰκουμένην λύκοι ἔσοντε...

Τελ. ...εἰ δε σισμός γέγονται νοσίματα πολλά ἔσονται. Τέλος του βροντολογίου.

— φφ. 62β-63β, «ἑτέρα μέθοδος» [= βροντολογίου].

Ἄρχ. μὴν ὀκτώβριος ἔχων ἡμέρας λα΄, τῷ αὐτῷ μηνί ἔχουν οἱ ἔλληνες ἀρχὴν ἔτους...

φφ. 65β-66β, «πόσοι ποταμοὶ εἰσὶν μεγάλοι εἰς τὸν κόσμον καὶ πῆα τὰ ὀνόματα αὐτῶν».

φφ. 67α-69α, «ἀρχὴ σελήνωδρόμι».

— φ. 192α, [κυκλικὸ διάγραμμα μηνῶν καὶ ἡμερῶν].

— φ. 196α, [πίνακας μηνῶν καὶ ἡμερῶν].

φ. 198αβ, «περὶ τοῦ πῶς νά εὑρῖς τὸν κύκλον τοῦ ἡλήου, ἐάν τὸν χάσῃς».

Ἄρχ. βάλε τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τὰ μικρὰ ἔτη, ἤγουν τὰ ρλε΄...

Πρβλ. Τόμ. Γ΄, Ἄνωνυμα Ἔργα Ἱατρικῆς, Β΄, II, 75.

* 64. Μ.Δ. 243 (2917) 0,145 × 0,115 IZ΄ αἰ. φφ. 185β-187β.
Βροντολόγιο.

Ἄρχ. μάρτιος, ἐάν βροντήσῃ, οἶνον καὶ σῖτον...

Πρβλ. Τόμ. Γ΄, Ἄνωνυμα Ἔργα Ἱατρικῆς, Β΄, II, 64.

* 65. Β.Α.Κ. 129 0,145 × 0,095 IZ΄ αἰ. φφ. 62α-67α.
φφ. 62α-63β, «τῆς σελήνης ἀποτελέσματα κατὰ μήνα ἐν τῇ γενήσει αὐτῆς»

Ἄρχ. μάρτιος. Ἐάν ὀρθῇ ἡ σελήνη, σίτου καὶ οἴνου πλῆθος...

φφ. 63β-65α, «[β]ροντολόγιον τῶν ἰβ΄ μηνῶν».

Ἄρχ. μὴν μάρτιος. Ἐάν βροντήσῃ οἴνου εὐφορία καὶ εὐθυμία, ἰδέ σεισμὸς γένητε...

φφ. 65α-67α, «περὶ ἀστέρων ποιοῦντα τάραξιν καὶ κίνδυνον, καὶ ταραχαῖς, δεῖ γινώσκειν».

* 66. Μ.Ι. 174 (4294) 8° IZ΄ αἰ. φφ. 11α-46α.

φφ. 11β-16α, «Σεισμολόγιον τῶν δώδεκα μηνῶν καὶ τῶν ζωδίων».

φφ. 16β-25α, «Ἔτερον σεληνοδρόμιον τοῦ προφήτου Δαβίδ».

φφ. 25β-28β, «Ἔτερον προγνωστικόν».

φφ. 29α-46α, «Ἐτέρα διάγνωσις τῶν ἰβ΄ ζωδίων περὶ τῆς γενναιολογίας ἀνθρώπων».

* 67. Μ.Α.Α.Σ. 1864 0,160 × 0,120 IZ΄ αἰ.

— φ. 1δ΄, «Περὶ τῶν τῆς σελήνης σημείων ἢ ὀρθά ἢ πλάγια».

- φ. ιδ', «Περί ἐτέρων σημείων τῆς σελήνης».
- φ. ιδ', «Αἱ πονηραὶ τῶν ἡμερῶν».
- φ. ιε', «Αἱ πεφωτισμένοι τῆς σελήνης ἡμέραι».
- φ. ιε', «Περί εὐχρηστων ἡμερῶν ἐκάστου μηνός».
- φ. ιε', «Αἱ ὄραι τοῦ κάθε μηνός τῆς ἡμέρας πῶς νά ταῖς εὐρεῖ».
- φ. ιε'-ιζ', «Σύν θεῶ ἀγίῳ τοῦ βροντολογίου ἀρχομένου ἀπό μηνός σεπτεμβρίου».
- φ. ιζ'-ιη', «Ἐρμοῦ τοῦ Τρισεγίστου περὶ σεισμῶν».
- φφ. 117α-118β, «Περί ἀνέμων».
- φφ. 122α-123β, «Ἐμπεδοκλέους ἀπλανῶν σφαῖρα».
- Βλ. Κορυδαλεύς Θεόφ. καὶ Βλεμμύδης Νικηφ.

- 68.** Μ.Ξν. 250 0,160×0,120 ΙΖ'-ΙΗ' αἱ. σσ. 51-64.
- σσ. 51-57, βροντολόγιο.
- Στό τέλος ἡ ὑπογραφή: «Διονύσιος ἱερομόναχος».
- σσ. 58-60, σεληνοδρόμιο.
- σσ. 61-64, σεισμολόγιο.

- 69.** Κ.Π.Β. (ν.) 43 8° ΙΖ'-ΙΗ' αἱ.
- φφ. 60α-63β, 78α-79β, περὶ τῶν ιβ' ζωδίων.
- φφ. 89α-105β, Σεισμολόγιο καὶ βροντολόγιο.

- 70.** Π.Β.Ι. 354 0,165×0,111 ΙΖ'-ΙΗ' αἱ.
- φφ. 49α-61α, «Βροντοσεισμολόγιον».
- Ἄρχ. *Ἐάν βροντήση, οἴνου καὶ σίτου εὐθυμία καὶ καρποφορία πολλή...*
- φφ. 124β-138β, «Προγνωστικά εἰς ἀσθενεῖς».

- * 71.** Μ.Π.Τ. 220 0,190×0,139 ΙΖ'-ΙΗ' αἱ. φφ. 141β-188β.
- φφ. 141β-143α, «Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως βροντολόγιον».
- Ἄρχ. *Μάρτιος· ἐάν βροντήση εἰς τὴν αὐξῆσιν τῆς σελήνης πολλά πολλά σημαίνει...*
- φφ. 143β-149β, «Βροντοσεισμολόγιον Πτολεμαίου καὶ τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ».
- Ἄρχ. *Ἐάν ἐν Κριῶ βροντήση ἀπό τὴν ἀνατολὴν φθορά καὶ ἀκαταστασία γίνεται...*
- φφ. 150α-172β, «Προγνωστικόν τῆς σελήνης καὶ τῶν δώδεκα ζωδίων».

φφ. 173α-188β, προγνωστικό (γραφή τοῦ ΙΗ΄ αἰ.). Ἐκέφαλο καί κολοβό.
Ἄρχ. ...*μῆνας τρεῖς, ἀπρίλλιον, μαῖον καί ἰούνιον ἔαρ δ' αὐτοῦς
ὠνόμασαν...*

Τελ. ...*Περὶ λαύρας τῆς ἀπ' οὐρανοῦ. Ἐάν ἐν τῷ παρόντι μηνὶ
λαύρα καὶ θεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ διέλθη...*

Στό φ. 171β ἡ χρονολογία καὶ ὁ τόπος γραφῆς καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ
κτῆτορα: «ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος αχο' αὐγού-
στου ιε'» καὶ «παύλου βλαστάρη μιτυληναίου».

Στὴν ἀρχὴ τοῦ κώδικα τὸ ὄνομα τοῦ κτῆτορα κατὰ τὸ 18^ο αἰ. καὶ μιὰ τιμὴ
χειρογράφου τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνα: «Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει καμοῦ ρίγα ζαγουριανῶ
ἐκ χορίου Μακρηνίτζα... καὶ τὸ ἀγόρασα παρὰ το Γιάνη τροχάνη Μωραίτη
ἀλευρᾶ διὰ μαϊδιά 320. 1770 αὐγούστου 5 ἀγουράσθη διὰ μαϊδιά 320». Ἐπίσης:
«παύλου βλαστάρη λεσβίου κτῆμα».

* 72. B.P.A. 897 0,195 × 0,160 ἔτ. 1701 φφ. 56α-69α.
φφ. 56α-59α, «Σεισμολόγιον τοῦ σοφωτάτου βασιλέως λέοντος».

Ἄρχ. *μὴν μάρτιος. Ἐάν ἡμέρα γίνηται σεισμός...*

φφ. 59β-62α, «βροντολόγιον τῶν δώδεκα μηνῶν».

Ἄρχ. *μὴν αὐγoustos. Παρθένος ἐάν βροντήσῃ...*

φ. 62β λ.

φφ. 63α-68β, «Περὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ».

Ἄρχ. *Οὗτος ὁ παρὸν ἀστήρ εἶναι εἰς τὴν ἐνάτην...*

Τελ. ...*καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὕτως διεμύρασεν αὐτόν
εἰς τὰ ἄνωθεν τέσσαρα στοιχεῖα: ὡς περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
ἐποίησεν καὶ διὰ ταῦτα ἐμίρασε εἰς τέσσαρα στοιχεῖα.*

Στό φ. 69α σημείωση τοῦ γραφέα: «Ἐτελειώθη ὁ παρὸν χρόνους εἰς τοὺς
χιλίους ἕνα μέ τοὺς ἑπτακοσίους καὶ εἰς εἴκοσι δύο τοῦ μηνός· ἤγουν τοῦ
αὐγούστου μέ κόπον· καὶ μέ σπουδὴν ἐμοῦ Εὐσταθίου τοῦ νηκολάου· ὑπάρχον
γάρ υἱός τοῦ μακαρίτη τοῦ Ἰσαρί· εἰς πρᾶσῶβ ἐγράφη καὶ εἰς τὴν ἀκουσμένην
χώρα καὶ ἂν ἔχομαι πολλά σφαλτά ἅς ἔχομε συγγνώμην· ἔρροσθε».

* 73. M.A.A.Σ. 1868 0,210 × 0,155 ἔτ. 1746 φφ. 65α-116β.
φφ. 65α-98β, «ἰδοῦ γράφομεν καὶ ἀπὸ τὸ θεολογικόν βιβλίον ἰω. τοῦ
δαμασκηνοῦ μερικά διὰ τὰ ζῶδια, διὰ τὰ ἄστρι, καὶ τὰ λιπά. περὶ
οὐρανοῦ».

Ἄκολουθοῦν: «τοῦ αὐτοῦ, ἰω. περὶ φωτός, πυρός, φωστήρον, ἡλίου
τε, καὶ σελήνης, καὶ ἀστέρων», «οἴκοι πλανητῶν», «τά σχήματα τῆς

σελήνης», «περί κτήσεως όρατῆς», «περί τῶν τεσσάρων στοιχείων», «περί ούρανοῦ καί γῆς», «περί υδάτων», «περί ἡλίου, σελήνης καί ἀστέρων», «περί τῶν ἑπτὰ κλιμάτων τῆς γῆς» καθώς καί σεληνοδρόμιο (καί μηνολόγιο).

φφ. 99α-107α, «ἀρχή σύν θεῶ, βρωντολόγιον τῶν δώδεκα ζωδίων, καί ἀρχεται ἀπό τόν κριόν».

Ἄκολουθοῦν, κι ἐδῶ, «περί τόν ἐννεατόν ἄνθρωπον», «περί τῶν χιλιάδων τοῦ κόσμου», «τῆς σελήνης σημεῖα», «σημεῖα περί ἀνέμων», «περί μετεώρων», «περί ἀστραπῶν», «περί βροντῶν», «τοῦ αὐτοῦ προγνωστικά εἰς χειμερινοῦ καιροῦ».

φφ. 107α-116β, «ἀράτου φιλοσόφου καί ἀστρονόμου».

Στό φ. 116β, μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, ἀπό ἄλλο χέρι, ἡ ἐνθύμηση ὅτι τό «αψξ' μαῖου θ' ἡ σελίνη εἰς τά τοῦ δηδίμου καί εὐρίσκετο εἰς τό ἄστρον τοῦ καρκκίνου, καί ἔγιναν βροντές καί ἀστραπές, καί χαλάζιν» καί πῶς «αὐτά ἔγιναν εἰς τό βερούτιν».

Σημείωση: Ἐνθυμήσεις γιά παρόμοια φαινόμενα συναντοῦμε καί σέ πολλά ἄλλα χειρόγραφα κείμενα τῆς περιόδου ἐκείνης. Χάριν παραδείγματος ἀναφέρουμε ὅτι στόν κώδικα 1871 τῆς ἰδίας μονῆς διαβάζουμε, φ. 68β, ὅτι τό «1772 οκτοβρίου α εἰνε ἐκλήψης τῆς σελήνης ἐβάσταξε ὄρες 3».

Βλ. Ἀνώνυμα Ἔργα Ἱατρικῆς, Β', II, 91.

* 74. Μ.Α.Πν. 13 0,195 × 0,140 ἔτ. 1793 φ. 137α.
Σεληνοδρόμιο.

Ἡ χρονολογία τοῦ γγφ. στά φφ. 82β, 128β καί 167β τοῦ κώδικα.

Πρὶν ἀπό τό σεληνοδρόμιο, πασχάλιο τῶν ἐτῶν 1793-1815 (φφ. 131α-133β).

* 75. Α.Κ. 84² + 84³ 0,235 × 0,160 ἔτ. 1795 σσ. 172 (84²)
+ 103-218 (84³).

84²: σ. 1, «Ἄρχη τοῦ ἀστρονομικοῦ τοῦδε βιβλίου».

Ἄρχ. Ποίημα πέρσου φιλοσόφου τοῦνομα ζουκατή, αὐτός γάρ ἐτελεύσατο, καί κατεσορίσατο...

Ἄκολουθοῦν: «πῶς ὠφεῖλεις ποιεῖν τοῦ εὐρεῖν τά δεκαεξί σχήματα», «πῶς μερίζονται εἰς τούς ἑπτὰ πλανήτας», «πῶς νά ἐγνωρίσης τό πρῶτον σχῆμα καί καθεξῆς τά λοιπά», «περί μεσέων ἀγαθῶν καί κακῶν», «λόγου ἐνελλαγῆς, ὑπόδειξις μαρτύρων ἐν σχήμασι, μαρτυρούντων τό ἀποτέλεσμα κατὰ τήν λαχοῦσαν τῶν σχημάτων ἔκθεσιν», «ἐξέτασις τοῦ ἐν ζητήματι ὁποῖον ἄρα ἐν καρδίᾳ φύσαντος, καί εὑρεσις αὐτοῦ ὄδε», «περί

τοῦ γνῶναι τὴν τύχην, ἤγουν τὴν εἰμαρμένην ἐκάστης ἡμέρας», «περὶ τοῦ γνῶναι τὴν εἰμαρμένην ὄλων τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος», «περὶ τῆς εἰμαρμένης ὄλου τοῦ μηνός», «περὶ τοῦ γνῶναι τὴν εἰμαρμένην ὄλου τοῦ ἔνιαυτοῦ», «περὶ μοιχείας, ἢ πορνείας», «περὶ δηλώσεως καιρῶν», «περὶ τοῦ εἰδέναι τὸν διαλογισμόν», «περὶ πράγματος φοβουμένου, μήποτε συμβεῖ αὐτοῦ χαμός», «περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων», «περὶ τῶν σχημάτων τοῦ ἡλίου».

—σ. 102, «Ἄρχῃ λαξευτηρίου, ἐν ὀνόματι κυρίου. καὶ πρῶτον περὶ συνάξεως».

Ἄκολουθοῦν: «περὶ εἰσόδου μεγάλης», «περὶ ἐξόδου μεγάλης», «περὶ ὑποκύψεως», «περὶ φόβου», «περὶ γελαστοῦ», «περὶ θλίψεως», «περὶ ἐρυθρότητος», «περὶ λευκότητος», «περὶ στύλου», «περὶ στύλου εἰσερχομένου», «περὶ ἀνήβου», «περὶ σπανοῦ», «περὶ τῶν δώδεκα ὥρῶν τῆς ἡμέρας».

—σ. 145, «Ἄρχῃ σὺν θεῷ ἀγίῳ τοῦ λαχνητηρίου, τό πῶς εὐρίσκει πᾶς ὁ βουλόμενος τό ἑαυτοῦ καταθύμιον».

Στό τέλος, σ. 153, ἡ ἡμερομηνία: «αψ 4ε^ο ἐν μηνί μαρτίῳ ιβ^α» (σελ. 154, λευκή).

—σ. 155, «Ἄρχῃ τῶν δώδεκα μηνῶν τά γενόμενα σημεῖα ἐν αὐτοῖς τό τί δηλοῦν, καθὼς κάτωθεν».

Ἄρχ. Μὴν Σεπτέμβριος. ἐάν βροντήσῃ, φθοράν δηλοῖ, ἐάν ὑετός ἐπ' ἀκολουθήσῃ, καὶ ἤχος ἐπὶ τῆς γῆς...

Ἄκολουθοῦν: «περὶ τῆς βασιλείας τῶν ζωδίων πῶς δεῖ εὐρίσκειν αὐτά», «περὶ τοῦ ὄψεως ἀστέρος τοῦ ὄντος, ἐν τῷ ἐννάτῳ οὐρανῷ».

Τελ. ...καθὼς ἡ βασιλεία τῶν ἰχθύων. τέλος τῆς βασιλείας τῶν ζωδίων.

84³: σσ. 103-150, «Περὶ τοῦ ἐτέρου βροντολογίου. Καὶ ἀρχὴ τῶν Μαθηματικῶν».

Ἄρχ. Ἐγὼ δὲ φιλοτιμούμενος ἐκμαθεῖν τὰς τῶν ζωδίων κινήσεις, ὅσα μηδὲν τούτων ἄπειρος...

—σσ. 151-153, «Ἔτερον βροντολόγιον».

Ἄρχ. Εἰ βούλεις εὐρεῖν εἰς ποῖον ζῳδιον διέρχεται ἡ σελήνη πᾶσαν ἡμέραν...

—σσ. 154-179, «Σεισμολόγιον Ὀρφέως».

Ἄρχ. Τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν τῷ παρθένῳ, ἐάν σεισμός γένηται ἐν ἡμέρᾳ καρπόν...

(Ἐδῶ «περὶ τῶν ἐπτὰ πλανητῶν, πῶς ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ

ιαννουαρίου, κατά ταῖς ἡμέραις τῆς βδομάδος», «περὶ τῶν ζῳδίων πῶς βασιλεύουν ἕνα πρὸς ἕνα τὸν καθέκαστον χρόνον», «περὶ ἀνέμων», «ἑτέρα ἐρμηνία περὶ τῶν ἀστέρων»).

—σς. 181-184, «Περὶ τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης, διὰ νὰ ἤξεύρη ὁ ἄνθρωπος ποίαις εἶναι καλαῖς, καὶ ποίαις ἐναντίας εἰς κάθετον ὑπόθεσιν».

Ἄρχ. Εἰς τὴν πρώτην τῆς σελήνης ἐπλάσθη ὁ ἀδάμ, καὶ εἶναι καλή...

—σς. 185-193, «Ἔτερον βροντολόγιον».

Ἄρχ. Ἰστέον δέ ὅτι ἂν γεννηθῆ παιδίον, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς σελήνης εἶναι ζύγα εἶναι θήλυ, εἰδέ καὶ εἶναι μόνα εἶναι ἀρσενικόν...

—σς. 194-197, «Καλενδάριον τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν».

Ἄρχ. Ἐάν ἡμέρα κυριακῆ...

—σς. 198-206, «Σημάδια τῶν μηνῶν, βροντῶν, καὶ ἀστραπῶν».

Ἄρχ. Μὴν Σεπτέμβριος, ἐάν βροντήση φθοράν δηλοῖ, ἐάν υέτός ἐπ' ἀκολουθήση...

—σς. 207-211, «Ἔτερον βροντολόγιον».

Ἄρχ. Μὴν Σεπτέμβριος ἐάν βροντήση...

—σς. 212-216, «Ἐτέρα ἐρμηνία περὶ τοῦ θεωρεῖν ποῖον ζῳδιον βασιλεύει τὸν καθέκαστον χρόνον».

Ἄρχ. Ἀναγκαῖον ἐστὶ κατὰ καιρόν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας εὐρίσκειν τὸ βασιλεύων ζῳδιον...

—σς. 217-218, «Περὶ τῆς σελήνης, ποίαις ἡμέραις εἶναι καλαῖς νὰ φλεβοτομήσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ποίαις ἐναντίας διὰ τὸ φλεβοτομήν, καὶ ἀπ' αὐταῖς νὰ φυλάττεται».

Ἄρχ. Εἰς τὴν πρώτην τῆς σελήνης εἶναι κακόν...

Τοῦ κειμένου προτάσσεται, σς. 101-102, πίνακας τῶν περιεχομένων: «Ἄρχῆ σὺν θεῷ ἀγίῳ τοῦ ἑτέρου βροντολογίου, καὶ σεισμολογίου, καὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐν γῆ, σημεῖα μέλλει φαίνεσθαι, λόγοι ἀποδείξεως ΚΗ' εἰσὶ δέ τῶν Μαθηματικῶν, καὶ τῶν Σοφῶν πάντων, ὧν ὁ πίναξ ὧδε πως ἔχει».

Στὴν ἀρχὴ τοῦ 84³, σς. 1-100, «ἀποδείξεις τοῦ προφήτου Δανιήλ».

* 76. Μ.Π.Τ. 315 0,210×0,154 ΙΗ' αἰ. σς. 253-271.

—σς. 253-255, «Περὶ εἰς ποῖον ζῳδιον ἀνεβαίνει καὶ κατεβαίνει ὁ ἥλιος τὸν κάθε μῆνα».

Ἄρχ. Ἀπὸ τὰς ΙΔ' τοῦ μαρτίου μηνός, ἀνεβαίνει ὁ ἥλιος εἰς τὸν κριόν...

—σσ. 256-258, «βροντολόγιον εἰς τὰ ζώδια, διατηρούμενον».

Ἄρχ. *σεπτέμβριος. ζυγός ἄν βροντήση, πόλεμοι καὶ σφάγια..*

—σσ. 258-260, «περὶ βροντισμόν εἰς τε αὐξήσιν, τῆς σελήνης, καὶ λέγωσιν τηρούμενον».

Ἄρχ. *κρίος. Ἐάν εἰς γέωσιν βροντίση καρποφορίαν, καὶ πολλά καλὰ καὶ ἀγαθά..*

—σσ. 260-261, «περὶ τῶν ἐναντίων καὶ καλῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης εἰς τὸ φλεβοτομῆσαι».

—σσ. 262-264, «ἐρμηγία τῆς ἀρχῆς χρονίας».

Ἄρχ. *ἐάν ἡσέλθη ὁ σεπτέμβριος· ἡμέρα κυριακή· γίνεται εὐθῖνα πάντων..*

σσ. 265-266, λευκές.

—σ. 267, πίνακας τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης.

—σσ. 268-271, ζωδολόγιο.

Ἄρχ. *Σελήνης οὐσης εἰς κρίον, ἢ εἰς λέων· καὶ εἰς τοξότην, χρεῖ ποιεῖν τὰς τῶν αἱμάτων ἀφερέσεις χωρὶς δηλείαν..*

* 77. Μ.Μ.Λ. 1325 0,210 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 46α-49β.

—φφ. 46α-48β, «Ἐρμηγία παρὰ μανουήλ ἔκλεκξις σεληνοδρομίου εὐκολος· ἐάν ἴδῃ τις ὄνειρον εἰς τὰς ἡμέρας τῆς σελήνης ἢ χρησίμον ἢ πονηρόν ἢ ἀληθές ἢ ψευδές ἔστι».

—φ. 49αβ, «ἐκ τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Πτολεμαίου».

Βλ. Δαμασκηνός ὁ Στουδίτης, I, 1.

78. Β.Α.Λ. 17 0,192 × 0,117 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 204α-205β.

Τίτλος: *Βροντολόγιον τῶν δώδεκα μηνῶν.*

Ἄρχ. *Μάρτιος. Εἰς τὴν 1 καὶ 2 καὶ 3 ἐάν βροντίση σιτάρι πολύν..*

* 79. Μ.Π. 270 (5777) 0,335 × 0,220 ΙΗ΄ αἰ. φ. 119αβ.

Τίτλος: *Σεληνοδρόμιον (πίνακας).*

Μετά τόν πίνακα διαβάζουμε: «Σημείωσαι, ὅτι ἡ σελήνη ἀπό μίαν σύνοδον, ἕως τὴν ἄλλην διαβαίνει εἰς εἰκοσιεννέα ἡμέρας, 12 ὥρας καὶ 44 πρῶτα λεπτά τῆς ὥρας ὅθεν εἰς 354 ἡμέρας, 8 ὥραις καὶ 44 πρῶτα λεπτά περνᾷ τὰ δώδεκα ζώδια, καὶ τελειώνουσα τόν ἐδικόν της κύκλον, ἔρχεται ἀπό τοῦ αὐτοῦ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτό».

- * 80. B.Z. 119 0,170×0,110 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 76α-97β.
 «Ἄρχη τοῦ σεισμολογίου, βροντολογίου, σημείου καὶ τόξου καὶ ὅταν σκοτίση ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ἐρμηνεία τοῦ μάντεως Βαρλαάμ». *Ἄρχ. Τοῦ κριοῦ τό ζώδιον...*
- * 81. Μ.Πν. 141(1175) 0,150×0,105 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 48α-86α.
 Ἡ σύνθεση τοῦ κώδικα:
 φ. 48α, «σελοινოდρόμιον τον καλόν ημερόν»· φφ. 48β-49β, «τόν δώδεκα μηνῶν»· φφ. 50α-51α, «προγνωστικά τῆς σελήνης»· φφ. 51α-59α, «ἀρχή τόν βροντολόγον»· φφ. 59α-69α, «ἕτερον βροντολόγιον καὶ σησμολόγιον»· φφ. 69α-72β, «περὶ ἡσαγωγῆ τῶν μηνῶν καὶ τῶν επτά ημερῶν πῶς δὴ ἔσται ὁ χρόνος» καὶ φφ. 73α-86α, «ἐρμηνία περὶ τοῦ ὄφρεως τοῦ ἄστρου».
82. Μ.Βουλ. 4 0,140×0,090 ΙΗ΄ αϊ.
 Σεληνοδρῦμο (φφ. 5α καὶ 37α).
- * 83. Μ.Μ.Α. 661 0,150×0,100 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 1α-20β.
 Κώδικας ἀκέφαλος.
Ἄρχ. ...ὀλίγαι χάλαζαι καὶ ψύχος ἔσται καὶ ψόφος βοῶν...
 Ἀκολουθοῦν: «περὶ σκασμοῦ του ἡλίου», «περὶ ἀστραπῶν χωρῆς βροντῶν», «βροντολόγιον τῶν ιβ΄ μηνῶν», «διὰ τούς σισμούς», «βροντολόγιον τῶν ιβ΄ μηνῶν», «διὰ ταῖς ἡμέραις ταῖς κακαῖς τῶν ιβ΄ μηνῶν».
- Πρβλ. Τόμ. Γ΄, Ἔργα Ἱατρικῆς, Β΄, I, 35.
84. Π.Β.Ι. 43 0,343×0,162 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 89α-105β.
 Σεισμολόγιο.
85. Β.Α.Α. 12 0,200×0,150 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 287-294.
 Τίτλος: *Ἄρχη συν θεῶ ἀγίῳ τοῦ βροντολογίου ἀρχομένου ἀπό μηνός σεπτεμβρίου.*
 Στή σ. 1 ἡ σημείωση: «Ἰστέον δέ ὅτι τὰ βροντολογία καὶ σεισμολογία εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ὡσάν ὅπου εἶναι μέρος τῆς ἀστρολογίας καὶ οὐχὶ τῆς ἀστρονομίας».

* 86. B.P.A. 91 0,170 × 0,120 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 161α-217α.
—φφ. 161α-163β, «Σημειώσεις τῶν ἀποτελουμένων ἐκ τῆς α^{ns} βροντῆς, καθ' ἕκαστον ἔτος, μετὰ τὴν τοῦ κυνός ἐπιτολὴν, Ζοροάστρου».

Ἄρχ. Ἐκείνην χρῆ α^{nv} βροντὴν ἠγεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἔνιαυ-
τόν...

—φφ. 164α-165α, «Ἐρμού τοῦ τρισεγίστου περὶ σεισμῶν, ἐν ἄλλων ὀρφέως».

Ἄρχ. Φράτζειο δὴ καὶ τόνδε λέγοντες... (σέ ἐξάμετρο).

φφ. 165β-171β, λευκά.

—φφ. 172α-176α, «Περὶ τῶν πρὸς τοὺς Ζ΄ πλανήτας ἀστέρας συναφῶν τῆς σελήνης».

Ἄρχ. Σελήνη, ἐάν συνοδεύουσα τῷ Κρόνῳ ἐναντία εἰς πᾶν
πρᾶγμα...

φφ. 176β-178β, λευκά.

—φφ. 179α-199β, «Περὶ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων».

Ἄρχ. Γίνωσκε, ὡς οἱ πάλαι ἐπιστήμονες ἠρεύνησαν περὶ τοῦ
οὐρανοῦ σχήματος, καὶ εὔρον τοῦτον σφαιροειδῆ...

φ. 200 λευκό.

—φφ. 201α-210β, «Σημασίαι τῶν κη΄ κατοικιῶν τῆς σελήνης κατὰ τοὺς
Ἰνδοῦς».

Ἄρχ. κατοικία αⁿ τῆς σελήνης εὐρσκομένης ἐν τῇ αⁿ κατοικία...

—φφ. 211α-217α, διάφορες ἀστρονομικὲς σημειώσεις.

Στό τέλος τοῦ κώδικα: «Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ συντάγματι» (= πίνακας
τῶν περιεχομένων).

Βλ. Φιλόπονος Ἰωάννης, 12.

* 87. B.P.A. 368 0,167 × 0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 87α-92α.

—φφ. 87α-89α, «Σεισμολόγιον τοῦ τρισεγίστου Ἐρμού. ὅστις ὄντας
Ἕλληνας ἐγγνώρισε τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ ὀνομάσθη τρισεγίστος Ἐρμῆς».

Ἄρχ. Ἐάν ἀπό τὰς δέκα τοῦ μαρτίου ἕως εἰς τὰς δώδεκα τοῦ
ἀπρηλλίου γίνῃ σεισμός...

—φφ. 89β-92α, «Κυρίου λέοντος τοῦ σοφοῦ περὶ σεισμῶν γενομένων ἐν
ἐκάστῳ μηνί καὶ τί σημαίνουσι. Σεπτέμβιος».

Ἄρχ. Ἐάν σεισμός γένη...

* 88. M.K. 313 0,210 × 0,140 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 69β-88α.

—φφ. 69β-70α, περὶ τῶν ιβ΄ ζωδίων.

—φ. 70β, «τῆς σελήνης αι ημέραι αγαθέ και εναντίαι».

—φφ. 71α-74α, «προγνωστικῶν της σελήνης ούσης εν καθέκαστο ζώδιω πότε εστην καλῶν και πότε κακόν, και ἄλλα τινά».

Ἐρχ. τῆς σελήνης ούσης ἐν τῷ κριῶ καλῶν εστην...

—φφ. 74β-76α, «Εταίρα μέθοδος σεληνιακήν περί τον της σελήνης προγνώσεως».

φ. 76β, λευκό.

—φφ. 77α-88α, «περί τῶν ζ' πλανητῶν εν πια ημερα και ὄρα κυρίσεται ο καθείς».

φ. 88β, λευκό.

* 89. B.P.A. 144 0,175×0,131 ΙΗ' αἰ. φφ. 124α-161β.

—φφ. 124α-128β, «βροντολόγιον τοῦ βασιλέως ἠρακλείου. Μάρτιος».

Ἐρχ. Ἐάν βροντήση εἰς τήν αὔρησιν τῆς σελήνης πολύ καλόν σημενει, κρασί σιτάρη, καί λάδι πολύ...

Τελ. ...χορτασία εἰς τόν κόσμον καί εἰρήνη πολλή γίνεται.

—φφ. 129α-136β, «βροντοσεισμολόγιον πτολεμαίου καί λέοντος τοῦ σοφοῦ» (κολοβό).

Ἐρχ. κριός. ἐάν ἐν τῷ κριῶ βροντίση ἀπό τήν ἀνατολήν φθορά καί ἀκαταστασία γίνεται τῶν ὑπαρχόντων χαμός...

—φφ. 137α-144β, «περί τήν ἐπιτολήν τοῦ κυνός τοῦ ἄστρου».

Ἐρχ. εἰς τās 20 τοῦ ἰουλίου μηνός εἶναι καί κάμνει χρεια νά κοιτάξης τήν σελήνην εἰς ὁποῖον ζώδιον εὑρίσκεται ὅταν εἶναι ἡ ἐπιτολή τοῦ κυνός...

Τελ. ...ἐάν εἰς τόν ὕδροχόον εἶναι ἡ σελήνη, καί γίνη βροντή πόλεμον δυνατόν, καί ὁπορίων χαλασμός καί φθορά σιταρίων.

—φφ. 145α-147α, «προγνωστικά τῆς σελήνης, καί τῶν δώδεκα ζωδίων».

Ἐρχ. ἐάν τύχη τό φεγκάρι εἰς τās 24 τοῦ ἰουνίου μηνός εἰς τόν κριόν, θέλουν γίνη πολλαῖς καταχνιαῖς, καί βρονταῖς...

Τελ. ...ἐάν εἰς τούς ἰχθεῖς εὑρεθῆ, τά ὀψάρια ὀλιγοστεύουν, τό σιτάρι γίνεται πολύ, καί οἱ καρποὶ ὀλίγοι.

—φφ. 148α-150α, «περί τῶν τεσσάρων θαλασσῶν τοῦ κόσμου».

Ἐρχ. τέσσαραις θάλασσαις εἶναι εἰς τόν κόσμον. ἡ πρώτη εἶναι ἐρυθρά...

Τελ. ...αἱ δέ λοιπαὶ εἶναι μάζωμα νεροῦ, καί λύμναι, καί ὄχι θάλασαι.

φ. 150β, λευκό.

- φφ. 151α-154β, «περί τῶν δώδεκα βουνῶν τῆς γῆς».
 Ἄρχ. *πρῶτον ὄρος εἶναι τό καλούμενον ἄτλας, τοῦτο εἶναι πρὸς τὴν ἀνατολὴν εἰς τὴν ἄκρην τῆς γῆς...*
 Τελ. *...ἀπακεῖ ἀλμυροῦται ἡ μεγάλη θάλασσα τῶν λατίνων.*
- φφ. 155α-157α, «προγνωστικά τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ἀνέμου».
 Ἄρχ. *πρὶν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, ἐάν φανῆ σύγνεφον κόκκινον σημένει βροχὴν...*
 Τελ. *... τὴν δύσιν ἐάν φανοῦν κόκκινα σύγνεφα ἀνομβρίαν δηλοῦσι.*
- φ. 158αβ, «προγνωστικά τῆς σελήνης».
 Ἄρχ. *Τριταΐα οὔσα καὶ τεταρταΐα ἡ σελήνη...*
- φ. 159α, «διὰ τό χαλάζι».
 Ἄρχ. *Ἵταν ἰδῆς χαλάζι, κροῦσον μετασιδήρου τὴν πέτραν ἀπέναντι τοῦ χαλαζίου καὶ ἀποστραφήσεται...*
- φφ. 160α-161β, [περί τῶν ζωδίων].

* 90. Φ.Β.Ζ. 21 0,185×0,142 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 108.

- σσ. 1-3, «Προγνωστικόν τῶν ἐτῶν 1773-1799».
- σσ. 25-28, «Διὰ τοὺς ἐπτὰ πλανῆτας».
- σσ. 28-35, «Περὶ φυσιογνωμίας διὰ τό μέτωπον».
- σσ. 35-52, «Περὶ πλανητῶν διάφορα ὠφέλιμα».
- σσ. 52-57, «Γεωλόγιον τῶν ἡμερῶν».
- σσ. 57-83, «Γεωλογία τῶν ΙΒ΄ μηνῶν».
- σσ. 83-85, «Περὶ κινήσεως τοῦ ἡλίου τε καὶ σελήνης».
- σσ. 85-88, «Βροντολόγιον».
- σσ. 88-92, «Σεισμολόγιον».
- σσ. 92-96, «Ἑρακλείου τοῦ βασιλέως καὶ φιλοσόφου, ἀπό τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης βροντολόγιον καὶ σεισμολόγιον τῶν ΙΒ΄ μηνῶν».
- σσ. 96-99, «Καλανδολόγιον τῶν 7 ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος ἅς ἔδειξεν Ἑσδρά».
- σσ. 99-104, «Σεληνοδρόμιον ἐκ τῆς βιβλιογενεσίας».
- σ. 104, «Ἐτερον πλέον σύντομον».
- σσ. 104-105, «Περὶ φλεβοτομίας».
- σσ. 105-108, «Ἐτερον νά γνωρίζῃς τόν ἀσθενῆ σηκώνεται ἢ οὐ».
- σ. 108, «Τῶν ιβ΄ μηνῶν ἡμέρες καλές καὶ κακές. Ἐτερες ἡμέρες τῶν ιβ΄ μηνῶν καλές».

* 91. Σ.Δ. 68 0,220 × 0,150 ΙΗ' αϊ. φφ. 12α-33α.

Τίτλος: *βροντολόγιον καί σεισμολόγιον τῶν 12 ζωδίων.*

Ἄρχ. Μὴν μάρτιος ἐάν βροντίσῃ ὁ Ἴνος πληθυνθεῖη, καί ἐάν ἡ γῆ τρομάξῃ λοιμοὶ πολλοὶ γενήσονται, καί ἐάν ὁ ἥλιος οὐ δόσῃ τό φέγγος...

Βλ. Δ' 26 καί Τόμ. Γ', Ἐάνωνυμα Ἔργα Ἰατρικῆς, Β', Ι, 31.

92. Β.Α.Κ. 228 0,160 × 0,100 ΙΗ' αϊ. φφ. 51α-52β.

—φ. 51α, πασχάλιο.

—φ. 51β, «Ἐρμηνία σύντομος εἰς τον κύκλον τῆς σελήνης».

—φ. 52αβ, «Περί τῶν στ' στιχίων».

* 93. Μ.Π. 349 (5856) 0,155 × 0,105 ΙΘ' αϊ. σσ. 236-243.

Τίτλος: *Ἐρμηνεία τῆς Σελήνης.*

Ἄρχ. Ἐάν θέλῃς νά εὔρῃς εἰς ποίαν ἡμέραν τοῦ ἐκάστου μηνός γίνεται ἡ νέα σελήνη...

Ἄκολουθεῖ: «σεληνοδρόμιον παντοτινόν».

* 94. Δ.Β.Κ. 149 0,210 × 0,160 ΙΘ' αϊ. σσ. 47-160.

σ. 47, «Βροντολόγιον τῶν δώδεκα μηνῶν ἐπάνω εἰς τήν σελήνην. μάρτιος».

Ἄρχ. Ἐάν βροντίσῃ ἐπάνω εἰς τήν γέμωσιν τοῦ φεγγαρίου πολλά ἀγαθά δηλοῖ...

σ. 51, «Ἔτερον βροντολόγιον καί σεισμολόγιον ἐπάνω εἰς τά ζώδια καί ἄν φανῇ τόξον. Ποίημα τοῦ σοφωτάτου λέοντος καί βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως».

Ἄρχ. Ἐάν ἀστράψῃ καί βροντίσῃ εἰς τόν κρόνον...

σ. 61, «Ἔτερον σεληνοδρόμιον τῆς γενεαλογίας τῶν προπατόρων μας, ποία ἡμέρα εἶναι καλή καί ποία εἶναι κακή».

Ἄρχ. Εἰς τήν γέμησιν τῆς σελήνης ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ...

σ. 68, «Λέοντος τοῦ σοφοῦ βασιλέως σεισμολόγιον».

Ἄρχ. Ἐάν γένη σεισμός ἐν ἡμέρᾳ καρπῶν θλίψις ἔσται, καί ἀφανισμός...

σ. 77, «Εἰδησις περί τοῦ δράκοντος. Ποίημα τοῦ σοφωτάτου γρηγορίου ἀστρονόμου διά κάθε ἄνθρωπον ὅπου ταξιδεύει τόσον διά ξηρᾶς, ὅσον καί διά θαλάσσης, καί ὀνομάζεται ἀπό τούς ἀστρονόμους δρακόντιον».

Ἄρχ. λοιπόν αὐτό εἶναι ἄστρον καί εὐρίσκεται εἰς τήν ἐννάτην σφαῖραν τοῦ οὐρανοῦ...

σ. 90, «Περί τῶν δώδεκα ζωδίων».

Ἄρχ. Ὁ γεννηθείς ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ κρουῦ, ἡ ἀγαθή του ἡμέρα εἶναι τρίτη...

σ. 125, «περί τὰς 7 ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος».

Ἄρχ. ὁ ἥλιος κυριεύει τήν κυριακήν καί ὅποιος γεννηθῆ εἰς αὐτήν γίνεται...

σ. 136, «περί τοῦ πῶς νά εἰξεύρη τινάς πόσας ἐπαρχίας καί πολιτείας καί τόποι ξεχώριστοι ὅπου εὐρίσκονται ὑπό τήν ἐξουσίαν τῶν δώδεκα ζωδίων».

Ἄρχ. κριός κυριεύει τὰ ἐπαρχίας παλαιστίνη, συρία, γαλλία, βρετανία...

σ. 142, «μνηολόγιον ζωδίου, βροντολογίου καί συσμολογίου, ἦγουν αἱ δώδεκα μήναις καί τῆ ζώδιον ἔχει ὁ κάθε μήνας καί εἰς τὰς πόσας τοῦ μηνός συμβαίνει τό κάθε ζώδιον καί ἐάν βροντήση ἢ κάμη σισμόν τί διλοῖ».

Ἄρχ. καί πρότον μάρτιος ἔχει ζώδιον τόν κριόν...

Βλ. Δ', 32.

* 95. E.B.E. 1350 0,230×0,170 ΙΘ' αἰ. σσ. 181-249 ἢ φφ. 86α-116β.

—σ. 181 (ἢ φ. 86α), [Εἰσαγωγή στόν ὄνειροκρίτη].

Ἄρχ. Ἐπειδή οἱ σοφοί ἠθέλησαν νά βάλουν εἰς φῶς τῶν πάντων βιβλίων τό γένος ἡμῶν, ἠθέλησα καί ἐγώ ὁ ἀνάξιος δοῦλος βλάσιος ἀθηναῖος, νά βάλω κρίσιν, καί νά φανερώσω τὰ ὄνειρατα...

Ἄκολουθεῖ: Βροντολόγιο καί σεισμολόγιο. Περί ζωδίων. Καλενδᾶριο. Κύκλοι τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης.

Στίς σσ. 237-249 (ἢ φφ. 110α-116β), «Πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου».

* 96. B.P.A. 315 0,210×0,138 ΙΘ' αἰ. φφ. 4β-58β.

φφ. 4β-10β, «Βροντολόγιον σύν θεῷ ἁγίῳ ἐκ τῶν δώδεκα ζωδίων, συντεθέν ὑπό Ἡρακλείου βασιλέως ἐκ τῆς ἀστρονομικῆς διατάξεως».

Ἄρχ. Κριός ἐάν βροντήσῃ ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι εἰς τήν ἀνατολήν, θέλει χαλασθοῦν οἱ ἄνθρωποι...

Τελ. ...καί ἡ χώρα ἐκεῖνη ὅπου γέινει σεισμός νά ἀντισταθῇ τοῦς ἐχθρούς αὐτῆς, καί τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ πληθύνουσι.

φφ. 11α-30β, χωρίς τίτλο.

Ἄρχ. Ὁ ἰνδικτιῶν ἄρχει ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ μαρτίου, καὶ τελειώνει εἰς τὴν ὕστερον τοῦ φερρουαρίου...

φφ. 31α-58β, «Περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων τὰ ὀνόματα».

Ἄρχ. λέγονται δὲ ζώδια διὰ τὸ τῆς ζωῆς τὴν ὁδὸν διὰ κρατοῦσιν κατὰ τοῦ ὀ πλάστης καὶ δημιουργός τοῦ σύμπαντος κόσμου τὰ ἐδιάταξε καὶ διατάζητα ὡς βούλει οὐχ ὡς ἑαυτοῦ τους νὰ ἐνεργοῦν, ἀλλ' ὡς βούλεται, διατὶ ὁποῦ τὰς βούλεται θεός νικᾶται φύσεως τάξις...

* 97. Α.Μ.Ι. 41 0,165 × 0,110 ΙΘ' αἰ. φ. 4.

Βροντολόγιο καὶ σεισμολόγιο.

Τίτλος: *σήσμολογιον καὶ βροντωῶλογιον τὸν δώδεκα μῶνῶν μέ τα τῶν ζωδιῶν αὐτόν.*

Γ'. Γεωγραφία, Κοσμογραφία

1. Ε.Β.Π. 1184 0,229 × 0,150 ΙΕ' αἰ. φφ. 16.

[Ἄπόσπασμα ἀπὸ τὴν περιγραφή τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους τοῦ Cristophe Buondelmonti]

Ἄρχ. (ἀκέφ)... εἰς τὸ φρούριον ἀσφαλείας χάριν...

* 2. Β.Ε. 113 (Σ.ΙΙΙ.17) 0,265 × 0,205 ΙΕ' αἰ. φφ. 228α-229β.

Ἄρχ. Ἦνίκα ἐπὶ τὴν ἀφρικὴν ἀφικόμεν, ἀντίου μαλίου ὑπατεύοντος...

Τελ. *ὁ ἀφρικανός, αἰσθάνομαί σου φησί τὴν ἔδραν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐστίαν καταμαν...* (κολοβό)

Σημ. Πρόκειται γιὰ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο «Somnium Scipionis» τοῦ Cicero Marcus Tullius (106-43);

* 3. Μ.Δν. 167 (3701) 0,210 × 0,138 ΙΕ' αἰ. φ. 178.

Ἡ περίμετρος διαφόρων νησιῶν (Κύπρος, Κρήτη, Εὐβοία, Σικελία, Σαρδηνία, Βρετανία, Λέσβος, Χίος, Ρόδος καὶ Πελοπόννησος) σέ μίλια.

Πρβλ. Β', β', 2.

4. Μ.Ι. 382 (4502) 8^ο ΙΕ' αί. φφ. 527β-528β.

—φ. 527β, «'Ονομασῖαι τόπων τινῶν».

'Αρχ. *'Επίδαυρος ἢ Μονεμβασία· ἢ τῆς 'Αχρίδος λίμνη Λυχνίς.
Αὐτὴ δέ ἢ 'Αχρίς Σαρίτης καὶ Πρέβελη..*

—φ. 528α, «Περὶ τὰ πελάγη».

'Αρχ. *Πόντος μὲν κυρίως ἐστὶν πᾶσα θάλασσα, ἐξαιρέτως δέ τὸ
μέγα πέλαγος, ὅπερ Μαύρη θάλασσα λέγουσι. Προποντίς δέ ὁ
'Ανάπλους ἦρουν...*

—φ. 528β, «Τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων ποταμῶν».

'Αρχ. *Φεισῶν, Γεῶν, Τήρης, 'Εφράτης, 'Ιορδάνης...*

—φ. 528β, «'Ονόματα τῶν μεγάλων ὀρέων».

'Αρχ. *Λίβανος, Καύκασος...*

* 5. Μ.Ι. 126 (4246) 0,205×0,135 ΙΕ' αί. φφ. 1α-2β+11α-94β.

φ. 1α, «Κύπρου νήσου θέσις ἐκ τῆς πτολεμαίου Γεωγραφικῆς ὑψηγῆ-
σεως, ὁ δέ διὰ μέσου αὐτῆς παράλληλος, λόγον ἔχει πρὸς τὸν ἰσημερι-
νὸν ὄν τὰ ε' πρὸς τὰ στ'».

'Αρχ. *'Η κύπρος περιορίζεται πανταχόθεν πελάγει· καὶ ἀπὸ μὲν
δύσεως παμφυλίας...*

φ. 2α, «συρίας θέσις».

'Αρχ. *'Η συρία περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἄρκτων τῆτε κιλικίαν...*

φ. 2α, «Φοινίκης θέσις».

'Αρχ. *'Ελευθερουπόλεως ἐκβολή ξη λδ...*

—φφ. 11α-23β, «'Ερμινῆα περὶ τοῦ εὐρῆν τὴν γίρισην τῆς σελήνης κατὰ
τὸ βιβλίόπουλον τῶν παιδῶν τοῦ σιρ Μπέλιον Λαμπαλεπριέρ».

'Αρχ. *Κράτισον ἀκριβῶς τὴν ὄν θεμέλι σελήνης ἐπὶ χηρας σου
καὶ ὅσοι μίνες διαβοῦν ἀπε τὸν Ἰαννουάριον μίνα μέρη του μινός
ὄν ζητῆς τὴν γεναν τῆς σελήνης...*

φφ. 24α-77α, «Θεμέλια τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου εἰς τὰ ἔτη τὰ περσικά».

φφ. 77β-78α, «'Απλανῶν ἀστέρων αἱ ἐποχαί».

φφ. 78α-79β, «Πόλεις ἐπίσημοι Εὐρώπης».

φφ. 80α-91β, 'Αστρονομικὴς σημειώσεις: «Περὶ τῆς ψηφηφορίας τῆς
σελήνης» καὶ τῶν πέντε πλανητῶν, περὶ ἐκλείψεως ἡλίου καὶ σελήνης,
περὶ εὐρέσεως τοῦ ὄροσκόπου.

'Αρχ. *Καὶ τὸν μὲν ἡλιον ψηφηφοροῦμεν μετὰ ἐνός σελιδίου
καθὼς τὸ ἐδείξαμεν· τὴν δέ σελήνην μετὰ τριῶν...*

Τελ. ... λέγομεν ὅτι ἔνι ὁ ὠροσκόπος τῆς ὄρας ἐκείνης καί τοῦτο μέν ποιοῦμεν ἕαν ἔνι ἡ μεγάλη.

— φφ. 92α-94β, «Εὐρώπης πόλεις ἐπίσημοι», «Πόλεις ἐπίσημοι Λιβύης», «Πόλεις ἐπίσημοι Ἀσίας».

Μέ πολλοὺς ἀστρονομικοὺς πίνακες.

Στό φ. 11β ἡ σημείωση: «σήμερον δευτέρα ια' μὴν. τοῦ σεπτεμβρίου ἔτους σθ' νστ'», ἐνῶ στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς (νεώτερο χέρι): «Πίναξ. Διάφορα». Ἐπίσης στό φ. 1α. «Ἐκ τῶν τῆς βιβλιοθήκης Ἰβήρων».

6. Μ.Χ.Α. 32 0,215 × 0,150 ΙΕ' -ΙΣΤ' αἰ.

α' Γεωγραφικὲς σημειώσεις (ΙΕ' αἰ.).

β' Φυσιολογία (ΙΕ' αἰ.).

γ' Πασχάλιο (ΙΣΤ' αἰ.).

7. Μ.Α. 268 0,220 × 0,155 ἔτ. 1552 φ. 582β.

Τίτλος: *Περί τοῦ μέτρου τῆς γῆς.*

Ἀκολουθεῖ τό κείμενο: «Ἔτι κατά τούς λεγομένους γεωμέτραις, ἔστι τό ἡμισυ τῆς γῆς τῆς κατοικουμένης εἰς τό μήκος μίλια χιλιάδες ιβ', εἰς δέ τό πλάτος μίλια χιλιάδες ιστ'».

8. Ε.Α.Β. 1949 0,240 × 0,170 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 316α-317β.

Ἀνώνυμος ἐξήγησις, εἰς τήν τῆς Οἰκουμένης περιήγησιν, Διονυσίου Ἀλεξανδρέως (= Περιηγητοῦ), (ἔκδ. C. Müller, *Geographi Graeci Minores*, τόμ. II, Παρίσι 1882, σελ. 409-425).

Βλ. Διονύσιος ὁ Περιηγητής.

9. Τ.Τ.Κ. 60 0,210 × 0,150 ΙΣΤ' αἰ. σσ. 83-165.

σ. 83, «Περί τό πῶς ἴσταται ἡ γῆ μή κρατουμένη παρά τινος».

Ἄρχ. Ἄεί γινώσκει ὅτι ἡ γῆ μέσον τοῦ χάσματος μένει...

σ. 88, «περί τοῦ μίκους καί πλάτους τῆς γῆς. περί μιλίων καί σταδίων οὐργιῶν καί πιθαμῶν καί δακτύλων. περί τῶν ιβ' ὀραίων τῶν μεγάλων τῆς γῆς».

—σ. 93, «περί τά ζ' κλίματα τῆς γῆς».

—σ. 94, «περί τοῦ κλόνος τῆς γῆς τό πῶς γίνονται».

—σ. 96, «περί τῶν θερμῶν ὑδάτων καί ψυχρῶν καί ἡγρῶν».

—σ. 99, «περί τῶν δ' θαλασσῶν».

—σ. 104, «περί τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ».

- σ. 105, «περί τοῦ παραδείσου».
- σ. 107, «περί νεφελῶν, βροχῆς, χιόνος, χαλάζης, ὀμίχλης, πάχνης, δροσίας, κρυστάλλου».
- σ. 111, «περί τῶν βροντῶν καί ἀστραπῶν».
- σ. 113, «περί τῶν δ' στιχίων τοῦ κόσμου».
- σ. 115, «περί κομητάς».
- σ. 118, «περί τό τί ἐστίν ὁ οὐρανός καί τί ἐστίν ἡ οὐσία αὐτοῦ».
- σ. 120, «περί τῶν ἐννέα οὐρανῶν καί τούς ἑπτά πλανίτας».
- σ. 121, «περί τούς ζ' οὐρανούς καί τούς ζ' πλανίτας».
- σ. 128, «περί τοῦ ἡλίου καί δεσπότου τῶν ἀστέρων».
- σ. 129, «περί τῶν ἑπτά αἰῶνων καί τῶν ἑπτά πλανητῶν καί ζ' ζωνῶν».
- σ. 133, «περί ζωνῶν καί ἀστέρων καί περί χρόνων καί ἐπιστημῶν».
- σ. 138, «περί τῶν ἰβ' ζωδίων καί τῶν διαγνώσεων».
- σ. 144, «περί ζωδίων ἀγαθῶν καί πονηρῶν».
- σ. 145, «περί κράσεως τῶν ζωδίων· περί γέννας τῆς σελήνης· περί τό φῶς τῆς σελήνης· πῶς λαμβάνει ἐκ τοῦ ἡλίου».
- σ. 148, «περί τῆς σελήνης πῶς σκοτίζεται· ὁμοίως καί ὁ ἥλιος».
- σ. 149, «περί τοῦ ἡλίου».
- σ. 150, «περί τά δυσνόητα στιχία τῶν ἐννέα βασιλέων».
- σ. 151, «ἐρμηνία περί τοῦ ἀστέρος ὅπερ λέγεται δράκος μέ τήν κεφαλήν».
- σ. 154, «περί διαγνώσεως χρόνου τοῦ λιμόδους καί σισμόδους καί θανατηφόρους καί σπαθοκύνησις».
- σ. 155, «περί τοῦ ἀστέρος τοῦ ξιφέα. περί τῆς Ἴριδος».
- σ. 156, «περί κύκλων ζωδίων· ἡλίου καί σελήνης καί βισέκτους ἐνιαυτούς. περί ἐπισιμασίας ἀστέρων, καί πῶς γίνεται χειμῶν καί θέρος».
- σ. 158, «περί ὑετοῦ καί χαλάζης· πάχνης καί δροσίας».
- σ. 159, «περί ἀνέμων καί αἰτίων».

*10. M.I. 92(4212) 0,290 × 0,145 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 356α-366β.

- φ. 356α, «Περί τοῦ πῶς ἴσταται ἡ γῆ μή κρατουμένη παρά τινος».
Ἄρχ. Δεῖ γινώσκειν ὅτι ἡ γῆ μέσον τοῦ χάους μένει μη ἐγγίζουσα ποῦ...
- φ. 356α, «Περί τῶν ἰβ' μεγάλων ὀρέων τῆς γῆς».
- φ. 357β, «Περί τῶν ζ' κλιμάτων».
Ἄρχ. Δεῖ γινώσκειν ὅτι εἰς ἑπτά μοίρας ἐστίν ἡ γῆ μεμερισμένη...

- φ. 357β, «Περὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων».
 Ἄρχ. Πολλοὶ τῶν σοφῶν πολλὰ διεσάφησαν καὶ οὐχ εὔρον τὴν ἀλήθειαν...
- φ. 359α, «Περὶ τῶν ἐπτὰ θαλασσῶν».
 Ἄρχ. Τέσσαρες θάλασσαι εἰσὶ μεγάλαι τῆς γῆς. Εἰσὶ δὲ αὐται...
 Τελ. ...καὶ ἐνοῦται διὰ τῶν Βυζαντίων στενωῶν μετὰ τῆς τρίτης θαλάσσης. Αὐταὶ οὖν αἱ τέσσαρες θάλασσαι εἰσὶ καὶ οὐκ ἄλλαι.
- φ. 360α, «Περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ ποταμοῦ».
 Ἄρχ. Κύκλωθεν τῆς γῆς ἔστι ποταμὸς λεγόμενος Ὠκεανός· περικρατεῖ δὲ ὄλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς...
- φ. 360β, «Περὶ οὐρανοῦ».
 Ἄρχ. Ὁ οὐρανὸς δὲ κατὰ μὲν τὴν φύσιν εἷς ἔστιν, κατὰ δὲ τὰς ὑποστάσεις ἤγουν τὰς ζώνας ἑνέα οὐρανοὶ εἰσὶν...
 Τελ. ...καὶ οὕτως αὔξει καὶ ἐλαττοῦται ἡ σελήνη ὡς ἔφαμεν.
- φ. 364β, «Περὶ τοῦ πῶς κρατεῖται ἡ σελήνη καὶ πῶς φωτίζεται».
 Ἄρχ. Τοῦ ἡλίου ἐν τῷ τετάρτῳ οὐρανῷ ὄντος, τῆς δὲ σελήνης ἐν τῷ κάτωθεν καὶ αὐτῆς ἐξ ἐκείνου φωτιζομένης ἐν τῷ τρίτῳ οὐρανῷ, μέσον ἡλίου καὶ σελήνης ἔστιν ἀστήρ μέγας...
 Τελ. ...ἐν ἄλλαις δὲ ἡμέραις αὐτῇ οὐ συμβαίνει τοῦτο, εἰ μὴ οὔσης αὐτῆς ἢ γ' εἴτε ἰδ' ἢ ἰε' ἢ ἰστ'».
- φ. 365α, «Περὶ τοῦ πῶς κρατεῖται ὁ ἥλιος καὶ οὐ φωτίζεται».
 Ἄρχ. Ὁ δὲ ἥλιος μέγας ἦν οὐ δύναται ὁ ἀστήρ ἐκεῖνος ἢ κεφαλὴ καὶ οὐρά μόνον κρατῆσαι αὐτόν...
 Τελ. ...ἀλλὰ διὰ τὴν τότε γενομένην ἁμαρτίαν καὶ θαῦμα ἦν ἐκεῖνο καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν πλανητῶν ὡς εἶπομεν.
- φ. 365α, «Περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων».
 Ἄρχ. Δεῖ γινώσκειν ὅτι τὰ τέσσερα στοιχεῖα εἰσὶν τὰ συνιστῶντα τὸν κόσμον...
 Τελ. ...ψεύδονται οἱ ταῦτα λαλοῦντες, οὕτως δὲ εἰσὶν ὡς εἶπομεν.
- φ. 366β, «Περὶ βροντῆς καὶ ἀστραπῆς».
 Ἄρχ. Τῶν νεφελῶν ἐπάνω πυκνουμένων καὶ ὑπὸ ἀνέμων βιαζομένων καὶ φερομένων ἐνθεν κάκειθεν καὶ ὡσπερ παμφιλίων γινομένων συναπτόμεναι ἀλλήλαις αἱ νεφέλαι...
 Τελ. ...ἐάν κατέλθῃ ἐξ οὐρανοῦ πυρὸς κόμμα καὶ ἐνοθῆ μετὰ τῆς ἀστραπῆς οὐ παρευθὺς λιοῦται, ἀλλὰ κατέρχεται πρὸς τὴν γῆν

καί καίει εἴ τι ἄρα καί εὔροι καί λέγεται κερωνός, οὕτως γίνεται ὁ κερωνός ἀληθῶς».

Ἔλλα κεφάλαια, ἀναφερόμενα στίς ἑπιστῆμες τῆς φύσης, στόν ἴδιο κώδικα: φ. 1αβ, «Οἱ χρόνοι τοῦ φεγγαρίου», ἐνῶ στά φφ. 2α-5β ὁ «πίναξ τῆς παρουσίας βίβλου» μέ τήν ὑπόμνηση ὅτι «εἰσίν δέ καί ἄλλα τινά ἃ οὐκ εἰσίν εἰς τόν πίνακα» φ. 27α, «Εὐσεβίου τοῦ παμφίλου, Ἐκλογή συντομωτέρα περί μέτρων καί σταθμῶν» προσθέτοντας ὅτι «διαφοραί αὐτῶν πολλαί κατά διαφορούς χώρας [εἰσί]» καί ἀρχίζει μέ τό «περί τῶν ὑγρῶν μέτρων» καί συνεχίζει μέ τό «περί τῶν ξηρῶν μέτρων» φ. 27β, «περί σταθμῶν» καί στό ἴδιο φύλλο «ὀνόματα τῶν μεθελικιώσεων τοῦ ἀνθρώπου» καί «Διαφοραί ἡλικιῶν κατά πλάτος σύντομοι» φφ. 28α-29β, «Τοῦ ἁγίου ἐπιφανίου περί μέτρων καί σταθμῶν» φ. 31αβ πάλι περί μέτρων καί σταθμῶν τά περισσότερα ἐκ τοῦ Ἐπιφανίου φφ. 283β-284β, «Ἐρμηνία τῶν μελῶν τοῦ ὄλου σώματος τοῦ ἀνθρώπου» φ. 334αβ, «περί ἐπωνυμίας πόλεως καί τόπων» φ. 349αβ, «Ἐρμηνεία περί τῶν στοιχείων» φ. 350αβ, «Αἱ καλαί ἡμέραι εἰς φλεβοτομίαν τῶν ἰβ' μηνῶν». Πρβλ. Τόμ. Γ', Ἄνωνυμα Ἔργα Ἱατρικῆς Γ', 8 καί Ἱπποκράτης I, 5.

* 11. B.E.B. 108 0,220 × 0,150 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 3α-104β.

Πορτολάνος.

φ. 3, «Ἄρχη σὺν θεῷ ἁγίῳ τοῦ πορτολάνου, περιέχων τά πόρτα καί τούς λιμένας πάντας ποῦ ἔνε χρία ναράζης καί ποῦ νά πιάσεις πλορήσι καί πόσες ὀργιαῖς νερόν ἔχει, καί εἰς ποῖον ἄνεμον ἀνοίγη ἢ μποῦκα τοῦ λιμένος καί ποῦ ἔνε ξέρα καί ποῦ ἔνε καλός τόπος καί ποῦ ἔνε ὁ δι' ἀναβολάριν, καί καταβολάριν καί ἄρχεται ἀπό τόν πουνέντε, ἕως τόν λεβάντε».

Ἄναλυτικά τό περιεχόμενο:

—φφ. 3α-18α, ὁ κόλπος τῆς Βενετίας (ἀνατολικές ἀκτές τῆς Ἀδριατικῆς) φφ. 18α-30β, τά νησιά τοῦ Ἰονίου φφ. 30β-34α, Μοριᾶς φφ. 34β-42β, Κρήτη φφ. 42β-57β, Ἀρχιπέλαγος φφ. 58α-61α, Κύπρος φφ. 61α-80α, Ἀλεξάνδρεια, Συρία, Καραμανία.

—φφ. 80β-98β, Ἐπίτομος Πορτολάνος (οἱ θέσεις καί οἱ ἀποστάσεις τῶν ἀκροτηρίων καί λιμένων τῆς κεντρικῆς καί ἀνατολικῆς Μεσογείου).

—φφ. 98β-101α, Ἀπουλία φ. 101αβ, ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ φφ. 101β-104α, ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαῤᾤ.

—φφ. 116-119β, προσθήκες στόν Πορτολάνο ἀπό διαφορετικό χέρι.

- δ' φφ. 30α-32β, οί ανατολικές άκτές τής θάλασσας τοῦ Μαρμαρᾶ.
 ε' φφ. 33α-51β, οί δυτικές άκτές τής Μικραῶς Ἀσίας.
 στ' φφ. 51β-59α, Κύπρος.
 ζ' φφ. 59α-84α, συνέχεια τής περιγραφῆς τῶν άκτῶν τής Μικραῶς Ἀσίας, τής Συρίας καί τής Αἰγύπτου.
 η' φφ. 84α-85β, περιγραφή τῶν αἰγυπτιακῶν άκτῶν ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια ἕως τό Κάϊρο.

Σημ. Γιά τήν λεπτομερή περιγραφή τῶν Πορτολάνων βλ. Armand Delatte, «Les Portulans Grecs», Λιέγη, Παρίσι 1947.

* 16. B.Z. 46 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 87.

[Πορτολάνος].

Ἀρχ. Ἀρχή τοῦ πορτολάνου τόν ὅποῖον διαλέγεται τοῦς κάβους πουνέντε, λευάντε...

Κτητορικό σημεῖωμα στά φφ. 86β-87α: «Τό παρόν βιβλίον ὑπάρχει ἐμοῦ Γρηγορίου ἱερομονάχου (τό ὄνομα τοῦ Γρηγορίου ἱερομονάχου καί στό παράφυλλο τής ἀρχῆς καί στό φ. 25α) καί πρωτοσυγκέλου τοῦ ἀγίου Προϊλάβου καί ὅποιος τό ἀποξενώσει νά ἔξη τās ἀράς τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτώ θεοφόρων πατέρων», ἐνῶ στό φ. 1α, «ἐκ τῶν τοῦ σχολείου τής πατρίδος ἡμῶν Ζαγορᾶς» καί στό φ. 87β, «καί τότε τοῦ σχολείου τής Ζαγορᾶς».

Ἡ θεματική ἐνότητα μᾶς ὑποχρέωσε νά μήν ἀκολουθήσουμε, μόνον στήν περίπτωση τοῦ παρόντος κώδικα, τή χρονολογική σειρά παρουσίασης.

ΕΝΤΥΠΟΙ ΠΟΡΤΟΛΑΝΟΙ:

1. Πορτολάνος ... Βενετία 1573, φφ. 180 χ.ά. (L/BH.15-16.11.152).
 Ἄλλες ἐκδόσεις: 1618 (L/BH.17.11.98), 1641 (L/BH.17.1.306), 1671 (Λ.-Χ.Πρ. 231), 1729 (L/BH.18.1.192), 1780 (Λ.-Χ.Πρ. 162), 1794 (Μιχ. Δ. Πετρόπουλος, *Νεοελληνικά ναυτικά θέματα*, Ἀθήνα 1983, σελ. 9), [1800] (Ἵ Ο Ἐρανιστής, 3-4 (1963), σελ. 141-143). Ὅλες τή Βενετία.

17. B.Br. 566 4° ΙΣΤ' αἰ. φφ. 58α-65β.

Τίτλος: Προσθήκη γεωγραφικῶν βιβλίων.

Ἀρχ. Οἱ τοῖς συγγράμμασι τῶν παλαιῶν...

Τελ. ...χαδέσιον σταδ. ρη' λείπει.

18. B.Br. 234 Fol. ΙΣΤ΄ αϊ. φ. 50αβ.

Τίτλος: *Πῶς συνέστηκεν ὁ κόσμος, ἐκ τῶν τοῦ δημοκρίτου.*

Ἄρχ. *ὁ τοίνυν κόσμος συνέστη...*

Τελ. *...τρόπον τοῦτον ἐγνώσθη.*

* 19. M.Ξ. 94 (2427) 0,150×0,105 ΙΣΤ΄ αϊ. σσ. 6-8.

Τίτλος: *περὶ τὸ σχῆμα τῆς γῆς.*

Ἄρχ. *τὸ σχῆμα τῆς γῆς ἐστὶν οὔτε στρογγυλόν οὔτε μικρόν, οὔτε τρίγωνον...*

Τελ. *...ἢ καὶ τὰς ἑπτὰ ὥρας.*

20. E.B.A. 110 0,260×0,185 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 515α-553β.

Κοσμογραφία.

Ἄρχ. *Ἐκ τεσσάρων περάτων λέγομεν τὸν κόσμον συνίστασθαι...*

Τελ. *...πλεονάζει ἕτερον τοῦ ἑτέρου κατὰ τὴν προκειμένην φύσιν.*

* 21. M.Δν. 282 (3816) 0,150×0,095 ΙΣΤ΄ αϊ.

φ. 71αβ, «περὶ θαλασσῶν», «περὶ κράσεως τῶν δ΄ στοιχείων», «περὶ ποταμῶν».

φ. 90α-91α, «περὶ θαλασσῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς νησῶν [= νησιῶν].

Ἄρχ. *Τέσσαραι θάλασσαί εἰσὶ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. ἐστὶ δὲ πρώτη θάλασσα ἡ ἐρυθρά...*

φ. 91αβ, «περὶ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ὠκεανοῦ».

Ἄρχ. *Γύρω περὶ τῆς γῆς ὅλης ἐστὶ ποταμὸς λεγόμενος ὠκεανός...*

φ. 100α, [‘ἀνεμούριο’ = κύκλος πού παριστάνει τὴ γῆ μὲ τοὺς 4 ἀνέμους].

φ. 100β, [περὶ καλῶν καὶ κακῶν ἡμερῶν].

φ. 105α, [περὶ διαφορᾶς τῆς ὥρας κατὰ τόπους].

φ. 158α, «περὶ οὐρανοῦ».

Ἄρχ. *Ὅσοι τὸν οὐρανὸν σφαιροειδῆς λέγουσιν, οὗτοι δύνασθαι τὸν ἥλιον ὑπὸ γῆν...*

Βλ. Γ΄, 15 καὶ Διονύσιος ὁ περιηγητῆς I, 5.

22. B.P.A. 359 0,200×0,150 ΙΣΤ΄ αϊ. φ. 6αβ.

«Περὶ τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ ἐξήγησις».

Ἄρχ. *Γύρωθεν τῆς γῆς ὅλης ἐστὶ ποταμὸς λεγόμενος ὠκεανός...*

«Σεληνοδρόμιον τῶν ἰβ' μηνῶν».

Ἄρχ. *μὴν Σεπτέμβριος. Ἐάν ὀρθῇ ἡ σελήνη ἐστίν εἰς τήν γέναν αὐτό ἐστίν θρέματα καλά...*

23. X.M. 399 0,156 × 0,106 ΙΣΤ' αἰ.

— φ. 93α-94α, «Περί τῶν δ' θαλασσῶν».

— φ. 94β, «Περί τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ».

— φ. 107α-109β, «Περί τῶν ἰβ' μεγάλων ὀρέων ἦτοι βουνῶν, τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, πού ἴσταται καθέν, κατ' ὄνομα».

24. Π.Β.Ι. (Τ.Σ.) 85 0,205 × 0,155 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 258α-260β.

— φ. 258αβ, «Περί τῶν ἰβ' ὀρῶν τῆς γῆς».

Ἄρχ. *Ἦρος α'. Πρῶτον ὄρος τό καλούμενον Ἄτλας...*

— φ. 259αβ, «Περί τῶν τεσσάρων θαλασσῶν».

Ἄρχ. *Τέσσαρες θάλασσαί εἰσιν ἐν τῷ κόσμῳ...*

— φ. 260αβ, «Περί τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ».

Ἄρχ. *Κύκλωθεν τῆς γῆς ὄλης ἔστι ποταμός...*

25. Μ.Ι. 386 (4506) 8° ΙΣΤ' αἰ. φφ. 132β-134α.

— φφ. 132β-133β, «Περί ποταμῶν».

— φ. 134α, «Περί τοῦ Ταύρου ὄρους».

— φ. 134α, «Περί τοῦ Καυκάσου ὄρους».

26. Β.Ε.Α. 3 0,220 × 0,150 ΙΖ' αἰ. φφ. 84β-85β.

Τίτλος: *Περί τά δώδεκα ὄρη τῆς γῆς.*

Τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «παπᾶς Γαλακτίων», στά φφ. 51α, 75β καί 76β.

* 27. Μ.Β. 552 0,190 × 0,130 ΙΖ' αἰ. φφ. 149α-151β.

Ἄρχ. *δώδεκα ὄρη εἰσὶ μεγάλα τῆς γῆς...*

— φ. 149β, «περὶ τό πῶς ἴσταται ἡ γῆ ἀκράτητος».

— φ. 149β, «περὶ μήκους καί πλάτους, καί βάθους τῆς γῆς».

— φ. 150β, «περὶ τοῦ σεισμοῦ τῆς γῆς, καί τοῦ ἀνθρώπου».

— φ. 150β, «περὶ τῶν τεσσάρων θαλασσῶν».

* 28. Μ.Π.Τ. 251 0,300 × 0,210 ΙΖ' αἰ. φφ. 195α-201β.

Τίτλος: *Ἐκ τῆς τῶν Λατίνων φωνῆς εἰς τήν τῶν Ἑλλήνων, εἰσαγωγή καί περιγραφή περὶ σφαίρας καί τοῦ αὐτῆς κέντρον.*

Τά κεφάλαια:

—φ. 195α, «Ἐξήγησις τοῦ ἄξωνος, καί τῶν πόλων τοῦ κόσμου».

Ἄρχ. *Ἡ γνώσις τῆς οὐρανοῦ σφαίρας ἐστίν ἐπιστάσεως ἀξία τοσοῦτον ἀπό τοῦ αὐτῆς γένους, ὅσον ἐπειδή ἐστίν ἐπιστήμη...*

—φ. 195β, «Κεφ. β^{ον} Περί τῆς διαιρέσεως τοῦ παντός κόσμου. Καί περὶ τῶν δέκα κύκλων, ἐν οὐρανοῖς κατασκευαζομένων».

Ἄρχ. *Ἐπιτιθέμεθα ἐν τῷ παρόντι, τό σύστημα τοῦ ἀριστοτέλους περὶ τοῦ κόσμου...*

—φ. 199α, «Κεφ. γ^{ον}. Περί τῶν ἰδιοτήτων τῶν κύκλων».

Ἄρχ. *Ἐσαφηνήσαμεν τὴν φύσιν τῶν κύκλων, ἐπειδή καί περὶ τῶν ἰδιοτήτων, εἰπόμεν ὧν τὰς κυριότερας διὰ βραχέων θέσεις τινάς, προβάλλοντες ἐρμηνεύσωμεν...*

29. X.M. 105

0,103 × 0,154

ΙΖ΄ αἰ.

—φ. 30β, «Περί τοῦ ποῦ ἵσταται ἡ γῆ».

—φ. 31αβ, «Περί τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ τοῦ περικυκλοῦντος τὴν γῆν».

—φφ. 33β-35β, «Περί τῶν τεσσάρων θαλασσῶν τῆς γῆς».

* 30. M.A.A.Σ. 1938

0,140 × 0,098

ΙΖ΄ αἰ.

Διάφορα κεφάλαια γεωγραφίας-κοσμογραφίας:

A΄, φφ. 85α-96α:

«περὶ τοῦ διαστήματος τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ».

Ἄρχ. *Ἡ μὲν ἀπὸ τῆς γῆς ἕως τῶν οὐρανῶν ἀπέχει μίλια μυριάδες...*

«περὶ τό ὑποκάτω τῆς γῆς».

Ἄρχ. *Ἀντίποδα ἔλεγον οἱ ἔλληνες εἶναι ὑπὸ κάτω τῆς γῆς...*

«περὶ μεγέθους τῆς γῆς μάλλον καί πλάτος».

Ἄρχ. *Πολλάι δόξαι γεγόνασι...*

«περὶ τοῦ χρόνου τῆς σελήνης».

Ἄρχ. *Ἰστέον ὅτι οἱ αἰγύπτιοι ἔχουσι τξε΄...*

B΄, φφ. 171-173β: «Περί τῶν ἰβ΄ μεγάλων ὄρων τῆς γῆς, ἤγουν τὰ ὄρη».

Ἄρχ. *Πρῶτων ὄρος τό καλούμενον ἄτλας. ἔστι δέ τοῦτο κορηφή τῆς γῆς, πρὸς τό ἀνατολικόν ἄκρος τῆς γῆς...*

Τελ. *...καί ἐξ αὐτοῦ ἀλμηροῦται ἡ μεγάλη θάλασσα τῶν λατίνων.*

Βλ. B΄, β΄, 62.

* 31. Β.Ρ.Α. 493 0,220×0,160 ΙΖ' αί. σσ. 13-20.
 Τίτλος: *Κανόνες μήκους τε καί πλάτους ἐπισήμων πόλεων.*

* 32. Μ.Δν. 298 (3832) 0,130×0,097 ΙΖ' αί. φφ. 83β-100β.
 [Κοσμογραφία]

Τά 'κεφάλαια': «Περί τοῦ πῶς ἔκαμεν ὁ θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, καί πῶς στέκεται ὁλος ὁ κόσμος».

'Αρχ. *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν· ἡ δέ γῆ ἦτον ἀόρατος...*

'Ακολουθοῦν: «Περί τοῦ πῶς στέκεται ἡ γῆ ἀκρατήτως»· «περί τοῦ πόσον ἀπέχει ὁ οὐρανός ἀπό τήν γῆν»· «περί μήκος καί πλάτος τῆς γῆς»· «περί ἀντιπόδων τῶν ὑποκάτω τῆς γῆς»· «περί πῶς γίνεται ὁ σεισμός»· «περί ἀστραπῶν, καί βροντῶν πῶς γίνονται»· «περί οὐρανοῦ, καί ἀστέρων»· «περί τῶν τεσσάρων στοιχείων»· «περί τοῦ πῶς γίνονται τά σύγνεφα, καί περί τοῦ πῶς γίνεται τό χιόνι, ἡ βροχή, τό χαλάζι, ἡ ἀμούχλη, ἡ πάχνη, ἡ δροσιά, καί ὁ κρύσταλος»· «περί τῶν ἰβ' ἀνέμων, ὅπου εἶναι εἰς τόν κόσμον»· «περί τά ἰβ' ὄρη τῆς γῆς»· «περί τῶν τεσσάρων θαλασσῶν»· «περί τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ»· «περί τοῦ παραδείσου»· «περί τῶν θερμῶν νερῶν»· «περί κομιτῶν τῶν πιπτόντων εἰς τήν γῆν καθάπερ ἀστέρες»· «περί οὐρανοῦ»· «περί τάς ζώννας τῶν οὐρανῶν, καί τά ἰβ' ζῶδια εἴπωμεν καί τῶν ἐπτά πλανητῶν καί πῶς γυρίζει ὁ οὐρανός»· «περί τῆς σελήνης πῶς πέρνει τό φῶς ἀπό τόν ἥλιον»· «περί τοῦ πῶς ἐλαττοῦται ἡ σελήνη καί σκοτινιάζει, καί λέγομεν ὅτι ἐσκοτίνασεν ἡ σελήνη καί φῶς δέν ἔχει»· «περί τοῦ πῶς κρατεῖται ὁ ἥλιος, καί λέγουν πῶς ἐπιάσθη ὁ ἥλιος καί οὐ δίδει λαμπρόν φῶς»· «περί τῶν τεσσάρων ὥρων τοῦ χρόνου»· «περί τοῦ ἀστερικοῦ ὄφους καί διατί λέγεται ὄφις»· «περί τοῦ πότε ἀρχεῦουσι τά ζῶδια, καί ὁ ἥλιος καί ὁ βίσεκτος, καί τά θεμέλια, καί ὁ ἰνδικτιῶν».

Τελ. ...*τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου κατακαιρόν, λαμβανόμενον τέταρτον.*

Στήν ἀρχή, φφ. 83β-84α, «πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου».

* 33. Μ.Π.Τ. 335 0,210×0,158 ΙΖ' αί. σσ. 728-734.
 Τίτλος: *Περί πόλεων* (ἀλφαβητικά).

'Αρχ. *Ἀσφαλίτης, λίμνη μεταξὺ τῶν μωαβιτῶν καί ἀμορραίων. ἀπολλωνία, τά μπεσίκια...*

Τελ. ...*χουσαῖοι, λέγονται οἱ αἰθίοπες ἀπό τοῦ χοῦς υἱοῦ χάμ.*

Στήν ἀρχή τοῦ κώδικα κτητορικά σημειώματα:

«Καί τότε σύν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει τοῦ διδασκάλου Μάρκου». Καί «Νῦν δέ Ἰωακείμ πρωτοσυγκέλλου τοῦ μακαριωτάτου κυρίου Χρυσάνθου, δῶρον θεῶν τῆς αὐτοῦ μακαριότητος». Καί «Ἀφιερώθη τό παρόν παρ' ἡμῶν τῷ παναγίῳ τάφῳ· ἐχέτω δέ τό ἀνάθεμα ὁ τοῦτο ποτέ ἐκ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ ἀφαιρησόμενος. Ἐν Βουκουρέστι. 1728 ἀπριλλίῳ μηνί. Ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης Χρῦσανθος».

34. Μ.Στ. 150 (1015) 8^ο ΙΖ' αἰ. φφ. 251α-257β.

ἽΟνόματα πόλεων ἀλφαβητικά.

ἽΑρχ. ἽΑσφαλίτης, λίμνη μεταξύ τῶν Μωαβιτῶν καί ἽΑμωραίων...

Τελ. ...Χουσαῖοι λέγονται οἱ Αἰθίοπες ἀπό τοῦ Χοῦς υἱοῦ Χάμ. Τέλος τῶν τῶν πόλεων ὀνομάτων.

35. Μ.Μ.Σ. 82 0,210×0,145 ΙΖ' αἰ. φ. 38αβ.

Τίτλος: Κανόνιον τοῦ μήκους καί πλάτους τῶν ἐπισήμων πόλεων.

Περιγραφή πόλεων καί νησιῶν τῆς ἽΑνατολής.

* 36. Μ.Δ. 128 (2802) 0,140×0,095 ΙΖ' αἰ. φφ. 116α-136β.

Τίτλος: Περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ κόσμου καί περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων καθὼς λέγουσιν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι.

ἽΑρχ. Μερικοὶ ἀπό τοὺς φιλοσόφους λέγουσι πῶς εἶναι αἱ ἀρχαὶ τοῦ κόσμου τὰ ἐπίπεδα· καί ἄλλοι πάλιν λέγουσι πῶς εἶναι τὰ ἄτομα...

Τελ. (131α) ...καί διὰ τοῦτο ὁ κόσμος εἶναι ἔμψυχος· καί ταῦτα μὲν οὕτω περὶ τοῦ κόσμου.

—φ. 131α, [περὶ θαλασσῶν].

ἽΑρχ. Πρώτη θάλασσα εἶναι ἡ ἔρυθρά...

Τελ. ...καί ἀπό τόν φάρον ἔως τοῦ γαλατᾶ μήλια κδ^α.

37. Μ.Κτ. 177 (3250) 8^ο ΙΖ' αἰ.

ἽΟνόματα ποταμῶν. Τό 15^ο μέρος τοῦ κώδικα.

* 38. Δ.Β.Λ.Κ. 21 0,150×0,110 ΙΖ' αἰ. φφ. 360α-366β.

—φ. 360α, «Περὶ τῆς γῆς ὅλης πού εἵστασθε».

—φ. 361α, «Περὶ μίκος καί πλάτος τῆς γῆς».

—φ. 361β, «Περί τῶν δώδεκα ὀραίων τῆς γῆς εἴσιν ταῦτα».

—φ. 366α, «Περί τοῦ ὀκεανοῦ ποταμοῦ».

* 39. B.E.B. 66 0,220 × 0,167 ἔτ. 1760 φφ. 223α-244β.

Τίτλος: *Περιγραφή τῆς φράντζας, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ μεχμέτ ἐφέντης, σταλεῖς ἐκεῖσε πρέσβυς, ἥτοι ἐλτζῆς κατὰ τὸ ἀρλβ' ἔτος (ταρίχι τούρκων) βασιλεύοντος τοῦ σουλτάνου ἀχμέτ, τοῦ ἱμπραήμ πασα βεζῆρη ἐπιτροπεύοντος, καὶ τελειώνοντας τὴν ὑπηρεσίαν του διὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆγεν, ἐγύρῃσεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν διηγούμενος εἰς τὴν πόρταν τὴν παροῦσαν διήγησιν. Διήγησις τοῦ ρηθέντος ἐλτζῆ».*

Ἄρχ. Ἐμβαίοντας εἰς τὸ γαλοῦνι τὸ πραγματευτάδικον φραντζέζικον τῆ δ^η τοῦ τζιλχιτζέ κατὰ τὸ ἀρλβ^ον ἔτος ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ κινοῦντες ἐφθάσαμεν εἰς τόπον ὁποῦ ὀνομάζεται τολόν...

Τελ. ...εἰς τὸν λιμένα τῆς κραταιᾶς βασιλείας, ἥτοι εἰς κωνσταντινούπολιν.

Μετά τὸ πέρασ τοῦ κειμένου, ἡ χρονολογία γραφῆς του: «αψξ^ο ἀντεγράφη τὸ παρόν».

* 40. B.P.A. 1179 0,170 × 0,117 ἔτ. 1796 φφ. 49.

Τίτλος γενικός: *Γεωγραφία σύντομος, Μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τῆς γαλλικῆς διαλέκτου εἰς τὴν ἀπλὴν ἡμῶν διάλεκτον.*

Στό φ. 3α ὁ ψευδοτίτλος: «Γεωγραφία. Κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν ἐν συντόμῳ. Μετὰ ἐξηγήσεως. Καὶ διὰ κρίσεως τῶν μερῶν τῆς γῆς καὶ τῶν θαλασσῶν».

Ἄρχ. *Μ. Εἰς πόσα μέρη διαιρεῖται ἡ γῆ;*

Δ. Εἰς τέσσαρα τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου, δηλ. ἡ εὐρώπη, ἡ ἀσία, ἡ ἀφρικὴ καὶ ἡ ἀμερικὴ..

—φφ. 5α-43β, «Περί Εὐρώπης» (Περί «πορτογαλίας», «ἰσπανίας», «γαλίας», «σαβώγιας», «σουῖτζίας, ἥτοι τῆς δημοκρατίας τῶν σφιτζερων», «γερμανίας, ἢ ἀλλαμανίας», «οὐγκαρίας» καὶ «τουρκίας» (στό φ. 26α, «Τέλος τῆς εὐρώπης») καὶ ἀκολουθεῖ: «περὶ τῶν βορίων μερῶν τῆς εὐρώπης, περὶ δανιμαρκίας», «σφετζίας», «λεχίας», «μοσκοβίας», «ἰταλίας», «βενετίας», «δοκάτου τῆς μάνδρας», «δοκάτου τῆς δοσκάνης», «ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας», «ναπολιτάνου βασιλείας», «νήσων τῆς ἰταλίας» καὶ «ἀγγλετέρας»).

—φφ. 44α-49α, «Περί ἀσίας» («Περί ἀσίας», «Περί τουρκίας τῆς ἐν

ἀσία», «γεωργίας», «νήσων όπου γειτονεύουν μέ τήν ἀσίαν», «περσίας», «Ἰνδίας»).

Στό τέλος, φ. 49α, κτητορικό: «τοῦ μιχαλάκη Παναγιώτου Ζάχου».

Στό φ. τίτλου ὁ χρόνος καί ὁ τόπος γραφῆς: «Κατά τό ἀψ΄στ΄ ἔτος τό σωτήριον. Ἐν κωρώνῃ τῆς Τρανσιλβανίας».

Σχολικό κείμενο Γεωγραφίας.

* 41. Μ.Π. 232 (5739) 0,200 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 241α-271α.

Τίτλος (φ. 241α): *Στοιχεῖα Γεωγραφίας εἰς χρῆσιν τῶν πρωτοπείρων καί ἀρχαρίων.*

Στό φ. 242αβ, «Πρόλογος».

Ἄρχ. Ἐάν τήν μέν γῆν πολυορόφω τε, καί πολυθαλάμω οἰκία ὁμοίαν εἶναι ὑπολάβωμεν· ἡμᾶς δέ αὐτοῦς ἐν μέρει τινί τῆς οἰκίας ἐκείνης ἐνοικοῦντας...

Ἀκολουθοῦν τά κεφάλαια: «Αἰ πρός τήν κατάληψιν τῆς δε τῆςπραματείας ἀναγκαίας προηγούμεναις εἰδήσεις», «Περί σφαιράς», «Περί τῶν ἐν τῇ σφαῖρα κύκλων», «Περί ἀστέρων καί τῆς ἑαυτῶν κινήσεως», «Τά ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ ζώδια», «Περί ἡλίου», «Περί τῆς σελήνης», «Περί τῶν ἄλλων πέντε πλανητῶν», «Περί τῶν τῆς σφαιράς θέσεων», «Μέθοδος τῆς Γεωγραφίας», «Περί τῶν ἐν τῇ τεχνητῇ σφαῖρα, τῇ τήν γῆν ἐμφαινούσῃ κυκλικῇ», «Περί τῶν ἐν τῇ γῆ ζωνῶν», «Περί κλιμάτων», «Περί πλάτους, καί μήκους», «Περί τῆς τῶν σφαιρῶν χρήσεως».

Τό κείμενο διακόπτεται στό φ. 271α.

* 42. Μ.Μπ(α). 228 0,220 × 0,159 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-6α.

Τίτλος: *Στοιχεῖα Γεωγραφίας εἰς χρῆσιν τῶν πρωτοπείρων καί ἀρχαρίων.*

Ἄρχ. Ἐάν τήν μέν γῆν πολυορόφω τε καί πολυθαλάμω οἰκεία ὁμοία εἶναι ὑπολάβωμεν...

—φ. 1β, «Αἰ πρός τήν κατάληψιν τῆς δε τῆςπραγματείας ἀναγκαίως προηγούμεναις εἰδήσεις».

Ἄρχ. *Γραμμή ἐστὶ μῆκος ἀπλατές, καί ἀβαθές...*

—φ. 5α, «Περί σφαιράς».

Ἄρχ. *Σφαῖρα κρικωτή, ἢ πτολεμαίου σφαῖρα, ἢ σφαῖρα μόνον καλεῖν...*

Ἐδῶ σέ υποσημείωση γράφει: «ἴστέον ὅτι οἱ νεότεροι τῶν φιλοσόφων τήν γῆν κινεῖσθαι φασί, στρογγύλον δέ εἶναι τόν κόσμον κατά τήν κοινήν ὑπόληψιν οὐκ ἀποδεδειγμένον, ἀλλά ὑποθετικόν, οὕτω δέ αὐτόν ἐκλαμβάνοντες, ῥάδιον τά ἐν

αὐτῷ ἀναπτυσσόμενα φαινόμενα, εἰδέ καὶ ἄλλως ἔχει οὐδεμίαν ἄν γένοιτο ἡ μεταβολή».

—φ. 6α, «Περὶ τῶν ἐν τῇ σφαίρα κύκλων».

Ἄρχ. Ἐν τῇ σφαίρα κύκλοι δέκα, ἕξ μὲν μέγιστοι, τουτέστιν ὁ ἰσημερινός, ὁ ζῶδιακός, οἱ δύο κόλουροι, ὁ ὀρίζων... (ἐδῶ διακόπτεται τὸ κείμενο).

43. Δ.Β.Λ.Κ. 4 0,269 × 0,182 ΙΗ' αἰ. φφ. 420-424.

Τίτλος: Βραχέα σύνοψις τῆς Σφαιράς.

Ἄρχ. Ἡ σφαίρα εἶναι ἐν σῶμα σφαιροειδές...

Τὸ 14^ο μέρος τοῦ κώδικα.

* 44. Σ.Β.Ν.Φ. 41 0,195 × 0,140 ΙΗ' αἰ. φφ. 31.

Τίτλος: Εἰσαγωγή εἰς τὴν Γεωγραφίαν.

Ἄρχ. Ἡ Γεωγραφία εἶναι ἐπιστήμη, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει νὰ γνωρίζωμεν διὰ μέσου τῶν χαρτῶν, τὴν ἀξιολογωτέραν κατάστασιν ὅλης τῆς γνωστῆς ἐπιφανείας τῆς γῆνης σφαίρας καὶ τῶν κατοίκων τῆς...

—φ. 1β, «Τμῆμα πρῶτον, περὶ σφαίρας, καὶ περὶ τῆς γῆς θεωρουμένης σχετικῶς πρὸς τὴν σφαίραν».

Τὰ κεφάλαια:

φ. 1β, «Κεφάλαιον πρῶτον περὶ τῆς σφαίρας» (ἐδῶ: «περὶ τοῦ ἰσημερινοῦ», «περὶ τῶν πόλων τοῦ κόσμου», «περὶ τοῦ ζῶδιακοῦ», «περὶ τοῦ ζενίθ καὶ ναδίρ», «περὶ τοῦ ὀρίζοντος», «περὶ τοῦ μεσημβρινοῦ», «περὶ τῶν κολούρων», «περὶ τῶν 4 μικρῶν κύκλων» καὶ «περὶ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν κινήσεών τους»)

φ. 16α, «Κεφάλαιον δεύτερον. Ἐφαρμογή τῆς σφαίρας εἰς τὴν γῆν».

φ. 20α, «Κεφάλαιον τρίτον. Διαίρεσις τῆς γῆς διὰ τῶν κύκλων τῆς γῆνης σφαίρας» (ἐδῶ: «Ἄρθρον πρῶτον. Πρώτη διαίρεσις τῆς γῆς εἰς ζῶνας καὶ σκιάς», «Ἄρθρον δεύτερον. Διαίρεσις τῆς γῆς διὰ τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους»).

φ. 22α, «Κεφάλαιον τέταρτον. Περί τῶν κλιμάτων καὶ ἐτέρων ἀνηκόντων εἰς τὴν γῆνην σφαίραν» (ἐδῶ: «Ἄρθρον πρῶτον. Περί τῶν κλιμάτων», «Ἄρθρον δεύτερον. Περί τινων πράξεων γινομένων ἐν τῇ τεχνητῇ γῆνι σφαίρα, ἢ περὶ τινων προβλημάτων» [10 προβλήματα], «Ἄρθρον τρίτον. Περί τῶν κυριωτέρων σημείων ἢ κέντρων τοῦ ὀρίζοντος»).

Τελ. ...είναι τό καλλίτερον μέσον διά νά κάμη τινάς προβάσεις ἀξιολόγους εἰς τήν γεωγραφίαν. τέλος».

τό φ. 31β, λευκό.

* 45. B.M. 97 0,285 × 0,195 ΙΗ' αἰ. φφ. 21.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό προηγούμενο.

Τίτλος: *Στοιχεῖα γεωγραφίας.*

Ἄρχ. Ἡ Γεωγραφία εἶναι ἐπιστήμη, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει νά γνωρίζωμεν διά μέσου τῶν χαρτῶν, τήν ἀξιολογωτέραν κατάστασιν ὅλης τῆς γνωστῆς ἐπιφανείας τῆς γηίνης Σφαιράς καί τῶν κατοίκων τῆς...

—φ. 1β, «Τμήμα πρῶτον. Περί Σφαιράς καί περί γῆς θεωρουμένης σχετικῶς πρός αὐτήν. Κεφάλαιον Α'. Περί Σφαιράς».

Ἄρχ. Οἱ σοφοί διά νά δώσουν μίαν εἰκόνα τοῦ Κόσμου ζωντανωτέραν, καί νά κάμουν σαφεστέραν τήν περί τούτου διδασκαλίαν τῆς, ἐπενόησαν μίαν Μηχανήν· τήν ὁποίαν τήν ὠνόμασαν Σφαῖραν τεχνητήν, εἰς διάκρισιν τῆς φυσικῆς ὁποῦ εἶναι αὐτός ὁ Κόσμος...

φ. 11α, «Περί τοῦ ἡλιακοῦ Συστήματος ὑποσημείωσις διάφορος».

Ἄρχ. Τό Ἡλιακόν σύστημα ἔχει κέντρον τόν Ἥλιον· τό ὁποῖον ἐξηγεῖ φυσικώτατα, ὅλα τά φαινόμενα. Κινοῦνται περί αὐτόν...

φ. 13β, «Κεφάλαιον Β'. Ἐφαρμογή τῆς Σφαιράς εἰς τήν γῆν».

Ἄρχ. Θεωροῦν τήν γῆν ὡς Σφαῖραν, ἐπειδή τῶντι εἶναι στρογγυλή...

φ. 17α, «Κεφάλαιον Γ'. Διαίρεσις τῆς Γῆς διά τῶν κύκλων τῆς γηίνης Σφαιράς».

φ. 18β, «Κεφάλαιον Δ'. Περί τῶν Κλιμάτων, καί ἐτέρων ἀνηκόντων εἰς τήν γηῖνην Σφαῖραν».

Τελ. ...Πρόβλημα Δ'. Νά εὔρη τήν ἀνατολήν καί Δύσιν τοῦ Ἥλιου, τήν δοθεῖσαν ἡμέραν... (κολοβό)

Σημ. Καί αὐτό τό κείμενο, ὅπως καί τό προηγούμενο, περιλαμβάνει μόνον τό πρῶτο 'τμήμα' τοῦ ἔργου.

* 46. A.I. 4 0,220 × 0,160 ΙΗ' αἰ. φφ. 110α-125β.

Τίτλος: *Ἰδέαι κοιναί τῆς Γεωγραφίας.*

Ἰπότιτλος: «Περί γεωγραφίας ἐν γένει».

Ἄρχ. § 1 Γεωγραφία εἶναι μία περιγραφή ταύτης τῆς σφαιράς, ὅπου κατοικεῖται, ἢ τε γῆ ὀνομάζεται· σφαῖρα δέ εἶναι ἓνα στρογγύλον σῶμα...

—φ. 121β, «Μέρος Α^{ov}. περί εὐρώπης ἧς τό πρῶτον βασιλείον εἶναι ἡ Πορτουγαλλία».

Ἄρχ. § 101. Ἡ εὐρώπη μ' ὄλον ὅπου εἶναι τό πλέον μικρότερον μέρος τῆς γῆς...

—φ. 125β, «Περί τῆς ἰσπανίας».

Ἄρχ. § 119. Ἡ Ἰσπανία συνορεύει κατά δυσμάς μέ τήν Πορτουγαλλία...

Τελ. ...ἔχει καί ἄλλους στολισμούς, ἀλλ' ὕστερον εἰσήχθησαν...

Κείμενο κολοβό.

Μέχρι τῆ σελίδα 25 τό κείμενο ἔχει δική του, παλαιά, σελιδαρίθμηση.

Σημ. Ὅπως καί τό Α', 16, θεωρῶ ὅτι καί τό κείμενο αὐτό θά πρέπει νά ἀποδοθεῖ στόν Ἀθανάσιο Ψαλίδα.

Τοῦ παραπάνω κειμένου ἀκολουθεῖ, φφ. 126α-129β (κολοβό):

«Περί ἐπιφανειῶν». Τά κεφάλαια:

—φ. 126α, «Κεφ. α^{ov}. Ἰδέαι γενικαί τῶν ἐπιφανειῶν».

Ἄρχ. Ἐπιφάνεια ἦτοι ἐπίπεδόν ἐστί συνεχῆς ποσότης διττήν ἕκτασιν ἔχουσα τήν κατά μήκος καί πλάτος, ἀνευ βάθους καί ὕψους...

—φ. 128β, «Κεφ. β^{ov}. Περί μέτρων καί ἐπιφανειῶν».

Ἄρχ. Μετρεῖν τήν ἐπιφάνειαν ἐστί τήν ταύτης κατά τε πλάτος καί μήκος ὁμοῦ ἕκτασιν διωρισμένη τινι ποσότητα ἐκφράζειν...

Τελ. ...πόδας τετράγωνας, οὔτινας ἵνα αὔθις εἰς...

Τοῦ Ἀθαν. Ψαλίδα;

* 47. M.B. 784 0,320 × 0,200 IH' αἰ. φφ. 146α-162β.

—φ. 146α, «κεφάλαιον πρῶτον. περί τῶν κύκλων τῆς σφαιράς ἀπλῶς».

Ἄρχ. ἡ θεωρία τῆς γεωγραφίας εἶναι μία ἐκθεσις, τῶν τροπολογιῶν, διά τῶν ὁποίων παρατηρεῖται ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, καί μία αἰτιολογία τῶν ἀξιολογωτέρων φαινομένων...

Ἀκολουθοῦν: φ. 146β, «κεφ. β^{ov}», [περί ὀρίζοντος]· φ. 148α, «κεφ. γ^{ov}, περί τοῦ μεσημβρινουῦ»· φ. 148β, «κεφ. δ^{ov}, περί τοῦ κύκλου τῆς θέσεως»·

φ. 149α, «κεφ. ε^{ov}, περί τοῦ ἰσημερινοῦ»· φ. 149β, «κεφ. στ^{ov}, περί τοῦ ζωδιακοῦ»· φ. 150α, «κεφ. ζ^{ov}, περί τῶν κολουρών»· φ. 150β, «κεφ. η^{ov}, περί τῶν τροπικῶν»· φ. 151α, «κεφ. θ^{ov}, περί τῶν πολικῶν»· φ. 151β, «κεφ. ι^{ov}, περί τοῦ ὠρικοῦ κύκλου».

—φ. 152α, «Ἰωσήπου τοῦ μοισιόδακος, θεωρία τῆς γεωγραφίας».

Ἄρχ. Ἡ γεωγραφία εἶναι μία ἀπό τῶν κυριωτέρων ἐπιστημῶν, καί διὰ τοῦτο ἀξία νά παραδίδεται εἰς ὅλα τά σχολεῖα ἀδιαφόρως· αὐτή θεωρεῖ τό μέγεθος, τό σχῆμα, τά μέρη τῆς γῆς, καί πάντα τά φαινόμενα...

βλ. Μοισιόδαξ Ἰώσηπος.

—φ. 153α-162α, [περί καταλύματος] (ἄλλο χέρι).

Ἄρχ. Μέρος α^{ov}. Περὶ τοῦ ὕλικου. Τό κατάλυμα, τά ἀναγκαῖα σκευή καί ἡ διάταξις αὐτῶν...

48. Μ.Π.Τ. 418 0,315 × 0,210 ΙΗ' αἰ. σσ. 103-110.

Τίτλος: *Περὶ θέσεως κόσμου.*

Ὁ κώδικας ἔχει χαθεῖ.

49. Β.Κ. 455 0,306 × 0,215 ΙΗ' αἰ. φφ. 10α-33β.

Τίτλος: *Περὶ τοῦ σχήματος καί τοῦ μεγέθους τῆς γῆς.*

* 50. Β.Ρ.Α. 548 0,218 × 0,143 ΙΗ' αἰ. σσ. 73-569.

(Οἱ σσ. 146-147, 413, 444-445, 478-493, 527-528, 530-545, 554-561 λευκές).

Περὶ Οὐρανομετρίας.

σ. 73, «Μέρος πρῶτον τῆς Οὐρανομετρίας ἣτις λέγεται σφαῖρα. Κεφ. 1. Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ πρώτου κινητοῦ. Παραγγελία».

Ἄρχ. Οὐρανομετρία εἶναι ἐπιστήμη τῆς οὐρανίου σφαῖρας κατὰ τό αὐτό νόημα Οὐρανοσκοπία, Οὐρανολογία, καί Οὐρανογραφία λέγεται...

—σ. 84, «Κεφ. 2 Περὶ Ἄξωνος καί Πόλων τῆς οὐρανίου σφαῖρας. Παραγγελία».

Ἄρχ. Τοῦ πρώτου κινητοῦ ὁ διορισμός εἶναι διὰ μέσου τῶν κύκλων...

—σ. 92, «Κεφ. 3 Περὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Παραγγελία».

Ἄρχ. Ἡ εἰδική παρατήρησις ἀκολουθεῖ τῶν κύκλων...

- σ. 97, «Κεφ. 4 Περί τοῦ Ζωδιακοῦ. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Ὁ ζωδιακός εἶναι κύκλος κινητός, μείζων, λοξός, καί πλατύς...
- σ. 104, «Κεφ. 5 Περί Κολούρων. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Οἱ κύκλοι οἱ κινητοὶ οἱ μείζονες καὶ κύριοι, ἀκολουθοῦσιν οἱ ἥττον κύριοι, ἦτοι δευτεραῖοι...
- σ. 107, «Κεφ. 6 Περί τῶν τροπικῶν. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Τοὺς κινητοὺς κύκλους τοὺς μείζονας ἀκολουθοῦν οἱ κινητοὶ ἐλάσσονες...
- σ. 111, «Κεφ. 7 Περί τῶν πολικῶν κύκλων. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Οἱ ἐλάττονες ἔσχατοι κύκλοι εἶναι δύο οἱ πολικοί...
- σ. 115, «Κεφ. 8 Περί τοῦ Μεσημβρινοῦ. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Μέχρι τοῦδε περὶ τῶν κινητῶν κύκλων, ἀκολουθοῦν οἱ ἀκίνητοι, οἷτινες...
- (Ἐκ τῆ σ. 116 κ.ε. οἱ ζυγές σελίδες δεξιὰ καὶ οἱ μονές ἀριστερά).
- σ. 121, «Κεφ. 9 Περί τοῦ ὀρίζοντος. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Ὅριζων εἶναι κύκλος μείζων μεταβλητός...
- σ. 129, «Κεφ. 10 Περί τοῦ πρώτου κινητοῦ ἐκ τύπου, ἦτοι παρισταμένου εἰς τὴν ὕλικὴν σφαιραν. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Ἰδαμεν τὸ πρῶτον κινητὸν τὸ ἀρχέτυπον...
- σ. 132, «Κεφ. 11 Περί τοῦ κρυσταλλίνου οὐρανοῦ. παραγγελία».
 Ἄρχ. Οὕτω περὶ τοῦ πρώτου οὐρανοῦ, ἦτοι...
- σ. 148, «Περί τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἱστορία. Παραγγέλματα».
 Ἄρχ. Οἱ ἐν τῇ ὀγδόῃ σφαίρα προσκεκωλλημένοι ἀστέρες...
- σ. 222, «Περί παθῶν καὶ διαθέσεων τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἡ ἱστορία εἰς διάκρισιν...
- σ. 251, «Περί τῆς ὀγδόης σφαιρας τῆς παρισταμένης εἰς τὸν ἀστρονομικόν γλόμπον. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Ἡ ὀγδόη σφαῖρα ἡ ἀρχέτυπος, εἰς τὸν ἔσχατον τόπον ἀκολουθεῖ...»
- σ. 264, «Ἐπίλογος, ἢ ἀνακεφαλαίωσις τῆς σφαιρικῆς».
 Ἄρχ. Ταῦτα εἶναι τὰ σπάργανα τῆς ἐνγενικωτάτης...
- σ. 288, «Μέρος δεύτερον τῆς Οὐρανομετρίας, ἥτις λέγεται Θεωρία τῶν πλανητῶν. Κεφ. 1 Περί ἀριθμοῦ τῶν πλανητῶν. Παραγγελία».
 Ἄρχ. Τὸ ἕτερον μέρος τῆς οὐρανομετρίας ἀκολουθεῖ, ἢ θεωρία δηλαδὴ τῶν πλανητῶν...

- σ. 292, «Κεφ. 2 Περί τῶν σφαιρῶν τῶν πλανητῶν. Παραγγελία». Ἄρχ. *Αἱ σφαῖραι τῶν πλανητῶν εἶναι σώματα οὐράνια, σφαιρικά, κύλα, καί κινητά...*
- σ. 305, «Περί τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν. Παραγγελία». Ἄρχ. *Κοινά πάθη ἢ διαθέσεις τῶν πλανητῶν εἶναι...*
- σ. 310, «Περί τῶν παθῶν τῶν πλανητῶν πρὸς τὴν σφαῖραν. Παραγγελία». Ἄρχ. *Γενικά πάθη ἢ κοινά τῶν πλανητῶν...*
- σ. 313, «Περί τῶν σχηματισμῶν τῶν πλανητῶν. Παραγγελία». Ἄρχ. *Πάθη τῶν πλανητῶν...*
- σ. 320, «Κεφ. 6 Περί τῶν παθῶν τῶν πλανητῶν. Παραγγελία». Ἄρχ. *Τά πάθη τῶν πλανητῶν, ὅπου ἀρμόζουν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς παραβολῆς ἢ συγκρίσεως...*
- σ. 324, «Κεφ. 7 Περί τῆς θεωρίας τοῦ Ἥλιου. Παραγγελία». Ἄρχ. *Ἡ θεωρία τῶν πλανητῶν ἢ εἰδική ἀκολουθεῖ...*
- σ. 344, «Κεφ. 8 Περί θεωρίας τῆς Σελήνης. Παραγγελία». Ἄρχ. *Σελήνη εἶναι πλανήτης κατώτατος μέ δυνατόν φῶς...*
- σ. 362, «Κεφ. 9 Περί θεωρίας τῶν τριῶν ἀνωτέρων πλανητῶν, Κρόνου, Διὸς καί Ἄρεως. Παραγγελία». Ἄρχ. *Ἦτον οἱ μεγαλύτεροι πλανῆται, ἀκολουθοῦν οἱ μικρότεροι...*
- σ. 369, «Κεφ. 10 Περί τῆς θεωρίας τῶν δύο κατωτέρων πλανητῶν, τῆς Ἀφροδίτης καί τοῦ Ἑρμοῦ. Παραγγελία». Ἄρχ. *Ἀπολείπονται οἱ κατώτεροι πλανῆται, ὅπου διατρίβουσιν ὑποκάτω ἀπὸ τὸν ἥλιον...*
- σ. 379, «Κεφ. 11 Περί παραλλάξεως. Παραγγελία». Ἄρχ. *Ἀκολουθοῦσι τὰ εἰδικά πάθη τῶν πλανητῶν...*
- σ. 383, «Κεφ. 12 Περί τῆς ἐκλείψεως γενικῶς. Παραγγελία». Ἄρχ. *Ἐκλείψεις εἶναι σκοτισμός τοῦ οὐρανοῦ φωστῆρος...*
- σ. 392, «Κεφ. 13 Περί τῆς ἡλιακῆς ἐκλείψεως. Παραγγελία». Ἄρχ. *Ἐκλείψεις εἰδικῶς εἶναι ἡλιακή, ἢ σεληνιακή...*
- σ. 402, «Κεφ. 14 Περί τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως. Παραγγελία». Ἄρχ. *Ἡ σεληνιακή ἐκλείψις εἶναι στέρησις τοῦ φωτός τῆς σελήνης...*
- σ. 409, «Ἐπίλογος τῆς θεωρίας τῶν πλανητῶν». Ἄρχ. *Οὕτως ἔχει καθ' ἑαυτὸ τὸ δυσκολότατον τοῦτο τῆς οὐρανομετρίας μέρος...*

- σ. 412, «Σκιαγραφία τῆς μεθόδου τῆς θεωρίας τῶν πλανητῶν» (πίνακας).
- σ. 414, «Περὶ ἀνέμων».
Ἄρχ. Ἐπειδὴ ἐν τισὶ τόποις ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν περὶ τοῦ ἀνέμου...
- σ. 437, «Περὶ Ἀνέμων, καὶ τῶν ποιοτήτων αὐτῶν».
Ἄρχ. Εἶναι τόσον ὠφέλιμος ἢ γνῶσις τῶν Ἀνέμων, διὰ τὰ ἡξέυρη τινὰς τὰς θέσεις τῶν τόπων...
- σ. 447, «Περὶ τῶν κομητῶν γενικῶς, καὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν αὐτῶν».
Ἄρχ. Τὰ εἶδη τῶν κομητῶν, ἐὰν ἐμβλέψωμεν τὰ συμβεβηκότα τῶν χρωμάτων καὶ τῶν σχημάτων...
- σ. 498, «Περὶ ζωνῶν».
Ἄρχ. Αἱ ζῶναι εἶναι πέντε, οἱ δύο λέγονται κατεψυγμένοι...
- σ. 513, «Περιγραφή τῆς Εὐρώπης».
Ἄρχ. Πρῶτον γοῦν νὰ εἰπῶμεν περὶ Εὐρώπης, ἥτις εἶναι τὸ πλέον ἐνδοξότερον καὶ περιφημότερον μέρος τῶν ἄλλων μερῶν τῆς γῆς...
- σ. 514, «Περιγραφή τῆς Ἀσίας».
Ἄρχ. Τούτη ἡ Ἀσία εἶναι ὁμοίως τῇ Εὐρώπῃ συννημένη, μάλιστα συνδεδεμένη...
- σ. 516, «Περιγραφή τῆς Ἀμερικῆς».
Ἄρχ. Ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν ἐκ τῶν ἐκβολῶν τοῦ νήρου ποταμοῦ...
- σ. 517, «Περὶ τοῦ μεγέθους τούτου τοῦ κόσμου».
Ἄρχ. Τὸ μέγεθος μὲν καὶ ἡ εὐρηχωρία τούτου τοῦ κόσμου νὰ εἶναι μεγαλότερον, ὄχι ὅμως νὰ εἶναι ἄπειρον καὶ ἄμετρον...
- σ. 520, «Περὶ μέτρων τῆς γῆς».
Ἄρχ. Γεωγραφία εἶναι ἐπιστήμη περὶ τῆς γῆνης σφαίρας...
- σ. 546, «Περὶ τῆς διαστάσεως ἀπὸ τὴν γῆν ἕως τὸ στερέωμα, ἥτοι τὸν ἀστροφόρον οὐρανόν, καὶ περὶ συγκρίσεως ὅλου τοῦ κόσμου μετὰ τῆς γῆνης σφαίρας».
Ἄρχ. Ἡ διάστασις ἀπὸ τὴν γῆν ἕως τοῦ στερεώματος...
- Τελ. Ἡ σελήνη εἶναι πλανήτης κατώτατος μεταβλητῶ φωτὶ φωτίζων τὴν νύκτα· ἀπὸ τοὺς παλαιούς λατίνους ἰάνα, ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς μάνα λεγομένη.

Πίνακες: σ. 562, «Πρῶτον μέρος τοῦ πίνακος τῶν βορείων κλιμάτων κατὰ τοὺς ἐσχάτους καὶ νεωτέρους γεωγράφους»· σ. 564, «Δεύτερον

μέρος τοῦ πίνακος τῶν βορείων κλιμάτων κατά τούς ὑστερωτέρους καί νεωτέρους γεωγράφους» σ. 566, «Πρῶτον μέρος τοῦ πίνακος τῶν νοτίων κλιμάτων κατά τούς ἐσχάτους, ἢ ὑστερωτέρους καί νεωτέρους γεωγράφους» καί σ. 568, «Δεύτερον μέρος τοῦ πίνακος τῶν νοτίων κλιμάτων κατά τούς ὑστερωτέρους».

51. Β.Γ.Ζ. 27 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 108.

Τίτλος: *Στοιχεῖα τῆς Γεωγραφίας.*

Στό τέλος κτητορικό σημεῖωμα: «Καί τόδε Γεωργίου Ζαβίρα τοῦ Σιατιστέως».

52. Μ.Π. 843 (6350) 0,150×0,125 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-91β.

—φφ. 1α-80β, «Γεωγραφία συνοπτική».

—φφ. 81α-91β, «Γεωγραφία παλαιά».

* 53. Β.Ρ.Α.345 0,175×0,120 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 212α-215β.

Θεματικός τίτλος: *Γενική διαίρεσις τῆς γῆς.*

Ἄρχ. *Ἡ γῆ περιέχει τόν κόσμον· τόν παλαιόν, τόν νέον καί τόν ἄγνωστον...*

Στό τέλος πίνακας χωρῶν διαφόρων ἠπειρῶν.

* 54. Β.Ρ.Α. 368 0,167×0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 271α-272α.

Τίτλος: *Περί πρωτευουσῶν πόλεων* (διαφόρων χωρῶν καί νήσων τῶν τεσσάρων ἠπειρῶν).

* 55. Β.Ρ.Α. 632 0,178×0,112 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 103.

οἱ σσ. 2-14, λευκές.

Συνοπτικό λεξιλόγιο κυρίων ὀνομάτων γεωγράφων καί χωρῶν.

—σσ. 15-17, «γεωγράφοι ἀρχαῖοι».

Ἄρχ. *ἽΟμηρος καθά φησί Στράβων ἐξ ἰπάρχου, ἽΑναξίμανδρος μιλῆσιος μαθητής θάλητος, οὗτος πρῶτος ἐξέδωκε πίνακα γεωγραφικόν...*

—σσ. 18-98, «Λεξικόν πόλεων καί χωρῶν καί ποταμῶν ὅπως μέν νῦν καλοῦνται, πῶς δέ τό παλαιόν ὠνομάζοντο».

Ἄρχ. *ἽΑμπάνχι ἽΑσταπός ποταμός αἰθιοπίας...*

—σσ. 99, «Πηγῶν ἀρχαίων ὀνόματα».

Ἄρχ. *ἽΑκιδαλία βοιωτίας παρά τῶ ἀρχομενῶ...*

—σσ. 100-101, « Ἐπαρχίαι τῆς μικρᾶς ἀσίας, ὅσαι μέρη προσεγγίζουσι τῇ θαλάσσῃ».

Ἄρχ. *Πρὸς ἄρκτον Πόντος...*

—σσ. 102-103, «θαυμάσια ἀκούσματα».

Ἄρχ. *Ἀχεμενίς εἶδος βοτάνης, ἣν ὁ φέρων ἄπρωτος ἐν πολέμῳ ἔσται...*

Στὴ σελίδα 14 κτητορικό σημεῖωμα: «ἐκ τῶν τοῦ Δρύστρας Ἱεροθέου».

* 56. I.E.E. 21/21A. 0,215 × 0,155 IH' αἰ. φφ. 6 + 7.

Τίτλος: *Ἱστορία Μάνης.*

Ἄρχ. (τό 21). *...χορία, χῶρες, ἤθη τοὺς καὶ ὅλα ἓνα πρὸς ἓνα...*

Ἄρχ. (τό 21A). *Μεγάλο βουνό βρίσκεται ἀπάνω στὸν μωρέα...*

Σημ. Τό 21A ἀποτελεῖ ἔμμετρη νεώτερη παραλλαγή τοῦ προηγουμένου, τό ὁποῖο εἶναι ἀκέφαλο καὶ κολοβό.

* 57. B.Z. 101 0,290 × 0,110 IH' αἰ. σσ. 400-495.

Τίτλος: *Γεωγραφία θέσεως τῆς Βλαχίας νέα*

Ἄρχ. *Περιττόν εἶναι νά ἀποδείξωμεν πόσον συντελοῦσι τά καλά αἰ χάρται εἰς τὴν ἀκριβῆ διάγνωσιν τῶν τόπων...*

σ. 401, «κεφ. α^{ov}, περί τῆς θέσεως τῆς βλαχίας»· σ. 402, «κεφ. β^{ov} γενικὴ περιγραφή τοῦ τόπου» (ἐδῶ: «πολιτικὴ διαίρεσις τοῦ τόπου», «θηρσκειά»)· σ. 423, «κεφ. γ^{ov} περί διοικήσεως. περί τοῦ πότε ἤρξατο ἡ διοίκησις τῶν ἡγεμόνων» (ἐδῶ: «περί ὑποταγῆς τοῦ τόπου», «περί χαρατζίων», «περί κρίσεων», «περί τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως τῶν καθολικῶν τοῦ τόπου», «περί ἐκκλησιαστικῶν γενικῶς», «περί ἐμπόρων», «περί ἀξιομάτων»)· σ. 452, «κεφ. δ^{ov}, περί τῶν εἰσοδημάτων καὶ ἐξόδων τῆς βλαχίας» (ἐδῶ: «περί μοναστηρίων»)· σ. 475, «κεφ. ε^{ov} τοῦτο περιέχει τὴν καταριθμησιν τῶν πόλεων, κωμῶν καὶ χωρίων τῆς βλαχίας».

* 58. B.P.A. 1031 0,220 × 0,190 IH' αἰ. φφ. 72σ-89β.

Τίτλος: *Περί τῶν τεσσάρων στοιχείων.*

Ἄρχ. *Τέσσαρα στοιχεῖα εἶναι τά συνιστῶντα τὸν κόσμον, πῦρ, ἀήρ, ὕδωρ καὶ γῆ, ἣγουν...*

Ἄκολουθοῦν: «ἐρμηνεῖται, περί τοῦ πῶς γίνονται τά σύνεφα, καὶ γίνεται τό χιόνι, ἡ βροχή, τό χαλάζι, ἡ ἀμούχλη, ἡ πάχνη, ἡ δροσιά, καὶ ὁ κρύσταλλος», «περί τῶν δώδεκα ἀνέμων ὅπου εἶναι εἰς τὸν κόσμον», «περί τῶν δώδεκα ὄρων τῆς γῆς», «περί τοῦ πῶς στέκεται ἡ γῆ», «περί

τοῦ πόσον ἀπέχει ὁ οὐρανός ἀπὸ τὴν γῆν», «περὶ τοῦ μήκους καὶ πλάτους τῆς γῆς», «περὶ τοῦ πῶς γίνεται ὁ σεισμός», «περὶ βροντῶν, καὶ σεισμῶν», «περὶ οὐρανοῦ, καὶ ἀστέρων», «περὶ τῶν τεσσάρων θαλασσῶν», «περὶ τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ», «διήγησις περὶ τοῦ παραδείσου», «περὶ τῶν θερμῶν νερῶν», «περὶ κομητῶν πιπτόντων εἰς τὴν γῆν», «περὶ κατασκευῆς οὐρανοῦ, καὶ γῆς», «περὶ ἀγγέλων, καὶ πόσα εἶναι τὰ οὐράνια ἀτάγματα», «περὶ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν δαιμόνων», «περὶ τῶν δώδεκα λίθων, καὶ ἐκάστου τὸ ὄνομα, καὶ ὁ τόπος, καὶ ἡ ἐνταύγεια αὐτοῦ».

Τελ. ...καὶ τὰς ἐνεργείας ἐκάστου μὲ ὀλίγους λόγους νά φανερώσωμεν βουλόμεθα σήμερον εἰς τὴν αὔθεντίαν σας, καὶ χαρισάτέ μας ὀλίγην ἀκρόασιν.

* 59. Β.Α.Κ. 199 0,220×0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 17α-20β.

φ. 17α, «Ὅνόματα τῶν μεγάλων ποταμῶν».

φ. 17α, «Οἱ κυρίως μεγάλοι ποταμοί».

φ. 17α, «Ὅνόματα τῶν μεγάλων ὄρων».

φ. 17β, «Πόλεων ὀνόματα». Ὅπου ἀναφέρει: «Ὅσοι τῶν πόλεων ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις μετωνομάσθησαν» (ἕως φ. 18α).

Στὸ φ. 20β, γεωγραφικὴ σημείωσις. Ἀντιγράφω ὀλόκληρο τὸ κείμενο: «Τὸ μέρος ὅπερ ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας ἐκήρυξεν πρῶτον τὴν Βιθυνίαν ὄλην. Βιθυνία ὀνομάζεται ὅσος τόπος εἶναι ἀνάμεσα, ἀπὸ πέραν τὸ Σκουτάριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ καὶ Χρυσούπολις ἐκαλεῖτο πρότερον, ἕως εἰς τὴν Νικομήδειαν, καὶ Νίκαιαν καὶ τὴν Θράκην, ἡ ὁποία περιέχει τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ παραθαλάσσιον τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνατολικά καὶ Καλιούπολιν καὶ Καβάλλαν, ἣτις καὶ Νεάπολις λέγεται εἰς τὰς Πράξεις αὐτῆ καὶ Θράκη καὶ Χριστούπολις· καὶ ἡ Μακεδονία· ἦγουν ἀπὸ τὴν Καβάλλαν ἕως τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἦτοι ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην ἕως τὰ Φάρσαλα καὶ τὴν Ἑλλάδα· ἦτοι ἀπὸ τὰ Φάρσαλα ἕως εἰς τὸ Ζητούνιον καὶ τὴν Ἀχαΐαν, ἦγουν ἀπὸ τὸ Ζητούνιον ἕως τὴν Παλαιάν Πάτραν».

Βλ. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος.

* 60. Μ.Γ.Σ. 6 0,303×0,205 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 784, 776 (2 τόμοι).

Τίτλος: *Λεξικὸν γεωγραφικὸν ἑλληνογαλλικοτουρκικόν.*

Ὁ μέχρι σήμερα ἄγνωστος συγγραφέας τοῦ Λεξικοῦ, δίνει ἐδῶ μόνον τοὺς ἑλληνικοὺς ὄρους.

* 61. B.Z. 101 0,290 × 0,110 ΙΗ' αϊ. σσ. 560-570.

Δύο μέρη:

—σσ. 560-563, «περί χρόνου καί καιροῦ καί περί τῆς ἀναμετρήσεως αὐτοῦ».

Ἄρχ. Ὁ ἄνθρωπος ἐξαρχῆς, καθὼς καί τώρα, ὅταν διοικεῖται μόνος του συμφωνεῖ μέ τά ἄλλα ζῶα εἰς τό νά ζητῇ ὅλα ἐκεῖνα τά μέσα τά ὁποῖα συντείνουν εἰς τήν διατήρησίν του, καί ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν του καί εἰς τό νά ἀπορρίπτῃ ὅτι τοῦ ὀχλοῦσι τήν ζωήν του...

—σσ. 564-570, «περί ἀστρονομίας, ἀναμετρήσεως τοῦ καιροῦ, περί τῆς γῆς, καί λοιπῶν πλανητῶν».

Ἄρχ. Ἐξ ἀρχῆς ἐπεκράτησεν συνήθεια νά διαιρεῖται οὗτος ὁ ὄρατός κόσμος εἰς οὐρανόν καί γῆν. καί οὐρανός μὲν τόν [...] ὁ ἥλιος, καί σελήνη καί τά ἄστρα. Οἱ ἀστρονόμοι ὅμως ἐπαριθμοῦσι ὄχι μόνον τόν ἥλιον καί τήν σελήνην, ἀλλά καί τήν γῆν μαζί μέ τούς ἀστέρας...

* 62. T.T.K. 100 0,170 × 0,120 ἔτ. 1803.

—σ. 64, πίνακας τῶν μηνῶν.

—σσ. 196-198, «περί ὁρέων».

Ἡ χρονολογία στή σελ. 3 τοῦ κώδικα.

* 63. I.E.E. 249 0,325 × 0,235 ἔτ. 1808 φφ. 2α-22β.

Τίτλος: *Θεωρία γενικαί τοῦ ἐμπορίου.*

Ἄρχ. Τό ἀνθρώπινον γένος ὄντας διεσπαρμένον εἰς διαφόρους τόπους, καί ἔχοντας τās αὐτάς χρείας, δέν ἀπελάμβανε καί τά αὐτά μέσα διά νά ἀναπληρώσῃ ὅλας του τās χρείας...

Σημ. Ἡ χρονολόγησι τοῦ κώδικα ἀπορρέει μέσα ἀπό τό κείμενο.

* 64. T.T.K. 98 0,162 × 0,115 ἔτ. 1808 σ. 42.

Οἱ δώδεκα μῆνες τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ χρονολογία στή σελ. 252 τοῦ κώδικα.

* 65. B.E.K.T. 4 8⁰ ἔτ. 1812.

Τίτλος: *Περὶ ἡσθις εἰς Κίναν.*

Στό τέλος ἡ σημείωσι: «Ὁδοιπορία εἰς τήν Κίναν μετά τῆς πρεσβείας τοῦ

κυρ Macartney παρά John Barrow μεταφρασεῖσα εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν κοινὴν Ἑλληνικὴν».

Καὶ μιὰ ἀκόμη σημείωση: «Παρά Διονυσίου Ζαγορίτου ἐν Βλαχία κατὰ τὸ 1812 ἔτος· μετεφράσθη δὲ ἐν βία διότι τὸ πρωτότυπον ἦτον ξένον, μῆτε ἐπεθεωρήθη πλέον· ὅθεν ἂν μέλλη νὰ ἐκδοθῇ χρεῖα διορθώσεως τινῶν λέξεων, οἷον ἀντὶ τοῦ τινὰς νὰ γραφθῇ κανεῖς, ἀντὶ τοῦ βροβάρβαρον, ραβάρβαρον, ἀντὶ τοῦ ὁποῦ, ὁποῖος κτλ.».

* 66. Β.Δ.Κ. 10 0,240 × 0,170 ΙΘ΄ αἰ. σσ. 1-236.
—σσ. 1-168, «Γεωγραφικὴ περιγραφή τῆς Ἑλλάδος μετ' ἀλφαβητικοῦ πίνακος τῶν ἐπαρχιῶν, πόλεων κλπ.».
—σσ. 169-201, «Χρονολογία ἑλληνική».
—σσ. 202-210, «Περὶ τῶν παρ' Ἑλλήσιν διαφόρων εἰδῶν μέτρων, ἀριθμητικῶν χαρακτήρων, μουσικῶν σημείων κλπ.».
—σσ. 210-236, «Κοσμολογία, Θεογονία, Μυθολογία».

* 67. Μ.Π. 592 (6099) 0,205 × 0,165 ΙΘ΄ αἰ. σσ. 305-310.
—σσ. 305-307, «Περὶ ἀντιπόδων».
—σσ. 307-310, «Περὶ Ἀμερικῆς».

* 68. Β.Κ.Μ. 116 0,180 × 0,140 ΙΘ΄ αἰ.
φφ. 1α-34α, 99α-101α, 109α-114α (ἢ παλαιότερη σελιδαρίθμηση: 1-68, 127-131, 147-157).

Α΄. φφ. 1α-34α (σσ. 1-68), *Σύντομος Γεωγραφία πολιτικῆ*.

Ἀρχ. [...] ...αὐτός ὁ κόσμος συνίσταται ἀπὸ πολλά...

—«Ὄνομασῖαι τῆς θαλάσσης».

Ἀρχ. Ἡ θάλασσα, ἣτις περικυκλῶνει τὴν γῆν ὄλην, ἢ καὶ ἐν μέγα μέρος αὐτῆς, ὀνομάζεται ὠκεανός...

—«Ὄνομασῖαι τῆς ξηρᾶς» (φ. 1β ἢ σ. 2).

—«Περὶ τεχνιτῆς ὑδρογείου σφαίρας» (φ. 2α ἢ σ. 3).

Ἀρχ. Ἡ Γῆ παρασταίνεται διὰ τινος μικρᾶς σφαίρας...

—«Περὶ χαρτῶν Γεωγραφικῶν».

—φ. 3α (σ. 5), «Γεωγραφίας πολιτικῆς, Μέρος Α΄. Περὶ τῆς Εὐρώπης».

Ἀρχ. Ἡ Εὐρώπη, ἢ ὁποία κατοικεῖται εἰς τοὺς χρόνους μας ἀπὸ τὰ πλέον πεπολιτευμένα καὶ εὐγενῆ ἔθνη τοῦ κόσμου...

[Ἐδῶ κεφάλαια γιὰ τὴν Πορτογαλία, Ἰσπανία, Γαλλία (Φράντζα), Ἑλβετία, Ἰταλία, Γερμανία, Οὐγγαρία, Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία καὶ Ἑλ-

λάδα, Πολωνία, Προυσία, Δανία (Δανιμαρκία), Ὀλλανδία, Βρεταννία (Ἀγγλία), Σβεκία, Ρωσσία καὶ Νορβηγία].

—φ. 20β (σ. 40), «Γεωγραφίας πολιτικῆς, Μέρος Β΄. Περί τῆς Ἀσίας».

Ἀρχ. Ἡ Ἀσία εἶναι μεγαλύτερα τῆς Εὐρώπης, τετράκις καὶ ἐπέκεινα· αὕτη ἐστάθη ἔκπαιλα κατοικημένη ἀπὸ ἀνθρώπους...

[Ἐδῶ περὶ Κίνας, Ἰνδίας, Περσίας, Ταρταρίας, Μικρᾶς Ἀσίας, Νήσων τῆς Ἀσίας].

—φ. 28β (σ. 56), «Γεωγραφίας πολιτικῆς, Μέρος Γ΄. Περί τῆς Ἀφρικῆς».

Ἀρχ. Ἡ Ἀφρικῆ, ἥτις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τό πάλαι ἐλέγετο Λιβύα, εἶναι ἐν μέρος μεγαλύτετον τῆς γῆς...

—φ. 31β (σ. 62), «Γεωγραφίας πολιτικῆς, Μέρος τέταρτον. Περί τῆς Ἀμερικῆς».

Ἀρχ. Ἡ Ἀμερικῆ περικυκλοῦται πανταχόθεν ἀπὸ μεγάλους ὠκεανούς καὶ πορθμούς...

Β΄. φφ. 99α-101α (σσ. 127-131· κολοβό). *Εἰσαγωγή εἰς τὴν πρακτικὴν Γεωμετρίαν.*

Ἀρχ. Πρότασις Α΄. Τριγώνου τινός, μιᾶς πλευρᾶς καὶ δύο γωνιῶν αὐτοῦ δοθέντων...

Γ΄. φφ. 109α-114α (σσ. 147-157), *Σύντομος Γεωγραφία Μαθηματικῆ.*

Ἀρχ. Εἰσαγωγή. Ἡ Μαθηματικὴ Γεωγραφία καταγινομένη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφορῶν σφαιρῶν...

—«Περί τεχνητῶν σφαιρῶν» (σ. 147).

Τελ. ...εὐρήσατε δέ εἰς ἕτερα μυρία τούτοις ἀκόλουθα

Στό παράφυλλο τοῦ τέλους τό κτητορικό: «κτῆμα ἔμμανουήλ. καὶ ἦδε πέφεικεν ἐμοῦ τοῦ ἀντωνίου γεωργιάδου.

Τοῦ (ἀπὸ τόν) Ψαλίδα;

* 69. Ε.Β.Ε. 1459 0,200×0,140 ΙΘ΄ αἰ. σσ. 2 χ.ἄ. + φφ. 94.

ἽΟ Γαλλικός Ἐμπορικός Κώδικας σέ ἑλληνικὴ μετάφραση.

Στὴ σελ. 1, σημείωση, ἀπὸ ἄλλο χέρι: «Νικόλαος Ἰ. Σαρίπολος τῆ Βιβλιοθήκη τοῦ πανεπιστημίου Ὁθωνος δωρεῖται τόδε. Ἀθήνησι τῆ 15 Νοεμβρίου 1846».

* 70. Ζ.Π.Σ. 9 0,210×0,150 ΙΘ΄ αἰ. φφ. 4 χ.ἄ. + σσ. 132.

[Γεωγραφία]

φφ. 2α-3α, [πρόλογος] «Τοῖς ἐντευξομένοις».

Ἀρχ. Φανερόν εἶναι, ὃ φίλτατε ἀναγνῶστα, ὅτι τόν ἀνθρωπον

οὐδέν ἄλλο κοσμεῖ καὶ ἐφραίνει ὅσον ἢ γινῶσις τῶν ὄντων...

φ. 3αβ, «Κεφ. α'. Περὶ Γεωγραφίας καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς».

Ἄρχ. Μὲ ὄλον ὁπού τό ὄνομα τῆς Γεωγραφίας ἐτυμολογικῶς δέν σημαίνει ἄλλο παρά τήν περιγραφὴν ἀπάσης τῆς γῆς...

φ. 4, λευκό.

σ. 1, «τετράδιον α' (τό κείμενο ἀποτελεῖται ἀπό δεκαεξί τετράδια) μακεδονία».

Ἄρχ. Ἡ μακεδονία εἶναι μεγάλη ἐπαρχία...

Ἄκολουθεῖ: περὶ «Θεσσαλίας», «ἽΟρους ἼΑθωνος», «Θεσσαλονίκης», «Εὐβοίας τῆς Εὐρίπου», «νήσων τοῦ αἰγαίου πελάγους», «περὶ τῆς Κρήτης», «περὶ μοισίας τῆς βουλγαρίας», «σερβίας», «θράκης», «καλίπολης» καὶ ἀπό τή σελ. 17, «περὶ ἀσίας», «λυβίης, ἦτοι ἀφρικῆς» καὶ «ἀμερικῆς» καὶ κλείνει μέ τήν «ἄγνωστο γῆ».

Τελ. ...καθώς ὁ ἀράξης κατά τήν περσικὴν διάλεκτον, ἄλλοι δέ ἄλλως λογαριάζουσι περὶ τούτου.

* 71. M.I. 343 (4463) 0,215 × 0,155 IΘ' αἰ. φφ. 91β-94α.

φφ. 91β-92β, «Σημείωσις περὶ τῆς δυνάμεως τῶν σημερινῶν εὐρωπαϊκῶν βασιλείων, δηλαδή κάθε βασιλείου τῆς Εὐρώπης, πόσον τόπον ὀρίζει εἰς τήν Εὐρώπην, πόσα εἰσοδήματα σταθερά ἔχει κάθε χρόνον, πόσος λαός εὐρίσκεται εἰς τήν ἐπικράτειάν του, καὶ πόσοι πολέμαρχοι τῆς στερεᾶς εὐρίσκονται ἀκαταπαύστως ἔτοιμοι, λαμβάνοντες καθημερούσιον πληρωμὴν ἀπό τόν βασιλικόν θησαυρόν».

Ἄρχ. ἡ λεχία ἔχει 10050 τετράγωνα μίλια...

φφ. 93α-94α, «περὶ τοῦ μεγέθους τῆς γῆς καὶ περὶ τῶν ἐγκατοίκων αὐτῆς».

Ἄρχ. Κατά τήν ὑπόληψιν τῶν σοφωτέρων Γεωγράφων ἡ γῆ ἔχει 9288000 μίλια τετράγωνα τῆς Γερμανίας...

* 72. E.B.E. 1253 0,230 × 0,170 IΘ' αἰ. σσ. 232.

Τίτλος (σελ. 1): *Περὶ ἐπιδόσεως τοῦ ἐμπορίου.*

Τό κείμενο, πού ἀποτελεῖ μετάφραση ἀπό τά γαλλικά, ἀρχίζει ἀπό τή σελ. 4: «Μέρος πρῶτον. Περὶ τοῦ ἐμπορίου κατά τούς ἀρχαίους χρόνους».

Ἄρχ. Ὅστις ἐγεώργησεν πρῶτος, διά νά βιάσῃ τήν φύσιν νά γεννήσῃ καρπούς κατά τήν ὄρεξιν αὐτοῦ, ἐκεῖνος εἶναι ὁ θεμελιωτής τοῦ ἐμπορίου. Αὐτός ἔφερε εἰς τήν πολιτικὴν κοινωνίαν τό δικαίωμα τῆς καρπώσεως, διά τό ὁποῖον ὁ κτηματικός, συλλέ-

γων περιττούς καρπούς, ἔδωκεν αὐτούς ἀνταλλαγματικῶς εἰς ἄλλους ἀνθρώπους...

—σελ. 19: «Περί τοῦ ἐμπορίου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους».

Ἄρχ. *Τῷ ὄντι μεταβάλλεται τὸ θέαμα, ὅταν στρέψῃ τις τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὰς πλειοτέρας βασιλείας τῆς Εὐρώπης. Τότε βλέπει τις, ὅτι ἀρχὴ καὶ βάσις τῆς δυνάμεως αὐτῶν εἶναι τὸ ἐμπόριον· ὥστε ἂν τις ἱστορῇ τὰ τῆς ἀξήσεως καὶ δυνάμεως τούτων τῶν βασιλειῶν, ἀνεπαισθήτως ἐκθέτει ἰκανόν μέρος τῆς ἐμπορικῆς ἱστορίας...*

σελ. 56: «Περί ἐπιδόσεως τοῦ ἐμπορίου. Μέρος δεύτερον. Περί τοῦ ἐμπορίου ἐν γένει».

Ἄρχ. Ἐμπόριον ἐστὶ, κατὰ τὸν γενικώτερον ὀρισμὸν τῆς λέξεως, συνάλλαγμα τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, ἐξ ὧν ἔχει ἕκαστος. Ἀνταλλάσσεται δέ τις τὴν περιουσίαν του, τὴν ἐπιμέλειάν του, τὰς γνώσεις του, τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ αὐτὴν τὴν ὑγίαν καὶ ζωὴν του. Ἰδιαιτέρως δέ Ἐμπόριον λέγεται ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους δι' ἀντιδόσεως τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ τῶν τεχνουργημάτων...

Προηγείται, σελ. 1-3: «Προοίμιον».

Ἄρχ. Δύο εἶναι τὰ μέρη τούτου τοῦ συγγράμματος. Εἰς τὸ πρῶτον ἀποδεικνύω τὰς περιφορὰς τοῦ ἐμπορίου, τὰς ἐξ αὐτοῦ μεταβολὰς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων...

Στίς σσ. 209-212: «Πίναξ τῶν κεφαλαίων τοῦ πρώτου μέρους», ἐνῶ στίς σσ. 213-232: «Πίναξ τῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλων πόλεων, τόπων, ποταμῶν καὶ ἄλλων γεωγραφικῶν ὀνομάτων, κατὰ Ἄλφάβητον».

Ἐντυποὶ Χάρτες:

— Χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας Πάλαι μὲν Ἑλλάδος. Παρά Γαετάνου Πάλμα. Τεργέστι 1811. Διαστάσεις: 1,08 × 0,74 (ΓΜ/ΕΒ. 675).
(Χάρτης δίγλωσσος — ἑλληνικά, γαλλικά).

— Χάρτης τῆς Ἑλλάδος. 1815. Διαστάσεις: 0,50 × 0,38.

Κάτω: Ἐχαράχθη ὑπὸ Κ. Νέυνλις (ΓΜ/ΕΒ. 880).

— Ἄτλας τῆς περιηγήσεως τοῦ Ν. Ἀναχάρσιδος (*) ἐπιτηθεῖς, κατὰ τὸν παρὰ τοῦ Βαρβιέ Δου Βοκάγε χαραχθεῖς τε, καὶ τυπωθεῖς. Βιέννη 1820.
Χάρτες 32. (ΓΜ/ΕΒ. 1215).

(*) Τὸ 1819 κυκλοφορεῖ στὴ Βιέννη, σὲ μετάφραση ἀπὸ τὰ γαλλικά

του Χρυσοβέργη, καί «μέ τούς ἀνήκοντας αὐτῇ πίνακας», ἡ ἐπτάτομη: *Περιήγησις, τοῦ Νέου Ἀναχάρσιδος εἰς τήν Ἑλλάδα παρά τοῦ Ἀββᾶ Βαρθολομαίου* (ΓΜ/ΕΒ. 1186).

Δ'. Καλενδάρια

* 1. Θ.Σ.Π.Α. 44 0,160 × 0,110 ἔτ. 1733 σσ. 110.

Δύο 'καλενδάρια' καί ἀστρονομικές σημειώσεις:

Α'. σσ. 1-41, «καλαντάριον ἑνός ἱατροῦ καί ἀστρολόγου μοσχόβου δεικνύων ἀπό 1730 χρόνους ἕως τέλος τοῦ κόσμου, ὅπερ ἐγένετο τῷ 1733 ἔτει φευρουαρίου 20 ἀπό χριστογονίας ἀπό δέ κτίσεως κόσμου 7241».

Ἄρχ. *Ἔσα ἔτη εἶναι εἰς τό κανόνιον γεγραμμένα ὅλα τά κυριεῦναι ὁ πλανήτης ὁ ἐρμῆς...*

Ἀκολουθοῦν: σ. 2, «ὁ ἐρμῆς πλανήτης»· σ. 8, «ὁ ζεύς πλανήτης»· σ. 14, «ἡ ἀφροδίτη πλανήτης»· σ. 19, «ὁ ἥλιος πλανήτης»· σ. 26, «ἡ σελήνη πλανήτης»· σ. 31, «ὁ ἄρης πλανήτης» καί σ. 36, «ὁ κρόνος πλανήτης».

Τελ. *...ἀνακατομένους καιρός, εἰς τὰς 28 καλός, εἰς τὰς 29 ἄνεμος δυτικός καί χιόνι. τέλος τοῦ παρόντος καλανταρίου.*

Β'. σσ. 42-85, «Καλαντάριον παντοτεινόν μεταγλωττισθέν ἐκ τῆς λατινικῆς [διάβαζε: οὐγγρικῆς, βλέπε ἐδῶ ἀρ. 9-33] φωνῆς εἰς πεζῆν διάλεκτον δηλοῦν τί μέλλει γίνεσθαι εἰς τὰ κάτωθεν σημειωθέντα ἔτη καί καθεξῆς εἰς τὰ ἔμπροσθεν».

Ἄρχ. 1722. 1750, 1778. 1806. 1834. 1862. 1890. 1918. Ὁ κυριεῦων τόν χρόνον εἶναι ὁ πλανήτης τῆς σελήνης μέ τό ζῶδιον τοῦ τοξότου κατοικία τοῦ διός· ὁ χρόνος θέλει εἶναι εὐκαρπος καί καλός· ἡ ἀρχή τοῦ χειμῶνος θέλει εἶναι μετρία...

Φθάνει μέχρι τό ἔτος 1945.

Τελ. *...οἱ ἄνθρωποι θέλουν πασχίση νά κάμουν μακρινά καί μεγάλα ταξίδια διά αἰτίαν μερικῶν πραγματειῶν. τέλος.*

Γ'. σσ. 85-110, διάφορες ἀστρονομικές σημειώσεις:

—σ. 85, «ὁ ἥλιος πότε εἰσέρχεται εἰς κάθε ζῶδιον εἰς τὰς πόσας ἡμέρας τοῦ μηνός καί τί μέλλει γίνεσθαι.

Ἄρχ. *Ἰαννουαρίου 8 εἰς τό ζῶδιον τοῦ ὕδροχόου εἰς τήν γῆν 1 καί 3 ἡμέραν ἄν λάχη ξαστεριά ὁ χρόνος θέλει εἶναι εὐκαρπος...*

—σ. 91, «σημεῖα περὶ τοῦ εὐκάρπου ἢ ἀκάρπου χρόνου».

—σ. 91, «καθολικοί κανόνες διά τούς χωρικούς».

—σ. 92, «κανόνες τοῦ κάθε μηνός ξεχωριστά».

—σ. 104, «περί τῆς σελήνης ὅταν πρωτοφανή ὀρθή ἢ πλαγία».

—σ. 106, «περί τῆς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος καί ἐν ποία ἡμέρα γεννηθῆ ἄρσενικόν καί θυλικόν παιδίον τί δηλοί».

Ἄρχ. Κυριακή ἐάν γεννηθῆ παιδίον ἄρσενικόν ἐστί πολυζώϊον, ἀνοικοτοπρόσωπον εἰς βασιλεῖς ἄρχοντας καί αὐθέντας, εὐτυχές φρόνιμον γλυκύν καλοσύντιχον, ἐλευθρον εὐγενές...

Τελ. ...ἐν τῷ τέλει αὐτῆς καλογραία γεννήσεται μεγαλόσχημα καί ἀγαποῦσα τόν θεόν.

Σημ. Ὁλόκληρος ὁ κώδικας εἶναι γραμμένος ἀπό τό ἴδιο ἄτομο.

* 2. B.P.A. 112 0,180 × 0,130 ἔτ. 1783 φφ. 58.

Τίτλος: *Καλανδάριον τό ὁποῖον ἐμεταγλωττίσθη ἀπό τό ρούσικον, εἰς βλάχικον καί ὕστερον εἰς ρωμαϊκόν, τό δέ ρούσικον ἦτον τυπωμένον εἰς πρασιόβόν».*

Μετά τόν τίτλο ἡ χρονολογία τοῦ χγφ. «1783 ἰανουαρίου 25» καί ἡ σημείωση: «Συντεθέν μὲν παρ' ἑνός Μεγάλου ἀστρονόμου, καί ἱατροῦ ρούσου εἰς τό κίεβον».

Στό φ. 2α χρονολογικός πίνακας καί τό κείμενο πού ἀρχίζει μέ τά λόγια: «Ὁ πρῶτος πλανήτης εἶναι ὁ Σατοῦρνος...»

Καί τό κείμενο τελειώνει στό φ. 33β μέ τά λόγια: «...οἱ ἄνθρωποι θέλει πασχίσουν νά κάμουν, μικρά καί μεγάλα ταξίδια, διά αἰτίαν μερικῶν πραγματιῶν». Ἀκολουθοῦν «στίχοι τοῦ καλανδαρίου».

Στό φ. 35β ὁ πίνακας: «Οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου» καί σημείωση γιά τό πότε ἀρχίζουν καί τελειώνουν οἱ 4 ἐποχές τοῦ χρόνου· ἀρχίζει μέ τά λόγια: «Σημειώνω, διά νά ἤξεύρω ὅτι τό ἔαρ ἀρχίζει...». Τά φφ. 36α-36β λευκά.

Στό φ. 38αβ, «ψηφηφορία πυθαγορική διά νά μάθητε τά μέλλοντα πράγματα».

Στά φφ. 39α-58β, πρακτικές καί ἱατρικές συμβουλές, λογαριασμοί.

* 3. B.P.A. 527 0,210 × 0,160 ΙΗ' αἱ. σσ. 84.

Τίτλος: *Καλενδάριον μεταγλωττισθέν ἐκ τῆς λατινίδος φωνῆς εἰς πεζῆν διάλεκτον.*

Ἄρχ. ἀπό ταῖς 22 τοῦ μαρτίου ἀρχινᾷ...

Τελ. ...καί τέλος μετά νά εὐρίσκεται ὁ Ἑρμῆς εἰς τόν ἐνδέκατον οἶκον τοῦ οὐρανοῦ, σημαίνει πῶς ὁ βασιλεὺς θέλει κρᾶζῃ εἰς τοῦ

λόγου του τούς σοφούς ανθρώπους, και θέλει τούς τιμήση. Τέλος του ένιαυτού άπαντος καλενδαρίου.

Πρόγνωση τών καιρικῶν συνθηκῶν μεταξύ τών ἐτῶν 1727 καί 1923.

Στή σελίδα τίτλου κτητορικό σημείωμα: «Καί τόδε σύν τοῖς ἄλλοις, ἐκ τῶν τοῦ σερβάνου στάρωστα βίβλων».

* 4. B.P.A. 450 0,210 × 0,170 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 93-139.
Κείμενο παρεμφερές μέ τό προηγούμενο.

* 5. B.P.A. 525 0,205 × 0,155 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 122.
(Οἱ σελ. 2, 59-62, 64, 122 λευκές).

σσ. 1-58, «Καλενδάριον ἰγκλέζικον τοῦ ἔτους 1734 ἀπό χριστοῦ».

Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τή σελ. 3 μέ τόν ὑπότιτλο: «Περί μεταβολῆς τῶν πραγμάτων καί περί πολέμου» καί τά λόγια: «Ἐπιθυμητόν ἦθελεν εἶσθαι κατὰ ἀλήθειαν νά ἀρχήσωμεν τήν ὀμιλίαν ταύτην, μέ τό γλυκύτατον ὄνομα τῆς εἰρήνης, εἰρήνη ὦ πολυχρόνιος εἰρήνη, πλήν οὐαί, βλέπομεν πολυάριθμα στρατεύματα ἔχοντα τῶν ξιφῶν τό ἥμισυ ἔξω τῆς θήκης, καί τί προσμένομεν πλέον; πολέμους, μάχας, αίματοχυσία, φθοράς, καί ὀλοθελεῖς ἀφανισμούς βέβαια...»

σ. 63, «Καλενδάριον ἰγκλέζικον τοῦ ἔτους 1735 ἀπό χριστοῦ».

σ. 65, «Ἐπιτομία Α΄, Περί τῶν συμβησομένων τοῦ χρόνου καί περί πολέμου».

Ἄρχ. Δέν εὐρίσκεται εἰς ἅπαντα τόν αἰῶνα ὀρητικώτερον τέρας, ἢ δραστικώτερα μᾶστιξ ἀπό τῆς τῶν ἐξουσιαστῶν τυραννίδος...

σ. 67, «Ἐπιτομία Β΄, Περί εὐφορίας καί ἀφορίας τῶν ἐποχῶν τῆς γῆς».

σ. 69, «Ἐπιτομία Γ΄, Περί εὐεξίας καί καχεξίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως».

σ. 72, «Ἐπιτομία Δ΄, Περί ἐκλείψεων».

Τελ. ...Εἰς αἰσχύνην τῶν τεχνικῶν περί εἰρήνης ἐνεργουμένων φροντίζουσιν αἱ δυνάμεις, νά ἀρματοθῶσι, καί νά εὐρίσκωνται ἔτοιμα. Τέλος.

* 6. Αδ. 147 0,215 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ.
Καλενδάριο μέ πίνακες.

* 7. Μ.Μ.Α. 1724 0,170 × 0,120 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 87α-120α.
Τίτλος: *Καλενδάριον παντοτινόν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἀπό τό ἔτος 1720 ἕως τό 1928.*

8. Μ.Α.Α.Σ. 2139 0,212×0,160 ΙΗ' αί.

Τίτλος: *Καλαντάριον παντοτινόν.*

Καλανδάριον ἦτοι προγνωστικόν παντοτινόν μεταφρασθέν ποτέ ἐκ τῆς οὐγγρικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν παρά τινος ἀνωνύμου (ἔδω ἄρ. 9-34).

Τό Καλανδάριο αὐτό κυκλοφόρησε καί ἔντυπο τό 1767: *Καλανδάριον ἦτοι προγνωστικόν παντοτινόν μεταφρασθέν ποτέ ἐκ τῆς οὐγγρικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν παρά τινος ἀνωνύμου. Ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας ἔτει 1767 ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ βρεϊτκόφφ. (Λ.Χ. πρ. 103).*

* 9. Δ.Β.Κ. 130 0,155×0,105 ἔτ. 1768 φφ. 4α-39β.

Τίτλος (φ. 4α): *Καλεντάριον μεταγλωττισθέν ἐξ οὐγγαρικῆς διαλέκτου, εἰς ἑλληνικὴν πεζὴν φράσιν, διαλαμβάνον δι' ὄλον τόν τρέχοντα ἐνιαυτόν, καί περὶ τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων, μεταφρασθέν παρά τινος ἀνωνύμου, πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν.*

Ἄρχ. 1722, 1750. 1778. 1806. 1834. 1862. 1890. 1918. Ὁ κυριεῶν τόν χρόνον εἶναι ὁ πλανήτης τῆς σελήνης μέ τό ζώδιον τοῦ τοξότου...

Τελ. (φ. 39β) ...καί μεγάλα ταξίδια, δι' αἰτίαν μερικῶν πραγματουτῶν.

Τό 'Καλεντάριον' φθάνει ὡς τό 1945.

— φφ. 40α-65β, «Καλεντάριον τοῦ καθ' ἑνός χρόνου καί μηνός».

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, φ. 65β, ἡ σημείωση: «Ἐκ τῶν πανιερωτάτου ἀγίου σερβίου κυρίου κυρίου Ἰγνατίου τοῦ λίαν εὐεργετικοτάτου μοι καί τόδε πέφυκε ... ἐγράφη κατά τό ἀψξη' ἔτος ἐν μηνί ἰουνίου 20».

Στά φφ. 66α-67α, «χρησιμοί τοῦ σοφοῦ σολομῶντος».

Στό φ. 3α «στίχοι ἱαμβικοί ὡς ἐκ τῆς βίβλου» (τά φφ. 1α-2β καί 3β, λευκά).

* 10. Β.Ζ. 101 0,290×0,110 ἔτ. 1786 σσ. 282-295.

Ἄρχ. Ὁ κυριεῶν τόν χρόνον εἶναι ὁ πλανήτης τῆς σελήνης μέ τό ζώδιον τοῦ τοξότου, κατοικία τοῦ διός, ὁ χρόνος θέλη εἶναι εὐκαρπος καί καλός, ἡ ἀρχή τοῦ χειμῶνος μετρία...

Τελ. ...οἱ ἄνθρωποι θέλη πασχῆσει νά κάμουν μακρινά καί μεγάλα ταξίδια δι' αἰτίαν μερικῶν πραγμάτων. Τέλος τοῦ καλενδαρίου ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων. τό

α^ο ἐγράψαμεν ἐν κωνσταντίνου πόλιν ἀψλ' τό β^ο τό παρόν
 δῆλον εἰς τοὺς 1786 μάρτιον ζ' καί ἡ ὑπογραφή τοῦ πατριάρχη
 Καλλίνικου.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό προηγούμενο Δ', 9.

* 11. Π.Β.Ι. 354 0,165 × 0,111 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-20β.
 Τίτλος: Καλαντάριον ἀνδρός σοφοῦ ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς
 ἐλευσομένων ἐνιαυτῶν.

Ἄρχ. Ὁ κυριεύων τόν χρόνον...

* 12. Μ.Χ. 24 (245) ΙΗ' αἰ.
 Τίτλος: Καλενδάριον, ἦτοι προγνωστικόν παντοτεινόν, μεταφρασθέν ποτέ ἐκ
 τῆς οὐγγρικής γλώσσης εἰς τήν ἡμετέραν ἀπλήν παρά τινος ἀνωνύμου, νῦν τό
 πρῶτον ἐξεδόθη τύποις δι' ἐξόδων καί δαπάνης τοῦ ἐντιμωτάτου καί
 χρησιμωτάτου ἐν πραγματευταῖς ἀρίστου κυρίου κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ
 παιναιδεσιμωτάτου ἱερέως Ἐμμανουήλ Μελενικίου τοῦ καί ποτέ οἰκονόμου
 τῆς αὐτῆς πόλεως χρηματίσαντος. Ἐν Λιψία τῆς Σαξονίας ἔτει 1767 ἐν τῇ
 τυπογραφίᾳ τοῦ Βρέιτκοφ.

Ἀντίγραφο ἀπό τό ἔντυπο.

* 13. Π.Β.Ι. 153 0,295 × 0,207 ΙΗ' αἰ. φφ. 99β-114β.
 Τίτλος: Καλαντάριον μεταλωττισθέν ἐξ οὐγγαρίας διαλέκτου εἰς πεζήν
 φράσιν ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων παρά τινος
 ἀνωνύμου πρὸς χρῆσιν τῶν φιλοφύλων.

* 14. Ε.Α.Β. 2555 0,155 × 0,110 ΙΗ' αἰ. φφ. 13α-31β.
 Τίτλος: Καλαντάριον μεταλωττισθέν ἐξ οὐγγαρικής διαλέκτου εἰς πεζήν
 φράσιν ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων.

Καλύπτει τά χρόνια 1722—<1946.

* 15. Π.Β. 652 0,210 × 0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 25α-40β.
 Τίτλος: Καλαντάριον μεταλωττισθέν ἐξ οὐγγαρικής διαλέκτου εἰς πεζήν
 φράσιν, ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων, παρά τινος
 ἀνωνύμου πρὸς χρῆσιν τῶν φιλαναγνωστῶν.

Ἄρχ. 1722. 1750. 1778. 1806. 1834. 1862. 1890. 1918. Ὁ
 κυριεύων τόν χρόνον, εἶναι ὁ πλανίτης τῆς σελήνης μέ τό ζῶδιον
 τοῦ τοξώτου, κατοικία τοῦ διός...

Τελ. ...οἱ ἄνθρωποι θέλουν πασχῆση νά κάμουν μακρῶν καί
μεγάλων ταξίδια διά αἰτίαν μερικῶν πραγματειῶν.

Τό 'Καλεντάριον' φθάνει ὡς τό 1945.

Βλ. Μαρκουράς 'Ιωαννίκιος I, 4.

- * 16. Β.Ζ. 61 0,210×0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 51-76.
Κείμενο παρεμφερές μέ τό προηγούμενο Δ, 15.
Βλ. Μαρκουράς 'Ιωαννίκιος I, 2 καί «'Ανώνυμα» Β', 118.
- * 17. Π.Β. 438 0,250×0,140 ΙΗ' αἰ. φφ. 37α-50β.
Παρεμφερές κι αὐτό μέ τό ὑπ' ἀρ. 15.
Βλ. Μαρκουράς 'Ιωαννίκιος I, 3 καί 'Αδαμάντιος.
- * 18. Β.Κ.Φ.Ρ. 6 0,175×0,120 ΙΗ' αἰ. φφ. 28.
Τίτλος: *Καλεντάριον παντοτινόν.*
Παρεμφερές κι αὐτό τό Δ, 15.
- * 19. Μ.Κ. 242 (1755) 0,190×0,135 ΙΗ' αἰ. σσ. 80.
Τίτλος: *Καλενδάριον.*
Κι αὐτό παρεμφερές μέ τό Δ, 15.
Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «Καλενδάριον συν θεῷ αγίῳ υπάρχεται ἰ
απαρχοί δια χυρῶς του παπᾶ θεωδωσίου ζαχαράδων», καί σφραγίδες
ἱερομονάχου Θεοδοσίου.
- * 20. Μ.Θ.Σ. 1 0,210×0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 145-178.
Τίτλος: *Καλαντάριον ἤτι προγνωστικῶν παντοτηνῶν, Μεταφρασθέν ποταί ἐκ
τῆς ἐγκαρικῆς γλώττης εἰς τήν ὑμετέραν ἀπλήν, παρά τινος ἀνονήμου πρός
χρήσιν τῶν φιλαγνωστών, τό πρότω ἐξεδόθη δι' ἐξόδων καί δαπάνης τοῦ
ἐντιμοτάτου καί χρησιμοτάτου ἐν πραγματευταῖς ἀρήστου κυρίου κυρίου
κωνσταντίνου τοῦ πανενδεσημοτάτου ἱερέως ἔμμανουήλ ἑλενικίου τοῦ καί
ποτέ οἰκονόμου τῆς αὐτῆς πόλεως μελενίκου χρηματίσαντος. ἐν λειψία τῆς
σαζωνίας ἐν ἔτει 1767.*
21. Β.Α.Κ. 226 0,170×0,120 ΙΗ' αἰ. φφ. 33.
Τίτλος: *Καλαντάριον ἀκριβές μεταγλωτισθέν ἐκ τῆς οὐγκαρικῆς διαλέκτου
εἰς πεζῆν φράσιν· ὄλου τοῦ ἐνοιατοῦ ἐφεξῆς ἔλενσομένου χρόνου, παρά τινῶς
ἀνονοίμου πρός χρίσιν τῶν φιλαγνωστών· ἀκολουθῶντας εἰς τήν κυκλοφο-*

ρίαν τοῦ ἡλίου ὁμοῦ καί τῶν πλανοιτῶν καί ζωδίων καί μετὰ ἔτος ἀπό χριστοῦ
καθὼς θέλεις τό ἡδεῖς ἔμπροσθεν σιμοιομένον.

Κείμενο κολοβό.

- * 22. Μ.Α.Α.Σ. 1406 0,220 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-7α.
Τίτλος: *Καλαντάριον μεταγλωττισθέν ἐξ οὐγκαρίας διαλέκτου εἰς πεζὴν
φράσιν ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί ἐφεξῆς ἔλευσομένων χρόνων παράτινος ἀνονού-
μου πρὸς χρήσιν τῶν φιλοῦντων καί οἱ ἀναγινώσκοντες ἔρρωσθεν ἐν κυρίῳ.*
Ἄρχ. 1722. 1750. 1778. 1806. 1834. 1862. 1890. 1918. Ὁ
κυριεύων αὐτόν τόν χρόνον εἶναι ὁ πλανίτης τῆς σελήνης μέ τό
ζώδιον τοῦ τοξότου κατ' οἰκία τοῦ διός...

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου (παρεμφερές κι αὐτό μέ τό Δ, 15),
φ. 7α-8β, σεισμολόγιο, πού τιτλοφορεῖται: «τό παρόν λέγεται παρά
πολλῶν συσμολόγιον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ», ἐνῶ στό φ. 9αβ, «βροντολό-
γιον».

23. Π.Β.Ι. 364 0,227 × 0,168 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-13β.
Τίτλος: *Καλαντάριον (μεταγλωττισθέν ἐξ οὐγγαρικῆς διαλέκτου εἰς πεζὴν
φράσιν) ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς ἔλευσομένων χρόνων.*
Ἄρχ. Ὁ ἥλιος μέ τό ζώδιον...

24. Β.Α.Α. 12 0,200 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 295-327.
Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Δ, 15.

25. Π.Β.Ι. 291 Fol. ΙΗ΄ αἰ. φφ. 372α-398β.
Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Δ, 15.

- * 26. Σ.Δ. 68 0,220 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-11α (ἀκέφαλο).
Ἄρχ. ...θέλει ἔλθῃ πείνα καί πανοῦκλα εἰς ὄλον τόν τόπον, διά
τοῦτο οἱ βασιλεῖς καί ἡγεμόνες ὁποῦ εἶναι ὑπό τό ζώδιον τοῦ
ζυγοῦ, καί τοῦ κρόνου, θέλουσι παιδευθῆ...

Τελ. ...καί μαλώματα καί διχόνοιας, καί ἀφανισμόν πραγματευ-
τάδων. Τέλος τοῦ Καλενδαρίου τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς
ἐλευσομένων χρόνων τῶν ἀπό 28 ἕως 28 μεταγυριζόμενον.

Καί αὐτό φθάνει μέχρι τό ἔτος 1945.

27. Μ.Α. 77 0,232 × 0,172 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 126α-137β.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Δ, 15.

* 28. Γ.Β. 253 0,185 × 0,140 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 91-144.
 Τίτλος: *Καλαντάριον μεταγλωττισθέν ἐκ τῆς οὐγγαρικῆς διαλέκτου εἰς πεζήν φράσιν ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, καί τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων παρά τινος ἀνωνόμου πρὸς χρῆσιν τῶν φιλαναγνωστῶν.*

Ἄρχ. Ὁ κυριεύων τόν χρόνον εἶναι ὁ πλανήτης τῆς σελήνης μέ τό ζώδιον τοῦ τοξώτου...

Τελ. ...οἱ ἄνθρωποι θέλουν πασχῆση νά κάμουν μακρὰ καί μεγάλα ταξίδια διά αἰτίαν μερικῶν πραγματειῶν.

Βλ. Μαρκουράς Ἰωαννίκιος I, 10.

* 29. Α.Κ. 84³ 0,235 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 219-239.
 Τίτλος: *Καλεντάριον μεταγλωττισθέν ἐξ οὐγγαρικῆς διαλέκτου, εἰς ἑλληνικήν πεζήν φράσιν, διαλαμβάνων δι' ὄλον τόν τρέχοντα ἐνιαυτόν, καί τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων, μεταφρασθέν παρά τινος ἀνωνόμου πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν.*

Ἄρχ. 1722. 1750. 1778. 1806. 1834. 1862. 1890. 1918. Ὁ κυριεύων τόν χρόνον εἶναι ὁ πλανήτης τῆς σελήνης, μέ τό ζώδιον τοῦ τοξότου, κατοικία τοῦ διός...

Τελ. ...οἱ ἄνθρωποι πασχῆσουσι ποιῆσαι μακρὰ καί μεγάλα ταξίδια δι' αἰτίαν μερικῶν πραγματειῶν. Τέλος τοῦ Καλενδαρίου.

Κείμενο, κι αὐτό, παρεμφερές μέ τό Δ', 15.

30. Μ. Στ. 87 (952) 8ο ἔτ. 1813.
 Τίτλος: *Καλανδάριον μεταγλωττισθέν ἐξ οὐγγαρικῆς διαλέκτου εἰς πεζήν Ρωμαϊκήν φράσιν ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τῶν ἐφεξῆς ἐλευσομένων χρόνων παρά τινος ἀνωνόμου πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν ἀναγνωστῶν.*

Στό τέλος τοῦ κειμένου: «1813 μηνός ἀπριλίου 28 ἐν τῇ κόμῃ Ἀδραμυτίου χωρίον Φρένελη».

31. Β.Γ.Α.Γ. 5 0,170 × 0,120 ἔτ. 1821 φφ. 1α-17β.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό ἔντυπο.

Στό τέλος: «ἐγράφη ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει 1821 ἀπριλίῳ 20 κυριακή».

- * 32. Δ.Β.Κ. 149 0,210 × 0,160 ΙΘ΄ αϊ. σσ. 1-46.
 Τίτλος: *Καλεντάριον παντοτινόν ἤτοι προγνωστικόν μεταφρασθέν ποτέ ἐκ τῆς οὐγγαρικῆς γλώττης εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον ὑπό τινος ἀνωνύμου.*
 Τό κείμενο σβησμένο (νοτισμένο), σέ μεγάλο μέρος, μέχρι τή σ. 44.
 Βλ. Ἀνώνυμα, Β΄, β, 94.
33. Β.Λ. 269 0,225 × 0,152 ΙΘ΄ αϊ. φφ. 1α-12α.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Δ, 15.
 Ἄρχ. Ὁ κυριεῶν εἰς τόν χρόνον τοῦτον...
34. Π.Θ. 13 0,215 × 0,155 ΙΘ΄ αϊ. σσ. 33.
 Τίτλος: *Καλεντάριον προγνωστικόν.*
 Ἄρχ. ...ὁ κυριεῶν τόν χρόνον εἶναι πλανήτης ἡ σελήνη μέ τό ζώδιον τοῦ τοξότου...
 Τελ. ...δεῖ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διότι κατηράσατο ταύτας ὁ θεός καί εἰσὶ κατηραμένοι... (κολοβός).
35. Β.Γ.Α.Γ. 6 0,315 × 0,175 ΙΘ΄ αϊ. φ. 5αβ.
 Τίτλος: *Καλενδάριον προγνωστικόν.*
- * 36. Β.Ρ.Α. 569 0,203 × 0,144 ἔτ. 1803 φφ. 45.
 φφ. 1α-32β, «Καληδάριο ανουλουι, τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου Χορέζου.
 Ἄρχ. Διήγημα τοῦ α΄ μέρους τοῦ παντοτηνοῦ ἄλμανάκου, διά τὰ προγνωστήκα ὄλου τοῦ χρόνου, τόσων διά τὴν ἀλλαξίαν τῶν κερόν, ὄσων καί διά καθάλον πράγμα...
 Τελ. ...ὡπού θέλουν καί νά περνοῦν καί διά νά γνώρηξης χοράφηα.
 φφ. 33α-45β, Ἀστρολογικό καλενδάριο πού ἀρχίζει ἀπό τόν Μάρτιο καί τελειώνει τόν Φεβρουάριο.
 Ἄρχ. Μάρτιος. Ὁ κρήως στήν κλήνη τόν ἀνθρώπων...
 Στό φ. 45β ἡ σημείωση: «Ἐτελειώθη τό παρών διά χηρός ἐμού ἀνδρεου τζαναγκάρελου τοῦ Κριτός, ἐκ κύδωνῆας ἐν μηνὶ δεκεμβρίου 20 1ῶ03».
- * 37. Β.Ρ.Α. 524 0,200 × 0,150 ΙΘ΄ αϊ. σσ. 104.
 Χωρίς τίτλο.

Ἄρχ. Διά ὄλον τόν χρόνον. Κατά τήν παλαιάν συνήθειαν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ὁ χρόνος ἀρχηνᾶ ἀπό τήν πρώτην τοῦ ἱαννουαρίου. Κατά δέ τήν φυσικήν τάξιν τῶν ἀστρολόγων ἀρχίζει ἀπό ταῖς 10 τοῦ Μαρτίου ὥραις 5...

Στίς σσ. 13-14 ἡ σημείωση: « Ὁ ποιητής τοῦ παρόντος καλενδαρίου ἀναφέρει τά ὅσα μέλλουν νά συνέβουν εἰς τούς τέσσαρας καιρούς τοῦ χρόνου μέ διαλόγους βάνοντας διάφορα πρόσωπα μέ πλαστά ὀνόματα ὅπου σημαδεύουν τούς βασιλεῖς καί ἡγεμόνας, νά συνομιλοῦσιν ἀναμεταξύ τους, καί νά διηγοῦνται ὅλα τά καλά καί κακά ὅπου ἔχουν νά συνέβουν, τά ὀνόματα εἶναι τοῦτα».

Ε΄. Φυσιολογία

* 1. Β.Σ.Κ. 35 0,221 × 0,147 ἔτ. 1461 φφ. 87α-115α.

Τίτλος: *Πουλολόγος Τῶν ὀρνέων πάντων. λόγος δέ δικάσιμος εἷσος διάμέσου τους. ψέγοντα τόν πέλας τόνε αὐτόν φμιρίζων εἶ, καί τινῶν ἐχέφρων νόημα πρὸς τέρψιν καί μάθησιν ἀν(θρώπων)τέ καί νέων παράδηγμα πολάκις.*

*Ἄρχ. Ἄετός, ὁ μέγας βασιλεύς ἀπάντων τῶν ὀρνέων, κλητού-
ριν εἶχεν καί χαράν καί γάμον τοῦ παιδιοῦ του...*

Στά φφ. 149α-153α, ὁ «πωρικολόγος», ἐνῶ στά φφ. 32α-75β ἡ «διήγησις τῶν ζῶων τῶν τετραπόδων».

Στό φ. 115α, ἀμέσως μετά τό τέλος τοῦ πουλολόγου, καί στό φ. 179β τοῦ κώδικα, σημειώσεις τοῦ γραφέα: «τέλος ὧδε πέφυκε του ὄδε πουλολόγου διαχιρός γάρ τοῦ ἐμοῦ ἀμαθου νικολάου ἀμήν» καί «ἐγράφι σύν θεῷ ἀγίῳ τό παρόν ἐν μηνί ἰουνίῳ κα΄ αυξά΄ διαχιρός ἐμοῦ ἀμαθοῦ καί ἐλαχίστου παρά πάντων νικολάου υἱοῦ παπά μιχαήλ ... διά συνδρωμεῖς καί ἐξόδους κυροῦ πρικοῦ ἥπιλα» [= Ὑψιλάντη;]

Σημείωση: Στήν περιγραφή τῶν κωδίκων τοῦ «πουλολόγου» χρησιμοποίησα καί τό βιβλίο: *Ὁ Πουλολόγος, κριτική ἔκδοσις μέ εἰσαγωγή, σχόλια καί λεξιλόγιο Ἰσαβέλλας Τσαβαρή, Μ.Ι.Ε.Τ., Ἀθήνα 1987, ὅπου καί ἡ σχετική βιβλιογραφία.*

2. Β.Ε. 492 (Ψ.ΙV.22) 0,184 × 0,145 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 196-197, 202-13.

Τίτλος: *Πουλολόγος.*

Στά φφ. 194α-195β καί 201β, τά γνωστά μας καί ἀπό προηγούμενες ἀναφορές, δημῶδη κείμενα «Ὁ ψαρολόγος» καί «Ὁ πωρικολόγος».

3. Ε.Β.Α. 290 0,203 × 0,145 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 40.

Τίτλος: *Περί τοῦ φυσιολόγου.*

(ἔκδ. F. Sbordone, Mailand - Genua - Rom - Neapel 1936, σσ. 1-143).

4. B.Br. 390 Fol. IE' αί. φφ. 108.
α' φφ. 1α-100β, «Βιβλίον ὀρνεοσοφικόν».

Ἄρχ. Ἐσπουδακότη σοι λίαν κράτιστε..

Τελ. ...συχῶς δίδου τῷ ἱέρακι καὶ ἰαθήσεται. τέλος τοῦ περὶ ἱέρακος.

Στό φ. 1α, ἕνας ἄλλος τίτλος: «Δημητρίου κωνσταντινουπολίτου περὶ τῆς τῶν ἱεράκων ἀνατροφῆς τε, καὶ θεραπείας βιβ. β'».

β' φφ. 101α-108β, «Βιβλίον περὶ κυνῶν ἐπιμελείας».

Ἄρχ. Οὐκ ἔλαττον συντελεῖ καὶ κύων...

Τελ. ...ἄλειψον τὸν κύνα καὶ ὑγιαίνει.

Στό φ. 101α, τρίτος τίτλος: «κυνοσόφιον ἄριστον». Καὶ «Δημητρίου κωνσταντινουπολίτου περὶ τῆς τῶν κυνῶν ἐπιμελείας».

5. M.A. 268 0,220 × 0,155 ἔτ. 1552 φφ. 419β-420α.

Σημειώσεις φυσιολογίας.

Ἄρχ. Ὅτι ἡ ὀρίγανος βοτάνη, ἀποτιθεμένη ἐν τόπῳ...

Τελ. ... Ὅτι ὁ μύρμηξ τὰ παρά τῶν ἀνθρώπων ἀσφαλῶς κρυπτόμενα ἐφευρίσκει.

* 6. E.B.E. 701 0,160 × 0,110 ΙΣΤ' αί. φφ. 217α-234α.

Τίτλος: Λόγος τοῦ ἰχνηλάτου περὶ τῶν πουλλίων (= ὁ πουλολόγος).

Ἄρχ. Ἀετός, ὁ μέγας βασιλεύς ἀπάντων τῶν ὀρνέων, κλητού-
ριν εἶχε καὶ χαράν καὶ γάμους τοῦ παιδίου του...

Τελ. ...ἡ ὄφια ἐβούτησε, ἐχώθη εἰς τὸ βάθος, ἡ πάωνος καὶ ὁ ἀφασιανός ἐμπῆκαν εἰς τὰ παλάτια.

Στό φ. 257β τοῦ κώδικα τὸ σημεῖωμα: «θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Μελετίου».

7. Π.Β.Ι (Λ.). 43 0,160 × 0,107 ΙΣΤ' αί.

—φφ. οθ'-π' «Ἐτερος φυσιολόγος».

Ἄρχ. Ὁ πελεκάνος ὀρνεόν ἐστιν, ὁ δὲ ὄφις πολύ...

—φφ. π'-πζ' «Περὶ ζώου μονοκεράτου».

Ἄρχ. Ὁ φυσιολόγος ἔλεξεν περὶ τούτου, ὅτι μικρόν ζῶον ὅμοιον ἐρίφου...

Ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: «Περὶ τοῦ νυκτοκόρακος, τοῦ φοίνικος, τῆς ἐχίδνης, τοῦ λέοντος, τοῦ ἀετοῦ καὶ τοῦ πάνθηρος».

— φφ. ριζ' - ρλβ' «Σεληνοδρόμιο»:

«Σύνταγμα ψηφηφορικόν καί σύνοδος πανσέληνος, (δι' οὗ) εὐρήσεις ἀκριβῶς περί τῆς σελήνης ἐκ τῆς ἀστρονομίας· ἐκτέθησαν δέ παρά τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης φιλοσόφου καί ρήτορος καί τήν ἀστρονομικήν τέχνην ἄριστος, Πτολεμαίου βασιλέως Ἀνατολῆς εἰς ἄκρον ἐμμαθηκῶς, καί συνεγράψατο τούς δεκαεννέα κύκλους τῆς σελήνης».

* 8. B.K.B. 347 0,345 × 0,242 ΙΣΤ' αἱ. φφ. 18.
Φυσιολογία.

Ἄρχ. Ἄρχῃ σὺν θεῷ τοῦ φυσιολόγου τοῦ σοφωτάτου περί τῆς φύσεως τῶν ἀλόγων. Ἐν πρώτοις περί τοῦ λέοντος. Τρεῖς φύσεις ἔχει ὁ λέων...

Τελ. ...ὁ οὖν πωλήσας ἑαυτοῦ τὰ ὑπάρχοντα καί δούς πτωχοῖς κτᾶται τόν τίμιον μαργαρίτην. Τέλος τοῦ φυσιολόγου. Τῷ θεῷ δόξα.

(Πρβλ. C.O. Zuretti, «Ancora per la critica del Physiologus greco», *Byz. Zeit*, IX (1900), σελ. 170-176).

9. B.Br. 91 Fol. ΙΣΤ' αἱ. φφ. 126α-141β.

Τίτλος: Περὶ τῆς τῶν ζώων κινήσεως.

Ἄρχ. Ἐπειδὴ ἡ ὀρεκτικὴ δύναμις...

10. B.Br. 234 Fol. ΙΣΤ' αἱ. φφ. 1α-10β.

Ἄρχ. Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστί φύσει, τὰ δέ δι' ἄλλας αἰτίας...

Τελ. ...ἐστί γάρ καί ἐν τῷ λόγῳ ἔνια μόρια, ὡς ὕλη τοῦ λόγου.

11. Δ.Β.Λ. 202 0,160 × 0,105 ΙΣΤ' αἱ. φφ. 63α-91α.

Τίτλος: Ὁ πουλολόγος.

Στά φφ. 29β-30β, «Ὁ παρικολόγος», ἐνῶ στήν ἀρχή τοῦ κώδικα, φφ. 1α-29α, ἡ «διήγησις τῶν ζώων τῶν τετραπόδων».

12. E.B.A. 244 0,210 × 0,142 ΙΣΤ' αἱ. φφ. 84α-89β.

Ὁ πουλολόγος.

* 13. Σ.Β.Ν.Φ. 19 0,210 × 0,130 έτ. 1600.

— φφ. 289β-290α, «Αί φωναί τῶν ζῶων».

— φφ. 327α-328α, «Φύσις».

Ἄρχ. Ὡς φερε εἰπεῖν ἐπί ἀνθρώπων...

— φφ. 328α-329α, «Φωστήρ ὁ ἥλιος».

— φ. 329αβ, «Ἄνθρωπος ἐστί ζῶον λογικόν».

— φ. 329β, «Τά ιβ' ζῶδια ἐν πῶ μηνί τό καθ' ἐν δέχεται τόν ἥλιον».

Στό φ. 333α, ἡ σημείωση: «Ἐμετάσταχόθη τό παρόν λεξικόν ἐν τῷ ζρη' ἐτι ἐν μηνί Μαρτίῳ α'». Καί ἀπό ἄλλο χέρι: «παρεμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Γερμανοῦ ἱερομονάχου». Ὁ κώδικας ἔχει τόν γενικό τίτλο: «ἔρανος λέξεων ἐκ τῶν ἀπαξιασῶν βίβλων συνθροισήσα ἐκ τῶν ἐξωθεν φιλοσόφων καί τῶν καθ' ἡμᾶς διδασκάλων».

* 14. Μ.Μ.Λ. 1728 0,200 × 0,140 έτ. 1612 φφ. 46α-91β.

Τίτλος: ἀρχή σὺν θεῷ τοῦ παρόντος βιβλίου τό ὁποῖον βιβλίον λέγεται γεηπονικόν ἤγουν διδάσκει ἡμᾶς πῶς νά ἐργαζόμεθα τήν γῆν, τουτέστι τά περιβόλια, πότε καί πῶς νά φυλάτουμεν καί τά ἀμπέλια καί τά ὀπωρικά, καί πότε καί πῶς νά κλαδεύουμεν, καί νά πλένωμεν τό σιτάρι καί τά ἄλλα ὅλα, ὁμοίως καί πῶς νά θερίζουμεν· ἔχει δέ καί ἄλλα πολλά πράγματα ἀναγκαῖα· διοφάνους: πῶς νά δοκιμάζουμεν τήν γῆν καί νά γνωρίζουμεν αὐτήν».

Ἄρχ. δοκιμάζουσι, καί γνωρίζουσι τήν γῆν τήν καλήν τοιουτοτρόπως, σκάπτουσι λάκκον εἰς τήν γῆν καί ἐβγάζουσι τό χῶμα ἀπό τόν λάκκον, καί πάλιν ὕστερον...

— φ. 47β, «πότε πρέπει νά θερίζουν».

— φ. 48α, «πότε πρέπει νά τρυγοῦν».

— φ. 49α, «πῶς νά κάμνης τό ὀπωρικά ἵνα μή σέπονται».

Σημ. Ἡ χρονολόγηση τοῦ κώδικα, στό φ. 44α.

15. Μ.Λ. 92 0,200 × 0,145 έτ. 1625 φφ. 188α-291α.

— φφ. 188α-218α, «διήγησις τῶν ζῶων τῶν τετραπόδων».

— φφ. 218α-236α, ὁ «Πουλλολόγος».

— φφ. 236α-291α, ὁ «Φυσιολόγος».

Σημείωση: ὁ κώδικας βρίσκεται σήμερα στή Δημοτική Βιβλιοθήκη τῆς Πετρούπολης καί φέρει ἐκεῖ τόν ἀριθμό 721.

16. Χ.Ζ. 0,145 × 0,100 ΙΖ' αἰ. φφ. 93.

Ἄρχ. Ὁ πουλλολόγος.

* 17. M.B. 151 0,140 × 0,100 IZ' αί. φφ. 73.

Τίτλος: *ἀρχή σὺν θεῷ τοῦ γεηπονικοῦ.*

Ἄρχ. Δοκιμάζουσι τὴν ἀρίστην γῆν ὅτε βόθρον ποιήσαντος...

Ἄπό τὰ κεφάλαια: φ. 2β, «πότε χρήθερίζειν»· φ. 3α, «περί ἀλεύρου»· φ. 3β, «περί τρυγητοῦ»· φ. 5α, «περί τῆς τῶν ὀπώρων καταθέσεως»· φ. 5β, «περί πρωΐμου σταφυλῆς»· φ. 5β, «περί ἀγιγάρτου σταφυλῆς»· φ. 7α, «περί οἴνου»· φ. 7β, «ποῖα εἰσὶ τὰ κριτήρια τῆς τῶν σταφυλῶν ρυπάνσεως»· φ. 9α, «πότε καὶ εἰς ποῖαν γῆν τὰς ἐλαίας φυτεύομεν»· φ. 10β, «περί ἐγκεντρισμοῦ ἐλαίων»· φ. 11α, «πότε δὲ τὰ δένδρα φυτεύονται»· φ. 12β, «περί κίτρων»· φ. 14β, «περί διαμονῆς κιτριῶν»· φ. 14β, «περί φυτείας δαμασκήνων, καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν»· φ. 16β, «περί ἐγκεντρισμοῦ δαμασκήνων»· φ. 17α, «περί καιροῦ φυτείας μήλων καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν»· φ. 19α, «περί φυτείας ἀπιδίων καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν»· φ. 21β, «περί κυδωνίου»· φ. 23α, «περί φυτείας κερασιῶν»· φ. 23β, «περί καιροῦ φυτείας σύκων καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν»· φ. 26α, «περί ἐγκεντρισμοῦ σύκων»· φ. 26β, «περί φυτείας καστάνων»· φ. 28α, «περί λεπτοκαρού»· φ. 28β, «περί διαφορᾶς ὀπώρων»· φ. 29α, «περί καιροῦ καὶ τρόπου ἐγκεντρισμοῦ τῶν δέντρων»· φ. 33α, «περί ἐμφλοισμοῦ καὶ ἐγκεντρισμοῦ»· φ. 35β, «περί καιροῦ καὶ τρόπου ἐνοφθαλμισμοῦ»· φ. 37β, «περί ἐπιμελείας τῶν φυτευομένων»· φ. 40α, «πῶς ἐστὶν ἐκ διαστημέτρων σπέρματος κομήσαι καὶ φυτὰ ποιῆσαι»· φ. 44β, «περί κρίνων»· φ. 45α, «περί φυτείας κρόκου»· φ. 45β, «περί σαμψύχου, κόστου καὶ βαλσάμου»· φ. 46β, «περί θρίδακος καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς θεραπείας»· φ. 49β, «περί κολοκυνθῶν καὶ σικύας, καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν θεραπείας»· φ. 54α, «περί σελίνων»· φ. 55β, «περί πράσων»· φ. 57β, «περί σκόρδων»· φ. 59α, «περί κρομμύου»· φ. 60α, «περί μυῶν κατοικιδίων»· φ. 60β, «περί μυρμύγκων»· φ. 61α, «περί κωνόπων»· φ. 61β, «περί κορέων»· φ. 62α, «περί ψύλλων»· φ. 62β, «περί μελιτοῦ»· φ. 66β, «περί μελισσῶν»· φ. 68β, «πότε δεῖ τρυγᾶν τὰς μελίττας»· φ. 69β, «περί μελλίττης καὶ τῆς αὐτοῦ θεραπείας»· φ. 71β, «περί τοῦ κατὰ σελήνην μηνός»· φ. 72α, «περί κυάμων»· φ. 72β, «περί ὀρεβίνθων».

Σημ. Ἐρανίζεται ἐκ διδύμου, δημοκρίτου, φλωρεντίου, διοφάντους, ἀφρικανοῦ, ἀνατολίου» κ.ἄ.

18. Π.Β.Ι. 434 0,210 × 0,150 ἔτ. 1759 σσ. 257.

Τίτλος: *Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης, ἡ σοφία τῶν Ἰνδῶν.*

Ἄρχ. Τό παρόν φυσιολογικόν βιβλίον τό ἤφερεν ἀπό τήν Ἰνδίαν...

Στό τέλος τοῦ κειμένου ὁ γραφέας σημειώνει: «αὐτό τό βιβλίον ὀνομάζεται ἀραβικά Κύλιε καί Δίμνε, ἡ δέ ἑλληνικά Στεφανίτης καί Ἰχνηλάτης, καί τό ἔγραψα ἐγώ ὁ Γεωργάκης ἐν μηνί ἰουνίου ἕκτη ἐν ἔτει χιλίους ἑπτακοσίους πενήντα ἑννέα: Γεωργάκης».

19. Π.Β.Ι. 364 0,227 × 0,168 ἔτ. 1789 φφ. 21α-67β.

Τίτλος: *Πολέμωνος φυσιognωμικόν.*

Ἄρχ. Εἶπερ τι ἄλλο...

Τελ. ...οἱ τοίνυν φυσιognώμονες ταύτην τήν φυσιognωμικήν ἐπιστήμην ἀναγινώσκοντες σύν θεῷ ἔρρωσθε, καί ὑπέρ τοῦ ἀμαθοῦς καί ἀμαρτωλοῦ Διονυσίου μέμνησθε καί εὐξασθε... 1789 σεπτεμβ. 6.

*** 20. Β.Ρ.Α. 732** 0,232 × 0,193 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-6α.

Τίτλος: *Περί φυσικῆς ἱστορίας.*

— φφ. 1α-3α, «Εἰσαγωγή εἰς τήν φυσικήν ἱστορίαν».

Ἄρχ. Φυσική Ἱστορία λέγεται ἐκεῖνο τό μάθημα, τό ὁποῖον διδάσκει τόν τρόπον διάτινων σημείων διαρκούντων, καί ἀμεταβλήτων, πῶς νά διακρίνωμεν ἀπ' ἀλλήλων τά σώματα, καί πῶς νά ἐρευνῶμεν τάς διαφορούς αὐτῶν ιδιότητας, διακρίνοντας τήν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καί βλάβην...

— φφ. 3β-4α, «Σύστημα τῶν ζώων. Περί ζώων ἐν γένει».

— φφ. 4α-6α, «Περί τῶν τετραπόδων εἰδικῶς. Ἡμερα ζῶα».

Τελ. ...Οἱ δέ εὐρίνες ὀχνηλατοῦντες διά τῆς ὁσμῆς τά ἴχνη τῶν θηρίων εὐκόλως αὐτούς ἀνιχνεύουσι καί θηρῶσι.

*** 21. Β.Ρ.Α. 1232** 0,380 × 0,233 ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-29β.

Τίτλος: *Διατριβή φυσικοῖστορική περὶ ἀρχῆς καί συστάσεως σωμάτων.*

Ἄρχ. Οἱ περὶ τά τῆς φυσιολογίας καί Μαθήσεως, τό γε νῦν ἔχον ἐνασχολούμενοι, τήν τῶν νεωτέρων...

— φφ. 1β-8α, «Κεφ. α^{ov}, περὶ ἀρχῶν καί στοιχείων».

— φφ. 8β-19α, «Κεφ. β^{ov}, περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων φυσιολογίας».

— φφ. 19β-29β, «Κεφ. γ^{ov}, περὶ τῆς τῶν νεωτέρων φυσιολογίας».

* 22. E.B.E. 2231 0,210 × 0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 347α-360β.
 Τίτλος: *Τόμος γεωργικός κατ' ἐκλογὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ βιβλίου.*

Ἄρχ. *Χρή τόν γεωργόν τόν ἐργαζόμενον τόν ἴδιον ἀγρόν εἶναι δίκαιον...*

23. Δ.Β.Λ.Κ. 4 0,269 × 0,182 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 220α-259β.
 Τίτλος: *Φυσιολογία.*

Ἄρχ. *Ὁ περί τῶν αἰσθητῶν καί ὑλικῶν λόγος...*

Τό 4^ο μέρος τοῦ κώδικα.

24. Μ.Μ.Λ. 661 0,150 × 0,100 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 42α-50β.
 Τίτλος: *Ὀνομασία ὠραισιτάτη μέ συντομίαν ὄλων τῶν ὀπωρικῶν καί καθένα με τό ὀφικίόν του.*

Βλ. Τόμ. Γ΄, Ἄνώνυμα Ἔργα Ἱατρικῆς, Β΄, Ι, 35.

25. Π.Β.Ι. 470 0,221 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 83α-103β.
 Λεξικό φυσικῆς ἱστορίας.

Ἄρχ. *Ἄκορον, ὅμοιον τοῦ κρίνου, φύλλα καί ρίζες...*

26. Μ.Μ.Λ. 2166 0,150 × 0,100 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 54.
 Γεωπονικές σημειώσεις.

* 27. Β.Ρ.Α. 597 0,162 × 0,105 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 12 + φφ. 185.
 [Γεωπονικό]. Χωρίς γενικό τίτλο.

—φ. 1α, «Πῶς νά γνωρίζης τήν καλήν γῆν τῆς πρώτης ποιότητος, Κεφ. πρῶτον».

Ἄρχ. *Σκαῦτον ὀλίγον, εὐγαλε τό χῶμα, ἔπειτα πάλιν τό βάλει εἰς τόν τόπον του. καί ἐάν γεμίση ὁ λάκκος νά περισσεύσῃ χῶμα, εἶναι καλόν τό χωράφιον. εἰ δέ καί δέν γεμῶσει ὁ λάκκος εἶναι κακή γῆ...*

Στά 227 κεφάλαια τοῦ ἔργου δίνονται συστάσεις γιά διάφορες ἐργασίας τοῦ κάμπου, πρόχειρες ἱατρικές καί ἄλλες συμβουλές: «Ποῖα γεννήματα νά σπέρνης εἰς τήν παχειάν γῆν, καί ποῖα εἰς τήν πτωχὴν καί λεπτοτέραν», «πότε νά θερίζουν τούς καρπούς, καί νά τούς ἐσωδιάζουσιν», «διά νά μή χαλάσῃ τό ἄλευρον», «πότε τά δένδρη φυτεύονται», «διά νά φυλάγῃς τόν σίτον πολύν καιρόν ἄσηπον», «πῶς νά μοιράζῃς τά χωράφια διά νά κάμνουν μέ ὀλίγον κόπον καρπὸν περισσότερον», «πῶς

ἀναχεύονται τὰ χωράφια», «πότε κοπρίζονται τὰ χωράφια», «πότε νά σκάπτονται τὰ σπαρμένα», «πῶς νά μετρᾶς τό σιτάρι, καί τούς ἄλλους καρπούς», «ὅτι τὰς μεγάλας ἑορτάς δέν εἶναι συγχωρημένον νά δουλεύση τινάς χωρίς ἀνάγκης μεγάλης», «πότε νά τρυγᾶς τήν ἄμπελον», «διά τὰς ἐλαίας πότε φυτεύονται», «διά τὰς ἐλαίας πῶς καί πότε κεντρώνονται», «περί κεντρισμῶν πῶς καί πότε νά γίνονται, ἐρμηνεῖα ὠφέλιμος», «ποῖα δένδρη ἡμερα δέχονται φυτά εἰς τοῦ λόγου τους, καί κεντρίζονται εἰς τήν φλούδα, καί εἰς τό ξύλον», «πότε καί πῶς νά κεντρῶνης εἰς τό ὀμμάτι», «πότε τὰ δένδρη φυτεύονται», «διά τὰς κυτριάς», «περί ροδακινίας», «διά νά μή βλάπτουσι τήν μηλίαν εἰς τὰς ρίζας οἱ σκώληκες», «διά τὰς ἀπιδιάς», «διά νά μή σχίζονται τὰ ροδία», «περί κυδωνίας καί κερασίας», «περί συκίας», «πῶς νά κάμης καρύδια, ἢ ἀμύγδαλα χωρίς τήν ἔξωθεν ξυλίνην φλοῦδα, ἡγουν τό σκέπασμα, νά εἶναι μόνον ὁ καρπός», «διά νά γένη τό δένδρον κάρπιμον», «διά τούς λάκκους τῶν δένδρων πότε καί πῶς γένωνται», «περί καστανίας καί ἄλλων δένδρων», «διά τὰ ρόδια, καί ἀμύγδαλα», «ποῖον καιρόν κόπτουσι τὰ ξύλα διά νά φυλάγονται χρόνους πολλά ἄσηπα», «διά τὰ κεντρία ποῖα προκόπτουσι περισσότερο», «διά νά κάμης τὰ ὀπωρικά νά γένουν μεγάλα», «διά νά κάμης ἓνα δένδρον νά κάμη σταφύλια», «ὅταν τρώγουσι τό μαοῦδι, καί ἄλλα σκωλήκια τήν ἄμπελον», «διά νά σκαλίσης τήν ἄμπελον», «διά τὰ φυτά πῶς νά εἶναι», «πῶς νά κεντρῶνης τὰ κλήματα», «ἕτερος τρόπος κεντρίσματος νά κάμης παρδαλά σταφύλια», «νά φυλάττης σταφύλια πολύν καιρόν ἄσηπα», «διά νά κάμης κρασί εἰς ὦραν χρείας χωρίς σταφύλια καλώτατον», «ἕτερος τρόπος νά κάμης κρασί ἐάν εἶσαι πτωχός χωρίς ἔξοδον», «διά νά κάμης τό μαυροκρασί νά γένη ἄσπρον, ἢ τό ἄσπρον μαῦρον», «ἐάν εὐγάνη τό κρασί κακήν μυρωδιαν, νά τό ἱατρίσης», «νά κάμης τόν οἶνον εὐωδέστατον», «διά νά ἐγνωρίζης ἐάν βαστᾷ τό κρασί, ἢ χαλᾷ ὀγλύγορα», «πότε πρέπει νά μεταγγίξης τόν οἶνον, ἡγουν νά τό τραβαζάρης νά μή χαλάση», «διά νά μή ξυνίση τό κρασί», «διά νά ἱατροίης κρασί ξυνισμένον», «διά νά φυλάξης οἶνον ἀπό βροντῆς καί ἀστροπελέκην», «ἐρμηνεῖα διάφοροι διά νά μή ξυδιάση ὁ οἶνος», «ἄλλαις ἐρμηνεῖαις ὅταν βρωμήση τό κρασί, νά τό ἱατροίης», «πῶς νά καθαρίσης βαρέλλι ἀπό βρῶμον κακοῦ κρασιού», «προοίμιον περί συνθέσεως σώματος», «περί τοῦ ἀέρος», «περί κινήματος», «περί ὕπνου, καί ἀγρυπνίας», «περί βρώματος», «περί οἴνου, καί πόματος», «περί διαφόρων ὑδάτων», «περί ὄξου», «διά τήν ἀγγουρίδα», «διά τό σκελλικόν ὄξους», «περί γάλακτος», «διά τυρί καί

μυζήθραν», «περί μέλιτος καί μούστου», «περί ἐλαίου», «διά τά κρέατα»,
 «διά τό κρέας τῶν ὀρνέων πετεινῶν», «ποῖα κρέατα εἶναι καλύτερα», «διά
 τό ἀρνί», «περί τοῦ βοδίου», «τά ἐρύφια», «τό ἀγριόγιδον», «διά τό
 μοσχарινόν», «τό χοιρινόν», «διά τήν ὄρνιθα», «διά τόν λαγόν», «διά τό
 ἐλάφι», «διά τά αὐγά», «περί ὀσπρέων καί γεννημάτων», «περί ἄρτου»,
 «περί ρεβύθων», «περί τῶν κυάμων», «φασούλια», «φακκή», «ρίζι»,
 «περί βοτάνων», «σπαράγγια», «μποράντζενα», «ραδίκιον», «ἀντίδιον»,
 «τραχόν», «περί μαλάθρου καί μαρουλίου», «κάππαρι», «σπανάκι», «ἡ
 ἀντράκλα», «ἡ ρούκα καί τό κάρδαμον καί σέλινον», «βάρσαμος», «τό
 σκόρδον», «διά τό κρόμμυον», «τό πράσον», «τό ρεπάνι», «τά κραμβία»,
 «περί σεύκλου», «περί πέπονος καί ἀγγουρίου καί ἀγγινάρας», «περί
 ὀπώρων», «διά τά σταφύλια», «διά τās ἐλαίας», «περί κύτρων», «διά τά
 λεμόνια», «διά τά νεράντζια», «διά τά σῦκα», «διά τά ἀπίδια», «τά
 κυδώνια», «τά ρόδια», «τά καρύδια», «τά ἀμύγδαλα», «τά μήλα», «αἱ
 αὐγαραιῖς», «τά κάστανα», «τά ροδάκηνα», «τά κεράσια», «τά βερούκ-
 κοκα», «τά δαμάσκηνα, καί μούσκλη», «τά ζιούζιφα», «τά μούρα, ἤγουν
 σικάμινα», «τά κούμαρα», «περί ἰχθύων», «ὁ κέφαλος», «τό χέλι», «τό
 φαγκρέ», «ὄκταπόδια καί ἕτερα», «ἐρμηνεία διά κίνησιν κοιλίας», «εἰς
 πόνον λαιμοῦ», «εἰς πόνον ὀδόντων», «εἰς πονόματον», «εἰς πόνον
 ὠτίων», «εἰς πόνον κεφαλῆς», «εἰς πόνον τοῦ σώματος», «εἰς βῆχαν
 πολυμέρειον», «διά νά ἀνοίξης ἀπόστημα», «εἰς κίνησιν κοιλίας», «εἰς
 ρύξιν κοιλίας», «περί ἐξωχάδων», «εἰς δυσουρίαν», «ἰατρεία εἰς τόν
 πλευρίτην», «ὅταν τις σεληνιάζεται, καί πίπτων καταγῆς ταράσση τά
 μέλη του», «εἰς κάθε λογῆς πρίσμα», «εἰς δάκαμα ὄφως, ἢ ἄλλου ζώου
 φαρμακεροῦ», «διά νά ἀνοίξης πρίσμα», «νά ἰατρῆσης καϊμάδα πυρός, ἢ
 νεροῦ βραστοῦ», «διά τήν κασίδα ἰατρεία ἀληθεστάτη θαυμάσιος», «διά
 νά φυτρῶνουν τρίχες», «ἕτερα ἐρμηνεία διά νά κάμης νά μαδήσουν αἱ
 τρίχες χωρίς βλάβιμον», «εἰς πληγὴν ὅταν ἡμπορῇ νά σαλδάρη», «διά
 νά σταματήσης αἷμα ὅπου τρέχει ἀπό τήν μύτην καί τό στόμα», «ὅστις
 πέση ἀπό ὑψηλόν τόπον καί πονεῖ», «εἰς πᾶσαν λογῆς ρευματικόν», «εἰς
 πρίσμα ὀρχιδίων», «εἰς ψώραν», «διά νά μήν αισθάνεται πόνον τινάς
 ὅταν κόπτουν τήν σάρκαν του», «διά νά μή μεθῆση ὅστις πῖη πολύ
 κρασί», «διά νά κάμης ξύδι μέ διαφόρους τρόπους καί μηχανήματα»,
 «διά νά πιάσης πετούμενα ἄγρια», «διά νά κυνηγήσης ὀψάρια», «διά νά
 κυνηγήσης λύκους, ἀγριογούρουνα καί ἕτερα ζῶα ὅμοια», «νά κάμης νά
 γένουν καθ' ἡμέραν τά ὀρνίθια», «διά νά κάμης εἰς ἓνα μαχαῖρι, ἢ εἰς
 ἓνα σπαθί γράμματα», «διά νά λαμπρύνῃς εἰκόνα ὅπου νά εἶναι παλαιά

καί δέν φαίνονται τά πρόσωπα», «διά ἐκείνους ὁποῦ εἶναι περίουσα ἔμποβοι», «νά ἀφανίσης ταῖς κόνιδες», «διά νά ψωφήσουν οἱ ψύλλοι», «διά νά ψωφήσουν τά ποντίκια», «διά τούς κώνωπας», «διά τάς μύγας», «διά τούς κορέους», «διά νά κάμης χαλούμια, ἤγουν γλώσσαις ἀπο τυρί», «πῶς νά φτιάσης ἐλαιαῖς κολουπάδαις νά εὐωδιάζουσιν», «πῶς κάμνουσι τήν κομπόσταν», «πῶς νά κάμης κάρβουνα νά βαστάζουν ὄλην τήν λειτουργίαν», «διά νά γλυκάνης ἀλμυρόν μαγήρευμα εὐκολα», «νά ψήσης αὐγά χωρίς φωτίαν», «διά νά γροικᾶς ψύχραν τόν χειμῶνα ὀλότελα», «διά νά βράσης κρέας κακόψητον ὀγλύγορα», «νά κάμης παράθυρον μέ χαρτίν τέμπρινο ὡς κρύσταλλο», «νά κάμης μαχαίρια καί ἄλλα σιδηρά ἐργαλεῖα νά κόπτουσι», «νά κάμης βερνίκι, ὁποῦ χρυσώνει τό ἀσημι, καί τό στάνιο, καί χρυσοπέτζα, καί ἔτερα», «νά σύρης ἄνθρωπον πνιγμένον», «νά κάμης κουκκία νά φυτρώσουν διά ὦραις τέσσερες», «νά κάμης ἄλας εἰς καιρόν ἀνάγκης», «νά κάμης πανί νά σταχῶνης βιβλία χωρίς σανίδια», «διά νά ἐξαλείψης γράμματα», «νά φυλάξης ρούχα ἄβλαβα ἀπό βότρινδα καί τόν κῆπον ἀπό ἄλλα σκουλήκια», «νά εὐγάλης ὄφιν ἀπό τήν κοιλίαν τοῦ ἀνθρώπου καί ἄλλους σκώληκας», «διά νά μή βουλαῖς εἰς τό πέλαγος», «νά ψήσης κρέας, καί πᾶν ἄλλο μαγεῖρεμα χωρίς φωτίαν», «νά φτιάσης μελάνην», «πόσαις χάραις ἔχει τό ροσμαρίν», «διά νά πληθήνης τό σιτάρι», «νά ἐγνωρίσης ἀσθενή ἐάν ἀποθάνη, ἤ ὄχι», «διά νά κάμης ἄνθρωπον νά κοιμηθῆ», «διά νά κλείσης πληγὴν ὀγλήγορα», «διά νά μὴν ἀσθενήσης ἕως ἓνα χρόνον», «διά νά θεραπεύσης σπᾶσμα, ἤγουν κατέβασμα», «ἐάν εἶναι ἀπεθαμένον βρέφος εἰς τήν κοιλίαν τῆς μάνας του», «διά νά μὴν ἀποβληθῆ τό παιδί ἀπό τήν κοιλίαν τῆς μητρός πρό καιροῦ», «διά νά κάμη γάλα πολύ», «ὅταν κρατηθοῦν τῶν γυναικῶν τά συνήθεια», «ὅταν εὐγένη ἔξω ἢ μήτρα της», «ἔτερον εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν τῆς μήτρας», «ὅταν εὐγένη τοῦ παιδός τό ἔντερον τοῦ ἀφεδρῶνος», «εἰς σχῆσμα ὁποῦ ἔχουσι τά χεῖλη, ἢ εἰς ἄλλην ἀσθένειαν», «εἰς κοιλίας κίνησιν», «διά νά κάμης τά βυζιά τῆς κόρης νά μή μεγαλώσουν», «ὅταν κοκκινήση τό πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν ἥλιον», «εἰς σπλῆναν», «διά νά μή σέ φάγουν θηρία», «νά φυλάξης ρόδα ὄλον τόν χρόνον», «διά νά κάμης κόλ- λαν μέ πολλοὺς τρόπους», «διά νά σπείρης ὄσπρια, νά γένουν καλύτερα, καί νά μή τᾶ τρώγουν τά ζωῦφια», «ὅταν ἔχης δίψαν ἀμέτρητον».

Στό τέλος, φ. 185β, διαβάζουμε: «Ἐγὼ σοῦ ἔγραψα πολλά, ἐάν δέν ἔχης τό ἓνα νά τρώγης τό ἄλλο. καθὼς ἔκαμα καί εἰς ὄλας τὰς ἐρμηνείας καί ἰατρικά, διά τούς πτωχοὺς. ὅστις δέν ἠμπορεῖ νά ἔχη τό ἓνα

φάρμακον, νά δουλευθῆ μέ τό ἕτερον· λοιπόν δεχθῆτε τήν ἀγάπην, καί εὐχεσθε διά λόγου μου νά μοῦ συγχωρήσῃ τάς ἁμαρτίας ὁ κύριος, ὃ πρέπει δόξα, τιμή καί προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν. Τέλος καί τῷ Θεῷ δόξα».

Τό κείμενο στηρίζεται σέ προσωπικές παρατηρήσεις, πρβλ. φ. 13α: «Τόν μάτιον μήνα εἶναι καλά νά κεντρώνῃς εἰς τό ὄμματι, ἐγώ δέ καί τόν μάρτιον ἐκέντρισα καί ἐπέτυχα» ... «ἄς τό δοκιμάσῃ νά ἰδῆ πῶς δέν γράφομεν ψεύματα».

Στίς σσ. 1-12, «Πίναξ» (περιεχομένων).

* 28. Δ.Β.Κ.(σ.) 15 0,250×0,205 ἔτ. 1813 φφ. 42 + 8.
Τίτλος (φ. 1α): *Φυσικῆς Ἱστορίας Βασιλείου τῶν ζώων. αὐτοσχέδιοι στοχασμοί τοῦ Ν.Ν. 1813.*

φ. 1β, λευκά.

—φ. 2α, «Εἰσαγωγή. Φιλομαθεῖς ἀκροαταί μου».

Ἄρχ. Ἄρχινῶντας αὐτήν τήν εἰς τήν φυσικήν ἱστορίαν εἰσαγωγὴν...

—φ. 6α, «περί τοῦ βασιλείου τῶν ζώων».

Ἄρχ. § 1. Τό βασιλεῖον τῶν ζώων περιέχει τά φυσικά σώματα...

—φ. 7α, «Ἀνθρωπολογία».

Ἄρχ. Παρατηρῶντας τόν ἄνθρωπον βλέπομεν ὅτι οὗτος σύνθεταί ἐκ ψυχῆς καί σώματος...

—φ. 21α, «Ζωολογία - τῶν τετραπόδων». «Εἰσαγωγή».

Ἄρχ. Τά τετράποδα ἄλογα ζῶα ἔχουν τοὺς πόδας των διαφορῶς ἐσηματισμένους...

—φ. 21β, «Διαίρεσις τῶν τετραπόδων ζώων»· φ. 22α, «Τάξις δευτέρα περιέχουσα τετράποδα μέ ἐλάχιστα ὀνύχια»· φ. 22β, «ἠφέλεια τῶν τετραπόδων ζώων»· φ. 23α, «Ἐκθεσις τῶν τῆς πρώτης τῶν τετραπόδων τάξεως». «Πίθηκοι» (στό περιθώριο: «Τάξις α^η ἀνθρωπόμορφα»)· φ. 28α, «περί βραδυπόδων»· φ. 30β, «Χειρόπτερα»· φ. 33α, «Τάξις δευτέρα τῶν τετραπόδων, θηριόμαχα, μή θηλαστικά ζῶα».

Τά φφ. 37α-42β, λευκά.

Στά φφ. 8: φ. 1α, «Τμήμα ε^{ον}. Περί ὀρνιθολογίας. § α. Περί τῶν γενικῶν τῆς ὀρνιθολογίας λεγομένων» (κολοβό).

Τά φφ. 2β-8β, λευκά.

Ἡ χρονολογία τοῦ κώδικα, στό φ. 1α. Προέρχεται ἀπό τήν ἑλληνική σχολή τῆς Πέστης.

Βλ. Δαμασκηνός Στουδίτης καί Ἐπιφάνιος, ἐπίσκοπος Κύπρου.

Ἐπίσης Τόμ. Γ', Ἀνόνημα Ἱατρικά Ἔργα.

ΕΡΓΑ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

“Όπως καί στόν πρῶτο τόμο, εἰδικά γιά τά κείμενα τῶν ἀρχαίων καί βυζαντινῶν συγγραφέων, ἡ καταγραφή τῶν χειρογράφων ἀπό βιβλιοθη-
κες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ χώρου εἶναι δειγματολογική· δέ γνωρίζουμε κατά
πόσον τά χειρόγραφα αὐτά εἶναι (ἀντι)γραμμένα ἀπό Ἕλληνες ἢ ἀπό
Εὐρωπαίους γνῶστες ἢ μελετητές τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γλώσσας καί
παιδείας.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ

(Δ' αἰ.)

Ι. Φυσιογνωμικόν

(ἔκδ. Παρίσι 1540, Βασιλεία 1544, Ρώμη 1545· βλ. καί τή συλλογή τοῦ Franz, *Scriptores physiognom. veteres*, Ἰατρικοῦ βιβλιοθηκοῦ 1780).

* I. B. Z. 61 0,210 × 0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 99-143.

Τίτλος: Ἰαδαμαντίου σοφιστοῦ, Φυσιογνωμικόν.

Ἰαρχ. Τήν φυσιογνωμικήν μέθοδον ἀπό ἀριστοτέλους ἀναλεξάμενος, καί ταύτην ἐπί πλέον ἤ ἐξ ἄλλων ἐρασιμάμενος αὐτῆς τε...

Προηγείται, σσ. 91-99, «Ὅροι ἀνθρωπίνων εἰδέων, ἐκ τοῦ πολέμου», τοῦ ἰδίου.

Στίς σσ. 91, 99, 142 καί 143, ἀφιερωτικά σημεῖωματα τοῦ πατριάρχου Καλλίνικου «μετά τῶν ἄλλων εἰς τό σχολεῖον τῆς πατρίδος ἡμῶν Ζαγοράς». Ἡ ἀφιέρωση αὐτή, πού τή συναντήσαμε καί σέ ἄλλους κώδικες τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ζαγοράς, ἐπιβεβαιώνει τή σημεῖωση τοῦ Καλλίνικου (κώδ. 59, φ. 89β) ὅτι «ὄλας τās βίβλους μου εἰς τό ἐλληνομουσεῖον τās ἀφιέρωσα».

ΙΙ. Περί ἀνέμων

I. E. A. B. 1890 0,223 × 0,150 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 617.

Τίτλος: Ἰαδαμαντίου σοφιστοῦ, περὶ ἀνέμων.

Ἰαρχ. Ἰεπειδή ἐκ τῶν τῆς γῆς ἀναθυμιάσεων...

Τελ. ...ὡς εἶναι πάντας τοὺς καθολικοὺς, ἰβ'.

Σημ. Τό ἔργο «Περί ἀνέμων», τοῦ Ἰαδαμαντίου ἐκδόθηκε τό 1864 ἀπό τόν Rose, *Anecd. gr. A'*, 29 κ.έ.

ΑΙΛΙΑΝΟΣ

(; - 222)

I. Περί ζώων ιδιότητος

1. B.E. 118 (T.I.1) 0,340 × 0,242 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 270.

Ἄρχ. *Ἄνθρωπον μὲν εἶναι σοφόν καὶ δίκαιον...*Τελ. *...τέλος τοῦ αἰλιανοῦ τοῦ ρήτορος περί ζώων ιδιότητος δεκαεπτὰ βιβλίων.*

Τό χγφ. περιέχει καί τά 17 κεφάλαια τοῦ ἔργου.

2. B.Br. 80 Fol. ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 164α-383β.

Ἄρχ. *Ἄνθρωπον μὲν εἶναι σοφόν καὶ δίκαιον...*Τελ. *...καὶ πονηροῖς κριταῖς ἐκεῖνοι ἔσονται.*

ΑΡΑΤΟΣ ὁ Σολεύς

(Γ΄ αϊ. π.Χ.)

I. Φαινόμενα

1. B.O.B. 35 0,258 × 0,164 ἔτ. 1488 φφ. 239β-267α.

Ἄρχ. *Ἐκ διός ἀρχώμεθα...*Τελ. *...σχεδῶς μὲν ἐπ' αἰθέρι τεκμήραιο. τέλος τῶν φαινομένων ἀράτου.*

2. M.M.Σ. 185 0,204 × 0,135 ΙΕ΄ αϊ. φ. 61αβ.

Ἄρχ. *Ἐνα μικρό ἀπόσπασμα.*

3. E.B.A. 142 0,232 × 0,162 ΙΕ΄ αϊ. φφ. 129α-131β.

Τίτλος: *Τῶν Ἀράτου Φαινομένων. Προοίμιον.*

* 4. Μ.Π.Τ. 315 0,210 × 0,154 ΙΗ΄ αἰ. σσ.273-286.
 Τίτλος: *Περὶ θέσεως κόσμου. οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ ἀστέρων. καὶ τοῦ ἀράτου τὰ φαινόμενα.*

Ἄρχ. Ὁ οὐρανός σφαιροειδής ἐστὶ κύκλω περιέχων τὴν γῆν, ἣ δέ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν τοῦ ἀράτου φαινομένων, θέσις ἐστὶ αὕτη...

—σ. 276, «Περὶ ἀπλανῶν ἀστέρων».

—σ. 278, «Τί διαφέρει ἀνατολή ἐπιτολῆς».

II. Τὰ «Φαινόμενα» τοῦ Ἄράτου ἀπὸ τούς σχολιαστές

A΄. Ἀπὸ τὸν Ἰππαρχο (ἔκδ. C. Manitius, Λειψία 1894)

1. B.V. (I.Σ.) 20 0,310 × 0,220 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 90α-138α.
 —φφ. 90α-109β, «ἰπάρχου βηθυνοῦ τῶν ἀράτου καὶ εὐδόξου φαινομένων ἐξηγήσεων τὸ πρῶτον».

Ἄρχ. [Ἰππαρχος αἰσχύριον χαίρειν· ἠδέως ἐπέγνων διὰ τῆς ἐπιστολῆς...

—φφ. 109β-126β, «ἰπάρχου τοῦ ἀράτου καὶ εὐδόξου φαινομένων ἐξηγήσεων τὸ δεύτερον».

Ἄρχ. Τοῖς προειρημένοις ὧ αἰσχύριω περὶ τῶν ὑπὸ ἀράτου καὶ εὐδόξου...

—φφ. 126β-133β, «ἰπάρχου τῶν ἀράτου καὶ εὐδόξου φαινομένων ἐξηγήσεων τὸ τρίτον».

Ἄρχ. Προειρηκότες ὧ αἰσχύριων ἐν τῷ πρό τούτου...

—φφ. 134α-138α, «Περὶ τῆς συγκαταθήσεως τῶν ΙΒ ζωδίων».

Ἄρχ. Πάλιν δέ τῷ μὲν καρκίνου δύστοκος...

φ. 138β, λευκό.

2. E.V.A. 14 0,330 × 0,230 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 111α-155α.
 Κείμενο παρεμφερές μὲ τὸ προηγούμενο.

B΄ Ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα

* 1. B.P.A. 91 0,170 × 0,120 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-65β.
 (Τὰ φφ. 1α, 38β, 46α, 54β καὶ 65αβ, λευκά).

—φφ. 2α-38α, «'Εκ τῶν Ἀχιλλέως, πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς τὰ ἀράτου φαινόμενα. Περί τοῦ Παντός».

Ἄρχ. *Μισῶ μὲν ὅστις τὰφανῆ περισκοπεῖ φησὶν ὁ σοφοκλῆς καὶ ὁ κομκός ἀριστοφάνης...*

Τελ. *...ἐκ γὰρ τῶν ἀνατολῶν καὶ τῶν δύσεων αὐτῶν τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ καὶ τοῦ τρυγητοῦ, ἐσημειοῦτο. Τέλος τῶν ἀράτου φαινομένων πρὸς εἰσαγωγὴν ἐκ τοῦ ἀχιλλέως περὶ τοῦ παντός.*

—φφ. 39α-45β, «Γένος ἀράτου καὶ βίος».

Ἄρχ. *Ἄρατος ὁ ποιητής, πατὴρ μὲν ἦν Ἀθηνοδώρου, μητρὸς δὲ Λητοφίλης...*

Τελ. *...τεκμήρατε μέχρι τέλους εἴπατε: τέκμων γὰρ, τό τέλος.*

—φφ. 46β-54α, «Τῶν ἀράτου φαινομένων πρὸς εἰσαγωγὴν ἐκ τῶν ἀχιλλέως. Ἐξ ἐτέρων σχολίων. Εἰσαγωγή. Προοίμιον».

Ἄρχ. *Καλόν κατὰ τὸν Κυρηναῖον...*

Τελ. *...δεῖ δὲ τὸν τὴν σφαῖραν ἐξηγούμενον ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς αὐτὴν κινεῖν: ἀνατολάς λαμβάνοντα τὴν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ κινῶντος φοράν.*

—φφ. 55α-65α, «Ἐρατοσθένους, ἐν ἄλλῳ Ἰπάρχου, εἰς τὰ φαινόμενα».

Ἄρχ. *Τὴν μὲν δεῖξιν τῶν φαινομένων δέον ποιεῖται πρὸς τῷ νότῳ, αἰτίας ἔχοντα τὰς ἄρκτους...*

Στό φ. 1β: «τάδε ἐμπεριέχονται τῆδε τῆ βίβλου» (πίνακας τῶν περιεχομένων ὀλοκλήρου τοῦ κώδικα).

Γ' Ἀπό τὸν Λεόντιο (Ζ' αἰ. μ.Χ.).

* 1. B.E.B. 120

0,230 × 0,175

ἔτ. 1815.

Α'. σσ. 1-11 (φφ. 15α-20α), «Λεοντίου Μηχανικοῦ Περί Κατασκευῆς Ἄρατιου Σφαίρας».

Ἄρχ. *Πρώην ᾧ καλὴ θεόδωρε, ἐτυγχάνομεν, ἐν τῷ μηχανικῷ ἐργαστηρίῳ ἐργαζόμενος...*

—σ. 2 (φ. 15β), «Περί τοῦ Ὀφιοῦχου».

—σ. 6 (φ. 17β), «Ἄρατου βίος».

—σ. 7 (φ. 18α), «Υπόθεσις τῶν φαινομένων Ἄρατου».

Ἄρχ. *Πρώτον μὲν ἀπαγγέλλει προοίμιον εἰς τὸν δία. δεύτερον δὲ διεξέρχεται τὴν τῶν φαινομένων ἀπλανῶν διακόσμησιν...*

—σ. 9 (φ. 19α), «Πῶς δεῖ ἰστᾶν τὴν Σφαῖραν».

Ἄρχ. Ὁ βουλόμενος ὁμοίως τῷ κόσμῳ θεῖναι τὴν σφαῖραν, τὸν πόλον τῆς σφαίρας...

—σ. 11 (φ. 20α), «Διαιρέσεις τῆς Σφαίρας».

Ἄρχ. Διαιρεῖται ἡ Σφαῖρα, εἰς τε τὰ Νότια, καὶ Βόρεια, καὶ τῶν βορείων βορειότερα...

σσ. 12-15 (φφ. 20β-22α), λευκά.

Στή σ. 16 (ἢ φ. 22β) ἡ σημείωση: «Σουΐδας περὶ ἀράτου τάδε φθέγγεται».

Β΄. σσ. 17-52 (ἢ φφ. 23α-39β), «Ἀράτου Τά περὶ τῶν φαινομένων».

Ἄρχ. Ἐκ διός ἀρχώμεθα...

Μετά τό τέλος τοῦ κειμένου αὐτοῦ σταματᾷ ἡ παλαιά σελιδαρίθμηση. Γ΄. φφ. 4α-101β, «Σχόλια εἰς τὰ τοῦ Ἀράτου».

Ἄρχ. Ἐκ διός πάνυ πρεπόντως ὁ ἀρατος τὴν τῶν ἀστρων...

Τελ. ...καὶ ὅλα ὅσα γράφουσιν ἀμέτρως, οὐ πολυμάθειαν τὴν αὐτῶν εἰς μέσον τιθέντες πάντες δέ φιλόσοφοι θέλοντες εἶναι.

Καί ἡ σημείωση: «Τέλος τῶν τοῦ Ἀράτου φαινομένων, καὶ Διοσημείων καὶ τῶν τοῦ Θέωνος σχολίων. ἀντηγράφη μοι τῷ ἐν ἱεροδιακόνοις ἱεροθέῳ ἤδη γ^{ου} ἐπὶ πενήτηντα ἔτους τῆς ἡλικίας ἐμβαίνοντι· οὐ μέμνησθε οἱ μετ’ αὐτὸν ἐντευξόμενοι ὑπὲρ ἀφίσεως ἁμαρτιῶν».

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς τοῦ κώδικα ἡ σημείωση: «Ἐκ τῶν τοῦ Νικολάου Δημητρίου Χορτάκη Σμυρναίου τοῦ μαθητεύσαντος ἐν τῇ κατὰ τὴν Σμύρνην φιλολογικῇ σχολῇ τοῖς διδασκάλοις Κωνσταντίνου Κούμα τῷ σοφολογιωτάτῳ καὶ Κωνσταντίνῳ Οἰκονόμῳ καὶ Στεφάνῳ τοῖς αὐταδέλφοις. Ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου Ἱεροθέου ἱεροδιακόνου τοῦ Σμυρναίου 1815».

ΑΡΓΥΡΟΣ ΙΣΑΑΚ

(1Δ΄ αἰ.)

I. Μέθοδος κατασκευῆς ἀστρολάβου

1. Μ.Μ.Σ. 82 0,145 × 0,210 ΙΣΤ΄ αἰ.

Ἄρχ. Ἐπει καθάπερ τινὰς ἀρχετύποις πίνακας χρεῶν ἡμῖν τὰ τῶν διδασκάλων ἔργα καὶ τοὺς λόγους μιμεῖσθαι τε καὶ ταῖς εὔχεσθαι ἐκείνων...

2. B.Br. 105 Fol. ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 248α-255β.

Ἄρχ. Ἐπί καθάπερ τινάς ἀρχετύποις πίνακας...

* 3. Μ.Π.Τ. 317 0,210 × 0,155 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 69α-75β.

Ἐχουν ἐκπέσει τὰ πρῶτα δύο φύλλα. Σέ κακή κατάσταση.

* 4. Μ.Π.Τ. 121 0,213 × 0,157 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 30α-42α.

Τίτλος: Ἰσαάκ μοναχοῦ τοῦ ἀργυροῦ, μέθοδος κατασκευαστικῆς ἀστρολαβι-
κοῦ ὄργανου ἔτι δέ ἀπόδειξις λογικῆ τῶν ἐν αὐτῷ καταγεγραφομένων μεταφορι-
κῶς ἀπό τῶν ἐν τῇ σφαιρικῇ ἐπιφανείᾳ εἰς ἐπίπεδον.

Ἄρχ. Ἐπί καθάπερ τινάς ἀρχετύποις πίνακας χρεῶν ἡμῖν τὰ
τῶν διδασκάλων ἔργα καί τοὺς λόγους μιμεῖσθαι...

—φ. 31α, «περί τοῦ ἔξω δοχείου τοῦ περιέχοντος τὰ τύμπανα».

—φ. 31β, «περί τῶν ἐν ἐκάστω τῶν τυμπάνων καταγεγραφομένων τριῶν
κύκλων, τοῦτε ἰσημερινοῦ, καί τῶν τροπικῶν».

—φ. 34α, «περί τῶν ἐν τοῖς τυμπάνοις καθ' ἐκάστην κλίμα καταγεγραφο-
μένων παραλλήλως τῷ ὀρίζοντι κύκλων ἀναφορικῶν».

—φ. 37α, «περί τῆς ἀράχνης τῆς ἐπάνω τῶν τυμπάνων κειμένης».

—φ. 40α, «διὰ ποίαν αἰτίαν ἐν τῇ ἀράχνη καταγράφονται, καί ἀστέρου
τινές, καί πῶς δεῖ καταγράψαι αὐτούς».

* 5. I.E.E. 71 0,200 × 0,140 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 168β-170β.

Ἄρχ. Ἐπί καθάπερ τινάς ἀρχετύποις πίνακας...

6. Μ.Ι. 102 (4222) 4° ΙΗ΄ αἰ. φφ. 108α-113α.

Ἄρχ. Ἐπί καθάπερ τινάς ἀρχετύποις πίνακας...

II. Μέθοδος λογικωτέρα ἡλιακῶν καί σεληνιακῶν κύκλων

1. Μ.Μ.Α. 2147 0,220 × 0,160 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 51β-52β.

Ἄρχ. Ἐπειδὴ πρῶτον ἡμῖν τῶν προκειμένων εἰς σκέψιν τό περὶ
τῶν καλουμένων ἡλιακῶν κύκλων...

2. B.Br. 105 Fol. ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 203α-212β.

Ἄρχ. Ἐπειδὴ τοὺς ἄλλους τῶν νῦν σοφῶν...

III. Ἀποσπάσματα ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἰσαάκ Ἀργυροῦ

1. M.B. 279 0,220 × 0,140 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 1α-17α.
 —φφ. 1α-7β, «Ἰσαάκ μοναχοῦ τοῦ Ἀργυροῦ ἀπάντησις ὅτι ἡ α΄ Σεπτεμβρίου ἐστὶ κυρίως ἀρχὴ τοῦ ἔτους καὶ οὐχὶ ἕτερα τις παρά ταύτην, ἐν ἧ καὶ περὶ τῶν ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν περιόδων ἅς οἱ πλεῖστοι κύκλους καλοῦσιν».
 —φ. 8αβ, «μέθοδος κατασκευῆς ἀστρολαβικοῦ ὄργανου».
 —φ. 9αβ, «Περὶ τοῦ ἐξοδοχείου τοῦ περιέχοντος τὰ τύμπανα».
 —φφ. 10α-14β, «Περὶ τῶν ἐν ἐκάστῳ τῶν τυμπάνων καταγεγραφομένων γ΄ κύκλων τοῦ τε ἰσημερινοῦ καὶ τῶν τροπικῶν».
 —φφ. 15α-16α, «Περὶ τῆς ἐμπείρου ἀστρονομίας τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων».
 —φφ. 16β-17α, «Τρόπος τοῦ εὐρίσκειν τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκάστου μηνός καὶ εἰς τό γινώσκειν τὴν γένησιν τῆς σελήνης καὶ αἱ ἡμέραι παρατηρήσημαι».

ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ ὁ Σάμιος

(310 - 230 π.Χ.)

- I. Περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων ἡλίου καὶ σελήνης.
 (βλ. ἔκδ. E. Nizze, Progr. Gymn. Stralsund 1856).

* 1. E.B.A.(σ.). 9 0,342 × 0,245 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 238β-247α.

ΑΡΧΥΤΑΣ ΜΑΞΙΜΟΣ

(Ε' - Δ' π.Χ.)

Ι. Περί κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων

* 1. Μ.Π.Τ. 317 0,210×0,155 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-15β.
—φ. 1α, « Ἄρχυτου τοῦ Μαξίμου περί κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων τῶν εἰς τέσσαρα τό πρῶτον».

Ἄρχ. *Μετιέναι δὴ τά περί τῆς σφαίρας βουλόμενοι...*

—φ. 4α, « Ἄρχυτου τοῦ Μαξίμου περί κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων τῶν εἰς τέσσαρα τό δεύτερον».

Ἄρχ. *Τῶν δέ κύκλων, εἰσὶν μὲν οἱ μείζονες, εἰσὶ δέ οἱ ἐλάσσονες...*

—φ. 7β, « Ἄρχυτου τοῦ Μαξίμου περί κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων τῶν εἰς τέσσαρα τό τρίτον».

Ἄρχ. *Τῶν ζωδίων δ' αὖ ἡ ἐπιτολή καὶ δύσις...*

—φ. 13α, « Ἄρχυτου τοῦ Μαξίμου περί κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων τῶν εἰς τέσσαρα τό τέταρτον».

Ἄρχ. *Χαρακτηρίζεται δέ γοῦν τις ἐν τῆς γῆς ἤδη ἐπιφανείᾳ κύκλος...*

Τελ. *...ἡ τοῦ κόσμου πάντη διαλυθήσεται κατασκευή.*

2. Π.Β.Ι. 267 0,209×0,170 ΙΗ' αἰ.

—φφ. 1α-9α, τό τρίτο βιβλίον.

Ἄρχ. *Τῶν ζωδίων δ' αὖ ἡ ἐπιτολή καὶ δύσις...*

—φφ. 47β-90β, τό τέταρτο βιβλίον.

Ἄρχ. *Χαρακτηρίζεται δέ γοῦν τις ἐν τῆς γῆς...*

Πρβλ. I, 1.

Σημ. Μεταξύ τῶν δύο μερῶν, φφ. 9β-47α, τό ἔργο τοῦ Ἰω. Σκυλίτζη «Εἰσαγωγή εἰς τὰς κοσμογραφικὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας», βλ. Σκυλίτζης Ἰωάννης I, 3.

3. Μ.Α. 108 0,208×0,155 ΙΗ' αἰ.

Τό ἴδιον περιεχόμενο μέ τό προηγούμενον. Ἡ ἴδια διάταξις τῆς ὕλης.

ΑΥΤΟΛΥΚΟΣ

(Δ' - Γ' αἰ. π.Χ.)

I. «Περὶ ἐπιτολῶν καὶ δύσεων» καὶ «Περὶ κινουμένης σφαίρας»

(πρβλ. ἔκδ. J. Mogenet, Louvain 1950, σσ. 195-213)

1. B.B.(B). 166 0,275 × 0,205 ΙΕ' αἰ. φφ. 166α-190β.
 — φφ. 166α-183β, «Περὶ ἐπιτολῶν καὶ δύσεων».
 'Αρχ. *Τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων αἱ ἐπιτολαὶ τε καὶ δύσεις, αἱ μὲν λέγονται ἀληθιναί...*
- φφ. 184α-190β, «Περὶ κινουμένης σφαίρας».
 'Αρχ. *[Ὁ]μαλῶς λέγεται φέρεσθαι σημεῖα ὅσα ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσα τε ἢ καὶ ὅμοια μεγέθη διεξέρχεται...*
2. K.P.B. 38 ΙΕ' αἰ. φφ. 65β-77α.
 'Αρχ. *Τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων αἱ ἐπιτολαὶ τε...*
 Τελ. *...καὶ ἔστι μείζων ζῶδιου.*
3. E.B.A. 268 0,204 × 0,160 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 87α-108α.
4. Π.Α. 49 0,300 × 0,205 ΙΖ' αἰ. σσ. 5-104.

ΑΦΡΟΔΙΣΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

(Β' αἰ.)

I. Σχόλια στὰ Μετεωρολογικά τοῦ Ἀριστοτέλη

(βλ. ἔκδ. M. Wallies, Βερολίνο 1888 καὶ M. Hayduck, Βερολίνο 1899)

1. Π.Β.Σ. 17 0,315 × 0,210 ΙΕ' αἰ. φφ. 1α-109β.
 — φφ. 1α-34β, «ἀλεξάνδρου ἀφροδισέως τῶν ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν, ὑπόμνημα πρῶτον».

Ἄρχ. Περί μὲν τῶν πρώτων αἰτίων τῆς φύσεως καὶ περὶ πάσης κινήσεως φυσικῆς...

Τελ. ...οὔτε χερσεύει τῆς γῆς οὔτε πλωτά ἐστίν.

— φφ. 34β-68β, «ἀλεξάνδρου ἀφροδισέως τῶν ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν, ὑπόμνημα δευτέρον. Περί θαλάττης καὶ τίς ἡ φύσις αὐτῆς καὶ διὰ τίνα αἰτίαν ἀλμυρόν τοσοῦτον τό τοῦ ὕδατος πλήθος».

Ἄρχ. Ἦμα τῶ πρώτῳ τῶν μετεωρολογικῶν μετὰ τόν περι ὑετοῦ καὶ χαλάζης καὶ χιόνος...

Τελ. ...γίνεται περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐξῆς ἐρεῖ.

— φφ. 68β-88β, «ἀλεξάνδρου ἀφροδισέως τῶν ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν, ὑπόμνημα τρίτον».

Ἄρχ. Προθέμενος ἐν τῶ πρό τούτου βιβλίῳ πρὸς τῶ τέλει εἰπεῖν περὶ τε βροντῆς...

Τελ. ...ὁ θεόφραστος πεπραγματεύεται ἐν τε τῶν περὶ μεταλλουμένων καὶ ἐν ἄλλοις τισίν.

— φφ. 89α-109β, «ἀλεξάνδρου ἀφροδισέως τῶν ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν, ὑπόμνημα τέταρτον».

Ἄρχ. Τέταρτον ἐπιγραφόμενος τῶν μετεωρολικῶν...

Τελ. ...ἃ ἐστὶν ἐκ τούτων. Τέλος.

Στό φ. 227β τοῦ κώδικα σημεῖωμα τοῦ γραφέα: «θεοῦ τό δῶρον καὶ γεωργίου πόνος τοῦ γρηγοροπούλου τάχα καὶ θύτου».

2. B.V.(Γ.Λ.) 47 0,340 × 0,230 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 115.

Καὶ τὰ τέσσερα «ὑπομνήματα» στά Μετεωρολογικά τοῦ Ἄριστοτέλη (πρβλ. I, 1): φφ. 1α, 34β, 70α καὶ 92α.

Στό φ. 1α, «Liber Guil. Land Archiepi. Cant. et Cancellar Universit: Oxon 1638».

3. B.E.M. 198 0,235 × 0,210 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 2α-57β.

Τό τρίτο «ὑπόμνημα».

ΒΛΕΜΜΥΔΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

(1197/1198-1272)

I. Ἐπιτομή Φυσικῆς

Τό ἔργο ἐκδόθηκε στή Λειψία τό1784. (Βλ. L/BH. 18.I.1142)

Α΄ Χειρόγραφα, πού περιέχουν τό ἔργο (μέ ἢ χωρίς κενά), χωρίς τήν εἰσαγωγή τοῦ Γεωργίου Παχυμέρη.

Τά κεφάλαια ὅπως παραδίδονται στά χειρόγραφα: «Περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καί αἰτίων», «Περί τῆς ὕλης καί τοῦ εἶδους καί τῆς στερησεως», «Περί αἰτίων καί αἰτιατῶν ἐν ᾧ καί περί τύχης καί αὐτομάτου», «Περί κινήσεως καί ἡρεμίας, ἐν ᾧ καί περί ἐντελεχείας καί τοῦ δυνάμει καί ἐνεργείᾳ», «Ἔτι περί κινήσεως καί ἡρεμίας», «Περί γενέσεως καί φθορᾶς», «Περί φύσεως», «Ἔτι περί φύσεως», «Περί τόπου καί χρόνου», «Περί ἀπείρου», «Περί στοιχείων», «Περί τῶν φαινομένων φλογῶν καιομένων περί τόν οὐρανόν, καί τῶν καλουμένων αἰγῶν καί δαλῶν, καί διαθέσεως ἀστέρων», «Περί κομητῶν καί τοῦ γαλαξίου κύκλου», «Περί ὄμβρου, χαλάζης, χιόνος, δρόσου καί πάχνης», «Περί πηγῶν καί ποταμῶν», «Περί θαλάσσης», «Περί ἀνέμων καί τῶν λοιπῶν πνευμάτων», «Περί σεισμοῦ», «Περί βροντῆς καί ἀστραπῆς, ἐκνεφίου τε καί τυφῶνος καί πρηστῆρος καί κεραυνοῦ», «Περί τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ φαινομένων φασμάτων», «Περί τῆς ἄλω, καί πῶτον περί τῆς δράσεως», «Περί τῆς ἴριδος», «Περί ῥάβδων καί παρηλίον, ἔτι δέ καί τῶν ἐν τῇ γῆ μεταλλευτῶν τε καί ὄρυκτῶν», «Περί οὐρανοῦ, καί ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ κόσμος ἀίδιος», «Περί αἰθέρος καί ἀστέρων», «Περί ἡλίου», «Περί σελήνης», «Περί γῆς καί τῶν ταύτης ζωνῶν, καί πῶτον ὅτι ἡ γῆ κέντρον λόγον ἀπέχει πρὸς τήν οὐράνιον σφαίραν, ἀλλά καί πρὸς αὐτήν τήν ἡλιακὴν», «Περί ἡμερῶν καί νυκτῶν καί τῶν τεσσάρων τοῦ ἔτους ὥρων», «Περί οἰκήσεων», «Περί κενοῦ». Στό τέλος, ἔνα ἀκόμη, χωρίς ἀρίθμηση, κεφάλαιο: «Ἐκ τῆς εἰς τόν ὄγδοον ψαλμόν ἐξηγήσεως».

I. I.M.M. 494 0,538 × 0,418 IΕ΄ αἰ. φφ. 69α-146β.

Ἄρχ. Κεφ. α΄ *Περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καί αἰτίων. Πᾶν τό αἴτιον, καί ἀρχή· οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καί αἴτιον...*

Προέλευση τοῦ γχφ: μονή Βατοπεδίου, πρβλ. σημείωση στό φ. 69α: «τοῦ Βατοπαιδίου».

2. I.M.M. 495 ΙΕ΄ αί. φφ. 214.
3. I.M.M. 496 Fol. ΙΕ΄ αί.
4. E.B.A. 191 0,200 × 0,148 ΙΕ΄-ΙΣΤ΄ αί. φφ. 180α-187β.
- * 5. E.B.Π. 2101 0,225 × 0,150 ξτ. 1542 σσ. 212.
Καί τά 31 + 1 «κεφάλαια».
6. B.E. 349 X.I.10 Fol. ξτ. 1542.
7. E.B.A. 181 0,220 × 0,155 ξτ. 1562.
Στά φφ. 111α-170β καί 195α-198α περιέχονται τά κεφάλαια 1-14, 17, 29 καί 30 τῆς Φυσικῆς τοῦ Νικηφ. Βλεμμύδη.
- * 8. E.B.E. 1296 0,200 × 0,150 ΙΕ΄-ΙΣΤ΄ αί. φφ. 115.
Τίτλος: *Βλεμμίδου περί φυσικῆς θεωρητικῆς σκέψεως. Περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καί αἰτίων.*
Ἄρχ. Πᾶν τό αἴτιον, καί ἀρχή οὐ πᾶσα δέ ἀρχή ἤδη καί αἴτιον...
- * 9. E.B.Π. 1998 0,310 × 0,210 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 232.
- * 10. E.B.Π. 1999 0,215 × 0,155 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 371.
- * 11. E.B.Π. 2000 0,285 × 0,180 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 162.
12. E.B.A. 190 0,220 × 0,160 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 61α-63β.
Περιέχει τό 18^ο κεφάλαιο: «Περί σεισμοῦ».
- * 13. E.B.Π. 2001 0,300 × 0,205 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 136.
- * 14. E.B.Π. 2099 0,220 × 0,150 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 97α-212β.
- * 15. E.B.Π. 2100 0,220 × 0,160 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 100α-163β.
- * 16. Π.B.A. 216 0,220 × 0,155 ΙΣΤ΄ αί. φφ. 1α-143β.
Τίτλος: *νικηφόρου μοναστοῦ καί πρεσβυτέρου τοῦ κτήτορος, εἰσαγωγικῆς ἐπιτομῆς βιβλίου, δεύτερον.*

Περιέχει καί τά 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου.

Στά φφ. 1α-1β, πίνακας τῶν περιεχομένων.

Βλ. Ἐκδόματα ἔργα, Α΄, 4.

17. Β.Ε. 201 Φ.Π.7

ΙΣΤ΄ αἰ.

18. Β.Ε. 579 Ω.ΙV.31

4^ο

ΙΣΤ΄ αἰ.

* 19. Μ.Π.Τ. 304 0,210×0,150 ἔτ. 1615 φφ. 1α-102β.
Τίτλος (γενικός): *Τοῦ σοφωτάτου Νικηφόρου τοῦ Βλεμμίδου περί τε μετεώρων καί οὐρανοῦ καί ἐτέρων ἀναγκαίων θεωρημάτων.*

Τίτλος (εἰδικός): *Περί τῶν φαινομένων φλογῶν, καιομένων περί τόν οὐρανόν, καί τῶν καλουμένων αἰγῶν καί δαλῶν.*

Ἄρχ. Ἐκδοθέν μὲν ἀπό τῆς ἀρχῆς τοῦ στερεώματος μέχρι καί τοῦ τέρατος τῆς σελήνης...

Περιλαμβάνει τά «κεφάλαια»: 12-31 + 1 τοῦ ἔργου.

* 20. Μ.Π.Τ. 357 0,195×0,153 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 105β-303β.
Τίτλος (φ. 106α): *νικηφόρου μοναστοῦ καί πρεσβυτέρου τοῦ βλεμμίδου, Εἰσαγωγικῆς ἐπιτομῆς βιβλίον δεύτερον. Περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καί αἰτίων».*

Ἄρχ. *Πᾶν τό αἷτιον, καί ἀρχή, οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καί αἷτιον...*

Περιέχει καί τά 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου.

Στό τέλος τοῦ 32 κεφαλαίου («ἐκ τῆς εἰς τόν ὄγδοον ψαλμόν ἐξηγήσεως»), φ. 303β, ἡ σημείωση: «θεοῦ τό δῶρον, καί θεοφάνους πόνος».

Στήν ἀρχή τοῦ κώδικα (τό πρῶτο μέρος τοῦ κώδικα, ἡ Λογική τοῦ Βλεμμύδη), ἡ σημείωση: «Λαυρεντίου ἱερομονάχου τοῦ βισανθηνοῦ καί τόδε· νῦν δέ διά χρυσάνθου ἱερομονάχου κτήμα αἰώνιον τοῦ παναγίου τάφου».

Βλ. Τόμ. Γ΄, Μελέτιος μοναχός, Ι, 6.

* 21. Μ.Α.Α.Σ. 1864 0,160×0,120 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 1α-80β.

Ἄρχ. *Πᾶν τό αἷτιον, καί ἀρχή· οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καί αἷτιον...*

Περιλαμβάνει καί τά 31+1 «κεφάλαια» τῆς Φυσικῆς.

Στά φφ. 1γ΄-1δ΄ τοῦ κώδικα: «Πίναξ τῶν κεφαλαίων τοῦ παρόντος

βιβλίου τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου.

Βλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος I, 8, καὶ Ἐνώνημα ἔργα, Β', β', 67.

22. E.A.B. 226 4° IZ' αἰ. φφ. 70.

* 23. Π.Β.Α. 362 0,195 × 0,150 IZ' αἰ. φφ. 664α-771β.

Περιλαμβάνει τὰ «κεφάλαια» 14-20 καὶ 24 τῆς Φυσικῆς καὶ τὸ «κεφάλαιο» 31.

Στό φ. 688β, πίνακας τῶν ἀνέμων.

* 24. Μ.Π.Τ. 553 0,200 × 0,150 IZ' αἰ. φφ. 35-108.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου Βλεμμίδου περὶ οὐρανοῦ καὶ ὅτι ὁ κόσμος οὐκ ἔστιν αἰδίος.*

Ἄρχ. *Τὸν οὐρανὸν ὄρον ἄνω εἶναι ἢ ἀνάπτυξις δηλοῖ τοῦ ὀνόματος...*

Περιλαμβάνει τὰ «κεφάλαια» 24-30 τῆς Φυσικῆς.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ κώδικα, σελ. 1 κτητορικό: «Χρυσάνθου ἱεροδιακόνου τοῦ πελοποννησίου».

* 25. Μ.Π.Τ. 190 0,200 × 0,150 IZ' αἰ. φφ. 143α-174β.

Τὸ ἴδιο περιεχόμενο μὲ τὸ προηγούμενο, I, 24.

26. E.A.B. 246 4° IZ' αἰ. φφ. 138.

27. E.A.B. 14 8° IZ' αἰ. φφ. 80.

28. Μ.Β. 535 0,210 × 0,160 ἔτ. 1729 φφ. 210.

Στό φ. 210α ἡ χρονολογία καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κτήτορα: «αψκθ' ἰουνίου κε' καὶ τότε ὑπάρχει Ματθαίου ἐκ τῆς Βλαχίας».

* 29. Μ.Π.Τ. 686 0,225 × 0,162 ἔτ. 1744 φφ. 254α-328β.

Τίτλος: *Ἑρμηνεία τῶν παρ' ἀριστοτέλει μετεωρολογικῶν.*

Περιλαμβάνονται τὰ «κεφάλαια» 12-31+1.

Στό τέλος, φ. 328β, ἡ σημείωση: «τέλος καὶ δόξα τῶ μόνῳ θεῷ αψμδ⁹⁹ αὐγούστου κα¹⁰⁰».

30. M.B. 536 0,220×0,160 έτ. 1765 φφ. 1α-147β.

Στό φ. 161β τοῦ κώδικα τό ὄνομα τοῦ κτήτορα (γραφέα): «Θεοφίλακτος ὁ μέγας Σπαθάρης» καί ἡ χρονολογία: «αψξέ'».

* 31. B.P.A. 17 0,243×0,174 έτ. 1769 φφ. 322α-424β.

Ἄρχ. Πᾶν τό αἴτιον καί ἀρχή, οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καί αἴτιον...

Τελ. ...καί ἄπειρον κενόν ὀνομάζουσιν, ὡς μή τι τῶν σωμάτων ἔχουσιν ὄλως ἐν ἑαυτῶ.

Περιέχει τά 31 πρῶτα «κεφάλαια» (ἀπό τά 32 τοῦ ἔντυπου). Στό φ.424α: «Πίναξ τῶν κεφαλαίων», ὅπου ἀναφέρεται καί ὁ τίτλος τοῦ 32 «κεφαλαίου».

Στό φ. 423β σημεῖωμα τοῦ γραφέα: «τέλος μέν αὕτη εἴληφε, διά χειρός Ἀναστασίου Σάββα τῷ 1769 ἀπριλίου 29».

* 32. M.I. 604(4724) 0,200×0,150 έτ. 1773 φφ. 1α-123α.

Περιέχει καί τά 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου.

Στό τέλος, φ. 123α, ἡ ἡμερομηνία πού τελείωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου: «αψογ' ἰανουαρίου κθ'».

Σημ. Εἶναι προφανές ὅτι τά χειρόγραφα 1-32 ἔχουν γραφεῖ πρὶν ἀπό τήν ἐκτύπωση τοῦ ἔργου.

* 33. B.P.A. 447 0,232×0,168 ΙΗ' αἰ. σσ. 258.

Παρεμφερές μέ τό I, 31. Περιέχει κι αὐτό τά 31 πρῶτα «κεφάλαια».

* 34. B.P.A. 483 0,207×0,150 ΙΗ' αἰ. σσ. 245-524.

Ἄρχ. Πᾶν τό αἴτιον καί ἀρχή, οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καί αἴτιον...

Περιέχει καί τά 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου.

Στό τέλος ἡ σημείωση: «Τέλος τῆς κατ' εἰσαγωγὴν ἐπιτομὴν Λογικῆς. Καί τῆς περὶ τῶν Φυσικῶν ἀρχῶν, καί αἰτίων».

* 35. A.M.I. 31 0,275×0,195 ΙΗ' αἰ. φφ. 60.

Τίτλος: Τοῦ σοφωτάτου καί λογιωτάτου, καί ἐν ἱερομονάχοις αἰδεσίμου κυρίου νικηφόρου τοῦ βλεμμίδου εἰσαγωγικῆς ἐπιτομῆς βιβλίων δεύτερον.

Περιέχει καί τά 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου (στό φ. 1α, «Πίναξ» τῶν περιεχομένων).

36. Μ.Μ.Λ. 1337 0,220×0,160 ΙΗ΄ αί. φφ. 122.
Περιέχει μόνον τὰ πρῶτα 30 «κεφάλαια».
37. Π.Β.Ι. 315 0,210×0,154 ΙΗ΄ αί. φφ. 89α-115β.
Περιέχει καί αὐτό μόνον τὰ 30 πρῶτα «κεφάλαια».
38. Μ.Κτ. 215 (3288) 8° ΙΗ΄ αί. φφ. 125.
- * 39. Μ.Π.Τ. 315 0,210×0,154 ΙΗ΄ αί. σσ. 1-115.
Περιέχει καί τὰ 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου.
Στή σελ. 89, πίνακας τῶν περιεχομένων. Στάχωση κακή.
40. Μ.Πρ. 15 0,210×0,150 ΙΗ΄ αί.
- * 41. Δ.Β.Κ. 122 0,165×0,110 ΙΗ΄ αί. φφ. 162.
Περιλαμβάνει καί τὰ 30 + 1 «κεφάλαια».
Στά φφ. 4α-5α, «Νικηφόρου τοῦ βλεμμίδου εἰσαγωγικῆς ἐπιτομῆς βιβλίον Β^{ον} Περί φυσικῆς ἀκροάσεως» (= πίνακας τῶν περιεχομένων).
Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τό φ. 8α, ἐνῶ τὰ φφ. 1α-3β καί 5β-7β, λευκά.
- * 42. Β.Ζ. 49 0,220×0,190 ΙΗ΄ αί. φφ. 147α-154β.
Τό ἴδιο περιεχόμενο μέ τό Ι, 24.
43. Μ.Ε. 95 (2108) 8° ΙΗ΄ αί.
Τό ἴδιο περιεχόμενο μέ τό Ι, 24.
Τό 16° μέρος τοῦ κώδικα.
44. Μ.Π. 522 (6029) 0,240×0,170 ΙΘ΄ αί. φφ. 162α-164β.
Μόνον ὁ πίνακας περιεχομένων τοῦ ἔργου.
45. Γ.Β.Μ. 1 0,170×0,125 ΙΘ΄ αί. φφ. 1α-39β.
Τίτλος: *Νικηφόρου τοῦ καί Βλεμμύδου, Ἐπιστάσεις βραχεῖαι εἰς τὰ περί φυσικῆς ἐπιτομῆς.*
Ἄρχ. Οὐδέν τῶν ὄντων ἦν πρὶν γενέσθαι, τῶν δέ γενητῶν οὐδέν φαίνεται αἴτιον εἶναι τῶν ὄντων...

Β' Ἡ φυσική τοῦ Νικ. Βλεμμύδη μέ εἰσαγωγή τοῦ Γεωργίου Παχυμέρη:
«Γεωργίου Παχυμέρους, τίς ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου».

1. E.B.A. 188 0,214 × 0,158 ἔτ. 1548 φφ. 7β-8β.
Ἄρχ. *Σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου ἐστὶ ζητῆσαι περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων...*

Μόνον ἢ εἰσαγωγή τοῦ Παχυμέρη.

Στὸ φ. 7β, σημεῖωμα τοῦ γραφέα: «ἐτέθη παρ' ἐμοῦ ὡς ἀρμόδιον καὶ αὐτό, εἰ καὶ προγενέστερος Γεώργιος Θεμιστίου».

2. E.B.A. 110 0,260 × 0,185 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-2α, 502α-514α.
Ἄρχ. (φ. 1α): *Ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου ἐστὶ ζητῆσαι περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων...*

Ἄρχ. (φ. 502α): *Γίνωσκε, ὅτι τέσσαρες τροπαί τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσι...*

Τελ. *...σφαλερές γάρ τὰς αἰφνιδίους μεταβολάς οὐδέν ὁ λόγος.*

Περιέχει τὸν πρόλογο τοῦ Παχυμέρη καὶ τὰ «κεφάλαια»: 26, 29 καὶ 30 τῆς φυσικῆς τοῦ Βλεμμύδη.

3. E.B.A. 99 0,265 × 0,183 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 72α-154β.
Ἐκτός ἀπὸ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Γ. Παχυμέρη, περιλαμβάνει καὶ τὰ 31 «κεφάλαια» τῆς Φυσικῆς τοῦ Βλεμμύδη.

4. E.A.B. 1735 0,217 × 0,162 ΙΣΤ' αἰ.

* 5. Σ.Μ.Α. 14 0,210 × 0,165 ΙΖ' -ΙΗ' αἰ. φφ. 107α-245β.
Περιλαμβάνει τὴν εἰσαγωγή τοῦ Παχυμέρη καὶ τὰ 31+1 «κεφάλαια» τῆς φυσικῆς τοῦ Βλεμμύδη.

* 6. Μ.Μπ(π). 3 0,191 × 0,152 ΙΖ' -ΙΗ' αἰ. φφ. 1α-193β.
Στὰ φφ. 1α-4β, ἢ εἰσαγωγή τοῦ Παχυμέρη: «Γεωργίου τοῦ Παχυμέρους τίς ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου».

Ἄρχ. *Ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου ἐστὶ ζητῆσαι περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων· ἐπειδὴ τό εἰδέναι τὰ ὄντα καὶ ἐπίστασθαι...*

Τό κείμενο τῆς Φυσικῆς τοῦ Βλεμμύδη, στὰ φφ. 6α-193β: «Τοῦ σοφωτάτου καὶ πρεσβυτέρου κυρίου νικηφόρου τοῦ βλεμμίδου ἐκδοσις

ἀκριβῆς περί φυσικῆς θεωρίας καί σκέψεως. Περί τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καί αἰτίων».

Ἄρχ. Πᾶν τό αἷτιον καί ἀρχή· οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καί αἷτιον...

Στό τέλος τοῦ κώδικα, φ. 194β, περί κύκλων ἡλίου.

* 7. Π.Β. 406 0,250 × 0,170 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 118.

Στά φφ. 1α-6α, ἡ εἰσαγωγή τοῦ Γεωργίου Παχυμέρη καί ἀκολουθοῦν, φφ. 6α-106α, τά 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδη (τό φ. 106β λευκό).

Στή συνέχεια, μετά τό «τοῦ αὐτοῦ λόγος περί ψυχῆς πάνυ ἀναγκαῖος» (φφ. 107α-114β), ἀκολουθοῦν, φφ. 115α-118α, ἀστρονομικά σχήματα: «σύστημα τοῦ παντός κατά τόν πτολεμαῖον», σχῆμα τῶν ἀντιπόδων καί ἀντοίκων, «περί τοῦ ἀνταρκτικοῦ κύκλου» (μέ εἰσαγωγή πού ἀρχίζει: «ὁ ἄλλος πολιτικός κύκλος λέγεται ἀνταρκτικός. εἶναι ἴσος, καί παράλληλος μέ τόν ἀρκτικόν...»), «τά ἴδια τῶν πολικῶν κύκλων» (μέ εἰσαγωγή πού ἀρχίζει: «πρῶτον φανερόνουςι τούς πόλους τοῦ ζωδιακοῦ, καί τό διάστημα τούτων...»), «ὅτι ἡ θέσις τῆς γῆς εἶναι εἰς τό μέσον τοῦ κόσμου» (μέ εἰσαγωγή πού ἀρχίζει: «λοιπόν ἡ γῆ ὡσάν ὁποῦ εἶναι ἕν μέρος τοῦ παντός, ἄν δέν εἶναι εἰς τό μέσον τοῦ κόσμου ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ νά εἶναι ἤ πρός τό ἀνατολικόν μέρος...»), περί τῶν κύκλων τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης, «ὁ ἔρχομός τοῦ ἡλίου εἰς κάθε ζώδιον» (μέ εἰσαγωγή πού ἀρχίζει: «εἰσέρχεται ἐν κριῶ τῆ κα^η μαρτίου...»).

Στό παράφυλλο τῆς ἀρχῆς: «καί τόδε σύν τοῖς ἄλλοις ἰακώβου ἐφεσίους».

Πολλές παρασελίδιες σημειώσεις.

* 8. Μ.Α.Α.Σ. 1385 0,230 × 0,165 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 133.

Στά φφ. 1α-2β, ἡ εἰσαγωγή: «Γεωργίου Παχυμέρους, τίς ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου».

Ἄρχ. Ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου ἐστί ζητῆσαι περί τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων...

Ἀκολουθοῦν, φφ. 3α-113α, τά 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδη.

Ἄρχ. Πᾶν τό αἷτιον, καί ἀρχή· οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καί αἷτιον...

Στά φφ. 126α-132β, «Ἐλεγχος τῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλων περιεχομένων ἀξιομνημονεύτων πραγμάτων» μέ ὑπότιτλο τό ὅτι «ὁ πρῶτος

ἀριθμός, τὴν σελίδα, ὁ δεῦτερος τὸ στίχον ἐνδείκνυσι» (οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἀναφέρονται).

Στό φ. 133α, «Πίναξ τῶν κεφαλαίων τῆς παρούσης βίβλου».

Στό φ. 1α, κτητορικό σημεῖωμα: «καὶ τότε κυρίλλου ἡγουμένου σιναΐτου».

* 9. Β.Ε.Β. 25 0,150 × 0,100 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 1α-352β.

Στά φφ. 1α-7β, ἡ εἰσαγωγή: «Γεωργίου τοῦ Παχυμέρους· τίς ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου».

Ἄρχ. Ἦ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου ἐστὶ ζητῆσαι περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων...

Τελ. ...καὶ τῇ αἰσθήσει ἐν ταῖς ἀποδείξεσι χρώμενος.

Τά φφ. 8α-10β, λευκά.

Ἄκολουθοῦν, φφ. 11α-352β, τὰ 31 + 1 «κεφάλαια» τοῦ ἔργου τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδη.

Ἄρχ. Πᾶν τὸ αἷτιον, καὶ ἀρχή· οὐ πᾶσα δέ ἀρχή, ἤδη καὶ αἷτιον...

Στά φφ. 353α καὶ 353β, σχήματα ἀστρονομικά.

10. Μ.Σ.Τ. 40 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 410.

Στό τέλος τὸ σημεῖωμα: «Καὶ τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις Ἡλία Νικολάου Κανδήλη καὶ τῶν φίλων. ἐδωρήθη δέ μοι δωρεάν παρὰ Γεωργίου στρατηγοῦ πελοποννησίου, φίλου μοι ἀγαπητοῦ, φιλέλληνος, λίαν τε ζηλωτοῦ παιδείας καὶ χρηστῶν ἠθῶν εὐσεβοῦς φιλογενοῦς. 1794 μαῖου 1 ἐν Χερσῶνι».

11. Μ.Σ.Τ. 43 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 456.

12. Μ.Σ.Τ. 44 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 267.

Καὶ αὐτὸ τὸ χγφ. ἀνῆκε στὸν Ἡλία Νικ. Κανδήλη.

Σημ. Ἄναμφίβολα, τουλάχιστον τὰ χγφ. 1-6, ἔχουν γραφεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκτύπωση τοῦ ἔργου.

II. Ἐπιτομή Γεωγραφίας

* 1. Α.Α.Π. Β.141 0,243 × 0,180 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 1α-33β.

2. Β.Β.(Γ.Λ.). 52 Fol. ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 1α-26α.

Τίτλος: Νικηφόρου τοῦ Βλεμμίδου γεωγραφία συνοπτική.

Ἄρχ. βουλόμενος δὴ ὡς ἐν συντόμῳ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
ζωγραφῆσαι τῷ λόγῳ...

Τελ. ...ἀλλ' εἶθε μοι γένοιτο ἐκ θεοῦ τῶν ὕμνων αὐτῶν ἀντάξις
ἢ ἀμοιβή.

3. Μ.Δν. 224 (3758) 8° ΙΣΤ' αἰ. σσ. 991-993.
Τίτλος: Τοῦ σοφωτάτου Βλεμῆδου Περι οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς
καὶ τῶν ἔξω σοφῶν.

Ἄρχ. Τό τῆς γῆς σχῆμα οὔτε τρίγωνόν ἐστιν οὔτε τετράγωνον
οὔτε πάλιν στρογγύλον, ἀλλὰ οἶον ἀμφικυκλόμενον ἤγουν στρογ-
γυλόμακρον...

* 4. Π.Β.Ι.(Λ.). 43 0,160 × 0,107 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-32β.
Ἄρχ. Τό τῆς γῆς σχῆμα οὔτε τρίγωνόν ἐστιν οὔτε τετράγωνον
οὔτε πάλιν στρογγύλον, ἀλλά...

5. Π.Β.Ι. 90 0,143 × 0,090 ΙΖ' αἰ. φφ. 39α-62β.
Ἄρχ. Τό τῆς γῆς σχῆμα οὔτε τρίγωνόν ἐστιν οὔτε τετράγωνον
οὔτε πάλιν...

6. Μ.Σ. 75 (1343) 8° ΙΗ' αἰ.
Τίτλος: Πραγματεία περὶ γῆς, φυσικῶν φαινομένων καὶ οὐρανίων σωμάτων.
Ἄρχ. Τό τῆς γῆς σχῆμα οὔτε τρίγωνόν ἐστιν οὔτε τετράγωνον
οὔτε μακρύν, οὔτε στρόγγυλον, ἀλλὰ στρογγυλόμηκρον ἤγουν
στρογγυλόμακρον...

Τό 10° μέρος τοῦ κώδικα.

ΓΛΥΚΑΣ ΜΙΧΑΗΛ

(ΙΒ' αἰ.)

Ι. Περί μεγέθους ἡλίου καὶ σελήνης*

* 1. Γ.Β. 41 0,196 × 0,146 ΙΖ'-ΙΗ' αἰ. φφ. 106.
Τίτλος: Τοῦ μακαριστάτου κυροῦ μιχαήλ τοῦ γλυκᾶ περὶ μεγέθους ἡλίου καὶ

σελήνης. *Ἔ*Οσα δέ καί περί μεγέθους ἐφιλοσόφησαν, τοῦ τε ἡλίου καί τῆς σελήνης, τί χρῆ καί λέγειν».

Ἄρχ. Ἄναξιμανδρος μὲν γάρ καί ἀναξιμένης ἑπτὰ καί εἴκοσπαλάσιον τῆς γῆς τόν ἡλιον ἔφησαν εἶναι. Ἄναξαγόρας δέ...

Τελ. ...αἰσθητῶν ὄψεων οὐκ ἔστι χρεῖαν λοιπόν· ἀντί πάντων ἀρκούσης τῆς πίστεως. Τέλος καί τῷ θεῷ χάρις.

* 2. B.M. 27 0,220 × 0,170 ΙΗ΄ αἱ. φφ. 106.

Τίτλος: *Ἰ*στορία χρονική, δεξιούσα κατ' ἐπιτομήν, περί τε τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, περί τε τοῦ φωτός αὐτοῦ, καί πάντων ἀπλῶς τῶν ὑπό θεοῦ δημιουργηθέντων ἐν ἡμέραις ἕξ, περί τε τῆς πλάσεως τοῦ ἀδάμ, καί τῶν λοιπῶν καθεξῆς».

Προτάσσεται πρόλογος.

Ἄρχ. βραχυσύλλαβον ἐγχαράττω σοι καί τοῦτο τό πόνημα τέκνον μοι φίλτατον...

Τελ. ...τό σῶμα, καί δουλαγωγῶ, τί ἄν εἴπωμεν ἡμεῖς. καί περί μὲν τούτων οὕτως.

* Τό πρῶτο ἀπό τά τέσσερα μέρη τοῦ *Χρονικοῦ* πού ἔγραψε ὁ Μ. Γλυκάς μεταξύ 1143 καί 1156 στήν ὀμιλουμένη γλώσσα τῆς ἐποχῆς. Διάφορα κεφάλαια τοῦ ἔργου ἀναφέρονται στά φυσικά φαινόμενα, στήν περιγραφὴ ζώων καί πτηνῶν καθώς καί τοῦ ἀνθρώπου· στή δημιουργία γενικά τοῦ κόσμου.

ΓΡΗΓΟΡΑΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

(1295 - 1359)

I. Περί κατασκευῆς ἀστρολάβου

* 1. B.V.(B). 166 0,275 × 0,200 ΙΕ΄ αἱ. φφ. 230α-236β.

Ἄρχ. τό μὲν ἕξωθεν δοχεῖον, ὃ περιέχει τά τύμπανα ἐν οἷς τά διάφορα τῆς οἴκουμένης καταγράφονται κλίματα...

Τά τρία μέρη τοῦ ἔργου: φφ. 230α-230β· 231α-233α· 233β-236β.

2. Κ.Φλ. 2 0,335 × 0,230 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 133α-145α.

Προτάσσεται πρόλογος.

Ἄρχ. *Σέ δέ ὦ βέλτιστε, ἤκιστα μοι χρῆναι θαυμάζειν δοκεῖ...*

Σημ. Γιά τὰ χειρόγραφα τοῦ Νικ. Γρηγορά, βλ. R. Guillaud, *Essai sur Nicéphore Grégoras. L'homme et l'oeuvre*, Παρίσι 1926, σελ. XXXII.

ΔΑΜΙΑΝΟΣ, τοῦ Ἡλιοδώρου Λαρισσαίου.
(Β΄ αἰ.)

I. Περί τῶν ὀπτικῶν ὑποθέσεων

* 1. B.M. 21 0,230 × 0,195 ΙΘ΄ αἰ. φφ. 33.

Ἄρχ. *Ὅτι μέν οὖν προβολῆς τινος ἀφ' ἡμῶν ἐπιβάλλομεν τοῖς ὀρωμένοις, δηλοῖ καί τό τῶν ὀφθαλμῶν σχῆμα...*

Προτάσσεται, φφ. 1α-2α, «πίναξ περί τῶν ὀπτικῶν ὑποθέσεων» (φ. 2β, λευκό).

—φ. 15α, «Τοῦ αὐτοῦ, περί ὀπτικῶν βιβλίον δεύτερον».

Ἄρχ. *Ἐποκείσθω τάς ἀπό τοῦ ὀμματος ἐξαγομένας εὐθείας γραμμάς...*

Τελ. *...ὑπό μείζονος γωνίας ὀρώμενα, δοκοῦσιν ἔγγιον γίνεσθαι.*

Τό ἄρῳτο βιβλίο περιλαμβάνει 14 (ιδ΄) κεφάλαια (αὐτά ἀναφέρονται στόν πίνακα τῶν περιεχομένων), ἐνῶ τό ἄεύτερο βιβλίο 20 (κ΄) θεωρήματα.

Στά φφ. 31α-32β, «σημειώσεις», ἐνῶ στό φ. 33α «Παρατηρήσεις» ὅπου σημειώνεται ὅτι «Ἡ ἐπιγραφή τοῦ παρόντος συγγράμματος διαφόρως φέρεται ἐν χειρογράφοις» καί ἀναφέρονται παραδείγματα ἀπό κώδικες εὐρωπαϊκῶν συλλογῶν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΣ

(Β' αϊ.)

I. Διονυσίου τῆς πάλαι καί τῆς νῦν Οἰκουμένης περιήγησιν

Τό ἔργο, πού ἀποτελεῖται ἀπό 1187 στίχους, ἐκδόθηκε στό Λονδίνο τό 1688 (βλ. G.I. 257). Τό ἐξέδωσε ἐπίσης ὁ Ed. Wells (1667-1727) τό 1704 καί τό 1709 (β' ἔκδοση). Περιλαβαίνεται, τέλος, στή συλλογή:

Συλλογῆς τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων ... χάριν τῶν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐφιμέμων Ἑλλήνων. Τόμος πρῶτος. Περιέχων Σκύλακος καί Ἀωνύμου τινός περίπλους· Ἀγαθημέρου Γεωγραφίας Βιβλία Β'. Ἀγαθαρχίδου, Ἄνωνος, Ἀρριανοῦ, Νεάρχου, Μαρκιανοῦ, περίπλους· τεμάχιά τινά Μενίππου καί Ἀρτεμιδώρου Δικαιάρχου Βίον Ἑλλάδος καί Ἀναγραφὴν τοῦ Πηλίου ὄρους· Ἰσιδώρου Σταθμούς Παρθικούς· Σκύμνου Περιήγησιν· Πλουτάρχου περί ποταμῶν, καί τὴν ἐπιτομὴν τῶν Στράβωνι Γεωγραφουμένων. Βιέννη 1807, σσ. 4 χ.ἄ. + 812 + 4 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 487). Τὸν ἐπόμενο χρόνο: ...Τόμος δεύτερος, Περιέχων Διονυσίου Οἰκουμένης Περιήγησιν μετὰ τῶν παρεκβολῶν τοῦ Εὐσταθίου· Ἀωνύμου Περίπλου Εὐξείνου Πόντου· Πτολεμαίου Κανόνα ἐπισήμων πόλεων, Ἀραβίαν, καί τῶν Ἀστερισμῶν Ἐκθεσιν. Ἀωνύμου παράφρασιν εἰς τὴν Διονυσίου περιήγησιν· Παρεκβολάς τινας εἰς τὴν αὐτὴν Περιήγησιν· καί Ἀποσπασμάτια τινά Γεωγραφικά. Τούτοις προσετέθη Ἀμπουλφένδα Ἀποσπάσματα Γεωγραφικά. Βιέννη 1808, σσ. 2 χ.ἄ. + 580 + 291 + 2 χ.ἄ. + 79 + 2 χ.ἄ. (ΓΜ/ΕΒ. 519).

1. Β.Ο.Β. 35 0,258 × 0,164 ἔτ. 1488 φφ. 33β-61β.

Τίτλος: Διονυσίου ἀλεξανδρέως κόσμου περιήγησις.

Ἄρχ. Ἀρχόμενος γαῖαν...

Τελ. ...ἀντάζιος εἴη ἀμοιβή.

2. Σ.Β.Ν.Φ. 25 0,155 × 0,100 ΙΕ' αἰ. φφ. 18β-58β.

3. Β.Ε. 83 (Σ.Π.7) 4° ΙΕ' αἰ. φφ. 256α-284α.

Ἄρχ. Διονύσιος γέγονε υἱός...

Τελ. ...τῶν ποταμῶν.

4. E.A.B. 1948 0,280 × 0,210 ΙΕ΄-ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 88α-117β.
 Ἐπιτ. ...τῆ Βρετανία· τῆ Γαλατία· τῆ Γερμανία...
 Τελ. ...Φαξονία· Νασάμων· Γαραμαντικοί... (κολοβό).

* 5. Μ.Δν. 282 (3816) 0,150 × 0,095 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 227α-254β.
 Τίτλος: Διονυσίου οἰκουμένης περιήγησις.

Ἐπιτ. Ἀρχ. Ἀρχὴν ποιούμενος γαίης ἀπάσης, λέγει δέ ὁ ποιητής
 πρώτην μὲν τὴν γῆν λιβύην. καὶ προέταξε ταύτην διότι καὶ λίβης
 ἦν, μετὰ ταύτην δέ τὴν εὐρώπην καὶ ἀσίαν...

* 6. Γ.Β. 37 0,192 × 0,138 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 162.
 Τίτλος: Τῆς πάλαι καὶ τῆς νῦν Οἰκουμένης περιήγησις.

Τὸ κείμενο (νεώτερη παραλλαγή, ἐκσυγχρονισμένη, τοῦ ἀρχικοῦ), ἀποτελεῖται ἀπὸ 1362 δακτυλικούς ἐξαμέτρους. Στίς ἀριστερές (μονές) σελίδες τοῦ κώδικα τὸ ἔργο στὰ ἑλληνικά μέ σχόλια στὰ λατινικά, ἐνῶ στίς δεξιές (ζυγές) σελίδες ἔμμετρη ἐπίσης μετάφραση στὰ λατινικά μέ σχόλια στὰ λατινικά καὶ πεζὴ μετάφραση στὰ γαλλικά.

Ἐπιτ. Ἀρχ. Ἀρχόμενος γαῖαν τε καὶ εὐρέα πόντον αἰεῖδεν, καὶ
 ποταμούς, πόλιός τε, καὶ ἀνδρῶν ἄκριτα φῦλα...

Τὰ 35 (λε΄) κεφάλαια τοῦ ἔργου: «Περὶ γενικωτάτων ὅλης τῆς γῆς μερῶν», «Περὶ γενικωτάτων ὅλης τῆς θαλάσσης μερῶν», «Περὶ μεγίστων ὅλης τῆς θαλάσσης κόλπων», «Περὶ μεσογαίης θαλάσσης καταγραφῆς», «Περὶ τῶν τῆς Εὐρώπης ὄλων ἢ τερμάτων», «Περὶ νοτίων Εὐρώπης χωρῶν καὶ πρῶτα περὶ τῆς νῦν Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας, ἀμφοτέρης ἐν Ἰβηρία ἢ παλαιῇ Ἰσπανία κειμένης», «Περὶ τῆς πάλαι καὶ τῆς νῦν Ἰταλίας», «Περὶ τῆς παλαιῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ νῦν Τουρκίᾳ Εὐρωπεῖη κειμένης», «Περὶ τῆς παλαιῆς Ἰλλυρίδος, καὶ Μοισίας, καὶ Θράκης ἐν τῇ νῦν Τουρκίᾳ Εὐρωπεῖη κειμένης», «Περὶ τῶν μεσογαίων Εὐρώπης χωρῶν, τὰ πρῶτα περὶ κειμένης ἐν παλαιῇ Δακίᾳ τῆς νῦν Οὐλαφίας, Μολδαβίας, καὶ Μεθυλάνιας, καὶ κειμένης ἐν παλαιῇ Σκυθίᾳ ἢ Σαρματία Πολωνίας καὶ Μοσχίας καὶ Ταρταρίας», «Περὶ τῆς Γερμανίας παλαιῆς τε καὶ σημερινῆς», «Περὶ κειμένης ἐν παλαιῇ Κελτίδι ἢ Κελτογαλατία τῆς νῦν Φραγκίας, καὶ Βελγίδος καὶ Σὺιτζίδος αἰῆς», «Περὶ τῶν Βορείων Εὐρώπης χωρῶν», «Περὶ τῶν τῆς Λιβύης ὄρων ἢ τερμάτων», «Περὶ τῆς νῦν Βαρβαρίας, καὶ κειμένων ἐν αὐτῇ χωρῶν παλαιῶν», «Περὶ τῆς Νιγριτίας καὶ Αἰθιοπίας, καὶ ἄλλων ἐν τῇ δυτικῇ καὶ νοτιῇ Λιβύῃ χωρῶν», «Περὶ τῆς Αἰγύπτου παλαιῆς καὶ σημερινῆς»,

«Περὶ τῶν τῆς Ἀσίας ὄρων ἢ τερμάτων», «Περὶ τῆς Σκυθίας καὶ ἄλλων χωρῶν παλαιῶν ἐν τῇ νῦν Ταρταρία τῇ μεγάλῃ κειμένων», «Περὶ Κολχίδος, Ἀλβανίας, καὶ Ἰβηρίας, ἐκάστης ἐν τῇ νῦν Γεωργία κειμένης», «Περὶ τῆς πάλαι μικροτέρας Ἀσίας (ἢ νῦν λέγεται Ἀνατολία ἢ Νατολία, χώρα οὐσα τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίδος) καὶ τὰ πρῶτα περὶ τῶν χωρῶν παρ' Εὐξείνιον κειμένων», «Περὶ λοιπῆς τῆς μικροτέρας Ἀσίας», «Περὶ τῆς παλαιῆς Συρίας ἐν τῇ νῦν Τουρκίδι Ἀσιατικῆ κειμένης», «Περὶ τῆς Ἀραβίας παλαιῆς τε καὶ σημερινῆς», «Περὶ τῆς παλαιῆς Μεσοποταμίας, Ἀσσυρίας, Βαβυλωνίας ἢ Χαλδαίας, καὶ Ἀρμενίας, αἱ πᾶσαι ἐν τῇ νῦν Τουρκίδι Ἀσιατικῇ τὰ πλεῖστα ἔκειντο», «Περὶ τῆς νῦν Τουρκίδος Ἀσιατικῆς», «Περὶ Ὑρκανίων, Κασπίων, Μήδων, Περσῶν παλαιῶν καὶ ἄλλων λαῶν ἐν τῇ νῦν Περσίδι πάλαι κειμένων», «Περὶ τῆς εἰς ἀνατολὴν Ἰνδικῆς γῆς, παλαιῆς καὶ σημερινῆς», «Περὶ τῶν Σινῶν καὶ Σήρων ἐν τῇ νῦν Χίνη πάλαι κειμένων», «Περὶ τῆς Ἀμερικῆς γῆς ἢ τῆς ἐπὶ δύοσιν Ἰνδικῆς γῆς», «Περὶ τῶν νήσων καὶ τὰ πρῶτα τῶν Εὐρωπείων», «Περὶ νήσων Εὐρωπείων ἐν μεσογαίῃ θαλάσση κειμένων», «Περὶ τῶν Ἀσιατικῶν νήσων», «Περὶ τῶν Λιβυκῶν νήσων», «Περὶ τῶν Ἀμερικανίδων νήσων» καὶ τέλος, σελ. 159, «Ἐπίλογος».

Τελ. ...*Αὐτῶν ἐκ μακάρων ἀντάξι καὶ εἴη ἀμοιβή.*

ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ, ἐπίσκοπος Κύπρου.

(315 - 403)

Ι. Φυσιολόγος*

* 1. Μ.Μ.Α. 1084 0,200 × 0,120 ΙΕ' αἰ. φφ. 270α-292β.

«Περὶ λέοντος, ἐλέφαντος, ὕδρωπος, ἐλάφου, ἀετοῦ, γυπός, πελεκάνου, πελαργοῦ, πέρδικος, τρυγῶνος, περιστερᾶς, ταῶνος, φοίνικος ὀρνέου, ἀλώπεκος, χελιδῶνος».

* 2. Μ.Μ.Α. 1816 0,110 × 0,100 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 194β-204β (κολοβό).

«...καὶ ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου κύπρου

κυροῦ ἐπιφανίου. περὶ τοῦ βασιλίσκου. κεφ.^{οῦν}» (βλ. Δαμασκηνός ὁ Στουδίτης).

Ἄρχ. Ὁ προφήτης δαυὶδ λέγει εἰς τὸν ἐνεηκόντα ψαλμόν, περὶ τοῦ κυροῦ ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἕως ἀσπίδος καὶ βασιλίσκου...

Ἀκολουθοῦν (κεφ. α-ρια'): «περὶ τῆς γοργόνης», «περὶ τοῦ ὕδρωπος», «περὶ τοῦ φοίνικος», «περὶ τῆς μαίμου», «περὶ τοῦ πελεκάνου», «περὶ τῶν βαθράκων, τῆς γῆς καὶ τοῦ νεροῦ», «περὶ παπαγάλου», «περὶ τοῦ ἐπόπτου», «περὶ τοῦ βατραχίου λίθου», «περὶ τοῦ ὕδροπος», «περὶ τοῦ κόρακος».

3. Δ.Β.Ζ. 2

ΙΣΤ' αἰ.

Τό 2^ο μέρος τοῦ κώδικα.

4. Μ.Κτ. 187 (3260)

16^ο

ΙΣΤ' αἰ.

Τίτλος: *Περὶ φυσιολογίας, μετὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς πάνυ θαυμάσιος.*

Τό 2^ο μέρος τοῦ κώδικα.

5. Μ.Α. 72

0,158 × 0,110

ΙΣΤ' αἰ.

φφ. 98α-113β.

Τίτλος: *Περὶ τὸν φυσιολόγον τὸν διεξεληθόντα περὶ τῆς ἐκάστου γένους φύσεως τῶν θηρίων τε καὶ τῶν πετεινῶν.*

* 6. Σ.Β.Ν.Φ. 7

0,230 × 0,160

ΙΣΤ' αἰ.

φφ. 51β-60β.

Τίτλος: *τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν ἐπιφανίου ἐπισκόπου κύπρου φυσιολογικὸν παραδειγματικόν.*

Ἄρχ. Ἀρξάμεθα λαλῆσαι περὶ τοῦ λέοντος τοῦ βασιλέως τῶν θηρίων...

Ἀκολουθοῦν: «ὁ ταῶς», «ὁ ὄφις», «ὁ δενδροκόλωψ», «ὁ πελαργός».

Στίς ἀριστερές σελίδες τό κείμενο, ἐνῶ στίς δεξιές σχήματα.

Κτητορικά σημειώματα: φ. 2α, «καί τότε ζῦν τοῖς ἄλλοις ἰωακείμ ἱερομονάχου λαυριώτου» φ. 3α, «τό παρόν μοι ἐχάρισεν ἰδιοχείρως ὁ ἅγιος προηγούμενος καὶ πνευματικός πατήρ κυρ διονύσιος ἐν ἔτει ἀψλθ' νοεμβρίου α', κωνσταντίνος» καὶ «τανῦν δέ πρός τοῖς ἄλλοις κτῆμα ἐμοῦ κυρίλλου ἱερομονάχου μετονομασθέντος λαυριώτου» καὶ «ἐν δέ τῷ ἀψοῆ' ἔτει ἐδωρησάμην τοῦτο χάριν τῷ ἐν ἱερομονάχοις παπᾶ κυρ κυρίλλω μιτυληναίῳ ὥστε τοῦ λοιποῦ κτῆμα ἐκείνου εἶναι, καὶ ὄχι ἐμοῦ». Ὅλες οἱ σημειώσεις ἀπό διαφορετικά χέρια.

7. Π.Β.Α. 35 0,200 × 0,140 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 25α-41β
(ἀκέφαλο καί κολοβό).

φ. 25α, «περί τοῦ ἐλέφαντος».

Ἄρχ. Ἔστω γάρ ὁ ἐλέφας μεγέθην ζῶων...

φ. 26α, «περί τοῦ ἰδρωππός»· φ. 27β, «περί τοῦ γύψ»· φ. 28α, «περί τοῦ ἀετοῦ»· φ. 29α, «περί τοῦ πελεκάνου»· φ. 30α, «περί τοῦ φοίνηκος»· φ. 30β, «περί τῆς τάονος»· φ. 31α, «περί τῆς μελίσσης»· φ. 31β, «περί πέρδικος»· φ. 32α, «περί τῶν πελαργῶν»· φ. 32β, «περί τοῦ ἐπόπτου»· φ. 33α, [περί τῆς υἰαίνας]· φ. 33β, «περί τῆς κορόνης»· φ. 34α, «περί τοῦ μηρμυκολέοντος»· φ. 34β, «περί τοῦ μονοκαιράτου»· φ. 35α, «περί τοῦ ὀνάγρου»· φ. 35β, «περί τῆς νυκτερίδης»· φ. 36α, «περί τῆς σαύρας»· φ. 36β, «περί τοῦ ἐλάφου»· φ. 37α, «περί τῆς σαλαμάνδρας»· φ. 37β, «περί τῆς χελιδῶνος»· φ. 38α, «περί τοῦ δένδρου τοῦ ἐπιδεξίου»· φ. 38β, «περί τοῦ πυρωβόλου»· φ. 39α, «περί τῆς ἀσπίδος»· φ. 40β, «περί τῆς γοργόνης»· φ. 41αβ, «περί τοῦ λαγωῦ».

8. E.B.A. 166 0,228 × 0,157 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 3β-31α.

Ἄρχ. Περὶ γῦπα Τόν γῦπα ζῶων εἶναι παμμεγεθέστατον ὡς ἀρουραῖαν σκιάν ἐκτελεῖν...

Τελ. ...καταλείπεται ἡ ψῆφος μόνον τοῦ μαργάρου.

* 9. M.I. 348 (4468) 0,205 × 0,135 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. ροστ΄-ρζζ΄.

Τίτλος: ἀρχή τοῦ φυσιολόγου περιέχων τὰς φύσις καί λέξης τῶν ζῶων κε ερμηνίαν.

Ἄρχ. περί τοῦ λέοντος: Ἀνωτέρα φύσις τοῦ λέοντος περί ὧν ἐμνημόνευσεν...

Ἀκολουθοῦν: «περί μονοκέρατος», «περί λύκου», «περί ἀλόπεκος», «περί τοῦ κορκονδύλου», «περί ὄφραως», «περί μυρμίγκων», «περί βατράχου», «περί ἀετοῦ», «περί πέρδικος», «περί ἐρωδιού», «περί φοίνηκος», «περί ψιτακοῦ», «περί φασιανού», «περί αἰσχύνου», «περί χαλάνδρου», «περί πελεκάνου», «περί τοῦ ὕδρεος», «περί ἐλέφαντος», «περί ἐλάφου», «περί ὕδρώπου», «παραβολή περί τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως», «περί ἀετοῦ», «περί ἐγύψ», «περί τῶν λαγοῶν», «περί λίθου», «περί πρίονος», «περί λίθου μαγνίτου», «περί τοῦ νυκτοκόρακος», «περί ἰχνέμονος», «περί φοίνηκος», «περί πόμπου», «περί ἀλεπῶν», «περί πέρδικος».

Σημ. Γιά τό κάθε ἓνα ἔχει: «δευτέρα φύσις» καί «ἐρμηνεία».

Μετά τό τέλος τοῦ 'φυσιολόγου' αὐτοῦ ἀκολουθεῖ, φφ. σμα'-σμβ': «περί ἀσπίδος. φυσιολογία» (σπάραγμα ἀπό κάποιοι ἀλλο 'φυσιολόγο').

Ἄρχ. ἔστι γάρ ἡ ἀσπίς μόρφωσιν ἔχει γάτας ἀγρίας...

Στό τέλος, φ. σμβ' ἡ σημείωση: «ετούτη ἡ βίβλος εἶναι του ιωσήφ τουρνόβου του και ρακενδύτου 1703 φευρουαρίου 8».

Βλ. Δαμασκηνός ὁ Στουδίτης II, 6.

10. M.I. 695 (4815) 16° ΙΣΤ' αἰ.

Τό 2° μέρος τοῦ κώδικα.

11. X.M. 399 0,156 × 0,106 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 91α-92β.

Τίτλος: *περί ζώου ἐλέφαντος.*

Ἕνα μικρό ἀπόσπασμα ἀπό τόν «Φυσιολόγο» τοῦ Ἐπιφανίου.

12. M.I. 373 (4493) 8° ΙΣΤ' αἰ.

Τίτλος: *Ἄρχει τῶν φυσιολόγων περιῆχων τάς φύσεις καί λέξεῖς τῶν ζώων καί ἐρμηνίαν.*

* 13. M.I. 152 (4272) 0,205 × 0,145 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 40α-46α.

(ἀκέφαλο).

Ἄρχ. ...εἰς τήν παροῦσαν φυσιολογίαν αὐτοῦ ἀνωθεν, ὅτι τό αἷμα καί τό ὕδωρ ὁποῦ ἔδραμεν...

Τά κεφάλαια: φ. 40α, «περί τῶν βοθρακῶν τῆς γῆς καί τοῦ νεροῦ»· φ. 40β, «Ἐρμηνεία εἰς τούς βοθρακοῦς»· φ. 41α, «περί ἐπόπτου»· φ. 41β, «ἐρμηνεία εἰς τόν ἔποπτον»· φ. 42α, «περί χαραδριοῦ»· φ. 42β, «ἐρμηνεία εἰς τόν χαραδριόν»· φ. 43α, «περί τοῦ ψιττακοῦ ἤγουν τοῦ παππαγᾶ»· φ. 43α, «ἐρμηνεία εἰς τόν παπαγάν»· φ. 44β, «περί τοῦ βατραχίου λίθου»· φ. 44β, «ἐρμηνεία εἰς τόν βατράχιον λίθον»· φ. 45α, «περί ἡδρόψ»· φ. 45β, «ἐρμηνεία εἰς τόν ἡδρόψ»· φ. 45β, «περί τοῦ νυκτοκόρακος»· φ. 46α, «ἐρμηνεία τοῦ νυκτοκόρακος».

Τό κείμενο καταλήγει μέ τά λόγια: «Καλῶς εἶπεν ὁ φυσιολόγος περί τοῦ νυκτοκόρακος».

Στόν ἴδιο κώδικα, φφ. 111α-115β, «φυσιολογική διήγησις τοῦ ὑπερτίμου κρασοπατέρος κυροῦ πέτρου τοῦ ζυφομούστη».

Ἄρχ. Ὁ μεθύστης ἐξύπνησεν, τρίβει τούς ὀφθαλμούς του...

14. M.M.A. 1728 0,200 × 0,140 ἔτ. 1612 φφ. 94α-119β.

15. Μ.Μ.Α. 1524 0,200 × 0,140 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 99α-117β.
16. Χ.Μ. 316 0,153 × 0,106 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 2α-52β.
 Ἄρχ. ...Δευτέρα φύσις τοῦ ἐλέφαντος. Ὅταν εὗρη αὐτόν ὁ
 δρακοντιαῖος ὄφις· πηδᾷ ἐπάνω αὐτοῦ, καί περικυκλώνει αὐτοῦ
 ὄλον τό σῶμα..
 χγφ. ἀκέφαλο.
17. Μ.Δν. 244 (3778) 8° ΙΖ΄ αἰ.
 Τό 2° μέρος τοῦ κώδικα.
- * 18. Ε.Β.Ρ. 9 0,213 × 0,152 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 35α-42β.
 Τίτλος: τοῦ ἁγίου πατρός ἡμῶν ἐπιφανείου ἐπισκόπου κωνσταντείας κύπρου,
 περί τῶν φυσιολόγων.
 Τό κείμενο ἀρχίζει ἀπό τό «Κεφ. β^{ov}, β^a φύσις τοῦ λέοντος».
 Ἄρχ. Ὅταν τέκνηται τόν ἑαυτῆς σκύμνον ἢ λέαινα...
 Ἄκολουθοῦν τά κεφάλαια: φ. 35α, «περί τοῦ οὐρου»· φ. 35β, «περί τοῦ
 ὕδρῳψ»· φ. 36α, «περί τῆς ἐλάφου»· φ. 36β, «περί τοῦ ἀετοῦ»· φ. 37α,
 «περί τοῦ γυπόξ»· φ. 37α, «περί τοῦ πελεκάνου»· φ. 37β, «περί τῆς
 πέρδικος»· φ. 37β, «περί τῆς τρυγόνος»· φ. 37β, «περί τοῦ φοίνικος»·
 φ. 38α, «περί τοῦ ταῶνος»· φ. 38β, «περί τοῦ ὄφεως»· φ. 38β, «β^a φύσις
 τοῦ ὄφεως»· φ. 39α, «γⁿ φύσις τοῦ ὄφεως»· φ. 39α, «δⁿ φύσις τοῦ ὄφεως»·
 φ. 39α, «περί τοῦ μύρμηκος»· φ. 39β, «β^a φύσις τοῦ μύρμηκος»· φ. 39β,
 «περί τῆς ἀλώπεκος»· φ. 40α, «περί τοῦ νυκτοκόρακος»· φ. 40α, «περί
 τῆς μελίσσης»· φ. 40α, «περί τοῦ ξηροβατράχου»· φ. 40β, «περί τοῦ
 χαραδριοῦ»· φ. 40β, [«περί τοῦ δενδροκόλωπος»]· φ. 41α, «περί τοῦ
 πελαργοῦ»· φ. 41α, [περί τοῦ ἐρωδιοῦ]· φ. 41β, «περί τοῦ πελεκᾶνος».
 Τελ. ...ἐπεὶ γάρ τούτῳ καί ἡ παρά φύσιν τῶν γυπῶν κυφορία
 θαυμασία, οὕτω τῷ θεῷ προετοίμασθαι.
- * 19. Β.Α.Κ. 129 0,145 × 0,095 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 69α-71α.
 Τίτλος: Ἐρμηνεῖα διὰ τό ὄρνεον ὁποῦ λέγομεν γῶπα
 Ἄρχ. Γύπας λέγεται τό ὄρνεον ὁποῦ εἶναι ἄσπρον, καί ἡ μίτη του
 εἶναι κόκκινη..
20. Β.Ρ.Α. 493 0,220 × 0,160 ΙΖ΄ αἰ. σσ. 3-4.
 Τίτλος: Τοῦ κύρ λέοντος ἔκτινος παλαιοῦ ἀντιγράφου.

Ἄρχ. *pān ζῶων αἵματι τρέφεται, καί τοῖς ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένοις...*

21. M.I. 805 (4925) 4⁰ IZ' αἰ. φφ. 80α-84α.

22. M.I. 205 (4325) 8⁰ IZ' αἰ. φφ. 153α-171β.
 Τίτλος: Ἄρχῃ σὺν Θεῷ ἀγίῳ. Ἱστορίαι περὶ τοῦ φυσιολόγου πάνυ καλλαί.
 Ἄρχ. Ὅτε ὁ λέων μὴ εὗρίσκων τί φαγεῖν τί ποιεῖ; Πορευόμενος ἐν ἀγρῷ ἐρήμῳ ἐν ὄρει κυριεύει...

Τελ. ...διὰ τοῦτο τρέχει καταλιμπάνων αὐτά.

* 23. M.B. 279 0,220 × 0,140 IZ' αἰ. φφ. 258α-275β.
 φ. 258α, «ἀρχή σὺν θεῷ τοῦ φυσιολόγου. περὶ τοῦ λέοντος».

Ἄρχ. ἐστὶν γὰρ ὁ λέων τρισὶν φυσίς...

Ἀκολουθοῦν: «περὶ τοῦ Ὑδρέως», «περὶ τοῦ ἐλέφαντος», «περὶ τοῦ ἐλάφου», «περὶ τοῦ ἰδρωποῦ», «περὶ τοῦ ἀετοῦ», «περὶ τοῦ γρύψου», «περὶ τοῦ πελεκάνου», «περὶ τοῦ πελαργοῦ», «περὶ τοῦ γρυπός», «περὶ τῆς ἀσπίδος», «περὶ ἐχιδνας», «περὶ γόρονης», «περὶ τοῦ ὄφεως», «περὶ ἀλώπεκος», «περὶ χελιδῶνος», «περὶ δενδροκολόπου», «περὶ τῆς μελίσης», «περὶ ξηροβατράχου».

Σημ. Κείμενο πολὺ κακογραμμένο.

* 24. M.A.A.Σ. 1938 0,140 × 0,098 IZ' αἰ. φφ. 96α-115β.
 Τίτλος: Ἀπὸ τοῦ φυσιολόγου.

Τὰ 'κεφάλαια': φ. 96α, [περὶ τοῦ λέοντος]· φ. 97α, «περὶ τοῦ ὕδρωψ»· φ. 98α, «περὶ τοῦ ἐλάφου»· φ. 101α, «περὶ τοῦ ὕδρωπος»· φ. 102β, «περὶ ἀετῶν»· φ. 103α, «περὶ τοῦ γυπός»· φ. 103β, «περὶ τοῦ τρυγόνο»· φ. 104α, «περὶ τοῦ φήνυξ»· φ. 105α, «περὶ τοῦ παίονος»· φ. 105β, «περὶ τῆς περιστέρας» (μεταξὺ τῶν φφ. 106α-108α, παρεμβάλλεται ξένο κείμενο)· φ. 108β, «περὶ ὄφεως»· φ. 109α, «περὶ τοῦ ἐγοκέρου ἡγουν μονοκέρατος»· φ. 109β, «περὶ τοῦ ἐλέφαντος»· φ. 10β, «περὶ τοῦ βασιλίσκου»· φ. 114β, «περὶ τοῦ μύρμικος».

25. M.B. 538 0,220 × 0,160 ἔτ. 1722 φφ. 96α-103α.

Στὸ φ. 1α ἡ ἡμερομηνία πού τελείωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα: «αψκβ' δεκεμβρίου γ' ἐτελειώθη Κωνσταντίνου ἱερομονάχου τοῦ ἐκ νήσου Μιτυλήνης».

26. M.M.A. 1886 0,200 × 0,140 ἔτ. 1723 φφ. 1α-13β.
 Τίτλος: *Ἀρχή σὺν θεῷ τοῦ Φυσιολόγου περιέχων τὰς λέξεις τῶν ζώων περὶ
 ὧν ἐμνημόνευσεν ὁ Λαοῖδ.*

Ἄρχ. ἐρώτησις περὶ λέοντος· ὅτε ὁ λέων μὴ εὐρίσκει τί φαγεῖν τί
 ποιεῖ;...

27. I.M.M. 186 0,217 × 0,155 ἔτ. 1784 φφ. 1α-8β.

Ἄρχ. Ὅταν τάζεται τὸν ἑαυτῆς σκύμνον...

Τελ. ...καὶ ἡ παρά φύσιν τῶν γυπῶν μοφορία θαυμασίως οὕτω
 τῷ θεῷ προητοίμασθαι. Τέλος.

Μόνον τὸ 2^ο 'κεφάλαιο' τοῦ ἔργου.

28. B.O. 37 0,215 × 0,151 ἔτ. 1799 φφ. 3α-8α.

Τίτλος: *Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κωνσταντίας Κύπρου, Περὶ τοῦ φυσιολόγου
 τοῦ διεξελθόντος τὴν ἐκάστου γένους φύσιν τῶν θηρίων τε καὶ πετεινῶν.*

Ἡ χρονολογία τοῦ χγφ. καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα στά φφ. 9α, 57α, 116β καὶ
 128α τοῦ κώδικα: «Ἔτει ἀπὸ θεογονίας αψϛθ νοεμβρίου καὶ διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ
 εὐτελοῦς καὶ ἀναξίου τε καὶ ἐλαχίστου πάντων Γερμανοῦ, Ἱεροδιακόνου, καὶ
 Σπαρμιώτου» (φ. 116β).

29. X.M. 468 0,095 × 0,130 IH' αἰ. φφ. 2α-21β.

Κείμενο ἀκέφαλο καὶ κολοβό.

Ἄρχ. ...ὅτι ἐγὼ καθεῦδω· καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου ἐγρηγοροῦν· καὶ ἡ
 τρίτη φύσις τοῦ λέοντος ἐστὶν αὕτη· ὅτε οὖν φεύγει τὸν κυνηγόν...

φ. 2β, «περὶ τοῦ ὑδρώψ»· φ. 3β, «περὶ τοῦ ἐλέφαντος»· φ. 5β, «περὶ τῆς
 ἐλάφου»· φ. 6β, «περὶ τοῦ ὕδρωπος»· φ. 7β, «περὶ τοῦ ἀετοῦ»· φ. 8β, «περὶ
 τοῦ πελεκάνου»· φ. 9α, «περὶ τοῦ πελαργοῦ»· φ. 10α, «περὶ τῆς πέρδι-
 κος»· φ. 11α, «περὶ τῆς τρυγώνης»· φ. 11α, «περὶ τῆς περιστέρας»· φ. 2α,
 [περὶ τοῦ φοίνικος]· φ. 13α, «περὶ τοῦ ταῶνος»· φ. 13α, «περὶ τοῦ
 ἔγριπος»· φ. 13β, «περὶ τοῦ ξηροβατράχου»· φ. 14α, «περὶ ἀσπίδος»·
 φ. 15α, «περὶ τῆς ἀλουποῦς»· φ. 15β, «περὶ τῆς χελιδόν»· φ. 16α, «περὶ
 τοῦ δενδροκολάπτου»· φ. 16β, «περὶ τοῦ ἔμποπος»· φ. 17α, «περὶ τῆς
 γοργόνης»· φ. 18α, «περὶ τοῦ ὄφεως»· φ. 19α, «περὶ λαγοῦ»· φ. 19α, «περὶ
 τοῦ μονοκέρου»· φ. 19β, «περὶ τοῦ πανθῆρος»· φ. 20α, «περὶ τοῦ κάστο-
 ρος»· φ. 20α, «περὶ τοῦ λύκου»· φ. 20β, «περὶ τῆς ἐχίδνης»· φ. 20β, «περὶ
 τῆς μελίσσης»· φ. 21α, «περὶ τοῦ μήμηγος»· φ. 21β, «περὶ τοῦ πίθηκος».

30. M.I. 679 (4799) 8⁰ ΙΗ' αί.

31. M.I. 330 (4450) 8⁰ ΙΗ' αί.

Τό 11^ο μέρος τοῦ κώδικα.

* Βλ. Δαμασκηνός Στουδίτης.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ

(Δ' - Γ' αί. π.Χ.)

I. «Κατοπτρικά»

(βλ. έκδ. J.L. Heiberg και H. Menge, τόμ. VII, Λειψία 1895, σελ. 286-342).

1. K.P.B. 38 ΙΕ' αί. φφ. 1α-7α.
 Ἄρχ. Ὑποκείσθω ὄψιν εἶναι εὐθεῖαν...
 Τελ. ...στυπλίαν τεθέν ἐξαρθήσεται.
2. E.B.A. (σ.) 46 ΙΕ' αί. φφ. 11β-18α.
3. B.B. (B.). 161 0,300 × 0,210 ΙΕ' αί. φφ. 196α-206α.
 Ἄρχ. Ὑποκείσθω ὄψιν εἶναι εὐθεῖαν ἥς τά μέσα πάντα τοῖς ἄκροις ἐπιπροσθεῖ...
4. E.B.A. (σ.) 9 0,342 × 0,245 ΙΣΤ' αί. φφ. 178α-187β.

II. «Φαινόμενα»

1. K.P.B. 38 ΙΕ' αί. φφ. 7α-21α.
 Ἄρχ. ἐπειδή ὀράται τά ἀπλανῆ ἄστρα...
 Τελ. ...ἡ τυχοῦσα τῆς τυχούσης.
2. E.B.A. (σ.) 46 ΙΕ' αί. φφ. 18α-34β.

3. Β.Β.(Β.). 161 0,300 × 0,210 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 206β-320α.
 'Αρχ. 'Επειδή ὁρᾶται τὰ ἀπλανῆ ἄστρα...
4. Π.Α. 49 0,300 × 0,205 ΙΖ΄ αἰ. σσ. 237-300.

III. « Ὀπτικά »

1. Κ.Ρ.Β. 38 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 21α-33β.
 'Αρχ. ἀποδεικνύς τὰ κατὰ τήν...
 Τελ. ...καθάπερ καί ἐν τοῖς κύκλοις.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

(ΙΒ΄ αἰ.)

I. « Ὑπομνήματα εἰς τόν Διονύσιον τόν Περιηγητήν »

(βλ. ἔκδ. C. Müller, *Geographi Graeci Minores*, Παρίσι 1861, τόμ. II, σελ. 201-407).

1. Β.Ε. 83 (Σ.Π.7) 4^ο ΙΕ΄ αἰ.
 'Αρχ. 'Ιστέον ὅτι ἄνεμοι εἰσὶ δώδεκα...
 Τελ. ...τέταρτος ζέφωρος ἀπό δύσεως.

* 2. Ε.Β.Ε. 3003 0,232 × 0,165 ἔτ. 1574 φφ. 5β-93β.
 Τίτλος: *Εὐσταθίου τοῦ τῆς θεσσαλονίκης, ἀρχιεπισκόπου ὑπομνήματα εἰς διονύσιον τόν περιηγήν.*

Προτάσσεται, φφ. 1α-5β, «ἐπιστολή ἐπὶ ταῖς Διονυσίου τοῦ περιηγη- τοῦ παραβολαῖς» πρὸς «δοῦκαν κυρ ἰωάννην... υἱόν τοῦ πανσεβάστου σεβαστοῦ καὶ μεγάλου δρουγγαρίου ἀνδρονίκου τοῦ καμάτηρος».

Στό φ. 93β ἡ ἡμερομηνία ἀποπεράτωσης τῆς γραφῆς τοῦ κειμένου, ὁ τόπος τῆς γραφῆς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα: «αφοδ' ἰανουαρίου κη' ἐν τῇ νήσῳ Κῶ χώρας νερανζίας παρ' ἐμοῦ Φρανζή ἀναξίου καὶ ἀμαθοῦς παπαγεωργίου τοῦ περὶ εὐχεσθαί μοι διὰ τόν Κύριον. Κἂν καὶ σφαλμάτων πληθύν εὑρηται μὴ φθονήσα-

σθαί μου ἀστεμφεῖ τ' ὄργῃ ὑμῖν κ' ἀμοίβιο ἡμῖν». Καί ἡ ὑπογραφή: «Φρανζῆς».

Στό φ. 1α ὀνόματα κτητόρων: «Χριστοφόρου Ἱερομονάχου τοῦ ἐκφορτώσι νῦν δέ Νικολάου Κωνσταντίνου μ.χ.λ. Γ.Γ.».

Στό φ. 100α τοῦ κώδικα μιὰ ἀπεικόμηση: «ἀριστοτέλης τεχνολογῶν καί κάτω πειρᾶται φέρειν τήν ἄπειρον οὐράνιον σφέραν».

ΘΕΜΙΣΤΙΟΣ

(Δ' αἰ.)

Ι. «Παράφρασις τοῦ τῆς φυσικῆς ἄλφα ἹΑριστοτέλους»

1. E.B.A. 188 0,214 × 0,158 ἔτ. 1549 φφ. 1α-133β.

Στήν ἀρχή, φφ. 1α-7α, «Προλεγόμενα εἰς τήν φυσικήν ἹΑριστοτέλους ἀκρόασιν».

Στό φ. 6α σημεῖωμα τοῦ γραφέα: «Μαθουσάλα πόνος τοῦ τό ἐπόνυμον Μαχείρ, ἐν σπουδῇ καί πενία μεγάλη ἐγράφη καί ἐν διωγοῖς πολλοῖς ὑπό τῶν ἀμονάχων μοναχῶν καί τῶν ψευδωνύμων ἀρχιερέων, τεσσαράκοντα δύο ἐτῶν ὄντος μου, ὡς μοναχοῦ τό παρόν ἐγράφη καί ταῖς χερσί μου (ἐν Κύπρῳ) ἐτράφην καί οὐκ οἶδα που καταλήξω. ἰνδικτιῶνος ζ' ὑπό φθινοῦσης».

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Ο ΤΡΙΠΟΛΙΤΗΣ

(B'-A' αἰ. π.Χ.)

Ι. «Περί οἰκούντων»

1. B.B.(B.). 166 0,275 × 0,200 ΙΕ' αἰ. φφ. 254α-293β.

Σύνθεση τοῦ ἔργου:

— φφ. 254α-261β, τό πρῶτο μέρος.

Ἱ Αρχ. [Τ]οῖς ὑπό τό βόρειον πόλον οἰκοῦσιν ἡμισφαίριον μέν τοῦ κόσμου παντός ἐστι...

— φφ. 262α-293β, τό δεύτερο μέρος.

ΘΕΩΝ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΣ

(Δ' αἰ.)

I. «Εἰς τούς προχείρους κανόνας τῆς ἀστρονομίας
ἐξηγήσεις ἢ παράδοσις» (Πτολεμαίου, βλέπε)
(πρβλ. ἔκδ. Halma, Παρίσι 1822, σσ. 27-105)

1. B.K. 484 0,139 × 0,100 ΙΕ' -ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-77β.
2. E.B.B. 10 0,231 × 0,180 ἔτ. 1573 φφ. 30α-53β.
Ἄρχ. ἡ μὲν λογικωτέρα μέθοδος τῆς διὰ τῶν προχείρων
κανόνων τῆς ψηφηφορίας...
Τελ. ...ὅταν ἐπὶ τὰ αὐτὰ τυγχάνωσιν. τέλος τῶν τοῦ Θεῶνος.
3. E.B.A. 14 0,330 × 0,230 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 49α-86α.
4. B.B.(σ.). 85 0,310 × 0,205 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 115α-246β.
Ἄρχ. ἡ μὲν λογικωτέρα ἔφοδος τῆς διὰ τῶν προχείρων κανόνων
ψηφηφορίας τῶν ἀστέρων...
Βλ. Πτολεμαῖος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

(695-749)

I. Ἀστρονομικὲς σημειώσεις

1. E.B.E. 3015 0,140 × 0,100 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-30β.
— φφ. 1α-16β, «Περὶ γενέσεως σελήνης καὶ περὶ ἐκλείψεως τοῦ τε ἡλίου
καὶ τῆς σελήνης τοῦ ὀσίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ».
— φφ. 17α-30β, «τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ περὶ
φωτὸς, πυρὸς, φωστήρων, ἡλίου τε καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων».

2. X.M. 468 0,095 × 0,130 ΙΖ' αἰ. φφ. 34α-35α.
Περὶ τῶν 12 ζωδίων. Ἐπόσπασμα.

ΚΛΕΟΜΗΔΗΣ

(Β' αἰ.)

I. Περὶ κυκλικῆς θεωρίας τῶν μετεώρων

1. B.B.(B.).169 0,275 × 0,200 ΙΕ' αἰ. φφ. 75α-98β.
Ἐρχ. [Κ]υκλικῆς μὲν εἶρηται διότι εἰσὶ καὶ μετέωρα μὴ ἐν κύκλοις τὴν θεωρίαν ἔχοντα, ὡς τὰ περὶ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ χαλάζης καὶ τῶν τοιούτων...

2. B.B.(B.).161 0,300 × 0,210 ΙΕ' αἰ. φφ. 395α-419β.
Ἐρχ. κυκλικῆς μὲν εἶρηται, διότι εἰσὶ καὶ μετέωρα μὴ ἐν κύκλοις τὴν θεωρίαν ἔχοντα, ὡς τὰ περὶ βροντῶν, καὶ χαλάζης καὶ τῶν τοιούτων...

Τελ. ...κατὰ πλείονα σημεῖα ἢ δύο, μετὰ δὲ τὸ δέκατον τοῦ αὐτοῦ βιβλίου τῶν στοιχείων.

3. K.P.B. 16 Fol. ΙΕ' αἰ. φφ. 153α-210α.
Ἐρχ. τοῦ κόσμου πολλαχῶς λεγομένου...

Τελ. ...ἐκ τῶν ποσειδωνίου εἰληπται.

- * 4. M.Π.Τ. 60 0,248 × 0,165 ΙΕ' αἰ. φφ. 36.

—φφ. 12α-17β, «Κλεομήδους κυκλικῆς θεωρίας πρώτον».

Ἐρχ. τοῦ κόσμου πολλαχῶς λεγομένου...

—φφ. 19α-36β, τὸ δεύτερο βιβλίον (φ. 36β: «τέλος τῆς Κλεομήδους θεωρίας»).

5. M.M.Λ. 2147 0,220 × 0,160 ΙΕ' αἰ. φφ. 17α-31β.

Τίτλος: Κλεομήδους κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων δεύτερον.

6. B.B.(O.K.). 12 0,220 × 0,150 ΙΕ΄-ΙΣΤ΄ αἰ. σσ. 633-702.
 Ἄρχ. *Τοῦ κόσμου πολλαχῶς λεγομένου, ὁ νῦν ἡμῖν λόγος ἐνεστηκῶς, περί τοῦ κατά τήν διακόσμησίν ἐστιν ὄν ὀρίζονται οὕτως...*
7. E.B.A. 265 0,210 × 0,145 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 1α-77β.
- * 8. M.M.A. 1051 0,220 × 0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 103α-134α.
 — φφ. 103α-117β, «Κλεομήδους κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων βιβλίον α^{ov}».
 Ἄρχ. *Τοῦ κόσμου πολλαχῶς λεγομένου ὁ νῦν ἡμῖν λόγος ἐνεστηκῶς...*
 Ἀκολουθοῦν: φ. 107α, «περί τοῦ ζωδιακοῦ»· φ. 108α, «περί τῆς διακεκαυμένης»· φ. 109β, «περί αὐξήσεως τῶν ἡμερῶν» καί φ. 111α, «περί τῶν τῆς γῆς οἰκίσεως».
 — φφ. 118α-134α, «Κλεομήδους κυκλικῆς θεωρίας μετεώρων βιβλίον β^{ov}».
 Ἄρχ. *Ἐπίκουρος δέ καί οἱ λοιποὶ τῶν ἀπό τῆς αἰρέσεως τηλικούτων εἶναι τόν ἥλιον...*
 Ἀκολουθοῦν: φ. 125α, «ὅτι ὁ ἥλιος τῆς γῆς μείζων»· φ. 125β, «περί μεγέθους τῆς τε σελήνης καί ἡλίου καί ἀστέρων»· φ. 131α, «περί τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης»· φ. 133β, «περί τῶν πλανητῶν» καί φ. 134α, «περί τῶν πέντε ζωνῶν».
 Τελ. *...ἐπί δέ τό πλάτος ὡς ἔγγιστα τό ἥμισυ.*
9. B.B.(σ.). 95 0,310 × 0,220 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 14.
 Ἄρχ. *κυκλικῆς μέν εἶρηται, διότι εἰσί καί μετέωρα...*
 Τελ. *...τοῦ αὐτοῦ βιβλίου τῶν στοιχείων.*
 Δίπλα στόν τίτλο: «Σχόλιον κυριῶς ἤ ἐρμηνεία, διά τό κατά σχολήν παρατίθεσθαι πρός σαφεστέραν ἐρμηνείαν τῶν δυσνοήτων νοημάτων ἢ ρημάτων».
- * 10. Π.B.A. 79 0,210 × 0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 160α-193β.
 Τίτλος: *κυκλικῆς θεωρίας κλεομήδους, μετεώρων πρῶτον.*
 Ἄρχ. *Κυκλικῆς μέν εἶρηται, διότι εἰσί μετέωρα, μή ἐν κύκλοις τήν θεωρίαν ἔχοντα...*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ

(10ος αἰ.)

I. «Περὶ θεμάτων»

* 1. B.A.K. 199 0,220 × 0,165 ἔτ. 1790 φφ. 2α-16β.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου Περὶ θεμάτων.**Ἄρχ. Περὶ τῶν θεμάτων τῶν ἀνηκόντων τῇ βασιλείᾳ τῶν ῥωμαίων, πόθεν ἔσχον τὴν ὀνομασίαν, καὶ τί σημαίνουνσιν...*

Τὰ θέματα: φ. 2α, «πρῶτον θέμα: τὸ καλούμενον ἀνατολικόν»· φ. 4β, «θέμα δεύτερον, τὸ καλούμενον ἀρμενιακόν»· φ. 6β, «θέμα τρίτον, τὸ τῶν θρακησίων»· φ. 7β, «τέταρτον θέμα, τὸ καλούμενον ὀψίκιον»· φ. 8β, «πέμπτον θέμα, τὸ καλούμενον ὀπιμάτων»· φ. 9α, «ἕκτον θέμα, τὸ καλούμενον βουκελλαρῖον»· φ. 10α, «ἕβδομον θέμα, τὸ καλούμενον Παφλαγονίας»· φ. 10β, «ὄγδοον θέμα, τὸ καλούμενον χαλδίας»· φ. 10β, «ἔννατον θέμα, τὸ καλούμενον μεσοποταμίας»· φ. 11α, «δέκατον θέμα, τὸ καλούμενον κολωνείας»· φ. 11α, «ΙΑ´ θέμα, τὸ καλούμενον σεβαστείας»· φ. 11β, «ΙΒ´ θέμα, τὸ καλούμενον λυκανδοῦ»· φ. 13α, «ΙΓ´ θέμα, τὸ καλούμενον σελευκειάς»· φ. 13β, «ΙΔ´ θέμα, τὸ καλούμενον κιβυρῤῥαιωτῶν»· φ. 14β, «ΙΕ´ θέμα, τὸ καλούμενον ἐπαρχία κύπρου»· φ. 15β, «ΙΖ´ θέμα, τὸ καλούμενον σάμος νῆσος»· φ. 16α, «ιζ´ θέμα, τὸ καλούμενον αἰγαῖον πέλαγος».

Στὴν ἀρχή, φ. 1α: «σεραφεῖμ ἱερομονάχου τοῦ ἐκ τῆς Πέλοπος νήσου» καὶ «κτῆμα σεραφεῖμ ἱερομονάχου τοῦ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἱερομόναχος πρωτοσύγκελλος σεραφεῖμ πελοποννήσιος τοῦ μενούτζα» καὶ «σταυράκιος ὁ γράψας», ἐνῶ στὸ 1β, ἡ χρονολογία: «αψ ᾤφ ὀκτωβρίου η´».

Σημ. Στὸ ἔργο του *Constantino Porfirogenito De Thematibus*, Πόλη τοῦ Βατικανοῦ 1952, ὁ Α. Pertusi ἀναφέρεται καὶ στὸν κώδικα αὐτόν (σελ. 15), ὄχι ἀπὸ αὐτοπία ἀλλὰ ἀπὸ πληροφορίες τοῦ διευθυντῆ τοῦ Μουσείου Λοβέρδου καὶ τὸν θεωρεῖ ὡς ἐλάσσονος σημασίας (!)

Πρβλ. Ἐνώνυμα ἔργα, Γ´, 59.

ΜΑΡΚΟΣ, ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου
(1392/3 - 1444/5)

I. Ἀστρονομικοί κανόνες

1. Μ.Μ.Λ. 2147 0,220 × 0,160 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 99α-105β.
Τίτλος: *Τοῦ ἀγιωτάτου Μητροπολίτου Ἐφέσου, εἰς τοὺς ἐν Ἰταλία συστά-
τας νέους προχείρους κανόνας τοὺς καλουμένους κύκλους, ὑπὸ Ἰουδαίου
τινὸς καλουμένου Ἰακώβ.*

Ἄρχ. Ἡ τῶν κανόνων τούτων σύστασις γέγονε μὲν παρά τινος
τῶν ἐν Ἰταλία μαθηματικῶν κατὰ τὸ ατξα΄ ἔτος...

* 2. Μ.Π.Τ. 700 0,215 × 0,145 ΙΕ΄-ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 214α-240β.
Τίτλος: *Μάρκου τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου, μέθοδος εἰς τοὺς
προχείρους ἀστρονομικούς κανόνας.*

Ἄρχ. Ἡ τῶν κανόνων τούτων σύστασις γέγονε μὲν παρά τινος
τῶν ἐν Ἰταλία μαθηματικῶν κατὰ τὸ χιλιοστὸν τριακοσιοστὸν
ἐξηκοστὸν πρῶτον ἔτος...

* 3. Μ.Π.Τ. 317 0,210 × 0,155 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 90α-115β.
Τίτλος: *Μάρκου τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου, μέθοδος εἰς τοὺς
κανόνας τοὺς προχείρους, οἷς ἡ ἐπιγραφή Κύκλοι. Προοίμιον, περὶ συστά-
σεως τῶν κανόνων.*

Ἄρχ. Ἡ τῶν κανόνων τούτων σύστασις γέγονε μὲν παρά τινος
τῶν ἐν Ἰταλία μαθηματικῶν...

* 4. Δ.Β.Τ. 17 0,215 × 0,160 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 139α-145β.
Τίτλος: *μάρκου τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου, μέθοδος εἰς τοὺς
κανόνας τοὺς προχείρους, οἷς ἡ ἐπιγραφή, κύκλοι. Προοίμιον. Περί συστά-
σεως τῶν κανόνων.*

Ἄρχ. Ἡ τῶν κανόνων τούτων σύστασις, γέγονεν μὲν παρὰ
τινος τῶν ἐν Ἰταλία μαθηματικῶν κατὰ τὸ χιλιοστὸν τριακοσιο-
στὸν ἐξηκοστὸν α^{ον} ἔτος...

— φ. 139β, «περὶ ὧν περιέχουσιν οἱ κανόνες».

— φ. 141β, «περὶ ἐποχῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἐν συζυγίᾳ».

— φ. 142α, «περὶ εὐρέσεως τοῦ τῆς σελήνης πλάτους».

- φ. 142β, «περί ἐκλείψεως τῆς σελήνης».
- φ. 143α, «περί ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου».
- φ. 145α, «ὑπόδειγμα συνόδου καί πανσέληνου».

Τελ.*παρακειμένη ἡμέρα, τουτέστιν ἢ τοῦ μαῖου κζ^η ζητηθεῖσα...*
 κολοβό.

Βλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος, I, 7.

ΜΕΤΟΧΙΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ (ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ)

(ΙΓ' - ΙΔ' αἰ.)

I. Σχόλια σέ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη

1. Π.Β.Α. 87 0,290 × 0,200 ΙΣΤ' αἰ. φφ.2α-184α.
- φφ. 2α-22α, «Ἀριστοτέλους περί γενέσεως καί φθορᾶς α'».
 - φφ. 22α-36α, «Ἀριστοτέλους περί γενέσεως καί φθορᾶς β'».
 - φφ. 36α-105α, «Ἀριστοτέλους περί οὐρανοῦ α'-δ'».
 - φφ. 105α-128α, «Ἀριστοτέλους μετεώρων α'».
 - φφ. 128α-154β, «Ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν β'».
 - φφ. 154β-167α, «Ἀριστοτέλους μετεώρων γ'».
 - φφ. 167α-184α, «Ἀριστοτέλους μετεώρων δ'».

Στό φ. 184α σημείωση σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ γραφή τοῦ κειμένου, «εἴληφε τέλος τῆ κ' τοῦ αὐγούστου τῆς β' ἰνδ. τρεχούσης. γέγραπται δέ ἐν ἡμέραις ιβ'».

II. Ἀστρονομική στοιχειώσις

1. Β.Ε. 28 (R.11.8) 0,330 × 0,227 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 155α-252α.
- Τίτλος (φ. 158α): «*τοῦ σοφωτάτου καί ἀστρονομικωτάτου λογοθέτου θεοδώρου τοῦ μετοχίτου ἀστρονομικῆς κατ' ἐπιτομήν στοιχειώσεως*».

Ἀρχ. Ἐμοί πρόθεσις βίου καί σπουδῆ τις ἔτ' ἐκ παιδός ἡλικιώτις...

Τελ. ...*κατά τάς τομάς καί τοὺς συνδέσμους καθ' οὓς ἄπτεται.*

Στά φφ. 155α-157α, πίνακας τῶν περιεχομένων.

ΠΑΥΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΣ

(Δ' αϊ.)

I. «Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν»

(ἔκδ. Andr. Schatton, Βιτεμβέργη 1586· βλ. καὶ *Fabr. Bibl. Graec.* IV, σ. 139).

* 1. B.P.A. 538 0,207 × 0,156 ΙΗ' αἶ. σσ. 7-180.

Τίτλος: *Παύλου ἀλεξανδρέως εἰσαγωγή εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν*.

Ἄρχ. *Πάνυ καλῶς ὧ φίλε παῖ...*

Τελ. *...ὄθεν καὶ οἰκητήρια αὐτῶν, αὐτά τὰ ζώδια κατωνόμασται.*

Τέλος εἰσαγωγῆς Παύλου Ἀλεξανδρέως.

Ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια:

—σ. 139, «Σύντομος πραγματεία περὶ τῆς κριτικῆς ἀστρολογίας, ἣ δοκεῖ πῶς χρησιμεῦει εἰς τὰς περὶ νοσημάτων κρίσεις. κεφ. α^{ov}, περὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ζωδιακῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰ χρόνων».

Ἄρχ. *Καθ' ὃ τὰ ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ...*

—σ. 141, «Κεφ. β^{ov}, περὶ τῆς διαιρέσεως, καὶ τῆς τριτητῆς διαφορᾶς τῶν ζωδίων».

Ἄρχ. *Ἐπὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου ὁ λόγος...*

—σ. 143, «Κεφ. γ^{ov}, τό πότερον ζῶδιον εἰς ἕκαστον μέρος τοῦ ἡμετέρου σώματος οἰκειότερον ἀποβλέπει».

Ἄρχ. *Πρῶτον μετὰ τῶν ζωδίων ἐστὶν ὁ κριός...*

—σ. 143, «Κεφ. δ^{ov}, περὶ τῆς τριτητῆς τῶν ζωδίων διαφορᾶς, καὶ ἡ τούτων ἕκαστον προέστι τοῦ παντός [...], καὶ περὶ τῆς τούτων κράσεως καὶ περὶ τινῶν ἐν τούτοις σκέψεων, καὶ διαφορῶν».

Ἄρχ. *Τέτταρες γοῦν διαφοραὶ ζωδίων εἰσίν...*

—σ. 144, «Κεφ. ε^{ov}, περὶ τῶν πλανητῶν, καὶ τῶν ἐν τούτοις δυνάμεων, κινήσεών τε καὶ ὄψεων».

Ἄρχ. *Καὶ περὶ τῶν πλανητῶν τὴν σκέψιν ποιήσαντες.*

—σ. 149, «Κεφ. στ^{ov}, περὶ τῶν ὥρῶν τῶν πλανητῶν».

Ἄρχ. *Ἐπειδὴ γοῦν οἱ πλάνητες ἐν ταῖς οἰκείαις αὐτῶν ὥραις...*

—σ. 149, «Κεφ. ζ^{ov}, περὶ τῶν ὄψεων, ὀρίων, καὶ προσώπων τῶν πλανητῶν».

Ἄρχ. *Παρά τὰς ἀνωτέρω εἰρημένας τῶν πλανητῶν δυνάμεις...*
—σ. 150, «Κεφ. η^{ον}, ἰδιαίτερον περὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου εἰς τοὺς ἰβ' οἴκους».

Ἄρχ. *Τοῦτ' ὄντως εἰρημένων περὶ τε τῶν ἐν ζωδίοις ἰδιοτήτων...*
—σ. 152, «Κεφ. θ^{ον}, περὶ τῶν ἐν τοῖς σημείοις τῆς σελήνης ἰδιοτήτων, καὶ τῶν ταύτης πρὸς τὰ μέρη σχέσεων».

Ἄρχ. *Ἡ μετὰ οὖν σελήνη ὡς ἔχουσα δύναμιν...*

Ἀκολουθοῦν: σ. 165, «Κομῆται, ὅσοι ἐφάνησαν ἀπὸ τοῦ 1657 ἔτους κόσμου, ἕως τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ» καὶ σ. 171, «Περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων ὄλου τοῦ χρόνου ἐκ τῆς τοῦ πολεμαιοῦ ἀστρονομίας».

Βλ. Κιγάλας Ἰλαρίων.

* 2. Π.Β.Ι. 267 0,209 × 0,170 ΙΗ' αἰ. φφ. 51β-89β.

Τίτλος: *Παύλου ἀλεξανδρέως εἰς ἀγωγή εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν.*

Ἄρχ. *Πάνυ καλῶς, ὦ φίλε παῖ..*

Ἀκολουθοῦν: φ. 51β, «περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων»· φ. 53β, «περὶ ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ζωδίων»· φ. 53β, «περὶ τροπικῶν ζωδίων»· φ. 53β, «περὶ οἴκων τῶν ἀστέρων»· φ. 53β, «περὶ τριγώνων»· φ. 54α, «περὶ ἀνέμων»· φ. 54α, «περὶ ἀνθρωπεῖων μελῶν»· φ. 54α, «περὶ ἀναφορῶν τῶν ἰβ' ζωδίων»· φ. 54β, «περὶ τῶν ὀρίων»· φ. 55α, «κανῶν τῶν ὀρίων»· φ. 55β, «εἰς τό περὶ χρόνων ζωῆς»· φ. 57β, «περὶ τῆς τῶν δύο φοστήρων διαιρέσεως»· φ. 57β, «περὶ τῶν τεταρτημορίων»· φ. 58α, «περὶ τῶν ἀκουόντων καὶ βλεπόντων ζωδίων»· φ. 59α, «περὶ τῶν κατὰ σχῆμα τριγώνων, καὶ τετραγώνων, καὶ ἑξαγώνων, καὶ διαμέτρων»· φ. 59α, «περὶ προστασσόντων καὶ ὑπακουόντων»· φ. 59β, «περὶ τῶν ἀσυνδέτων πρὸς ἄλληλα ζωδίων»· φ. 60α, «περὶ τῶν κατὰ ἀπόστροφον καὶ συμπαθούτων ἀλλήλοις»· φ. 60β, «περὶ ὧν ποιοῦνται φάσεων οἱ ἀστέρες πρὸς τὸν ἥλιον»· φ. 63α, «περὶ στηριγμῶν»· φ. 64α, «περὶ ὧν ποιεῖται σχημάτων, ἢ σελήνη πρὸς τὸν ἥλιον»· φ. 65α, «περὶ ἧς ποιεῖται ἀποβροίας καὶ συναφῆς ἢ σελήνη πρὸς τοὺς πλανωμένους ἀστέρας»· φ. 66β, «περὶ τοῦ γνῶναι, πόσαι τῶν θεῶν»· φ. 66β, «περὶ τοῦ πολέοντος καὶ διέποντος»· φ. 69β, «περὶ δωδεκατημορίου»· φ. 70α, «περὶ τῶν ζ' κλήρων, τῶν ἐν τῇ παναρέτῃ»· φ. 72α, «περὶ τῆς τῶν δώδεκα τόπων πινακικῆς ἐκθέσεως»· φ. 80α, «περὶ πράξεως»· φ. 81α, «περὶ ἀποκλιμάτων»· φ. 82α, «περὶ ἑνιαυτοῦ, καὶ μηνός, καὶ ἡμέρας»· φ. 83α, «περὶ τῆς κατὰ τρίγωνον ἰονομοιρίας» (στό φ. 83β, ὁ πίνακας «Κανόνιον τῆς κατὰ τρίγωνον

μονομιρίας»)· φ. 84α, «περί ἀναγκαστικῆς μοίρας ὠροσκόπου διαφόρων φυσικῶν»· φ. 85β, «περί κλιμακτῆρων»· φ. 87α, «μέθοδος κολλησεως ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ὠροσκόπου»· φ. 88β, «περί οἰκοδεσποτείας»· φ. 89α, «ὅπως ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου γένεσις».

Τελ. ...*ὅθεν καὶ οἰκητήρια αὐτῶν, αὐτά τὰ ζώδια κατωνόμασαι.*

Τέλος εἰσαγωγῆς παύλου ἀλεξανδρέως.

Τό παραπάνω κείμενο περιλαμβάνεται καὶ στὸν προηγούμενο κώδικα, I, 1, στίς σσ. 8-138.

Βλ. Ἄρχυτας Μάξιμος I, 2 καὶ Σκυλίτζης Ἰωάννης I, 3.

ΠΑΧΥΜΕΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

(1240-1310)

I. Σχόλια σέ ἔργα τοῦ Ἄριστοτέλη (πρβλ. Νικηφ. Βλεμμύδης)

1. B.E. 10 (R.I. 10) 0,302 × 0,205 ἔτ. 1570 φφ. 58α-413α.

— φφ. 58α-97β, «βιβλίον δεύτερον, ἡ φυσικὴ ἀκρόασις, τίτλος α^{os} κεφ. α^{ov}, τίς ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου».

Ἄρχ. Ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου τούτου, ζητῆσαι περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων...

Τελ. ...*κατασυμβεβηκός.*

— φφ. 98α-125β, «βιβλίον τρίτον, τό περὶ οὐρανοῦ, τίτλος α^{os}, κεφ. α^{ov}, τίς ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου».

Ἄρχ. Σκοπὸς ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ τῷ φιλοσόφῳ εἰπεῖν, προηγουμένως περὶ τοῦ οὐρανοῦ σώματος...

Τελ. ...*καὶ θᾶπτον καταδύνονται.*

— φφ. 126α-141β, «Βιβλίον Δ', τό περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, τίτλος α^{os} περὶ τῶν φύσει γενομένων καὶ φθειρομένων, κεφ. α^{ov}».

Ἄρχ. Πολύς παρὰ τοῖς φιλοσόφοις καὶ ὁ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς λόγος...

Τελ. ...*καὶ ἄλλως ἢ σὰρξ ἢ ὁ μυελός, ξηρά.*

— φφ. 142α-176β, «βιβλίον πέμπτον, τῶν μετεωρικῶν, τίτλος α^{os}, κεφ. α^{ov}, περὶ τῶν δύο ἀναθυμιάσεων».

Ἄρχ. *Θερμαινομένης τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὴν ἀναθυμίασιν ἀναγκαῖον γενέσθαι...*

Τελ. *...προηγούμενως τὰ στοιχεῖα συνίστανται. Τέλος τοῦ ε' βιβλίου.*

—φφ. 177α-196α, «βιβλίον ἕκτον, περί ζώων μορίων, τίτλος α^{ος}, κεφ. α^{ον}. "Οτι ὄργανα ψυχῆς τὰ μόρια τοῦ σώματος».

Ἄρχ. *Ἐχόμενον δῆλον εἶη καὶ περί ζώων μορίων εἰπεῖν ἔχουσι δέ καὶ ταῦτα...*

Τελ. *...πρὸς τό βέλτιστον πάντα ἐμμηγήσατο.*

Στά φφ. 196β-264β, τό 7^ο καὶ 8^ο κεφάλαιο, «Περί ψυχῆς», «Περί αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν».

—φφ. 265α-284β, «βιβλίον θ^{ον}, τό περί ζώων γενέσεως, τίτλος α^{ος}, κεφ. α^{ον}, διαίρεσις τῶν ζώων».

Ἄρχ. *Ἦδη δέ λοιπόν τῶν καὶ τῶν ἐσχάτων προσχόντες τῶν φυσικῶν τόν αὐτόν τρόπον τοῖς ἄλλοις.*

Τελ. *...διὰ τινὰ αἰτίαν γίνεται ταῦτα ἐστίν.*

Στά φφ. 285α-372β, τό 10^ο καὶ 11^ο κεφάλαιο: «Μετά τὰ Φυσικά», «Τὰ Ἠθικά ἦτοι Νικομάχεια».

—φφ. 373α-413α, «βιβλίον ιβ^{ον}, περί τε χρωμάτων περί τε τῶν ἀτόμων γραμμῶν καὶ τῶν τοῦ φιλοσόφου μηχανικῶν. Τίτλος α^{ος} κεφ. α^{ον}, περί τῶν ἀπλῶν χρωμάτων».

Ἄρχ. *Ἀπλᾶ τῶν χρωμάτων ἐστίν ὅσα τοῖς στοιχείοις...*

Τελ. *...ἅπαντα ἀνάγκη εἰς τοῦτο δέ ἀθροίζεσθαι.*

Στό φ. 413α, τό ὄνομα τοῦ γραφέα καὶ ἡ ἡμερομηνία πού τελείωσε ἡ γραφή: «ὄπό ἀνδρέου δαρμαρίου - ἐπιδουριώτου εἴληφε τέρμα ἐν τῷ ἔτει ἀφο' ἰουλίου δ'».

2. B.E. 96 (Σ.Π.16) 0,276 × 0,198 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 52β-319β.

Παρεμφερές μέ τό προηγούμενο.

3. M.I. 119 (4239) 8^ο ΙΖ' αἰ. φφ. 281.

Παρεμφερές, καί αὐτό, μέ τό I, 1.

* 4. B.P.A. 551 0,210 × 0,163 ΙΗ' αἰ. σσ. 776.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό I, 1.

Στή ράχη τοῦ χγφ.: «Γεωργίου τοῦ παχυμέρη, περίληψις εἰς τὰ τοῦ ἀριστοτέλους» καί ὁ ἀριθμός «N. 1373» τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα στό Βουκουρέστι.

II. Τετρακτύς

«Τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Γεωργίου πρωτεκδίκου τοῦ Παχυμέρους, σύνταγμα τῶν τεσσάρων μαθημάτων, ἀριθμητικῆς, μουσικῆς, γεωμετρίας καί ἀστρονομίας».

- * 1. M.A.A.Σ. 1754 0,204 × 0,155 ΙΣΤ΄ αἰ. σσ. 315.
 Ἐπιφ. Σύνταγμα τοῦτο τῶν σοφῶν μαθημάτων...
 —φ. 80α, «ἀρμονικὴ μουσική».
 Ἐπιφ. δευτέραν ἔχει τάξιν μετὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἢ μουσικὴν, ἣν καὶ ἀρμονικὴν...
 —φ. 225α, «ὄροι σφαιρικῆς, ἧγουν ἀστρονομίας».
 Ἐπιφ. Κύκλος ἐστὶ σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, ἣ καλεῖται περιφέρεια..
 Τελ. ...ἀριθμὸν κᾶν ῥητός ἢ κᾶν ἄρρητος.

2. E.B.A. 110 0,260 × 0,185 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 490α-501β, 504β-505β.
 Ἐπιφ. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο περὶ ἀστρονομίας.
 Ἐπιφ. Τὸ διήκον ἀπὸ τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας...
 Τελ. ...ἀφώτιστον καταλειφθεῖ ἅπαν τὸ πρὸς ἡμᾶς βλέπον μέρος αὐτῆς.

3. E.B.A. 224 0,212 × 0,145 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 1α-5β.
 Ἐπιφ. Ἐνα μικρὸ ἀπόσπασμα. Κι αὐτὸ περὶ ἀστρονομίας.
 Ἐπιφ. Τὸ διήκον ἀπὸ τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας...

ΠΕΤΡΟΣ, διάκον καὶ φιλόσοφος

I. Ἀστρονομία

1. B.B. (I.Σ.). 16 Fol. ΙΕ΄ αἰ. φφ. 170β-185α.
 Τίτλος: *Περὶ ἀστρονομίας*.
 Ἐπιφ. Πάντα φθαρτά καὶ τρεπτά τά κτιστά λέγειν τε καὶ φρονεῖν ὀφείλομεν...

2. Μ.Δν. 224 (3758) 8^ο ΙΣΤ΄ αἰ. σσ. 969-984.

Τίτλος: Ἔκθεσις περὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρον.

Ἄρχ. Πάντα φθαρτά καὶ τρεπτά τὰ κτιστά λέγειν τε καὶ φρονεῖν
ὀφείλομεν...

Τελ. ... ὅσοι μὲν ἐξ αἵματος καθαροῦ τὴν σύστασιν ἔχουσιν οὗτοι
πάντες χαίρουσι καὶ γελῶσιν, εἰσὶ δὲ ἀνδρεῖοι, καλόχροοι, ὅσοι δὲ
ἀπὸ ξανθῆς χολῆς τυγχάνουσιν οὗτοι εἰσὶ γρήγοροι εὐτολμοὶ
ὀργίλοι πικροὶ καὶ ἀλλόχροοι, ὅσοι δὲ ἀπὸ μελαίνης χολῆς οὗτοι
βάθυμοι, ὀλιγόψυχοι, φιλάσθενοι, ὀκνηροὶ, δειλοὶ, καὶ μελάγ-
χροοι, ὅσοι δὲ ἀπὸ φλέγματος οὗτοι λυπηροὶ καὶ δειλοὶ ψυχοὶ
καὶ ἀμνήμονες καὶ διαλελυμένοι, χαῖοι, μαλακοὶ, μῶμοι.

3. Μ.Κω. 58 (494) 8^ο ΙΣΤ΄ αἰ.

Περὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν κύκλων τοῦ οὐρανοῦ.

Τό 4^ο μέρος τοῦ κώδικα.

ΠΛΑΝΟΥΔΗΣ ΜΑΞΙΜΟΣ

(1260-1310)

I. Τό σύστημα ἀρίθμησης στοὺς Ἰνδούς

(C.I. Gerhardt, Das Rechenbuch des Maximus Planudes. Ἄλλη 1865,
σελ. 23)

1. Β.Β. (Ο.Κ.). 12 0,220 × 0,150 ΙΕ΄-ΙΣΤ΄ αἰ. σσ. 1-52.

Τίτλος: Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ μοναχοῦ Μανουὴλ τοῦ
Πλανοῦδη εἰς τὴν κατ' Ἰνδούς μεγάλην ψηφηφορίαν.

Ἄρχ. Οἱ τῶν ἀστρονόμων φιλοσοφώτεροι ἐπενόησαν, ὅτι ὁ
ἀριθμὸς ἔχει τό ἄπειρον ἐν δὲ ἀείρου γινῶσις οὐκ ἔστιν...

* 2. Μ.Π.Τ. 317 0,210 × 0,155 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 116β-119β.

Τίτλος: Τοῦ φιλοσοφωτάτου κυροῦ μαξίμου μοναχοῦ τοῦ πλανοῦδη, ἐκ τῆς
ψηφηφορίας κατ' Ἰνδούς τῆς λεγομένης μεγάλης, περὶ τε συνάψεως καὶ
πολλαπλασιασμοῦ καὶ ἀφαιρέσεως, καὶ μερισμοῦ μοιρῶν καὶ λεπτῶν πρώτων

καί δευτέρων, ἢ καί τρίτων, τῶν ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ εὕρισκομένων. Περί τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· καί περί συνάψεως μοιρῶν καί λεπτῶν, πρώτων καί δευτέρων.

Ἄρχ. Ρητέον ἡμῖν ἤδη καί περί ζωδίων καί μοιρῶν καί λεπτῶν πρώτων τε καί δευτέρων...

Ἄκολουθοῦν, φφ. 120α-124β, Κανόνια.

ΠΡΟΚΛΟΣ

(410-485)

I. Περί σφαίρας

Τό ἔργο ἐκδόθηκε στή Βενετία τό 1730. Βλ. L/ΒΗ. 18.I.199. Βλ. ἐπίσης: Γορδάτος.

* 1. E.B.E. 2631 0,214 × 0,157 ἔτ. 1691 φφ. 331α-337β.

Ἄρχ. Ἔξων καλεῖται τοῦ κόσμου ἡ διάμετρος αὐτοῦ, περί ἣν στρέφεται τά δέ πέρατα τοῦ ἄζωνος, πόλοι λέγονται τοῦ κόσμου...

Τό πρῶτο κεφάλαιο τοῦ ἔργου τοῦ Πρόκλου.

Ἡ χρονολογία στά προηγούμενα κείμενα τοῦ κώδικα, «Εἰς τά πρότερα ἀναλυτικά προθεωρία» καί «Εἰς ἅπασαν τήν λογικήν τοῦ ἀριστοτέλους μέθοδον προδιοίσεις, ἥτοι εἰσαγωγή». Στό τέλος τοῦ πρώτου κειμένου: «Εἴληφεν τέλος ἡ παροῦσα, ἥτις ἐστί πόνημα καί κτήμα, εὐθυμίου ἱερομονάχου ἐκ κόμης τῆς παλαιᾶς πωγωνιανῆς, ἐν ἔτει 1691 φευρουαρίῳ 20» καί στό δεύτερο: «1691 μαῖου 7».

* 2. Δ.Β.Τ. 27 0,290 × 0,200 ΙΖ' αἰ. φφ. 94α-98β.

Τίτλος: Πρόκλου σφαίρα περί ἄζωνος καί πόλων.

Ἄρχ. Ἔξων καλεῖται τοῦ κόσμου, ἡ διάμετρος αὐτοῦ, περί ἣν στρέφεται τά δέ πέρατα τοῦ ἄζωνος πόλοι λέγονται τοῦ κόσμου...

Τά ὑπόλοιπα κεφάλαια: φ. 94α, «περί σφαίρας κύκλων»· φ. 94β, «διατί πέντε μόνον παράλληλοι ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλοι;»· φ. 95α, «περί ἐπιφανείας καί κρύψεως τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων»· φ. 95β, «περί μεγέθους τῶν παραλλήλων κύκλων»· φ. 95β, «περί ἀριθμοῦ τῶν παραλλήλων»· φ. 96α, «περί τάξεως τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων»· φ. 96α, «περί δυνάμεως τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων»· φ. 96α, «περί διαστά-

σεως τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων»· φ. 96β, «περί κολουρών κύκλων»· φ. 96β, «περί ζωδιακοῦ κύκλου»· φ. 96β, «περί ὀρίζοντος»· φ. 97α, «περί τῶν μεσημβρινῶν κύκλων»· φ. 97β, «περί γαλακτικοῦ κύκλου»· φ. 97β, «περί τῶν πέντε ζωνῶν»· φ. 97β, «περί τῶν κατεστηριγμένων ζωδίων».

Τελ. ...μέρος ζωδίου ἀπό τοῦ ὀρίζοντος μετεωρισμένος φαίνεται.
τέλος τῆς τοῦ πρόκλου σφαίρας.

Βλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος ΙΙΙ, 12 καί Μαυροκορδάτος Ἄλέξανδρος Ι, 3.

3. Μ.Β. 199 0,210 × 0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 121α-139β.
Παρεμφερές μέ τό Ι, 2.

* 4. Μ.Μ.Α. 1051 0,220 × 0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 73α-77β.

Τίτλος: *πρόκλου σφαῖρα, περί ἄξωνος καί πόλου.*

Ἄρχ. Ἔξων καλεῖται τοῦ κόσμου ἡ διάμετρος αὐτοῦ, περί ἣν στρέφεται, τά δέ πέρατα τοῦ ἄξωνος πόλοι λέγονται τοῦ κόσμου...

Τελ. ...σχεδόν γάρ τέταρτον μέρος ζωδίου ἀπό τοῦ ὀρίζοντος μετεωρισμένος φαίνεται. Τέλος τῆς τοῦ πρόκλου σφαίρας.

Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 2.

* 5. Β.Π. 27 0,195 × 0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 118α-125β.

Παρεμφερές κι αὐτό μέ τό Ι, 2.

Βλ. Κορυδαλεύς Θεόφιλος ΙΙΙ, 1.

6. Χ.Μ. 105 0,154 × 0,103 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 9β-30α.

7. Μ.Ι. 245 (4365) 8^ο ΙΖ΄ αἰ.

8. Μ.Π. 225 (5732) 0,200 × 0,150 ΙΖ΄ αἰ.

Τό 4^ο μέρος τοῦ κώδικα.

9. Π.Β.Ι. 384 0,230 × 0,170 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 53α-60β.

10. Μ.Ξ. 48 (2381) 4^ο ἔτ. 1745.

Στό τέλος σημείωση τοῦ γραφέα: «Ἐτελειώθη ἐν ἔτει αψμε΄ ἐν μηνί αὐγούστῳ θ΄ καί τόδε πρός τοῖς ἄλλοις Εὐσταθίου υἱοῦ Γεωργίου ὅστις ὑπῆρχεν ἐκ χώρας ὀνομαζομένης Μαλαλᾶ».

- * 11. Μ.Π.Τ. 161 0,202 × 0,145 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 72α-84β.
 Ἄρχ. Ἔξων καλεῖται τοῦ κόσμου ἡ διάμετρος αὐτοῦ...
 Κείμενο παρεμφερές μέ τό Ι, 2.
12. Μ.Π. 229 (5736) 0,220 × 0,160 ΙΗ΄ αϊ.
 Τό 5^ο μέρος τοῦ κώδικα.
- * 13. Μ.Π.Τ. 153 0,208 × 0,160 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 81α-89β.
 Παρεμφερές μέ τό Ι, 2.
 Στό τέλος πίνακα τῶν «δέκα καί ἕξ ἀνέμων οἱ ὅποιοι σήμερον σηνθίζονται καί οὕτω καλοῦνται».
- * 14. Μ.Π.Τ. 315 0,210 × 0,154 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 197-210.
 Ἄρχ. Ἔξων καλεῖται τοῦ κόσμου ἡ διάμετρος αὐτοῦ, περί ὅν στρέφεται τά δέ πέρατα τοῦ ἄζωνος, πόλοι λέγονται τοῦ κόσμου...
15. Μ.Μ.Σ. 83 0,210 × 0,152 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 34α-38β.
16. Μ.Λ. 108 0,208 × 0,155 ΙΗ΄ αϊ.
 Ἄρχ. Ἔξων καλεῖται τοῦ κόσμου ἡ διάμετρος αὐτοῦ...
 Περιέχονται τά πρῶτα 6 κεφάλαια τοῦ ἔργου, μέχρι τό κεφάλαιο: «Περί δυνάμεως τῶν πέντε Παραλλήλων κύκλων» (σσ. 73-78 τοῦ ἔντυπου).
17. Β.Ε.Κ.Τ. 25 8^ο ΙΗ΄ αϊ. φφ. 5.
 Ἀποσπάσματα ἀπό τά κεφάλαια: «Περί κύκλων», «ζωνῶν», «ζωδίων». Τό δεύτερο δηλαδή, καί τά δύο τελευταῖα κεφάλαια τοῦ ἔργου (σσ. 73-74 καί 82-84 τοῦ ἔντυπου).
 Στό τέλος: «Τέλος τῆς Πρόκλου σφαίρας» (ὅπως καί στό ἔντυπο).
18. Μ.Β. 709 0,200 × 0,130 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 89α-103β.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό Ι, 2.
19. Π.Α. 37 0,215 × 0,205 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 34.
 Τίτλος: Τοῦ Πρόκλου Διαδόχου ἀποχείρησις φυσική περί κινήσεως.

* 20. Β.Ε.Β. 120 0,230 × 0,175 ΙΗ΄ αί. φφ. 103α-105α.
 Τίτλος: *Ἐκ τῶν τοῦ Πρόκλου περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων δυνάμεως*
Βιβλ. Α΄ κεφ. Θ΄.

Ἄρχ. *Ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τὰς φύσεις τῶν ἀπλανῶν ἐπιδραμεῖν...*

—φ. 104β, «περὶ τῶν κατεστηριγμένων ζώδιων ἐκ τῶν τοῦ Πρόκλου
 Περί Σφαίρας».

Ἄρχ. *Τὰ κατεστηριγμένα ζῳδια διαιροῦνται εἰς μέρη τρία..*

Τό φ. 105β, λευκό.

* 21. Μ.Π.Τ. 317 0,210 × 0,155 ΙΗ΄ αί. φφ. 126α-139β.

Διάφορα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Πρόκλου.

—φφ. 126α-131β, «Πρόκλου διαδόχου, περὶ τῆς τῶν πλανωμένων ἀστέρων
 δυνάμεως».

Ἄρχ. *Ὁ τοῦ κρόνου ἀστήρ ψύχει καὶ ξυραίνει...*

—φφ. 132α-133β, «τὰ τοῦ ζωδιακοῦ δωδεκατημόρια, κατὰ πτολεμαῖον».

Ἄρχ. *Ὁ κριός, ζῳδιον ἐστὶν ἰσημερινόν, βροντῶδες καὶ
 χαλαζῶδες...*

—φ. 134β, «πρόκλου διαδόχου περὶ τριγώνων».

Ἄρχ. *Ἡ πρὸς τὰ τρίγωνα συνοικίωσις, τοιαύτη ἐστίν. ἐπειδὴ
 γὰρ τὸ Δ^{ov} ἰσόπλευρον σχῆμα, συμφωνίαν φυλάττει, καὶ ὁ
 ζωδιακὸς κύκλος...*

—φ. 135αβ, «τῶν φώτων, καὶ ἀστέρων συνοικίωσις πρὸς τὰ δωδεκατη-
 μόρια, κατὰ πτολεμαῖον» (δύο πίνακες).

—φφ. 136α-138α, «αἱ τῶν ἀπλανῶν φύσεις κατὰ τὸ ἰδίως αὐτῶν ποιητι-
 κόν, ὅπως τῆς φύσεως τῶν πλανωμένων συγκέκρανται, πτολεμαίου ἐκ
 τῆς τετραβίβλου».

—φφ. 138β-139β, «πρόκλου, περὶ τροπικῶν, καὶ ἰσημερινῶν, καὶ στε-
 रेων, καὶ δισώμων ζωδίων».

Ἄρχ. *τῶν ἰβ΄ ζωδίων, τὰ μὲν λέγονται τροπικά, τὰ δὲ ἰσημε-
 ρινά, τὰ δὲ στερεά, τὰ δὲ δίσωμα...*

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ

(125 - 161)

I. Σαφήνεια καί διάταξις τῶν προχείρων κανόνων τῆς ἀστρονομίας καί ὅπως χρηστέον αὐτοῖς μέθοδος ἐναργῆς
(ἔκδ. J.L. Heiberg, Λειψία 1907).

1. E.A.B. 1786 0,325 × 0,220 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 89α-98α.
Ἄρχ. Ἡ μὲν σύστασις ὡς Σύρε...
2. E.B.A. 14 0,330 × 0,230 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 91α-110α.
Ἄρχ. Ἡ μὲν σύστασις ὡς Σύρε...
3. B.B.(σ.) 85 0,320 × 0,210 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 11α-114β.
Τοῦ κειμένου προτάσσεται, φφ. 1α-10β, «Κλαυδίου Πτολεμαίου ὑποθέσεων τῶν πλανωμένων».
Βλ. Θέων ὁ Ἀλεξανδρινός.
4. B.B.(Γ.Λ.). 50 0,340 × 0,235 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 1α-77β.
Ἄρχ. (φ. 2α): Ἔτινα μὲν οὖν τρόπον δυνατόν γίνεται...
Στό φ. 1αβ, «πίναξ σὺν θεῶ τῆς βίβλου πτολεμαίου».
Στό φ. 1α, «Liber Guilielmi Land Archiepi. Cantavr. et Cancellarii Universitatis Oxon 1633».

II. Γεωγραφικὴ Ὑφήγησις

1. E.B.A. 1 0,600 × 0,440 ἔτ. 1454 φφ. 1α-98β.
Στό φ. 98β ἡ χρονολογία καί τό ὄνομα τοῦ γραφέα: «Ἰωάννης Σκουταριώτης».
2. B.B.(Γ.Λ.). 52 0,310 × 0,210 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 33α-80β.
Τίτλος: Κλαυδίου πτολεμαίου ἀλεξανδρέως, γεωγραφικῆς ὑφήγησεως, βιβλίον πρῶτον.
Ἄρχ. Ἡ γεωγραφία, ἡ ἐν τῷ πίνακι γεγραμμένη μίμησις ἐστὶ διαγραφῆς τοῦ κατειλημμένου τῆς γῆς...

Στή σελ. τίτλου, αλλά και στό τέλος, ή σημείωση: «τό παρόν βιβλίον, ἐδιωρθώσατο καί ἐξηγήσατο μετά σχολίων νικηφόρος ὁ γρηγοράς».

II. α' Ἀποσπάσματα ἀπό τή Γεωγραφία τοῦ Πτολεμαίου

1. E.B.A. 113 0,210×0,145 ΙΕ' αἰ. φ. 153β.

Τίτλος: *Τά δώδεκα ζώδια.*

Ἄρχ. Κριῶν Βρετανίαί Γαλατία Γερμανία...

2. M.I. 126 (4246) 8° ΙΕ' αἰ. φφ. 1α-2β.

Τρεῖς σύντομες «περιγραφές»:

—φ. 1αβ, «Κύπρου νήσου θέσις ἐκ τῆς Πτολεμαίου Γεωγραφικῆς ὑψηγῆσεως, ὁ δέ διά μέσου αὐτῆς παράλληλος λόγον ἔχει πρὸς τόν ἰσημερινόν ὄν τά ε' πρὸς τά στ'».

Ἄρχ. Ἡ Κύπρος περιορίζεται πάντοθεν πελάγει...

—φ. 2α, «Συρίας θέσις.

Ἄρχ. Ἡ Συρία περιορίζεται ἀπό μέν ἄρκτων τῆ τε Κιλικία...

—φ. 2αβ, «Φοινίκης θέσις».

Ἄρχ. Ἐλευθερουπόλεως ἐκβολή...

3. B.P.A. 493 0,220×0,160 ἔτ. 1677 σσ. 23-25.

Τίτλος: *Ἐκ τῆς κλαυδίου πτολεμαίου γεωγραφικῆς ὑψηγῆσεως, ὑπογραφή κεφαλαιώδης τοῦ τῆς οἰκουμένης πίνακος.*

Ἄρχ. Τῆς καθ' ἡμῶν οἰκουμένης...

ΣΤΡΑΒΩΝ

(Α' αἰ. π.Χ.)

I. Γεωγραφία.

Τό ἔργο ἐκδόθηκε στό Παρίσι τό 1815 ἀπό τόν Ἄδ. Κοραῆ. Βλ. ΓΜ/ΕΒ. ἀρ. 874.

1. E.B.A. 113 0,210×0,145 ΙΕ' αἰ. φ. 112β.

Τίτλος: *Περί τῆς Θετταλίας.*

Ἄρχ. Ἡ Θεσσαλία πεδῖον μέγα ἐστί...

Τελ. ... Ἀχαιοὶ ὠνομάσθησαν.

2. I.M.M. 506 0,638 × 0,434 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 8α-434β.

Τίτλος: *Στράβωνος γεωγραφικῶν.*

Ἄρχ. Τῆς τοῦ φιλοσόφου πραγματείας εἶναι...

Περιλαβαίνει τὰ 17 κεφάλαια τοῦ ἔργου.

3. E.B.A.(I.Σ.). 174 0,212 × 0,150 ἔτ. 1500 φφ. 1α-13α.

Τίτλος: *Ἐκ τῶν γεωγραφικῶν βιβλίων τοῦ Στράβωνος περί τῶν τῆς γῆς καὶ τῆς οἰκουμένης σχημάτων.*

Ἄρχ. τό τῆς γῆς οἰκουμένης σχῆμα χλαμυδοειδές τι ἐστίν...

Τελ. ...τὰ δέ πολλά αὐτῶ εὗ τε καὶ καλῶς λέγεται.

Σύμφωνα μέ μιά σημείωση, φ. 30β, «ἡ βίβλος αὐτή πέφυκεν τῆς παντουργοῦ τριάδος τῆς ἐν τῇ νήσῳ χάλκης τε μονῆς τῆς τοῦ ἐσόπτρου».

* 4. B.P.A. 74 0,205 × 0,150 ΙΗ΄ αἰ. σσ. 194-197.

Τίτλος: *στράβων τό Ι^{ov}.*

Ἄρχ. Εὐβοία. παραμῆκης ἐστίν ἡ νῆσος ἐπὶ χιλίων σχεδόν καὶ διακοσίων σταδίων...

Σημ. πρόκειται γιά σχολικές σημειώσεις.

ΦΙΛΗΣ ΜΑΝΟΥΗΛ

(1275 - 1345)

I. Στίχοι πρὸς τόν αὐτοκράτορα κύριον Μιχαήλ περί ζώων ιδιότητος (2015 στίχοι)

(πρβλ. Philae, *De proprietate animalium ex cod. emend.* F.S. Lehrs καί Fr. Dübner. Παρίσι, Didot, 1846).

* 1. Δ.B.K. 31 0,225 × 0,173 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 46β-62β.

Ἄρχ. Ἐχρῆν μέν Ἀδάμ τόν γενάρχην τόν μέγαν...

Ἐκ τῶν κεφάλαια: φ. 47α, «περὶ ἀετῶν»· φ. 47α, «περὶ γυπός»· φ. 47β, «περὶ τοῦ στρούθου»· φ. 47β, «περὶ κοράκων»· φ. 48α, «περὶ πελαργοῦ»· φ. 48α, «περὶ ταῦνος»· φ. 48α, «περὶ πελεκάνου»· φ. 48α, «περὶ κύκνων»· φ. 48β, «περὶ γεράνων»· φ. 49β, «περὶ ἀλεκτρυόνος»· φ. 49β, «περὶ χηνῶν»· φ. 49β, «περὶ ἴβων»· φ. 50α, «περὶ σαλαμάνδας»· φ. 50α, «περὶ ἀητοῦ»· φ. 50α, «περὶ χελιδόνος»· φ. 50α, «περὶ τρυγόνος»· φ. 50β, «περὶ κόκυρος»· φ. 50β, «περὶ κνωδάλου»· φ. 50β, «περὶ κυναμάμου»· φ. 50β, «περὶ μελισσῶν»· φ. 52β, «περὶ φρύνης»· φ. 53α, «περὶ λέοντος»· φ. 53α, «περὶ λεαίνης»· φ. 54α, «περὶ ρινοκέρων»· φ. 54β, «περὶ κυνομόρφου»· φ. 54β, «περὶ ὄνοκενταύρου»· φ. 55α, «περὶ ὑαίνης»· φ. 55α, «περὶ λύκων»· φ. 55α, «περὶ ἄρκου»· φ. 55β, «περὶ αἰτναίου»· φ. 55β, «περὶ αἰγός»· φ. 55β, «περὶ τارانδου»· φ. 55β, «περὶ βοός»· φ. 55β, «περὶ χαμαιλέοντος»· φ. 56α, «περὶ ταύρου»· φ. 56α, «περὶ ἐχίνου χερσαίου»· φ. 56α, «περὶ ἵπποκάμπου»· φ. 56α, «περὶ ἐχίνου»· φ. 56β, «περὶ μυγαλῆς»· φ. 56β, «περὶ αἰθιοπικοῦ δράκοντος»· φ. 56β, «περὶ ὄφρος»· φ. 56β, «περὶ κροκοδείλου»· φ. 56β, «περὶ ἀσπίδος»· φ. 57α, «περὶ λευκοῦ ὄφρος»· φ. 57α, «περὶ ἰνδικοῦ μικροῦ ὄφρος»· φ. 57α, «περὶ χερσύνδρου»· φ. 57β, «περὶ ἀραχνῶν»· φ. 57β, «περὶ φαλαγγίου καὶ τούτου δῆγματος»· φ. 58α, «περὶ μυῶν τῶν κωνατάνων»· φ. 58α, «περὶ βοῶν»· φ. 58α, «περὶ κητῶν τῶν μεγάλων»· φ. 58β, «περὶ δελφίνων»· φ. 59α, «περὶ τρώκτου»· φ. 59α, «περὶ σκάρων»· φ. 59α, «περὶ κεφάλων»· φ. 59β, «περὶ γλαύκου»· φ. 59β, «περὶ μελαινούρων»· φ. 59β, «περὶ κυνῶν θαλαττίων»· φ. 60α, «περὶ δράκοντος θαλαττίου»· φ. 60α, «περὶ κροκοδείλου»· φ. 60α, «περὶ ἰσχηνάμονος»· φ. 60α, «περὶ φυσάλου»· φ. 60α, «περὶ μέλανος ἰχθύος»· φ. 60β, «περὶ κοσσύφων θαλαττίων»· φ. 60β, «περὶ σαργῶν»· φ. 60β, «περὶ βοός θαλαττίου»· φ. 61α, «περὶ λάβρωκος»· φ. 61α, «περὶ σηπίης»· φ. 61α, «περὶ μυραίνης»· φ. 61β, «περὶ τρυτόνων θαλαττίων»· φ. 61β, «περὶ κερδαλῆς θαλαττίας»· φ. 61β, «περὶ περσέως θαλαττίου»· φ. 61β, «περὶ πίνης»· φ. 62α, «περὶ καρκίνων»· φ. 62α, «περὶ μύος θαλαττίου»· φ. 62α, «περὶ καστρέως»· φ. 62α, «περὶ ναυκράτους»· φ. 62α, «περὶ ἀφύων»· φ. 62α, «περὶ τρίγλης» καὶ φ. 62β, «περὶ σηροσκώληκος».

* 2. Σ.Β.Ν.Φ. 7 0,230 × 0,160 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 65α-80β.

Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Φιλῆ στίχοι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα κύριον Μιχαὴλ περὶ ζώων ιδιότητος.*

Ἄρχ. Ἐχρῆν μὲν Ἀδάμ τὸν γενάρχην τὸν μέγαν...

Μετά τήν εἰσαγωγή ἀκολουθοῦν: φ. 66α, «περὶ ἀετῶν»· φ. 67α, «περὶ

φαττῶν»· φ. 67β, «περί τριγόνων»· φ. 67β, «περί γλαυκός»· φ. 68α, «περί κόκκυγος»· φ. 68β, «περί τεττίγων»· φ. 68β, «περί μελισσῶν»· φ. 69α, «περί ἀργῶν μελισσῶν»· φ. 72α, «περί λέοντος»· φ. 72β, «περί λεαίνης»· φ. 73α, «περί μονοκέρωτος»· φ. 74β, «περί λύκων»· φ. 75α, «περί ἄρκτου»· φ. 75α, «περί βοός»· φ. 75α, «περί αἰγός»· φ. 75β, «περί ἐχίνου»· φ. 75β, «περί ἐχίνου χερσαίου»· φ. 76β, «περί κροκοδείλου»· φ. 76β, «περί ὄφεως»· φ. 76β, «περί ἀραχνῶν»· φ. 77β, «περί ἐχιος»· φ. 78α, «περί δελφίνος»· φ. 78β, «περί κροκοδήλου»· φ. 78β, «περί σαργοῦ»· φ. 79α, «περί πολύποδος»· φ. 80α, «περί πίνης»· φ. 80β, «περί ναυκράτου».

Τελ. ...*τοῦτον τόν ἰχθύν αὐσανάρχα ναυκράτην...* (κολοβό).

* 3. Μ.Α.Α.Σ. 1392 0,140 × 0,100 ἔτ. 1707 φφ. 12α-66β.
(παλαιά, δική του σελιδαρίθμηση: φφ. 5 χ.ἀ. + σσ. 100).

Ὁ τίτλος, ὁ ἴδιος μέ τό I,2 στό φ. 17α ἢ σ. 1.

Ἄρχ. *Ἐχρῆν μέν ἀδάμ τόν γενάρχην τόν μέγαν...*

Μετά τήν εἰσαγωγή ἀκολουθοῦν τά κεφάλαια: φ. 18β (σ. 4), «περί ἀετῶν»· φ. 19β (σ. 6), «περί γυπῶν»· φ. 20α (σ. 7), «περί τῆς μεγάλης στρουθοῦ»· φ. 20β (σ. 8), «περί ἐρωδιῶν»· φ. 21α (σ. 9), «περί κόρακος»· φ. 21β (σ. 10), «περί πελαργῶν»· φ. 21β (σ. 10), «περί ταῦνος»· φ. 22β (σ. 12), «περί πελεκᾶνος»· φ. 22β (σ. 12), «περί κύκνου»· φ. 23α (σ. 15), «περί περδίκων»· φ. 26α (σ. 19), «περί ἀλεκτριῶνος»· φ. 26β (σ. 20), «περί νήττης»· φ. 27α (σ. 21), «περί χηνός»· φ. 27α (σ. 21), «περί ἴβεως»· φ. 27β (σ. 22), «περί σαλαμάνδρας»· φ. 28α (σ. 23), «περί ἀηδόνος»· φ. 28β (σ. 24), «περί χελιδόνος»· φ. 29α (σ. 25), «περί φαττῶν»· φ. 29α (σ. 25), «περί τρυγόνων»· φ. 29β (σ. 26), «περί γλαυκός»· φ. 29β (σ. 26), «περί κόκκυγος»· φ. 30α (σ. 27), «περί κίγκλων καί πυριγόνων»· φ. 30α (σ. 27), «περί τεττίγων»· φ. 30β (σ. 28), «περί κίρκων»· φ. 31α (σ. 29), «περί κιναμώνου»· φ. 31α (σ. 29), «περί μελισσῶν»· φ. 31β (σ. 30), «περί ἀργῶν μελισσῶν, καί περί ζῶων τινῶν, ἐρπετῶν τε καί πετεινῶν»· φ. 37β (σ. 42), «περί φρίνης»· φ. 37β (σ. 42), «περί λέοντος»· φ. 38α (σ. 43), «περί λεαίνης»· φ. 38β (σ. 44), «περί νάρκης, ἀλκυῶνος, λύκου, καί λέοντος» [μεταξύ τῶν σσ. 44-48 χάσμα, ἐκεῖ καί ἡ ἀρχή τοῦ «περί κυνός ἰνδικού»]· φ. 40α (σ. 47), «περί μαντιχώρου»· φ. 41α (σ. 49), «περί μονοκέρατος»· φ. 42α (σ. 51), «περί ὄναγρου καί τοῦ κέρατος τούτου»· φ. 43α (σ. 52), «περί κυνοκεφάλου»· φ. 43α (σ. 52), «περί τινῶν ζωῦφιων ἰνδικῶν ἐπιτηδείων πρὸς βαφήν»· φ. 43β (σ. 54), «περί ὄνοκενταύρου»· φ. 44α (σ. 55), «περί λύκων»· φ. 44β (σ. 56), «περί τῆς ἄρκτου»· φ. 44β (σ. 56), «περί

θαίνης χειρσαίας τε καί θαλασσίας» φ. 45β (σ. 58), «περί θωός» φ. 45β (σ. 58), «περί αϊτναίου» φ. 46α (σ. 59), «περί βοός» φ. 46α (σ. 59), «περί αϊγός» φ. 46α (σ. 59), «περί ταρανδου» φ. 46β (σ. 60), «περί πτωκῶν» φ. 47α (σ. 61), «περί χαμαιλέοντος» φ. 47β (σ. 62), «περί σαύρου» φ. 47β (σ. 62), «περί ἔχινου» φ. 47β (σ. 62), «περί ἔχινου χειρσαίου, καί περί ἵπποκάμπου» φ. 49β (σ. 65), «περί μυγαλῆς» φ. 52β (σ. 72), «περί ἀραχνῶν, καί περί μυῶν ἰνδικῶν καί βοός» φ. 53β (σ. 74), «περί ἔχεος, καί περί ἐτέρων κητῶν» φ. 54β (σ. 76), «περί δελφῖνος» φ. 56α (σ. 79), «περί τρώκτου» φ. 56β (σ. 80), «περί σκάρων» φ. 57α (σ. 81), «περί κεφάλου» φ. 57β (σ. 82), «περί γλαύκου» φ. 57β (σ. 82), «περί κυνός» φ. 58α (σ. 83), «περί μελανώρων» φ. 58α (σ. 83), «περί σπίγγου» φ. 59α (σ. 85), «περί δράκοντος» φ. 59α (σ. 85), «περί φυσάλου, καί τινός μέλανος ἰχθύος» φ. 59β (σ. 86), «περί κροκοδείλου» φ. 60α (σ. 87), «περί ἰχνούμενος, καί κροκοδείλου» φ. 61α (σ. 89), «περί κοσσύφων θαλασσιῶν» φ. 61α (σ. 89), «περί βοός θαλασσίου» φ. 61β (σ. 90), «περί σαργοῦ» φ. 62α (σ. 91), «περί πολύποδος» φ. 63α (σ. 93), «περί μυραίνης» φ. 63α (σ. 93), «περί σηπίας» φ. 63β (σ. 94), «περί κερδαλῶν» φ. 63β (σ. 94), «περί ἰουλίδων» φ. 64α (σ. 95), «περί περσαίων» φ. 64β (σ. 96), «περί πίνης» φ. 65α (σ. 97), «περί μυός θαλασσίου» φ. 65β (σ. 98), «περί καστρέως» φ. 65β (σ. 98), «περί ἀφυῶν» φ. 66α (σ. 99), «περί τρίγλης» φ. 66α (σ. 99), «περί ναυκράτου».

Τοῦ κειμένου προτάσσεται, φφ. 12α-13β (φφ. 1α-2β χ.ἀ.), «πίναξ» τῶν περιεχομένων (τά φφ. 14α-16β ἢ φφ. 3α-5β χ.ἀ., λευκά).

Ἡ παράδοση (ἢ ἡ αντιγραφή) τοῦ κειμένου, μεταξύ ἰανουαρίου καί ἰουλίου 1707 στά ἰωάννινα, πρβλ. φ. 17α (σ. 1): «1707 φλεβουαρίου 24, ἠρξάμην τούτου ἐν τοῖς ἰωαννίνοις» καί, μετά τό τέλος τοῦ κειμένου, φ. 66β (σ. 100): «ἔλαβε τέλος ἐν τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει ἐν μηνί ἰουλίῳ ε' εἰς ἰωάννινα».

* 4.E.B.E. 1252 0,180 × 0,120 ἔτ. 1712 σσ. 137 (κολοβό).

Στή σελ. 3 ἡ σημείωση: «1712 σεπτεμβρίου 11 κατά τό παλαιόν ἐν ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἠρξάμεθα τό παρόν βιβλίον ἐν τοῖς ἰωαννίνοις. Τοῦ σοφωτάτου καί λογιωτάτου φιλῆ στίχοι πρός τόν αὐτοκράτορα κύριον μιχαήλ βασιλεύς τῆς ἰταλίας: Περί ζῶων ιδιότητος. Ἐπάρχει τοῦ γράψαντος καί μαθήσαντος Κυριάκης μάμολα».

Στίς ἀριστερές σελίδες τό ἀρχαῖο κείμενο, τό «ἑλληνικόν» ἐνῶ στίς δεξιές, ἢ μετάφραση, τό «κοινόν».

5. Μ.Π. 502 (6009) 0,250 × 0,192 έτ. 1738 φφ. 162α-196β.
Στή σελίδα τίτλου ή χρονολογία: «27 Φεβρουαρίου 1738».

* 6. I.E.E. 170 0,130 × 0,060 έτ. 1808 φφ. 84β-88β (κολοβό).
Ένα απόσπασμα από τό έργο.
φ. 87α, «περί αετῶν» φ. 88β, «περί γυπῶν».

Σημ. Πριν από τό κείμενο, φ. 84α, ή σημείωση: «Μεθ' ὑδρῶτος ξυνεγράφη ή παρούσα βίβλος παρ' έμοῦ Ιωάννου εὔσταθιάδου άνεψιῦ παρθενίου» και ή χρονολογία: «αωη' σεπτεμβρίου 10».

ΦΙΛΟΠΟΝΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(490 - 566)

I. Περί τῆς άστρολάβου χρήσεως

1. B.B.(B.). 166 0,275 × 0,207 IE' αϊ. φφ. 212α-226β.
Έρχ. Τῆν έν τῷ άστρολάβῳ τῆς έπιφανείας τῆς σφαίρας
έξάπλωσιν και τῶν έν αὐτῷ καταγεγραμμένων τάς αίτίας τῆν τε
χρείαν αὐτῶν εις πόσα τε και ποῖα καθέστηκεν χρήσιμος ὡς ἄν
οἶός τε ὦ σαφῶς έκθεῖναι...

* 2. Μ.Π.Τ. 317 0,210 × 0,155 ΙΣΤ' αϊ. φφ. 75β-86β.
Τίτλος: Ιωάννου γραμματικοῦ άλεξανδρέως τοῦ φιλοπόνου, περί τῆς τοῦ
άστρολάβου χρήσεως.
Έρχ. Τῆν έν τῷ άστρολάβῳ τῆς έπιφανείας τῆς σφαίρας
έξάπλωσίν τε, και τῶν έν αὐτῷ καταγεγραμμένας τάς αίτίας...

3. B.E. 67 (Σ.Ι.11) 0,297 × 0,200 ΙΣΤ' αϊ. φφ. 139α-154β.
Έρχ. Τῆν έν τῷ άστρολάβῳ τῆς έπιφανείας...
Τελ. ...τούτου μοίραις διέστηκεν επί θάτερα.

4. B.Br. 105 Fol. ΙΣΤ' αϊ. φφ. 234α-247β.
Έρχ. Τῆν έν τῷ άστρολάβῳ τῆς έπιφανείας...
Τελ. ...διέστηκεν επί θάτερα.

5. B.Br. 170 Fol. ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 1α-20β.
 Ἐρχ. *Τὴν ἐν τῷ ἀστρολάβῳ τῆς ἐπιφανείας...*
 Τελ. ...διέστηκεν ἐπὶ θάτερα.
6. Π.Β.Ι. 212 0,203×0,145 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 95α-109β.
 Ἐρχ. *Τὴν ἐν τῷ ἀστρολάβῳ τῆς ἐπιφανείας...*
7. Κ.Φλ. 2 0,335×0,230 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 147α-160α.
 Ἐρχ. *Τὴν ἐν τῷ ἀστρολάβῳ τῆς ἐπιφανείας...*
 Τελ. ...διέστηκεν ἐπὶ θάτερα.
- * 8. I.E.E. 71 Fol. ἔτ. 1684/5 φφ. 149α-164β.
 Ἐρχ. *Τὴν ἐν τῷ ἀστρολάβῳ τῆς ἐπιφανείας...*
 Ἡ χρονολογία στὰ φ. 29α καὶ 35β.
- * 9. Μ.Π.Τ. 121 0,213×0,157 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 42α-59β.
 Τίτλος: *Ἰωάννου γραμματικοῦ ἀλεξανδρέως τοῦ φιλοπόνου, περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως.*
 Ἐρχ. *τὴν ἐν τῷ ἀστρολάβῳ τῆς ἐπιφανείας...*
- * 10. Μ.Μ.Λ. 1051 0,220×0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 79α-94α.
 Τίτλος: *Ἰωάννου Γραμματικοῦ ἀλεξανδρέως τοῦ φιλοπόνου, περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως.*
 Ἐρχ. *Τὴν ἐν τῷ ἀστρολάβῳ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας ἐξάπλωσιν, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ καταγεγραμμένων...*
 Τελ. ...αὐταῖς τοὺς πλανήτας εἰς τοὺς οἰκείους τόπους καθὼς πρότερον διετάξαμεν.
 Τό φ. 94β, λευκό.
11. Μ.Ι. 102 (4222) 4° ΙΗ΄ αἰ. φφ. 113β-121β.
 Ἐρχ. *Τὴν ἐν τῷ ἀστρολάβῳ τῆς ἐπιφανείας...*
 Τελ. ...διέστηκεν ἐπὶ θάτερα.
- * 12. Β.Ρ.Α. 91 0,170×0,120 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 227α-250α.
 Τίτλος: *Ἰωάννου Ἀλεξανδρέως περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως, καὶ τί*

τῶν ἐν αὐτῷ καταγραφομένων ἕκαστον σημαίνει (κολοβό· τό κείμενο διακόπτεται στήν τελευταία, ιδ', παράγραφο).

Στήν ἀρχή, φφ. 227α-228α: «Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ συντάγματι» (= πίνακας τῶν περιεχομένων).

Βλ. Ἐνώνυμα Β', β', 86.

13. E.B.Π. 1252 0,240 × 0,150 ΙΘ' αἰ. φφ. 49α-66α.

Σημ. Στά χειρόγραφα: 1(φφ. 227α-229β), 2(86β-89α), 5(21α-26β), 6(109β-111β), 7(161α-163α), 8(165α-168α), 9(59β-62β) καί 10(121β-123β) μετά τό κείμενο τοῦ φιλοπόνου ἀκολουθεῖ: «Ἐτέρα μέθοδος ἀνωνύμου, περί τοῦ ἀστρολάβου».

Τό μέρος αὐτό τό συναντοῦμε μόνο του, μέ τόν τίτλο: «Ἐξήγησις μερική περί τοῦ ἀστρολάβου σαφεστάτη καί σύντομος», στά χειρόγραφα πού ἀκολουθοῦν:

1. E.B.A. 265 0,210 × 0,145 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 78α-82β.

Ἄρχ. *Εἰ βούλει γινώσκειν τήν τοῦ ἀστρολάβου μέθοδον, μετέρχου ταύτην τόνδε τόν τρόπον...*

Τελ. *...καί ταῦτα μέν περί τῆς μεθόδου τοῦ ἀστρολάβου.*

2. B.B.(I.Σ.). 20 0,290 × 0,200 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 86β-89β.

Ἄρχ. *Εἰ βούλει γινώσκειν τήν τοῦ ἀστρολάβου μέθοδον...*

Τελ. *...καί ταῦτα μέν περί τῆς μεθόδου τοῦ ἀστρολάβου.*

ΧΡΥΣΟΚΟΚΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

(ΙΔ' αἰ.)

Ι. Ἐξήγησις εἰς τούς περσικούς προχείρους τῆς ἀστρονομίας κανόνας

* 1. Μ.Π.Τ. 700 0,215 × 0,145 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 1α-204α.

—φφ. 1α-21α, «περί τῆς εὐρέσεως τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου».

Ἄρχ. *ἐπειδή παρά τήν σύστασιν τῶν προκειμένων προχείρων κανόνων...*

— φφ. 21β-26β, «Γεμίνου εισαγωγή εις τὰ φαινόμενα».

Ἄρχ. Ἦ τῶν ζωδίων κύκλος διαιρεῖται...

Τελ. ...τὴν ἐπίτασιν τῶν καμάτων ποιεῖν ὁμωνύμως ὄλω τῶ...
(κολοβό).

— φ. 27αβ, «Πασχάλιον».

— φφ. 28α-96β, «Παράδοσις εις τοὺς Περσικοὺς προχείρους κανόνας τῆς ἀστρονομίας».

Ἄρχ. Ἦ τῶν περσικῶν κανόνων σύστασις γέγονεν...

— φφ. 98α-199β, [τίτλος δυσανάγνωστος].

Ἄρχ. Τὸ ζωδιακόν οἱ παλαιοὶ εἰς ἰβ' τμήματα...

— φφ. 201β-204α, «σχόλια διαφόρων ἀστρονομικῶν περὶ ζωδίων καὶ ἀστέρων».

Ἄρχ. Χρηματιστικά λέγονται ζώδια...

2. B.E. 67 (Σ.Ι. 11) 0,297 × 0,200 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 2α-50β.

Ἄρχ. Ἐπειδήπερ τὴν σύστασιν τῶν προκειμένων κανόνων τὴν περιέχουσαν τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις...

Τελ. ...κατὰ τὴν ὄροσκοπούμενην καιρικὴν ὥραν.

3. E.B.Π. 1148 0,248 × 0,175 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 41α-52β.

4. E.B.Π. 1190 0,221 × 0,150 ΙΕ' αἰ. φφ. 10β-14α.

ΨΕΛΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

(ΙΑ' αἰ.)

Ι. Ἐπιλύσεις σύντομοι καὶ ἐξηγήσεις ἀποριῶν φυσικῶν
[Πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ τὸν Δούκαν], (βλ. Ιο., Alb. Fabricius, B.G.,
τόμ. 10, LXXIII. Ἄμβουργο 1807).

1. B.B.N. II.C. 34 8° ἔτ. 1495 φφ. 428α-475β.

Περιέχονται τὰ κεφάλαια: «Περὶ σεισμῶν», «Περὶ θερμῶν ὑδάτων»,

«Περί τῆς τῶν ἐπιγείων καὶ ἐπουρανίων κατασκευῆς», «Περί τῶν δ' στοιχείων», «Περί νεφελῶν», «Περί βροντῶν καὶ ἀστραπῶν».

2. E.B.A. 225 0,220 × 0,145 IE' αί. φφ. 106α-139β.

3. B.B.(I.C.). 16 0,192 × 0,130 IE' αί. φφ. 8α-86α.

Τίτλος: *Ἐπιλύσεις σύντομοι καὶ ἐξηγήσεις ἀποριῶν φυσικῶν τοῦ σοφωτάτου ψελοῦ γραφεῖσαι πρὸς τὸν βασιλέαν κύριον μιχαήλ τὸν δούκαν. περὶ φύσεως.*

Ἄρχ. Φύσις ἐστὶ, δύναμις, ὀφθαλμοῖς μὲν ἀθέατος, νῶ δὲ θεωρητικῆ...

3. M.A.A. 22 (103) 0,220 × 0,160 ἔτ. 1582 φφ. 559α-573α.

Ἄρχ. Ὁ μὲν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε καὶ θεϊότατε βασιλεῦ, διαφόρους δόξας ἀπαριθμούμενος καὶ τὴν ἀληθῆ μὲν ἀποδεικνύων καὶ πιστούμενος συγγέει μᾶλλον τὸν λογισμὸν...

Περιέχονται τὰ κεφάλαια: «Περί τοῦ εἶναι τὴν γῆν σφαιροειδῆ», «Περί τῶν μεταξύ τῆς γῆς καὶ οὐρανοῦ στοιχείων καὶ τῶν περὶ ταῦτα παθῶν», «Περί ἀέρος, πυρός τε, νεφῶν, ἀστραπῶν καὶ βροντῶν», «Περί σεισμῶν», «Περί κομήτων», «Περί ἀνέμων», «Περί ἕριδος», «Περί ἄλλω», «Περί σχήματος οὐρανοῦ», «Περί κόσμου, Εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος καὶ προνοίας διοικούμενος, Εἰ φθαρτός ὁ κόσμος, Εἰ στρέφεται ὁ οὐρανός», «Περί τάξεως κόσμου», «Περί τῆς τοῦ κόσμου ἐγκλίσεως», «Περί τοῦ εἶ ἔστι καινόν, ἔκτός τοῦ κόσμου, Τίνα δεξιά κόσμου, καὶ τίνα ἀριστερά», «Τίς ἢ τοῦ οὐρανοῦ οὐσία», «Περί τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ νοουμένων κύκλων», «Περί οὐσίας ἀστέρων», «Περί σχημάτων ἀστέρων», «Περί τῆς τῶν ἀστέρων φορᾶς», «Πόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες», «Πῶς γίνονται οἱ τέσσαρες καιροί», «Περί τοῦ μεγέθους τοῦ ἡλίου», «Περί τῆς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως», «Περί οὐσίας καὶ φωτισμοῦ ἡλίου καὶ σελήνης», «Περί ἐκλείψεως σελήνης», «Ἔτι περὶ ἐκλείψεως σελήνης», «Εἰς πόσους κύκλους διαιρεῖται ὁ οὐρανός», «Περί τῆς τῶν ἀστέρων φορᾶς καὶ κινήσεως», «Πότερον πλείους οἱ ἄγγελοι, ἢ οἱ ἄνθρωποι», «Εἰ ἀληθές ἐστὶ τό καταβασκαίνεσθαι τινάς ὑπὸ τῶν ὀρώντων», «Διατί παραβάλλουσιν ἄλλας οἱ νομεῖς τοῖς βοσκήμασιν», «Διατί τὴν χροιάν ὁ πολὺπους ἐξαλάττει, ἐγκαθήμενος ταῖς πέτραις, καὶ ταύταις ἐξομοιούμενος», «Διατί τῆς ἄρκτου ἢ παλάμη τῆς χειρός φαγεῖν, γλυκυτάτη», «Διατί τὰ ρόδα μᾶλλον ἀνθεῖ, δυσωδῶν τινῶν παραφυομένων αὐτοῖς»,

«Πῶς αἱ χάλικες καί αἱ μολυβδίδες ἐμβαλλόμεναι, ψυχρότατον τό ὕδωρ ποιοῦσι», «Πῶς ἀχύροις καί ἱματίοις ἢ χιῶν διαφυλάσσεται», «Τίς ἢ αἰτία, δι' ἣν εὐθρυπτα γίνεται τά ἐν τῇ συκῇ κρεμαννύμενα κρέατα».

Σύμφωνα μέ μιά σημείωση, φ. 593β τοῦ κώδικα: «Ἐγράφη τό παρόν βιβλίον παρ' ἐμοῦ διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ σπουδίτου ἐπί ἔτους 1582».

Ἄλλες δύο σημειώσεις, φφ. 638β, ἀναφέρουν πῶς τό ἔργο ἦταν «διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ρήτορος καί τῶν φίλων αὐτοῦ» καί ὅτι «Αὕτη ἢ βίβλος ὑπάρχει τοῦ ὁσίου καί θεοφόρου πατρός ἡμῶν διονυσίου τοῦ ρήτορος, τοῦ ἀσκήσαντος ἐν τῷ ὄρει τοῦ ἄθω, καί ἀφεράθη παρά τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ εἰς τήν μονήν τῆς ἁγίας ἄννης, εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐνασκουμένων ἀδελφῶν».

4. I.M.M. 259 0,434×0,314 ΙΖ' αἰ. φφ. 17α-31β.

Ἄρχ. *Φύσις ἐστί δύναμις, ὀφθαλμοῖς μέν ἀθέατος...*

Στά φφ. 1α-16β, «Πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου».

Τό χγφ. προέρχεται ἀπό τήν μονή Ἰβήρων, πρβλ. σημείωση: «Τῶν Ἰβήρων».

5. M.P.T. 418 0,315×0,210 ΙΗ' αἰ. σσ. 1-74.

Διαιρεῖται σέ δύο μέρη:

— σσ. 1-38, Τοῦ λογιωτάτου καί φιλοσοφωτάτου κυρίου Μιχαήλ τοῦ Ψελλοῦ καί ὑπερτίμου ἐπιλύσεις σύντομοι ἀποριῶν φυσικῶν.

Ἄρχ. *Τί ἐστί φύσις; Φύσις ἐστί δύναμις...*

— σσ. 39-74, Τοῦ αὐτοῦ ἔτεροι ἐπιλύσεις φυσικῶν ἀποριῶν πρός τόν βασιλέα τόν κύρ Μιχαήλ τόν Δούκαν.

Ἄρχ. *Ὁ μέν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε καί θεϊότατε...*

Αὐτόγραφο τοῦ Χρῦσανθου Νοταρᾶ στόν ὁποῖο καί ἀνήκε, πρβλ. σημείωση: «Ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου συμμίκτων».

Ὁ κώδικας ἔχει χαθεῖ.

* 6. B.P.A. 1270 0,316×0,212 ΙΗ' αἰ. φφ. 9α-89α.

Τίτλος: *Τοῦ λογιωτάτου, καί φιλοσοφωτάτου κυρίου μιχαήλ τοῦ ψελλοῦ καί ὑπερτίμου, ἐπιλύσεις σύντομοι ἀποριῶν φυσικῶν. Καί πρῶτα: Τί ἐστί φύσις;*

Ἄρχ. *Φύσις ἐστί δύναμις ὀφθαλμοῖς μέν ἀθέατος, νῶ δέ θεωρητή...*

Ἀκολουθοῦν:

«Τί διαφέρει ἀρχή καί στοιχεῖον;», «περί τῶν ἀρχῶν τί εἰσίν;», «πῶς συνέστη ὁ κόσμος;», «εἰ ἔν τό πᾶν», «πῶθεν ἔχουσιν ἔννοϊαν θεοῦ οἱ

ἄνθρωποι;», «τί ἐστὶ θεός», «περὶ δαιμόνων καὶ ἡρώων», «περὶ ὕλης», «περὶ ἰδεῶν», «περὶ αἰτιῶν», «περὶ σώματος», «περὶ ἐλαχίστου», «περὶ σχημάτων», «περὶ χρωμάτων», «περὶ μίξεως, καὶ κράσεως», «περὶ κενοῦ», «περὶ τόπου», «περὶ χώρου», «περὶ χρόνου», «περὶ κινήσεως», «περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς», «περὶ ἀνάγκης», «περὶ εἰμαρμένης», «περὶ τύχης, καὶ ταυτομάτου», «εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος», «εἰ ἀγέννητος ὁ κόσμος, καὶ ἄφθαρτος», «εἰ τρέφεται ὁ κόσμος», «ἀπὸ ποίου πρώτου στοιχείου ἤρξατο τὸν κόσμον ποιεῖν ὁ θεός», «περὶ τάξεως κόσμου», «τίς ἢ αἰτία τοῦτον τὸν κόσμον ἐγκλιθῆναι», «εἰ ἐστὶ τί ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ», «περὶ τῆς τοῦ οὐρανοῦ οὐσίας», «τίνα δεξιὰ τοῦ κόσμου, καὶ τίνα ἀριστερά», «εἰς πόσους κύκλους διαιρεῖται ὁ οὐρανός», «τίς ἢ οὐσία τῶν ἀστέρων», «ποταπὰ τῶν ἀστέρων τά σχήματα», «περὶ τάξεως ἀστέρων», «περὶ τῆς τῶν ἀστέρων φοράς, καὶ κινήσεως», «πῶθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες», «περὶ ἐπισημασίας ἀστέρων, καὶ πῶς γίνεται χειμῶν καὶ θέρος», «περὶ οὐσίας ἡλίου, καὶ εἰ πολλοὶ εἰσὶν ἥλιοι», «περὶ μεγέθους ἡλίου, καὶ σελήνης, καὶ γῆς», «περὶ ἐκλείψεως ἡλίου», «περὶ ἐκλείψεως σελήνης», «πόσος ἐκάστω τῶν πλανητῶν ὁ χρόνος τῆς περιόδου», «περὶ τῶν ἄστρον τῶν καλουμένων Διοσκουρών», «εἰ θερμός ὁ ἥλιος», «περὶ τῆς φαινομένης ἐν τῷ νῶ διαφορᾶς πυρίνου φάσματος», «περὶ τῶν φαινομένων ἐν τῷ οὐρανῷ χρωμάτων αἱματωδῶν καὶ χασμάτων», «περὶ κομήτου», «περὶ τοῦ φαινομένου ἐν τῷ οὐρανῷ γαλακτοειδοῦς κύκλου, τοῦ λεγομένου γαλαξίου»· «περὶ ὑετοῦ, χαλάζης, χιόνος, πάχνης, καὶ δροσιάς», «περὶ δρόσου, καὶ πάχνης», «περὶ Ἰριδος», «περὶ τοῦ φαινομένου ἐν τῇ σελήνῃ, οἶον ἄλωνίου», «περὶ τοῦ φαινομένου ἐν τῷ ἄστρι ράβδων», «περὶ παρηλίων», «περὶ σεισμοῦ», «διὰτὶ ἄλμυρόν τό τῆς θαλάττης ὕδωρ», «περὶ τινῶν λιμνῶν», «τίς ἢ αἰτία τοῦ, ἐν τῇ θαλάσσει γλυκόν ὕδωρ εὐρίσκεις», «περὶ ποταμῶν», «περὶ ἀνέμων», «περὶ τυφῶνος», «περὶ συνερίου», «περὶ τῆς τοῦ νεύλου ἀναβάσεως», «περὶ τῆς ἐν εὐβοίᾳ παλιρροίας», «περὶ τῶν μεγίστων βασιλέων», «περὶ κορδαμοῦ», «περὶ πρηστήρα», «περὶ μεταβολῆς τῶν τῆς γῆς μελῶν», «περὶ τοῦ μεγάλου χειμῶνος, καὶ τοῦ μεγάλου θέρους», «τίς ἢ πλατωνικὴ ψυχολογία», «διὰτὶ ἢ ψυχὴ μαθητῶν μελιστῶν, καὶ ἀμελιστῶν λέγεται», «ποῖαν ψυχὴν ὁ πλάτων ἐν τιμαίῳ γεννᾷ;», «εἰ ἄναρχος ἢ ψυχὴ», «τίς ἢ τῆς ψυχῆς δύναμις», «πόσαι αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, καὶ τίνες», «περὶ τῆς ἀλόγου ψυχῆς», «τίς ἢ διαίρεσις τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα».

—σ. 39 ἢ φ. 28α, «Τοῦ αὐτοῦ, ἔτραι ἐπιλύσεις φυσικῶν ἀπορημάτων

πρός τόν βασιλέα τόν κύριον Μιχαήλ τόν Δούκα».

Ἄρχ. Ὁ μὲν Πλούταρχος, ὃ μέγιστε καί θειότατε βασιλεῦ διαφόρους δόξας ἀπαριθμούμενος...

Τελ. ...ἐαρινοί τινες ὄντος ἄνεμοι, βορέοι εἰσὶ τῷ γένει.

Πρβλ. Πορφυρόπουλος Μάρκος.

—σ. 103 ἢ φ. 60α, [τοῦ αὐτοῦ], «Περὶ θεάσεως κόσμου».

Ἄρχ. Χρῆ γινώσκειν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῇ κυκλοφορικῇ δυνάμει ἐν νυκτί καί ἡμέρα, ἀπό ἀνατολῆς ἐπ' ἀνατολήν περιφερόμενος...

—σ. 145 ἢ φ. 81α, «Αἰτιολογία φυσικὴ ὅτι ἀπεριόριστος ἡ τοῦ ἀνθρώπου ζωὴ προεγνωσμένης δέ τῷ μόνῳ σοφῷ θεῷ».

Ἄρχ. Τό ἀπεριόριστον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, καί προεγνωσμένον τῷ μόνῳ σοφῷ θεῷ, δυσκατάγνωστόν τε καί δυσδιάληπτον πέφυκεν...

Σημ. Στόν ἴδιο κώδικα, σσ. 153-162 ἢ φφ. 85α-89β, κατάλογος «Βιβλίων τινῶν ἐκ τῶν πολλῶν καί διαφόρων τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ Ἱεροσολύμων (Σύνολο: 144). Ἄρχίζει μέ τά «Ἐν τῇ λαύρα τοῦ ἀγίου ἀθανασίου» (Σ. 56) καί ἀκολουθοῦν: «Ἐν δέ τῇ μονῇ τοῦ Διονυσίου ταῦτα» (Σ. 10), «Ἐν τῇ τοῦ Σίμωνος Πέτρα» (Σ. 1), «Ἐν τῇ τοῦ βατοπεδίου τά κάτωθι» (Σ. 49), «Ἐν δέ τῇ τῶν Ἰβήρων» (Σ. 28). Μετά τό τέλος καί αὐτῆς τῆς βιβλιοθήκης γράφει: «Σημ. ὅτι τά ἀνωτέρω σημειωθέντα μέχρι τοῦδε οὐκ ἐτυπώθησαν. Διό καί διὰ χειρός εἰσὶ γεγραμμένα». Μεταξὺ αὐτῶν καί βιβλία τῶν φυσικῶν-θετικῶν ἐπιστημῶν. Ἀκολουθεῖ κατάλογος, προφανῶς ἐντύπων (Σ. 27), ἀθωνικῶν μονῶν καί τῶν «ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ βιέννης» εὑρισκομένων.

Στόν ἴδιον ἐπίσης κώδικα, σσ. 249-256 ἢ φφ. 133α-135β, «Πέτρου Γυλλίου, περὶ τῆς τοπογραφίας Κωνσταντινουπόλεως. Ἐτυπώθη ἐν τῷ λογδούνῳ τῶν παταβῶν. Ἐν τῇ ἐλζεβεριανῇ τυπογραφίᾳ, ἔτει 1632. Εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προοίμιον ἔνθα ἡ τοποθεσία αὐτῆς καί τά συντείνοντα αὐτῇ δεικνύονται».

Ἄρχ. Ἡ μὲν οὖν Κωνσταντινούπολις οὕτως ἐν τῇ χερρόνησῳ κεῖται, ὥστε ἅπαντα τόν ἰσθμόν τόν τῆς χερρόνησου περικλείειν, καί γάρ ἐκ τριῶν μερῶν θαλάσση περικλείεται...

Μετάφραση προφανῶς ἀπό τό ἔντυπο.

Στό φ. 8β (τά φφ. 1α-8α λευκά) ἡ ἴδια ἔνδειξη μέ τό προηγούμενο: «Ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου συμμίκτων».

II. Ἀποσπάσματα ἀπό τό ἔργο τοῦ Ψελλοῦ

- * 1. Μ.Π.Τ. 553 0,200×0,150 ΙΖ΄ αἰ. σσ. 161-168.
 Τίτλος: *Τοῦ σοφωτάτου Ψελλοῦ, εἰς τό θεωρία ἦν τό φυτόν, ὡς ἡ ἐμή θεωρία.*
Ἄρχ. Ἐώρων ὑμᾶς καί πάλαι περὶ τούτου...
- * 2. Ε.Β.Ε. 1118 0,210×0,160 ΙΗ΄ αἰ. φφ. 27α-29α.
 Ὁ ἴδιος τίτλος μέ τό II, 1.

III. Τοῦ σοφωτάτου καί ὑπερτίμου Μιχαήλ τοῦ Ψελλοῦ σύντομος καί σαφεστάτη ἐξηγήσις εἰς τήν φυσικήν ἀκρόασιν τοῦ Ἀριστοτέλους

1. Π.Β.Ι. 163 0,270×0,195 ΙΕ΄ αἰ. φφ. 137.
Ἄρχ. Καί πρῶτα μέν σοι, φοιτητῶν ἄριστε, τήν τοῦ Ὀργάνου βίβλον...
2. Ε.Α.Β. 1730 0,205×0,158 ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 259.
 Σύνθεση τοῦ ἔργου:
 — φφ. 1α-36β, [Βιβλ. Α].
Ἄρχ. Τό παρόν βιβλίον οὐδὲν ἐκ τῶν ἀρχόμεθα, ἔστι μέν τό δ΄ ἐκ μέρους τῆς φιλοσοφίας, ὃ ὑπό τό θεωρητικόν ἀνάγεται...
 Τελ. ...περὶ δέ τῶν φυσικῶν εἰδῶν δηλονότι τῶν ἐνύλων καί τῶν φθαρτῶν, ἐν τοῖς ἐπομένοις τῷ προτέρῳ βιβλίῳ ἅπερ εἰσὶ τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ, λελέξεται φησίν.
 — φφ. 36β-65α, [Βιβλ. Β], «ἀρχή τοῦ β΄».
Ἄρχ. Εἶωθεν Ἀριστοτέλης ὅτε τινος ὀρισμὸν θήραται, ἀπό τῶν παρακολουθούντων τῷ πράγματι συνάγειν αὐτόν...
 Τελ. ...ἕλη τό πᾶν ἐστι καί ὡς γένος λογίζεται· τό γάρ θνητόν ζῶον, γένος φησίν ἀνώνυμον, ἐν ἐτέρασιν.
 — φφ. 65β-93β, [Βιβλ. Γ].
Ἄρχ. Ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ ὀρισάμενος τήν φύσιν καί εἰπὼν αὐτήν, ἀρχήν καί κινήσεως καί τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ ἡρεμίας...
 Τελ. ...ἡ ῥητέον, ὡς οὐκ ἔστιν ἀπειρον καί τῇ καθαιρέσει, οἷον

ζητεῖ ἤγουν ἐνεργεία· ἀλλ' εἰ ἔστιν ἄπειρον, δυνάμει ἔστιν. τέλος τοῦ γ'.

— φφ. 93β-137β, [Βιβλ. Δ].

Ἄρχ. Προηγουμένως κατασκευάζει, ὡς καί ἡ περί τοῦ τόπου σκέψις, οἰκεία τῷ φυσικῷ ἔστιν...

Τελ. ...καί περί μέν χρόνου καί αὐτοῦ καί τῶν περί αὐτόν οἶον τοῦ νῦν τοῦ ποτέ τοῦ εἰδοτοῦ ἄρτι τοῦ πάλαι τοῦ ἐξαίφνης καί τῶν τοιούτων εἴρηται.

— φφ. 137β-160β, [Βιβλ. Ε].

Ἄρχ. Ἐντεῦθεν ἄρχεται τῶν περί κινήσεως λόγων καί δεῖξεισι περί αὐτῆς καί τῶν ἐν αὐτῇ προσόντων ἀκριβέστερον καί πλατύτερον...

Τελ. ...καί μίγνονται οὕτω πῶς τά ἐναντία· ὡς πῆ μέν ἡρεμεῖν πῆ δέ φέρεσθαι τό φερόμενον.

— φφ. 160β-190β, [Βιβλ. Ζ].

Ἄρχ. Ἐντεῦθεν εἰσβάλλει διδάσκειν στιγμόν δηλαδή καί τῶν νῦν· καί τῶν φερομένων ἐπί τε γραμμῆς καί ἐπί χρόνου...

Τελ. ...μία δέ φαίνεται τοιαύτη οὕσα ὁ κύκλω φορά.

— φφ. 190β-208β, [Βιβλ. Η].

Ἄρχ. Περί αὐτοκινήτου ἐνταῦθα ἄρχεται φιλοσοφεῖν· καί ὡς λῆμμα τίθησιν ὅτι ἅπαν τό κινούμενον εὐλόγως ὑπό τινος κινεῖσθαι...

Τελ. ...ἀλλ' εἰ ἔτυχεν οὐδέν ἢ ἀλλοιώσει, ἢ αὐζήσει ὥσπερ καί ἐπί τοῦ βάρους ἐλέγετο.

— φφ. 208β-259α, [Βιβλ. Θ].

Ἄρχ. Ἐν τῷ θῆτα καί τελευταίῳ βιβλίῳ προθέμενος ζητῆσαι τί τό ἀκίνητον· καί εἰ ἔστι τοῦτο αἴτιον κινήσεως πάσης...

Τελ. ...τί γάρ τῶν κτισμάτων, τόν κτίσαντα περιέξει. δόξα σοι ὁ θεός.

3. Β.Βρ. 77

Fol.

ΙΣΤ' αἰ.

φφ. 173α-310β.

Ἄρχ. Καί πρῶτα μέν σοι, φοιτητῶν ἄριστε...

4. Ε.Β.Π.(Α.Κ.). 159 0,339 × 0,227 ΙΖ' αϊ. φφ. 118α-310β.
*Ἄρχ. Καί πρῶτα μέν σοι, φοιτητῶν ἄριστε, τήν τοῦ Ὀργάνου
βίβλον...*

Τελ. ...τί γάρ τῶν κτισμάτων τόν κτίσαντα περιέξει.

Σημ. Τά χγφ. ΙΙΙ, 1, 3, 4 περιέχουν καί μία εἰσαγωγή πού ἀπευθύνεται πρὸς ἕνα μαθητή.

ΑΝΩΝΥΜΑ ΣΧΟΛΙΑ
ΣΕ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Α΄ Φυσική

- * 1. Μ.Α. 58 0,290 × 0,215 ΙΕ΄ αϊ. φφ. 55.
 Τό κείμενο καί τά σχόλια στά πρῶτα 5 βιβλία τῆς Φυσικῆς.
 Στήν ἀρχή μιᾶ γενικῆς παρουσίαση τοῦ ἔργου: «Ἡ φυσικὴ πραγματεία ταῦτα ἐστὶ τὰ ε΄ ὕλη, εἶδος, τόπος, χρόνος, κινήσις. Ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διδάσκει περὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους, ἐν δὲ τῷ β^ῳ περὶ εἶδους καὶ ὕλης, ἐν δὲ τῷ γ^ῳ περὶ κινήσεως καὶ ἀπείρου, ἐν δὲ τῷ δ^ῳ περὶ τόπου, χρόνου, κενοῦ, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τετράσι περὶ κινήσεως καὶ τῶν ἄλλων παρακολουθούντων αὐτῇ».
2. Β.Ε. 68 (Σ.Ι.12) 0,290 × 0,197 ΙΕ΄-ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 54α-56α.
 Τίτλος: *μετάφρασις τοῦ ἄλφα τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ἀριστοτέλους.*
 Ἄρχ. Ἐπειδὴ τό, εἴτε ἄνευ μὲν ἀποδείξεως βέλτιον...
 Τελ. ...ἄλλα μὲν οὐδέ τῷ εἶδει, οὐ γάρ κείμενον ἔν δια τό ὑποκείμενον, ἢ πολλά δια τά εἶδη αὐτόν εἶεν.
3. Ε.Β.Α. 181 0,220 × 0,155 ἔτ. 1562 φφ. 106α-109α.
4. Ε.Β.Α. 110 0,260 × 0,185 ΙΣΤ΄ αϊ.
 Τίτλος: *Παράφρασις τοῦ τῆς φυσικῆς ἄλφα ἀριστοτέλους.*
- * 5. Μ.Π.Τ. 146 0,210 × 0,157 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 14α-20α.
 Τίτλος: Ἄριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως α΄.
 Ἄρχ. Ἐπεὶ τό εἶδέναι καὶ τό ἐπίστασθαι...
 φ. 20β, λευκό.
6. Μ.Ι. 388 (4508) 0,205 × 0,160 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. 184α-209β.
 Τίτλος: *Προσίμιον εἰς τό Ἄριστοτέλους Περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως.*
 Ἄρχ. Τόν σκοπόν βούλει μαθεῖν τῆς Ἄριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως...
- * 7. Ε.Β.Ε. 1175 0,210 × 0,150 ΙΣΤ΄ αϊ. φφ. [166].
 Τά σχόλια («ὑπομνήματα») στό Δ΄ καὶ Ε΄ τῶν περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων:
 — φφ. [1α-122β], «Ἐπίμνημα εἰς τό δέλτα τῶν περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων».

Ἄρχ. Ἡ τοῦ βιβλίου τούτου μετὰ τοῦ προλαβόντος συνέχεια σαφῆς ἐστί...

φ. [1α-48α], «περὶ τόπου».

φ. [49α-83β], «περὶ κενοῦ».

φ. [84α-122β], «περὶ χρόνου».

φφ. 123α-124β, λευκά.

— φφ. [125α-166β], «Ἐπόμνημα εἰς τὸ πέμπτον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίων».

Ἄρχ. Ἡ τοῦ βιβλίου τούτου πραγματεία, ἐκείνω τῷ μέρει τοῦ τρίτου συνέχεια ἐν ᾧ περὶ κινήσεως διήλεκται ὁ φιλόσοφος...

* 8. Π.Β.Α. 180 0,220 × 0,160 ἔτ. 1634 φφ. 1α-78β.

Τίτλος: Ἐπόμνημα εἰς τὸ β^{ον} τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως.

Ἄρχ. Ἐπιβαίων ὁ ἀριστοτέλης πρὸς τὴν τῶν ἀρχῶν τῆς φύσεως γνῶσιν...

Τελ. ...ἄτινα ἀναπληρώσομεν ἐν τῷ ὀγδόῳ ταύτης τῆς πραγματείας. τέλος καὶ τὸ θεῶ δόξα. εἰς κέρκυραν ἀχλὺ ποσειδεῶνος ἕκτη ἐπὶ δέκα.

* 9. Π.Β.Α. 179 0,215 × 0,155 ἔτ. 1636 φφ. 88α-144α.

Κώδικας πυρίκαυστος.

Στὸ φ. 135β διαβάζουμε: «...καὶ ταῦτα περὶ τοῦ γ^{ον} τῶν ἀκρωματικῶν βιβλίου» καὶ ἡ σημείωση: «Τὸ παρὸν τέλος εἴληφε τριακοστῇ μαῖφ ἀχλὺτ'», ἐνῶ ἀπὸ τὸ φ. 137α (τὸ φ. 136, λευκὸ) ἀρχίζει ἡ «διάλεξις α^{ον}» περὶ «τοῦ ἀπειροῦ». Καὶ τὸ κείμενο τελειώνει: «...φαμέν πρὸς τὸ γ^{ον} κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Πρὸς τὸ δ^{ον} λέγομεν ὅτι ἡ δύναμις πρὸς τὴν ἀτελεῆ καὶ ἀδειώριστον ἐνέργειαν οὐκ ἐστί ἀπειρος εἰμὴ μόνον κατὰ τι· καὶ ταῦτα πρὸς τὸ γ^{ον} ἰκανά. περὶ δὲ τῆς κινήσεως ἐν τῷ ε^{ον} ἢ καὶ ὀγδόῳ ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος».

10. Π.Β.Ι.(Λ.). 504 0,212 × 0,158 ἔτ. 1636 φφ. 256.

Τίτλος: Ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως ἢ περὶ φυσικῶν ἀρχῶν τὸ α^{ον}.

Στὸ φ. 1α κτητορικὸ σημεῖωμα: «Εἰς χρῆσιν Δοσιθεοῦ, δωρηθὲν πρὸς Νικολάου Κεραμέως ἰατροφιλοσόφου τοῦ ἐξ ἰωαννίνων».

11. Π.Β.Ι.(Λ.). 547 0,219 × 0,158 ἔτ. 1646 φφ. 65.

Ἄρχ. *Περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς φιλοσοφίας. Τό τῆς φιλοσοφίας ὄνομα ἀρχὴν εἰληφέναι ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου...*

Τελ. *...ὧν τὴν ἑρμηνείαν ἐροῦμεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ βιβλίου. Τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν φυσικῶν 1646 νοεμβρίου 14, ἡμέρα Σάββατον, ἀπόκρεως.*

* 12. Μ.Δ. 274 (2948) 0,200 × 0,135 ἔτ. 1657 φφ. 170α-174β.

Τίτλος: *ἀριστοτέλους τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τό α^{ov}. κεφ. α^{ov}.*

Ἄρχ. *Ἐνταῦθα προτίθεται...*

Ἡ χρονολογία τοῦ χειρογράφου στό φ. 8β τοῦ κώδικα (γραμμένος ἀπὸ τό ἴδιο χέρι).

* 13. Ε.Β.Ε. 2649 0,215 × 0,155 ΙΖ' αἰ. φφ. 13α-101α.

Τίτλος: *Περὶ φυσικῆς πραγματείας· καὶ ἐπίτιτλος: Σειρά τῶν θεωρουμένων ἐπὶ τῆς φυσικῆς πραγματείας.*

φ. 13α, «Διανομή τῶν μερῶν τοῦ ἐπιστητοῦ γένους τῆς περὶ φυσικῆς πραγματείας».

Ἄρχ. *Ἐπειδὴ πᾶσα αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη διανέμεται κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ αἰσθητοῦ ἢ ἐπιστητοῦ γένους...*

— φ. 14α, «βιβλίον α^{ov}».

Ἄρχ. *βουλόμενος ὁ φιλόσοφος τὴν γνῶσιν τῆς τῶν ὄντων θηρεῦσαι φύσεως...*

— φ. 15β, «βιβλίον β^{ov}».

Ἄρχ. *διορισάμενος ἐπὶ τοῦ α^{ov} βιβλίου τὸν ἀριθμὸν καὶ τό τί ἐστι τῶν περὶ γένεσιν ἀρχῶν...*

— φ. 21β, «βιβλίον γ^{ov}».

Ἄρχ. *Ἐπεὶ δὲ διωρίσαντο ἐπὶ τοῦ β^{ov} τὰ προγινωσκόμενα τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης τοὺς παραδοθέντας αὐτῶ κανόνας...*

— φ. 25β, «βιβλίον δ^{ov}».

Ἄρχ. *Περάνας εἰς τόδε τὸν περὶ ἀπείρου λόγον, ἐπειδὴ ὡς καὶ ὁ φιλόσοφος...*

— φ. 39α, «βιβλίον ε^{ov}».

Ἄρχ. *Ἐν τοῖς προλαβοῦσι βιβλίοις μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ ὅλως τῶν ἀναγκαίων προγνώσεων τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης...*

— φ. 45β, «βιβλίον στ^{ov}, ἐπιγραφόμενον ζ^{ov}».

Ἄρχ. Παραδούς ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ἐπὶ μὲν τοῦ γ' τὸν ὀρισμὸν τῆς κινήσεως...

— φ. 59α, «βιβλίον ζ^{οῦ}, ἐπιγραφόμενον τῷ η'».

Ἄρχ. Μετὰ τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν συνεχῶν ἀναλογίαν εἶτε κατὰ διαίρεσιν εἶτε αὐξῆσιν...

— φ. 70β, «βιβλίον η^{οῦ}, ἐπιγραφόμενον τῷ θ'».

Ἄρχ. Διαφόρους περὶ κινήσεως ζητήσεις ἐν τοῖς προλαβοῦσι βιβλίοις διορισάμενος...

Τελ. ...ἄρα τὸ α^{οῦ} κινουὺν ἀμέγεθές τε εἶναι, καὶ ἀδιαίρετον, καὶ ὕλης εἰς τὸ παντελές κεχωρισμένον.

φ. 101β, λευκό.

Προτάσσεται, φφ. 1α-12β, «Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίοις».

Ἄρχ. Ὁ σκοπὸς τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίοις ἐστὶ παραδοῦναι ἡμῖν τὰς τε ἀρχὰς καὶ τὰ πάθη ὅσα κοινῇ παρακολουθεῖ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς σώμασι...

14. Π.Β.Ι. 207 0,205 × 0,155 ΙΖ' αἰ. σσ. 289.

Τίτλος: εἰς τὰ τοῦ φιλοσόφου περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως ὑπομνήματα.

Ἄρχ. Συντομίας χάριν ἢ χαίρω...

15. Π.Β.Ι. 94 0,165 × 0,135 ΙΖ' αἰ. φφ. 56.

Τίτλος: ὑπόμνημα εἰς τὸ γάμμα τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ἄρχ. Ἐπεὶ δ' ἡ φήσις μὲν ἐστὶν ἀρχὴ κινήσεως...

* 16. Π.Β. 704 0,220 × 0,165 ἔτ. 1730 σσ. 1-202.

Τίτλος: Ἐκ τῶν τοῦ φιλοσόφου περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως ὑπομνήματα προοίμιον.

Ἄρχ. Συντομίας χάριν ἢ χαίρω, ὡς ἂν μάλιστα δυνατόν...

— σ. 1, «Εἰς τὸ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως α^{οῦ}. διάλεξις πρώτη. περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν πραγμάτων. ζήτημα πρῶτον. τίνες εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ τοῦ φυσικοῦ πράγματος.

Ἄρχ. Τὸ μὲν εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι, ὡς ἐν τοῖς ὑστέροις...

σ. 17, «διάλεξις β^{οῦ} δευτέρα, περὶ τῶν ἀρχῶν ἐν μέρει καὶ πρῶτον περὶ τῆς ὕλης. ζήτημα α^{οῦ} πότερον ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ ἢ α^η ὕλη». Ἀκολουθοῦν: σ. 19, «ζήτημα β^{οῦ}. Ἀνασκευάζονται μὲν αἱ δόξαι τῶν ἐξ ἀρνούμενων τὴν α^η ὕλην» σ. 25, «ζήτημα γ^{οῦ} Ἀποδίδεται ὁ τῆς πρώτης ὕλης

ὀρισμός»· σ. 29, «ζήτημα δ^{ov} πότερον ἰδίαν ὑπαρξιν ἔχει ἢ ὕλη»· σ. 33, «ζήτημα ε^{ov} πότερον τοῦ εἶδους χωρίς, ὑπάρχειν τήν ὕλην δυνατόν»· σ. 34, «ζήτημα στ^{ov} πότερον ἔμφυτον ἔχει ροπήν πρὸς τό εἶδος ἢ ὕλη».

σ. 37, «διάλεξις γ^η, περί στερήσεως καί εἶδους, ζήτημα α^{ov} διαλύονται τινά περί στερήσεως». Ἐκολουθοῦν: σ. 39, «ζήτημα β^{ov} πότερον ἐστί καί τί ἐστί τό οὐσιῶδες»· σ. 43, «ζήτημα γ^{ov} πότερον τό εἶδος ἐστί, πᾶν τό εἶναι τοῦ πράγματος»· σ. 44, «ζήτημα δ^{ov} πότερον τό οὐσιῶδες εἶδος ἐκ τῆς ὕλης ἐξάγεται»· σ. 48, «ζήτημα ε^{ov} πότερον δύο εἶδη δύνανται ἅμα τήν αὐτήν ὕλην εἰδοποιεῖν»· σ. 51, «ζήτημα στ^{ov} πότερον ἢ ἔνωσις ἐστί ὄν»· σ. 55, «ζήτημα ζ^{ov} πότερον τί ἐστί παρά τά μέρη τό ὅλον».

—σ. 61, «Εἰς τό τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως β^{ov}. διάλεξις α^η περί φύσεως καί τέχνης. ζήτημα α^{ov}».

Ἄρχ. Τήν μὲν τῶν ἀρχῶν τοῦ φυσικοῦ σώματος, πραγματεῖαν ἢ ἀνωθεν βίβλος ἡμῖν ἀποκρῶντος ἐξηκριβώσατο...

σ. 65, «ζήτημα β^{ov} ὁποῖος ἐστί ὁ τῆς φύσεως ὀρισμός»· σ. 67, «ζήτημα γ^{ov} περί τέχνης»· σ. 69, «ζήτημα δ^{ov} πότερον τελειότερα τῆς φύσεως ἢ τέχνη».

σ. 72, «Διάλεξις β^α περί τῶν αἰτίων κοινῶς».

Ἄρχ. Ἡ τῶν ἀρχῶν γνῶσις πρὸς τήν τῶν αἰτίων σαφήνιαν πέφυκεν...

σ. 72, «ζήτημα α^{ov}. Τί ἐστί κοινῶς ἡ αἰτία»· σ. 73, «ζήτημα β^{ov} πότερον ὁ κοινός τῆς αἰτίας λόγος, εἰς τέσσαρα γένη διαιρετός».

σ. 78, «διάλεξις γ^η Περί τῆς ὕλικῆς καί εἰδικῆς αἰτίας ἐν μέρει. ζήτημα α^{ov} πότερον ἢ ὕλη ἀληθῆς αἰτία τοῦ εἶδους, καί τίς ὁ οἰκεῖος αὐτῆς τρόπος». Ἐκολουθοῦν: σ. 81, «ζήτημα β^{ov} περί τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὕλικῆς τε καί εἰδικῆς αἰτίας».

σ. 85, «διάλεξις δ^η περί τῆς ποιητικῆς αἰτίας. ζήτημα α^{ov} πότερον καί τί ἐστί ἢ ποιητική αἰτία». Ἐκολουθοῦν: σ. 89, «ζήτημα β^{ov} τί ἐστί ὁ αἰτιολογικός τρόπος τῆς ποιητικῆς αἰτίας, καί πότερον τῆς δέ αἰτίας, καί τοῦ ἀποτελέσματος διηρημένου»· σ. 94, «ζήτημα γ^{ov} ὁποῖον ἐστί ὁ τῆς ποιήσεως ὑποκείμενον»· σ. 98, «ζήτημα δ^{ov} πότερον ἢ ποιητική αἰτία τοῦ ἀποτελέσματος ἐστί προτέρα»· σ. 103, «ζήτημα ε^{ov} πότερον τό αἴτιον ἄμεσον εἶναι;»· σ. 108, «ζήτημα στ^{ov} πότερον τό ἐν τῷ ἀριθμῷ αἴτιον τι ἐκ δύο ὕλικῶν αἰτίων γίνεσθαι δύναται»· σ. 112, «ζήτημα ζ^{ov} πότερον δύο αἴτια ὑπέρ φύσιν ἀμοιβαδόν τίκτεσθαι δύναται».

σ. 117, «διάλεξις ε^η περί τῆς τελικῆς αἰτίας».

Ἄρχ. Τήν τελικὴν αἰτίαν ἀπασῶν μὲν εἶναι...

σ. 117, «ζήτημα α^{ov} τί ἐστί καί πότερον ἀληθῆς αἰτία τό τέλος»· σ. 123, «ζήτημα β^{ov} τίς ὁ αἰτιολογικός τρόπος, ποία δέ καί τά τοῦ τέλους αἰτιατά»· σ. 134, «ζήτημα γ^{ov} ὁποία εἰσίν τά τοῦ τέλους ἔνεκεν ἐνεργοῦντα»· σ. 139, «ζήτημα δ^{ov} περί τῆς παραδειγματικῆς καί τῆς κατά συμβεβηκός αἰτίας»· σ. 144, «ζήτημα ε^{ov} περί τύχης».

Τελ. ...*Καί περί μέν τοῦ β^{ov} τῶν φυσικῶν ἀρκέσθωσαν τσαῦτα.*

Εἰς τὰς λοιπὰς τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βίβλους.

σ. 149, «διάλεξις στ^η περί κινήσεως καί ἀπειρου».

Ἄρχ. Περὶ τε τῶν ἀρχῶν, καί τῶν τοῦ φυσικοῦ ὄντος αἰτίων διορισμένων...

σ. 150, «ζήτημα α^{ov} τί ἐστίν ἡ κίνησις λέγομεν» (λάθος σελιδαρίθμηση: μετά τή σελ. 154, ἀρχίζει πάλι: 145)· σ. 146, «ζήτημα β^{ov} πότερον ἐστί καί δέδοται τό συγκατηγορηματικόν ἄπειρον»· σ. 154, «ζήτημα γ^{ov} πότερον δυνατόν ἐστίν ἄπειρόν τε κατηγορηματικόν».

σ. 158, «διάλεξις ζ^η περί τόπου καί κενοῦ καί χρόνου».

Ἄρχ. κοινῆ περί τῆς κινήσεως ἐν τῷ γ^ω τουτωνί τῶν βιβλίων, εἰπὼν ὁ φιλόσοφος...

σ. 158, «ζήτημα α^{ov} τί ἐστίν ὁ τόπος ὁ ἐξωτερικός»· σ. 163, «ζήτημα β^{ov} τί ἐστίν ὁ ἐσωτερικός τόπος»· σ. 167, «ζήτημα γ^{ov} πότερον τό αὐτό σῶμα ἐν πολλοῖς εἶναι τόποις δύναται»· σ. 173, «ζήτημα δ^{ov} πότερον δυνατόν ἐστί τό κενόν»· σ. 174, «ζήτημα ε^{ov} τί ἐστίν ὁ ἐξωτερικός χρόνος»· σ. 178, «ζήτημα στ^{ov} τί ἐστίν ὁ ἐσωτερικός χρόνος».

σ. 182, «διάλεξις η^η περί ποσοῦ».

Ἄρχ. Τό τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας λαβύρινθον...

σ. 182, «ζήτημα α^{ov} πότερον τό συνεχές ποσόν ἐκ τῶν μαθηματικῶν μερῶν συντίθεται»· σ. 187, «ζήτημα β^{ov} πότερον τό ποσόν ἐκ μερῶν συντίθεται, εἰς ἄπειρον ἀορίστως διαιρετῶν»· σ. 190, «ζήτημα γ^{ov} πότερον τά μέρη τοῦ συνεχοῦς ποσοῦ δυνάμεις μόνον ἦτοι καί ἐντελεχεῖα διηρημένα ἔστιν».

Τελ. ...*καί περί μέν τῶν τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ἀρκείσθωσαν τσαῦτα διὰ δέ τό τέλος, τῷ θεῷ δόξα. 1730 αὐγούστου 25.*

* 17. Δ.Β.Κ. 94 0,205 × 0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 2α-4β.

Τίτλος: *Εἰς τά τοῦ φιλοσόφου περί φυσικῆς ἀκροάσεως ὑπομνήματα. προσίμιον.*

Ἄρχ. Συντομίας χάριν, ἢ χαίρω ὡς ἂν μάλιστα δυνατόν...

Κείμενο παρεμφερές μὰ τό προηγούμενο.

Οί 'διαλέξεις' (του α' βιβλίου): φφ. 2α, 7β και 15α (του β' βιβλίου): φφ. 23α, 26β, 29α, 31β, 39α, 46α, 52α και 59β.

Σημειώσεις: φ. 2α (άλλο χέρι): «Φυσική» (τρίτο χέρι): «Κούρσουλα, και: «ἐκ τῶν τοῦ διακόνου θεοφίλου τοῦ ἐκ βεβρόιας τοῦ γενομένου ὑστερον ἐπισκόπου Σερβίων».

* 18. B.A.N. 29 0,210×0,160 IH' αἰ. σσ. 161.

Κείμενο ἀκέφαλο· παρεμφερές μέ τό Α' 16.

Ἄρχ. ...*ζητημάτων λέγων τῆς μὲν ἀρχῆς οὐδεμία ἐστὶ γέννησις...* (στό Α' 16, σ. 4).

Οί 'διαλέξεις' (του α' βιβλίου): σσ. 12 (ἡ δευτέρα, ἐνῶ τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 12, 14, 21, 25, 29 και 30), 33 (και τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 33, 35, 38, 39, 43, 46 και 50)· (του β' βιβλίου): σσ. 55 (τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 55, 58, 60 και 61), 65 (τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 65 και 66), 71 (τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 71 και 74), 77 (τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 77, 80, 84, 87, 90, 93 και 97), 100 (τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 101, 105, 112, 115 και 118), 120 (τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 121, 125 και 130), 133 (τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 133, 136, 140, 144, 145 και 148) και 151 (ἐδῶ τὰ 'ζητήματα' στίς σσ. 151, 154 και 155).

19. M.M.Σ. 101 0,312×0,210 IH' αἰ. φφ. 44β-175β.

Τίτλος: *Περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως. Ὅπως διὰ τῆς ἀμειβοῦς γνώσεως ἥν ἕκαστος ἔχει περὶ αὐτοῦ δύναται βαθμηδὸν ἐλθεῖν ἐφ' ἑτέρας καθόλου.*

Ἄρχ. *Οὐκ οἶδ' ὅπως τινός τῶν πάλαι τῶ τῆς φιλοσοφίας οὐκ ἀνηκόντως τιμηθέντων ὀνόμασι ἐς τοσοῦτον ἐλθεῖν...*

Στό φ. 1α κτητορικό σημεῖωμα: «κ[αί] τόδε πρός τοῖς ἄλλοις Διονυσίου ἀρχιμανδρίτου, τοῦ κ[αί] πρώην ἐκκλησιάρχου τῶν αὐθεντικῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, τῆς ἐν Γιασίῳ αὐθεντικῆς αὐλῆς κ[αί] τῶν πέριξ».

20. Π.Β.Ι. 117 0,312×0,205 IH' αἰ. φφ. 223α-257β.

Τίτλος: *Περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως.*

Ἄρχ. *Οὐκ οἶδ' ὅπως τινός τῶν πάλαι τῶ τῆς φιλοσοφίας οὐκ ἀνηκόντως τιμηθέντων ὀνόμασι ἐς τοσοῦτον ἐλθεῖν...*

21. B.P.A. 459 0,207×0,155 IH' αἰ. σσ. 362-609.

Τίτλος: *Σειρά τῶν θεωρουμένων ἐπὶ τῆς φυσικῆς πραγματείας. Περὶ φυσικῆς*

πραγματείας. *Διανομή τῶν μερῶν τοῦ ἐπιστητοῦ Γένους τῆς περί φύσεως πραγματείας.*

Ἄρχ. Ἐπειδὴ πᾶσα αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη διανέμεται κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ αἰσθητοῦ...

Τελ. ...ἐν οἷς καὶ τὴν ἐνότητα, καὶ ἀμεταβλησίαν τοῦ α^{οῦ} ὑπ' αὐτοῦ κινουμένου, καὶ ὅτι τὸ α^{οῦ} κινοῦν ἐστὶν ἀμερές.

22. B.A.N. 59 0,155×0,105 ΙΗ' αἰ. φφ. 323α-434β.

Τίτλος: *Σειρά τῶν θεωρουμένων ἐπὶ τῆς φυσικῆς πραγματείας.*

Ἄ Ο κώδικας ἔχει καταστραφεῖ.

* 23. M.I. 116 (4236) 0,205×0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 265.

Τίτλος: *Εἰς τὸ περί φυσικῆς ἀκροάσεως Ἀριστοτέλους γεγραμμένον κατὰ κεφάλαια καὶ ὕφη.*

24. M.I. 135 (4255) 8° ΙΗ' αἰ. φφ. 365.

Τίτλος: *Περί τῶν ὀκτώ βιβλίων τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως.*

Ἄρχ. Ἡ θεωρητικὴ φιλοσοφία τελειότης ἐστὶ τοῦ νοός, ὁ δὲ ἀνθρώπινος νοὺς δύναμις ἐστὶν ἐν ψυχῇ λογικῇ ὑπὸ θεοῦ δημιουργηθεῖσα...

* 25. I.M.Σ. 62 0,185×0,140 ΙΗ' αἰ. φφ. 300.

Τίτλος: *Προλεγόμενα εἰς πᾶσαν τὴν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας πραγματείαν. περί τοῦ ὀνόματος τῆς φιλοσοφίας.*

Ἄρχ. Τὸ τῆς φιλοσοφίας ὄνομα ἀρχὴν εἰληφέναι ὑπὸ τοῦ πυθαγόρου...

—φ. 10β, «Ἐπόμνημα εἰς τὸ α' τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως».

Ἄρχ. Προτίθεται ἡμῖν εἰς ἐξήγησιν τὸ τῶν ὀκτώ βιβλίων τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως προοίμιον, ὃ καὶ εἰς ἅπασαν τὴν περί φύσεως ἐπιστήμην ἐκτείνεται...

—φ. 32α, «Ἐπόμνημα εἰς τὸ βῆτα τῶν περί ἀρχῶν βιβλίων. Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶ φύσει, τὰ δὲ δι' ἄλλας αἰτίας».

Ἄρχ. Ἡ συμπλοκὴ τοῦ παρόντος βιβλίου μετὰ τοῦ φθάσαντος, δεῖ ληφθῆναι ἐξ ἐκείνων τῶν ἐν τέλει τοῦ πρώτου ρημάτων...

—φ. 97α, «Ἐπόμνημα εἰς τὸ γάμμα τῶν φυσικῶν τοῦ ἀριστοτέλους. Ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις μὲν ἐστὶν ἀρχὴ κινήσεως καὶ μεταβολῆς, χωρίον πρῶτον».

Ἄρχ. Εἴρηται τὸν σκοπὸν τῆς παρούσης πραγματείας ἐστὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης...

—φ. 116α, «Τμήμα δεύτερον, κεφ. δ^{ov}, περὶ ἀπειρίου».

—φ. 120α, «Ἐπόμνημα εἰς τὸ πέμπτον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίον».

Ἄρχ. Ἡ τοῦ βιβλίου τούτου πραγματεία, ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ τρίτου συνέχεται, ἐν ᾧ περὶ κινήσεως διήλεκται ὁ φιλόσοφος...

—φ. 160α, «Ἐπόμνημα εἰς τὸ ζῆτα τῶν φυσικῶν βιβλίων, κεφ. α^{ov}, χωρίον πρῶτον».

Ἄρχ. Τὸ ἕκτον τῶν φυσικῶν βιβλίων ἀκολουθεῖ τῷ πέμπτῳ δῆλον ἐστὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς...

φφ. 206β-208β, λευκά.

—φ. 209α, «Ἐπόμνημα εἰς τὸ ἦτα τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ ἀριστοτέλους. ἅπαν τὸ κινούμενον ἀνάγκη ὑπὸ τινος κινεῖσθαι χωρίον α^{ov}».

Ἄρχ. Διάφορα περὶ τοῦ βιβλίου τούτου παρά τοῖς ἐξηγηταῖς φέρονται, οἱ μὲν γάρ φασὶ τοῦτο μὴ εἶναι τοῦ ἀριστοτέλους...

φφ. 227β-228β, λευκά.

—φ. 229α, «Ἐπόμνημα εἰς τὸ θῦδοον τῆς ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως. Πότερον δὲ γέγονέ ποτε κινήσις οὐκ οὔσα, χωρίον πρῶτον».

Ἄρχ. Συνέχεται τὸ βιβλίον τοῖς μετὰ τοῦ ἕκτου τὸν τρόπον...

Τελ. ...τὸ πρῶτον κινεῖν εἶναι ἀδιαίρετον, ἀμερές, καὶ μηδὲν μέγεθος ἔχον. τέλος τοῦ ὀγδόου τῶν φυσικῶν βιβλίου. Καὶ ἡ ὑπογραφή: Σαμίου προηγουμένου Ἰακώβου βαθιώτου πέφυκεν τόδε.

Β' Περί Οὐρανοῦ

* 1. B.Br. 545 Fol. IE' αἱ. φφ. 116α-120β.

Τίτλος: *Ἐκ τοῦ περὶ οὐρανοῦ.*

Ἄρχ. Τριχῶς οὐρανός παρα πλάτωνι...

Τελ. ...καὶ θάττον καταδύεται.

2. I.M.M. 454 0,543×0,312 IE' αἱ. φφ. 134α-141β.

Τίτλος: *Περὶ κόσμου, Ἀριστοτέλους.*

Ἄρχ. Πολλάκις μὲν ἔμοι γε θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον ὄντως χρῆμα, ᾧ Ἀλέξανδρε, ἡ φιλοσοφία ἔδοξεν εἶναι...

3. B.B.(σ.). 237 Fol. ΙΣΤ΄ αἰ. φφ. 211 καὶ 228.
 Τίτλος: *Ἀριστοτέλους α΄ περί οὐρανοῦ ἄλφα* (καὶ στό περιθώριο: «λείπει ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐξηγήσεως»).

* 4. Μ.Π.Τ. 251 0,300×0,210 ἔτ. 1660 φφ. 126α-194β.
 Τίτλος: *Εἰς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους περί οὐρανοῦ θεωρίαν ὑπόμνημα.*
Ἄρχ. Ἔδει μὲν μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν τούτων ἀρχῶν...

Στό φ. 194β: «Ἐκ τῶν τοῦ γρηγορίου ἱερομονάχου μελισσηνοῦ τοῦ κρητός καὶ συναΐτου, κατὰ τό α^{ov}, χ^{ov}, ξ^{ov} [= 1660] ἰανουαρίου κε΄», ἐνῶ στό φ. 144β, «αχξ^{ov} νοεμβρίου γ^l ἐκ τῶν τοῦ γρηγορίου μελισσηνοῦ κρητός καὶ συναΐτου».

* 5. E.B.E. 2649 0,215×0,155 ἔτ. 1676 σσ. 7+242.
 Τίτλος: *Ἐπόμνημα συνοπτικόν καὶ ζήτημα εἰς τὴν περί οὐρανοῦ πραγματείαν.*
 Προτάσσεται, σσ. 1-7, «Πίναξ ὡς τό α^{ov} τῆς περί οὐρανοῦ πραγματείας κατὰ ἀλφάβητον».

Δύο ἡμερομηνίες, στή σ. 1, «αχοε΄ δεκεμβρίου γ΄» καὶ στή σ. 242: «αχοστ΄ ἀπριλλίου κδ΄», δηλοῦν πότε ἄρχισε καὶ πότε τέλειωσε ἡ γραφή τοῦ κειμένου.
 Ἄπό τόν Κορυδαλέα;

* 6. Μ.Π.Τ. 354 0,200×0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 252α-257β.
 Τίτλος: *Ἀριστοτέλους περί οὐρανοῦ.*
Ἄρχ. Ἡ περί φύσεως ἐπιστήμη σχεδόν ἢ πλείστη φαίνεται...

Τελ. ...τό δ΄ ἔλαττον βάρος τοῦ ἐλάττονος ἐστὶ μέγεθος.

Τό ὄνομα τοῦ κτήτορα στό φ. 14α: «Δημητρίου πρωτοκανονάρχου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας», στό φ. 252α: «Δημητρίου νῦν καὶ οὐδέποτε τινός» καὶ στό φ. 256β: «Δημητρίου καὶ τόδε».

7. Π.Β.Ι. 212 0,203×0,145 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 57α-91β.
 Τίτλος: *Εἰς τά τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλία περί οὐρανοῦ.*
Ἄρχ. Διάλεξις α΄ περί τῆς φύσεως τοῦ οὐρανοῦ. Ζήτημα α΄, πότερον ὁ οὐρανός σῶμα...

* 8. Μ.Μ.Λ. 1051 0,220×0,150 ΙΖ΄ αἰ. φφ. 69α-82β.
 Τίτλος: *Σύνοψις εἰς τό α^{ov} τῆς περί οὐρανοῦ πραγματείας.*

Ἄρχ. Οὐδέν οὕτως ἐναργές εἶναι δέν ἐφ΄ ἐκάστης ἐπιστήμης ὡς τό ἐπιστητόν αὐτῆς γένος· τοῦτο γάρ ὡς ἐγνωσμένον καὶ ἀναμφισβήτητον πρό τῶν ἄλλων...

Τά κεφάλαια:

- φ. 69β, «Κεφ. α^{ov} ὅτι ὁ κόσμος πᾶν ἐστὶ καὶ τέλειον».
 Ἄρχ. *Εἰκότως ὁ φιλόσοφος εὐθύς ἐν ἀρχῇ τοῦ προοιμίου τὴν περὶ τοῦ παντός ὑπέθετο θεωρίαν...*
- φ. 70α, «Κεφ. β^{ov} ὅτι ὑπάρχει ἐν παντί ἕτερα μερική φύσις παρά τῶν ὑπὸ σελήνην στοιχείων τιμιώτερα τε καὶ προτέρα ἐκείνου».
 Ἄρχ. *βουλόμενος ὁ φιλόσοφος συνάξει τὸ προτεθέν διαίρεσίν τινα προχειρίζεται...*
- φ. 70β, «Κεφ. γ^{ov} ὅτι τὸ κυκλοφορικόν σῶμα μήτε βαρὺ ἐστὶ μήτε κοῦφον, καὶ ὅτι ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ἄναυξές τε καὶ ἀμείωτον καὶ ἀναλλοίωτον καθ' αὐτό».
 Ἄρχ. *Μέλλον ὁ φιλόσοφος συνάξει τὸ προτεθέν, τὸν ὀρισμὸν τοῦ βαρέως καὶ κούφου, πρῶτον ἐκτίθησι...*
- φ. 71α, «Κεφ. δ^{ov} περὶ τῆς τοῦ οὐρανοῦ σώματος οὐσίας, ἧτοι περὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους τοῦ αὐτοῦ».
 Ἄρχ. *Δεῖξας ὁ φιλόσοφος τὴν ἀγεννησίαν καὶ ἀφθαρσίαν τοῦ οὐρανοῦ σώματος...*
- φ. 71β, «Κεφ. ε^{ov} πότερον ἄπειρόν ἐστὶ τὸ πᾶν ἢ πεπερασμένον».
 Ἄρχ. *Συναγαγὼν μέχρι τοῦδε ὁ φιλόσοφος τὸ οὐράνιον σῶμα...*
 Τελ. *...εἰς ἄρα ἐστὶν ὁ καθ' ἡμᾶς κόσμος καὶ παρά τοῦδε ἕτερον μηδέν.*

* 9. Π.Β. 704 0,220 × 0,165 ἔτ. 1731 σσ. 202-275.

Τίτλος: *Εἰς τὰ τοῦ φιλοσόφου περὶ οὐρανοῦ, καὶ κόσμου διάλεξις θ^η.*

Ἄρχ. *Εἴπομεν τὰ τῶ φυσικῶ σώματι, κοινῶς ἀνήκοντα νῦν καὶ περὶ τοῦ φυσικοῦ σώματος, ἐν μέρει ρητέον, καὶ περὶ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ, καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῶν κινητῶν, ἀλλὰ ἀγεννητῶν σωμάτων...*

—σ. 202, «ζήτημα α^{ov} πότερον εἰς ἐστὶν ὁ κόσμος; καὶ ἰκανῶς τέλειος»· σ. 209, «ζήτημα β^{ov} πότερον ὁ κόσμος αἰεὶ προϋπῆρχε, καὶ εἰ ἦν»· σ. 214, «ζήτημα γ^{ov} περὶ τοῦ συστήματος, ἧτοι τοπικῆς τάξεως τῶν τοῦ κόσμου ὑποσεληναίων μερῶν».

σ. 220, «διάλεξις ι^η περὶ οὐρανοῦ. δέκατον».

—σ. 221, «ζήτημα α^{ov} πότερον ἀπλοῦν ἐστὶ σῶμα ὁ οὐρανός, ἧτοι ἐξ ὕλης τε καὶ εἶδους συγκείμενον»· σ. 234, «ζήτημα β^{ov} πότερον στερεοί εἰσὶν οἱ οὐρανοί, εἰ ρευματικοί»· σ. 238, «ζήτημα γ^{ov} πότερον ἄφ' ἑαυτῶν

κινούνται οί ούρανοί ἢ ἐκ τῶν παρισταμένων ἀγγέλων»· σ. 242, «ζήτημα δ^{ον} περί ἀριθμοῦ, μεγέθους, σχήματος, φωτός, καί ἐπιρροῶν τῶν ἀστέρων».

σ. 248, «Γίνωσκε δέ, τό πῶς ὀνομάζουσι ἐκάστου τῶν ιβ' ζωδίων τοῦνομα, ἀρχομένου ἀπό τοῦ μαρτίου».

Τελ. ...καί μετέπειτα τελευτήσι τούτου ἔνεκεν, δηλοῖ ἡ ἐρώτησις... (κολοβό).

Στό τέλος, «1731 ἰουλίου 7 ἐκ τῶν τοῦ σωφρονίου κυπραίου ἐκ μονῆς τῆς βασιλικῆς τῆς παναγίας τοῦ κύκκου ἐν κύπρῳ ἀρχιερατεύοντος τοῦ λογιωτάτου κυρ νεοφύτου σμυρναίων».

* 10. Δ.Β.Κ. 94 0,205×0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 65α-84β.

Τίτλος: *Εἰς τά τοῦ φιλοσόφου περί οὐρανοῦ, καί κόσμου διάλεξις θ^η.*

Ἄρχ. *Εἶπομεν τά τῶ φυσικῶ σώματι κοινῶς ἀνήκοντα, νῦν δέ καί περί τοῦ φυσικοῦ σώματος...*

Κείμενο παρεμφερές μέ τό προηγούμενο.

Ἡ 'διάλεξις' ι^η, φ. 70β.

Τά φφ. 85α-90β, λευκά.

* 11. Β.Α.Ν. 29 0,210×0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 162-190.

Κείμενο κολοβό· παρεμφερές μέ τό Β', 9.

Τίτλος: *Εἰς τά τοῦ φιλοσόφου περί οὐρανοῦ, καί κόσμου διάλεξις θ^η.*

Ἄρχ. *Εἶπομεν τά τῶ φυσικῶ σώματι κοινῶς ἀνήκοντα, νῦν δέ καί περί τοῦ φυσικοῦ σώματος, ἐν μέρει ρητέον...*

Τά 'ζητήματα' τῆς θ' 'διαλέξεως' στίς σσ. 162, 166 καί 168. Ἡ 'διάλεξις' ι^η στή σ. 173 καί τά 'ζητήματα' αὐτῆς στίς σσ. 174, 182, 185 καί 188.

Τελ. ...τά ἐλεύθερα τῶν ἀποτελεσμάτων βεβαίως προλέγειν εὔχονται ἐλεύθερα γάρ τάδε τῶν ἀποτελεσμάτων ὄντα οὐδεμίαν... (στό Β' 9, σ. 247).

* 12. Μ.Α.Λ. 46 0,220×0,150 ΙΗ' αἰ. φφ. 141α-274β.

Κείμενο ἀκέφαλο καί κολοβό, πυρίκαυστο.

Οί (διασωθέντες) τίτλοι:

—φ. 146β, «Δόξα τῶν νεωτέρων περί τοῦ ἐπιστητοῦ ταύτης τῆς πραγματείας».

—φ. 154β, «Περί τῆς ἐπιγραφῆς τῶν βιβλίων».

—φ. 155β, «Περὶ τῆς τάξεως τῶν θεωρουμένων ἐφ' ἧς καὶ περὶ διαιρέσεως τῶν βιβλίων».

—φ. 156β, «Περὶ οὐρανοῦ, βιβλίον α^{οῦ} κεφ. α^{οῦ} μόριον α^{οῦ}».

Ἄρχ. Ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη σχεδὸν ἢ πλείστη φαίνεται περὶ σώματα καὶ μεγέθη...

—φ. 164α, «Κεφ. β^{οῦ}, μέριον ε'. Περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ παντός φύσεως καὶ τὰ λοιπά».

—φ. 174α, «Κεφ. γ^{οῦ}, ἐδάφ. ιζ^{οῦ}. Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν ὑπόκειται, τὰ δὲ ἀποδέδεικται τῶν εἰρημένων».

—φ. 183α, «Κεφ. δ^{οῦ}» (ἔχει καεῖ ὁ τίτλος).

—φφ. 257β, «Κεφ. ε^{οῦ}, ἐδάφιον λβ^{οῦ}. Πότερον ἐστὶ τὸ σῶμα ἄπειρον, ὥσπερ οἱ πλείστοι τῶν ἀρχαίων».

—φ. 267α, «Κεφ. στ^{οῦ}, ἐδάφιον μγ^{οῦ}, ἀλλαμὴν οὐδε τὸ ἐπιστητόν».

13. Μ.Γ.Σ. 22 0,217 × 0,170 ΙΗ' αἰ. φφ. 43α-50β.

Ἄρχ. Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ ἐκτίθεται προοίμιον...

Γ' Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς

* 1. Π.Β.Α. 179 0,215 × 0,155 ἔτ. 1635 φφ. 1α-85α.

Τίτλος: Ἐπόμνημα εἰς τὰ τοῦ ἀριστοτέλους περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς θεωρούμενα.

Ἄρχ. [Τ]ὸ πᾶν ὑπὸ διαφορῶν τε καὶ ἐναντίων σωμάτων τὸ εὐάρμοστον καὶ τάξιν ἔχειν ἢ δημιουργὸς φύσις ἐτορνεύσατο τὰ γὰρ φθαρτὰ τοῖς ἀφθάρτοις...

φ. 65α, «εἰς τὸ δεύτερον τῶν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐπόμνημα».

Ἄρχ. τὸν ὀρισμὸν παρέδωκε τῆς τε γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐν τῷ πρώτῳ ταύτης τῆς πραγματείας...

Τελ. ...οἷον ὁ αὐτός ἥλιος καὶ ἡ αὐτὴ τοῦ ἡλίου κυκλοφορία ἦτις τὰ νῦν ἔσται καὶ αὔριον. Καὶ ταῦτα περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Σύντομα σημειώματα ἀναφέρουν πότε ἄρχισε καὶ πότε τέλειωσε ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου. Πρβλ. φ. 85β: «εἰς κυδωνίαν γαμηλιῶνος πρώτη ἐπὶ εἰκάδι κατὰ τὸ ἀχλε' ἔτος κοσμοσωτήριον», φ. 1α: «εἰς κυδωνίαν μεταγεινιῶνος κατὰ τὸ ἀχλε'», φ. 62α: «εἰς κυδωνίαν πωανειῶνος α' μετὰ εἰκάδα κατὰ τὸ ἀχλε' ἔτος κοσμοσωτήριον».

* 2. Π.Β.Α. 375 0,210 × 0,155 ἔτ. 1637 φφ. 1α-53α.
 Τίτλος: Ὑπόμνημα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους θεωρούμενα περὶ
 γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Ἄρχ. Τὸ πᾶν ὑπὸ διαφορῶν τε καὶ ἐναντίων σωμάτων τὸ
 εὐάρμοστον καὶ τάξιν ἔχειν ἢ δημιουργὸς φύσις ἐτορνεύσατο τὰ
 γὰρ φθαρτὰ τοῖς ἀφθάρτοις...

φ. 57α, «Εἰς τὸ β' περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὑπόμνημα».

Ἄρχ. Τὸν ὀρισμὸν παρέδωκε τῆς τε γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐν τῷ
 α^ο ταύτης τῆς πραγματείας...

Τελ. ...οἶον ὁ αὐτὸς ἥλιος καὶ ἡ αὐτὴ τοῦ ἡλίου κυκλοφορία ἦτις
 τὰ νῦν ἔσται καὶ αὔριον. Καὶ ταῦτα περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς».

Στὸ τέλος τοῦ πρώτου, ἀλλὰ καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος
 γραφῆς: «Εἰς κυδωνίαν ἰουλίῳ λ' κατὰ τὸ ἀχλζ' ἔτος τὸ σωτήριον».

Κείμενο παρεμφερές μὲ τὸ προηγούμενο.

3. Π.Β.Ι.(Λ.). 504 0,212 × 0,158 ΙΖ' αἰ. φφ. 227α-256α.

Ὁ ἴδιος τίτλος μὲ τὰ προηγούμενα.

Ἄρχ. Τὸ πᾶν ὑπὸ διαφορῶν τε καὶ ἐναντίων...

* 4. Δ.Β.Κ. 94 0,205 × 0,145 ΙΗ' αἰ. φφ. 91α-99β.

Τίτλος: Εἰς τὰ τοῦ φιλοσόφου περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. Διαλέξεις.

Ἄρχ. Ἐπεὶ μὲν ὁ τῆς φύσεως μίστης ἀδύτων, ἐν τῇ τῶν περὶ
 οὐρανοῦ ἐκδόσει τὸ ἐν τῶν τοῦ φυσικοῦ σώματος...

φ. 91α, «Διάλεξις πρώτη περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς τῆς τε οὐσιώδους
 καὶ τῆς ἐπουσιώδους» φ. 97α, «Διάλεξις β^α περὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου
 τῆς γενέσεως».

Τελ. ...κύριον αὐτῆς αἰτίου οὔτε συνόνυμον οὔτε ὁμόνυμον εἶναι
 δύναται... (κολοβό).

* 5. Β.Ρ.Α. 478 0,207 × 0,160 ΙΗ' αἰ. σσ. 89.

Τίτλος: Ἀρχαίων δόξαι περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. Παράφρασις τοῦ α^ο
 κεφαλαίου.

Ἄρχ. Περί μὲν οὖν τῶν στοιχείων ἢ ἄνω καὶ κάτω κινεῖται
 βαρύτητος καὶ κωφότητος, καὶ οὓς ἂν τόπους ἐπέχη, ἡμῖν...

Τελ. ...αὔθις δέ ἐπὶ τὸν φιλόσοφον ὁ λόγος ἐπαινίτω.

6. Μ.Κτ. 214 (3287) 8° ΙΗ΄ αϊ. φφ. 46β-158β.
 Τίτλος: *Τοῦ β^{ου} βιβλίου περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς Ἀριστοτέλους παραφρασις.*

Ἄρχ. Κεφ. α^{ον} Πλάτωνος ἔλεγχος καὶ τῶν ποιούντων μίαν ὕλην παρά τὰ στοιχεῖα...

7. Μ.Γ.Σ. 22 0,217×0,170 ΙΗ΄ αϊ. φφ. 51α-58β.
Ἄρχ. Τό πρῶτον βιβλίον τῆς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς πραγματείας διαιρεῖται...

8. Ε.Σ.Σ. 86 4° ΙΗ΄ αϊ.
 Τίτλος: *Εἰς τὰ τοῦ Φιλοσόφου περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς διαλέξεις.*

9. Β.Ο. 153 0,225×0,166 ΙΗ΄ αϊ. σσ. 612.
 Κείμενο ἀκέφαλο.

Ἄρχ. ...ἐπισυμβαίνειν τοῖς πράγμασι ταυτηνὴ τὴν δόξαν οἱ πλείους πρεσβεύουσι τῶν νεωτέρων...

Δ΄ Περί ζώων γενέσεως Περί ζώων ιστορίας Περί ζώων μορίων

1. Β.Β.Ν. III.D.2 Fol. ἔτ. 1493 φφ. 1α-207β.
 Τίτλος: *Ἀριστοτέλους περὶ ζώων μορίων, βιβλία τέσσαρα.*

2. Β.Β.Ν. III.D.6 Fol. ἔτ. 1494 φφ. 290.
 Τίτλος: *Ἀριστοτέλους περὶ ζώων γενέσεως, βιβλία πέντε.*

3. Ε.Β.Α. 215 0,220×0,157 ἔτ. 1550 φφ. 211.
 — φφ. 1α-96β, «περὶ μερῶν τῶν ζώων».

Ἄρχ. Ἐκεῖνοι γάρ...

— φφ. 97α-124α, «Περί ζώων μορίων».

— φφ. 125α-211α, «Περί ζώων γενέσεως».

Ἡ χρονολογία τοῦ γγφ. στό φ. 211β ὅπου καὶ ἡ ὑπογραφή: «Μαθουσάλας Μαχείρ».

4. B.Br. 48 Fol. έτ. 1551 φφ. 453α-454β.
 Τίτλος: *Έκ δέ τής αὐτῆς περί ζώων ἱστορίας ἀριστοτέλους καί φυσιογνωμικά.*

Ἄρχ. *μέτωπον, οἷς μὲν μέγα, βραδύτεροι...*

Τελ. *...ἀμβλύτης δέ μαλακίαν σημαίνει.*

Στό τέλος τό ὄνομα τοῦ γραφέα, ὁ τόπος καί ὁ χρόνος γραφῆς: «τό παρόν βιβλίον πέρας εἴληφεν ἐνετίησι διά χειρός ἐμοῦ ἰωάννου μουρμουρέως τοῦ ἐκ ναυπλίας πόλεως. ἔτους τρέχοντος ἀπό τῆς τοῦ χριστοῦ γεννήσεως αφνα'».

5. B.Br. 545 Fol. ΙΕ' αἰ.

—φφ. 142α-156β, «Ἐκ τοῦ περί ζώων μορίων».

Ἄρχ. *Οὐδέν παρήχθη, ὃ μή πρός τέλος...*

Τελ. *...πρός τό βέλτιστον πάντα ἐμηχανήσατο.*

—φφ. 176α-195β, «Ἐκ τοῦ περί ζώων γενέσεως».

Ἄρχ. *Τῶν δὴ ζώων τά μὲν ἐν συνδυασμοῦ...*

Τελ. *...ζῶων αἰῖδιον, ἀόριστον.*

6. B.B.(σ.). 129 0,325 × 0,210 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 2α-93α.

Τίτλος: *σχόλια εἰς τό περί ζώων μορίων πρῶτον βιβλίον ἀριστοτέλους.*

Ἄρχ. *ὥσπερ ἐν τοῖς ἠθικοῖς ἐπιγραφομένοις Νικομαχεῖσις...*

Τά ὑπόλοιπα 'βιβλία': φ. 24β, «σχόλια εἰς τό δεύτερον βιβλίον τῆς αὐτῆς πραγματείας»· φ. 39α, «σχόλια τῶν δεομένων ῥητῶν σαφηνείας τοῦ τρίτου βιβλίου τῶν περί ζώων μορίων» καί φ. 58α, «σχόλια εἰς τό τέταρτον τῶν περί ζώων μορίων».

Τελ. *...ὄδε μὲν οὖν πεπλήρωται πᾶσα ἡ περί ζώων μορίων ἀριστοτέλους πραγματεία· καί εἰς αὐτά σχολαί.*

7. B.B.(σ.). 262 0,215 × 0,145 ΙΣΤ' αἰ. φφ. 352.

—φφ. 1α-190α, «ἀριστοτέλους περί ζώων γενέσεως τό πρῶτον».

Ἄρχ. *Ἐπεὶ δέ περί τῶν ἄλλων μορίων τῶν ἐν τοῖς ζώοις εἴρηται...*

—φφ. 209α-352β, «ἀριστοτέλους περί ζώων μορίων βιβλίον πρῶτον».

Ἄρχ. *Περί πᾶσαν θεωρίαν τε καί μέθοδον...*

8. B.B.N. III.D.4 Fol. ΙΣΤ' αἰ. φφ. 260.

Τίτλος: *Ἀριστοτέλους περί ζώων ἱστορίας βιβλία δέκα.*

9. I.M.M. 453 0,500 × 0,314 ΙΖ΄ αϊ. φφ. 51α-245β.
 — φφ. 51αβ, «Περί ζώων κινήσεως».
 Ἐρχ. *Περί δέ ζώων κινήσεως, ὅσα μέν...*
 — φφ. 69α-78β, «Μηχανικά».
 Ἐρχ. *Θαυμάζεται τῶν μέν κατά φύσιν συμβαινόντων...*
 — φφ. 83α-88β, «Περί ζώων μορίων, βιβλ. α΄».
 Ἐρχ. *Περί πᾶσαν θεωρίαν...*
 — φφ. 89α-102β, «Περί ζώων μορίων, βιβλ. β΄».
 Ἐρχ. *Ἐκ τίνων μέν οὖν μορίων...*
 — φφ. 103α-115β, «Περί ζώων μορίων, βιβλ. γ΄».
 Ἐρχ. *Ἔχομεν δέ τῶν εἰρημένων...*
 — φφ. 116α-133α, «Περί ζώων μορίων, βιβλ. δ΄».
 Ἐρχ. *Τόν αὐτόν δέ τρόπον...*
 — φφ. 133β-147β, «Περί ζώων γενέσεως, βιβλ. α΄».
 Ἐρχ. *Ἐπεὶ δέ περί τῶν ἄλλων μορίων τῶν ἐν τοῖς ζώοις...*
 — φφ. 147β-162β, «Περί ζώων γενέσεως, βιβλ. β΄».
 Ἐρχ. *Τό δέ θήλυ καί τό ἄρρεν...*
 — φφ. 162β-174β, «Περί ζώων γενέσεως, βιβλ. γ΄».
 Ἐρχ. *Περί μέν οὖν τῆς τῶν ἡμιόνων ἀτεκνίας εἴρηται...*
 — φφ. 174β-185β, «Περί ζώων γενέσεως, βιβλ. δ΄».
 Ἐρχ. *Περί μέν οὖν τῆς γενέσεως τῶν ζώων...*
 — φφ. 186α-194β, «Περί ζώων γενέσεως, βιβλ. ε΄».
 Ἐρχ. *Περί δέ τῶν παθημάτων, οἷς διαφέρουσι...*
 — φφ. 194β-201β, «Περί ζώων πορείας».
 Ἐρχ. *Περί δέ τῶν χρησίμων μορίων τοῖς ζώοις...*
 — φφ. 202α-209β, «Περί ζώων ἱστορίας, βιβλ. α΄».
 Ἐρχ. *Τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων...*
 — φφ. 210α-218β, «Περί ζώων ἱστορίας, βιβλ. β΄».
 Ἐρχ. *Τῶν δέ ἄλλων ζώων τά μόρια...*
 — φφ. 219α-229β, «Περί ζώων ἱστορίας, βιβλ. γ΄».
 Ἐρχ. *Περί μέν οὖν τῶν ἄλλων μορίων τῶν ἐντός εἴρηται...*
 — φφ. 230α-241α, «Περί ζώων ἱστορίας, βιβλ. δ΄».
 Ἐρχ. *Περί μέν οὖν τῶν ἀναίμων ζώων...*
 — φφ. 241α-245β, «Περί ζώων ἱστορίας, βιβλ. ε΄».

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Αδ. Κώδικες Ἀδριανουπόλεως.
- Α.Α.Π. Archivio di San Pietro, Ρώμη.
- Α.Ι. Ἀρχιμανδρεῖον Ἰωαννίνων.
- Α.Κ. Ἀρχιεπισκοπή Κύπρου.
- Α.Μ.Α. Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἄγκυρας.
- Α.Μ.Ι. Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἰωαννίνων.
- Α.Π. Ἰδιωτικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθανασίου Παπαχαρίση.
- Β.Α.Α. Βιβλιοθήκη Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.
- Β.Α.Κ. Βιβλιοθήκη Ἀλεξίου Κολυβά.
- Β.Α.Λ. Βιβλιοθήκη Ἀκαδημίας Λένινγκραντ (Πετρούπολη).
- Β.Α.Ν. Βιβλιοθήκη Σωματείου Ἀργυροπολιτῶν (Πόντου),
Νάουσα.
- Β.Α.Φ. Βιβλιοθήκη Παλαιᾶς Φωκαίας.
- Β.Β.(Β.) Biblioteca Bodleiana (Ms. Barocciiani).
- Β.Β.(Γ.Λ.) Biblioteca Bodleiana (δωρεά Gulielmus Land).
- Β.Β.(Ι.Σ.) Biblioteca Bodleiana (δωρεά Johannes Seldenus).
- Β.Β.(Ο.Κ.) Biblioteca Bodleiana (δωρεά Oliveri Cromwell).
- Β.Β.(σ.) Biblioteca Bodleiana (σύμμεκτα).
- Β.Βερ. Κρατικὴ Βιβλιοθήκη Βερολίνου.
- Β.Βρ. Κρατικὴ Βιβλιοθήκη Βρέμης.
- Β.Β.Ν. Biblioteca Borbonica.
- Β.Γ.Α.Γ. Βιβλιοθήκη οἰκογενείας Γεωργίου καὶ Ἀλεξάνδρου
Γραμματικοῦ, Θεσσαλονίκη.
- Β.Γ.Ζ. Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ζαβίρα (βλ. Π.Β.Β.).
- Β.Γ.Χ. Βιβλιοθήκη Γεωργίου Χαριτάκη.
- Β.Δ.Κ. Βιβλιοθήκη οἰκογενείας Ἀθανασίου καὶ Πανσανίου
Διάφα, Κοζάνη.
- Β.Δ.Σ. Ἰδιωτικὴ Βιβλιοθήκη Δημητρίου Σάρρου.
- Β.Ε. Biblioteca Escorial, Μαδρίτη.
- Β.Ε.Α. Ἰδιωτικὴ Βιβλιοθήκη Εὐσταθίου Ἀνανιάδη.
- Β.Ε.Β. Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς, Ἀθήνα.
- Β.Ε.Κ.Β. Βιβλιοθήκη Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βουδαπέστης.
- Β.Ε.Κ.Τ. Βιβλιοθήκη Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης.
- Β.Ε.Μ. Biblioteca Estense, Modena.
- Β.Ζ. Βιβλιοθήκη Ζαγοράς.

- B.I. Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη Ἰασίου.
- B.I.A. Βιβλιοθήκη Ἰωάννου Ἀναστασιάδη, κωμόπολη Τσατάλτσα Δράμας.
- B.K. Biblioteca Casanatensis.
- B.K.B. Biblioteca Capitolare, Viterbo.
- B.K.M. Βιβλιοθήκη Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, Σόφια.
- B.K.Φ.P. Βιβλιοθήκη Κωνσταντίνου Φαρμακίδη, Ρόδος.
- B.Λ. Δημοτική Βιβλιοθήκη Λέρου.
- B.M. Βιβλιοθήκη Μηλεῶν.
- B.M.A. Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν.
- B.M.B. Χειρόγραφα ἐκκλησιῶν συνοικίας Κάστρου, Βερατίου μητροπόλεως Βελεγράδων.
- B.M.Λ.(π.) British Museum, Λονδίνο (προσθῆκες).
- B.M.T. Ἰδιωτική Βιβλιοθήκη Μιλτιάδου Τζώνη, Κοζάνη.
- B.O. Βιβλιοθήκη Ὀλυμπιώτισσας.
- B.O.B. Βιβλιοθήκη Οὐρμπικα, Βρατισλάβας.
- B.Π. Βιβλιοθήκη Ἰωάννου Πέζαρου, Τύρναβος.
- B.Π.Κ. Βιβλιοθήκη Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.
- B.P.A. Βιβλιοθήκη Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας, Βουκουρέστι.
- B.P.E. Ἰδιωτική Βιβλιοθήκη Ρίτσας Εὐαγγελίδου, Ἀθήνα.
- B.Σ.Κ. Βιβλιοθήκη Σεραγίου, Κωνσταντινούπολη.
- B.Σ.Λ. Βιβλιοθήκη Σπυρίδωνος Λοβέρδου, Ἀθήνα.
- B.Τσ. Βιβλιοθήκη Τσιγαρά.
- Γ.Α.Κ. Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθήνα.
- Γ.Β. Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα.
- Γ.Β.Μ. Γυμνάσιο Βερροίας (Μητρόπολη).
- Γ.Μ. Γυμνάσιο Μυτιλήνης.
- Δ.Β.Γ. Δημοτική Βιβλιοθήκη Καλλιπόλης.
- Δ.Β.Ζ. Δημοτική Βιβλιοθήκη Ζακύνθου.
- Δ.Β.Κ. Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης.
- Δ.Β.Κ.(σ.) Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης (σύμμεικτα).
- Δ.Β.Λ. Δημόσια Βιβλιοθήκη Λένινγκραντ (Πετρούπολης).
- Δ.Β.Λα. Δημόσια Βιβλιοθήκη Λάρισα.
- Δ.Β.Λ.Κ. Δημόσια Βιβλιοθήκη Ληξουρίου Κεφαλλονιάς.
- Δ.Β.Ρ. Δημόσια Βιβλιοθήκη Ρεθύμνου.
- Δ.Β.Σ. Δημόσια Βιβλιοθήκη Σιάτιστας.
- Δ.Β.Τ. Δημοτική Βιβλιοθήκη Τυρνάβου.

- Δ.Κ. Ἰδιωτικὴ Βιβλιοθήκη Δημητρίου Κρασιώτη.
- Ε.Α.Β. Ἑλληνικὸ Ἄρχειο Βατικανοῦ, Ρώμη.
- Ε.Β.Α. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Αὐστρίας, Βιέννη.
- Ε.Β.Α.(σ.) Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Αὐστρίας (συμπληρώσεις).
- Ε.Β.Β. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Βουδαπέστης.
- Ε.Β.Ε. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα.
- Ε.Β.Π. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, Παρίσι.
- Ε.Β.Ρ. Συλλογὴ Εὐαγγελίας Βολονάκη, Ρόδος.
- Ε.Κ.Ε.Ο. Ἑλληνοκαθολικὴ Ἐκκλησία Ὁράντεας, Ρουμανία.
- Ε.Σ.Β. Ἑλληνικὴ Σχολὴ Βυτίνης.
- Ε.Σ.Ο. Ἑλληνικὴ Σχολὴ Ὀδησσοῦ.
- Ε.Σ.Σ. Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης.
- Ζ.Π.Σ. Βιβλιοθήκη Ἱ. Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, Σάμος.
- Ζ.Σ. Ζωγράφειος Σχολὴ, Κωνσταντινουπόλη.
- Ζ.Σ.Ι. Ζωσιμαία Σχολὴ, Ἰωάννινα.
- Θ.Σ.Π.Α. Θεολογικὸ Σπουδαστήριον Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
- Ι.Ε.Ε. Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἐταιρεία, Ἀθήνα.
- Ι.Μ.Μ. Ἱστορικὸ Μουσεῖο Μόσχας.
- Ι.Μ.Σ. Ἱερά Μητρόπολις Σάμου.
- Κ.Α.Ι. Καλύβη Ἀδελφότητος Ἰωασαφαίων, Ἄγιον Ὄρος.
- Κ.Β.Τρ. Κοινοτικὴ Βιβλιοθήκη Τρεβίζου.
- Κ.Δ.Β. Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Καλύμνου.
- Κ.Π.Β. Κεντρικὴ Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη Ἱεροσολύμων.
- Κ.Π.Β.(ν.) Κεντρικὴ Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη Ἱεροσολύμων (νέα συλλογὴ).
- Κ.Ρ.Β. Codici Regimensis greci, Βατικανό.
- Κ.Φλ. Κώδικες Φλωρεντίας.
- Λ.Ι. Λύκειο Ἁγίου Κηρύκου Ἰκαρίας (πρώην μονῆς Λευκάδος Ἰκαρίας).
- Μ.Α. Μονὴ Ἁγίας, Ἄνδρος.
- Μ.Α.Α. Σκήτη Ἁγίας Ἀννης, Ἄγιον Ὄρος.
- Μ.Α.Α.Σ. Μονὴ Ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Σινᾶ.
- Μ.Α.Λ. Μονὴ Ἁγίας Λαύρας Καλαβρύτων.
- Μ.Α.Π. Μονὴ Ἁγίου Παύλου, Ἄγιον Ὄρος.
- Μ.Α.Πν. Μονὴ Ἁγίων Πάντων, Πάτρα.
- Μ.Α.Τ.Μ. Μετόχι Ἁγίου Τάφου, Μόσχα.
- Μ.Β. Μονὴ Βατοπεδίου, Ἄγιον Ὄρος.

- Μ.Βλ. Μονή Βλατάδων, Θεσσαλονίκη.
 Μ.Βουλ. Μονή Βουλκάνου, Μεσσηνία.
 Μ.Βυλ. Μονή Βυλίζης, Ήπειρος.
 Μ.Γ. Μονή Γρηγορίου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Γ.Σ. Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή.
 Μ.Δ. Μονή Δοχειαρίου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Δν. Μονή Διονυσίου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Ε. Μονή Έσφυγμένου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Ζ. Μουσείο Ζακύνθου.
 Μ.Θ.Κ. Μονή Θεμάτων, Κεφαλλονιά.
 Μ.Θ.Σ. Μονή Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, Σίφνος.
 Μ.Ι. Μονή Ίβήρων, "Αγιον Όρος.
 Μ.Κ. Μονή Καρακάλλου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Κρ. Μονή Κορώνης, Πίνδος, Θεσσαλία.
 Μ.Κτ. Μονή Κουτλουμουσίου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Κω. Μονή Κωνσταμονίτου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Κ.Κ. Μονή Κύκκου, Κύπρος.
 Μ.Κ.Λ. Μονή Κιτίου Λάρνακας, Κύπρος.
 Μ.Λ. Μονή Λειμῶνος, Λέσβος.
 Μ.Μπ.(α) Μουσείο Μπενάκη, Ἀθήνα (ἀνταλλάξιμα).
 Μ.Μ.Λ. Μονή Μεγίστης Λαύρας, "Αγιον Όρος.
 Μ.Μ.Σ. Μονή Μεγάλου Σπηλαίου.
 Μ.Ν.Ζ. Μονή Νικάνορος, Ζάβορδα.
 Μ.Ξ. Μονή Ξηροποτάμου, "Αγιον Όρος.
 Μ.Ξν. Μονή Ξενοφώντος, "Αγιον Όρος.
 Μ.Π. Μονή Παντελεήμονος, "Αγιον Όρος.
 Μ.Πν. Μονή Παντοκράτορος, "Αγιον Όρος.
 Μ.Πρ. Μονή Προυσοῦ, Εὐρυτανία.
 Μ.Π.Α. Μονή Παναχράντου, Ἀνδρος.
 Μ.Π.Σ. Μονή Πανορμίτου, Σύμη.
 Μ.Π.Τ. Μετόχι Παναγίου Τάφου, Ἀθήνα.
 Μ.Π.Χ. Μονή Παναγίας, Χάλκη.
 Μ.Σ. Μονή Σίμωνος Πέτρα, "Αγιον Όρος.
 Μ.Στ. Μονή Σταυρονικήτα, "Αγιον Όρος.
 Μ.Σ.Τ. Ἑλληνικοί Κώδικες Τραπεζοῦντος, Κώδικες Φροντιστηρίου.
 Μ.Τ. Μονή Ταξιαρχῶν Αἰγίου.

- Μ.Φ.Η. Μονή Φραγκοπηδήματος Ἡλείας.
 Μ.Χ. Μονή Χιλιανδαρίου, Ἄγιον Ὄρος.
 Μ.Χ.Α. Μονή Χοζοβιωτίσσης, Ἄμοργός.
 Π.Α. Πανεπιστήμιο Ἀμβούργου.
 Π.Β. Πατμιακή Βιβλιοθήκη.
 Π.Β.Α. Πατριαρχική Βιβλιοθήκη Ἀλεξανδρείας.
 Π.Β.Β. Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη Βουδαπέστης.
 Π.Β.Ι. Πατριαρχική Βιβλιοθήκη Ἱεροσολύμων.
 Π.Β.Ι.(Α.) Πατριαρχική Βιβλιοθήκη Ἱεροσολύμων (Βιβλιοθήκη
 Λαύρας).
 Π.Β.Ι.(Τ.Σ.) Πατριαρχική Βιβλιοθήκη Ἱεροσολύμων (Μονή Τιμίου
 Σταυροῦ).
 Π.Β.Σ. Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη Salamantina.
 Π.Θ. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
 Π.Κ. Παναγία Καμαριώτισσας, Χάλκη.
 Σ.Α.Τ.Α. Σχολή Ἁγίας Τριάδος, Ἄνδρος.
 Σ.Β.Ν.Φ. Σπουδαστήριο Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολο-
 γίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
 Σ.Δ. Σχολή Δημητσάνης.
 Σ.Μ.Α. Σιναϊτικὸ Μετόχι Ἀθηνῶν.
 Σ.Σ. Σχολή Σύμης.
 Τ.Τ.Κ. Βιβλιοθήκη Ἰδρύματος Turk Tarih Kurumu (Ἄγκυρα).
 Φ.Β.Ζ. Φωσκολιανὴ Βιβλιοθήκη Ζακύνθου.
 Φ.Ε.Ο. Βιβλιοθήκη Φιλαρχαίου Ἐταιρείας Ὀρθρου, Ἄλ-
 μυρός.
 Χ.Ζ. Χειρόγραφα Γ.Θ. Ζώρα.
 Χ.Η.Κ. Χειρόγραφα Ἡρακλείου Κρήτης (Βικελαία Βιβλιο-
 θήκη).
 Χ.Μ. Χειρόγραφα Μετεώρων.
 Χ.Σ. Χειρόγραφα Σάμου.

ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Οί Φυσικές - Θετικές 'Επιστήμες στόν έλληνικό 18ο αιώνα, Gutenberg, 1977.

Θεόφιλος Καΐρης - Κωνσταντίνος Μ. Κούμας. Δύο πρωτοπόροι δάσκαλοι του Γένους, Gutenberg, 1977.

'Η έπιστημονική-φιλοσοφική σκέψη στόν έλληνικό χῶρο κατά τήν περίοδο τής Τουρκοκρατίας. 'Η περίπτωση τῶν Φυσικῶν-Θετικῶν 'Επιστημῶν. Δύο τόμοι. Διδακτορική διατριβή, 'Ιωάννινα, 1984.

Οί Θετικές 'Επιστήμες στόν έλληνικό χῶρο (15ος - 19ος αί.), Δαίδαλος - Ι. Ζαχαρόπουλος, 1991.

Οί 'Επιστήμες στήν Τουρκοκρατία. "Εργα τῶν Φυσικῶν - Θετικῶν 'Επιστημῶν. Χειρόγραφα καί ἔντυπα. Τόμ. Α', Τά Μαθηματικά, Βιβλιοπωλεῖον τής «'Εστίας», 1992.

Γερμανικές ἐπιδράσεις στή σκέψη τῶν χρόνων τής Νεοελληνικῆς 'Αναγέννησης. Στέφανος Δούγκας ἢ Περί Φυσικῆς Φιλοσοφίας, 'Αθήνα, 1993.

Οί 'Επιστήμες στήν Τουρκοκρατία. "Εργα τῶν Φυσικῶν - Θετικῶν 'Επιστημῶν. Χειρόγραφα καί ἔντυπα. Τόμ. Β', Οί 'Επιστήμες τής Φύσης, Βιβλιοπωλεῖον τής «'Εστίας», 1993.

Οί 'Επιστήμες στήν Τουρκοκρατία. "Εργα τῶν Φυσικῶν - Θετικῶν 'Επιστημῶν. Χειρόγραφα καί ἔντυπα. Τόμ. Γ', Οί 'Επιστήμες τής Ζωῆς (ὑπό ἔκδοσιν).

Τά κείμενα πού παρουσιάζουμε στόν τόμο αὐτόν —τόν δεύτερο τῆς σειρᾶς *Οἱ Ἐπιστῆμες στήν Τουρκοκρατία*— εἶναι αὐτά κυρίως πού δείχνουν τήν εξέλιξη, μέσα ἀπό τή γνώση τοῦ ἀνθρώπου γιά τή φύση, τῆς σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τή φύση.

Μέσα ἀπό τά κείμενα πού παρουσιάζονται ἐδῶ, ὁ ἱστορικός τῆς ἐπιστῆμης μπορεῖ νά σταθμίσει τήν εξέλιξη, στή σκέψη τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦ δυνατοῦ τῆς γνώσης, νά ἐντοπίσει, μέσα στό χῶρο καί στό χρόνο, τή συνεχή ἀλλαγὴ τῶν ὀρίων μεταξύ πιθανότητας καί βεβαιότητας, μεταξύ τῶν ὅσων βρίσκονται ἔξω ἀπό κάθε ἐμπειρία καί τῶν ὅσων ἡ πείρα μᾶς προσφέρει, μεταξύ ὑπερβατικοῦ καί ἐνδοκοσμικοῦ, μεταξύ (θηρσκευτικῆς) πίστεως καί (ἐπιστημονικῆς) γνώσης. Μπορεῖ νά ἐντοπίσει τή μετάβαση ἀπό τή στοιχειώδη στήν ἐμπειρική γνώση, ἀπό τήν ἀνωριμότητα στήν ὀριμότητα τῆς (ἐλληνικῆς) ἐπιστημονικῆς σκέψης. Μιά μετάβαση πού δέν ὑπῆρξε οὔτε ζαφανική, ἀπότομη, ἀλλά οὔτε καί μονόγραμμη, εὐθύγραμμη.

Τά κείμενα τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Φύσης —τόσο τά ἔντυπα, ὅσον καί τά χειρόγραφα πού παρουσιάζονται στόν τόμο αὐτόν— πέρα τοῦ ὅτι ἐκφράζουν, κατά τόν πιστότερο τρόπο, τό πνεῦμα μιᾶς ὀλόκληρης ἐποχῆς, σκιαγραφοῦν καί τή στροφή πού συντελεῖται στήν ἐλληνική σκέψη κατά τόν προεπαναστατικό αἰῶνα, χάρη στήν ἐπαφή τοῦ ἐλληνισμοῦ μέ τήν Εὐρώπη καί τίς ἀρχές τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ.

Περιγράφονται ἐδῶ ἀναλυτικά 151 ἔργα, πού φέρουν τήν ὑπογραφή 94 λογίων τῆς ἐποχῆς (ἡ τύχη ἄλλων 10 ἔργων τῶν ἰδίων λογίων ἀγνοεῖται). 61 ἀπό τά ἔργα αὐτά ἔχουν διασωθεῖ μόνο σέ χειρόγραφη μορφή, 22 βρίσκονται σέ χειρόγραφη καί ἔντυπη μορφή, ἐνῶ τά ὑπόλοιπα 58 εἶναι μόνον ἔντυπα. Σέ αὐτά προσετέθησαν καί τά 423 ἔργα (49 Γενικά Ἔργα Φυσικῆς καί Χημείας, 237 Ἀστρονομίας, 72 Γεωγραφίας, Κοσμογραφίας, 37 Καλενδάρια καί 28 Φυσιολογίας), τῶν ὁποίων οἱ συγγραφεῖς ἔχουν παραμείνει, μέχρι στιγμῆς, ἀγνωστοί. Τέλος, τά 46 ἔργα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἢ βυζαντινῆς παράδοσης καί τά 56 ἀνώνυμα σχόλια σέ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη, συμπληρώνουν τήν εἰκόνα τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Φύσης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῆς ἐποχῆς τῆς Νεοελληνικῆς Ἀναγέννησης.